

T. C.
NIĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KISAS-I KUR'ÂN (1a-84b varakları arası)
İNCELEME - METİN - DİZİN

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
HİDAYET KURUOĞLU

2012-NİĞDE

**T. C.
NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**KISAS-I KUR'ÂN (1a-84b varakları arası)
İNCELEME - METİN - DİZİN**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
HİDAYET KURUOĞLU**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. SADİ H. NAKİBOĞLU**

2012-NİĞDE

ONAY SAYFASI

Yrd.Doç.Dr. SADİ HINCAL NAKİBOĞLU danışmanlığında HİDAYET KURUOĞLU tarafından hazırlanan "Kıyas-ı Kur'an (1a-84b Varaklar Arası) (İnceleme-Metin-Dizin)" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih: 03.09.2012

JÜRİ :

Danışman : Yrd.Doç.Dr. Sadi H. Nakiboğlu

Üye : Doç.Dr. Kâmil İleri

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet Büyükkarak

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet ÖZEL
Enstitü Müdürü

İçindekiler

ÖZET.....	VII
SUMMARY	VIII
ÖN SÖZ	IX
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	XI
İSARETLER ve KISALTMALAR.....	XII
GİRİŞ	1
Tezin Amacı.....	1
Tezin Konusu	3
Tezin Önemi.....	3
Metin Hakkında	3
Metinde Geçen Eski Türkçe Özellikler	6
1. İNCELEME	12
1.1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ.....	12
1.1.1. Ünlülerin Yazılışı	12
1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı	16
1.1.3. Şeddenin Kullanışı.....	17
1.1.4. Hemzenin Kullanılışı.....	18
1.1.5. Bitişik Yazılan Kelimeler	18
1.1.6. Aynı Kelimenin Değişik Yazılması.....	18
1.1.7. Kelime Hazinesi.....	19
1.2. FONETİK ÖZELLİKLER	20
1.2.1. ÜNLÜLER (VOKALLER).....	20
1.2.1.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ.....	20
1.2.1.2. ÜNLÜ UYUMU.....	22
1.2.1.2.1. Kalınlık İncelik Uyumu	22
1.2.1.2.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu	22
1.2.1.3. ÜNLÜ DÜŞMESİ.....	23
1.2.1.4. HECE DÜŞMESİ.....	24
1.2.1.5. BİRLEŞME.....	24
1.2.2. ÜNSÜZLER.....	25
1.2.2.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ.....	25

1.2.2.1.1. k > ħ değişmesi.....	25
1.2.2.1.2. t / t > d değişmesi	25
1.2.2.1.3. k > g değişmesi.....	26
1.2.2.1.4. k > t değişmesi	27
1.2.2.1.5. b > v değişmesi	27
1.2.2.2. ÜNSÜZ DÜŞMESİ.....	27
1.2.2.2.1. Köklerde Ünsüz Düşmesi	27
1.2.2.2.2. Eklerde Ünsüz Düşmesi	27
1.2.2.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ.....	28
(y) Türemesi:.....	28
(n) Türemesi:	28
1.2.2.4. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ	28
1.2.2.5. YER DEĞİŞTİRME.....	28
1.3. ŞEKİL BİLGİSİ	29
1.3.1. YAPIM EKLERİ.....	29
1.3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	29
1.3.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	30
1.3.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler	31
1.3.1.4. Fiilden İsim Yapan Ekler	32
1.3.2. İSİM.....	33
1.3.2.1. İSİM ÇEKİMİ	33
1.3.2.1.1. Çokluk Eki:	33
1.3.2.1.2. İyelik Ekleri:.....	34
1.3.2.1.3. Hâl Ekleri.....	35
1.3.2.1.3.1. Yalın Hâl:	35
1.3.2.1.3.2. İlgî Hâli (Genetive): +Uñ; +nUñ	36
1.3.2.1.3.3. Belirtme Hâli:	36
1.3.2.1.3.4. Yönelme / Yaklaşma Hâli:	37
1.3.2.1.3.5. Bulunma Hâli:	37
1.3.2.1.3.6. Ayrılma Hâli:	37
1.3.2.1.3.7. Yön Gösterme Hâli:.....	38
1.3.2.1.3.8. Vasıta Hâli:	38
1.3.2.1.3.9. Eşitlik Hâli:	39
1.3.2.1.3.10. Aitlik Hâli:.....	39

1.3.2.1.3.1.1. Soru Eki	40
1.3.2.1.3.1.2. Küçültme Eki:	40
1.3.2.2. İSİM TAMLAMASI	40
1.3.2.2.1. Belirtili İsim Tamlaması	40
1.3.2.2.2. Belirtisiz İsim Tamlaması	41
1.3.2.2.3. Zincirleme İsim Tamlaması	41
1.3.3. SIFATLAR	41
1.3.3.1. NİTELEME SIFATLARI	41
1.3.3.2. İşaret Sıfatları	42
1.3.3.3. Karşılaştırma Sıfatları:	43
1.3.3.4. Belgisiz Sıfatlar	43
1.3.3.5. Sayı Sıfatları	44
1.3.3.5.1. Asıl Sayı Sıfatı	44
1.3.3.5.2. Sıra Sayı Sıfatı	44
1.3.3.6. Soru Sıfatı	45
1.3.4. ZAMİRLER	45
1.3.4.1. Şahıs Zamirleri	45
1.3.4.2. İşaret Zamirleri	48
1.3.4.3. Belirsizlik Zamiri	49
1.3.4.4. Soru Zamiri	50
1.3.4.5. Dönüşlülük Zamiri	50
1.3.5. EDATLAR	51
1.3.5.1. Bağlama Edatları	51
1.3.5.2. Kuvvetlendirme Edatları	57
1.3.5.3. Sesleme Edatları	58
1.3.5.4. Tasdik Edatları	58
1.3.6. FİİLLER	59
1.3.6.1. İSİM – FİİL	59
1.3.6.1.2. Bildirme (İhbar/ Şimdiki zaman, 'imek' fiili)	59
1.3.6.1.2.2. Görülen Geçmiş Zaman	60
1.3.6.1.2.2.1. Olumsuzu	60
1.3.6.1.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman	60
1.3.6.2. BİLDİRME KİPLERİ	61
1.3.6.2.1. Görülen Geçmiş Zaman	61

1.3.6.2.1.1. Olumsuzu.....	62
1.3.6.2.1.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı.....	63
1.3.6.2.1.3. Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi.....	63
1.3.6.2.1.3.1. Olumsuzu.....	63
1.3.6.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman: -miş.....	64
1.3.6.2.2.1. Olumsuzu.....	64
1.3.6.2.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi.....	64
1.3.6.2.2.2.1. Olumsuzu.....	65
1.3.6.2.3. Geniş zaman:.....	65
1.3.6.2.3.1. Olumsuzu.....	66
1.3.6.2.3.2. Geniş Zamanın Hikayesi.....	67
1.3.6.2.3.3. Geniş Zamanın Olumsuzunun Hikayesi.....	68
1.3.6.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı.....	68
1.3.6.2.4. Gelecek Zaman:.....	68
1.3.6.2.4.1. Gelecek zamanın olumsuzu.....	69
1.3.6.2.5. Gereklilik:.....	69
1.3.6.2.6. İstek:.....	69
1.3.6.2.6.1. İsteğin olumsuzu.....	71
1.3.6.2.6.2. İsteğin hikayesi.....	71
1.3.6.2.6.3. İsteğin Olumsuzunun Hikayesi.....	71
1.3.6.2.7. Şart:.....	72
1.3.6.2.7.1. Şartın olumsuzu.....	72
1.3.6.2.8. Emir.....	73
1.3.6.2.8.1. Emrin olumsuzu.....	74
1.3.6.2.8.2. Şimdiki Zamanın Hikayesi.....	74
1.3.7. İSİM VE SIFAT FİİLLER.....	74
1.3.8. ZARF FİİLLER (Gerundium).....	76
1.4. SONUÇ.....	79
1.5. METİN.....	83
DİZİN.....	164
KAYNAKÇA.....	306
ÖZ GEÇMİŞ.....	308

ÖZET

Batı Türkçesinin ilk döneminin adı olan Eski Anadolu Türkçesi 13. yüzyılda başlar ve 16. yüzyıl başlarına kadar devam eder. Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili günümüzde birçok çalışma yapılmıştır. Ancak her yeni çalışma dönemin kültürüne, tespit edilen dil özelliklerine ve kelime hazinesine katkı yapması bakımından önemlidir.

Dönemin söz varlığının çıkarılması ve dil özelliklerinin tespiti için metin çalışmaları derin bir önem arz etmektedir. Bu çalışmada Kısas-ı Kur'ân isimli EAT ile yazılmış bir metin incelenmiştir. Bu çalışma Giriş, İnceleme, Sonuç Metin ve Dizin olmak üzere beş bölümden meydana gelmektedir.

Giriş bölümünde Kısas-ı Kur'ân' ın yazarı, konusu, dili, yazılış tarihi hakkında bilgi verildi. İnceleme bölümünde metnin dil bilgisi özellikleri tespit edildi. Sonuç bölümünde tezin değerlendirilmesi yapılmıştır. Metin bölümünde Kısas-ı Kur'ân' ın transkripsiyonu yapılmıştır. Dizin bölümünde ise metinde geçen kelimelerin hangi varak hangi satırda olduğu verilmiştir. Ayrıca bu kelimelerin anlamı da yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Kuran Kıssaları, Kısas-ı Kur'ân

SUMMARY

Old Anatolian Turkish, the name of the first era of Western Turkish, commenced in 13. Century and continued until the beginning of 16. century. There have been many studies on Old Anatolia Turkish nowadays. However each study done on it is of great importance since they contribute to the culture, language properties detected and vocabulary of the period.

To recover word treasure and detect the language properties, text studies are of very importance. In this study, a text called K1sas-1 Kur'an (the stories of Quran) has been examined. The study consists of five chapters, namely, Introduction, Examination, Conclusion, Text, Index.

In the chapter 'Introduction' was given knowledge about the K1sas-1 Quran's author, subject matter, language, date of being written. In the examination, grammar properties of the text was detected and evaluated. Assessment has been done conclusion of the thesis. In the text, transcription of K1sas-1 Kur'an (the stories of Quran) has been done. In the index, the page and line numbers of the words in the text are given.

Key Words: Old Anatolian Turkish, K1sas-1 Kur'an, The Stories of Quran

ÖN SÖZ

Ankara Milli Kütüphanede bulunan, 06 Mil Yz B 948 arşiv numaralı Kısas-ı Kur'ân adlı eserin müellifi ve telif tarihi hakkında elimizde bir bilgi yoktur. Ancak eserin istinsah tarihi 1558' dir. Eserin dili Eski Anadolu Türkçesidir. Metin harekeli nesihle yazılmış olup her sayfada 13 satır vardır. Metin 274 varaktan meydana gelmektedir. Bu çalışmada 1a-84b varakları arası incelenmiştir.

Bu tez Giriş, İnceleme, Sonuç, Metin ve Dizin olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde metin hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca metinde tespit edilen Eski Türkçe özellikler bu bölümde gösterilmiştir.

Eserin gramer özellikleri İnceleme bölümünde ele alınmıştır. Bu bölümde eseri yazılış özellikleri, fonetik özellikler ve şekil bilgisi olmak üzere üç alt başlıkta inceledik.

Sonuç bölümünde metin hakkında değerlendirmeler yapılmıştır. Metnin öne çıkan özellikleri burada verilmiştir.

Metin bölümünde ise 'Kısas-ı Kur'ân'ın transkripsiyonu yapılmıştır. Eserin transkripsiyonu yapılırken sayfanın başına varak numarası yazılmış, her satırın başına da satır numarası eklenmiştir.

Dizin bölümünde transkripsiyonu yapılmış metinde yer alan tüm kelime ve kelime grupları bulunmaktadır. Kelimelerin metindeki anlamları ve farklı anlamları numaralandırılarak verilmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'de geçen kıssaların anlatıldığı bu eserde ayet ve hadislerden iktibaslarla bulunularak konu ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ayrıca söz konusu peygamberlerin dönemlerindeki bazı önemli kişilerin kıssaları da metinde anlatılmaktadır. Özellikle incelediğimiz bölümde Mûsa peygamber ve Benî İsrâ'îl kavmi anlatılmaktadır. Zülkifl ve Dâvud peygamberin kıssaları da anlatılmıştır. Mûsa Peygamberden sonra gelen Kur'ânda adı geçmeyen peygamberlerin de kıssalarına

yer verilmektedir. Kısas-ı Kur'ân dönemin dil özelliklerini ve kelime hazinesini yansıtması bakımından önem arz etmektedir. Eserin dil özellikleri EAT dönemi dil özelliklerini yansıtmaktadır. Ancak bazı yerlerde farklılıklar vardır. Bu farklılıkları giriş ve inceleme bölümünde yer yer belirttik. Eserin kelime hazinesi içerisinde Türkçe kelimeler ağırlıktadır. Arapça ve Farsça kelimeler de metnimizde kullanılmıştır. Metinde geçen kelimelerin dağılımı 'Kelime Hazinesi' başlığı altında verilmiştir. Bu çalışmanın hazırlanmasında istifade edilen kaynaklar 'Kaynakça' kısmında verilmiştir.

Atalarımızın kullandığı dilin izlerini sürmeye gayret ettiğimiz bu çalışmanın hazırlanması için araştırmalarımnda yol gösteren, karşılaştığım sorunların çözümünde yoğun çalışma temposuna rağmen yardımlarını esirgemeyen, gerek zamanını gerek maddi ve manevi birikimlerini benimle paylaşan, bilgi, birikim ve tecrübelerinden çokça istifade ettiğim, göstermiş olduğu sabır, hoşgörü, tevazu ve iyi niyetinden dolayı değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Sadi H. Nakiboğlu'na teşekkürlerimi borç bilirim.

Ayrıca öğrenciliğimde ve tez çalışmalarım sırasında benden maddi manevi hiçbir yardımı esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Ahmet Büyükakkaş' a da en içten teşekkürlerimi sunarım.

Eylül 2012

Hidayet KURUOĞLU

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ء	’	ع	‘
آ	A, A; a, a	غ	Ġ; ġ
ا	A, e; a, e	ف	F; f
ب	B, P; b, p	ق	Ḳ; ḳ
پ	P; p	ك	K, G; k, g, ñ
ت	T; t	ل	L; l
ث	S; s	م	M; m
ج	C, C; c, c	ن	N; n
چ	Ç; ç	و	V, O, Ö, U, Ü, Ū v, o, o, u, u, ū, ū
ح	H; ħ	ه	H, h; a, e
خ	H; ħ	لا	Lām elif
د	D; d	ی	Y, I, İ; y, ı, i, ĩ
ذ	Z̄; z̄, d̄		
ر	R; r		
ز	Z; z		
س	S; s		
ش	Ş; ş		
ص	Ş; ş		

ض Ż; ź/ Đ; đ

ط T; t

ظ Z; z

İSARETLER ve KISALTMALAR

A	a, e
a	Yazma nüshasındaki ön yüzü belirtir.
Ar.	Arapça
b	Yazma nüshasındaki arka yüzü belirtir.
C.	Cilt
EAT	Eski Anadolu Türkçesi
ET	Eski Türkçe
Fr.	Farsça
I	ı, i
İ.	İbranice
s.	Sayfa
TTk.	Türkiye Türkçesi
U	u, ü
+	İsim tabanına gelen ek
-	Fiil tabanına gelen ek
>	Kelimenin sonraki seklini gösterir.
<	Kelimenin önceki seklini gösterir.
/	Veya

GİRİŞ

Tezin Amacı

Öncelikle Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılan Kısas-ı Kur'ân isimli çalışmayı arşivin tozlu raflarından çıkarıp günümüze kazandırmak maksadıyla bu çalışma yapılmıştır. Böyle bir eserin varlığından haberdar olmak ve gelecek nesilleri de haberdar etmek amacı güdülmüştür.

Eski Anadolu Türkçesini yazılı bir metne dayandırarak dönemin gramer özelliklerinin çıkartılması hedeflenmiştir. Her ne kadar dönemin gramer özellikleri defaatle çalışılsa da her yeni çalışmada farklı özellikler mutlaka olacaktır. Zira dil canlı bir varlıktır ve gelişime açıktır. Bu gelişim dönem içinde de devam etmiştir. Biz bu farklılıklara çalışmamızda yer yer değindik. Eski Anadolu Türkçesi kendinden önceki dönemlerin etkisi altında kaldığı gibi kendisinden sonraki dönemleri de etkilemiştir. EAT' nin özellikle Eski Türkçeyle arasındaki benzer ve farklı yönleri elimizdeki metne dayandırarak çıkardık. Günümüz Türkçesiyle benzer ve farklı taraflarını da tespit ettik. Böylelikle dilimizin ne kadar gelişime açık bir dil olduğunu ve bu gelişimleri takip edebilecek yazılı metinlere sahip olduğumuzu araştırmaya çalıştık.

Dönemin söz hazinesine katkıda bulunarak Türk Dilinin kelime hazinesi bakımından ne kadar zengin olduğunu ortaya koymak istedik. Böylece 'Tarama Sözlüğü' ne katkıda bulunmak istedik. Ayrıca bugün kullandığımız kelimelerin EAT döneminde ne şekilde ve nasıl kullanıldığının izlerini sürmeye çalıştık.

İslamiyete girmemizle birlikte yeni bir medeniyet dairesine girdik. Dilimize de birçok Arapça ve Farsça kelime girdi. EAT döneminde Türkçemiz duruluğunu korumasına rağmen Arapça ve Farsça kelimelerin birçok yerde kullanıldığını

görüyoruz. Yabancı dilden aldığımız bu kelimelerin EAT döneminde nasıl kullanıldığını ve hangi oranda kullanıldığını araştırdık.

Tezin Konusu

Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmış ‘Kıyas-ı Kur’ân’ isimli metnin transkripsiyonu yapıldı. Metinde kullanılan kelimelerin hangi dile ait oldukları tespit edildi. Bu dillerin istatistiksel dağılımı gösterildi. Metnin gramer özellikleri tespit edildi. Bu özelliklerin diğer dönemlerle olan ortak yönleri ve farklı yönleri çıkartıldı. Bu veriler ışığında Böylelikle EAT’ nin gelişimi üzerinde duruldu. Daha sonra metnin Dizin bölümü hazırlandı. Dizin bölümünde kelimelerin anlamları da verildi.

Tezin Önemi

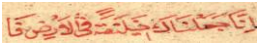

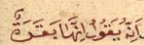
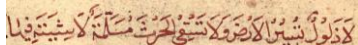
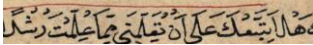
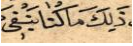

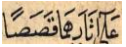
Bu tez EAT dönemine ait bir eseri konu edinmesi bakımından önemlidir. Zira bu sūretle dönemin dil özelliklerinin çıkartılması ve EAT sözlüğüne katkı yapılması bakımından önemlidir. Ayrıca bugün kullandığımız kelimelerin geçmişte ne şekilde olduğunu ve nasıl kullanıldığını görmemizi sağlamaktadır.

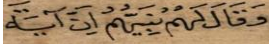
1558 yılına ait yazma eserin gün yüzüne çıkartılması, arşivin tozlu raflarından insanlığın hizmetine sunulması bakımından kayda değerdir. Günümüz insanların 16. yüzyılın ikinci yarısına ait bir metinden haberdar olması ve bu dönemle ilgili bilgi sahibi olmak isteyenlere yardımcı olması bakımından önem arz etmektedir.

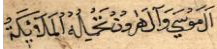
Türkçemizin ne kadar sağlam bir yapısının olduğunu, dilimizi mevcut yazma eserlere dayandırarak dönem dönem takibinin yapılmasını sağlaması bakımından önemlidir. Bu bilgiler ışığında Türkolojiye az da olsa katkı yapması bakımından önemlidir.

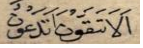
Metin Hakkında

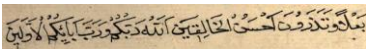
Eserin müellifi belli değildir. Telif tarihi bilinmemektedir. Bu konuyla ilgili metinde bir kayda rastlanılmamıştır. ‘Eserin adı Kıyas-ı Kur’ân’ dır. Ankara Milli Kütüphanede bulunan eserin arşiv numarası 06 Mil Yz B 948 dir. Eserin dili Eski Anadolu Türkçesidir. Eserin istinsah tarihi 1558’ dir. Metin harekeli nesihle yazılmıştır ve her sayfada 13 satır vardır. Eser toplamda 274 varaktır. Çalışmamızda ilk seksen beş varak incelenmiştir. Eserin yazıldığı kağıt türü Abadî’ dir. Eserin dış boyutu 260 x155 mm ve iç boyutu 200x110 mm’dir. Eser sırtı bez kaplı, mukavva bir cilt içerisinde. Mihrabiye yaldızlıdır ama solmuş vaziyettedir. Sayfalarda rutubet lekesi bulunmaktadır.

Eserde Kur’ânda geçen kıssalar anlatılmıştır. Metnimizde konuyla ilgili Kurân’dan sık sık iktibaslar yapılmıştır. Bu iktibaslar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Daha sonra âyetlerin meali de verilmiştir. 1- Nitekim Qurânda eyitdi: Yâ Dâvud 2- Ya’ nî; Yâ Dâvud: Biz seni yeryüzüne halîfe eyledük. Sen dağı 3- ‘adlillâh hükm eyle (79-b). Metinde geçen insanların konuşması kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bu konuşmalar Arapçadır ve sonra meali verilir. 3- Mûsâ peygamber eyitdi: 4- Ya’ nî; bir şığır 5- gerekdür kim yer sürmemiş ola ve kıyudan şu çekmemiş ola ve hiç kimesne anı 6- kulluğa dutmuş olmaya ve anda hiçbir vechile ‘ayb olmaya ve rengü içinde 7- bir gayrı dürlü dağı reng olmaya (24-b). Bazı iktibaslar siyah mürekkeple yazılmıştır ama üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. 4-Eyitdi: Ya’ nî; beni 5- yoldaşığa kabul ider misin ki senüñle olam ki Hağ Te’âlâ saña öğretdüğü 6- ‘ilmden baña dağı öğredesin (31-a). Bazı iktibaslarda ise siyah mürekkep kullanılmıştır. 1- Eyitdi Ya’ nî; biz istedüğümüz kişi ol aradadır. 2- ol aradan bu hakēyeti söyleşürek yine döndiler (30-). Ayetler bazen sadece siyah mürekkeple yazılmıştır. Daha sonra âyetin meâli verilmiştir. 5- Nitekim

Haḡ Te‘ālanuñ 6- kelām-ı ḡadīm içinde zıkr olunmışdur: 7-

 8- Ya‘ nī; Peyḡamberleri anlara eyitdi: 9-

Size Haḡ Te‘ālā tarafından bir tābūt geliserdür. Anuñ içinde sekīne 10- olıřdur. ve Āl-i Mūsā ve Āl-i Hārūn řoñndan anda baḡıyye olıřdur 11- ve anı ferıřtahlar getiriserdür (66-a). Peyḡamberlerin sözleri yer yer önce Arapḡası verilmiřtir. Daha sonra Türkḡesi verilmiřtir. İlyās anlara eyitdi: 9-

 10- Ya‘ nī; İy kavm Allahdan ḡorḡmaz mısız ki size yaradan Allahı ḡorsuz Ba‘ la 11- çaparsız ve aña du‘ ā idersiz (63-a).

Bazı bölümlere faşl yazılarak başlanılmıştır. Züveyn ve Tahmasap’ in bölümü bu şekilde başlar (59-b/10).

Hadīs rivāyet etmeden önce Arapḡa hadīs yazılmıştır. 7- Elyasa‘ ḡalife İlyāsı’n-nebiyyi ‘aleyhi’s-selām 8- rāvi eydür: İlyās peyḡamberden řoñra Elyasa‘ peyḡamber oldı (65-b). Hādīs olmayan rivayetler öncesi kırmızı mürekkeple ‘Şöyle rivāyet iderler kim’ (4-b) denilmektedir. Ya da ‘Eydürler kim’ (8-b) denilmektedir. Ara sözler başlamadan önce • konur. • Pes ol 2- arada niḡe ḡün ḡondı, oturdı. Mūsā kavminüñ arasında bir kiři 3- varıdı (5-b).

İncelediḡimiz varaklar arasında Benī İsrā’ıl kavmi ve bu kavme ḡonderilen peyḡamberlerin hayatı anlatılmıřtır. Özellikle Hz. Mūsā’ dan bahsedilmiřtir. Ayrıca Hz. Hārūn, Zülkifl, Dāvūd peyḡamberlerin hayatı da anlatılmıřtır. Kur’ānda adı ḡeçmeyen peyḡamberlerden de konu edilmiřtir.

Metnin bazı yerlerinde belirtme eki hemze ile yazılmıştır: Sebebi budur kim yiryüzinde ben iki kiři’i sevmedüm (2-b/6). Ol buzaḡuya cānı kim virdi ve andan ene’i kim ḡıḡardı (10-a/8)? Mūsā’i yine size ḡetüreyin (9-a/5). Bu řāyife’i helāḡ idiserdür (36-b/1).

ḡün edatı bazı yerlerde kendisinden önceki kelimeyle bitişik yazılmıştır:

anlaruñçün (10-a/3), anıñçün (11-b/8), bildügümçün (56-b/5), bizümçün (40-a/12).

Ses (Nazal n), Orhun alfabesinde ñg şeklinde birleşik olup müstakil bir harfle gösterilmiştir. Uygur, Soğd ve Mani alfabelerinde müstakil bir harfle temsil edilme durumu devam etmiştir. Bir süre birleşik olma özelliğini muhafaza etmiş gibi görünmektedir. Türklerin Arap alfabesini Kabul edişinde bu sese karşılık olarak ك verilmiş, bazen bölünmeden كني şeklinde iki harfle yazılmıştır. Eski Türkiye Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde aynı şekilde muhafaza edilen harf, dil âlimlerince sağır kef, kâf-i Türkî, kâf-i nûni ve nazal n terimleriyle ifade edilmiştir¹.

Metnimizde geçen ‘Tanrı’ kelimesi bazen ‘ñ’ sesi ile bazen de ‘ñg’ sesi ile verilmiştir. Bunlar:

Tañrımızdur deyüp aña taparlardı (5-a/6). Tañrı hōd kendüsi üşde size geldi (9-a/3). Tañgrınuñ sözini anlar dañı işitsünler (7-a/7). Mūsanuñ dañı tañgrısı budur (9-a/2).

Eserin bazı varakları kopmuştur. Daha sonra bulunan varaklar eklenmiştir. Sol üst köşeye Osmanlıca bu yaprak sonradan buraya eklendi şeklinde not düşülmüştür. Bu not ve eserin sayfa numaraları mavi mürekkeplidir. İlave sayfalara yeniden numara verilmeye çalışılmış ancak metnin tamamının numarasını değiştirmenin zor olacağından bundan vaz geçilmiştir. Tüm bunlardan eserin numaralandırmasının sonradan ilave edildiğini anlıyoruz. Biz bu kopan varaklara Ek 1-2 ve Ek 3-4 demeyi uygun bulduk.

Metinde Geçen Eski Türkçe Özellikler

¹ Necati DEMİR, Orta Karadeniz Bölgesi Ağzlarında Nazal N (ñ) Sesi", TDAY Belleten 1999/I-II, Ankara 2003, s. 52.

Eski Anadolu Türkçesi, 13. yüzyılda başlar ve 16. yüzyıl başlarına dek sürer. 16. yüzyılda yerini Osmanlıca Türkçesine bırakır². Ancak şunu hemen belirtmek gerekir ki, Türk dilinin tarihî gelişmesi içerisinde ortaya çıkan şiveleri hiç bir zaman kendinden önceki yazı dilinden tamamen ayrı ve ondan etkilenmeden ortaya çıkmış değildir. Uygur yazı dili Göktürkçe'ye dayalı olarak teşekkül etmiştir. Karahanlıca, Uygurca'nın etkisinde kalmıştır. Hârizm yazı dili Karahanlıca'ya dayalı olarak gelişme göstermiştir. Çağatayca, Karahanlı ve Hârizm Türkçelerinin devamı olarak gelişen yazı dilidir. Bu bakımdan Anadolu Türkçesi'ni yalnız kendi içinde, sözlü edebî geleneklere dayalı olarak Eski Türkçe'den ayrı bir biçimde kurulup gelişen bir yazı dili olarak değerlendirmek pek isabetli değildir³. Bilindiği gibi bu dönemleri kesin bir çizgiyle ayırmak mümkün değildir. Bu bakımdan Eski Anadolu Türkçesi, Türkçe'nin ilk devresi olan Eski Türkçe'den bazı farklılıklarla ayrılrsa da bir takım benzerlikler de taşır. Metnimizde de bu benzerlikler yer yer ortaya çıkmaktadır. Bu benzerlikleri kısaca şu şekilde özetleyebiliriz.

• ET' de kelime başı t / t' ler korunurken EAT' de t > d, t' > d değişmesi olmuştur. Metin içinde yer yer değişiklikler olurken yer yer de t / t' ler korunmuştur. Mesela:

ol tağ (11-a/3), ol tağun bir pāresi (11-a/10), şol karşındağı tağa (13-a/6), tağıldılar (18-a/12), tağıtdı (49-b/9), tağılup (49-b/12), toğan oğlancuıklar (5-b/12), toğurup (5-b/13), gün toğusını (19-a/8), toğundı (77-b/2), toğuz (80-a/6), tolaşdı (27-a/2), bir tolu (49-b/13), gün tolonca (39-b/11), arğalarundağı tonları (40-a/2), tonatıldılar (46-b/11), toydılar (73-b/5), toyuraydı (34-b/8), turdukları yer (38-a/10), turup (41-b/13), tuymadı (30-a/3).

² Ahmet B. ERCİLASUN, Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007, s. 438.

³ Mustafa ÖZKAN, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 61.

• ET’ de ilk hece sonundaki g ve ğ’ lar korunur⁴. ET’ deki bu özellik EAT’ de devam etmiştir. Osmanlı Türkçesinin son dönemlerinde bu g / ğ’ lar ğ sesine dönmüştür.

ağızlarıyla (50-b/12), ağlaştılar (15-a/7), beglerine (73-a/4), begendüğü (33-a/10), oğlancuıklardan (5-b/11), öğretti (11-b/13), ögüt (19-a/11), ögmezsiz (19-b/2), ol tağ (11-a/3).

• ET’ de dönüşlülük zamirleri olarak öz ve kentü kelimeleri kullanılmaktaydı. Daha sonraları Doğu Türkçesinde öz ve Batı Türkçesinde kendü kelimesi yoğun bir şekilde dönüşlülük zamiri olarak kullanılmıştır.

Dönüşlülük zamiri olarak Köktürkçe metinlerde hem kentü, hem de öz kelimeleri kullanılmıştır. Batı Oğuzcasında bugün kendi şekli karakteristiktir. Sibiryaya Türk lehçeleri ile Çuvas Türkçesini hariç tutarsak, diğer diyalektlerde öz zamirinin çeşitli telaffuzlarını görürüz⁵.

Metnimizde ise kendü ve kendüz kelimeleri dönüşlülük zamiri olarak kullanılmıştır. Kendüz kelimesi kendü + öz kelimelerinin ekleşmiş halidir. Kendüz kelimesi metnimizde bir yerde geçmektedir.

Metnimizde geçen dönüşlülük zamirleri:

Taıırı ħōd kendüsi üşde size geldi (9-a/3). kendü ‘ aزامetini (11-a/7), kendüden şoıra (12-a/11), Kendü nefşüñüzi öldüresiz (16-a/2). Bu nesneleri kendüñden söylersin (17-a/6). Kendüyi kim öldürdiyse ħaber vire (21-a/10). Benı İsrā’ıl bu nesne kendü kendülere itdiler (23-b/3). kendülerden peygamber virdigini (27-b/4).

Dilerim kim senüñ fažluñla kendüzni baña gösteresin (10-b/13).

⁴ Ahmet B. ERCİLASUN, Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007, s. 174.

⁵ Gürer, GÜLSEVİN, Kutadgu Bilig’in Dilinde Lehçelerin Özellikleri: „denk çiftler“, Türkoloji Araştırmaları, 2 /2 Bahar 2007, S. 287.

- ET’ de kullanılan Teklik 1. şahıs zamiri ben, min ve meñ’ dir. Metnimizde bir yerde maña kelimesi kullanılmıştır. Onun harici Teklik 1. Şahıs zamiri ben’ dir.

Maña müşerref eyledüñ (10-b/12).

- ET’ de kullanılan çokluk ekinden biri +An’ dır.

og(u)l + an (oğullar)

Ancak bu çokluk eki zamanla unutulmuş ve EAT’ de bu ekten sonra +lAr eki getirilmiştir. ET’ de oğlan kelimesi oğullar manasına gelirken EAT’ de oğlan kelimesi oğul manasında kullanılmıştır.

oğlancuqlaruñ (33-b/2), oğlanlar (41-a/4), oğlanlara (20-a/4)...

- U zarf fiil eki ET’ de sıkça karşımıza çıkarken EAT’ de yer yer karşılaşmaktayız.

Anda arayı gitdi (9-a/3). Tañrumuz budur diyü i’ tiğād itdiler (9-a/6). Senüñ

rızañ isteyü geldüm (10-a/2). Sen bize almañ diyü emretmiş idüñ (14-a/6).

- Birle kelimesi ET’ de sayıdan türetilmiş olan (bir + le) bir edattır. Eski Anadolu Türkçesinde karşımıza çıkmaktadır. Metnimizde dört yerde geçmiştir.

birle (28-a/2, 37-a/10, 50-b/6, 66-a/2)...

- n ve y ağzı

A. Von Gabain, Eski Türkçe metinlerde bazı ağız ayrılıkları tespit etmiştir. y ağzı Budist veya Mani metinlerinin büyük bir kısmı ve pek çok yazma bu ağza girer. Sapmalar bir kaide teşkil edecek şekilde değildiler. Gobain n ağzı hakkında ise; n ağzı Mani yazmalarının çoğu ve bazı Köktürk harfli yazmalar bu ağzın izlerini taşır. Kitabelerdeki ny, n omuştur⁶.

Çeşitli Türk boyları ve zümreleri arasında 99. yüzyıla kadar farklı konuşma dilleri, farklı ağızlar yok muydu? Elbette vardı. Esasen dil bilimine göre bütün dillerde, daima ağız farklılıkları bulunmuştur. Eski Türkçe döneminde de ilk ayrılık

⁶ A. Von GABAIN, Eski Türkçenin Grameri (çeviren: Mehmet Akalın), TDK Yayınları, Ankara, 2000, s. 2, 3.

Mani metinleri ile Burkan (Budist) metinleri arasında görülür. A. von Gabain' in y ve n ağzı olarak adlandırdığı bu farklılığa göre bazı kelimeler Mani metinlerinde n'li (anıg, kon, kanı, çıgan), Burkan metinlerinde ise y'lidir (Ayıg, koy, koyı, çıgay)⁷.

Metnimizde ağırlıklı olarak n ağzı kullanılmıştır. Ancak bir kaç yerde y ağzını tespit etmiş bulunmaktayız. Tespit edilen y ağzı kendü dönüşlülük zamirinde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar:

Mūsā ol yetmiş ulu kişileri kim Tūr tağına kendüyle bile vermişlerdi (17-a/8). Kendüyi kim öldürdiyse haber vire (21-a/10). Eyle diyecek Cebrā'ıl kendüyi Eşmüyıla gösterdi (68-b/2).

Görüldüğü gibi bu özellik metnimizin genel özelliği olmayıp birkaç yerde geçmektedir. Belki de müstensihin ağız özelliğini metne yansıtmasının bir tezahürü olabilir. Bu konuyla ilgili Zeynep Korkmaz şu tespitte bulunmuştur:

'Eski Türkçe'de bu güne kadar hangi kavmî unsurlara ait olduğu tahmin edilemeyen beş ayrı lehçenin izleri bulunduğunu belirtmiştir. Ona göre (Gabain) bu lehçelerden yalnız bir tanesi gerçekten Uygurca olmalıdır. Köktürkçe ve Orhunca deyimleri de bu görüş açısından belirgin olmayan deyimlerdir. Gabain, aňyığ 'kötü' sözündeki ñy birleşik sesinin değişik eser ve sözcüklerde y ile ayığ ve n ile anığ olarak yazılışlarını göz önünde bulundurarak, bu ses değişimini bir ayrıç olarak kullanmış; bu lehçelerden yalnız ikisini y ve n lehçeleri olarak nitelendirmiştir. Birleşik ñy sesi ise, yine değişik bir lehçe özelliği olarak taş yazıtların dilinde yer almıştır⁸.

ñ > y değişimi de bazı kelimeler ile yazı diline kadar girmiş olmasına rağmen birçok alan ve metinlerde pek nadir rastlanan bir dil olayı olmaktan ileri

⁷ Ahmet B. ERCİLASUN, Uluslararası Türk Dil Kongresi 1988, TDK Yayınları, Ankara, 1996, s. 39.

⁸ Zeynep KORKMAZ, Türk Dili Üzerine Araştırmalar I. Cilt, TDK Yayınları, Ankara, 2005, s. 207.

geçememiştir. Öte yandan Eski Türkçedeki ñ sesi Anadolu ağızlarında büyük bir çoklukla devam etmektedir. Yazı dilinde olduğu gibi n' ye döndüğü kelime ve yerler pek sayılıdır. ñ > g, ğ, y değişimleri ile genzellik niteliğini kaybederek patlayıcı ve sızıcı birer damak ve yanak seslerine döndüğü yerler de vardır. Fakat aynı şekilde seyrekler. Demek oluyor ki sonuncu değişim, Anadolu ağızlarında ñ sesini sabit tutan genel kural yanında, yer yer ve ancak belirli kelimelerde göze ilişen kural dışı bir olay hâlinde karşımıza çıkmaktadır⁹.

⁹ Zeynep KORKMAZ, Türk Dili Üzerine Araştırmalar II. Cilt, TDK Yayınları, Ankara, 2005, s. 131.

1. İNCELEME

1.1. YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

Eser okunaklı bir şekilde harekeli nesihle yazılmıştır. Yazılış özellikler Eski Anadolu Türkçesinin yazılış özelliklerini yansıtmaktadır. Metin harekeli ve okunaklı bir nesihle yazılmasına rağmen bazı yerlerde aynı kelimenin farklı şekilde yazıldığı görülmektedir.

Türkçe kelimelerin ünlüleri harekenin yanında elif (ا), vav (و) ve ye (ي) ile karşılanmıştır. Metnimizde pek çok Türkçe kelime ve ekin klişeleşmiş olarak yazıldığını görmek mümkündür. Arapça ve Farsça kelimelerin yazılışında çok fazla hata yapıldığını söylenemez.

1.1.1. Ünlülerin Yazılışı

‘ a ’ ünlüsü

1- Ön Seste

Ön seste “a” ünlüsünü karşılamak üzere genelde üstünlü elif (ا) bazen de medli elif (آ) kullanılmıştır:

adam (35-a/8)

andan (4-b/2)

ab (60-b/13)

emîn oldılar (4-

b/2)

altmış (54-b/7)

ammā (17-a/3)

ağız açup (79-b/12)

anlara (16-b/13)

2- İç Seste

İç seste “a” ünlüsü, ya üstün + elif (ا) ile ya da üstün (ـَ) ile karşılanmıştır.

	başlarıyla (15-b/10)		ziyâde (39-b/6)
	rızâsın (16-a/4)		taş (40-a/6)
	kelâmını (11-b/8)		pâdişâh (Ek:1/13)
	inanmazuz (12-a/6)		hâl (Ek:2/8)

3- Son Seste

Son seste bulunan “a” ünlüsü, genelde üstün + he (هَ) (هِ) ile bazen de üstün + elif (ا) ile karşılanmıştır:

	adına (Ek:2/8)		du‘â (64-b/10)
	şoñra (Ek:1/11)		gelürse (65-a/5)
	ortasında (79-b/3)		anlara (48-b/9)
	buña (80-a/1)		levhâlara (10-b/7)

‘e’ ünlüsü

1- Ön Seste

Ön seste “e” ünlüsünü karşılamak için daima üstünlü elif (اِ) kullanılmıştır:

	eyle (4-a/12)		ender (43-a/12)
	ene (10-a/5)		eşege (45-a/4)
	endâzesince (18-a/5)		esdi (29-a/9)

2. İç Seste

İç seste ‘e’ ünlüsü, üstün (ـَ) ile karşılanmıştır.

	peygamber (7-b/5)		sebebiyle (33-a/7)
	gerçek (8-a/11)		gerek (57-a/7)
	gemi (33-a/7)		deyüp (55-b/5)

3- Son Seste

Son seste bulunan “e” ünlüsü, genelde üstün + he (هَ) (هَ) ile bazen de üstün + elif (ي) ile karşılanmıştır:

nesne (6-a/12)

içinde (27-b/9)

nite (46-a/13)

hükmine (19-b/7)

kimesne (68-a/8)

göre (22-b/5)

‘ı ve i’ ünlüleri

1- Ön Seste

Ön seste “ı” ve “i” ünlülerini karşılamak üzere ya esreli elif (ي), ya da esreli elif+ye (يَا) kullanılmıştır:

ıraqdan (35-b/3)

ısuz (Ek:2/6)

içerü (37-a/4)

ilerü (75-b/11)

ırmağın (60-b/8)

iderin (75-b/11)

2- İç Seste

İç seste “ı” ve “i” ünlüleri ya esre (-) ile ya esre+ye ile (ي) karşılanmıştır:

çıkardılar (4-b/4)

hikmet (27-b/7)

bâıldur (5-a/13)

biñ (27-b/8)

ahır (17-a/13)

nitekim (28-a/9)

3- Son Seste

Son seste “ı” ve “i” ünlüleri çoğu zaman esre + ye (ي) ile bazen de esre (-) ile karşılanmıştır:

Sāmiri (10-a/3)

çıkardı (60-b/8)

eyitdi (10-a/7)

dağı (60-b/4)

cānı (10-a/8)

oldı (61-a/5)

“u” ve “ü” ünlüleri

1- Ön Seste

Ön seste “u” ve “ü” ünlülerini karşılamak üzere genelde ötreli elif + vav ((و)) bazen de ötreli elif ((ل)) kullanılmıştır:

üç (3-a/7)

üşendiler (23-a/9)

unutdı (9-a/2)

uzar (34-b/11)

üşde (9-a/3)

uzun (65-b/3)

2- İç Seste

İç seste “u” ve “ü” ünlülerini karşılamak üzere ya ötre + vav ((و)) ya da ötre ((ئ)) kullanılmıştır:

Mūsā (16-a/6)

müddet (67-a/9)

muṭî' (58-b/4)

mülk (71-b/1)

bunca (67-a/9)

bunuñ (76-b/13)

3- Son Seste

Son seste “u” ve “ü” ünlülerini karşılamak üzere çoğu kez ötre + vav ((و)) ya da ötre ((ئ)) kullanılmıştır:

oğlancukları (16-b/3)

saçlı (76-

b/1)

dürlü (17-a/12)

şüretlü (76-

b/1)

süñü (23-a/7)

tenlü (76-

a/13)

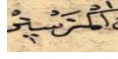
‘o’ ve ‘ö’ ünlüleri

1- Ön Seste

Ön seste “o” ve “ö” ünlülerini karşılamak üzere ya ötreli elif + vav ((و)) ya da ötreli elif ((ل)) kullanılmıştır.

ölmüş (3-a/3)

oğlanlar (41-a/4)

ögmezsiz (19-b/2)

otuz (41-a/4)

ögüd (19-a/11)

od (49-a/1)

2- İç Seste

Türkçe kelimelerin ilk hecesinin dışında bulunmayan “o” ve “ö” ünlüleri, iç ses ve son seste bazen ötre + vav (و) bazen de ötre (ـِ) ile karşılanmıştır:

ol (19-a/3)

sonra (54-a/11)

köy (20-a/11)

sözdür (57-a/12)

şoğandan (40-a/13)

şorarsañ (77-a/9)

1.1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

“ç” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde “ç” ünsüzü cim (ج) ve çim (چ) ile yazılmıştır:

çünkü (1-b/2)

açdı (50-a/1)

kaçan (49-b/11)

çokluğ (64-a/5)

itmekçün (79-b/7)

içinde (71-b/9)

“k ve ğ” Ünsüzlerinin Yazılışı

İncelenen metinde kalın sıralı kelimelerde k ve ğ seslerini göstermek üzere kaf (ك) ve gayın (غ) harflerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

khorlar (18-b/9)

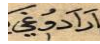
çoklığına (51-b/12)

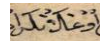
kavmini (19-a/6)

toğmiş (41-a/4)

aradığı (30-a/13)

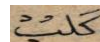
oğlanlar (41-a/49)

“p” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde “p” ünsüzü (ب) ve (پ) ile yazılmıştır:

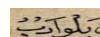
peygamberi (64-a/8)

gelüp (68-a/11)

pūta (63-b/4)

yalvarup (70-a/4)

diyüp (63-b/6)

pādişāh (70-a/7)

“s ve ş” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde kalın sıradan kelimelerde bulunan “s”, sin (س) ve sat (ص) ile yazılmıştır. Bu yazılışı belli kurallara bağlamak mümkün değildir. Aynı kelimenin her iki harfle de yazıldığı görülebilmektedir. Eklerde ve ince ünlülü kelimelerde ise sadece sin (س) kullanılmıştır:

tevesi (15-b/2)

Mūsā (16-a/12)

işlese (15-b/4)

şorma (31-b/2)

vaşiyetler (16-a/7)

şu (31-b/10)

“t ve t̄” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizin genelinde, kalın sıradan ünlü taşıyan kelimelerin başında yer alan “t” ünsüzü tı (ط) ile karşılanmıştır. Kelime ortasında ve kelime sonunda ise devamlı te (ت) harfi kullanılmıştır.

eyitdiler (24-b/1)

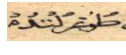
gitdi ((33-b/12)

tamarındağı (25-a/11)

itmege (34-a/7)

tögrultdum (33-b/5)

tarafından (34-a/9)

“k, g / ñ” Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde “g” ve “k” ünsüzü daima kef (ك) ile yazılmıştır. “ñ” ünsüzü ise kef (ك) ile karşılanmıştır. ñ ünsüzü ön ses durumunda bulunmaz, yalnızca iç ve son ses durumunda bulunur¹⁰.

gün (56-b/1)

aña (60-b/2)

gerekse (56-b/11)

ırmağñ (60-b/8)

göñline (57-a/1)

şoñra (61-a/6)

1.1.3. Şeddenin Kullanışı

¹⁰ Mustafa ÖZKAN, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 89.

Metnimizde Arapça kelimelerin yanında, bazı Türkçe kelimelerde de şedde (◌̣) kullanılmıştır. Aşağıdaki örneklerden “elli” kelimesinde lam (ل) harfi hem çift yazılmış hem de üzerine şedde işareti konmuştur.

ammā (4-a/1)

elli (20-b/4)

aşşı (4-a/1)

issidür (Ek:4/5)

1.1.4. Hemzenin Kullanılışı

Metnimizde hemze (◌̣) ile yazılmıştır. Bazen belirtme eki +i’ den önce de kullanılmıştır.

Benī İsrā’ile (19-a/10)

kişi’i (23-a/2)

kimesne’i (21-b/2)

Cebrā’ile (2-b/4)

1.1.5. Bitişik Yazılan Kelimeler

Metnimizde çoğu zaman ayrı yazıldığı halde yer yer bitişik yazılmış olan edatlar da vardır.

anlaruñçün (10-a/3)

anıñçün (11-b/8)

1.1.6. Aynı Kelimenin Değişik Yazılması

Aynı kelimelerin metinde yer yer farklı biçimde yazıldığı görülmektedir. Bu durum yalnızca Türkçe kelimelerde değil, az sayıda Arapça ve Farsça kelimelerde de karşımıza çıkmaktadır.

Tañrımuñ (5-a/5)

Tañgrınuñ (7-a/7)

Yukardaki örnekte görüldüğü gibi Tanrı kelimesi hem ñ ile hem de ñğ ile yazılmıştır.

dizār

dizār

Dizar kelimesi bir yerde ذ sesi ile yazılırken başka bir yerde د sesi ile yazılmıştır.

ulılar (20-a/12)

ulu

Ulu kelimesi metnin genelinde ‘ulu’ şeklinde iken birkaç yerde ‘ulı’ şeklinde geçmektedir.

خَالِد

hāle (50-a/2)

خَالِي

hālını (55-b/3)

Hal kelimesi metinde h̄ ve ħ sesleri ile iki farklı şekilde yazılmıştır.

ذِكْرُ الْكِنْدِ

Zilkifl

ذِكْرُ الْكِنْدِ

Zülkifl (62-a/6)

Zülkifl kelimesi yukardaki örmekte görüldüğü gibi iki farklı şekilde yazılmıştır.

1.1.7. Kelime Hazinesi

Üzerinde çalışılan bu eser, Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılmıştır. Bu dönemde Arapça ve Farsça kelimelerin Türkçe içinde artmaya başladığı görülmektedir. Ancak Divan edebiyatının nesrinin ve şiirinin henüz tam olarak olgunlaşmadığı XIII ve XIV. yüzyıllarda dildeki yabancı unsurların fazla olmadığı söylenebilir. Özellikle 16. yüzyıldan sonra Divan şiirinin etkisiyle yabancı kelimelerin hâkimiyeti artmaya başlamıştır.

İncelemiş olduğumuz metinde şahıs ve yer isimleri hariç tutulduğunda 13235 Türkçe, 3986 Arapça, 1314 Farsça kelime yer almaktadır. Ayrıca metinde 7 tane de İbranice kelime geçmektedir. Metinde geçen kelimelerin yüzdeler dağılımı % 71, 3’ ü Türkçe, %21, 4’ ü Arapça, % 7’ si Farsça, % 0, 03’ ü ise İbranicedir.

1.2. FONETİK ÖZELLİKLER

1.2.1. ÜNLÜLER (VOKALLER)

1.2.1.1. ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

Eskiden beri Türkçe’ de çok yönlü (i > e, e > i, i > è, e > è, è > e) değişmelerin olması, bu meselenin kesin olarak ispatını güçleştirmiştir. Bu türlü çok yönlü değişiklikler yalnızca eski devrelere ait değildir. Bu günkü Türk lehçelerinde de aynı şekilde ikilik gösteren ünlülerin bulunduğu bilinmektedir.

Aynı kelimenin hem e’ li hem i’ li şekillerinin bulunması, bu iki sesi bünyesinde bulduran ve sonradan i ve e şeklinde gelişme gösteren bir kapalı e’ nin (è) varlığını düşündürmüştü de , bu konuda yapılan çalışmalar bu değişmenin hangi yönde olduğunu kesin olarak ortaya koyacak nitelikte değildir.

Esasen kapalı e’ nin tespitini güçleştiren en önemli husus, yazıda bu sesi gösteren belirleyici bir işaretin bulunmayışıdır. Bu bakımdan bazı araştırmacılar, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde i ile yazılan sesi kapalı e (è) olarak okumayı benimserken, bazı araştırmacılar da böyle mühüm bir meselede kuvvetli bir delilin bulunmayışı yüzünden, metinlerde i ile yazılan bu sesi yazılışına bağlı kalarak i şeklinde okumayı tercih etmişlerdir¹¹.

Eski Anadolu metinlerinde bu günkü Anadolu ağızlarında görüldüğü gibi kök hecedeki i’nin ve kapalı è’nin yan yana yaşadığı muhakkaktır. Ancak, bu durum bizce esreli ve y’li yazılışları kapalı è olarak değerlendirmek için yeterli değildir¹².

¹¹ Mustafa KORKMAZ, Türk Dilinin Gelişme alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s.92.

¹² Zeynep KORKMAZ, Türk Dili Üzerine Araştırmalar Birinci Cilt, TDK Yayınları, Ankara 2005, s. 497.

Metnimizde kapalı e (è) kullanımını belirli bir düzen içerisinde gitmemektedir. Mesala demek fiili birçok yerde dimek olarak geçerken bazen demek şeklinde de geçmektedir. Ancak yaygın olarak dimek şeklindedir. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde genel olarak yedi sayısı yidi olarak geçerken metnimizde yedi şeklinde kullanılmaktadır. Gerek kapalı è' yi gösteren özel bir işaretin olmayışı gerekse de metnimizde kapalı è' nin ve i' nin karışık verilmesi ayrıca müstensihin ağız özelliklerinin de metne yansıyabileceğini göz önünde bulundurarak i'li şekilde yazmayı uygun bulduk.

a) Metnimizde “e” şeklinde geçen fakat bugün “i” olarak telaffuz edilen kelimeler:

eyü > iyi Eyü midür (43-a/9)?
gey-> giy şaru geyerlerdi (55-a/1).
geydür- > giydir- Her kişiye geydürdi (75-a/11).

b) Metnimizde “i” şeklinde geçen fakat bugün “e” olarak telaffuz edilen kelimeler:

di- > de- Ben müslümanlardan oldum didi (1-b/6). Yeni mi dirsın (2-a/7)?
gice > gece Üç gün, üç gice gitdiler (37-b/3). Pes ol gice müvekkeller küllisi uyhuya vardılar idi (42-b/12).
iy > ey İy pir seni kim öldürdi (25-a/6). İy kavm üşde anlaruñ ulularını depeledüm (37-b/11). İy kavm niçün ‘ aşılık idersiz (39-b/4).
it- > et- Bir zamān peygamberlik da‘ vāsın itdi (3-b/4). Tañrumuz budur diyü i‘ tıkad itdiler (9-a/6).
vir- > ver- Hemān kim Hızır selām virdi (30-b/12). Anlaruñ memleketini size mīraş virmişdür (34-b/13). Ol Cabbārları ne şıfatla gördilerse haber virdiler (36-b/4).
yi- > ye- Ğuşşa yime (38-a/9). Hacetleri olduğınca ve aħır yirlerdi (38-b/6). Ğarudukları Ğuşları yidiler (39-b/1).
yir > yer Sebebi budur kim yiryüzinde ben iki kişi’i sevmedüm (2-b/6).
yit- > yet- Bir Ğabbeye güçleri yitmezdi (20-a/2). Her biriñüz bugün yitecek Ğadar selvā dutuñ (39-b/6).
yil > yel İttifāĞ yil esdi (29-a/9).

c) Metnimizde hem “e” hem “i” olmak üzere her iki şeklini de devam ettiren kelimeler:

de- : Tañrımızdur deyüp aña taparlardı (5-a/6).

di- : Siz aña niçün heves idersiz didi (5-b/1).

1.2.1.2. ÜNLÜ UYUMU

1.2.1.2.1. Kalınlık İncelik Uyumu

Bir kelimedede bulunan ünlülerin kalınlık veya incelik bakımından benzeşmesine büyük ünlü uyumu denir. Yani Türkçe bir kelimenin ilk hecesinin ünlüsü kalın ise sonraki hecelerin (ekler de dahil) ünlüleri kalın, ilk hece ünlüsü ince ise, sonraki hecelerin ünlüleri de ince olur. Türkçede büyük ünlü uyumuna uymayan kelimeler, genellikle yabancı kökenlidir¹³.

Türkçenin temel özelliklerinden olan kalınlık incelik uyumuna metnimizde de önemli ölçüde uyulmaktadır.

Siz aña niçün heves idersiz didi (5-b/1). Üç biñden eksüğe virmeziz (24-b/10). Gün toluca üstlerinde gölge olurdu (39-b/11).

Aitlik eki –ki Türkiye Türkçesinde uyumu bozarken metnimizde bozmamaktadır. Bu ek ince ünlülerde –ki şeklinde olup kalın ünlülerde –ğı şeklinde kullanılmaktadır. Mesela:

evvelki günüyidi (7-b/5), şol karşıñdağı tağa, elindeki levhaları yere bırağdı (13-a/6). Qurān içindeki aḥkām bölük bölük inmişdür (17-a/1). Şimdiki zamānda (17-b/12), yakınındağı t̄ayifeye (20-b/12), ol tamarındağı kan (25-a/11), şimdiki zamānda (27-b/11), zenbīl içindeki balığa (29-a/710), evvelki yerlerinde (37-b/4), Arğalarundağı tonları (40-a/2).

ken eki ise kalınlık–incelik uyumunu bozmaktadır. Mesela:

zebūn olmişken (27-b/3).

1.2.1.2.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

¹³ Tuncer GÜLENSOY, Üniversiteler İçin Türkçe El Kitabı, Kıvılcım Yayınları, Kayseri, 1998, s.153.

Yuvarlaklık-düzlük bakımından vokal uyumunun Türkçenin ilk devrelerinden beri umumîleşip sağlam kaideler olarak ortaya çıkmadığı malûmdur. Eski Türkiye Türkçesinde (Faruk Kadri Timurtaş EAT' yi Eski Türkiye Türkçesi olarak adlandırır.) ise, bu hâl devam etmekte, ayrıca eski ve yeni yazı dilimizden farklı olarak birçok kelimelerde bir yuvarlaklaşma kendini göstermektedir. Düz vokal taşıması gereken, Uygur devresinde bir yuvarlaklaşma kendini göstermektedir. Düz vokal taşıması gereken, Uygur devresinde olduğu gibi, bugün de düz vokal taşıyan bâzı kelimelerin yuvarlak vokalli olduğu görülüyor. Bu yuvarlaklaşma (labialisation), Eski Türkiye Türkçesinin en mühim fonetik hususiyetlerinden birini teşkil etmektedir ¹⁴.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde, düzlük yuvarlaklık uyumuna tam riayet edilmemiştir. Bu uyuma Türkçenin diğer dönemlerinde de tam olarak uyulduğu söylenemez. Metnimizde de bu uyuma tam riayet edilmemiştir:

Yūşa' öldüğinden şoñra (41-a/1). Bu yere ben senüñ buyruğuñla geldüm (46-a/3). Pes dünyādan naşibüñi unutma (52-b/3). Kendü şan' atumla ve kesbümle hāşıl eyledüm (52-b/9).

1.2.1.3. ÜNLÜ DÜŞMESİ

Türkçede orta heceler vurgusuz olduğundan, kelime ortasında vokal düşmesi pek fazladır. Kelimenin bünyesine dâhil vokaller düşebildiği gibi; ekleri içinde vokaller; ve i- yardımcı fiilinin i'si çok defa düşmektedir. Kelime ortasında vokal düşmesi Türkçenin her devresinde görülmektedir¹⁵. Orta hece ünlüsünün düşmesi, Türkçenin en yaygın ses olaylarından biridir¹⁶. Metnimizde sıkça rastlanan bu ses hadisesinin bazı örnekleri şunlardır.

burun	burnumla (32-a/13)
eyü	anlaruñ haqqında itdügi eylükleri (27-b/1).
göñül	Yūşa' nuñ göñlüne (42-b/3)
hayır	Anlara hayra virevüz (11-b/9).
qarın	qarnı acıqdı (29-b/9).

¹⁴ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 27.

¹⁵ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 40

¹⁶ Süer EKER, Çağdaş Türk Dili, Grafiker Yayınları, Ankara, 2006, s. 300.

kıyırmak	Ƙıyırtıdı (56-b/13).
oğul	oğlını (16-a/11),
şehir	Endeles şehrine (19-a/5).
şekil	Bir buzağu şeklinde (14-a/9),
toğru	Dıvār toğruldı (33-a/1).
üzeri	Hemān kim tağ üzerlerinden ayrıldı (18-b/11).
idi	Yoğsa aña bundan ğayrı ta ^c ām kanda olaydı ki anı toğuraydı (34-b/8).

1.2.1.4 HECE DÜŞMESİ

Kelime içinde benzer ya da eş hecelerin yan yana gelmesi durumunda bu hecelerden birinin düşmesi olarak tanımlanan bu ses değişikliğinin Eski Anadolu Türkçesinde bazı örnekleri görölmektedir. taşık-> çık-, karındaş> kardaş, tatıglug>tatlu gibi¹⁷. Benzer hece düşmesinin bu devir metinlerinde bir iki örneği bulunmaktadır. tur- fiilinden gelen bildirme eki durur'un –dur şekli de vardır (aç-dur, başumda-dur; cāhıl dururlar)¹⁸.

-dur, -dür < durur	Sizüñ Tañruñuz Allahdur (9-a/12). Ol tağ senden muhkemdür ve kuvvetde ziyādedür (11-a/3).
ğardaş < ğarındaş	İy ğardaş benüm sağaluma ve saçuma yapışmayın (13-a/13).

1.2.1.5. BİRLEŞME

Türkçe kelime köklerinde iki ünlü yan yana gelemeyeceğinden, ünlü ile biten bir kelimeye yine ünlü ile ünlü ile başlayan bir kelime veya ek geldiği zamān ünlülerden biri düşerek birleşme meydana gelir. Bu olay geçici olduğu gibi, devamlı düşme neticesinde kalıcı da olabilir¹⁹.

gör-e+u-	Yā Mūsā sen beni göremezsın (11-a/1).
----------	---------------------------------------

¹⁷ Hatice ŞAHİN, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, s. 42.

¹⁸ Mustafa ÖZKAN, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 102.

¹⁹ Muzaffer Akkuş, 'Kemal Ümmi Divanı' Çāatay Kitapevi, Niçe, 2006, s. 10.

it-e+u	Yâ Mûsâ bu sen didigüñ nesneleri biz idemezüz (17-a/4).
kendüzni < kendü+öz+ni	kendüzni (10-b/13).
kimesne < kim+ise+ne	kimesne (17-b/1).
nola < ne+ol-	Nola mâlı ve dünyâsı yoğsa
şol < şu + ol	şol kıbtîlerden (8-a/8).
şöyle < şu+eyle	şöyle (1-b/1).

1.2.2. ÜNSÜZLER

1.2.2.1. ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

1.2.2.1.1. **ķ > ħ** değişmesi

Kelime kökünde görülen bu değişiklik yeni olmayıp eskiden gelen bir değişiklik ki Eski Anadolu Türkçesi devresine kadar gider. Bu ķ > ħ değişikliği Eski Türkçe devresinden sonra ortaya çıkmış ve batı Türkçesi' nin ilk dönemi olan Eski Anadolu Türkçesi'nde de kelime içinde ve sonundaki birçok ķ'lar ħ'ya dönmüştür. Azerî ve Osmanlı Türkçeleri' nin müşterek ana devresi olan Eski Anadolu Türkçesi' nde bu ķ > ħ değişimi bakımından hem ķ hem de ħ vardır²⁰.

Pes ol gice müvekkeller küllisi uyğuya vardılar idi (42-b/12). Fir'avn qorğusından mağarâlarda ve tağlar köşesinde gizlemişlerdi (6-a/2). Tağ qorğusu üstlerinden gitdüğinden şoñra (18-b/3) uyğuda (29-b/1), Hârûn uyğuya vardı (41-b/8). murdâr qoğu (63-a/3), İy Eşmüyil bu gice gözüñe uyğuyı ħarâm eyle (68-a/11). bir qorğulu düş (ek:3/1).

1.2.2.1.2. **t / ı > d** değişmesi

Eski Türkçede kelime başında bulunmayan d ünsüzü, Eski Türkçenin sonlarına doğru veya Batı Türkçesine geçerken ı foneminin d'ye dönüşmesinden başka bir şey değildir. Karışık bir seyir takip eden bu değişme Eski Anadolu

²⁰ Muzaffer Akkuş, Seyyid Nigâri Divânı, Niğde Üniversitesi Yayınları, Niğde, 2001, s. 41.

Türkçesi devresinde bir taraftan d'li şekli devam ettirirken, diğer taraftan da t'li fonemi aynen muhafaza etmiştir²¹.

degin (2-b/12), dil (45-a/11), dilek (60-a/1), degül (62-b/9), diri (62-b/13), depele- (ek:1/9), diyü (68-a/8, dök- (78-a/13), di- (2-a/5), dönder- (17-a/11), döşek (41-b/4), döşen- (41-b/4), diz (50-b/12), dün (64-a/9), dört (67-a/9), dürlü (Ek:1/7), dile- (2-b/10), düş- (7-b/7), dağı (2-b/8), dur- (3-a/5), dut- (4-a/5), doğın- (77-b/5).

t'li şeklini muhafaza edenler: Toydılar (73-b/5). toğundı (77-b/2). toğuz (80-a/6).

Niçin bütün söz başı t ve k'lerinin değil de sadece bir kısmının tonlulaştığı bugüne kadar açıklanmamıştır. Muharrem Ergin bunu yazı dilinin muhafazakârlığına bağlamaktadır. Bizce, aynı konumdaki bütün sesleri içine almayan bu tür değişimleri veya sapmaları, lehçeler arası tesirle de açıklamak mümkündür. Bu konuda biz Balkanlardan gelen Kıpçak tesirinin rolü olabileceğini düşünüyoruz. Bazı Anadolu ağızlarında ve Azerbaycan'da güzel, oyanmak gibi kelimelerin İstanbul ağzında güzel, uyanmak biçiminde olması tesirin varlığını daha iyi açıklar. Bilindiği gibi Balkan ağızlarında geniş yuvarlak ünlülerin daralması yaygın bir özelliktir ve bu bir Kıpçak bir özelliğidir²².

1.2.2.1.3. k > g değişmesi

Eski Türkçede sözcük başında g sesi yoktur. Batı Türkçesinde sözcük başında gördüğümüz g'ler Eski Türkçede k şeklinde idi. Yani Eski Türkçede k ile başlayan bazı kelimeler Batı Türkçesine geçerken başlarındaki k' yi, g'ye çevirmişlerdir: kör- > gör- köñül > gönül gibi. Eski Anadolu Türkçesinde karşımıza çıkan bazı kelimelerin k ile mi, g ile mi başladıklarını kesin olarak tespit etmek çok müşkül ve hatta imkânsız oluyor. Çünkü eski yazıda k ve g sesleri esas itibariyle aynı harfle işaretlenmekte idi²³. Metnimizdeki k > g değişmeleri:

geç- (78-a/2), gerçek (8-a/11), gel- (9-a/3), gerek (18-a/10), gemi (31-b/4), getir- (35-a/13), genc (54-b/6), gey- (55-a/1), görün- (22-b/5), gibi (37-a/2), gice (37-b/3),

²¹ Muzaffer Akkuş, 'Kemal Ümmî Divânı' Çağatay Kitapevi, Niğde, 2006, s. 11.

²² Ahmet B. ERCİLASUN, Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007, s. 453.

²³ Muharrem Ergin, 'Türk Dil Bilgisi' Bayrak Yayınları, İstanbul, 2004, s. 85.

götür- (40-a/6), gir- (41-b/12), gövde (4-b/2), göz (18-b/5), gizle- (33-b/3), gök (62-a/4), gümüş (54-a/5), gökçek (13-b/12), gün (14-b/3), gölge (18-a/13), gündüz (64-b/8), güneş (34-b/7), gönder- (35-b/3), gönül (42-b/3), gör- (43-a/9), güzel (46-b/7).

1.2.2.1.4. k > t değişmesi

Metnimizde bir yerde geçmektedir.

etmek > ekmek etmek (50-a/8)

1.2.2.1.5. b > v değişmesi

Eski Türkçede kelime başlarındaki ‘v’ sesi yoktu. Batı Türkçesinde ise bazı kelimelerde başta ‘v’ sesi bulunduğunu görmekteyiz. İşte bu kelimelerin başındaki ‘v’ ler Eski Türkçede ‘b’ şeklinde idi. Demek ki Eski Türkçede kelime başındaki ‘b’ler sonradan Batı Türkçesinde ‘v’ olmuşlardır²⁴.

bar- > var- (4-a/11). bar > var (20-b/10). bir- > vir- (24-a/11).

1.2.2.2. ÜNSÜZ DÜŞMESİ

1.2.2.2.1. Köklerde Ünsüz Düşmesi

diri < dirig diri olmak (16-a/2).
getür- < keltür- Ne varsa yerine getürsünler (16-b/13).
kapu < kapıg kapudan içerü (37-a/4).
otur- < otur- Göti üstüne oturdı (25-a/5).
ölü < ölüg Evvel Hax Te‘ alā ölüyi diri kıldığında (25-a/12).
tolu < toluğ bir tolu (49-b/13).
ulu < uluğ Benī İsrā‘ilün uluları (50-b/4).

1.2.2.2.2. Eklerde Ünsüz Düşmesi

-a, -e < -ğa, -ge ol buzağuya (9-a/8), Benī İsrā‘ile (8-a/11).
-aru, -erü < -ğaru, -gerü İçerü girüp selām virdi (57-a/4).
-ı, -ı < -ı(ğ), -ı(g) bu sözi (11-b/10), bizüm ulularımızı (8-a/2).

²⁴ Muharrem Ergin, ‘ Türk Dil Bilgisi’ Bayrak Yayınları, İstanbul, 2004, s. 84.

-inca, -ince < ğınça, -ğınçe Tâ ırmağı öte geçüp yetişmeyince (73-a/12). Eger eyle olmayınca (Ek:3/7).

1.2.2.3. ÜNSÜZ TÜREMESİ

(y) Türemesi: Metnimizde ünlü ile biten kelimeler ünlü ile başlayan bir ek aldıklarında aralarına (y) sesi türer.

fitne+y+e bırakduğ (10-a/9), Medîne+y+e düşdi (11-a/12), ol buzağı+y+a (9-a/8).

(n) Türemesi: Pronominal (zamirsel) “n” de denilen, zamir çekiminde görülen ve iyelik ekleri ile hal ekleri arasına giren bir ünsüzdür ²⁵.

bu+n+ı (8-b/5), deñiz kenâr+ı+n+da (7-b/9), Hicâz taraf+ı+n+a (11-a/10).

1.2.2.4. ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

Çeşitli sebeplerle (vurgu, kelimedden bir sesin düşmüş olması, kelimenin asıl imlası, benzeşme ...) iç ses durumundaki ünsüzlerden birinin ikizleşmesi olayıdır²⁶.

İkizleşme Türkçenin benimsediği olaylardan değildir. Ancak bazı ses değişiklikleri nedeniyle ikizleşme olayı ortaya çıkabilir. Bu hadise çoğunlukla ekleşme durumunda ve eriyen g sesinin uzattığı ünlünün normal uzunluğa dönerken hece dengelenmesi amacıyla ortaya çıkan ikizleşmedir. asıg>>assı, elig>>elli gibi²⁷.

Metnimizde görülen ikizleşme örnekleri Eski Anadolu Türkçesinin genelinde görülmektedir.

‘elli’ Ol ölü bulunduğu yere kanğı köy yakınına anuñ kavminden elli kişiye and virmek gerek (20-b/3).

‘aşşı’ Kâfirlere aşşı eylemez (4-a/1).

1.2.2.5. YER DEĞİŞTİRME

²⁵ Süleyman Efendioğlu, ‘ Muhammed bin Hacı İvaz, Cinānū’l-Cenān (İnceleme, Metin, Dizin)’ Doktora Tezi, Erzurum, 2007, s. 33.

²⁶ Celal DEMİR, Erol BARIN, Türk Dil Bilgisi 1, Öncü Kitap, Ankara, 2010, s. 199.

²⁷ Hatice Şahin, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003, s.42.

Aynı kelime içerisinde yer alan iki ünsüzün birbiriyle yer değiştirmesi olayından ibarettir²⁸.

Metnimizde sadece torba kelimesindeki ‘r’ ve ‘b’ sesleri yer değiştirmiştir.
tobra > torba Dāvud ol taşu alup tobrasına koymuş idi (75-b/4). tobra (76-a/9).

1.3. ŞEKİL BİLGİSİ

1.3.1. YAPIM EKLERİ

Kelimelerin sonuna getirilerek onlardan yeni kavramları karşılayacak kelimeler türeten eklerdir. Bu ekler hem köklere hem de gövdelere getirilebilir. Bu ekler, eklendikleri kelimelerin anlamlarında değişiklikler yaparlar. Bu eklerin türettiği kelimelerin anlamlarıyla uzaktan veya yakından ilişkili olmakla birlikte; meydana getirilen kelime, onlardan ayrı ve yeni anlam taşır. Yapım ekleri ile eklendikleri kelimeler arasında ilişki süreklidir. Ek kaldırılırsa kelimenin anlamı bozulur. Bu bakımdan ekler; eklendikleri adlar ve fiillerle ilgili olarak yer, meslek, topluluk, âlet, nitelik, bağıllık, aitlik, durum, varlık adları yaparlar²⁹.

1.3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

+cİ

Esirgeyicilerũñ hayırlusısın (12-b/11). esirgeyicilerũñ esirgeyicisisin (13-b/9).
Gemici (31-b/6).

+IU

Esirgeyicilerũñ hayırlusısın (12-b/11). Ne şıfatlu olmağ gerek (21-b/6)? Ne miğdarlıdur (34-b/6)? bir kuvvetlü kul (54-a/10), devletlü kişi (55-b/5), Hábavar adlu bir kişi (ek:1/4).

+lık, +lik; +luğ, +lük

tanıklık (7-b/4), kıyumcılık (8-b/6), peygamberlik (9-b/4), karañulık (12-a/8), bilmezlik idüp (12-b/5), cāhillık (14-a/11). Allahuñ hoşnudluğu (16-a/3), ‘Ālemi

²⁸ Sezai Güneş, Türk Dil Bilgisi, D.E.Ü. Rektörlük Matbaası, İzmir 1997, s.58.

²⁹ Osman Göker, Uygulamalı Türkçe Bilgileri, MEB Yayınları, Ankara, 2001, s. 38.

ķarañulık dutdı (16-b/1). büyükliği (18-a/5), bir günlüği (23-b/2), ıszlık yere (26-a/13), Kılavuzlık (26-b/1), anlaruñ ĥaķķında itdüği eylükleri (27-b/1), ķonuklıđa (32-b/13), ĥorlık ve yoķsulluk (39-a/13), ĥorlık ve miskinlik (40-b/6), ķuyumcılık (53-a/4)

+caķ, +cek

yalıncaķ ķaluruz (40-a/1). gökcek va⁶ deler (13-b/12).

+daş

yoldaş (25-b/4).

+süz

nihāyetsüz mālı (54-a/1).

+düz

gice ve gündüz (64-b/8).

+sul

yoķsul kimesne (70-a/9).

+acuk

azacuk ķeri (74-a/5).

+an

Ol ođlan (6-a/5), Hārūn ođlanlarından bir yigit (47-a/6).

+raķ, +rek

yaķınraķ durur (51-b/10), Yigrek oldur (58-b/5).

+l

Yaşıl reng (22-a/13).

1.3.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

+A-

dürlü dürlü nesnelere düzetdi (54-b/9). buña beñzeyen bir āyet (3-a/1), buña beñzer niķe fesādlar (66-b/9).

+lA-

etlendi (8-b/13), canlandı (8-b/13), Seni depelerüz (9-b/5). Hem bu kavm beni za' ifladılar (13-b/3). birbiriyile esenleşdiler (16-a/7). Anları kılıçladı (16-b/1). Qalanınıñ suçını bağışladı (16-b/6). depelenmiş bulundu (16-b/9). Bâki qalanını Haq Te'âlâ bağışladı (16-b/9). Süñü ucına bağlatdurdı (23-a/7).

+l-

Divâr togruldı (33-a/1).

+et-

Şol gözleriyle ol tağı gider mi, gitmez mi gözedürlerdi (18-b/5).

+irge-

Bizi esirge ki sen hayrül – gâfirinsin (12-b/10). Esirgeyicilerün hayırlusısın (12-b/11). Esirgeyicilerün esirgeyicisisin (13-b/9).

Hergün anlaruñ hâlini esirgemezdi (20-a/3).

+t-

Sen bize almañ diyü emretmiş idüñ (14-a/6).

+Ik, +ik; +uq, +ük

Meger qaşdıla kendülerü gözükürler (26-b/7).

+şa

Leşker qatı şusamışlardı (73-a/7).

1.3.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-dAr-

Haq Te'alanuñ sözini dönderdiler (17-a/11).

-dUr-

tapdurıbilürsem (8-a/5), buzağı düzdürdüğünü (10-a/3), Mūsā peygamber hükmi Benî İsrâ'ile bildürdi (15-a/11). Tevrıtı ezdürdiler (17-b/13). Qıbtiler yapdurmışlardı (19-a/3). Süñü ucına bağlatdurdı (23-a/7). Hâli bildürdiler (24-a/1).

-Il-; -Ul-

getürülür (8-b/1), birkaç levh üzerine yazılıp Mūsā peygambere virildi (10-b/2). Şām vilāyetinden getirüldi (11-a/10). Hemān kim tağ üzerlerinden ayrıldı (18-b/11). Aradan gavğa götürülsün (21-a/3).

-mA-

Ol on iki biñ kişi buzağuya tapmamışlardı (15-a/13). Ol evvelki kavminden Yūşa' la Kālutdan gayrı bir kişi kalmamış idi (41-a/3).

-n-

etlendi (8-b/13), canlandı (8-b/13), İşmarlandı (10-b/11). levhuñ iki tahtası şındı (13-a/8). Şimdi haq yendüğünü bildük (14-a/12). Haq Te'āladan yarlığanmaq talep itdiler (16-a/9). Depelenmiş bulundu (16-b/9). Yaşıl 'imāme şarındı (22-b/7).

-ş-

söyleşmekçün (10-b/5), baña yapışma (15-a/2), Zārī kılıp ağlaştılar (15-a/7). birbiriyile esenleşdiler (16-a/7). birbirine bağıştılar (42-a/1).

-r-

Anları tamām kılıçdan geçüreler (15-b/1).

-t-

Süñü ucına bağlatdurdı (23-a/7).

1.3.1.4. Fiilden İsim Yapan Ekler

-An

getürenlerden (11-b/4), Bāki kalanını Haq Te'ālā bağışladı (16-b/9).

-z

söz söyledi (11-b/12).

-ma

Yūşa' peygamberüñ dağı ölmesi (51-a/5), tevbemüñ kabul olması (Ek:3/1), Hācibe anı öldürmege kıyamayup (79-a/7).

-maq, mek

söyleşmekçün (10-b/5), Anlaruñ arasından çıkmaga kórkdum (13-b/1). Birbirinden ayırmağa sebep olduñ (13-b/2). Hâk Te'âlâdan yarlığanmak talep itdiler (16-a/9). Yine pūta tapmak ihtiyâr itdiler (50-a/4). Ol kadarca kişiyile uğraşmağa ileñdi (75-b/10).

-mur

Hâk Te'âlâ anlardan yağmurı men' eyledi (64-a/4).

-ık, ik

Ahır iki kardaş tanışık itdiler (20-a/5).

-U

Ölüsün getürdiler (20-a/7). Derisi tolu filūri virürin (24-b/11).

-z

Meger kaşdıla kendülerü gözükürler (26-b/7)

-ucı

emrine muñ' olucılardan (53-a/6), Allahdan kórkcı ola (59-b/5).

1.3.2. İSİM

1.3.2.1. İSİM ÇEKİMİ

1.3.2.1.1. Çokluk Eki:

+lAr

Adın birden çok varlığı gösterdiğini belirtmek için Türkiye Türkçesiyle beraber pek çok Türk lehçesinde de –lar, -ler eki kullanılır. Çokluk eki almış olan sözcüklerde, isim hal ekleri ve iyelik ekleri çokluk ekinden sonra gelir. Kardeşler, evler-i, çocuk-lar-ım-a, okul-lar-ı-n-da, ev-ler-den, evler-in gibi³⁰.

Eski Türkçe'den beri işlek çokluk ekimiz budur. Yalnız lAr ekinin Köktürkçedeki kullanılışı kendinden sonraki dönemlere göre daha seyrek. Eski

³⁰ Nadir İLHAN, Türk Dilinde Çokluk, Manas Yayıncılık, Elazığ, 2009, s. 47.

Uygur Türkçesi yazmalarında genellikle kelimededen ayrı yazılan bu ekin, EAT. metinlerinde de sık sık ayrı yazıldığını gösteren imlalara rastlamaktayız³¹.

Anlar eyitdiler (9-a/13). bunların cemî'cini (10-a/6), naşihatlar (10-b/7). getürenlerden (11-b/4), Anlara hayra virevüz (11-b/9). birkaç sağırlar ve cahiller (12-b/5), Esirgeyicilerin hayırlusısın (12-b/11). gökçek va' deler (13-b/13), Kıbîlerden (14-a/6), Günâhlarumuza (14-a/12), Vaşiyetler (16-a/7), Yahūdiler (17-b/12), ol mu'azzam köşkler ve evler (19-a/3), 'avratlarınıuzı (19-b/5), Ba'zılar (64-b/1).

+an

Çokluk bildiren bir kategori eki olarak, bir kaç kelimedede kalıplaşmış olarak devam ettiği görülür³².

sizün oğlancuklarınıuzı (19-b/4), Bir oğlana buyurdı (22-b/4). Oğlancuğı bay ola (24-a/7).

1.3.2.1.2. İyelik Ekleri:

EAT.'deki iyelik ekleri TTK.'deki şekillerinden sâdece bazı küçük fonetik değişiklikler dolayısı ile farklıdır. TTK.'deki küçük ünlü uyumu EAT'de tam gelişmemiş olduğundan, bu dönemdeki iyelik eklerinin bir kısmı sâdece 'düz ünlü', bir kısmı ise 'yuvarlak ünlü' ile kalıplaşmıştır³³.

1.3.2.1.2.1. Teklik 1. Şahıs: +(U)m, +Im

Sözüme mu'î' olun (9-a/12). benüm ardumca (10-a/1), benüm tecellüme (11-a/1), Ben aña dizarımı göstereyin (11-a/3). benüm ardumca (13-a/10), benüm emrüme (13-a/11), benüm saşaluma ve saçuma (13-a/13), Elümden (13-b/4), Benüm yoldaşum (73- a/12).

1.3.2.1.2.2. Teklik 2. Şahıs: + (U)ñ

Murâduñ bu idi (9-b/3). Senüñ rızañ (10-a/1), Qavmiñe emr eyle (10-b/8), Yâ Rabbi çünkim beni kelâmuñ işitdür (10-b/12). şol karşındağı tağa (11-a/2),

³¹ Gürer GÜLSEVİN, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 8.

³² Gürer GÜLSEVİN, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 11

³³ Gürer GÜLSEVİN, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 12.

senüñ sözüñe (11-b/7), Aña kim ‘ināyetüñ yetiſe (12-b/7). benüm günāhımı (13-b/8), ‘Ömrüñ oldukça (14-b/9). senüñ elüñdedür (21-a/1). senüñ ‘ilmüñden (28-a/1), senüñ oğlanlaruñ (74-b/10), senüñ oğluñ (74-b/12).

1.3.2.1.2.3. Teklik 3. Şahıs: + (s)I

Tefsīr-i Kebīrūñ ſaḥibi (1+b/1), Mūsanuñ daḥı tañgrısı budur (9-a/2). Küllisi ol buzağuya secde itdiler (9-a/7), Cebrā’ilüñ ayağı (10-a/3), bunlaruñ cemī’cini (10-a/6), Tevrīt kitābını (10-b/2), Mūsanuñ karşıusunda (11-a/5), kendü ‘azametini (11-a/7), Haḫ Te’ālānuñ heybetinden (11-a/8), ‘Aklı gitdi (11-a/9). Şām vilāyetinden (11-a/10), Hicāz tarafına (11-a/10), ol tağūñ bir pāresi (11-a/10), üç pāresi (11-a/3), biri Uḫud tağudur (11-a/12), içine aldı (11-b/12), Haḫ Te’ālānuñ kelāmını (11-b/13), Bulut arasından (12-a/4), Yūſa’ peygamberüñ anası (43-b/8).

1.3.2.1.2.4. Çokluk 1. Şahıs: + (U)mUz

bizüm ulularumuzu (8-a/2), Tañrumuz budur (9-a/6). Murāduñ bu idi (9-b/3). Bizüm mevlāmuz ve ḥālīkumuz (12-b/9), Günahumuza bakma (12-b/10). Günāhlarumuza (14-a/12), Bizüm suçumuzu (14-a/13), aramızda (42-a/4).

1.3.2.1.2.5. Çokluk 2. Şahıs: + (U)ñUz

Sizüñ Tañruñuz (9-a/12), İy kavm Tañruñuz size gökçek va’deler eylemedi mi (13-b/12)? sizüñ oğlancuqlaruñızı (19-b/4), ‘avratlaruñuzu (19-b/5), ulu düşmānuñuzu (19-b/6), Elüñüze bir pādiſāh girecek (69-b/10).

1.3.2.1.2.6. Çokluk 3. Şahıs: + lArI

Benī İsrā’ilüñ uluları (9-b/9), Ol levḫaları (10-b/8), ḫullaruñı deñi yorursın (12-b/7). İtdükleri işe (12-b/13), Elindeki levḫaları (13-a/6), ol altunları (14-a/9), oğlancuqları (16-b/3).

1.3.2.1.3. Hāl Ekleri

1.3.2.1.3.1. Yalın Hāl:

Yalın hal eksizdir.

deñiz (2-b/10), söz (25-a/9), Hızır (26-a/10), taş (30-a/6), at (33-b/13).

1.3.2.1.3.2. İlgi Hâli (Genetive): +Uñ; +nUñ

Ekin ünlüsü dâimâ dar-yuvarlaktır, ‘dudak uyumu’na uymaz. Ünsüzle biten kelimelerden sonra +Uñ şeklinde olması ve ancak ünlü le biten kelimelerden sonra +uñ halinde görülmesi, EAT. ile Göktürk Yazıtları arasındaki köprüyü göstermektedir³⁴.

İlgi hâli eki konsonantla biten kelimelerde –uñ / -üñ vokalle biten kelimelerde ise –nuñ / nüñ şeklindedir.

Tefsîr-i Kebîrûñ şaḥibi (1-b/1) bizüm ulularumuzu (8-a/2), Cebrâ’îlüñ ayağı (8-b/9), Tañrısunuñ yerini (9-a/2), anlaruñ arasından (9-b/6), Benî İsrâ’îlüñ uluları (9-b/9), Senüñ rızañ (10-a/2), Cebrâ’îlüñ ayağı altından (10-a/3), bunlaruñ cemî’cini (10-a/6), Ḥaḳ Te’âlânuñ kelâmın (10-b/1), benüm tecellüme (11-a/1), Mûsanuñ karşusunda 11-a/5), Ḥaḳ Te’âlânuñ heybetinden (11-a/8) ol taḡuñ bir pâresi (11-a/10), Mûsâ peygamberüñ usşı (11-b/5), ol ḳavmüñ ḳatına (11b/6), Ḥaḳ Te’âlânuñ kelâmını (11-b/13), ol avâzuñ heybetinden (12-a/8), ol yetmiş kişiuñ cânı (12-a/9), benüm emrüme (13-a/11), Senüñ ta’ alluḳātuñ (31-a/7), Münüçehrüñ vilâyetini (60-a/8).

1.3.2.1.3.3. Belirtme Hâli: + (y)I; +nI, +n

Eski Türkçedeki isimlerden sonra gelen akkuzatif ekinin cenup şivesindeki umumi temâyüle uyarak –ğ / -g’si düşmüştür. –ı / -i akkuzatif ki, Eski Türkçe’de isimlere gelen –ığ / ıg (-ğ / -g) nin inkişaf etmiş şeklidir. Düşen –ğ / g’nin tesiri ile yuvarlaklaşmayıp onların izini taşımamış olması, herhalde iyelik ekleri gibi yazılmasından ileri gelmektedir.

Eski Türkçe’de, yalın halde bulunan isimlere –(ı)ğ / -(i)g, zamirlere –nı / -ni ve 3. şahıs iyelik eklerinden sonrada –n olmak üzere üç türlü akkuzatif eki kullanılmıştır³⁵.

ol yetmiş kişi’i (7-b/3), bizüm ulularumuzu (8-a/2), sözlerin işidecek (8-a/4), Tañrısunuñ yerini (9-a/2), buzaḡu düzdürdüḡini (10-a/3), ene virdüḡini (10-a/5), bunlaruñ cemî’cini (10-a/6), cânı (10-a/8), Ḥaḳ Te’âlânuñ kelâmın (10-

³⁴ Gürer GÜLSEVİN, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s.25.

³⁵ Muzaffer AKKUŞ, Kitab-ı Gunya, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 183.

b/1), Tevrît kitâbını (10-b/2), kendüznî (10-b/13). kendü 'azametini (11-a/7), bu sözi (11-b/10), Hâk Te'âlanuñ kelâmını (11-b/13), bu hâli (12-a/10), kullaruñ deñi yorursın (12-b/7). Kılıçların ellerine alup (15-a/13). ol üç yüz biñ erüñ boyunların uralar (15-b/1). Ölüsin getürdiler (20-a/7). Hızır anuñ namâzın kılar (26-a/11). bizni (32-b/6), Putlarını terk itmediler (63-a/13).

1.3.2.1.3.4. Yönelme / Yaklaşma Hâli: +(y)A < +ğa, +ge

İsimleri daha ziyâde fiillere bağlayan bu ek, Eski Türkçedeki –ğa/-ge ekinin devamıdır³⁶.

deñiz içine (1-b/2), ol kavme (7-b/4), Hârûn katına (8-a/6), Benî İsrâ'île (8-a/11), Mūsâ katına (8-b/12), ol buzağuya (9-a/8), Sözüme muñi' oluñ (9-a/12). Mūsâ peygambere (10-a/2), üzerine (10-a/4), buzağuya tapduğunu (10-a/6), fitneye bıraktı (10-a/9). birkaç levh üzerine (10-b/2), Kavmiñe emr eyle (10-b/8), benüm tecellüme (11-a/1), şol karşındağı tağa (11-a/2), ol tağa (11-a/6), Hicâz tarafına (11-a/10). Medîneye düşdi (11-a/12), bu vechile (11-a/13), senüñ sözüñe (11-b/7), ol maşşûda (11-b/9), içine aldı (11-b/12), benüm emrüne (13-a/11), benüm saşşaluma ve saşşuma (13-a/13), rahmetüñ deryâsına (13-b/8).

1.3.2.1.3.5. Bulunma Hâli: +dA

deñiz kenârında (7-b/9), Tûr tağında (9-a/2), kendü halkuñda (9-b/5), Kuvvetdeziyâdedür (11-a/4). yerinde (11-a/4), Mūsanuñ karşıusunda (11-a/5), hõd haşşikatde (12-b/6). deñiz kenârında (34-b/6), Keykabâd zamânında (61-b/5).

1.3.2.1.3.6. Ayrılma Hâli: +dAn

Türkçe'nin her devresinde ve bütün şivelerinde lokatif eki –da / de; -ta / -te'dir. Kalın sıradakilere –da, ince sıradakilere ise –de gelmektedir³⁷.

bizüm yirlerümüzden (7-a/7), Hâk Te'âlâ tarafından (8-a/13), Ayağ başduğı yerden (8-b/12), bu nesneden (9-b/5), kavmüñden öğürdi (9-b/12). Cebrâ'îlüñ

³⁶ Leylâ KARAHAN, Erzurumlu Darîr Kıssa-i Yûsuf (YÛSUF U ZÛLEYHÂ), TDK Yayınları, Ankara, 1994, s. 74.

³⁷ Muzaffêr AKKUŞ, Kitab-ı Gunya, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 184.

ayağı altından (10-a/3), Gökden bir pāre aḡ bulut indi (10-a/13), Hāḡ Te‘ālānuñ heybetinden (11-a/8), Şām vilāyetinden (11-a/10), Bir zamāndan (11-b/2), bu nesneden (11-b/3), getürenlerden (11-b/4), Bulut içinden çıkup (11-b/6), Bulut arasından (12-a/4), Gökden (12-a/7), ol avāzuñ heybetinden (12-a/8), (13-b/4), Tereden, buğdaydan, mercimekten, şoğandan ve buña beñzer nesnelere biz ekelüm (40-a/12-13).

1.3.2.1.3.7. Yön Gösterme Hāli: +erü; rA

Türkçe’ nin değişik devrelerinde önemli yer işgal eden bu ek, Bugün Türkçe’ nin çeşitli şivelerinde kalıplaşmış şekilde kendi varlığını devam ettirmektedir. Kalın kelimelerde –ra, ince kelimelerde –re şeklinde geçmektedir. Eski Türkçe’de –ḡaru, -gerü ve –ḡaru, -kerü şeklinde idi. Batı Türkçesine geçerken ḡ ve ḡ’nin –aru, -erü şekline giren ek, Eski Anadolu Türkçesi ‘nde hep yuvarlak vokalli olarak –aru, -erü şeklinde kullanılmıştır³⁸.

Oḡudılar taşra çıkardılar (20-a/7). ḡapudan içerü girmege (37-a/4), ḡal‘ anuñ ḡapusından içerü (37-a/5), ‘Üç daḡı Benī İsrā’il ḡaşdına şehirde taşra çıkmışdı (37-b/5). Ol on iki ferseng yerden taşra çıkmazlardı (40-a/5). Bir ferseng miḡdārı yer ḡalḡdan taşra aldı (41-a/12). Hāḡ içinden Yūşa‘ alup taşra çıḡdı (42-a/13). İçerü girüp selām virdi (57-a/4).

1.3.2.1.3.8. Vasıta Hāli: +lA; +lA; lAn

+la, ‘ile’ edatının ekleşmiş halinden ayrı bir şekildir. Birle, bir+le yapısındadır. Edat olarak kullanılır. +lA, ‘ile’ edatının ekleşmiş şeklidir. +(l)A olabildiği gibi, ünlülerle biten kelimelerden sonra +ylA şeklinde de görülebilir³⁹.

Fir‘avn cemī‘ leşkeriyile deñiz içine girdiler (1-b/2). Benī İsrā’il ol yetmiş kişi’i Mūsayıla gönderdiler (7-b/3). Bizüm yirlerümüzden birkaç kişiyile uydur (7-a/7). Hāḡ Te‘ālānuñ emriyle (8b-10), Allah emriyle (8-b/12), Mūsayı ḡileyile bizden ayırduñ (9-b/2). Ol kendü 9- yile bile olan ḡavmle (9-b/9), ol sebeble (10-a/5), ḡuvvetle dut (10-b/8), senüñ faḡluñla (10-b/13), ol levḡalarla (11-b/5), bu ḡadar nesneyile (10-b/3). Hışımle (12-a/7), bir

³⁸ Muzaffer AKKUŞ, Kitab-ı Gunya, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 188.

³⁹ Güner GÜLSEVİN, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 69.

kimesne söziyile (12-b/5), Elvāhıla getürüp ol yetmiş kişiyile tağdan aşığa indi (13-a/1). Hāḡ Te‘ālanuñ emriyile (15-a/4), her ne ‘uzvıyıla (15-b/4), Şol gözleriyile (18-b/5), Bu vechile (18-b/9). Dāyimā umarlardı kim ol ‘āmileri ile dünyası ellerine gire (20-a/4). Birgün Mūsā peygamber Hāḡ Te‘ālā birle münācāt iderken eyitdi (28-a/3). yüz arış ḡaddile (76-b/6).

1.3.2.1.3.9. Eşitlik Hāli: +ca, +ce; +lAyIn; +cIlAyn

Türkçe’ de eşitlik eki –ca, ce’dir. Eski Türkçe’ de ç’ li şekilleri kullanılmış olup, Eski Anadolu Türkçesi’ nde sonra c ‘li şekilleri ortaya çıkmıştır. Bu ekin eşiklik, mukayese, miktar, kadar ve benzerlik gibi birçok fonksiyonu üzerinde topladığı görülmektedir⁴⁰. Metnimizde kullanılan diğer eşitlik eki ‘ +lAyIn; +cIlAyn’ dir.

benüm ardumca (10-a/1), benüm ardumca (13-a/10), Saña ne oldı ki buncılayın fesād işledüñ (14-b/1)? Şabāḡ olduğılayın (16-a/7), Ancılayın ḡazret-i risāletüñ aḡir zamānda gelecegi bildiler (17-b/9). Ol ḡavmüñ endāzesince idi (18-a/5). gördüğümüzzeyin beyān idelüm (19-b/12). Bunca ḡalk birbirine düşürince Hāḡ Te‘āladan ḡacet dile (21-a/2). Pes Benī İsrā’ıl Mūsā peygamber buyurduğımlayın bir şıḡır aldılar (23-a/11). bir yetimce oḡlancuğı vardı (23-a/13). Eger Mūsā peygamber didiḡünzeyin niçe şıḡır gerekse diyü şormasalar (23-b/5). Anlar daḡı bunca zaḡmet vāḡi‘ olmazdı (24-a/6). İlyās daḡı buncılayındur (26-a/10). Yā Rabbi ben ḡuluña bunca ‘ilm ve kemāl virdüñ (28-a/3). Benī İsrā’ıl anlarcılayın ḡayıfe hergiz görmiş degüllerdi (34-b/9). Anlar daḡı hemān bizcileyindür. (36-a/4). İkileyin oda urdılar (48-a/2).

1.3.2.1.3.10. Aitlik Hāli: ki, ḡı

Aitlik eki +ki metnimizde ünlü uyumuna uymaktadır. İnce ünlülerde +ki, kalın ünlülerde ise +ḡı şeklindedir.

evvelki günüyidi (7-b/5), şol ḡarşuñdağı taḡa, Elindeki levḡaları yere bıraḡdı (13-a/6). Ḳurān içindeki aḡkām bölük bölük inmişdür (17-a/1). Şimdiki zamānda (17-

⁴⁰ Muzaffer AKKUŞ, Kitab-ı Gunya, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 186.

b/12), yakınındağı t̄ayifeye (20-b/12), Ol tamarındağı an (25-a/11), Şimdiki zamānda (27-b/11), zenb̄il iindeki balıga (29-a/710), evvelki yerlerinde (37-b/4), Aralarundağı t̄onları (40-a/2).

1.3.2.1.3.1.1. Soru Eki

Edat menŐeli olan bu ek, Osmanlı Trkwesi iinde uyuma bağlanana kadar, daima dzlk-yuvarlaklık uyumu dışında kalmıŐtır⁴¹.

Şimdi bize dağlı syler misin (9-b/4)? Ha Te'ālā size Fir'avn elinden hālāŐ itmedi mi (19-b/4)? Ya' n̄i; grr misin Yā Msā (30-a/6)? Hi bilr misin (32-a/9)? Bizmle Şavaş itmege mi geldnz (36-a/1)?

1.3.2.1.3.1.2. Kcltme Eki: cu, ck, ca, cek

Nesneyi kcltmek, azaltmak, yada kck gstermek istediğimizde adına – cik (Eski Osmanlıca -ck), veya –ceğiz (Eski Osmanlıca –cgez) eklerinden birini getirir, kcltme adları yaparız. Kcltme adları ok zaman sevgi, Şefkat, acıma, bazan da aŐaėılama anlatımında kullanılır⁴². Metnimizde tespit edilen kcltme eklerinden bazıları:

bir arucu elinde (23-a/12), bir yetimce oğlancuğı vardı (23-a/13). Oğlancuğı bay ola (24-a/7). Ben inecgimi Şatmazın (24-b/11). Birazcek uydu (29-a/7). bir pārecu Şu (32-a/7), burnumla alduğum Őucuėazuñ (32-a/13), bira oğlancuları (32-b/2), bir oğlancu (32-b/2), Mālcuėazları (33-b/4), azacu kişi (69-b/8), kccek ercgez (76-b/11).

1.3.2.2. İSİM TAMLAMASI

1.3.2.2.1. Belirtili İsim Tamlaması

peygambern avline (7-a/12), Cebrā'ln ayağı (8-b/9), anlarn arasından (9-b/6), bunlarn cem'sini (10-a/6), ol tağun bir pāresi (11-a/10), ol avāzun heybetinden (12-a/8), levun iki tağtası (13-a/8), Hārnun gnāhı (13-b/6), raħmetn deryāsına (13-b/8), esirgeycilern esirgeycisisin (13-b/9). senn

⁴¹ Leylā KARAHAN, Erzurumlu Darr Kıssa-i Ysuf (YSUF U ZLEYH), TDK Yayınları, Ankara, 1994, s. 78.

⁴² Tahsin BANGUOğLU, Trkenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 340.

emrünü (14-a/7), (anlaruñ) haşalarına (15-a/6), on iki řayifenüñ on iki naşibi (35-a/10).

1.3.2.2.2. Belirtisiz İsim Tamlaması

deñiz kenārında (7-b/9), Tañrı kelāmı (7-a/6), řām vilāyetinden (11-a/10), Hicāz şarafına (11-a/10). Ādem oğlanı (14-b/10). gün şoğusını (19-a/8), gün batusını (19-a/9), Tevrīt ařkāmı (31-a/7), deñiz kenārında (34-b/6).

1.3.2.2.3. Zincirleme İsim Tamlaması

Tefsīr-i Kebīrūñ řařibi (1+b/1), Cebrā'īlūñ ayađı altından (10-a/3), Hāř Te'ālānuñ heybetinden (11-a/8), Mūsā peyđamberūñ usřı (11-b/5). Mūsā peyđamberūñ hāřırı (13-a/1).

1.3.3. SIFATLAR

Sıfat tamlaması bir sıfat unsuru ile bir isim unsurunun meydana getirdikleri kelime grubudur. Sıfat unsuru isim unsurunu vasıflandırmak veya belirtmek için getirilir. Sıfat tamlayan, yardımcı, isim tamlanan, asıl unsurdur. Sıfat tamlaması eksiz bir birleşmedir. Her iki unsur da ek almadan doğrudan doğruya yan yana getirilirler. Muharrem Ergin sıfat tamlamasını böyle tanımlar ve şu örnekleri verir: güzel yazı, üç kişi, güzelim bahar rüzgārı, bugün Karadeniz'den gelecek olan vapur⁴³. Metnimizde geçen sıfatları ' niteleme, işaret, karşılaştırma, sayı ve soru sıfatları olmak üzere beş ayrı başlık altında inceledik.

1.3.3.1. NİTELEME SIFATLARI

Metnimizde biręok yerde niteleme sıfatı kullanılmaktadır. Bunlardan bazıları: yaramaz işleri (7-a/1), aķ bulut (10-a/13), bir ulu řađ (11-a/5), ol aķ bulut (11-b/11), ol řālim şavminden (13-b/6), gōkçek va' deler (13-b/12), bir bāřıl nesne (15-a/5), şatı ulu günāh (15-b/13). řara bulut (16-a/13), bir büyük řađ (18-a/5), yūce sarāylar (19-a/2), ol mu' azzam kōřkler ve evler (19-a/3), ulu dūřmānuřuzı (19-b/6), ' Ařim ceng (20-b/12), yılmaz kişiler (21-b/2). Biri kıızıl rengdür (22-

⁴³ Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2004, s. 350.

a/6). K̄ara reng (22-a/8), Yaşıl reng (22-a/13), k̄ara atlasdan (23-a/6), k̄upkuru ağaca (25-a/3), bir k̄uru taş üstinde (26-a/4), bir h̄aş dostı (28-b/4), bir ulu deñiz (28-b/13), k̄atı seferimüzden (29-b/11), Ol büyük taşuñ k̄atına (30-b/5), tehi k̄işiye (31-b/8), K̄atı münker iş (32-b/6), ulu günāh (32-b/7), k̄atı şālihler (33-a/11), yavuz t̄ayife (34-b/2), gürbüz t̄ayife (34-b/2), bir aq̄ kuş şūretinde (46-a/13), meşhūr rivāyet (52-a/6), şaru ata, k̄ara ata (55-a/1), pāk saçı (70-b/13), bir ulu ırmaq̄ (73-a/1), Issı günde (73-b/1), kesük boylu, çetük gözlü, köse şekli k̄işi elinde (74-a/13), za‘if tenlü, çetük gözlü, k̄ısa boylu, şaru beñüzlü, şunu şūretlü, şaru saçlu, köse şekli yigit idi (76-a/13, 76-b/1).

1.3.3.2. İşaret Sıfatları

Metnimizde geçen başlıca işaret sıfatları berü, bu, ol, şol’ dur.

berü

Berü şıgırı (24-a/10).

bu

bu nesneden (9-b/5), bu k̄azıyye (9-b/8), bu levhalarla (10-b/7), bu resm (10-b/10). bu vechile (11-a/13), bu nesneden (11-b/3), bu sözi (11-b/10), bu k̄adar nesneyile (10-b/3). bu h̄āli (12-a/10), Bu nesne (12-b/6), bu on iki k̄işi (36-a/11), Bu sözi (51-b/12).

ol

ol yetmiş k̄işi’i (7-b/3), ol k̄avme (7-b/4), Ol māl (8-a/8), Ol üç yüz otuz biñ k̄işi (9-a/7), ol buzağuya (9-a/7), ol k̄avmi, ol sebeble (10-a/5), Ol levhaları (10-b/8), Ol tağ (11-a/3). ol tağa (11-a/6), ol levhalarla (11-b/5), ol k̄avmüñ k̄atına (11-b/6), ol maq̄şūda (11-b/9). ol aq̄ bulut (11-b/11), Ol yetmiş k̄işi (12-a/1), ol avāzuñ heybetinden (12-a/8), ol yetmiş k̄işinüñ cānı (12-a/8), ol zālīm k̄avminden (13-b/6), Ol on iki biñ k̄işi (15-a/13), Ol büyük taşuñ k̄atına (30-b/5), Ol yetmiş altı biñ k̄işi (73-b/10),

şol

şol kıbtılerden (8-a/8), şol karşındağı tağa (11-a/2), şol vaqt (15-a/11), şol kişinüñ hakeyetidür (19-b/8), şol kuşçuğaz (32-a/9), şol bir fahişe ʿavrat (56-b/8), şol kimesneye (59-b/5), şol vechile (ek:4/6).

1.3.3.3. Karşılaştırma Sıfatları: –rAq

Sıfatlarda karşılaştırma –raq / rek eki ile yapılmaktadır.

ʿAceb benden ʿālimraq dağı kuluñ var mıdur diyü şordı (28-a/4). Bir rivāyet Qurān sözine dağı yakınraq durur (51-b/10). Yigrek oldur (58-b/5). Pādişāhlığa biz andan yigreküz (71-a/7).

1.3.3.4. Belgisiz Sıfatlar

Eserin birçok yerinde belgisiz sıfatlar kullanılmış olup, örnekleri şunlardır:

birkaç

birkaç kişiyile (7-a/7), birkaç gün (8-b/3), birkaç levh üzerine (10-b/2), birkaç sağırlar ve cahiller (12-b/5), Birkaç katre şu (29-a/11), birkaç oğlancuqları (32-b/2), birkaç yıl (62-b/11),

her

Her şüretüñ (8-b/9), her nesnenüñ aşlını (10-b/8), her ne ʿuzvıyıla (15-b/4), Her kişi (26-a/11), Her yıl (26-b/6), Her şabāh (72-a/1), Her gice (ek: 4/6).

çok

çok māl (14-a/6), çok yıllar (19-a/9), çok ʿilm (25-b/12), çok günāh (48-b/1),

hiçbir

hiçbir kimesne (3-a/4), Hiçbir yerde bulamadılar (23-a/12), hiçbir kişi (28-a/7), Hiçbir kāfir (Ek:4/2).

baʿ zı

Baʿ zı ʿālimler (25-b/10), Baʿ zı rivāyetde (30-b/4).

fülān

fülān şehre (33-b/10), fülān vaqt (41-a/10), fülān gün fülān sāʿ atde (42-a/10). fülān ʿavratla (57-a/9).

bir

Bir gün Harkil peygamber ol tarafa ugradı (62-b/13). Bir zamandan kim Musa ifakat buldı (11-b/2).

1.3.3.5. Sayı Sıfatları

1.3.3.5.1. Asıl Sayı Sıfatı

Metnimiz asıl sayı sıfatları bakımından zengin bir metindir. Bunlardan bazıları şunlardır.

yetmiş kişi (7-b/2), Kırk gice (7-b/6), On gün (7-b/12), bir ay (7-b/13), bir nesne (8-a/7), bir yeri (8-b/2), bir avuc toprak (8-b/12), bir hışım (8-a/13), Ol üç yüz otuz biñ kişi (9-a/7), Kırk gün (9-b/9), ol yetmiş kişi (10-a/11), bir päre (10-a/13), bir ulu tağ (11-a/5), altı päre (11-a/9), ol tağun bir pãresi (11-a/10), üç pãresi (11-a/3), ol yetmiş kişi'i (11-b/11), bir söz (12-a/4), bir şâ' ika (12-a/7). bir avâz (12-a/7), bir kimesne (12-b/5), levhuñ iki tahtası (13-a/8), Bir buzağ (14-a/9), bir avuc toprak (14-b/4), bir bätıl nesne (15-a/5), üç yüz otuz biñ er (15-a/12), Ol on iki biñ kişi (15-a/13), bir büyük tağ (18-a/4), On biñ erle (23-a/9), biñ aqçe (23-b/12), üç biñ aqçe (24-b/10), yigirmi gün (25-a/3), İki deñiz (25-b/8), bir qurı taş üstinde (26-a/4), bir hâş dostı (28-b/4), bir bölük kuşçuğazlar (32-a/6), Beş kez yüz biñ şavaş eri (35-a/2), Elli gün (35-a/5), on iki tãyifenüñ on iki naqıbi (35-a/10), Üç gün, üç gice (37-b/3), kırk yıl (38-a/8), yüz kişi (43-b/13), bir aq kuş şüretinde (46-a/13), yigirmi sekiz yıl (50-a/12), altmış deve (54-b/6), altmış kapu (54-b/7), otuz yıl (61-a/5), dört yüz yıl (67-a/9), yigirmi kişi (67-a/9), On sekiz yıl (ek: 1/4), yigirmi iki yıl (ek: 2/1), on sekiz yıl (ek:2/2), bir ulu ırmağ (73-a/1), Ol yetmiş altı biñ kişi (73-b/10), dört biñ kişi (73-b/11), beş kez yüz biñ erle (73-b/13), üç biñ altıyüz seksen yedi kişi (74-a/9), yüz arış qaddile (76-b/6), on iki biñ kişi (ek:4/6).

1.3.3.5.2. Sıra Sayı Sıfatı

Sıra sayı sıfatları derece bildirmektedir. Metnimizde birkaç yerde geçmektedir.

onuñcı günü (7-b/7), Dördüncü gün (37-b/3), Birinci günlük (39-a/12)

1.3.3.6. Soru Sıfatı

Eserde geçen soru sıfatları şunlardır:

Ne sebebden uyduñ (9-b/12)? Anlara varacak ne cevāb virelüm (11-b/10)?

Söylenen sözi añladuğ ammā ol söz kimüñ sözidür (12-a/5)? Ne şıfatlı olmak gerek (21-b/6)? Ne sebebden sultān niçün qara tonı ihtiyād itdüñ (22-b/13)?

1.3.4. ZAMİRLER

Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılayan bir gramer kategorisidir⁴⁴. Metnimizde tespit edilen zamirler ‘ şahıs, işaret, dönüşlülük ve belgisiz zamirler’ olmak üzere sınıflandırılmıştır.

1.3.4.1. Şahıs Zamirleri

Zamirler isim grubuna dahil olup, kullanım bakımından isim gibi muamele görürler. Ancak çekim esnasında kökün değişikliğe uğraması önemli bir husûsiyet arz etmektedir. Zamirdeki bu kök değişmesi Türkçenin umûmi yapısında istisnâî bir durum teşkil etmektedir⁴⁵. Metnimizdeki şahıs zamirleri şu şekildedir:

Teklik 1. Şahıs: ben

Ben imān getürdüm (1-b/5). Ben aña dīzarımı göstereyin (11-a/3).

İlgi hali: benüm

benüm ardumca (13-a/10), benüm emrüm (13-a/11), benüm saqaluma ve saçuma (13-a/13), benüm māluma (56-b/7).

Belirtme hali: beni

Yā Mūsā sen beni göremezsın (11-a/1). Bunları dağı beni dağı evvelden helāk eyleseydin (12-a/4). Mūsā beni odasına ilettdi (56-b/10).

Yönelme / Yaklaşma hali: baña, maña

⁴⁴ Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s.399.

⁴⁵ Muzaffer AKKUŞ, Kitab-ı Gunya, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s. 200.

Maña zamiri metnimizde bir yerde geçmektedir: Maña müşerref eyledüñ (10-b/12).

Baňa uyuñ (9-a/12), Dilerim kim senüñ fażluñla kendüzni baňa gösteresin (10-b/13). Şoñra baňa hıřm eyledi (46-b/4).

Ayrılma Hali: benden

‘ Aceb benden ‘ ālimraķ dağı ķuluñ var mıdur (28-a/4)? Aralarından benden yoķsul ve benden za‘ īf kimesne dağı yoķdur (70-b/6).

Teklik 2. Şahıs: sen

Sen benümle olmađa řabr idemezsin (31-a/10). Yā Mūsā řükrüñle sen var ol t̄ayife birle řavař eyle (37-a/9).

İlgi hali: senüñ

senüñ sözüñe (11-b/7), senüñ elünden (45-b/11), senüñ buyruđuñla (46-a/3).

Belirtme hali: seni

Eyle olsa seni öldürmek vācibdür (57-a/9). Seni depeleyeler (57-a/11). Ben seni öldürmezin (14-b/8).

Yönelme / Yaklaşma hali: saña

Saña ol īmān getürenlerden oldum (11-b/4). Saña ne oldı ki buncılayın fesād işledüñ (14-b/1)? Benī İsrā’īl peyğamberi ıduğımı saña kim bildürdi (31-a/2).

Ayrılma Hali: senden

Ol tağ senden muħkemdür (11-a/3). Bu nesne hōd haķıķatde senden olmuşdur (12-b/6). Senden dilegüm oldur (56-a/8).

Teklik 3. Şahıs: ol

Ol öldüğünden şoñra Ĥabāvar adlı bir kişi pādiřāh oldı (Ek:1/4). On sekiz 5-yıl ol dağı pādiřāhlıķ eyledi (Ek:1/5). Ol dağı şoñra geliserdür (17-b/11).

İlgi hali: anuñ

Anuñ sözini (14-a/11), anuñ ĥükmini (18-a/10). anuñ ĥālini (43-b/10).

Belirtme hali: anı

Bal‘ ām anı ķatı severdi (44-b/7). Benī İsrā’īl anı görüp eymendiler (47-a/12). Ĥalāyık anı görüp ‘ acaba ķalurlardı (55-a/3).

Yönelme / yaklaşma hali: aña

Aña kim ‘ināyetüñ yetiše (12-b/7). Evde aña iletmişsin (57-a/10). Aña itsün (58-a/10).

Bulunma hali: anda

Anda Ṭahmāsabuñ bir oğlu oldu (60-a/4). Züveyn anda oturdu (60-b/6). Tā küllisi anda şehid oldılar (Ek:3/9).

Ayrılma hali: andan

Andan eyitdi (9-a/4). Andan Sāmiriye ‘itāb eyledi (14-a/13). İlyās peygamber andan ayrıldı (64-a/1).

Çokluk 1. Şahıs: biz

Biz Allaha imān getürdük (2-a/12). Pādişāhlığa biz andan yigreküz (71-a/7). Biz Dāvuda hikmet virdük (79-b/5).

İlgi hali: bizüm

Bizüm peygamberümüz Muḥammed Muşafa şalla’l-lahu ‘aleyhi ve sellem ḥakēyet ider (2-a/1). Bizüm yirlerümüzden birkaç kişiyile uydur (7-a/7). Bizüm mevlāmuz ve ḥālīkumuz (12-b/9), Bizüm suçumuzu (14-a/13)

Belirtme hali: bizi

Bizi esirge (12-b/10). Ücretsiz bizi gemiye ḳodılar (31-b/7). Bizi bu arada ḥabs eyledi (37-b/12).

Yönelme / yaklaşma: bize

Bize ḥayra virsünler (7-a/8). Bize et gerek didiler (38-b/7). Eger tābūt yine bize gele (72-a/9).

Ayrılma hali: bizden

Var bizden fāriğ ol (9-b/2). Mūsayı ḥileyile bizden ayırdıñ (9-b/2). Bizden birkaç sağırlar ve cahiller bilmezlik idüp (12-b/4).

Çokluk 2. Şahıs: siz

yā ḳavm siz ḳatı ulu günāh işledüñüz (15-b/13). Siz yoḳ dirseñüz (18-a/11). Belki siz öldürdüñüz (20-b/10).

İlgi hali: sizüñ

sizüñ dağı (9-a/1), Sizüñ Tañruñuz (9-a/12), sizüñ üstüñüze (39-b/12).

Belirtme hali: sizi

sizi bunca mihnetden kırtardı (5-a/12). Ücret virmeyince sizi gemiye kıoyamazın (31-b/6).

Yönelme / Yaklaşma: size

Tañrı hōd kendüsi üşde size geldi (9-a/3). İy kıavm Tañruñuz size gökçek 13-va^ç deler eylemedi mi (13-b/12)? Cabbārlardan size mīraş virmişdür (48-a/12).

Çokluk 3. Şahıs: anlar

Tañgrınuñ sözini anlar dağı işitsünler (7-a/7). Anlar kim ^çāşiler ve zālimler idi (48-b/10). Kıārūna anlar naşihat itdiler (52-a/3).

İlgi hali: anlaruñ

Hārūnı anlaruñ üzerine halife dikdi (6-b/13). Anlaruñ arasından (9-b/6), Her gün anlaruñ hālını esirgemezdi (20-a/3).

Belirtme Hali: anları

Kıorkıaruz kim Mūsā anları helāk itmiş ola (8-a/3). Anları tamām kıılıçdan geçüreler (15-b/1). Anları alup Mışıra geldi (19-a/2).

Yönelme / Yaklaşma hali: anlara

Anlara söyledi (6-b/10). Mūsā peygamber anlara öğüt virirdi (19-a/11). Maķāmını anlara rüzī kııla (41-a/9).

Ayrılma Hali: anlardan

Anlardan kimesne Mışıra gelmedi (7-b/9). Anlardan ğayı vārişleri dağı yoğdı (20-a/3). Hāķ Te^çālā anlardan yağmurı men^ç eyledi (64-a/4).

1.3.4.2. İşaret Zamirleri

Metnimizde sadece bu ve ol işaret zamiri kullanılmıştır.

bu

Bu ger eyle idicek Mūsā du^çā kııldı (18-b/10). bu hemān senüñle bizüm aramızda fūrķat olmaķdır (33-a/5). Tālūt taķķiķ bildi kim Cālūt helāk idecek kışi bu olacaķdır (75-a/12).

ol

Ol dağı Őoŕna geliserdür (17-b/11). Ol ağır zamānda geliserdür (18-a/2). Ol eyitdi (20-b/9).

İlgi Hali: bunuŕ

Bunuŕ aŕlı (3-a/7), Bunuŕ lağabına (61-b/8), Bunuŕ üzerine (19-a/9).

Belirtme hali: Bunı

Tā Mūsā gelince biz bunı terk eylemezüz (9-b/1). Bunı baŕna Allah rāygān virmedi (52-b/11). Hađ Te‘ālā bunı anlara virdi (61-b/11).

Yönelme / Yaklaŕma hali: buŕna

Buŕna secde eyleŕ (9-a/4). Buŕna tapuŕ didi (14-a/11). Őurānda buŕna iŕaret olunmuŕdur (80-a/1).

Bulunma hali: bunda

Bunda sizüŕle ŕavaŕ itmege geldük (35-b/13). Yūŕa‘ benüm bunda bir ŕulum vardur (46-a/4).

Ayrılma hali: buŕndan

Buŕndan hağet dileŕ (9-a/4).

1.3.4.3. Belirsizlik Zamiri

Metnimizde geĕen ĕeŕitli belirsizlik zamirleri:

kimi Kimi iħtiyād iderseŕüz, gitsünler (7-a/10).

ba‘ zılar Ba‘ zılar iydür kim (13-a/4). Ba‘ zılar bu Rūduŕ adı azāb dirlerdi (61-a/3).

kimesne Naŕārīden hiĕ kimesne yoğdur (3-b/4), Anlardan 10- kimesne Mıŕıra gelmedi (7-b/10). Kimesne’i maŕŕaraya almağ yılmaz kiŕiler iŕidür (21-b/2).

biri Biri budur (4-a/9). Biri kıızıl reŕgdür (22-a/6). Biri Kālib bin Yufnā idi (37-a/6).

fülān Őardaŕum oğulları fülān ve fülān öldürdiler (25-a/7).

1.3.4.4. Soru Zamiri

Metnimizde kullanılan soru zamirleri şunlardır:

- kim** Ol buzağuya cānı kim virdi ve andan ene 'i kim çıkardı (10-a/8)?
- kaçan** Kaçan bir kimesne 'i tahta geçürmelü veya pâdişâh itmelü olsalar ol yağdan bir pâre getirürlerdi (70-b/11). kaçan ağız açup avâzla Zebûrı oğusa uçar kuşlar her avâzında üzerine şaflar dutarlardı (79b/12).
- kanda** Cebrâ 'il anlar kanda yürürse görürlerdi (6-a/6). Yoğsa aña bundan gayrı ta'âm kanda olaydı ki anı toyuraydı (34-b/9).
- kanı** Kanı bundan evvel itdigüñ fesâdlar (2-a/6)? Yarağüñ ve atüñ kanı (77-a/8)?
- kankı** Ol ölü bulunduğı yere kanķı köy yakınına anuñ kavminden elli kişiye and virmek gerek (20-b/3). Her ne kanķı çadırdaki 'avrat bulam işbuncılayın eylerin (47-a/11).

1.3.4.5. Dönüşlülük Zamiri

Dönüşlülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir. Bunlara dönüşlülük zamiri denmesinin sebebi, zamirin, yapılan işin yapana dönüşüşnü gösteren bir işlev yüklenmiş olmasındandır⁴⁶. Metnimizde en çok kullanılan dönüşlülük zamiri Türkçenin ilk devirlerinden beri yuvarlak ünlü taşıyan kendü zamiridir. Bu zamirin iyelik ekli çeşitli örnekleri metnimizde mevcuttur. Ayrıca 'kendü + öz' birleşmiş hali kendüz zamirini de metnimizde görmek mümkündür. Farsça hōd zamiri de metinde birçok yerde kullanılmaktadır.

- kendü** Tañrı hōd kendüsi üşde size geldi (9-a/3). kendü 'azametini (11-a/7), kendüden şoñra (12-a/11), Kendü nefsuñüzi öldüresiz (16-a/2). Bu nesneleri kendüñden söylersin (17-a/6). Kendüyi kim öldürdiyse haber

⁴⁶ Zeynep KORKMAZ, Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 415.

vire (21-a/10). Benî İsrâ'îl bu nesne kendü kendülere itdiler (23-b/3).
kendülerden peygamber virdigini (27-b/4).

kendüz Dilerim kim senüñ faẓluñla kendüzni baña gösteresin (10-b/13).

hōd Tañrı hōd kendüsi üşde size geldi (9-a/3). Bu nesne hōd haķıķatde
senden olmuşdur (12-b/6). Ğarıya hōd Mūsā peygamberüñ haberini
işidürmişler idi (24-a/9). Gözine ğāyet de görü hōd görüñdi (35-b/11).
Mūsā hōd bildi (42-b/3).

1.3.5. EDATLAR

1.3.5.1. Bağlama Edatları

Bağlama edatları, cümleleri veya cümle içindeki kelimeleri ve kelime gruplarını ya mânâ bakımından, yahut şekil itibariyle birbirine bağlayan sözlerdir.

Bilindiği gibi Eski Türkçede bağlama edatı yoktur. Gerçi daha çok tekit vazifesi gören oğ/ök, ma/me, tağı, erki vb. ile cümle açıcısı olan ıaltı, ıalı, ulatı, ulayı, ançula, ançulayı gibi sözleri bağlama edatı olarak kabul etmek mümkündür. Ancak Türkçe cümlenin bünyesine sonradan girmiş çok çeşitli bağlama edatları ile mukavese edildiği zaman, bu yukarıdakilerin bağlama vazifelerinin zayıf olduğu anlaşılır. Onun içindir ki, Türkçede bağlama edatlarının teşekkülü, Karahanlı devresinden itibaren kendini belli eder. Eski Türkçede olmadığı halde, sonradan çok sayıda bağlama edatının başka dillerden alınması veya dilin kendi imkânları tesiri ile hususiyle Arapça ve Farsçanın tesiri ile izah edilmektedir⁴⁷.

ama Ol şehirden taşra olan halk gerçi Ba'la taparlardı ama İlyası öldürmeklige kaçd eylemediler (64-b/5).

ammā bundan evvel itdüğümüz şirkden ve küfürden rüçü' eyledük ammā bunlaruñ bu imānlarından hiç getdüler (2-a/13). Küfrine peşmān olur ammā ol vechile olan imānuñ fayida itmez (2-b/3). ammā azduklarına sebeb Sāmiri oldu (10-a/11). Söylenen sözi añladuğ ammā ol söz kimüñ sözidür (11-a/5)? Biz işitdük ammā aħirinde eyitdi (17-a/13).

⁴⁷ Necmettin HACIEMİNOĞLU, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İstanbul, 1992, s. 113.

Niçe giderlerdi ammā ol on iki ferseng yerden taşra çıkamazlardı (40-a/5). Pādişāh ğayrı kişi idi ammā hüküm ve mülk Yūsuf elinde idi (Ek:4/11).

ancağ ‘Ūcī ancağ topuğında eribildi (37-b/9). Birisinüñ başını ancağ kesebilürlerdi (44-a/1). Anuñ pādişāhlığı ancağ üç yıl oldu (Ek:1/13).

belki Belki siz öldürdüñüz (20-b/10). Belki kim Zūlkarneyn ol Zūlkarneyn degüldür (27-a/5). Belki dağı azdur (32-b/1).

belkim Belkim sağ yaña kollarını yere qorlar (18-b/8). Belkim ‘Ayli dağı helāk eyleyem (68-b/12).

çün Sāmiri anlaruñçün buzağı düzdürdüğünü (10-a/3), Ya‘nī; ben seni halk üzerine peygamberliğçün ihtiyār itdüm (10-b/4). dağı seni söyleşmekçün ihtiyār itdüm (10-b/5). Seniñçün bu levhalara naşihatlar yazduğ (10-b/7). Biz anıñçün seninle bile geldük (11-b/8). buzağıya tapduqlarıçün (12-a/12), Anlar günāh itdügüçün (12/a/12), Ya‘nī; çünkim bu kavmi gördük kim azdılarıçün (13-a/10), Allah rızāsıçün cānumuzı terk eyledük (16-a/7). Yā çün Mūsā anuñ öleceğini bilürdi (42-a/4). Çün ‘Ayli oğlanlarını yaramazlıqdan men‘ eylemedi (68-b/9).

çünkim çünkim Fir‘avn cemī‘ leşkeriyile deñiz içine girdiler (1-b/2). Çünkim gördi kim ğarq olur (2-b/10). dursun didiler çünkim birkaç gün dağı geçdi (8-b/3) Çünkim bu resm elvāh tamām oldu (10-b/10). Yā Rabbi çünkim beni kelāmuñ işitdür (10-b/12). Pes çünkim Mūsā peygamberüñ usşı geldi (11-b/5). Ger çünkim münacāt tamām oldu (12-a/1). Yā Rabbi çünkim bunları helāk itmek isterdüñ (12-b /3). Fi‘l-cümle çünkim yine kavmleri qatına geldiler (13-a/4). Çünkim ceng qatı oldu (44-b/2). Çünkim ol seni añmadı (59-a/5).

eger Bunları eger azdurup pūta tapdurıbilürsem (8-a/5). Eger ol tağ yerinde karar idebilürse (11-a/4). Eger tağ gördü ki (11-a/13), Eger eyle

- olmayınca tevbesi kabul olunmaz didi (Ek:3/6). Eger bir düşmân zâhir olsa (66-a/2).
- ger** Ger çünkim münâcât tamâm oldu (12-a/1). Ger Mûsaya yalvardılar (18-b/1). Bu ger eyle idicek Mûsâ du'â kıldı (18-b/10).
- gerçi** Bu Sâmiri gerçi Mısrıda büyümiş idi (5-b/5). Ol şehirden taşra olan halk gerçi Ba' la taparlardı (64-b/5).
- gibi** Bir yeri kıyu gibi kazdılar (8-b/2). Sâye-bân gibi başları üstine dutduķ (18-a/8). Fir'avn gibi ulu düşmânuñuzu helâk eyledi (19-b/6). Niçün kalan halk gibi aramızda ölmedi (42-a/4). İt gibi yerden ağızlarıyla etmegi alurlar (50-b/12). Ol tâbütuñ kedi başı gibi bir başı varıdı (65-b/12).
- hem** Elümüzden gelmez hem Tañrı bunu böyle dimemişdür (17-a/5).
- her nekim** Dânişmendler şöyle dirler kim Allah u Sübhâne ve Te'âla her nekim iderse hikmetden ve maşlahatdan hâli degüldür (24-a/4). Anuñla her nekim Allahdan dilese hâşıl olurdı (44-a/8). Evlerinde dutulan kap kaçak her nekim varıdı cemî'si altundan ve gümüşden ve cevâhirden idi (54-a/5).
- içün** bir kimesne söziyle azduķları içün biz daķı bile mi helâk idersin (12-b/5)? Ya' nî; yâ Mûsâ biz buzağuya tapup günâhkâr olduğumuz içün bizi maşharaya alursız (21-b/1). Üçünci ol taşdur kim ben anı Câlüt içün şaklardum (76-a/12).
- işbu** İşbu tapduğuz buzağı nesne degüldür (9-a/11). İşbu tağ üstüñüze düşer (18-a/11). Yâ Mûsâ işbu fesâdı def' eylemek senüñ elüñdedür (21-a/1). İşbu yetimüñdür (23-b/9). İşbu şıgırı bize eyüce vaşf eylesün (24-b/2). İşbu geminüñ içinde (32-a/10), Yâ Mûsâ işbu maķbere nazar eyle (43-a/9). İder kim her kişi kim işbu ırmağa girüp geçe (73-a/11).
- ki** eyitdi ki (8-a/6), buyurdı ki (8-b/1), Mûsâ peygamber eyitdi ki (10-a/7), Yâ Rabbi dutayın ki (10-a/7), Medîneye düşdi ki biri Uħud tağudur (11-a/12), Ol tağ ki bu vechile pâre pâre oldu (11-a/13). Eger

tağ gördü ki (11-a/13), Allahdan dilerin ki (14-b/9). Eyle ki anlarıñ elinde şehid ola (Ek:3/6). Eydür ki (Ek:3/11). Qurānda buña işaret olunmışdur ki (80-a/2).

kim

Maşlaḫat budur kim: Bunı oda yaḫavuz, didi. (8-b/4), Ol üç yüz otuz biñ kişi kim Mūsayıla bile gitmişlerdi (9-a/7). Eytidiler kim: Var bizden fāriḡ ol. (9-b/2). Andan ol yetmiş kişi kim yetişdiler (10-a/11). Dilerim kim senüñ faẓluñla kendüzni baña gösteresin (10-b/12). Hemān kim Ḥaḫ sübhāne ve Te‘ālā kendü ‘azametini ol tağa ‘arz eyledi ve tecellī kıldı (11-a/7). Şöyle rivāyet iderler kim ol tağ altı pāre oldı (11-a/9). Eydürler kim ol taḡuñ bir pāresi Yeşrip taḡudur (11-a/10). Bir zamāndan kim Mūsā ifāḫat buldı (11-b/2). Biz anıñcün seninle bile geldük kim Ḥaḫ Te‘ālānuñ kelāmını biz daḡı işidevüz (11-b/8). Aña kim ‘ināyetüñ yetiše (12-b/7). Eytidiler kim (40-a/10). Afrāsiyābuñ ‘acem vilāyetine kim eli erişdi (60-a/10).

lākin

Lākin Kıbtīlerden çok māl almışduḡ (14-a/6). Lākin Ḥaḫ Te‘ālā bu ḡazıyyede Benī İsrā’ile ol evvelki şeri‘atla ḡükm eyledi. (15-b/9). Lākin ḡālını Eşmüyıla dimezdi (78-a/5).

meger

Meger birgün Sāmiri Mūsā peygamberden işitmiş idi (8-b/8). Meger Mūsānuñ ḡarşusunda bir ulu tağ varıdı (11-a/5). Meger Ḥaḫ Te‘ālādan dileyesin (18-b/12). Şatmazın meger biñ aḡçe viresiz (23-b/12). Meger Benī İsrā’il içinde bir ḡüzel ‘avrat varıdı (56-a/3). Meger oḡumış ‘avrat varıdı (79-a/6).

meger ki

Benüm yoldaşum oldur meger ki elile çelüp ilā ol ḡadar ma‘zūr didi (73-a/12).

meşela

Meşela ol ḡünāhı eliyile işlese (15-b/5).

nekim

nekim aldılarsa bunlara ḡaram idi (8-a/8). Mūsā Ḥaḫ Te‘ālānuñ kelāmın işitdi ve nekim murād ise söyledi (10-b/1). Ol nekim didise itdiler (48-b/8).

- nitekim** Nitekim Qurānda Haḫ Te‘ālā buyurmuşdur (7-a/2). Nitekim Qurānda buyurmuşdur (19-a/6). Nitekim katı kara olana esved ü ḥayik dirler (22-a/2). Nitekim Fir‘avn kavmiyile helāk eyledi (35-a/1). Nitekim Qurānda gelmişdür (54-a/13). Nitekim bizüm peygamberimiz Muḥammed Mustafā Bedir gazāsına geldügi vaḫt üç yüz on üç adamı varıdı (74-a/10).
- pes** Pes Mūsā ol yetmiş kiři‘i alup bile gitdi (7-b/4). Pes Sāmiri Benī İsrā‘il kavmine eyitdi (8-b/13). Pes cemī‘si ol buzağuya secde itdiler (9-a/6). Pes Haḫ Te‘ālā eyitdi (10-b/3). Pes çünkim Mūsā peygamberüñ usşı geldi (11-b/5). pes eyitdi (12-a/12), Pes Ebū Müslim yaluñuz bir eve girdi (22-b/3). Pes üç biñ aḫçe şaydılar (24-b/10). Pes bu on iki naḫibi çıḫardılar (35-b/2). Pes niçe müslümānlıḫdur (56-b/9). Pes Benī İsrā‘il kavmi eyitdi (71-a/4).
- şāyed** Şāyed ol sebebden va‘deye ḫilāf olmış ola (8-a/12). Şāyed qarıdan ğayr yerde daḫı elümüze gire (24-b/2). Şāyed birkaç günden şoñra yağmaya aḫ ḫalavuz (39-a/11). Şāyed senüñ elünden müslümān olalar (45-b/11).
- tā ki** Size tā ki Haḫ Te‘ālā size medār yetişe (44-b/1).
- tā kim** Tā kim ol kāfirler bileler (53-a/8).
- u** Allah u Te‘āla eyitdi (59-a/2). Allah u Subḫāne ve Te‘āla Eşmüyıla bildürmiş idi (74-a/12).
- ve** Pes cemī‘si ol buzağuya secde itdiler ve aña ḫapdılar (9-a/6). Sizüñ Tañruñuz Allahdur ve baña uyuñ (9-a/12). ene virdüğini ve ol kavmi ol sebeble (10-a/5), Mūsā Haḫ Te‘ālānuñ kelāmın işitdi ve nekim murād ise söyledi (10-b/1). Seniñçün bu levḫalara naşīḫatlar yazduḫ ve her nesnenüñ aşlını beyān eyledük (10-b/8). Ya‘nī; Yā Mūsā sen beni göremezsin ve benüm tecellüme ḫāḫat getürimezsin (11-a/1). Hemān kim Haḫ sübhāne ve Te‘ālā kendü ‘azametini ol ḫaḫa ‘arḫ

eyledi ve tecellî kıldı (11-a/7). Biz dağı işidevüz ve aravuz (11-b/9). Küllîsi helâk oldu ve kapkara yandılar (12-a/9), Bu nesne hōd haķıķatde senden olmuşdur ve kullarunuñ deñi yorursın (12-b/7). Niçe ata oğlunu depeledi ve niçe ĳardaş ĳardaşını depeledi (16-a/11)? Mūsā dağı yüz yere urup yine tazarru^c ve niyāz kıldı (16-b/5). Kendü şan^c atumla ve kesbümle hāşıl eyledüm (52-b/9).

üşde Tañrı hōd kendüsi üşde size geldi (9-a/3). İy ĳavm üşde anlarunuñ ulularını depeledüm (37-b/11).

ya Ya 12- başın aşığa bir ĳuyuya bıraķsalar (3-b/11).

ya da Bu ĳuşlardan hergün size yitecek ĳadar alasız ya da almayasız (39-a/9).

yaħūd Bir kişi atasın yaħūd ^camūsın yaħūd bir mīrāş degecek kimesnesin öldürse (20-a/9). Elbette amucamuzu öldüreni bulup elümüze virmeyince ki yerine öldürevüz yaħūd tamām diyeti virmeyince ki ölümüzi defn itmezüz (21-a/5).

ya^cnī Ya^cnī; Yā ĳavm fitneye uğurduñuz (9-a/11). Ya^cnī; Yā Rabbi anlar dağı benüm ardumca geliyordular (10-a/1). Ya^cnī; ben seni ĳalk üzerine peyĳamberliĳün ihtiyār itdüm (10-b/4). Ya^cnī; Yā Mūsā sen beni göremezsın (11-a/1). Ya^cnī; Allahı āşikāre görmeyince inanmazuz, didiler (12-a/6). Ya^cnī; ĳünkim bu ĳavmi gördük kim azdılarıĳün (13-a/10), Ya^cnī; Sāmiri eyitdi (14-b/3). Ya^cnī; yā ĳavm siz ĳatı ulu günāh işledüñüz (15-b/13). Ya^cnī; Allahdan buĳday istediler (48-b/13). Ya^cnī; biz Dāvuda ĳikmet virdük (79-b/5).

yine Mūsā'ı yine size getüreyin (9-a/5). Yine söyledi (9-b/2). Anlar bu sözi kim söyleyicek hemān sā^c at ol aķ bulut yine geldi (11-b/11). Mūsā'ı ve ol yetmiş kişi'ı yine iĳine aldı (11-b/12). Ol yetmiş kişiyi cānını yine virdi (12-b/13). Fi^cl-cümle ĳünkim yine ĳavmleri ĳatına geldiler (13-a/4). Mūsā dađı yüz yere urup yine tazarru^c ve niyāz kıldı (16-

b/5). Tağ yine yerine vardı (18-b/10). Yine pūta tapmak ihtiyār itdiler (50-a/4).

Yoğsa / Yoğsa

Yoğsa benüm emrūme ‘āšī mi olduñ (13-a/11)? Yoğsa Hāğ Te‘āladan size hıšm geldigini mi istersiz (14-a/2)? Yoğsa aña bundan gayrı ta‘ām kanda olaydı (34-b/8). Yoğsa anlar bir dürlü dağı mıdur (36-a/4).

zīrā

Zīrā Mūsā ‘Ümrān Kāmet oğlıdur (51-b/4). Zīrā Mūsā peygamber şerī‘atında dağı zekāt vācib idi (52-a/9). Zīrā sen fülān ‘avratla zinā eylemişsin (57-a/9).

1.3.5.2. Kuvvetlendirme Edatları

Türkçede bağlama, seslenme, cevap, karşılaştırma, v. b. çeşitli edatlar cümle içinde aslı vazifelerine ilāve olarak te’kit vazifesi de görürler. Bunlar arasında mutlaka sona gelen da / de, dağı / dağı / tağı, bile, ma / me, oğ / ök, ki / kim, yeme / yime v. b. kelimeler aslı olarak kuvvetlendirme edatlarıdır. Diğerleri ise cümle içinde değişik durumlarda ve bazen te’kit vazifesi görürler⁴⁸. Metnimizde tespit ettiğimiz bazı kuvvetlendirme edatları:

‘aceb

‘Aceb benden ‘ālimrağ dağı kuluñ var mıdur diyü şordı (28-a/4). Yolu Mūsaya balığ gösterdiği ulu ‘Aceb budur (30-a/2). ‘Aceb kaçkı kişi kaçına şuşamış ola (76-b/9).

dağı

birkaç gün dağı geçdi (8-b/3). Mūsanuñ dağı tañğırısı budur (9-a/2). Şimdi bize dağı söyler misin (9-b/4)? Ya‘nī; Yā Rabbi anlar dağı benüm ardumca geliyordular (10-a/1). dağı seni söyleşmekçün ihtiyār itdüm (10-b/5). Sen dağı görürsün (11-a/5). Biz dağı işidevüz ve aravuz (11-b/9). Mūsā peygamber dağı ol ulular dağı Hāğ Te‘ālanuñ kelāmını işitdiler (11-b/13). Bunlara dağı bile hıšm geldi (12-a/13), Bunları dağı beni dağı evvelden helāk eyleseydin (12-a/4). Biz dağı cāhillik eyledük (14-a/11). Mūsā dağı yüz yere urup yine tazarru‘ ve

⁴⁸ Necmettin HACIEMİNOĞLU, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İstanbul, 1992, s. 218.

niyâz kıldı (16-b/4). Anlar dağı çokluğ kavmdi (49-b/1). Ne kadar yanarsa dağı şâfî ve dağı laşîf olur (53-a/13).

hem Hem bu kavm beni za' ifladılar (13-b/3). Hem Ferîdün oğlanlarından idi (61-a/4). Adına Eşmüyîl dirlerdi ve hem şâlûta pâdişâhlık virdi (67-a/5).

bile Mûsayıla bile gitmişlerdi (9-a/7). Ol kendü yile bile olan kavmle (9-b/9), Biz anıñçün seninle bile geldük (11-b/8). Bunlara dağı bile hışım geldi (12-a/13), Biz dağı bile mi helâk idersin (12-b/6)? Beni ol zâlim kavminden bile kılma (13-b/6). Külini bile karşı deñize şavurdı (15-a/4). Feriştahlarla bile uçar ve yeri gögi seyr ider oldu (34-a/5). Bu resme üç yıl tamâm İlyâsla bile oldu (64-b/9).

1.3.5.3. Sesleme Edatları

Bunlar isimlerden veya unvanlardan önce gelerek hitap hareketini bilhassa belirtmekten başka hiç bir mânâları olmayan sözlerdir. Bir kısmı taklidi kelimelerdir, bir kısmı ise kalıplaşmış diğer gramer unsurlarıdır. Bu sebeple menşelerini tesbir etmek güçtür⁴⁹. Metnimizde tespit edilen başlıca seslenme edatları şunlardır:

yâ Yâ Hârûn (8-a/6), Niçe yâ Sâmiri (8-a/7)? Yâ kavm fitneye uğurduñuz (9-a/11). Yâ Mûsâ (10-b/3), Ya' nî; Yâ Mûsâ sen beni göremezsın (11-a/1). Yâ Rabbi (12-b/3), Ya' nî; yâ kavm siz çatı ulu günâh iřledüñüz (15-b/13). Yâ Mûsâ işbu fesâdı def' eylemek senüñ elüñdedür (21-a/1). Vallâhu â' lem ki iřitmedüñ mi Yâ Muřammed (62-a/9). Yâ şalût Benî İsrâ'îl üzerine pâdişâh olmağ gereksın (70-b/3).

iy İy şardaş (13-a/13), İy kavm (13-b/13), İy kavm (63-a/10), İy oğul (68-b/8)

1.3.5.4. Tasdik Edatları

⁴⁹ Necmettin HACIEMİNOğLU, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İstanbul, 1992, s. 285.

İsimleri, şahısları veya eşyayı değil hareketleri işaret sūretiyle gösteren sözlerdir. Onun için tek başlarına hiç bir mânâ ifade etmezler. Ancak bir cümlenin veya çekimli fiiln yanında vazifeleri belli olur. Bunlar umumiyetle, gösterme vazifesinin yanında kuvvetlendirme vazifesi de görürler⁵⁰. Metnimizde iki örnek mevcuttur.

hā Hā bir söz işitdük (12-a/4). Hā bu Mūsā didiği nesnelere Hāḫ Te'ālā buyurdu (17-a/12).

semi' nā ve eṭā' nā Benī İsrā'īl kavmi cemī' si ittifāḫ idüp semi' nā ve eṭā' nā hükümünü işitdük (16-a/5).

1.3.6. FİLLER

1.3.6.1. İSİM – FİİL

1.3.6.1.2. Bildirme (İhbar/ Şimdiki zaman, 'imek' fiili)

Haberin geniş zaman hâlini ifade için kullanılan 1. ve 2. şahıs ekleri şahıs zamirlerinden; 3. şahıs eki ise dur- fiilinden meydana gelmiştir. Haber, görülen ve anlatılan geçmiş zaman sigaları ile dilek-şart sigası i- cevherî fiili ile yapılır⁵¹.

Teklik 1. Şahıs: -In

Sizüñ ulu Tañruñuz *benin* didi (2-b/9)

Teklik 2. Şahıs: -sin

Bizüm mevlāmuz ve hālīkumuz sensin (12-b/10). Bizi esirge ki sen hayrū'1 – gāfirinsin (12-b/10). Esirgeyicilerün hayırlusısın (12-b/11). esirgeyicilerün esirgeyicisisin (13-b/9). Ne kişisin (77-a/2)?

Teklik 3. Şahıs: -dur

Gice bayrām günüdür (7-b/7). Şimdi fırsatdur (8-a/5), Sizüñ Tañruñuz Allahdur (9-a/12), Ol tağ senden muhkemdür (11-a/3). Kuvvetde ziyādedür (11-a/4). Yeşrip tağudur (11-a/11). Uğud tağudur (11-a/12). Sāmiri Mūsanuñ

⁵⁰ Necmettin HACIEMİNOĞLU, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İstanbul, 1992, s. 307.

⁵¹ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 110.

dağı Tañrısı budur (14-a/10). Allahuñ hoşnudlığı üzerine ölmek yegdür (16-a/3). Bu şol kişinüñ hakēyetidür (19-b/8). Yılmaz kişiler işidür (21-b/2). Eyitdiler beş yüz biñ erdür (36-a/4).

Çokluk 2. Şahıs: -sIz

Ne kavmsiz ve ne kişilersiz (35-b/12).

1.3.6.1.2.1. Olumsuzu

Teklik 3. Şahıs: degül-dür

Mu^ç teber degüldür (3-a/7). İşbu tapduğuz buzağı nesne degüldür (9-a/12). Bu degüldür (17-b/11). Añmaduğınunñ sebebi dağı ma^ç lüm degüldür (19-b/10). Maşlaħatdan ħāli degüldür (24-a/4). Peyğamber degüldür (25-b/11). Bu dünyā zīneti heves idecek zīnet degüldür (55-b/9).

1.3.6.1.2.2. Görülen Geçmiş Zaman

Teklik 3. Şahıs: -dI; IdI

Cühüdüler ħōd eydürler kim: ^ç isa peyğamber degüldür bir yalancı kişi idi (3-b/2). Ol kavm pütperestler idi (5-b/4). Evvelki günüyidi (7-b/5). Kızıl altundan idi (13-a/4). Hızır anuñ serleşkeri idi (27-a/10). Meger köy ucında bir dīvār varıdı (32-b/13). Boylarına göre kuvvetleri dağı varıdı (34-b/1).

1.3.6.1.2.2.1 Olumsuzu

Çokluk 3. Şahıs: degüller idi

Peyğamber degüller idi (50-b/4).

1.3.6.1.2.3. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Teklik 3. Şahıs: -ImIş

Bildiler kim ol buzağı bir bāṭıl nesne imiş (15-a/5). Şeyṭān taşnīfi imiş (15-a/6). Gördi kim çalduğı tulum imiş (78-b/2). Dāvuduñ mürüvveti benden ziyāde imiş (78-b/7).

Çokluk 2. Şahıs: -ImIş-sIz

Siz bir cāhil t̄ayifeyimişsiz (5-a/10).

1.3.6.2. BİLDİRME KİPLERİ

1.3.6.2.1. Görülen Geçmiş Zaman

Asıl geçmiş zaman eki –dı, –di’ dir. Yazılış itibariyle konsonant benzeşmesine tâbi değildir. Teklik ve çokluk 1. ve 2. şahıslarda vokal dâimâ yuvarlaktır. Şahıs ekleri 1. şahıs için –m, –k; 2. şahıs için –ñ, –ñüz’dür⁵².

Teklik 1. Şahıs: -dUm

Ben ĩmān getürdüm (1-b/5). Bildüm ki andan ğayrı Allah yokdur (1-b/6). Ben müslümānlardan oldum, didi (1-b/6). Senüñ rızañ isteyü geldüm (10-a/1). Seni söyleşmekçün ihtiyār itdüm (10-b/5). Yā Rabbi bu nesneden tevbe itdüm (11-b/3). Size söyledüm (22-a/4). Unutdum, söyledüm (32-a/4).

Teklik 2. Şahıs: -dUñ

Mūsayı hileyile bizden ayırduñ (9-b/2). Maña müşerref eyledüñ (10-b/12). Yā Rabbi çünkim bunları helāk itmek isterdüñ (12-b/4). Benüm arduca gelmedüñ (13-a/11)? Yoğsa benüm emrümē ‘āşī mi olduñ (13-a/11)? Saña ne oldu ki buncılayın fesād işledüñ (14-b/1). Yā Rabbi ben kuluña bunca ‘ilm ve kemāl virdüñ (28-a/3). Togrusu yaramaz iş itdüñ (32-a/1). Kāfire şıdırduñ (46-a/4).

Teklik 3. Şahıs: -dİ

Benī İsrā’ıl ĩmān getürdi (1-b/5). Mūsā eğlendi (8-a/6), Düşdi, ‘aqlı gitdi (11-a/9). Şām vilāyetinden getirüldi (11-a/10). Hicāz tarafına düşdi (11-a/10). Gökden bir şā‘ ika belürdi (12-a/7). Hışımla bir avāz geldi (12-a/7), Saña kim buyurdi (14-b/2)? Küllisi yandı (48-a/7). ‘Añrūndan şoñra Benī İsrā’ıl ısüz kaldı (Ek:2/6). Dāvud tiz yerinden durdi (78-a/9).

Çokluk 1. Şahıs: -duğ, -dük

Biz fitneye bırağduğ (10-a/9). Seniñçün bu levhālara naşihatlar yazduğ (10-b/7). Hā bir söz işitdük (12-a/4). Söylenen sözi añladuğ (12-a/5). Biz senüñ

⁵² Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 120.

emrünü dutmaduk (14-a/7). Biz dağı cāhillik eyledük (14-a/11). Dünyāyı gezdük, araduk (23-b/10). Ol vağtin ki ol büyük taş katına yetişdük (30-a/6). Dāyimā bir dürlü ta‘ām yemekden uşanduk (40-b/1).

Çokluk 2. şahıs: -dU-ñUz

Yā kavm fitneye uğurduñuz (9-a/11). Benüm va‘deme ĥilāf eyledüñüz ve dīnüñüz döndüñüz. Buzağuya tapduñuz. Kāfir olduñuz, didi (14-a/3). Ya‘nī; yā kavm siz katı ulu günāh işledüñüz (15-b/13). Bu vilāyetde ne maşlahatda geldüñüz (35-b/12). Bizümle şavaş itmege mi geldüñüz (36-a/1)?

Çokluk 3. şahıs: -dI-lAr

Fir‘avn cemī‘ leşkeriyile deñiz içine girdiler (1-b/2). Bizüm a‘zabumuzu gördiler (2-a/12). Zārī kı lup ağlaşdılar (15-a/7). Hađ Te‘āladan mağfiret talep eylediler (15-a/7). Mūsā peygamberüñ ayağına döküldiler (16-b/4). Tevrīti ezdürdiler (17-b/13). Andan şığırı boğazladılar (25-a/1). Üç gün, üç gece gitdiler (37-b/3). Peygamberlerinüñ sözini maşharaya aldılar (48-b/11). Züveyni kaçırdılar (60-a/9).

1.3.6.2.1.1. Olumsuzu

Teklik 1. şahıs: -mA-dUm

Hiçbir āyetde ol kadar řād olmadum (2-a/9). Yiryüzinde ben iki kiři‘i sevmedüm (2-b/6). Ben saña dimedüm mi (32-a/2)? Mūsā bu nesnelerin kolayumdan itmedüm (33-b/6). Ben dađı anı esirgemedüm (59-a/5).

Teklik 2. şahıs: -mA-dUñ

Çünkim bu kavmi gördük kim azdılarıçün benüm ardumca gelmedüñ (13-a/11)? Niçün ben gelince şabr itmedüñ (13-b/1). Niçün anı esirgemedüñ (59-a/3)? Vallāhu ā‘lem ki işitmedüñ mi Yā Muřammed (62-a/9)?

Teklik 3. şahıs: -mA-dI, mAz-dI

Onuñcı günü düşmedi (7-b/7). gelmedi (8-a/7), şimdi ol mařřūda ĥāřıl olmadı (11-b/10). İy kavm Tañruñuz size gökçek va‘deler eylemedi mi (13-b/13)? Hergiz Ādem oğlanına şarışmadı (15-a/1). Tevbeleri mağbūl olmazdı (15-b/10). şimdi dağı ađir zamān olmadı (18-a/2). Anlar dağı bunca zaşmet vāki‘

olmazdı (24-a/6). Zîrâ İlyâsdan ğayrı kimsede etmek hiç bulmazdı (64-a/11).

Benî İsrâ'îl gözine andan hâķîr kimesne görünmezdi (71-a/4).

Çokluk 1. Şahıs: -ma-duķ, -me-dük

Anı bilmedük (12-a/5). Hîlâf itmedük (14-a/5). Biz senüñ emrüñi dutmaduk (14-a/7). Vallâhi biz öldürmedük (20-b/4).

Çokluk 2. Şahıs: -me-dü-ñüz

Siz anı görmedüñüz (6-a/12). Ben gelince şabr itmedüñüz (14-a/2).

Çokluk 3. Şahıs: -mA-dI-lAr

Mūsâ peyğambere inanmadılar (17-a/8). Ol tağuñ gölgesi altından çıkabilmediler (18-a/13). Ol şıfatlu şığırı ol ğarucuķ elinden ğayrı yerde bulmadılar (23-b/8). Benî İsrâ'îl bunlaruñ sözlerine inanmadılar (37-a/8). Mūsâyıla Hârûn dağı anlaruñ hâtırları çün anları koyup gitmediler (38-b/2). Ol 'avratları terk itmediler (47-a/4). Yûşa' peyğamberüñ sözine muķayyed olmadılar ve tã' at itmediler (47-a/4).

1.3.6.2.1.2. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

Teklik 3. Şahıs: -di-se

Ol nekim didise itdiler (48-b/9).

Çokluk 3. Şahıs: -dI-lAr-sA

Ne kim aldılarsa (8-a/8). 'Avratlaruñuzı niçe dilerse ğullanırlardı (19-b/5). Ol Cabbârları ne şıfatla gördilerse (36-b/4). Kimi dilerse mülkiñi virür (71-b/1).

1.3.6.2.1.3. Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi

Teklik 3. Şahıs: -dı idi

Yūsufa virildi idi (Ek:4/10).

1.3.6.2.1.3.1. Olumsuzu

Teklik 3. Şahıs: -ma-dı idi

Mūsâ sefer zaĥmetini tıymadı idi (30-a/3). Ol yağ Yūsuf peyğamberden anlara mirâş ğaldı idi (70-b/10).

1.3.6.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman: -mİş

Öğrenilen geçmiş zaman eki –mış, mış’dır.

Teklik 2. Şahıs: -mİş-sIn

Zirā sen fülān ‘avratla zinā eylemişsin (57-a/10). Evde aña iletmişsin (57-a/10). Aña bildüğün itmişsin (57-a/10).

Teklik 3. Şahıs: -mİş; -mİş-dUr

Sāmiri altun buzağı eylemiş (10-a/7). Bu nesne hōd haқиkatde senden olmuşdur (12-b/6). Qurān içindeki aḥkām bölük bölük inmişdür (17-a/2). Hācet olduğça Cebrā’ıl getürmişdür (17-a/2). Elümüzden gelmez hem Tañrı bunu böyle dimemişdür (17-a/5). Anlaruñ memleketini size mīraş virmişdür (34-b/13). Ya‘nī; Yā Mūsā ol Şaristānlarda Cabbārlar varmış (36-b/12). Gördi kim ol halk tağılmış (58-a/11). İş Allah elinde durunca azacuk çeri Allah emriyle çok leşker üzerine gālib olmuşdur (74-a/6).

Çokluk 3. Şahıs: -mİş-lAr-(dur)

Ol üç yüz otuz biñ er ki buzağuya tapmışlardur (15-a/12).

1.3.6.2.2.1. Olumsuzu

Teklik 3. Şahıs: -mA-mİş

Hīç anlaruñ ‘aynı eşeri kalmamış (41-b/11).

Çokluk 3. Şahıs: –mA-mİş-lAr-dI

Ol on iki biñ kişi buzağuya tapmamışlardı (15-a/13).

1.3.6.2.2.2. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi

Teklik 2. Şahıs: -mİş IdUñ

Sen bize almañ diyü emretmiş idüñ (14-a/6). ol bir oğumış ‘avrat kim baña öldür diyü buyurmuş idüñ (79-a/11).

Teklik 3. Şahıs: -mİş IdI

Ol levhla ki üzerine Tevrit yazılmış idi (13-a/3). Gevdesi kıpķuru ağaca dönmiş idi (25-a/4). ‘Uç dağı Benī İsrā’ıl kaşdına şehrden taşra çıkmışdı (37-

b/5). Eşmüyîl peygamber 3- Tālūta itmiş idi (73-a/3). Mutî^c olduklarını olmadıklarını deñeyesin, dimiş idi (73-a/5). Allah u Subhāne ve Te'āla Eşmüyîla bildürmüş idi (74-a/12).

Çokluk 1. Şahıs: -mışduğ

Lākin Kıbtîlerden çok māl almışduğ (14-a/6).

Çokluk 3. Şahıs: -mİşlAr(I)dİ

Ol arada maqām idinmişler idi (5-a/3). Mūsayıla bile gitmişlerdi (9-a/7). Kıbtîler yapdurmışlardı (19-a/3). Qarıya hōd Mūsā peygamberüñ haberini işidürmüşler idi (24-a/9). Leşker qatı şusamışlardı (73-a/7). Qafasında alay bağlayup 9- mürettep yarağıla durmuşlar idi (76-b/8).

1.3.6.2.2.2.1. Olumsuzu

Teklik 3. Şahıs: -mA-mİş-(I)dİ

Ol evvelki qavminden Yūşaf la Kālutdan gayrı bir kişi qalmamış idi (41-a/3). Peygamberler neslinden hiç kimesne qalmamış idi (67-b/10). 'Ayli aña hiç muqayyed olmamış idi ve anları ol nesneden men^c itmemiş idi (68-b/7).

Çokluk 3. Şahıs: -mA-mİş-lAr-(I)dİ

Ol on iki biñ kişi buzağuya tapmamışlardı (15-a/13).

1.3.6.2.3. Geniş zaman: -r, -Ar; -Ur

Eski Türkçede umumiyetle –ur, –ür nâdiren –ar, –er, çok az olarak da –ır, ir idi. Vokalle biten bir kelimeye geldiği zaman –(y)ur, –y(ü)r, nadiren de –r şeklinde bulunuyordu. Eski Türkiye Türkçesinde ise, –ur, –ür; –ar, –er, –r ekleri kullanılmıştır; –ur, –ür Eski Türkiye Türkçesinde vokali daima yuvarlak olan eklerdendir. Ekin vokalin köküne düzlük yuvarlaklık bakımından uyması (–ır, –ir şeklinin görülmesi) daha sonraki yüzyıllarda olmuştur⁵³.

Teklik 1. Şahıs: -ar-am, -er-em; -r-am, -r-em; -ur-am, –ür-em; -rIn

⁵³ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 122.

Ben bir nesne eglerin (8-a/7). Korğırın ki bu kavme Hâk Te'âlâ tarafından bir hışım gele (8-a/13). Allahdan dilerin (14-b/9). Ben bu kadar kişiyile uğraşmağa 'âr iderin (75-b/11).

Teklik 2. Şahıs: -ArsIn; -UrsIn; -UrsUn

Gerçek eydürsin (8-a/11). Sen dağı görürsün (11-a/5). biz dağı bile mi helâk idersin (12-b/6)? kullarunı deñi yorursın (12-b/7). Anı sen şağlarsın (12-b/8). Anı azdurursın (12-b/8). Helâk idersin (12-b/8). Anun azmasına bir nesne sebeb kılursın (12-b/9). Bu nesneleri kendüñden söylersin (17-a/6). Sen anı eşek şanursın (45-b/5).

Teklik 3. Şahıs: -Ar; -Ur

Tefsir-i Kebirün şahibi Muhammed bin Cerir rahmetu'llâhi 'aleyhi şöyle rivâyet kılur (1-a/2). Kapkara yanar (11-b/1). Feriştahlarla bile uçar (34-a/5). Deñiz kenârlarında biter (53-b/3). Eger altuna ursalar altını yaçar (53-b/5). Kül eyler (53-b/6).

Çokluk 1. Şahıs: -ar-uz, -er-üz; -ur-uz, -ür-üz; (y)AvUz

Çorğaruz (8-a/3). Seni depelerüz (9-b/5). Evvel anlara adam viriyavuz (35-a/9). Geyecegümüz eskicek yalnızcağ kaluruz (40-a/1). Bilürüz (56-b/9).

Çokluk 2. Şahıs: -ar-sız, -er-siz; -r-sız, -r-siz; -ur-sız, -ür-siz

Siz aña niçün heves idersiz (5-b/1). Yoğsa Hâk Te'âlâdan size hışım geldigini mi istersiz (14-a/2)? Helâk olursız (18-a/11). Beni İsrâ'il Hâk Te'âlâ virdigi ni' metleri niçün öğmezsiz ve size itdügi ihsânları niçün unudursız (19-b/3)? Size yaradan Allahı çorsuz Ba'la çaparsız ve aña du'â idersiz (63-a/11). Ne çorğarsız, bayılırsız (74-a/4).

Çokluk 3. Şahıs: -ArlAr, -UrlAr

Eydürler (11-a/10). Şol göziyle göge baçarlar (18-b/9). Kıyâmet olunca Hâk Te'âlâya 'ibâdet kılurlar (26-b/6). Her yıl Mekkeye gelürler (26-b/6). Hâc iderler. 'Arafata varurlar (26-b/6). Puta çaparlar (34-a/12). Birkaç dağı edviye çatarlar (53-b/3).

1.3.6.2.3.1. Olumsuzu

Teklik 1. Şahıs: -mAzIn

Yâ Sâmiri, ben seni öldürmezim, yitürmezim (14-b/8). Üç biñden eksüğe virmezim (24-b/10). Ben inecügimi şatmazım (24-b/11).

Teklik 2. Şahıs: -mez-sin

sen benümle olmağa şabr idebilmezsın (32-b/8).

Teklik 3. Şahıs: -mAz

Altun oda yanmaz (53-a/13).

Çokluk 1. Şahıs: -maz-uz, -mez-üz

Bilmezüz (8-a/2). Terk eylemezüz (9-b/1). Yâ Mūsā bu kadar nesneyile biz saña tamām inanmazuz (12-a/4). Allahı aşikāre görmeyince inanmazuz (12-a/6). Biz buña rāzı olmazuz (17-a/6). Biz bu şerī‘ata uymazuz (18-b/7). Cālūta ve anuñ leşkerine tākāt getüremezüz (73-b/8).

Çokluk 2. Şahıs: -maz-sız, -mez-siz

Benī İsrā’īl Hāq Te‘ālā virdiği ni‘metleri niçün ögmezsiz (19-b/2). Niçün Allahuñ hükmine rāzı olmazsız ve buyruğın dutmazsız (19-b/7)? Andan meded bulunmazsız (65-a/6).

Çokluk 3. Şahıs: -mez-ler

Hic kimesne anları görmezler (26-b/7). Bunlar tehī kişiye beñzemezler (31-b/8).

1.3.6.2.3.2. Geniş Zamanın Hikayesi**Teklik 3. Şahıs: -Ar-dI, -Ur-dI**

Mūsā katına geldükçe görürdi (8-b/11). Mūsā peygamber haykırdı (11-a/8). kül olurdu (11-b/1). Ādem oğlanını gördükçe lāmisāsın dimekle kaçardı (15-a/2). Meşela ol günāhı eliyile işlese elin kesmek buyururdu (15-b/5). Keremlerini zıkr iderdi (19-a/12). Eydürdi kim (19-a/12). Elini şunardı (34-b/6). Anı kendüye yakın dutardı (53-a/5).

Çokluk 3. Şahıs: -Ar-lAr-dI, -Ur-lAr-dı

Umarlardı (8-a/1). İverlerdi (18-b/6). Ol vaqtin halk küllisi pūta taparlardı (63-a/7). Tağıurlardı (66-a/5). Kaçarlardı (66-a/5). Her şabāh kim pūtlarına secde itmege dururlardı (72-a/2).

1.3.6.2.3.3. Geniş Zamanın Olumsuzunun Hikayesi

Çokluk 3. Şahıs: mAz-lAr-dI

Bu maqāma göndermezlerdi (11-b/7), Ol on iki ferseng yerden taşra çıkamazlardı (40-a/5).

1.3.6.2.3.4. Geniş Zamanın Şartı

Teklik 1. Şahıs: -Ar-sAm; -Ur-sAm

Furşat bulursam (5-b/8). tapdurıbilürsem (8-a/5), şatarsam dağı iki biñ aqçeden eksüğüge virmezim (24-a/11). Her ne idersem (31-b/2). niçün şöyle eyledüñ diyecek olursam (32-b/10).

Teklik 3. Şahıs: -Ur-sA

Cebrā ʿil anlar qanda yürürse (6-a/6). Sen bunlaruñ arasında ol yetlü yaramaz işleri olursa (7-a/1). Eger ol tağ yerinde qarār idebilürse (11-a/4). niçe dürlü reng hoş gelürse (22-b/6). Yā Eşmüyil diyüp çağırursa (68-a/12).

Çoklukluk 1. Şartı: -sek, -se-vüz

Beni İsrā ʿil qavmine haber virürsevüz qorqarlar (36-a/13). Anuñ hāline görsek (59-b/2).

1.3.6.2.4. Gelecek Zaman: -acaq, -ecek; -acaqdur, -ecekdür; -ısar, -iser

Gelecek zaman eki –ısar, -iser'dir. Bu ek, Eski Türkçe devresinde ve bugün mevcut değildir. Eski Türkçede istikbāl –gay, -gey, taçı, teçi, ve çı, çı ekleriyle yapılıyordu. Bugün kullanılan istikbāl eki –acak, ecek'tir. Bu ek, Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde partisip olarak seyrek şekilde görülmekle beraber, fiil çekim eki olarak hemen hemen kullanılmamıştır⁵⁴. Metnimizde acaq / ecek bir yerde kullanılırken IsAr yaygın olarak kullanılmıştır.

Teklik 1. Şahıs: -IsArIn

⁵⁴ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 125.

Cālūtūñ helākına sebep ben olısrın (75-b/3).

Teklik 3. Şahıs: -IsAr, -IsAr-(dUr); -acağdur,

Ol dağı şoñra geliserdür (17-b/11). Ol aħır zamānda geliserdür (18-a/2). Tā İsrāfil şūr urınca dünyāda diri olacağdur (26-a/9). Hāğ Te‘ālā ol kāfirleri helāk idiserdür (34-b/13). Bu t̄āyife’i helağ idiserdür (36-b/1).

Çokluk 2. Şahıs: -IsAr-sIz

Özrūñüz dönmeğ ki ziyān idisersiz (36-b/10). Siz ğālip olısrırsız (37-a/6).

Çokluk 3. Şahıs: -IsAr-lAr-(dUr)

Bunlar durduğları yerde kırğ yıl tamām sergerdān olısrıldur (38-a/8).

1.3.6.2.4.1. Gelecek zamanın olumsuz

Teklik 3. Şahıs: -mi-y-ecek

Gelmiyecek (8-a/1).

1.3.6.2.5. Gereklilik: -A gerek; -mağ gerek, -mek gerek

Gereklilik –A gerek, -mağ gerek / meğ gerek ekleri ile yapılmaktadır.

Teklik 3. Şahıs: -mağ gerek, meğ gerek

Elbette Tevrit ve anuñ ĥükmini dutmağ gerek (18-a/10). Siz ve benüm şeri‘ atumuñ ĥükmini dutmağ gerek (18-a/11). Elbette öldüreni bulmağ gerek (20-b/1). And virmek gerek (20-b/4). Niçe şığır boğazlamağ gerek ve ol şığır ne şıfatlı olmağ gerek (21-b/6)? Niçe dirse almağ gerek (24-a/2).

1.3.6.2.6. İstek: -A

İstek eki gerek EAT’ de gerek de bugün –a, -e’ dir.

Teklik 1. Şahıs: -Am; -AyIn

Size getüreyin (9-a/5). Yā Rabbi dutayın (10-a/7). Ben aña dīzarımı göstereyin ve tecellī kılayın. (11-a/3). Ol toprağı anuñ üzerine şaçam (14-b/6). Hāşa ki ben cāhillerden olam (21-b/3). Andan ‘ilm öğrenem (28-b/2). Her ne idersem idem (31-b/2). Şunlaruñ te’vīlin diyeyin (33-a/7). Ben saña kızımı virem (76-b/2). Seni bunca ĥalāyık içinde rüsvāy melāmet kılam (77-a/3).

Teklik 2. Şahıs: -AsIn

Aramuzda sen yalıñuz olasin (9-b/3). Başka peygamberlik eyleyesin (9-b/4). Dilerim kim senüñ fazluñla kendüzni baña gösteresin (10-b/13). Aña kim sen ‘ināyet itmeyesin (12-b/8). Birbirinden ayırmağa sebep olduñ diyesin (13-b/2). ‘Ömrüñ oldukça Ādem katuna gelmeyesin (14-b/9). Ādem oğlanı dağı senüñ katuña gelmeyesin (14-b/10). Meger Hāğ Te‘āladan dileyesin (18-b/12). Beni şabr idicilerden bulasin (31-a/12). Cālütla şavāş kılasın (72-b/6).

Teklik 3. Şahıs: -A

Helāk itmiş ola (8-a/3). bir hışım gele (8-a/13), Aña kim ‘ināyetüñ yetişe (12-b/7). Bize ziyāde kuvvet vire ve bu işi bize āsan idivire (18-b/13). Kendüyi kim öldürdiyse haber vire (21-a/10). Ol za‘ife bunca maşlahat ola ve oğlancuğı bay ola (24-a/7). Zinet oldur kim kişiye ahiretde hāşıl ola (55-b/10).

Çokluk 1. Şahıs: -A-vUz

Biz saña inanavuz (7-a/6). Bunu oda yaķavuz (8-b/5). Biz dağı işidevüz ve aravuz (11-b/9). Anlara hayra virevüz (11-b/9). Elümden ne gelevüz (13-b/4). yerine öldürevüz (21-a/5). Biz dağı aña göre yaraķ görevüz (35-a/10). Sizüñle şavaş idevüz (35-b/2). Bu gördüğümüz hāli bu arada pinhān idevüz (36-b/2). Şāyed birkaç günden şoñra yağmaya aç kalavuz (39-a/11). Münkād olavuz (72-a/10).

Çokluk 2. Şahıs: -A-sIz

Kendü nefsüñüzi öldüresiz (16-a/2). Beytü’l- muķaddese varasız (34-b/12).. Anda olan kāfirlerde şavaş kılasız (34-b/12). Şāyed üzerüñüz bu nesne yazılıcaķ korķasız (69-b/3). Vācib budur kim siz dağı kabul kılasız (71-b/3). emrine muṭī‘ olasız (71-b/4).

Çokluk 3. Şahıs: -A-lAr

Hāğ Te‘ālānuñ sözini işideler (7-b/3). Geleler ol kavme, tanıklık vireler. (7-b/4). Helāk olalar (8-a/13). hükmini düşüneler (10-b/10). ol üç yüz biñ erüñ boyunların uralar (15-b/1). Ol tağ üstlerinde ayrılınca Müslümān olalar (18-b/3).

1.3.6.2.6.1. İsteğin olumsuzu

Teklik 1. Şahıs: -a-ma-zın

Şatamazın, didi (23-b/10).

Teklik 2. Şahıs: -mA-yA-sIn, -a-maz-sın

Yâ Mūsâ sen beni göremezsın (11-a/1). Benüm tecellüme tākāt getürimezsın (11-a/1). Aña kim sen ‘ināyet itmeyesın (12-b/8). Ayruķ benümle yoldaş olmayasın (32-b/11). Korumayasın (33-b/11). sen dünyāda olmayasın (58-b/6).

Çokluk 1. Şahıs: -ma-(y)a-vuz

Anlara bildürmeyevüz (36-b/2).

Teklik 3. Şahıs: -mAyA

‘īsa peygambere imān getürmeye (3-a/5). Kātı yaşamış olmaya ve kātı genc dağı olmaya (21-b/8). Hīç kimesne anı kulluĝa dutmış olmaya ve anda hiçbir vechile ‘ayb olmaya ve rengü içinde bir ĝayrı dürlü dağı reng olmaya (24-b/6-7). Ziyāde ‘ilm öğrenmek istemeye (28-a/8). kibr fesād ehli olmaya (59-b/5).

1.3.6.2.6.2. İsteğin hikayesi

Teklik 3. Şahıs: -AydI

Mūsâ geleydi (8-a/1). Çıķara idi (9-b/6). Mūsâ göreydi (11-b/1). Mūsâ peygambere bildüreydi (24-a/5). Ne olaydı (55-b/4). señi dađı añaydı (59-a/5).

Çokluk 1. Şahıs: -e-y-dü-k

Biz dağı bileydük (42-a/6).

Çokluk 3. Şahıs: -a-lar-dı

Az kıldı kim öldürelərđi (13-b/4).

1.3.6.2.6.3. İsteğin Olumsuzunun Hikayesi

Teklik 3. Şahıs: -a-ma-dı

Mūsâ bu sözüñ ma‘nāsı añlayamadı (28-b/4).

Çokluk 3. Şahıs: -A-mA-dI-lAr

Hiçbir yerde bulamadılar (23-a/12). Çıkmadılar (38-b/1). Aña tapmağı 5-terk idemediler (63-b/5).

1.3.6.2.7. Şart: -sA

Şart eki –sa / -se’ dir.

Teklik 1. Şahıs: -sa-m

Ben aña fırsat bulsam (78-b/7).

Teklik 2. Şahıs: -se-ñ

Bu ıssıya dağı bir çäre eyleseñ (39-b/9).

Teklik 3. Şahıs: -sA

kıymeti nesnelere varsa (8-b/1), Bir kişi bir günâh işlese (15-b/4). Meşela ol günâhı eliyle işlese (15-b/5). Eyle olsa (57-a/9). Ne hâcet dilese (66-a/1). Eger bir düşmân zâhir olsa (66-a/2).

Çokluk 2. Şahıs: -sAñUz

Aña yalvarsañuz (65-a/4). hâcet dileseñüz (65-a/5).

Çokluk 3. Şahıs: -sA-lAr

Ya başın aşğa bir kuyuya bıraksalar (3-b/12). Benî İsrâ’îl senüñ sözüne inansalar (11-b/7), Ol emirde her ne şığır boğazlayup pâresiyile ursalar (23-b/6). Her kıanda olsalar (40-a/8).

1.3.6.2.7.1. Şartın olumsuzu

Teklik 2. Şahıs: -mAz-sA-ñUz

Vallâ bulmazsañuz (20-a/1). Ol diledüğünü virmezseñüz (24-a/2). Almazsañuz (24-b/13).

Teklik 3. Şahıs: -mAsA

Eger kıarada bu ma’ na olmasa (23-a/10).

Çokluk 3. Şahıs: -ma-sa-lar

Eger Mûsâ peygamber didigünleyin niçe şığır gerekse diyü şormasalar (23-b/5).

1.3.6.2.8. Emir

Her şahıs için ayrı asıldan gelen ekler kullanılmıştır. Teklik 1. şahıs eki –ayın, –eyin’ dir. Teklik 2. şahıs bâzen –ğıl, –gil eki ileidir. Teklik 3. şahıs eki –sun, sün’dür. Çokluk 1. şahıs eki –alum, –elüm; 2. şahıs eki –ñ (-uñ, -üñ, -uñuz, -üñüz); 3. şahıs eki –sunlar, –sünler’dır. Bugün ile farkı, vokalle biten bir kelimeye 2. şahıs ekinin doğruya eklenmesidir, bugün yardımcı –y geliyor⁵⁵.

Teklik 1. Şahıs: -AyIn

Saña yüz biñ bunca nesnelere vireyin (56-a/11). Seni katuma hâşlardan eyleyeyin (56-a/12). Şimden şöra ne dirseñ emrine muṭî^c olayın (58-b/5). Ben dağı anuñ üzerine bir düşmân havâle kılayın (68-b/10). Du^c â kılayın (Ek:3/2). Kātuña getüreyin (75-a/1).

Teklik 2. Şahıs: -gil ya da eksiz

Var bizden fâriğ ol (9-b/2). Şükr idicilerden ol (10-b/6). kuvvetle dut (10-b/9). şol karşıdağı tağa nazar eyle (11-a/2). Yâ Rabbi benim günâhımı yarlığa (13-b/8). Buña tapuñ, didi (14-a/11). Hâk Te^c âlanuñ rızasın gözedüñ. Emrine muṭî^c oluñ (16-a/4). Halk içinde gelgil (57-b/9). Yâ Rabbi bize şabr virgil ve ayağumuzu perkitgil (76-a/2).

Teklik 3. Şahıs: -sUn

Dursun didiler (8-b/2), Aradan gavğa götürülsün (21-a/3). Kül olsun (53-a/12). Añı oğlını dağı depelesün ve tábütü elüñüzden alsun (68-b/11).

Çokluk 1. Şahıs: -AlUm

Taṅrı kelâmı ıduğını neden bilelüm (7-a/6)? Anlara varacak ne cevâb virelüm didiler (11-b/10). gördüğümüzleyin beyân idelüm (19-b/12). Berü şığırı alalum, gidelüm, didiler (24-a/11). Anuñ öñinde uğraş idelüm ve dîn yolına duruşalum (69-b/1). Gel varalum ol oğluñı görelüm (75-a/7).

Çokluk 2. Şahıs: -(U)ñ

⁵⁵ Faruk Kadri TİMURTAŞ, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 129.

Diñ imdi buña secde eyleñ ve buñdan hâcet dileñ (9-a/4). Baña uyuñ (9-a/12). Sözüme muṭī^c oluñ (9-a/13). Derisi ṭolusunca filūri virūñ (24-b/12). Allaha ṭapuñ (63-a/12).

Çokluk 3. Şahıs: -sUnlAr

İşitsünler, görsünler, gelsünler (7-a/8). Bize ḥayra virsünler (7-a/8). Kimi ihtiyād iderseñüz gitsünler (7-a/10). Boyunguzı ursunlar (16-a/4). Gevdesinden bir pāresini kessünler (21-a/9). Bir şıgırı boğazlasunlar (21-a/9).

1.3.6.2.8.1. Emrin olumsuzu

Teklik 2. Şahıs: -mA

Müsidler sözine uyma (7-a/1). Bu nesneden men^c eyleme (9-b/5). Düşmānları baña gönderme (13-b/5). Beni ol zālīm ḳavminden bile ḳılma (13-b/6). Benden şorma (31-b/2).

Teklik 3. Şahıs: -mA-sUn

İncinen kimesne işlemezün (17-b/1). Vilāyetümde durmasun (60-a/2).

Çokluk 2. Şahıs: -mA-ñ

Ḥaṭā işlemeñ (9-a/13). Sen bize almañ diyü emretmiş idüñ (14-a/6). beni işimden ḳomañ (24-b/13). Ziyāde dutmañ (39-b/6). Puta ṭapmañ (63-a/12). Düşmān çerisinüñ çoḳlığına bakmañ (74-a/6).

Çokluk 3. Şahıs: -sUn-lAr

Ayrıḳ öldürmesünler (16-b/6). Hiçbirisinde ḳuşur ḳovmasunlar (16-b/13). Yiyecek etmek bulmasunlar (50-a/8).

1.3.6.2.8.2. Şimdiki Zamanın Hikayesi

Metnimizde bir yerde geçmektedir.

Çokluk 3. Şahıs: -yordular

Benüm ardumca geliyordular (10-a/1).

1.3.7. İSİM VE SIFAT FİLLER

Bu ekler, cümlede sıfat veya isim olarak kullanılan geçici hareket isimleri yapar⁵⁶.

-An < -ğan, gen

Söylenen sözi (12-a/4), Ol sözi söyleyeni (12-a/6), Qalanınıñ suçını bağışladı (16-b/6). Bu didigüm nesnelere işleyen işlesün elinden gelmeyen kişi ve incinen kimesne işlemesün (17-b/1). öldürdüğü kişininñ mālından öldürene mirās virmezlerdi (20-a/10). Anı öldüreni bilmediler (20-a/13). Elbette öldüreni bulmaq gerek (20-b/1). Qatı qara olana esved ü hāyik dirler (22-a/2). Ağ olana ebyaz dirler (22-a/3). Gāyet de kızıl olana aḥmer qanı dirler (22-a/3). gören kişi andan eymenür (23-a/2). Görenler heybet aldılar (23-a/9). şübhe idenler (25-a/13), Evlerinde dutulan qap qaçaq (54-a/4), Peygamberlerine, beglerine muti^c olağan degüllerdür (73-a/4).

-acak, ecek

Ancılayın ḥazret-i risāletüñ aḥir zamānda gelecegi bildiler (17-b/9). Anuñ dünyāya gelecek vaḳti gelmedi (18-a/3). bir mirās degecek kimesnesin öldürse (20-a/10). Dünyā andan yüz dönderecek vaḳt oldu (56-a/1).

-duq, dük

gitdüğü vaḳt (7-b/5), da^c vet itdüğü vaḳte (7-b/8), Taḥgrı kelāmı ıduḡını (7-a/6), secde etmedük on iki biñ kişi (9-a/8), tapduḡuz buzaḡu (9-a/11), Bu qazıyye olduḡundan (9-b/8), düzdürdüḡünü (10-a/3), gelmedüḡünden (8-a/7), başduḡı yerden (8-b/9), üzerine saçduḡını (10-a/4), ene virdüḡünü (10-a/5), buzaḡuya tapduḡını (10-a/6), gitdüḡünden soñra (10-a/9), dīzār istedüḡünden (11-b/4), vāki^c olduḡı ol anda (12-a/11), koyup gitdüğü t̄ayife (12-a/11), İtdükleri işe (12-b/13), Mūsā peygamber qaḳıyup ol levḫaları yere biraḳduḡı vaḳt (13-a/8). Yoksa Ḥaḳ Te^c āladan size ḥıṣm geldigini mi istersiz (14-a/2)? Şimdi ḥaḳ yendüḡünü bildük (14-a/12). Müslümān olmaduḡına (17-b/12), Tā ki iki deñiz qavuşduḡı yere varmayınca (25-b/5).

-mış

⁵⁶ Leylā KARAHAN, Erzurumlu Darîr Kıssa-i Yûsuf (YÛSUF U ZÛLEYHÂ), TDK Yayınları, Ankara, 1994, s. 108.

Çatı yaşamış olmaya (21-b/8). Ol niçe günden çalmış çurumış balık (29-a/12).

-mağ

Yâ Rabbi çünküm bunları helâk itmek isterdüñ (12-b/3). Allaha ‘âşî olup Allahuñ hışmıyla diri olmağdan Allahuñ hoşnudlığı üzerine ölmek yegdür (16-a/2). Hağ Te‘âladan yarlığanmağ talep itdiler (16-a/9). Elbette öldüreni bulmağ gerek (20-b/1). Kimesne’i maşharaya almağ yılmaz kişiler işidür (21-b/2). Çarıdan ol şıgırı şatun almağ istediler (23-b/9). Elbette şatmağ gereksiz (23-b/11). Şah şamardan çan gelüp ağmağa başladı (26-a/6).

-mAz

Bu resme gün toğmazdan öğürdi (16-b/2). Toğrusı yaramaz iş itdüñ (32-a/1).

-uci

Allah u Te‘âla ferâh olucı çullarını sevmez (51-a/12). Allah u Te‘âlanuñ emrine muti‘ olucı bir çül idi (80-a/4).

1.3.8. ZARF FİLLER (Gerundium)

Zarf-fiil ulama zarf-fiili olması durumu hariç, hareket ifadeli fiil zarfı yahut hem fiil hem zarf olan kelime yahut da zarf gibi kullanılan fiil demektir

Bir zarf-fiil, ulama zarf-fiili olarak kullanıldığı zaman çekimsiz fiil (isim-fiil, sıfat fiil, zarf-fiil) veya çekimli fiile, kısacası fiile zarf olarak bağlı olmayıp onunla, işlevlerini yüklenerek sıralama, zıtlık vs. ifadelerle ulama yaparak bağlantılı olur. Meselâ koşup (gitmek)I düşünerek (söylemek), söylemeden (anlamak), gidince (görmek), geçerken (uğramak) örneklerindeki zarf-fiiller fiile zarf olarak bağlı; fakat gidip (gelmek), gitmişken (görememek) örneklerindeki zarf-fiiller ise ulama durumunda olup fiile zarf olarak bağlı değildir⁵⁷. Metnimizde geçen başlıca zarf fiiller şunlardır:

-duğça, dükçe

Mūsâ çatına geldükçe görürdi (8-b/11). ‘Ömrüñ olduğça Âdem çatuna gelmeyesin (14-b/9). Âdem oğlanını gördükçe (15-a/1), Hâcet olduğça

⁵⁷ Kâmil TİKEN, Eski Türkiye Tükçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller, TDK Yayınları, Ankara, 2004, s. 133.

Cebrā³il getürmişdür (17-a/2). her birini geç geydükçe (22-a/5), Oğlan büyüdükçe arkasındaki ton dağı bile büyürdi (40-a/3). Aradukça ol yıl ziyāde oldı (42-b/4).

-duğınca

Hācetleri olduğınca ve aħır yerlerdi (38-b/6).

-U

Anda arayı gitdi (9-a/3). Tañrumuz budur diyü i' tiķād itdiler (9-a/6). Senüñ rızañ isteyü geldüm (10-a/2). Sen bize almañ diyü emretmiş idüñ (14-a/6).

-IncA, Unca

Mūsā peygamber gelince (8-b/3), Tā Mūsā gelince (9-b/1), Allahı āşikāre görmeyince inanmazuz, didiler (12-a/6). Ben gelince şabr itmedüñüz (14-a/2). Kesmeyince tevbesi maķbūl olmaz (15-b/7). Başları kesilmeyince (15-b/10), zevāl yerine gelince kırdılar (16-b/3). Şabāħdan öyle vaķti olunca (16-b/8), Ol tağ üstlerinde ayrılınca Müslümān olalar (18-b/3), Bunca ħalk birbirine düşürünce Ĥaķ Te' āladan ħācet dile (21-a/2). Bunca ħalk birbirine düşürünce Ĥaķ Te' āladan ħācet dile (21-a/2). elümüze virmeyince (21-a/5), diyeti virmeyince (25-a/6), Tā İsrāfil şūr urınca dünyāda diri olacaķdur (26-a/9).

-acaķ, ecek

sözlerin işidecek eyitdi (8-a/4). Anlar eyle diyecek ol ħalka eyitdiler (17-b/2). Anlara varacaķ ne cevāb virelüm didiler (11-b/10). Eyle diyecek Mūsā peygamber eyitdi (14-b/8).

-ıcaķ, -icek

Anlar bu sözi kim söyleyicek hemān sā' at ol aķ bulut yine geldi (11-b/11). . Mūsā peygamber ol ħāli göricek ħaķıdı (13-a/6). Ol altını buzağı şeklinde düzicek ħatıruma şöyle düşdi (14-b/4). Anlar ol tağ göricek tağıldılar (18-a/12). Bu ger eyle idicek Mūsā du' ā kıldı (18-b/10). Eyle olıcaķ ol ħalk birbirine düşdiler (20-b/8). Baķıcaķ andan gönül nefret ider (22-a/9). İki menzil yer ħalıcaķ ıraķdan baķup (35-b/3),.

-uncaķ

Ḳıyāmet ḳopuncaḳ cehenneme girürler (59-a/1).

-Up

alup bile gitdi (7-b/4), Bunları eger azdurup pūta ṭapdurıbilürsem (8-a/5). ṭopraḳ alup (10-a/4), ḥayāt bulup (10-a/4), canlanup, çağırup (10-a/5) azdurup buzaḡuya ṭapduḡını (10-a/6), Ṭūr taḡınuñ üzerine çıḳup (10-a/12), birkaç levḥ üzerine yazılup (10-b/2), Saña ol imān getürenlerden oldum, deyüp dīzār istedüḡinden peşmān oldum (11-b/4). Bulut içinden çıḳup ol ḳavmūñ ḳatına geldi (11-b/6). Mūsā peyḡamber bu ḥāli görüp müteḥayyir ḳaldı (12-a/10). ḳoyup gitdüḡi ṭayife (12-a/11), bilmezlik idüp (12-b/5), Ḥayāt bulup durı geldiler (12-b/13). Mūsā peyḡamber ḳaḳıyup ol levḥaları yere bıraḳduḡı vaḳt (13-a/7). Allaha ‘āṣī olup (16-a/2), Şah ṭamardan ḳan gelüp aḳmaḡa başladı (26-a/6).

ürek

Ol aradan bu ḥaḳēyeti söyleşürek yine döndiler (30-b/2).

-mAdIn; -mAdAn

Ḳārūn daḡı kimesneye göstermedin mālıla ve kimyāsıyıla yere geçdi (53-b/10).

-mAzdAn

Bu resme gün ṭoḡmazdan öḡürdi (16-b/2). Cühūdülerden kāfirlerden hiçbir kimesne yoḳdur kim ölmezden öḡürdi (3-a/4).

-ken

zebūn olmışken (27-b/3), anlar şöyle zebūn olmışken (27-b/3), münācāt iderken (28-a/3).

dikçe

Bir zamān ḥāṭırı diledikçe (3-a/12), azma didikçe Ḳārūn daḡı ziyāde eyledi (55-a/8).

1.4. SONUÇ

Çalışmamızın neticesinde elde ettiğimiz bulguları şu şekilde maddelendirebiliriz.

1. Metnin istinsah tarihi 1558' dir. Ancak tezin Giriş bölümünde verilen 'Metinde Geçen Eski Türkçe Özellikler' e dayanarak metnin telif tarihinin 1558' den daha erken bir dönemde yazılmış olabileceği ihtimali kuvvetlenmektedir (Eski Türkçe özellikler için bakınız s. 3). Bu ET özellikleri şu şekilde özetleyebiliriz:

- Kelime başı t / t̄ lerin korunması: Konuyla ilgili birçok örneğin olması metnin daha erken döneme ait olması ihtimalini düşünmemize neden olmuştur.

- ET'de öz ve kentü kelimelerinin birlikte kullanılması: ET' de dönüşlülük zamiri öz ve kentü birlikte kullanılmıştır. Doğu Türkçesi öz ve Batı Türkçesi ise kendü kelimesini kullanmıştır. Metnimizde ise kendü ve kendü + öz kelimelerinin ekleşmiş hali olan kendüz kelimesi dönüşlülük zamiri olarak kullanılmıştır. Kendüz kelimesine metnimizde her ne kadar bir yerde geçiyor olsa da bu kelime bizi farklı düşüncelere sevk etti. Müstensihin ağız özelliğinin metne yansımış olma ihtimalinin yanında başından beri düşündüğümüz metnin daha erken dönemlere ait olma ihtimalini de kuvvetlendirdi.

- ET'de Teklik 1. Şahıs zamiri ben, min ve meñ' dir. Metinde bir yerde maña kelimesi geçmektedir.

- ET' de n ve y ağız birlikte kullanılmıştır. Metnimizde de bu birliktelik söz konusudur. Metinde ağırlıklı olarak n ağız kullanılırken birkaç yerde y ağız kullanılmıştır. Metinde tespit edilen bu ET özellik metnin daha erken dönemlere ait olabileceği kuşkusunu arttırmaktadır.

2- Metnin yazılış yeri hakkında elimizde somut bir bilgi yoktur. Ancak yukarıdaki özelliklerden yola çıkarak metnin İstanbul dışında yazılmış olabileceğini düşünüyoruz. Özellikle Anadolu'nun doğusunda yazılmış olabilir.

3- Eski Anadolu Türkçesinde bir imla birliğinden söz edemeyiz. Aynı kelimeler farklı yazılabilir. Bu farklı yazımın örnekleri metnimizde de vardır. EAT'nin oturmamış imlası metnimizde de aynı kelimelerin farklı yazımıyla karşımıza çıkmaktadır.

4- EAT kelime hazinesi bakımından Türkçe kelimelerin ağırlıkta olduğu bir dönemdir. Yer yer Arapça ve Farsça kelimeler kullanılmıştır. İncelemiş olduğumuz metinde şahıs ve yer isimleri hariç tutulduğunda 13235 Türkçe, 3986 Arapça, 1314 Farsça kelime yer almaktadır. Ayrıca metinde 7 tane de İbranice kelime geçmektedir. Metinde geçen kelimelerin yüzdeleri dağılımı % 71,3 ü Türkçe, %21,4 ü Arapça, % 7' si Farsça, % 0,03' ü ise İbranicedir. Arapça kelimenin fazla olmasının sebebi metnimizin Kur'ân kıssası olmasının doğal bir tezahürüdür. İbranice kelimelere yer verilmesinin sebebi ise Hz. Musa kavminin anlatılması olabilir. Görüldüğü gibi Türkçe kelimelerin % 71,3 olması dilimizin hâla duru olduğunun göstergesidir.

5- Metinde kapalı e kullanımını belli bir düzen içerisinde gitmemektedir. Aynı kelimelerin hem 'kapalı e' hem de 'e' ile yazıldığını gördük. Biz bunu EAT' nin oturmamış imlasının tezahürü olarak görebiliriz. Belki de müstensih'in ağız özelliklerinin metne yansması olabilir. Ya da kapalı e yerini yavaş yavaş e' ye bırakmaktadır. Kapalı e' den e' ye bir geçiş olabilir. Bu konuda bilgi kirliliğinin olmasının yegane sebebi kapalı e' yi gösteren özel bir işaretin olmayışındır. (Konuyla ilgili bkz. s. 16)

6. Eserde büyük ünlü uyumuna riayet edilmiştir. Hatta Türkiye Türkçesinde aitlik eki -ki uyuma bozarken metnimizde aynı ek büyük ünlü uyumuna tabi olmuştur. (Bkz. s. 18) Örneğin:

şol karşındağı tağa (13-a/6), yakınındağı fayıfeye (20-b/12), ol tamarındağı kan (25-a/11) ...

7. EAT' de düzlük yuvarlaklık uyumuna riayet edildiği söylenemez. Metnimizde de bu uyuma uyulmamıştır. EAT' nin genel özelliği olarak birçok

kelimede yuvarlaklaşma vardır. Bu yuvarlaklaşma metnimizde devam etmektedir. Bu yuvarlaklaşma g ve ğ'lerin düşmesi neticesinde ya da dudak ünsüzü olan 'b, m, p, v' gibi seslerin yuvarlaklaştırıcı etkisiyle meydana gelmiştir⁵⁸.

kapu < kapıĝ (37-a/4) çevür- (62-b/9),

8. Kısas-ı Kur'ānda görülen ünsüz deĝişmeleri şunlardır:

ķ > ħ deĝişmesi: uyħuda (29-b/1)

t / ħ > d deĝişmesi: degin (2-b/12)

ķ > g deĝişmesi: gerek (18-a/10)

k > t deĝişmesi: etmek > ekmek

b > v deĝişmesi: bir- > vir- (24-a/11)

(Ayrıntılı bilgi için bkz. s.21)

9. Metinde en çok kullanılan yapım eki +IU ve +lık, +lik; +luķ, +lük, +IA, +dUr, +II, +UI, +mA, +maķ, +mek, +n ekleridir. Bunların harici kullanılan yapım ekleri:

+cI; +caķ, +cek, +daş, +süz, +düz, +sul, +acuk, +an, +raķ, +rek, +I, +A, +et, +irge, +t, +ık, +ik, +şa, +dAr, +ş, +r, +t, +an, +z, +mur, +u, +ucı

10- Eserde çokluk eki +IAr' dır. Ancak birkaç kelimedede kalıplaşmış olarak devam eden +an eki de kullanılmıştır.

birkaç saĝırlar ve cahiller (12-b/4)

Metinde olaĝandışı bir kullanıma rastlanılmaktadır. Türkçede sayı sıfatlarından sonra gelen isimde çokluk eki kullanılmaz ancak metnimizde böyle bir kullanım söz konusudur.

yüz biñ kişiler (4-b/3), ol on iki naķıbler (40-b/11), biñ kişiler (62-b/5)

Bu kullanım metnin genel özelliĝi olmayıp üç yerde geçmektedir. Müstensihin yanlış yazımı olabilir.

11- İyelik eklerinde bugünkü şekillerden farklı olarak 1. ve 2. şahıslarda aradaki vokalın daima yuvarlak olması 3. şahıs vokalının ise daima düz vokal taşımasıdır⁵⁹. Metnimizde 1. şahıslarda birkaç yerde düz şekline raslanılmıştır.

⁵⁸ Faruk Kadri Timurtaş, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 335.

⁵⁹ age, s. 353.

Ben aña dīzarımı göstereyin (11-a/3).

12- Belirtme hali eki +ı' nın yazımı metnimizde hemze ile gösterilmiştir.

iki kişi' i (2-b/6)

13- Metinde yüzden büyük sayılar için kez kelimesi kullanılmıştır.

beş kez yüz biñ şavaş eri (35-a/2), beş kez yüz biñ erle (73-b/13)

Kez kelimesinin kullanılmadığı yüzden büyük sayılar da vardır.

beş yüz biñ erdür (36-a/4), üç biñ altıyüz seksen yedi kişi (74-a/9)

Görüldüğü gibi beş yüz sayısı hem kere ile yazılmıştır hem de kere kullanılmadan yazılmıştır.

14- Eserde Teklik 1. Şahıs zamirinin yönelme hali baña'dır. Ancak bir yerde maña zamiri geçmektedir.

Maña müşerref eyledüñ (10-b/12).

15- Bildirmenin şimdiki zamanı teklik 1. şahıs eki nadir kullanılan –In'dır.

Sizüñ ulu Tañgruñuz *benin* didi (2-b/9).

16- Gelecek zaman eki –IsAr' dır. Bir yerde –ecek kullanılmıştır.

Bu tayıfe' i helak idiserdür (36-b/1). Siz ğālip olırsarsız (37-a/6). Gelmiyecek (8-a/1).

17- EAT döneminde şimdiki zaman için hususi bir ek yoktur⁶⁰. Ancak metnimizde bir yerde –yor kullanılmaktadır.

Benüm arдумca geliyordular (10-a/1).

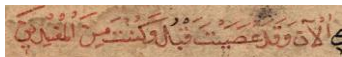
⁶⁰ age, s. 361.

1.5. METİN

1- b

1- Tefsîr-i Kebîrûñ şâhibi Muḥammed bin Cerîr raḥmetu'llâhi 'aleyhi şöyle rivâyet
2- kılar kim çünkim Fir'avn cemî' leşkeriyile deñiz içine girdiler. Allah u Te 'âlâ
deñize amân 3- eyledi. Şu birbirine karşıdı. Dükelisi ğarķ oldılar. Fir 'avn la'in
taḥķik bildi. 4- Ğarķ olur eyitdi kim: 5-
 Ya'ni; ben imân getürdüm ol Allaha ki Benî İsrâ'il imân getürdi. 6-
Bildüm ki andan ğayrı Allah yokdur. Ben müslümânlardan oldum didi. Cebrâ'il
'aleyhi

2- a

1- 's-selâm bizüm peygamberümüz Muḥammed Muşţafâ şalla'l-lahu 'aleyhi ve
sellem ḥakēyet ider: 2- İder yâ Muḥammed Fir'avn bu sözi kim söyledi korķdum ki
bir daḥı söyleye Ḥaķ Te'âlâ 3- aña raḥmet eyleye ve tevbesini ḳabul kıla. Derḥâl
deñiz içinden bir avuc balçık 4- aldum tekrâr söylemesün diyü Fir'avnuñ ağzına
tıkđum. Söylemedi. Helâk oldu. 5- didi andan Ḥaķ Te'âlâ eyitdi:
 6- Ya'ni; şimdi mi imân getürürsün? Ḳanı bundan evvel
itdigüñ fesâdlar ve ol eyledügüñ 7- â'sılıķlar? Şimdi ḥâl neydügin bildünse
müslümân ola. Yeni mi dirsın? 8- Cebrâ'il eydür: Yâ Muḥammed bunca âyeti
Ḳurân ki Ḥaķ Te'âlâ ḥazretinden saña ben 9- getürdüm. Hiçbir âyetde ol ḳadar şâd
olmadum ki iki âyetde şâd oldum. 10- Birisi bu âyetdür ki Ḥaķ Te'âlâ Fir'avn

la' inuñ sözini redd eyledi. Hâk 11- Te' âlâ buyurur:

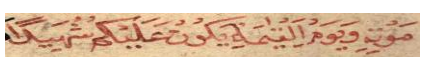

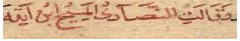
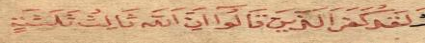
didi. Ya' nî; 12- vaqti ki bizüm 'azâbumuzı gördiler, eyitdiler kim: Biz Allaha imân getürdük 13- bundan evvel itdügümüz şirkden ve küfürden rücü' eyledük ammâ bunlaruñ

2- b

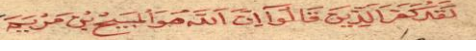
1- bu imânlarından hiç getdüler. Fâyida yoqdur zîrâ bizüm a' zabumuzı aşikâre 2- görüp imân getürdiler. Buncılayın imâna imân-ı ye's dirler. İ'tibârı yoqdur. 3- Eydürler kim: Her kâfir ulı dururken hâlini bilür. Küfrine peşmân olur ammâ ol 4- vechile olan imânuñ fâyida itmez. Peygamber 'aleyhi's-selâm Cebrâ'ile eyitdi: 5- Bu iki âyete böyle şâd olduğunun sebebi nedür? Cebrâ'il eyitdi: Sebebi bu 6- dur kim: Yiryüzinde ben iki kişi'i sevmedüm. Düşmân idindüm. Biri İblîsdür ki 7- Hâk Te' âlânuñ emrine 'âşî oldı Âdeme secde kılmadı. Ben bundan hayırluyın 8- zîrâ bu topraqdan yaradıldı. Ben oddan yaradıldum didi. Birisi dağı Fir'avn 9- dur ki Allaha 'âşî oldı. Sizüñ ulu Tangruñuz benin didi 10- Çünkim gördi kim ğarq olur. Diledi kim imân getüre. Kağıduğumdan deñiz 11- dibinden balçığı aldum. Boğazına tıkdum. Korqđum ki Allah aña rahmet eyleye. 12. Ol vaqtden tâ bu güne degin korqum gitmemiş idi. Hemân kim bu âyetleri 13. işitdüm gönlüm emîn oldı. Bildüm ki anlaruñ ikisi dağı cehennemlikdür. Kâfir

3- a

1- üzerine gitmişlerdür didi. Bir dağı buña beñzeyen bir âyet Qurânda 'îsa peygamber 2- haqqında nâzil olmuşdur ki: 3- ma'nası budur kim: ehl-i kitâpdan ya' nî; 4- Cühüdülerden kâfirlerden hiçbir kimesne yoqdur kim ölmezden ögürdi. 'îsa peygambere 5- imân getürmeye elbette ulı dururken 'îsanuñ peygamberligine ve Hâk Te' âlânuñ 6- kulu ve hem peygamberi ıduğına ikrâr iderler ammâ ol ikrâr dağı imân-ı ye'sden 7- dür. Mu'teber degüldür. Bunuñ aşlı budur kim kâfirler 'îsa haqqında üç

dürlü 8- söz söylerler. Bir t̄ayi'fe eydür kim: 'İsa Tañrınıñ oğlıdur nitekim K̄uranda
9- gelmişdür: ve bir t̄ayife eydür kim: Tañrı üç 10- dür biri
'İsanuñ anasıdur ve biri Meryemdür ve birisi rûḥ 'İsadır. 11- Nitekim Ḥaḳ Te'ālā
K̄urānda buyurur: 12- Üçüncü t̄ayife eydür ki: 'İsa
kendüsi Tañrıdur. Bir zamān ḥāṭırı diledikçe 13- yiryüzinde tañgrılık eyledi. Şoñra
yine göge çıkdı dirler. Nitekim Ḥaḳ

3- b

1- geldüñ Cühüdüler ḥöd 2- eydürler kim: 'İsa
peygamber degöldür bir yalancı kişi idi. Bir zamān peygamberlik 3- da'vāsın itdi.
Yalan söyledi. Şoñra öldi, gitdi. Dirler ki fi'l-cümle 4- Yehüddan ve Naşāriden hiç
kimesne yoḳdur kim cānı çıka tā 'İsaya 5- imān getürmeyince ve anuñ ḥaḳıḳatına
şehādet itmeyince İsa Tañrınıñ 6- peygamberidür dimeyince şöyledür kim: Eger bir
Cühüdü on gün cān çekişe yatsa 7- mādem ki bu sözi dimeye mümkin degöldür kim
anuñ cānı çıka. Vaḳt olur kim 8- cān nez'inde iken çok yatacaḳ ḳavmi ḳabileşi aña
bu sözi telkīn 9- iderler, şöyledürler. Fi'l-ḥāl cān çıkar. Ol zaḫmetden ḳurtulur.

 10- Bu āyetüñ tefsirinde dimişdür kim: Bir
Cühüdi veyāḥüd 11- Naşārādan bir kāfiri ḳılıçla iki pāre eyleseler yaḥüd başını
keseler. Ya 12- başın aşaḡa bir ḳuyuya biraḳsalar. Tā 'İsa peygambere imān
getürmeyince ve 'İsa 13- Tañgrınıñ ḳulı ve hem peygamberidür dimeyince mümkin
degöldür kim anuñ cānı

4- a

1- çıka ammā ol vaḳt olan imānuñ fāyidası olmaz. Kāfirlere aşşı eylemez. Pes 2-
çünkim Fir'avn leşkeriyile tamām ḡarḳ oldılar. Ol gün Benī İsrā'ilden hiç kimesne
3- ta'am yimemiş idi. İkinci namāzı vaḳti olmuş idi. Mūsā gördi kim aḡşam 4-
yaḳlaşmış oruca niyyet eyledi. Ḥaḳ Te'ālā anuñ niyyetini ḳabul eyledi. Ol 5- gözi
tamām yerine dutdı. Ol gün 'āşüre günüyidi. Cühüdüler ol günü oruc 6- dutmaḡı farz
bilürler. Pes yarındası Benī İsrā'ıl cem' oldılar. Mūsā 7- peygambere eyitdiler bizüm

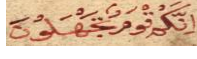

Fir' avundan qorqumuz gitmedi. Őu altında dağı öldüğine 8- gönlümüz inanmaz zira ol kalan halayik gibi degüldür. Anda nice dürlü hāşiyet 9- vardur kim hiç nebi Ādemde yokdur. Biri budur kim: Dört yüz yıl tamām padişāh 10- lık eyledi. Hergiz hasta olmadı ve başı ağrımadı ve heftede bir gün 11- hācete vardı. Bu sebebden azup tañrılık da' vāsın itmiş idi. 12- Eyle olsa şimdi dağı qorqaruz kim Őu altında ölmemiş ola. Őoñra çıka. Belāya uğrada, 13- didiler. Eyle diyecek Mūsā du' ā kıldı. Deñiz mevce geldi. Ğalebe iyledi. Fir' avna

4- b

1- cemi' leşkeriyile Őunuñ üzerine geldiler. Fir' avnuñ öldüğünü tamām bildiler 2- ve gördiler andan emin oldılar. Anlaruñ gövdelerinde altun ve gümüş ve lañif tonlar 3- ve qor kılıçlar ve kıymeti nesnelere çoğı Beni İsrā'ilden yüz biñ kişiler girdiler. Bir bir 4- deñizden çıkardılar. Bulduklarını aldılar. Megeri bizüm peygamberümüz Őeri' atından ğayrı 5- Őeri' atda ğanimet māl helāl degüldü. Mūsā Beni İsrā'ili bu nesneden men' 6- eyledi. Ol kıbtilerden evvel alduğunuz māl size helāldur. Őimdi alduğunuz 7- haramdur. Yoqamañ, almañ, didi. Anlar Mūsanuñ buyruğın dutmadılar dağı 8- buldukları māl ve silāhı almağa meşgöl oldılar. **Őöyle rivāyet iderler kim:** 9- Ol gün ol deñiz ğalebeliğle mevce urdı. Tā Fir' avnı cemi' leşkerini 10- kenāra çıkardı. Eydürler kim: Ol vaqtden tā bu vaqte gelince ol ara 11- aralığın mevci sākīn olmadı. Őimdi ol yirlere bābü't-ťākat dirler. 12- Mıñıra ol tarafından giden kişiler ol araya kim uğrayalar ol deñizüñ 13- heybetinden qorqup cānlarından ümit keserler vaqt olur kim vaşiyet

5- a

1- dağı qorlar. Çünkü Beni İsrā'iliñ murādları tamām oldı. Fir' avn qorqusından 2- emin oldılar. Mūsā buyurdı: Ol aradan geçdiler. Bir tayıfeye yetişdiler kim anlar ' amalık 3- neslinden Fir' avn ta' alluqātından idi ammā ol arada maqām idinmişler 4- idi. Anlar pütperestler idi Őıđır başına taparlardı. Altundan ve gümüşden 5- pütler idinmişler idi. Őıđır başı şeklinde düzmişler idi. Tañrımız 6- dur deyüp aña taparlardı. Çünkü Beni İsrā'il ol araya geldiler. Ol tayıfe 7- nüñ tapdukları pütlara

imrendiler. Mūsaya eyitdiler: Yâ Mūsâ 8-
Ya'ni; anlaruñ Tañrılarıñ la'îni bize dağı Tañrılar 9- idivirdiler . Anlar bu sözi
söyleyicek Mūsanuñ gönli anlardan qorq 10- dı. Eyitdi: Siz bir cāhil
tāyifeyimişsiz. 11- ben size gayr Tañrı mı
isteyüvirdin. Haq Te'ālā 12- size bunca lütf eyledi ve sizi bunca miñnetden
kurtardı. Bu didüğüz 13- söz ne sözdür. Anlaruñ hōd itdiler ve itdikleri iş bāıldır.

5- b

1- Pūta tapmak yokdur. Siz aña niçün heves idersiz didi. • Pes ol 2- arada niçe gün
qondı, oturdu. Mūsā kavminüñ arasında bir kişi 3- varıdı. Adına Sāmiri dirlerdi.
Macarı halkından idi. Macarı 4- didikleri 'İraq zemininde bir köydür. Ol kavm
pūtperestler idi. • Bunlar 5- buzağı başına taparlardı. Bu Sāmiri gerçi Mışırda
büyümiş idi ve Mūsā 6- peygambere imān getürmiş idi. Deñizi dağı bile geçmiş idi
ammā buzağı başına 7- tapmak muħabbeti hātırında idi. Benī İsrā'ilden bu haberi
işidicek hātırına 8- Hoş geldi ve gönlinde dutdı. Eyitdi: Fırşat bulursam ben bunları
9- buzağı başına tapduram didi. • Ba'zıları eydür kim Sāmiri Benī İsrā'ıl 10- den
Durlāvi bin Ya'qūb oğlanlarındandır. Mūsā peygamberüñ yine 11- hışımalarındandır.
Bu Sāmiri ol oğlanuqlardan idi kim Fir'avn 12- zamanında Benī İsrā'ilden toğan
oğlanuqlar üzerine müvekkeller qoyup 13- er oğlanı öldürdükleri vakitte niçe
'avratlar uğurlayın toğurup

6- a

1- oğlanuqlarını Fir'avn qorhusından mağaralarda ve tağlar köşe 2- sinde
gizlemişlerdi. Sāmiri dağı anası bir mağarada şaqlamış idi. Haq 3- Te'ālānuñ
emriyle Cebrā'ıl gelürdi. Qanadı ucunu ol oğlanlarıñ 4- ağızına qoyardı. Allah
emriyle yūñden süt çıkardı. Oğlanuqlar emer 5- lerdı. Ol vechile büyümişler idi ve
hāşıl olmuşlardı. Ol oğlan 6- kim Cebrā'ıl qanadından süt emmiş idi. Cebrā'ıl anlar
qanda yürürse 7- görürlerdi. Bilürlerdi. Her geh ki Cebrā'ıl Mūsā qatına gelürdi. Sā
8- miri anı bilürdi. Bu sözüñ şihhatine delil işbu āyettür ki Haq Te'ālā 9-

buyurmuşdur:

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ يَا سَامِرِيُّ قَالَ بَدَأْتُ بِمَا كَفَرْتُ يَا سَامِرِيُّ

10- قَبِضْتُهُ فَبَضَّغْتُهُ مِنْ أَمْرِ الرَّسُولِ Ya' nî; şol vaqtin ki Sāmiri altundan 11- bir buzağı eyledi. Benî İsrâ' ile Tañruñuz budur didi. Mūsā peygamber eyitdi ki: Yā Sāmiri 12- bu ne kıışşadur. Sāmiri eyitdi: Ben bir nesne gördüm ki siz anı görmedüñüz. Ya' nî; 13- Cebrâ'îli gördüm. Anuñ özinden bir avuc toprak aldum.

خَبْرٌ وَفِيهِ

6- b

1- اسْتَكْرَهَ بِمَا جَاءَتْ سَيِّدَانِ Haq Te'ālā Mūsā peygambere va' de itmiş idi 2- ki ol vaqtin kim Fir'avnı helāk eylemesini münacāta oқыyam dimiş 3- idi. Nitekim kelām-ı kadiminde gelmişdür: 4- وَعَدْنَاكُمْ مَثَلًا لِيَوْمِ الْآزْمَةِ Ya' nî; biz Mūsaya 5- otuz gice va' de eyledük. Ol otuzı ol giceyile dağı tamām eyledük. 6- Kırk gice Mūsanuñ va' desi tamām oldu. Pes Mūsā peygambere bu vechile 7- hitāb geldi ki Tūr-ı Sina tağına var. Otuz gün oruc dut 8- ki ağızñ ve bedenñ arı ola. Tā senüñle söyleşem ve saña Tevrît kitā 9- bını şerī' at ve hüküm virdüm. Mūsā dağı Benî İsrâ'îli cem' eyledi. Bu hitāb 10- anlara söyledi. Eyitdi: Ben Haq Te'ālānuñ buyruğuyıla Tūr-ı Sina tağına gide 11- rin kim sizüñçün kitāb getürem ve dağı şerī' at getürem. Siz bu arada oturuñ. 12- Otuz günde ben yine size gelürin, didi. Otuz gün va' de söyledi. On 13- günle dağı tamām olmasını añmadı. Hārūnı anlaruñ üzerine ħalife

7- a

1- dikdi. Sen bunlaruñ arasında ol yetlü yaramaz işleri olursa ıslāh 2- eyle müfsidler sözine uyma didi. Nitekim Qurānda Haq Te'ālā buyurmuşdur: 3-

وَقَالَ مَثَلًا لِيَوْمِ الْآزْمَةِ وَأَقْبَلُوا وَلَا تَتَّبِعُوا سَبِيلَ

4- الْمُفْسِدِينَ Ol kavm eyitdiler kim:

Yā Mūsā sen anda varasın ve dağı 5- Tañgruñla söyleşesin. Bize kitāb ve şerī' at getüresin. Biz anuñ 6- Tañgrı kelāmı ıduğunu neden bilelüm? Dilerseñ ki biz saña inanavuz. 7- Bizüm yirlerümüzden birkaç kişiyile uydur. Tañgrınuñ sözini anlar dağı

8- işitsünler, görsünler, gelsünler. Bize hayra virsünler. Tâ ki bizüm 9- gönlümüzde şübhe qalmaya. Mūsâ peygamber eyitdi: Ne ola maşlahatdur? 10- Kimi ihtiyâd idersenüz, gitsünler. • Sāmiri Benî İsrâ'ilden 11- bu sözi işidecek eyitdi ki: Siz eyle t̄âyife imişsiz. Hâq Te'âlâ 12- nuñ kelâmına ve peygamberüñ kavline tanık istersiz. Varan âdemilerüñüñ 13- sözi peygamberüñüz sözinden dağı kuvvetlü mi oldı kim bu sözi söylersiz

7- b

1- didi. Ya'ni; Mūsâ kavmi 2- içinden yetmiş kişi ihtiyâd eyledi. Benî İsrâ'il ol yetmiş kişi'i Mūsâ 3- yıla gönderdiler kim Hâq Te'âlânuñ sözünü işideler. Geleler ol kavme 4- tanıklık vireler. Pes Mūsâ ol yetmiş kişi'i alup bile gitdi. Mūsâ 5- peygamber gitdüğü vaqt zi'l-kâ' de ayınuñ evvelki günüydü. Onuñcu 6- dağı zi'l-hicce ayından katıldı. Kırk gice tamâm oldı ki zi'l-hiccenüñ 7- onuñcu günü düşmedi. Gice bayrâm günüdür. Ol günden berü kim Fir'avn gark 8- oldı. Hâq Te'âlâ Mūsâ'i münâcâta da'vet itdüğü vaqte gelince arada on 9- bārî içinde Benî İsrâ'il ol arada deñiz kenârında oturdılar. Anlardan 10- kimesne Mışıra gelmedi. • Çünkim Mūsâ münâcâta gitdi. Tūr-ı Sîna tağınuñ etegine 11- yetişdi. Bir ay anda oturdı. Zi'l-kâde ayını tamâm oruc dutdı. Ol 12- kavm dağı bile dutdılar. On gün dağı zi'l-hicce ayından dutdılar. Bu on 13- gün ziyâde'i Mūsâ Benî İsrâ'ile dimemiş idi. Benî İsrâ'il bir ay tamâm

8- a

1- şandılar. Umarlardı kim Mūsâ geleydi. Gelmedi. Gelmiyecek . Bir araya geldiler. 2- Eyitdiler kim: Mūsâ va' desine gelmedi. Bilmezüz kim bu bizüm ulula 3- rumuzu kaçca ilettdi? Qorqaruz kim Mūsâ anları helâk itmiş ola 4- didiler. Sāmiri bunlaruñ bu vechile sözlerin işidecek eyitdi kim: 5- Bunları eger azdurup pūta tapdurıbilürsem şimdi fırsatdur deyüp 6- durdı. Hārūn katına geldi, eyitdi ki: Yâ Hārūn Mūsâ eglendi. Va' desine 7- gelmedi. Gelmedüğinden ben bir nesne eglerin, didi. Hārūn eyitdi: Niçe yâ Sāmiri? 8- eyitdi: Bunlar şol kıbtîlerden aldukları altını, gümüşi ve cevâhiri nekim aldılarsa 9- bunlara haram idi. Mūsâ bunlara almañ haramdur didi. Bunlar

Mūsa'î eslemediler, 10- aldılar. Mūsā peygamber bunlara ol sebebden kaçayıp gitmişdür. Ol sebebden 11- gitmişidi ola didi. Hārūn eyitdi kim: Gerçek eydürsin. Ol māl Benī İsrā'île 12- helāl degüldi. Şāyed ol sebebden va'deye hilāf olmuş ola ve dağı 13- korkırın ki bu kavme Hāq Te'ālā tarafından bir hışım gele. Helāk olalar, didi.

8- b

1- andan buyurdı ki Benī İsrā'îl kavminden ne kadar altunu ve gümüşi ve kıymeti nesnelere varsa 2- bir araya getirülür. Bir yeri kuyu gibi kazdılar. İçine dökdiler. Mūsā peygamber gelince 3- dursun didiler çünkü birkaç gün dağı geçdi. Mūsā peygamber gelmedi. Sāmiri 4- eyitdi: Bu mälları halı üzerine komağ vech degüldür. Maşlahat budur kim: 5- Bunı oda yakavuz, didi. Hārūn destūr virdi. Sāmiri ol kumāş 6- ları yakdı. Altunını ayru süzdi. **Eydürler kim:** Sāmiri kuyumcılık 7- şan'atında üstād idi. Ol altunu buzağı şüretinde bir nesne 8- düzdi. • Meger bir gün Sāmiri Mūsā peygamberden işitmiş idi ki 9- Cebra'îlün ayağı başduğı yerden toprak alsalar. Her ne şüretün 10- ki üzerine saçalar. Hāq Te'ālānuñ emriyle dile gele, söyleye dimiş idi. 11- Sāmiri hōd Cebra'îl Mūsā katına geldükçe görürdi. Ayağ başduğı 12- yerden bir avuc toprak saçdı. Fi'l-hāl buzağı Allah emriyle etlendi. 13- Canlandı. Birkaç kerre böğürdi. Pes Sāmiri Benī İsrā'îl kavmine eyitdi

9- a

1- kim: Ya'nî; sizün dağı Mūsānuñ dağı 2- tañgrısı budur. Mūsā Tañrısunuñ yerini unudı. Tūr tağında 3- şandı. Anda arayu gitdi. Tañrı hōd kendüsi üşde size geldi, 4- didi andan eyitdi: Diñ imdi buña secde eyleñ ve buñdan hācet 5- dileñ ki sağ ve selāmet Mūsā'î yine size getüreyin. Pes cemī'si 6- ol buzağuya secde itdiler ve aña tapdılar. Tañrumuz budur diyü i'tikād itdiler. 7- Ol üç yüz otuz biñ kişi kim Mūsāyla bile gitmişlerdi. Küllisi ol 8- buzağuya secde itdiler. Kāfir oldılar. Hemān secde etmedük on iki biñ kişi 9- qaldı. Bākisi küllî secde

itdiler. Hārūn ol tümüyle ceng eyledi ve anlara 10- kaçıldı, eyitdi:

أَخَذُوا زِينَتَهُمْ وَأَخَذُوا بِرِجْلِكَمُ الْبُرْجُومِ

11-

وَاطِيعُوا أَمْرِي

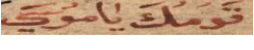
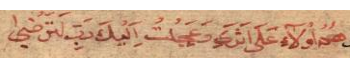
Ya'ni; Yā kavm fitneye

uğurduñuz. İşbu tapduğuz buzağı 12- nesne degüldür. Sizüñ Tañruñuz Allahdur ve baña uyuñ. Sözüme muṭi' 13- oluñ. Haṭa işlemeñ, didi. Anlar eyitdiler:

لَوْ أَنِجَ عَلَيْكَ عَائِدَةٌ

9- b

1- Tā Mūsā gelince biz bunı terk eylemezüz, didiler. Hārūn 2- yine söyledi. Eyitdiler kim: Var bizden fāriğ ol. Mūsayı hileyile biz 3- den ayırduñ. Murād uñ bu idi kim: Aramızda sen yalıñuz olasın. 4- Başka peygamberlik eylesin. Şimdi bize dağı söyler misin? Var kendü 5- halkuñda ol bizi bu nesneden men' eyleme. Yoğsa seni depelerüz, didiler. 6- Hārūn diledi kim: Ol on iki biñ kişi anlaruñ arasından çıkara idi. Mūsā 7- peygamber gelünce kaçıya. Benī İsrā'ili birbirinden niçün ayırduñ diyü korqıdı. 8- Ayırmadı. Bu қазиyye olduğundan Mūsā peygamber bihaber idi. Ol kendü 9- yile bile olan kavmle kim Benī İsrā'ilüñ uluları idi. Qırq gün tamām 10- oruc dutdılar. Andan Tūr tağına münacāt yerine girdiler Mūsā anlar 11- dan ol münacāt yerine yetiđdi. Haḫ Te'ālā eyitdi:

12- Ya'ni; ne sebebden uyduñ? kavmuñden öğürdi. Geldüñ 13- Mūsā peygamber eyitdi:

10- a

1- Ya'ni; Yā Rabbi anlar dağı benüm ardumca geliyordular. Öğürdü қаça geldüm. Senüñ 2- rızāñ isteyü geldüm, didi. Andan Haḫ Te'ālā Mūsā peygambere kavminden 3- haber virdi. Sāmiri anlaruñçün buzağı düzdürdüğünü ve Cebrā'ilüñ ayağı 4- altından toprak alup üzerine saçduğunu ve buzağı hayāt bulup 5- canlanup çağırup ve ene virdüğünü ve ol kavmi ol sebeble Sāmiri 6- azdurup buzağıya tapduğunu bunlaruñ cemī' sini Mūsā peygambere bir bir 7- beyān eyledi. • Mūsā peygamber eyitdi ki: Yā

Rabbi dutayın ki Sāmiri altun 8- buzağı eylemiş. Ol buzağıya cānı kim viridi ve andan ene'î kim çıkar 9- dı? Haḫ Te'ālā eyitdi:

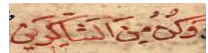
Ya' nî; sen 10- gıtdüğinden şoñra ḳavmini biz fitneye bıraḳduḳ.

11- ammā azduḳlarına sebeb Sāmiri oldu. Andan ol yetmiş kişi kim yetiřdiler. 12- Ṭūr tağınuñ üzerine çıḳup durdılar. Mūsā peygamberüñ münācātını 13- temāşā itdiler. Gökden bir pāre aḳ bulut indi. Mūsā peygamberi bürüdi.

10- b

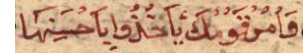
1- Mūsā Haḫ Te'ālānuñ kelāmın işitdi ve nekim murād ise söyledi. Andan 2- Tevrīt kitābını birkaç levḫ üzerine yazılıp Mūsā peygambere virildi. 3- Pes Haḫ Te'ālā

eyitdi Yā Mūsā: 4- Ya' nî; ben seni ḫaḳ üzerene peygamberliḡcün iḫtiyār itdüm daḫı seni 5- söyleřmekcün iḫtiyār itdüm.

 Saña virdüğüm nesne 6- dut. Şükr idicilerden ol.

 7- Seniñcün bu levḫalara naşihatlar

8- yazduḳ ve her nesnenüñ aşlımı beyān eyledük. Ol levḫaları 9-

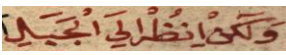
ḳuvvetle dut. Ḳavmiñe emr eyle kim 10- ḫükmını düşüneler, didi. Çünkim bu resm elvāḫ tamām oldu. Mūsā peygambere 11- Tevrīt indi.

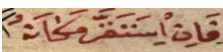
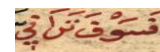
İřmarlandı. Andan Mūsā peygamber eyitdi: Ya' nî; 12- Yā Rabbi çünkim beni kelāmuñ işitdür. Maña müşerref eyledüñ. Dilerim kim senüñ 13-

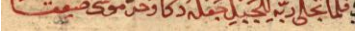
faźluñla kendüzni baña gösteresin. Haḫ Te'ālā eyitdi:

11- a

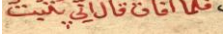

1- Ya' nî; Yā Mūsā sen beni göremezsin ve benüm tecellüme ṫaḳat getürimezsin. 2-

 evet şol ḳarşuñdağı taḡa nazar eyle. Ben aña dıřā 3- rımı göstereyin ve tecellı kılayın. Ol taḡ senden muḫkemdür ve ḳuvvetde ziyāde 4- dür.

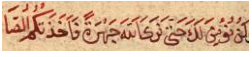
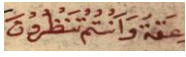
 eger ol taḡ yerinde ḳarār idebilirse sen 5- daḫı görürsün. Meger Mūsanuñ ḳarşusunda bir ulu taḡ varıdı. Mūsā peygamber 6- ol taḡa

nazar eyledi. 7- hemân kim Hâk Sübhâne ve Te'âlâ kendü 'azametini ol tağa 'arz eyledi ve tecellî kıldı. 8- Hâk Te'âlânun heybetinden tağ päre päre oldı. Mûsâ peygamber haykırdı, 9- düşdi. 'Aklı gitdi. Şöyle rivâyet iderler kim ol tağ altı päre oldı. 10- Şâm vilâyetinden getirüldi. Hicâz tarafına düşdi. Eydürler kim ol tağun 11- bir pâresi Yeşrip tağudur ve biri 'Âtur ve biri Hırâk tağudur ve üç pâresi 12- Medîneye düşdi ki biri Uhud tağudur ve biri Üdmüyî tağudur ve biri Rifân 13- tağudur. Ol tağ ki bu vechile päre päre oldı. Eger tağ gördü ki nesne'i

11- b

1- Mûsâ göreydi. Qapqara yanar, kül olurdu. 2- Bir zamândan kim Mûsâ ifâkat buldı. Ya'ni; uyandı. 3- 'Aklı başına geldi. Eyitdi: Yâ Rabbi bu nesneden tevbe itdüm. Saña ol imân 4- getürenlerden oldum, deyüp dizâr istedüğinden peşmân oldum. 5- Pes çünkim Mûsâ peygamberün usşı geldi. Tevrit ol levhalarla getürdi. 6- Bulut içinden çıkup ol kavmün katına geldi. Anlar eyitdiler kim: 7- Yâ Mûsâ eger Benî İsrâ'il senün sözüne inansalar bizi senünle bu maqâma göndermezlerdi. 8- Biz anıñçün senünle bile geldük kim Hâk Te'âlânun kelâmını 9- biz dağı işidevüz ve aravuz. Anlara hayra virevüz. Şimdi ol maqşûda hâşıl 10- olmadı. Anlara varacak ne cevâb virelüm didiler. Anlar bu sözi kim 11- söyleyicek hemân sâ'at ol aq bulut yine geldi. Mûsâ'i ve ol yetmiş 12- kişi'i yine içine aldı. Hâk Te'âlâ Mûsâ peygambere söz söyledi ve emrû ve 13- nehyi öğretti. Şöyle kim: Mûsâ peygamber dağı ol ulular dağı Hâk Te'âlânun

12- a

1- kelâmını işitdiler. Ger çünkim münâcât tamâm oldı. Ol yetmiş kişi Mûsaya 2- eyitdiler kim: Yâ Mûsâ 3- Ya'ni; eyitdiler: Yâ Mûsâ bu kadar nesneyile biz saña tamâm 4- inanmazuz. Hâ bir söz işitdük. Bulut arasından avaz geldi. Söylenen 5- sözi añladuğ ammâ ol söz kimün sözidür? Anı bilmedük. Ol sözi 6- söyleyeni Ya'ni; Allahu âşîkâre görmeyince inanmazuz didiler.

Bunlar kim 7- bu sözi söylediler. Gökden bir şâ‘ ika belürdi. Hışımla bir avâz geldi. 8- Cihānı karanlılık dutdı. Şöyle kim ol avāzuñ heybetinden ol 9- yetmiş kişiuñ cânı çıkdı. Küllisi helāk oldı ve kapkara yandılar. Kül 10- oldılar. Mūsā peygamber bu hāli görüp mütehayyir kaldı. Şöyle şandı kim: 11- Bunlara bu hāl vāki‘ olduğı ol anda koyup gitdüğü t̄ayife kendüden 12- soñra azup buzağuya tapduklarıçün oldı. Anlar günāh itdügüçün 13- bunlara dağı bile hışım geldi şandı pes eyitdi:

بَرِيءٌ مِّنْكُمْ

12- b

فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

2-

وَالَّذِينَ كَفَرُوا مِنْكُمْ لَآتَيْنَاكُمْ بِالْحَقِّ وَإِنَّكُمْ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

3-

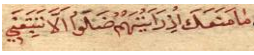
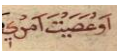
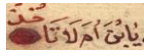
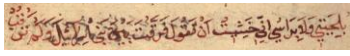

حِينَئِذٍ يَكْفُرُونَ

Ya‘nī; Mūsā

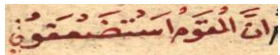
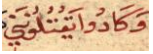
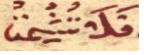

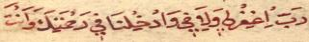

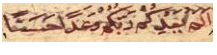
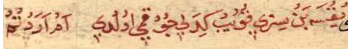
peygamber eyitdi: Yā Rabbi çünkim bunları helāk itmek 4- isterdüñ. Bunları dağı beni dağı evvelden helāk eyleseydin. Bizden birkaç 5- sağırlar ve cahiller bilmezlik idüp bir kimesne söziyile azdukları içün 6- biz dağı bile mi helāk idersin? Bu nesne hōd haқиkatde senden 7- olmışdur ve kıllaruñı deñi yorursın. Aña kim ‘ināyetüñ yetiše. Anı sen 8- şaklırsın. Aña kim sen ‘ināyet itmeyesin. Anı azdurursın. Helāk idersin. 9- Anuñ azmasına bir nesne sebep kılırsın. Bizüm mevlāmuz ve hālıkumuz sen 10- sin. İlāhī bize ‘ināyet eyle. Günāhumuza bakma. Bizi esirge ki sen hayrū‘l – ğāfirinsin. 11- Esirgeyicileruñ hayırlusısın, didi. Bu resme Hāq Te‘ālā hazretine du‘ā 12- eyledi. Hāq Te‘ālā Mūsā peygamberuñ du‘āsını kabul kıldı. Ol yetmiş kişiye cânını 13- yine virdi. Hayāt bulup durı geldiler. İtdükleri işe peşmān ve istiğfār

13- a

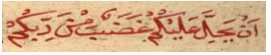

1- ve tevbe kıldum, didiler. Mūsā peygamberuñ hātırı hoş oldı. Tevrīt kitabını 2- Elvāhıla getürüp ol yetmiş kişiyle tağdan aşığa indi. Şöyle rivāyet 3- iderler kim: Ol levhla ki üzerine Tevrīt yazılmış idi. Kıızıl altundan 4- idi. Ba‘zılar eydür kim: Kıızıl yakūtdan idi. Fi‘l-cümle çünkim yine kavmleri ka 5- tına geldiler. Ol ol halk azmış ve buzağuya tapmış buldılar. Mūsā peygamber 6- ol hāli göricek kaçdı. Elindeki levhaları yere bıraktı. Hārūna ‘itāb eyledi. 7- Andan kavmine söyledi. Andan Sāmiriye kaçdı. Mūsā peygamber kaçıyup ol levhaları 8- yere bıraktığı vaqt levhuñ

iki tahtası şındı ve çardaşı Hārūnuñ saşalına 9- yapışdı. Çekdi, eyitdi ki: Yâ Hārūn
 10-   Ya'ni; çünkim bu kavmi gördük kim azdılar
 niçün benüm ardumca 11- gelmedüñ? Yoğsa benüm emrüm'e 'aşı mi olduñ? Hārūn
 eyitdi: 12- 13- Ya'ni; eyitdi ki: İy
 çardaş benüm saşaluma ve saçuma yapışmayın. Anlaruñ

13- b

1- arasından çıkmağa korkdum. Niçün ben gelince şabr itmedüñ? Beni İsrâ'îli 2-
 birbirinden ayırmağa sebep olduñ diyessin, didüm. 3-
 Hem bu kavm beni za'ifladılar ve kula şındılar. Az kaldı kim 4-
 öldürelerdı. Elümden ne gelevüz. Nâçar oldum, didi. Andan eyitdi: 5-
 Düşmānları baña gönderme 6- Beni ol zālim kavminden
 bile kılma, didi. Mūsā bildi kim: Hārūnuñ hergiz günāhı 7- yokdur. Aña şefkat
 eyledi. Eyitdi: 8- Yâ Rabbi benüm günāhımı
 yarlığa. Çardaşımı dağı yarlığa. Bizi rahmetüñ 9- deryāsına ğarç eyle ki sen
 esirgeyicileruñ esirgeyicisisin. Andan Beni İsrâ'îli katına 10- okudu. Küllisi yüz
 çarasıyla günāhkār ve itdükleri işe peşmān olup 11- başların aşığa şalup Mūsā
 peygamberüñ katına geldiler. Anlara eyitdi kim: 12- Yâ kavm İy
 kavm Tañruñuz size gökçek 13- va' deler eylemedi mi?

14- a

1- Yoğsa Haş Te'āladan size hışm geldigini mi 2- istersiz?
 . ki ben gelince şabr itmedüñüz ve benüm va'deme 3- hilāf
 eyledüñüz ve dīnüñüz döndüñüz. Buzaguya tapduñuz. Kāfir olduñuz, 4- didi.
 Eyitdiler: Ya'ni; Yâ Mūsā biz ihtiyārumuzla senüñ 5- va'de ki
 hilāf itmedük. 6- Lākin Kıbtilerden çok māl almışduğ. Sen

bize almañ diyü emretmiş idüñ. Biz 7- senüñ emrüñi dutmaduğ. Ol mâldan alduğ. Sen gidüp eglendüğüñ ol 8- sebebden bize kaçıyup gelmedüñ şandıq. Mâlı senden korqumuzdan anı 9- yabānlara atduğ. Sāmiri ol altunları eritdi. Bir buzağı şeklinde eyledi. 10- Ol buzağı cān bulup dile geldi. Sāmiri Mūsanuñ dağı Tañrısı budur. 11- Buña tapuñ, didi. Biz dağı cāhillıq eyledük. Anuñ sözini gerçek 12- şandıq. Şimdi haq yendüğini bildük. Günāhlarumuza istiğfār eyledük. 13- Bizüm suçumuzu bağışla, didiler. Andan Sāmiriye ‘ itāb eyledi, eyitdi:

14- b

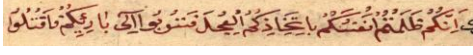
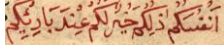
1- **فَاخْطَبَكَ يَا سَامِرِيُّ** Saña ne oldı ki buncılayım fesād işledüñ 2- ve saña kim buyurdı ki bu işi itdüñ **قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا بِهِ فَقَبَضَةً** 3- **فَبَصَّرْتَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ** Ya‘nî; Sāmiri eyitdi: Bir gün Cebrā’ili gördüm. Ayağı 4- başduğı yerde bir avuc toprak aldum. Ol altını buzağı şeklinde düzicek 5- hatıruma şöyle düşdi ki: Ol toprağı 6- anuñ üzerine saçam. Hemān kim toprağı saçdum. Ol altun buzağı hayāt 7- bulup avāza virdi. Halk aña Tañrı budur deyüp tapdılar didi. Eyle 8- diyecek Mūsā peygamber eyitdi: Yā Sāmiri, ben seni öldürmezim, yitürmezim. 9- Evet, Allahdan dilerin ki: ‘Ömrüñ oldukça Ādem katına gelmeysin 10- ve Ādem oğlanı dağı senüñ katuña gelmeysin. **فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي** 11- **الْحَيَاةِ أَنْ تَنْفَعَكَ لَوْ كُنْتَ تَوَكَّلْتَهُ** Dünyā da ‘ömrüñ lāmisāsın dimekle 12- geçsün. Bu itdüğüñ fesāduñ cezāsını ahiretde Haq Te‘ālā virsün, 13- didi. Rāvi eydür: Bundan soñra Sāmiri tağlara düşdi, gitdi.

15- a

1- Hergiz Ādem oğlanına qarışmadı. Ādem oğlanını gördükçe lāmisāsın 2- dimekle kaçardı. Ya‘nî; katıma gelme ve baña yapışma dirdi. Andan Mūsā peygamber 3- dirdi. Andan Mūsā peygamber ol buzağuyı oda yağıdı. Şöyle kim Haq 4- Te‘ālanuñ emriyle yandı, kül oldı. Külünü bile qarşu deñize şavurdı. 5- Benī İsrā’il anı temāşā itdiler. Bildiler kim ol buzağı bir bāṭıl nesne imiş. 6- Şeytān taşnīfi imiş. Hağālarına mu‘terif olup günāhlarına tevbe 7- kıldılar. Zārī kılup ağlaşdılar. Haq Te‘āladan mağfıret talep eylediler. Mūsā 8- peygambere eyitdiler kim: Yā Mūsā bizüm

günāhumuzı Allahdan dile tā kim tevbe 9- müzi qabul eyleye. Mūsā peygamber el götürüp Hāq Te‘āladan anlarıñ günāhlarını 10- diledi. Yā Rabbi bunlarıñ haqālarına baqma. Tevbelerini bağışla, didi. Hāq 11- Te‘āla eyitdi. Yā Mūsā anlarıñ tevbesi şol vaqt qabul olur kim: Ol 12- üç yüz otuz biñ er ki buzağuya tapmışlardır. Dizleri üstine oturalar. 13- Ol on iki biñ kişi buzağuya tapmamışlardı. Qılıçların ellerine alup

15- b

1- ol üç yüz biñ erüñ boyunların uralar. Anları tamām qılıçdan geçüreler. 2- Qıralar. Anlarıñ tevbesi anuñla maqbūl olur. 3- dur kim Mūsā zamānından öñdin şerī‘at hūkmını bu idi kim: Bir kişi bir günāh 4- işlese bedeninden her ne ‘uzvıyıla işlerse ol ‘uzvını kesmek buyurdi. 5- Meşela ol günāhı eliyile işlese elin kesmek buyururdi. Ayagıyıla itse 6- ayağın kesmek buyururdi. Fi’l-cümle her ne nesneyile işlese elbette ānı 7- kesmek olurdi. Kesmeyince tevbesi maqbūl olmaz. Şoñra İbrāhim 8- peygamber zamānında gökden şuhuf İbrāhime andan ol şerī‘at-ı meşūh 9- oldı. Lākin Hāq Te‘āla bu qaziyyede Benī İsrā’ile ol evvelki şerī‘atla hūkm 10- eyledi. Çünkim anlar başlarıyıla ol buzağuya secde itdiler. Başları kesilmeyince 11- tevbeleri maqbūl olmazdı. Mūsā peygamber hūkmi Benī İsrā’ile bildürdi. 12- Eyitdi: 13- Ya‘nī; yā qavm siz qatı ulu günāh işledüñüz.

16- a

1- Allahı qoduñuz. Bir buzağuya Tañrı diyü tapduñuz. Hāq Te‘ālanıñ hūkmi budur ki: 2- Kendü nefsuñuzı öldüresiz. Allaha ‘āşī olup Allahuñ hışmıyıla diri olmaq 3- dan Allahuñ hoşnudlığı üzerine ölmek yegdür ve edüñ Hāq Te‘ālanıñ 4- rızāsın gözedüñ. Emrine muṭī‘ oluñ. Boyunguzı ursunlar didi. Eyle 5- diyecek Benī İsrā’il qavmi cemī‘ si ittifaq idüp semī‘nā ve eṭa‘nā hūkmını işitdük. 6- Yā Mūsā emrüñe muṭī‘ oluq. Allah rızāsıçün cānumuzı terk eyledük, didiler 7- ve birbiriyle esenleşdiler. Vaşiyetler qodılar. Küllisi ölmege rāzı oldılar. Şabāh olduğılaym 8- cemī‘ si bir araya geldiler. Ellerini dizleri üstine qoyup oturdılar. Yüzlerini göge

dutup 9- günâhlarına tevbe itdiler. Hâk Te'âlâdan yarlıganmağ talep itdiler. • Andan ol on 10- iki biñ kiři kılıçların çeküp bu üç yüz otuz biñ eri kırmağa başladılar. Niçe 11- ata oğlını depeledi ve niçe kardeş kardeşini depeledi? Vechile ol halkuñ içinden 12- ğıriv kopdı ki yer ve gök ditredi. Mūsâ peygamber yüz toprağa sürdi. Hâk Te'âlâ 13- hazretine tazarru' ve zârî eyledi, ağladı. • Pes Hâk Te'âlâ bir kara bulut

16- b

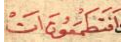
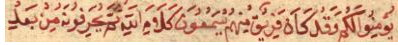
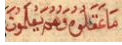
1-anları kılıçladı. 'Ālemi karañulık dutdı. Şöyle kim: Ata oğlı ve kardeş kardeşini 2- görmez oldı. Bu resme gün toğmazdan öğürdi. Anları kırmağa başladılar. Tâ gün 3- zevâl yerine gelince kırdılar. • Andan ol za'yıf pîrler ve oğlancukları ve 'avratlar Mūsâ 4- peygamberüñ ayağına döküldiler. Mūsadan meded istediler. Mūsâ dağı yüz yere urup 5- yine tazarru' ve niyâz kıldı. Tâ ki Hâk Te'âlâ anları esirgedi ve tevbelerini kabul kıldı. 6- Qalanınuñ suçını bağısladı. Yeter kırdılar. Ayruğ öldürmesünler didiler. Didi ol 7- karañulık buldı. Üstlerinden ayrıldı. 'Ālem yine münevver oldı. Mūsâ peygamber 8- buyurdi. Ölen kişileri hisâb itdiler. Şabâhdan öyle vaqti olunca yetmiş biñ 9- kiři kılıçdan geçmiş depelenmiş bulundu. Bâki kalanını Hâk Te'âlâ bağısladı. Mūsâ 10- peygamber andan Allah Subhâne ve Te'âlâ Mūsâ peygambere emr eyledi. Eyitdi ki: Yâ Mūsâ Tev 11- râtı kavmine oқи aħkâmını bildür. Namâzdan orucdan ve gevdeden şadâkat 12- emirden nehyden fi'l-cümle Tevrît içinde buyurduğum hükmlerden ne varsa yerine 13- getürsünler. Hiçbirisinde kuşur kovmasunlar didi. • Pes Mūsâ peygambere anlara

17- a

1- Tevrît oқındı ve aħkâmını söyledi. 'Ulema şöyle dimişlerdür kim: Qurân içindeki 2- aħkâm bölük bölük inmişdür. Hâcet oldukça Cebrâ'il getürmişdür. 3- Ammâ Tevrît ve hükmleri küllisi bir aradan indi. Mūsâ peygamber ol hükmleri anlara bildürecek 4- qatı müşkil geldi. Eyitdiler: Yâ Mūsâ bu sen didigüñ nesneleri biz idemeüz. 5- Elümüzden gelmez hem Tañrı bunı böyle dimemişdür. Sen bize kaçayıp durursın. 6- Bu nesneleri kendüñden söylersin. Biz buña râzı olmazuz. Kılıç altında 7- helâk olmağ bize âsandı. Bu didigüñ nesneleri itmekden didiler. • Çün 8- ki

bunlar Mūsā peygambere inanmadılar. Mūsā ol yetmiş ulu kişileri kim Tūr tağına 9- kendüyle bile vermişlerdi. Onları okudu. Gelüñ gördüğünüzi ve dağı 10- işitdiğünüzi her niçe bildüñüzse tanıklık virüñ, didi. Ol yetmiş kişiyi 11- dağı bu aḥkām geçerek gelmiş idi. Haḫ Te‘ālanuñ sözünü dönderdiler. Tanıklığı 12- bir dürlü dağı virdiler. Toğru söylemediler eyitdiler. Hā bu Mūsā didigü nesne 13- leri Haḫ Te‘ālā buyurdu. Biz işitdük ammā ahirinde eyitdi. Bu didigüm nesne

17- b

1- leri işleyen işlesün elinden gelmeyen kişi ve incinen kimesne işlesün, didiler. 2- Anlar eyle diyecek ol ḥalka eyitdiler: Bu nesne bizüm elümüzden gelmez. İşleyimez didiler. 3- Mūsā peygamberi kavm içinde tecyil eylediler. Bu nesne Haḫ Şubḥānehü ve Te‘āla 4- Kūrān içinde bizüm peygamberümüze ḥaber virdi. Eyitdi: 5- 6- Ya‘nī; Yā Muḥammed sen Cühūdü ṭāyifesin müslümān olalar 7- diyü mi umarsın? Bunlar ol ṭāyifedendür kim: Haḫ Te‘ālanuñ kelāmını işitdiler tamām 8- ta‘aḫkul itdiler. Bildiler şoñra kavmleri ḫatına gelicek döndiler. Bir dürlü dağı 9- söylediler. Ancılayın ḥazret-i risāletüñ ahir zamānda gelecegi bildiler. Tevrīt 10- içinde okudılar ve şā‘atini bildiler ammā ḫalan ḥalka eyitdiler. Bu ol Tevrīt 11- içinde añılan Muḥammed degüldür. Ol dağı şoñra geliserdür. Bu degüldür didiler. 12- Şimdiki zamānda dağı Yahūdiler Müslümān olmaduğına ol yetmiş kişünüñ 13- nesli sebab oldılar. Tevrīti ezdurdiler. Muḥammed şifātını tağyir itdiler. Ol

18- a

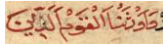
1- ḥalkı İslāma gelmeden men‘ itdiler. Bu ol Muḥammed degüldür ki Tevrīt içinde 2- añılmış. Ol ahir zamānda geliserdür. • Şimdi dağı ahir zamān olmadı. Dağı 3- anuñ dünyāya gelecek vaḫti gelmedi, didiler. Mūsā peygamber ‘aleyhi’s-selām ol kavmden 4- bu ḥaberi işitdiler. Mūsā ḫaḫıdı. Haḫ Te‘āladan diledi kim: Şām ıḫlımından bir 5- büyük tağ yerinden ḫopardı. Şöyle kim büyüklüğü ve ol kavmüñ endāzesince 6- idi. Anlaruñ başları üstüne getürüp dutdı. Nitekim Kūrānda Haḫ Te‘ālā 7- buyurmışdur. 8- Bir tağ biz yerinden

koparduk. Sāye-bān gibi başları üstine dutduk. 9- Şöyle şandılar kim: Ol tağ üstlerine düşer. Andan Mūsā peygamber eyitdi kim: 10- Elbette Tevrīt ve anuñ hükmini dutmağ gerek. Siz ve benüm şerī'atumuñ hükmini dutmağ 11- gerek. Siz yok dirseñüz işbu tağ üstüñüze düşer. Helāk olursız. Anlar 12- ol tağ göricek tağıldılar. Kaçdılar ne kadar kim cehd itdiler. Ol tağ uñ 13- gölgesi altından çıkabilmediler. Ahir çäreleri kalmadı. Mütehayyir kaldılar.

18- b

1- Çār u nāçār Tevrīt hükmini kabul itdiler. Ger Mūsaya yalvardılar. Hağ Te'ālā hazretine 2- secde itdiler ammā gönüllerinde bunu dutdılar kim: Ol tağ üstlerinde 3- ayrılınca Müslümān olalar. Tağ korhısu üstlerinden gitdüğinden sonra 4- bildüklerin işleyeler. Bu fikirle secdeye ki vardılar. Yüzlerinüñ sağ tarafını yere 5- kodılar. Şol yanını gökden yaña dutdılar. Şol gözleriyle ol tağı gider mi, 6- gitmez mi gözedürlerdi. İverlerdi kim tağ üstlerinden gide dağı Mūsā peygambere 7- biz bu şerī'ata uymazuz diyeler. • Ol sebebdendür kim: Şimdi dağı Cühüdüler 8- bir hācetiçün Hağ Te'ālāya secde eyleseler alınları istina itmezler. Belkim 9- sağ yaña kollarını yere korlar. Şol göziyle göge bakarlar. Bu vechile du'ā iderler 10- Bu ger eyle idicek Mūsā du'ā kıldı. Tağ yine yerine vardı. Üstlerinden 11- gitdi. Hemān kim tağ üzerlerinden ayrıldı. Eyitdiler kim: Yā Mūsā biz bu şerī'atı 12- kabul idemezüz. Bu hükmleri yerine iledimezüz. Meger Hağ Te'āladan dileyessin 13- ki bize ziyāde kuvvet vire ve bu işi bize āsan idivire. Mūsā gördi kim:

19- a

1- Bunlar 'aşılıkların terk itmediler ve şerī'atlarına muṭī' olmadılar. Ayruğ tınmadı 2- ve nesne dimedi şabr eyledi. Anları alup Mışıra geldi. Ol yüce sarāylar 3- ve ol mu'azzam köşkler ve evler kim Kıbtīler yapdurmışlardı. Hağ Te'ālā anları 4- küllisini Benī İsrā'īle virdi • ve dağı maşrıq tarafından tā mağrip ve Māzandarana 5- ve Endeles şehrine varınca ne kadar vilāyet varsa küllisine Benī İsrā'īl 6- kavmini pādīşāh eyledi. Nitekim Qurānda buyurmuşdur: 7-

كَلِمَاتٍ يَتَذَكَّرُ فِيهَا لِقَاءٌ رَبِّهِمْ

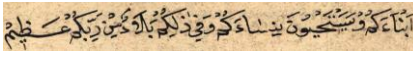

Ya'ni; ol 8- kıbtîler ĥor za' if gördükleri kavme biz ol yerüñ gün toğusını dağı gün 9- batusını dağı mîrâş virdük. • Bunuñ üzerine çok yıllar geçdi. Mûsâ 10- peygamber Benî İsrâ'ile ol vilâyete pâdişâhlık eyledi. • Her gün Mûsâ peygamber 11- anlara öğüt virirdi ve Hâk Te'âlâ anlaruñ ĥaqqında itdüğü iĥsânları 12- ve keremlerini zıkr iderdi. Eydürdi kim: Yâ Benî İsrâ'il

لَا تَذَكَّرُ فِيهَا

13-

عَلَيْكُمْ إِذْ أَخَذْتُمُ الْعَهْدَ أَنْ تَحْفَظُوا

19- b

1- 2- Ya'ni; Benî İsrâ'il Hâk Te'âlâ virdiği ni' metleri niçün öğmezsiz ve size itdüğü 3- iĥsânları niçün unudursız? Hâk Te'âlâ size Fir'avn elinden ĥalâş 4- itmedi mi ki sizüñ oğlançuklaruñuzu gözgöze qarşusına yaqarlardı 5- ve ' avratlaruñuzu niçe dilerse qullanırlardı ve size dürlü dürlü ' azablar 6- kıllırlardı. Hâk Te'âlâ size ol belâdan ĥalâş eyledi. Fir'avn gibi ulu düşmânuñuzu 7- helâk eyledi. Niçün Allahuñ ĥükmüne râzı olmazsız ve buyruğın dutmazsız? 8- dirdi Bu şol kişinüñ ĥakēyetidür ki 9- Benî İsrâ'il içinde vâki' olan ' acâyibdendür ammâ ' Aceb budur kim bunu Muĥammed 10- bin Cerîr kitâbında itmemişdür. Añmaduğınüñ sebebi dağı ma'lûm degüldür. Muşannif 11- añmaduğičün ne ola biz tefsîr kitâplarında ve ĥadiş kitâplarında gördüğümüz 12- leyin beyân idelüm. İnşâ'allâhu Te'âlâ • Bunuñ aşlı budur kim: Benî İsrâ'il köylerinden 13- bir pîr kişi vardı ki mâlı tavarı iñen çoğıdı ammâ gâyet de nâkislardan

20- a

1- bâhillerden idi. Anuñ iki qardaşı oğulları vardı ki begâyet faqîrlerden idi. 2- Şöyle kim: Bir ĥabbeye güçleri yitmezdi. • Ol amucları dağı anlara bir loqma virmez 3- di. Her gün anlaruñ ĥâlini esirgemezdi. Anlardan gâyrı vârişleri dağı yoğdı. 4- Ölse iki oğlanlara degerdi. Dâyimâ umarlardı kim ol 'âmileri ile dünyâ sı 5- ellerine gire. Müyesser olmadı. Aĥir iki qardaş tanışık itdiler kim: Anı öldürel 6- ki mâlına mâlik olalar. • Ol niyyet üzerine durup dün içinde âmilerinüñ 7- evine geldiler.

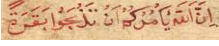

Oğudılar taşra çıkardılar. Hile ile anı depelediler. Ölüsün getürdiler. İki 8- köyüñ ara yerine bırağdılar. • Mūsā peygamber şerī' atında dağı bizüm peygamberümüz şerī' at 9- gibi kätıl maqtülden mīrās yimezdi. Ya' nī; bir kişi atasın yağūd ' amūsın yağūd 10- bir mīrās degecek kimesnesin öldürse öldürdüğü kişinüñ mālından öldürene 11- mīrās virmezlerdi. • Çünkim ' amūlarını öldürüp iki köy arasında yol üstinde 12- bırağdılar. Yarındası atamız kardaşını öldürmişler diyü yas feryād eylediler. Ulılar dağı 13- bir araya geldiler. Anı öldüreni bilmediler. Ağır Mūsā peygamber kätına geldiler. Mūsā peygamber

20- b

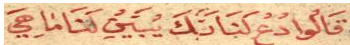

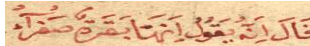

1- eyitdi: Elbette öldüreni bulmak gerek. Siz ki yerine kışaş olına. Vallā bulmazsañuz 2- Tevrīt hükmi budur kim: Kāsāme olup yigirmi beş biñ aqçe diyeti virmek gereksiz. 3- Çünkim kätili bulmağdan ' aciz oldılar. Andan Mūsā eyitdi: Ol ölü bulunduğı yere kankı 4- köy yakınına anuñ kavminden elli kişiye and virmek gerek ki vallāhi biz öldürmedük. 5- Öldüreni dağı bilmezüz diyeler. • Çünkim kāsāme yerine gele. Ol vaqt kışaş 6- sağıt olup diyete munğalib olur. Ol vaqt ol tayıfenüñ üzerine diyet 7- şalmağ gerek didi. • Ol iki köy vezne eylediler. Ölçdiler tamām ikisinüñ ortasında 8- vāki' olmuş. • Pes Mūsā peygamber ol iki köyüñ bile kavmine kāsāme itdürüp diyet 9- şaldı. Eyle olıcağ ol halk birbirine düşdiler. Ol eyitdi: Siz öldürdüñüz. 10- Bizüm ne günāhumuz var? • Ol bir eyitdi: Belki siz öldürdüñüz. Bizüm ne günāhumuz var didiler. 11- Bu resme birbiriyle gāvga ve ceng eylediler. Yörelerinde olan halk dağı yakınulu 12- yakınındağı tayıfeye nisbet itdiler. ' Azım ceng oldı kim arada niçe kişi 13- helāk oldı. Benī İsrā' il gördi kim fesād dağı ziyāde oldı. Cümlesi Mūsā

21- a

1- nuñ kätına geldiler. Eyitdi: Yā Mūsā işbu fesādı def' eylemek senüñ elüñdedür. 2- Bunca halk birbirine düşürince Hağ Te' āladan hācet dile. Bir kişi kim öldürdüğünü bize 3- bildürsün. Tañrınuñ buyruğı yerine gelsün. Aradan gāvga götürülsün, 4- didiler. • Ol ölüñ kardaşı oğulları dağı ölülerini gömmediler. Eydürlerdi kim: 5-

Elbette amucamuzı öldüreni bulup elümüze virmeyince ki yerine öldürevüz yaḥūd tamām 6- diyeti virmeyince ki ölümüzi defn itmezüz diyüp durmuşlardı. • Pes Mūsā 7- peygamber du‘ā kıldı. Ḥaḳ Te‘āladan diledi kim: Anı kim öldürdüğünü bildüre. Ḥaḳ Te‘ālā 8- eyitdi: Yā Mūsā ḥācetüñi ḳabul eyledüm ammā ol ḳavme söyle ki bir şıgırı boğaz 9- lasunlar. Gevdesinden bir pāresini kessünler. Ol ölüyi ursunlar kim: 10- ol kişi dirile. Kendüyi kim öldürdiyse ḥaber vire. • Ḥaḳ Te‘āladan bu vechile 11- ḥiṭāb gelicek Mūsā peygamber eyitdi yā ḳavm: 12- Ya‘nī; Ḥaḳ Te‘ālā size buyurur kim: Bir şıgırı boğazlayasız, bir pāresiyile ol ölüyi 13- urasız ki size kendüyi kim öldürdüğünü ḥaber vire.

21- b

1- Ya‘nī; yā Mūsā biz buzağuya ṭapup günāḥkār olduğumuz için bizi maşḥaraya 2- alursız. Mūsā peygamber eyitdi: Kimesne’i 3- maşḥaraya almak yılmaz kişiler işidür. Ḥāşa ki ben cāhillerden olam. Ḥaḳ Te‘ālanuñ 4- buyruğı budur kim: Size söyledüm, didi. 5- Ya‘nī; yā Mūsā Tañruñdan dile. Bize bildürsün ki niçe şıgır boğazlamak gerek ve ol şıgır 6- ne şıfatlu olmak gerek? 7- Ya‘nī; Mūsā eyitdi: Ḥaḳ Te‘ālā buyurdu ki ol şıgır şöyle gerek kim 8- ḳatı yaşamış olmaya ve ḳatı genc daḥı olmaya. Şöyle miyān ola. Eyle deyicek 9- eyitdiler kim: Yā Mūsā orta yaşlu şıgır çok olur. Ne bilelüm biz ki ne şıfatlu şıgır 10- gerek Allah āyeti bize bildürsün ki ol şıgıruñ 11- rengi niçe olmak gerek ve ne tülü olmak gerek? 12- Mūsā peygamber eyitdi: Ḥaḳ Te‘ālā söyle buyurdu ki 13- ol şıgıruñ rengi şaru olmak gerek. Şöyle ki: Naẓar idüp gören kişileruñ

22- a

1- gönli şād ola. Ġāyet leṭāfetinden ‘Arap dilince ḳatı saruya kim ġāyet de 2- lāṭif ola. Şıgır-ı fāki‘ dirler. Nitekim ḳatı ḳara olana esved-i ḥāyik dirler ve hem 3- ġāyet

de ağ olana ebyaz dirler. • Ğāyet de kızıl olana aħmer kanı dirler. 4- **Hükemā şöyle dirler kim:** Yeryüzinde olan renglerden üç dürlü reng 5- ğāyet de hūbdur. Şöyle kim: Göñülñ meyli bu üç renge kalan renglerden 6- ziyādedür. Huşūşā ki üç dürlü nesnede ola. • Biri kızıl rengdür 7- ki çemende ola. • Aħ reng daħı gerçi lañfdür ammā göñül añā ol 8- kadar meyl eylemez ve göze daħı heybetlü görünmez. • Kara reng heybetlüdür. 9- Baķıcaķ andan göñül nefret ider ve göze heybetlü görünür. **Şöyle rivāyet**10- **iderler kim:** Ol zamānda ki Ebū'l-Müslīm bîĝāneliķ da' vāsın iderdi. 11- Kimesne anuñ ħamlesine durmazdı. • Çünkim Benī Ümiyye ķavmini helāk eyledi. 12- Benū'l-ibāyı anlaruñ yerine ħākim ķıldı. Benī ümiyyenüñ 'ādetleri bu idi kim: 13- Yaşıl reng severlerdi ve yaşıl geyerlerdi ve yaşıl şarınurlardı.

22- b

1- Yaşıl reng uçmaķdan çıķmışdur, dirlerdi. • Ebū Müslim diledi kim anlaruñ 2- resmini gidere. Ĥalīfeye yaşıldan ğayrı renge ÷on geydüre. Yaşıl 3- giydürmeyeler. • Pes Ebū Müslim yaluñuz bir eve girdi. Bir kürsī üzerinde 4- oturdu. Bir oĝlana buyurdu kim: Her dürlü renge ÷on geye ve her birini 5- geç geydükçe daħı Ebū Müslime görine. Ebū Müslim göre ħātırına niçe dürlü reng 6- hoş gelürse sultāna ol renge geyüre. • Pes buyurdu ol 7- oĝlan yaşıl geydi ve yaşıl 'imāme şarundu geldi. Ebū Müslime daħı 8- görüldü ve getdi. • İkinci şaru geydi ve şaru şarındı. • Üçüncü 9- kızıl geydi ve aħ geydi. Aħir kara geydi ve kara şarındı. Ebū Müslīm 10- ķatına kara ÷onla giricek Ebū Müslīm göñli ķorķdı, eyitdi: Sultān 11- lara münāsip olan hemān bu ÷ondur ki ķişi ğāyetde heybetlü gösterür 12- ve görenlere andan eymenür didi. • Ol sebebden ħalīfeye kara ÷on 13- geyürdi. • Bir ķişi Ebū Müslime eyitdi. İy emīr ne sebebden sultān niçün

23- a

1- kara ÷onu iħtiyād itdün? Eyitdi: Anıñçün ki kara ÷onu ķişi 'i heybetlü gösterür 2- ve gören ķişi andan eymenür. Ol ķişi eyitdi: Eyle idügi neden ma' lumdur? Ebū Müslim 3- eyitdi. Bu nesne şundan daħı ma' lumdur ki dükeli nesnenüñ aşlını 'ālem 4- faħrı Muħammed Mustāfā yek bilürdi ve her ne iderse maħalline göre ķılurdu. 5- Kalan

günlerde niçe ton gerekse geyardi ammâ Mekke'î feth olacağı günde 6- kara geydi ve kara 'imâme şarındı ve kara atlasdan arslan şeklinde bir 7- 'alem itdürdi. Süñü ucına bağlatdurdı. Her gâh ki yıl toğunurdu. Ol 'alem 8- kara arslan şeklinde görünürdi. Kureyş kâfirleri Resûlullâhı ol 9- şıfatla göricek korkdılar. Üşendiler. Görenler heybet aldılar. On biñ erle Mekke'î 10- feth eyledi. Eger qarada bu ma' nâ olmasa hazreti Rasûl anı ihtiyâr itmezdi, didi. 11- Pes Benî İsrâ'îl Mûsâ peygamber buyurduğınılavin bir şıgır aldılar. Ol renglü ve ol yaşlu 12- ne kadar ki aradılar. Hiçbir yerde bulamadılar. İllâ bir köyde bir qarucuk elinde buldılar 13- ki gâyetde yoksul idi ve bir yetimce oğlanuğı vardı ol şıgırdan

23- b

1- ğayrı nesneleri yoğıdı. Hiç anuñ sütünü şağardı. Hâşıl ölince sütünü 2- bir günü yirlerdi ve bir günlüğü şatardı. Qalan hâcet çoklarına harc iderlerdi. 3- Peygamberümüz hazreti 'aleyhi's-selâm Benî İsrâ'îl bu nesne kendü kendülere itdiler. 4- Zîrâ ne kadar kim teftiş itdiler. Ol kadar ziyâde kayd olundu. Eger Mûsâ peygamber 5- didigünleyin niçe şıgır gerekse diyü şormasalar. Ol emirde her ne şıgır boğazlayup 6- pâresiyile ursalar maşşûd hâşıl olurdu. Anlar teftiş itdüklerince 7- bir bir şıfat ziyâde oldu. Ahir şöyle oldu kim tamâm dünyâyı aradılar. Ol şıfatlu 8- şıgırı ol qarucuk elinden ğayrı yerde bulmadılar. Qarıdan ol şıgırı şatun 9- almağ istediler. Qarı eyitdi: İşbu yetimüñdür. Bundan ğayrı nesnemüz yoğdur. Şata 10- mazın, didi. Eyitdiler kim: Dünyâyı gezdük, araduk. Senden ğayrı yerde 11- bu şıfatlu şıgır bulmaduk. Elbette şatmak gereksiz. Bahâsına bu ğayrı şıgır dağı 12- aldılar. Qarı eyitdi: Şatmazın meger biñ aqçe viresiz. Eyitdiler kim: Biñ 13- aqçe şıgır mı olur? Bahâsıyla virmek gerek. Qarı eyitdi: Biñden eksüğe virmez.

24- a

1-eyle diyecek sürdiler. Mûsâ peygamberüñ qatına geldiler. Hâli bildürdiler. 2- Mûsâ peygamber eyitdi: Niçe dirse almağ gerek. Ol diledüğünü virmezseñüz 3- maşşûduñuz hâşıl olmaz didi. Dânişmendler şöyle dirler kim Allah u Sübhâne 4- ve Te' âla her nekim iderse hikmetden ve maşlahatdan hâli degüldür. Haq Te' âla 5- dilese evvel

emirden ol kiři'i kim öldürdüğünü Mūsā peygambere bildüreydi. 6- Hâk yerine varurdu. Anlar dađı bunca zađmet vâki' olmazdı. Bundan murād 7- bu idi kim ol za'ife bunca mařlađat ola ve ođlancuđı bay ola 8- ve niđe dürlü ĥayırlar ve iřsānlar ide. Benī İsrā'ıl Mūsā peygamberden bu ĥaberi iřidicek 9- yine řarıdan yaña gıtdiler kim: Őıđırını niđe dirse alalar. Őarıya ĥōd Mūsā 10- peygamberüñ ĥaberini iřidürmiřler idi. Őarıya biñ aķçe iletdiler. Berü Őıđırını 11- alalum, gidelüm, didiler. Őarı eyitdi řatmazın, řatarsam dađı iki biñ aķçeden 12- eksüğüge virmezsin. Eyle deyicek yine Mūsā peygamber řatına geldiler, eyitdiler kim: 13- Yā Mūsā

أَدْعُ كُنَاذِرَكَ بِسَبْعِ كُنَاذِرٍ أَلْبَسْتَنِي عَلَيْهِمْ وَإِنِّي

24- b

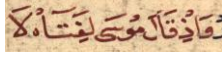
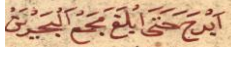
بَشَاءِ اللَّهِ كُنَاذِرًا وَكَوَدَ Ya'ni; eyitdiler kim: Yā Mūsā Tañruñdan dile. İşbu Őıđırını 2- bize eyüce vařf eylesün. Bizüm anda şübhemüz oldu. Őāyed şarıdan ĥayr 3- yerde dağı elümüze gire, didiler. Mūsā peygamber eyitdi. 4- لَأَدْعُونَ رَبَّنَا لِأَنَّا نَدْعُوكَ لَأَدْعُونَ رَبَّنَا لِأَنَّا نَدْعُوكَ Ya'ni; bir Őıđır 5- gerekdür kim yer sürmemiş ola ve kıyudan řu çekmemiş ola ve hiĥ kimesne anı 6- kılluğa dutmiş olmaya ve anda hiĥbir vechile 'ayb olmaya ve rengü içinde 7- bir ĥayrı dürlü dağı reng olmaya 8- يَا نَبِيَّ اللَّهِ قَدْ جِئْتُكَ بِالْحَقِّ فَذَرْنِي يَمْشِي Ya'ni; eyitdiler 8- bu kerre tamām ma'lüm oldu ki şarı Őıđırından ĥayrı Őıđır olmazmış ve bu 9- şıfatlar kim söyledüñ. Hemān anda mevcüddur, didiler. Őarıya iki biñ aķçe 10- iletdiler. Őarı eyitdi: Üç biñden eksüğe virmezsin. Pes üç biñ aķçe 11- şaydılar. Őarı yine virmedi. Eyitdi: Ben inecüğimi şatmazın. şatarsam dağı derisi řolu 12- filüri virürin. Eksükse aluñ. Derisi şolusunca filüri virüñ. Almazsañuz 13- beni işimden kıomañ, didi. Pes nāĥar oldılar. Didi: şolusunca filüri

varak 25- a

1- virecek oldılar. Andan Őıđırını boğazladılar. Kesüp sağ uyluğıla ol ölüyi 2- urdılar ba'zıları eydür: Dilile urdılar. Ba'zılar eydür: Kıyruğıla urdılar. 3- Fi'l-cümle ol kişi yigirmi ĥün olmiş idi kim ölüp yaturdı. Gevdesi kıup 4- kıuru ağaca dönmiş idi. Hemān kim ol Őıđırüñ päresiyile anı urdılar. Allah 5- emriyile řuru geldi. Göti üstüne

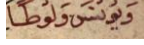
oturdu. Ol boğazladuqları yerden 6- şah tamaradan kan gelüp aqmağa başladı. Mūsā peygamber eyitdi: İy pîr seni 7- kim öldürdi. Pîr eyitdi: Qardaşum oğulları fülân ve fülân öldürdiler dağı 8- qardaşı oğulları anda hâzır durmuşlardı. Ölüden kan pahâ talep ide du 9- rurlardı. Pîrden bu vechile söz gelecek rüsvâ oldılar. Mūsā peygamber buyurdu. 10- İkisini bile ol meclisde boğazladılar. Pîr hemân kim bu sözi söyledi. Fi'l-hâl 11- arqası üzerine düşdi ve öldi. Ol tamarındağı kan dağı aqmaz oldu. Benî İsrâ'îl 12- ertesinde hilâf gütüldi. Evvel Hâq Te'âlâ ölüyi diri qılduğında 13- şübhe idenler gözleriyle görüp tâze müslümân oldılar. Aralarından gavğa

25- b

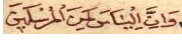
1- ve ihtilâf dağı götürüldi. Râhat buldılar. **Haber Mūsā ve Hızır 'aleyhi's-selâm** 2- Hâq Sübhâne ve Te'âlâ kelâm-ı kadîm içinde zıkr itdügi 'acâyiblerden birisi 3- Mūsâyıla Hızır hakēyetidür ki Qurānda buyurmuşdur 4- Ya'nî; Mūsā ol kendüsiyile yoldaş olan yigide 5- eyitdi: Ben diñlenüp râhat olımañ. Tâ ki iki deñiz qavuşduğı yere varmayınca. 6- Ol yigidüñ adına Yūşâ' bin Nūn dirlerdi. Bu qaziyye ol vaqt olmuş idi 7- kim Mūsā Benî İsrâ'îlle Mışıra geldiler. Fir'avn qavmiyile helâk olmuş idi. 8- Benî İsrâ'îl anlaruñ muhitinden hâlâş olmuş idi. İki deñiz qavuşduğı yere 9- varmaqdan murâd Hızır peygamberi görmekdi. Zîrâ Hâq Te'âlâ Hızırüñ maqâmını 10- ol arada şalıvırmış idi. Ba'zı 'âlimler şöyle dimişlerdür kim Hızır 11- evliyâ'ullâhdan bir velîdür. Peygamber degüldür. Hâq Te'âlâ aña 'ilm ve hikmet 12- virmişdür. Şöyle kim Dāvuda virmemiş idi. Dāvud Loqmandan çok 'ilm 13- öğrenmiş idi. Hızır dağı bu vechiledür didiler ammâ ekşer 'ulema bunuñ üzerine

26- a

1- dür kim: Hızır peygamberdür. Hızır peygamberüñ adında ihtilâf itdiler. Ba'zı didiler ki 2- Hızırüñ adı İlisâdur. Ba'zılar eydür adı Ermiyâdur. Hızır anuñ laqabıdur. Hızır 3- diyü yaşıl nesneye dirler. Aña anıñçün Hızır dirler kim: Her ne yere kim otursa 4- çevresi yaşıl çemenler biterdi. Hatta bir qurı taş üstinde otursa ol 5- taşda

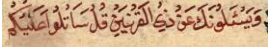
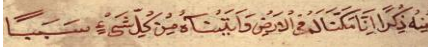
çemenler biterdi. Ba'zılar eydür kim: Hızır peygamberdür aşlında adı 6- Elyesa' dır. Haq Sübhâne ve Te'âla Qurânda buyurmuşdur: 7- kim didi. Elyesa'dan murâd Hızır peygamberdür. Hızırın aşlı 8- Beni İsrâ'ıldendür. Mûsâ peygamber akrabasındandır. Âb-ı hayâtdan şu içmiş 9- dür. Tâ İsrâfil şür urınca dünyâda diri olacaqdır. İlyâs dağı buncılayın 10- dur. Bunların ikisi dağı ebedî diri olanlardandır. Hızır deñizler üzerine 11- müvekkeldür. Her kişi kim deñiz yüzinde bir âfet yetişse. Allah emriyle Hızır aña dermân 12- yetişür ve bir kişi deñize garq olsa Hızır anuñ namâzın kılar. İlyâs yabânlarda 13- ve ıszlık yere olur. Her kişi kim ıszlık yerlerde yol üze 'âciz mütehayyir

26- b

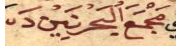
1- kıla. İlyâs Allah emriyle aña yetişür. Kılavuzlık eyler. Yol gösterür yâhüd 2- bir kimesne yabânda ıszlıkda ve mededsüzlük yerlerde bulunup öldürmege 3- kaçd eylese İlyâs peygamber yetişir. Anı ħalâş kılar. İlyâsuñ peygamberliğinde 4- ihtilâf yokdur. Zirâ Qurânda zıkr olunmuşdur ki 5- Ya'nî; İlyâs mürsel peygamberlerdendir. İki dağı dirilerdür. Kıyâmet olunca Haq 6- Te'âlâya 'ibâdet kılarlar. Her yıl Mekkeye gelürler. Hacc iderler. 'Arafâta varurlar. Vakfeyye 7- dururlar. Hiç kimesne anları görmezler. Meger kaçdıla kendülerü gözüdürler. Görüldükleri 8- kişiye kendülerü gösterürler. İlyâs Beni İsrâ'ilden idğında hiç kimesnenüñ 9- ħilâf itmemişdür. Sâm zirâ İlyâs, Hârûn bin 'İmrân oğlanlarındandır 10- ammâ Hızır eydürler kim İbrâhimden ol gelmişdür. Sâm bin Nûh oğlanlarından 11- dur. Anuñ atası, anası virdiği ad Anabyâdur ki Melike oğlıdur. Melike 'Âbir oğlıdur. 12- 'Âbir Sâlih oğlıdur. Sâlih Erfeğâsad bin Sâm bin Nûh oğlıdur. 'Aleyhi's- 13- selâm ħaberde şöyledür kim: Hızır Zülkarneyn kıtında uludur ve bu

27- a

1- Zülkarneyn her kıanca giderse leşkerünüñ önünce Hızır giderdi. Dağı 2- Zülkarneyn dünyâyı tamâm tolaşdı. Maşırığı ve mağribi gezdi. Mağsûdı 3- buyıdı kim: Âb-ı hayâtı bulup içeydi. Dünyâda ebedî kıalaydı. İttifâk 4- İskendere naşib olmadı, öldi. Hızır ol şuyı içdi. Ebedî hayât 5- buldı. Belki kim Zülkarneyn ol

Zülkarneyn degüldür kim Hax Te'älâ 6- Qurânda zıkr eylemiş ki:
 7- 8- dimişdür. Bu
Zülkarneyn adına İskender dirler. Yecüc Mecüc seddini bu 9- Zülkarneyn
yapmışdur. Mūsâ bin 'İmrândan soñra gelmişdür. Ol Zu 10- İkarneyn ki Hızır anuñ
serleşkeri idi. Anuñ adına İbrâhîm dirlerdi ve dañı 11- tevârihde aña Zülkarneynü'l-
ekber dirler. Pes Mūsâ peygamber Hızırı 12- isteyü gitdi ki andan 'ilm ögrene. Anuñ
sebebi bu idi kim Hax Sübhâne 13- ve Te'älâ Mūsâ peygambere emr eyledi kim Benî
İsrâ'ile va'z u naşihat eyleye.

27- b

11- ve Hax Te'älâ anlaruñ haqqında itdügi eylükleri anlara i'lâm eyleye. 2- Bildüre.
Hax Te'älâ anları Fir'avn elinden ħalâş itdügin ve anları 3- Kıbtîleruñ 'azâbından
kurtardüğını ve anlar şöyle zebün olmuşken 4- Hax Te'älâ anlara Mısır vilâyetini
musahhar kıldı ve kendülerden peygamber virdi 5- gini ve anları dükeli mañlûkât
üzerine yigledüğını Benî İsrâ'ile bildürür kim 6- anlar dañı Hax Te'älânuñ virdügi
ni' mete şükr eyleyeler. Çünkü Mūsâ peygamber 7- Benî İsrâ'ile bu ni' metleri 'arz
eyledi ve anlara niçe dürlü ħikmet söz 8- den söyledi. Benî İsrâ'ilden bir kişi durı
geldi. Eyitdi: Yâ Mūsâ 'acaba 9- Hax Te'älânuñ mañlûkât içinde senden 'âlem ve
kendü kendüne efđal 10- kimesne var mı ola? Mūsâ eyitdi: Hax Te'älânuñ mañlûkât
çoğdur. 'Âlimleri 11- ve fazılları bñihâyedür ammâ şimdiki zamânda benden 'âlim
kimesne vardüğını 12- bilmezeyin. Ma'lûm degüldür. Mūsâ peygamber bu sözi
söyleyicek Hax Te'älâ 13- dan aña vahy geldi ki: Yâ Mūsâ benüm bir
kulum vardur.

28- a

1- Adına Hızır dirler. ol kulum senden 'âlimdür ve anuñ 'ilmi senüñ 'ilmüñden 2-
çoğ ziyâdedür, didi. **Bir rivâyet budur kim:** Bir gün Mūsâ peygamber Hax Te'älâ
birle 3- münâcât iderken eyitdi: Yâ Rabbi ben kuluña bunca 'ilm ve kemâl virdüñ. 4-
'Aceb benden 'âlimrağ dañı kuluñ var mıdur, diyü şordı. Mūsânüñ dañı 5- mağşüdi

bu idi kim: ‘İlmüni dağı ziyāde eyleye. Zīrā ‘ilm ziyādeliğine kimesne 6- ıoymaz. Kişinüñ ‘ilmi ne kadar ziyāde olursa ister kim: Dağı ziyāde olan 7- dünyāda hiçbir kişi yokdur kim benüm ‘ilmüm baña yiter diye. Ziyāde ‘ilm öğrenmek 8- istemeye. ‘İlmüñ hāşıyyeti budur kim: Ne kadar ziyāde olursa hāşıyyeti budur kim 9- şāhibi ıoymaz. Dağı ziyāde itmek ister. Nitekim māl çok olan kişiler mā‘lüm 10- çokdur, diyüp fāriğ olmaz. Ne kadar çok dağı olursa ister kim dağı ziyā 11- de ola **eydürler kim**: Üç dürlü nesneye kişi ıoymaz. ‘İlme ve māla ve ‘ömre. Mūsā 12- peygamber bu sözi deyicek Hağ Te‘ālā eyitdi: Yā Mūsā benüm bir kulum vardur. Adına 13- Hızır dirler añı deñiz kavuşduğı yerde olur. Ol kulumuñ ‘ilmi senüñ ‘ilmüñden

28- b

1- ziyādedür. Mūsā peygamber eyitdi: Yā Rabbi ol kuluñı baña göster ki ben añı 2- ziyāde eyleyem ve andan ‘ilm öğrenem. Hağ Te‘ālā eyitdi: Azuğ götür. Ol yaña 3- git. Götürdüğüñ ol azuğ saña kılavuz yiter, didi. Mūsā bu sözüñ ma‘nā 4- sı añlayamadı. Mūsānuñ bir hāş dostı vardı ki adına Yūşā‘ bin Nūn 5- dirlerdi. Bu kažiyye’i aña söyledi, eyitti: 6- Ya‘nī; Yā Yūşā‘ ol iki deñiz kavuşduğı yere varmayınca ve ol kulu bulmayınca ben 7- durmazın. Yarağ gör. İkimüz bile gidelüm, didi. Eyle deyicek Yūşā‘ durı 8- geldi. Bir zenbıl içinde ta‘ām koydı ve bir büyük tuzlanmış nuru balığ bile 9- götürdi ki yolda yiyeler. Ol balığ niçe zamāndan kalmış idi. Bunları bir 10- zenbıl içine koyup götürdi. Mışırdan Mecmaü’l-bağrına üç günlük yoldı. 11- Mecmaü’l- bağreyn didükleri bir yerdür kim: Azerbicāndan maşrığ tarafından bir deñiz 12- gelür. Bir deñiz dağı mağrip tarafından ‘Adenden ve Yemenden gelür. Mışırla Başra 13- ve ‘Umman arasında bir ulu deñiz vardur kim aña Bağrü’l-kurūm dirler. Bu iki deñiz

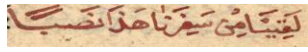
29- a

1- ol Bağrü’l-kurūmda cem‘ olurlar. Ol yerüñ adına Mecma‘ ü’l-bağreyn dirler. Dağı 2- Yūşā‘ la Mūsā çünküm Mışırdan çıkup gitdiler. Üçüncü gün olıcağ 3- Mūsā peygamber ol araya yetişmiş idi. Götürdükleri azuğ dağı dükenmiş 4- idi. Zenbıl içinde hemān ol tuzlu balığ kalmış idi. İki dağı Mışırdan 5- yayan çıkup gitmişler

idi. Mūsā peygamber atı yorulmuş idi. Ol arada bir büyük 6- taş yaşı gördiler. Dilediler kim ol arada bir pāre diñleneler. Mūsā peygamber 7- ol taşuñ üstine ıkdı. Birazcek uydı. Yūşā' bin Nūn oturdu. Meger 8- anda āb-ı hayāt eşmesi var idi. Bu Yūşā' dağı zembīle balığı öñine oyup 9- oturmuş idi. İttifāk yıl esdi. Ol şunuñ atrelerinden zembīle okundu. 10- Şunuñ eşeri zembīl içindeki balığa yetişdi. Hemān kim āb-ı hayāt şuyınuñ 11- hevāsı zembīle okundu. Biraç atre şı balığa yetişdi. Ol niçe günden 12- almış urumuş balığ hayāt bulup harekete geldi. Tepişerek zembīl içinden 13- ıkdı. Deñize düşdi. Denizüñ şuyı iki yaña açıldı. Yol oldu. Şöyle kim:

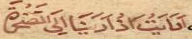
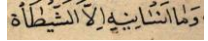
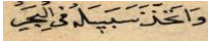

29- b

1- Deñizüñ dibi görüñdi. Yūşā' bin Nūn bu hāli gördi. Mūsā peygamber uyđuda 2- olmađayın uyarmadı kim aña dađı göstere idi. Ba' zılar eydür kim: Yūşā' 3- ve Mūsā ol araya ađşam vađtinde vardılar. Mūsā peygamber yorulmuş idi dađı 4- uyđuya vardı. Yūşā' henüz otururdu ki balıđ dirilüp deñize düşdi. 5- Yūşā' anı gördi. Mūsā peygambere dimedi. Kendüsi dađı uydı. Şabāđ 6- olıcađ Mūsā peygamber uyandı. Yūşā' dađı uyardı. Ol adadan gitdiler. Yūşā' 7- balıđ ışşasını Mūsaya haber virmege untdı. Mūsā dađı alup balıđı istemedi. 8- Nitekim Hāđ Te' ālā dimişdür:

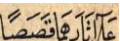
 Andan deñiz kenārınca şol adar gitdiler 9- kim Mūsā peygamber yoruldu ve arnı acıkdı. Yūşā' eyitdi: 10- Ya' nī; Yā Yūşā' getir ol balıđı yiyelüm ki bugün 11- atı seferimüzden zađmet ekdüđ. Yorulduđ, didi. Rāvi eydür: Mūsanuñ 12- bu seferden bize zađmet yetişdi. Didüđi aña işāretdür kim: Tađsīl 13- 'ilm gitmiş idi. Zađmetsüz 'ilm tađsīl olunmaz dimekdür. Bir nükte dađı

30- a

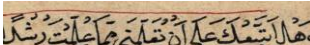
1- budur kim: Hāđ Te' ālā Mūsā peygambere götürdüđüñ azuđ saña yol göstere dimiş 2- idi. Yolu Mūsaya balıđ gösterdiđi ulu ' Aceb budur kim mađşüda gelince 3- Mūsā sefer zađmetini uymadı idi. Hemān kim meşüđ olan yerden öte geçdiler. 4- Mūsā peygambere sefer zađmeti belürdi. ünküñ Mūsā Yūşā' ya balıđı şordı. 5- Balıđuñ

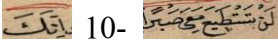

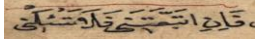
hakēyeti Yūşa' nuñ hâtırına geldi, eyitdi: 6- Ya' nî; görür misin Yâ Mûsa? Ol vaktin ki ol büyük taş katına 7- yetişdük. • Fānî niyetü'l-hût • Ben balık hakēyetini saña dimege 8- utandım. • • Anı baña hiç nesne 9- unutdurmadı. İllâ şeytân unutturdu. • 10- • Ol arada balık dirildi. Deñiz içine yol buldı. Gitdi. Ben 11- anı katı 'acebledüm, didi. Mūsâ peygamber Yūşa' dan bu sözi işidicek 12- Hağ Te'ālanuñ kelāmı ki götürdüğüñ ta'ām saña yol göstere dimiş 13- idi. Hâtırına düşse geldi. Böldigim aradığı kimesne ol aradadır.

30- b

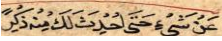
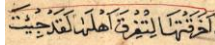

1- Eyitdi: Ya' nî; biz istedüğümüz kişi ol aradadır. 2- ol aradan bu hakēyeti söyleşürek yine döndiler. 3- Aħir Hızır ol yerde buldılar. Gördiler kim ol yaşı taşuñ üzerine 4- namāz kıılır. Ba' zı rivāyetde şöyledür kim: Ol balığı aldukları yerden kim 5- dövindiler. Ol büyük taşuñ katına geldiler. Yūşa' ol balık deñize düşdiği 6- yeri Mūsâ peygambere gösterivirdi. Mūsâ peygamber gördi kim balık henüz 7- ol arada deñiz dibinde durur. Deñizüñ şuyı iki tarafa çekilmiş aralığı 8- yol olmuş. Mūsâ balıktan yaña yürüdi. Balık deñiz içine yürüdi. Mūsâ dağı 9- ardınca yürüdi. Yūşa' Mūsanuñ ardınca yürüdi. Meger Hızırüñ maqāmı 10- ol deñizüñ ortasında idi. Balık Mūsâ peygamberi toğru ol araya 11- getürdi ki Hızır anda idi. Mūsâ peygamber Hızırı gördi kim: 12- Namāz kıılır. Namāzdan fāriğ olunca şabr eyledi. Hemān kim Hızır selām virdi. 13- Mūsâ eyitdi: E's-selāmü 'aleyke Yâ 'Abdullāhi's-şāliħ Hızır eyitdi:

31- a

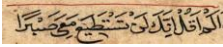

ve 'aleyke's-selām İy Tañrınuñ kelāmı Benî İsrā' ilüñ peygamberi. Mūsâ eyitdi: Benî İsrā' il 2- peygamberi idüğümü saña kim bildürdi. Hızır eyitdi: Ol kimesne bildürdi 3- kim seni bu aracuğa kulavuzladı. Mūsâ peygamber bildi kim ol isteyüp 4- aradığı kişidür. Eyitdi: Ya' nî; beni 5- yoldaşlığa kabul ider misin ki senüñle olam ki Hağ Te'ālā saña öğretdüğü 6- 'ilmden baña dağı öğredesin. Hızır

eyitdi: Yâ Mūsâ bu ‘ilmi öğrenmeklige mücerred 7- lik gerek. Senüñ ta‘alluķātüñ çokdur. Benî İsrâ’îl ğavğası ve Tevrît aĥkâmı 8- saña yeter. Ol şuğl az şuğl degüldür. Andan ziyâde şürü‘ idecek zahmet 9- çekersin, didi. Mūsâ peygamber çok yalvardı. Dilek eyledi. Hızır eyitdi: 10- Ya‘nî; sen benümle olmağa şabr idemezsin. Mūsâ eyitdi: 11- Ya‘nî; : İnşâ‘allâhu Te‘âla 12- beni şabr idicilerden bulasın. Her ne iderseñ emrüñe ‘âşî olmayam, 13- didi. Eyle diyecek Hızır râzı oldu ammâ eyitdi:

31- b

1- Ya‘nî; çünkim baña tâbi‘ olursın. 2- Her ne idersem idem baña niçüñ şöyle idersin diyüp benden şorma. 3- Tâ ben saña diyi virmeyince didi. Mūsâ peygamber eyitdi: Hoş ola pes ikisi 4- bile ğuru geldiler. Deñiz kenârına düşüp gıtdiler. Tâ şuña deĝin kim bir gemiye yetişdiler, 5- dilediler kim ol gemiye gireler. Gemici anlardan ĥaĥ talep eyledi. Ücret virmeyince 6- sizi gemiye koyamazın, didi. Bunlar eyitdiler kim aĥcemüz yokdur. Kerem eyle bizi. 7- Ücretsiz bizi gemiye kodılar. Bunlaruñ üzerine baĥdı. Göñlinde 8- eyitdi: Bunlar tehî kişiyi beñzemezler. Bunlardan nesne almayayın, deyüp Hızırı 9- ve Mūsâ’i ve Yūşa‘’ı bile gemiye aldı. Gıtdiler biraz yer ĝidine Hızır eline 10- bir keşer aldı. Geminüñ bir yanını deldi. Şöyle kim içine şü koyulur oldu. 11- Mūsâ peygamber anı ĝördi. Eyitdi: 12- Ya‘nî; Mūsâ eyitdi bular bizi aylak gemiye koydılar. Bunlara 13- iĥsân idecek yerde gemilerini delersin ki bunları ĝarĥ eyleyesin.

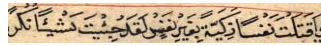
32- a

1- Toĝrusı yaramaz iş itdüñ, didi. Hızır eyitdi: 2- Ya‘nî; ben saña dimedüm mi yâ Mūsâ ki sen benümle olmağa şabr idemezsin. 3- Ya‘nî; ben saña 4- Mūsâ eyitdi: Bu kerre benüm şuçuma ĥalma. Unutdum, söyledüm. Şimden 5- ne iderseñ muĥâlefet itmem, didi. Hızır tınmadı. Biraz yer gıtdiler. Giderken 6- bir bölük ĥuşçuĝazlar ĝelüp ĝelüp geminüñ kenârına ĥondılar.

Aralarından 7- bir kuşçuğaz başladı biraz ötdi. Andan burnıyla deñizden bir pãrecuğ 8- şu aldı. Geminüñ üstine şaçdı ve uçdı gitdi. Hızır Mūsā peygambere 9- eyitdi: Hiç bilür misin? Şol kuşçuğaz ne söyledi? Mūsā eyitdi: Bilmezim. Hızır eyitdi: Ol kuşçuğaz şöyle didi kim: İşbu geminüñ içinde Hâk Te‘ālanuñ iki kulu oturur 11- kim şimdi gicelere yeryüzinde anlardan ‘ālim kimesne yoğdur. Anlaruñ ‘ilminüñ içinde 12- gerçi kalan halka nisbet çoğdur ammā Hâk Te‘ālā ‘ilm katında işbu burnumla alduğum 13- şucuğazuñ deñize nisbeti niçe ise Hâk Te‘ālā ‘ilmine nisbeti anlaruñ ‘ilmi dağı şöyle

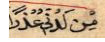
32- b

1- dür. Belki dağı azdur, didi. Bundan şoñra gemiden çıkdılar. Bir köye yetişdiler. Köyüñ 2- öninde birkaç oğlancuğları anda oynar gördiler. Anlaruñ arasında bir oğlancuğ 3- varıdı. Kalan oğlancuğlardan ol oğlan büyücek idi. Hızır ol oğlan 4- cuğı kığırđı. Kātına götürdi ve bir taşıla urdı. Helāk eyledi. Mūsā peygamber 5- eyitdi:

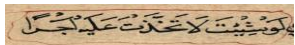

Ma‘nāsı budur kim 6- bizni günāh kişi şuçı yoğ iken ve öldürmege müstaħiğk degülken öldürdüñ. Kātı münker iş 7- eyledüñ ve ulu günāh işledüñ, didi. Hızır eyitdi: Yā Mūsā ben saña dimedüm mi ki sen 8- benümle olmağā şabr idebilmezsin. Mūsā eyitdi: Hıta itdüm. Bu kerre dağı beni 9- ma‘zür dut.

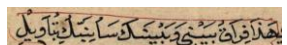
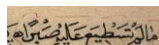

10- Ya‘nī; şimden şoñra eger niçün şöyle eyledüñ diyecek olursam 11- ayruğ benümle yoldaş olmayasın, didi. Ol aradan dağı gitdiler. Bir köye yetişdiler. 12- Azuğları yoğıdı kim ol köyüñ halkından ta‘ām istediler. Köylü bunlara ta‘ām 13- virmediler ve konuğlığā kabul itmediler. Meger köy ucında bir dīvār varıdı. Egilüp

33- a

1- şöyle yıkılmalu olmış idi. Hızır ol dīvāra işāret eyledi. Dīvār toğruldı. 2- Yıkılmağdan emīn oldı. Mūsā peygamber eyitdi: 3- Ya‘nī;

bunlarçılایم fāyidasız halkuñ dīvārlarını rāygān toğrulđınca ücret 4- alsaña didi.

Hızır eyitdi: 5- Ya‘nī; bu hemān senüñle bizüm

aramuzda fūrkat 6- olmağdur. Őimden Őoñra yoldaŐlık tamām oldu. Ol Őabr idemeyüp Őor 7- duğun Őunlaruñ te'vīlin diyeyin, didi. Evvel ol gemi ki ben keserile deldüm. 8- Anuñ sebebi bu idi kim: Ol gemi birkaç yoğsul kiŐileruñ mülki idi. Ol gemiyile kesb 9- iderlerdi. Andan ğayrı hiç senetleri yoğıdı. Anlaruñ vilāyetlerinde bir zālīm 10- pādiŐāh vardı. Göri begendügi gemi güçle alurdı. Anıñçün gemi 'ayıblu gibi eyledüm 11- ki begenmeye almaya ol ben deldüğüm sehel nesneyile meramet olur. Ol kiŐilere ziyān 12- dağı olmaz ve ol oğlanı kim ben öldürdüm. Anuñ atası kaatı Őālīhler idi. Ol 13- oğlan azup kāfir olırsardı. Atası anuñ sebebiyle azup kāfir olusarlardı.

33- b

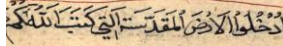
1- Ben ol oğlanı öldürdüm ki atası anası Őalāhiyet üzerine şalalar ve ol dīvār 2- kažiyyesi budur kim: Ol dīvār iki yetim ođlancuđlaruñ idi. Ol dīvāruñ altında 3- anlaruñ ataları māl gizlemiş idi. Eger ol dīvār yıķılsa ol ođlancuđlaruñçün bulunurdu. 4- Mālcuđazları zāyi' olurdu. Hađ Te'ālā ol öksüzceleri esirgedi. Diledi kim māl 5- cuğazları zāyi' olmaya ben Allah emriyle ol dīvārı anıñçün toğrulttum. 6- Yā Mūsā bu nesnelere kolayumdan itmedüm. Hađ Te'ālanuñ buyruğıyla 7- iŐledüm, didi. Bu Őözi hemān kim Mūsā peyğambere Őöyledi. Hızır ğāyib oldu. Mūsā 8- bilmedi ki Hızır kaanca gitdi. Pes Mūsā YūŐa'la dönüp yine MıŐıra geldiler. Rāvi 9- eydür, Őöyle rivāyet iderler kim Hađ Sübhāne ve Te'āla bir gün İlyāsa vađy eyledi. Aña 10- eyitdi: Yā İlyās fülān gün fülān Őehre varasın. Anda senüñ öñüne bir nesne gelse 11- gerek. Őorumayasın. Üstine binesin, didi. İlyās peyğamber 'aleyhi's-selām duru ol 12- Őehirden yaña gitdi. Yesa' ya'ni; Hızır İlyasla bile gitdi. İki bile ol Őehre dağı 13- vardılar kim Hađ Te'ālā aña emr eylemiş idi. Hemān kim Őehr ucına yetiŐdiler. Oddan bir at

34- a

1- zāhir oldu. Gelüp İlyās peyğamberüñ öñine durdu. Bismillāh diyüp İlyās ol ata 2- bindi. At anı alup gitdi. Saya' çağırdı kim yā Hızır Şimden Őoñra hemān ayrılığ 3- dur. Dīzār kıyāmete şaldı, didi. Andan bir pārenüz geldi. Geldi, İlyās peyğambere 4- şapladı. Hızıruñ gözinden ğāyib oldu. Andan Őoñra İlyās yimekten 5- ve uyumağdan

kesildi. Feriştahlarla bile uçar ve yeri göği seyr ider oldı. hem 6- İlyāsdan soñra peygamberlik Hızıra yetişdi. Mūsā bîharp 7- Cabbārān bu қазиyye Mūsā peygamber Cabbārlar t̄ayifesiyle şavaş itmege gitdügünü 8- bildürür. Şol vaқtin kim Mūsā ‘aleyhi’s-selām Hızırdan ayrulup yine Mışıra 9- geldi. Haқ Te‘ālā tarafından buyruқ geldi kim: Yā Mūsā Benī İsrā’īl қаvmi uydur. 10- Şām vilāyetinde var. Anda Beytü’l-muқaddes yöresinde üç pāre şehristān 11- vardur ki bir büyük adına Balқа dirler ve bir büyük adına Erihā dirler ve birine İlyā dirler. Ol 12- üç қал‘anuñ halkı kāfirlerdür. Puta t̄aparlar. Anlaruñla şavaş eyle. Ol üç pāre 13- şehruñ ādemisi ‘Ād Қаvminden қалmış kişiler idi. Her birüñ kendüler arşıla

34- b

1- yigirmi arış, otuz arış boyları varıdı. Boylarına göre қувvetleri dağı varıdı. 2- Bunlar ne t̄ayife ve ḡāyet de yavuz t̄ayife idi ve dağı gürbüz t̄ayife idi. Anlaruñ adına 3- Cabbārın dirlerdi. Ol zamān halkından hiç kimesne anlaruñla şavaş қilabilmez. 4- Anlaruñ bir uluları varıdı. Adına ‘Üç bin ‘Unuқ dirlerdi. Şöyle rivāyet iderler 5- kim ‘Üç boyı kendü arşıla yüz seksen arış idi. Қıyās it. Kim ne 6- miқdarludur. Eydürler kim: ‘Üç deñiz kenārında dururdı. Elini şunardı. 7- Deñiz dibinden balığı alurdı. Güneşe dutardı. Gün ısısından balıқ pıryān 8- olurdı. ‘Ūcuñ gıdāsı oldı. Yoğsa aña bundan ḡayrı ta‘ām 9- қанда olaydı ki anı t̄oyuraydı. Benī İsrā’īl anlarcılayın t̄ayife hergiz görmiş 10- degüllerdi. Haқ Te‘ālādan vechile buyruқ gelicek Mūsā Benī İsrā’īle bildürdi. 11- Eytıdı: Yā қаvm Ya‘ni; uzar göze 12- vācib oldı ki Beytü’l- muқaddese varasız. Anda olan kāfirlerde şavaş қilasız. 13- Haқ Te‘ālā ol kāfirleri helāk idiserdür. Anlaruñ memleketini size mıraş virmişdür.

varak 35- a

1- Nitekim Fir‘avn қаvmiyile helāk eyledi. İlini vilāyetini size naşip eyledi didi. 2- Benī İsrā’īl Mūsā peygamberüñ sözini қаbul itdiler. Ceng yarağın gördiler. Beş kez yüz biñ 3- şavaş eri Mūsā peygamberüñ buyruğın dutup Mışırdan çıқdılar. Ol t̄arafa müteveccih 4- oldılar. Mışırla ol şehirlerüñ aralığı iki aylıқ yoldı. Ammā ısuзlıқ ve berriyyelik 5- idi. Elli gün tamām Mūsā peygamberle gitdiler. On günlük yol miқdārı

yir alıcak 6- bir araya ondılar. Benî İsrâ'îl Mûsâ peygambere eyitdiler kim: Yâ Mûsâ biz bu yola gitmiş 7- degülüz ve ol âyife'i görmüş degülüz. Bilmezüz kim anlar ne şıfatlu âdamilerdür 8- ve anlaruñla ne vechile ceng itmek gerekdür. Maşlahat budur kim: Evvel anlara adam 9- viriyavuz. Varalar anları göreler. al'alarını ve kendülerini tamâm bileler. Bize haber vireler. Biz dağı 10- aña göre yarak görevüz, didiler. Beni İsrâ'îl on iki âyifenüñ on iki naıbi varıdı 11- Ya' nî; on iki ketüdüaları varıdı kim: atı ulular idi ki her biri ol on iki 12- naıbinüñ sözün diñlerlerdi. Ol vaqt kim: Mûsâ peygamber Ha Te'âlâ Hazretinde 13- Tevrit getürmiş idi. Anuñ akâmın Benî İsrâ'îl abul itmeyecek. Bu on iki naıb

35- b

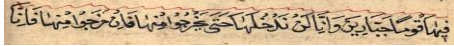
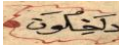
1- Mûsayıla 'ahd idüp Benî İsrâ'îl arafından kefil olmışlar idi ki muı' olalar 2- ve Mûsanuñ emrini abul ılalar. Pes bu on iki naıbi ıardılar. Ol alkuñ 3- alini bilmege gönderdiler. Sekiz gün gitdiler. İki menzil yer alıcak ırakdan bakup 4- 'Üç bin 'Unıı gördiler. Meger ol şehirlerüñ alkı gönderdiler ve bildiler kim üzerlerine 5- düşmân geliyor düdüğini işitmişlerdi. Her gün 'Üç bin Unı ıardı. Bir iki menzil 6- midârı yeri gezerdi. Yine şehre gelürdi. Ol gün dağı maşlahatıçün 7- ıkmış idi kim çeri geldügin gelmedügin bile idi. Ol on iki kişi'i nâgâh 8- bakup Üc bin Unıı gördiler. Gelür. 'Acaba geldiler cehd idüp ne nesne idügin 9- bulmadılar. Başdan gevdesinden bir yerini seçmediler. Şöyle şandılar kim başı göge 10- irmişdür. 'Üçdan atı orkdılar. 'Üç dağı bakup anları gördi. Gözine 11- gâyet de görü öd göründi. El uzatdı. Ol on ikisi dağı düşürdi. Eline 12- aldı. Eyitdi ki: Ne avmsiz ve ne kişilersiz? Bu vilâyetde ne maşlahatda geldüñüz. 13- Eyitdiler: Biz Benî İsrâ'îl avmiyüz. Bunda sizüñle şavaş itmege geldük. 'Üç

36- a

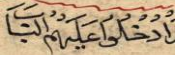
1- bunlaruñ sözünden geldi. Eyitdi: Bizümle şavaş itmege mi geldüñüz? Eyitdiler: Belî Ha 2- Te'alanuñ emri budur kim sizüñle şavaş idevüz. 'Üç eyitdi: Çeriñüz ne 3- adar ola. Eyitdiler beş yüz biñ erdür. • 'Üç eyitdi: Anlar dağı siz boylu, siz 4- kuvvetlü midür? Yoksa anlar bir dürlü dağı mıdur? Eyitdiler: Anlar dağı hemân

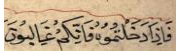
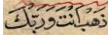

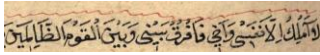
bizcileyin 5- dūr. ‘Ūcuñ gözine bunlar qarınca qadarınca görünmedi. • ‘Ūç bunları alup idügi 6- qancınuñ içine bırağdı. Şehre getirüp ol halka gösterdi. Halk dağı bunları 7- qatı küçük ve za‘ifceler gördiler. ‘Ūç diledi kim: Bu on iki kiři ‘i helāk 8- ideydi. Ol halka eyitdiler. Bunları öldürmekden ne evlādır? Siz bunları qoyı 9- vir. Yine qavmlerine varsunlar. Biz ne şıfatlu kişiler olduğumuzu qavmlerine bildürsünler. 10- Anlar bizüm şıfatumuzu işidicek dönerler. Qaçarlar didiler. Eyle diyecek • ‘Ūç 11- bunları şalıvirdi. Ol aradan bu on iki kiři yine döndiler. Gitdiler. Yolda 12- giderken tanışık itdiler. Eyitdiler: Eger biz varup bu gördüğümüz nesne ‘i Benī İsrā’ıl 13- qavmine haber virürsevüz qorqarlar. Bu araya gelmez. Yine Mışıra giderler. Haq Te‘ālā hōd

36- b

1-Mūsayıla va‘de itmişdür. Bu t̄ayife ‘i helāk idiserdür. Bunuñ çāresi 2- budur kim: Bu gördüğümüz hālī bu arada pinhān idevüz. Anlara bildürmeyevüz didiler. 3- Bu ‘ahd üzerine qavmlerine degin geldiler. • Çünkim qavmlerine degin geldiler. Qavmlerini gördiler. 4- ‘Ahdlerini şıdılar. Ol Cabbārları ne şıfatla gördilerse haber virdiler. Hemān ol on 5- iki kişiden iki kiři ‘ahdine durdı. Anlar ol Cabbārlaruñ kuvvetlerini ve qaddi qāmet 6- lerini mübālağala söylemediler. Dağı sizcileyin Ādem oğlanıdır. Haq Te‘ālānuñ 7- ‘ināyeti sizüñledür. Varmaq, uğraşmaq gerekdür, didiler. Benī İsrā’ıl ol Cabbārlaruñ 8- vaşın işidicek qorqđılar. Dilediler kim: Yine döneler. Mūsā peygamber anlara eyitdi: 9- Ya‘nī; Özrüñüz dönme ki ziyān 10- idisersiz. Haq Te‘ālānuñ hışmına uğrarsız, didi. Eyitdiler kim: Yā Mūsā: • 11- 12- Ya‘nī; Yā Mūsā ol Şaristānlarda Cabbārlar varmış. Anlar anda kim 13- dururken biz anda varımazuz. Anlar ne vaqtin kim ol qal‘alardan çıqalar. Biz ol

37- a

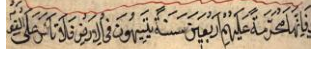

1- vaqt anda varıbilürüz, didiler. Ol iki naqib kim Haq Te‘ālādan qorqđılar. 2- Ol Cabbārlaruñ vaşını gördükleri gibi dimediler. Eyitdiler: 3-

 Ya' nî; Hâk Te'âlanuñ 'inâyeti sizüñledür. 4- Anlaruñ gevdesi büyüklikden hiç ihtiyâţ eylemek қаpudan içerü girmege cehd 5- eylemek hemân kim kal' anuñ қаpusından içerü giresiz. Furşat sizüñdür. Siz gâlip 6- olırsız, didiler. Ol iki naķibüñ birisi Yüşa' bin Nündur. Biri Kâlib bin Yufnâ idi. 7- Bunlar Mūsâ peygamberüñ hâşlarından idiler. Hem Mūsâ peygamberden şoñra peygamber dağı 8- oldılar. Benî İsrâ'îl bunlaruñ sözlerine inanmadılar. Eyitdiler kim: 9- Ya' nî; eyitdiler kim: Yâ Mūsâ şükrüñle sen var 10- ol tâyife birle savaş eyle. Biz bu aracuğda oturalum, didiler. Bunlardan bu vechile 11- söz gelicek Mūsâ peygamber қақıdı. Anlardan һayr gelmeyeceğini bildi. Eyitdi: 12- Ya' nî; Yâ Rabbi ben kendü 13- nefşüme mâlikin ve қаardaşum Hârûna mâlikin. Beni bu fâşık қаavmden ayır didi. Hemân kim

37- b

1- bu du'â'i eyitdi. 'Aşâsın eline alup қаardaşı Hârûnı uydurup gitdi. Tâ ki 2- ol Şâristânlaraya yetişdi. Mūsayıla Hârûn gidicek Benî İsrâ'îl yine Mışıra 3- döndiler. Üç gün, üç gice gitdiler. Dördüncü gün şabâh kendülerini yine evvelki 4- yerlerinde buldılar. Bunlar bu hâle müteҺayyir қaldılar. Bu tarafdan Mūsâ ve Hârûn çünkim 5- ol araya yetişdiler. 'Üç dağı Benî İsrâ'îl қаşdına şehrden taşra çıkmışdı. İraqdan 6- Mūsâ'ı ve Hârûnı gördi, diledi kim: Anları dağı duta idi. Mūsâ peygamber 'aşâsıyıla 7- 'Ücî eyle urdı kim depesinüñ üstine yıқılıp cân cehenneme işmarladı. Eydürler ki 8- Mūsâ peygamberüñ on arış қaddi varıdı. On arış dağı 'aşâsinuñ uznu 9- varıdı. On arış dağı yerden yuқaru şıқardı. 'Ücî ancak topuğında 10- eribildi. Çünkim 'Ücî Allah faзlıyıla depeledi. Şehr içine girmedi. Yine қаavmine 11- geldi. Eyitdi: İy қаavm üşde anlaruñ ulularını depeledüm. Gelüñ imdi anda varalum. 12- Eyitdiler kim: Yâ Mūsâ Hâk Te'âlâ bize һışm eyledi. Bizi bu arada һabs eyledi. 13. Ne қadar kim Mışıra gitmege cehd eyledük. Kendümüzi yine bu arada bulduқ,

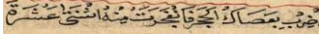
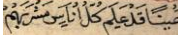
38- a

1-didiler. Mūsā peygamber eyitdi: Bu tarafa gidelüm. Şāyed Hāḡ Te‘ālā yol vire didi. Anlar 2- durı geldiler. Ol Şāristānlardan yaña gitdiler. Ne kadar kim cehd itdiler yine 3- kendülerini evvelki yerlerinde buldılar. Mūsā peygamber bildi kim: Hāḡ Te‘ālanuñ hışmıdır. 4- Kendünüñ itdügi du‘ānuñ neticesidür. Yine Hāḡ Te‘ālāya du‘ā eyledi. Eyitdi kim: 5- Yā Rabbi dilerin kim ol vilāyet benüm elümde fetḡ ola Hāḡ Te‘ālā Cebra‘ille vaḡy gönderdi. 6- Eyitdi: 7- Ya‘nī; Ol vilāyet kırk yıldañ bunlaruñ üzerlerine ḡarām olmuşdur. Bunlar 8- durdukları yerde kırk yıl tamām sergerdān olıslarlardur. Sen bu kāfirlerden ötürü 9- melül olma. Ğuşşā yime. Hāḡ Te‘āladan bu vechile ḡitāb gelicek Mūsā tınmadı. Ol 10- Beni İsrā‘il tırdukları yer bir vechile idi kim: Hergiz anda ot ve toprak ve ta‘ām 11- ve řu didikleri nesnenüñ eşeri ve niřānı yoġıdı. Anda hemān şışf diken 12- olurdı. Dikenden ġayrı nesne bitmezdi. şimdi daḡı ol yer ma‘lūmdur Mışırla 13- Ğalsaşın aralıġında olur. On iki ferseng miġdārı yerdür. Ol řavm ol

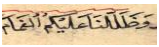
38- b

1- arada müteḡayyir ve sergerdān řaldılar. Çıķamadılar. Mūsayıla Hārūn daḡı anlaruñ ḡātır 2- ları çün anları řoyup gitmediler. Anlaruñla bile oldılar. Aḡir ol řavm Mūsadan 3- ta‘ām istediler. Mūsā peygamber eyitdi: Buncılayın yerde ta‘ām řanda ola ki? Dikenden 4- ġayrı nesne görüñmez. Pes Hāḡ Te‘ālā ḡāzretine du‘ā eyledi. Hāḡ Te‘āla, Mūsā 5- peygamberüñ du‘āsını řabul řıldı. Ol dikenlerden Bařra balı bitdi. Her řabāḡ 6- kim tırur gelürlerdi. ḡācetleri olduġınca ve aḡir yerlerdi. Yine eyitdiler: Yā Mūsā 7- bal yimekten uřandılar. Bize et gerek didiler. Mūsā peygamber yine du‘ā eyledi. Hāḡ 8- Te‘āla anlaruñ üstlerine selvā yaġdurdı. Selvā didikleri bir kıızılca řuř 9- ulu büyüklügi keklik řadarınca olur. Etinüñ lezzeti daḡı hemān keklik eti gibi 10- olur. Her ġün řol řadar řuř gelürdi kim ḡisābına hemān Allah bilürdi. 11- ḡācetleri řadarınca dutarlardı. Püryān iderlerdi. řimdi daḡı Mıřır yolında 12- ol yerde ol selvā didikleri řuřdan bāķī řalmıřdur. Vardur. Bundan 13- řoñra Beni İsrā‘il Mūsadan daḡı řu istediler. Mūsā peygamber du‘ā eyledi. Hāḡ

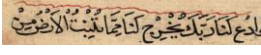

39- a

1- Te'āla eyitdi ki: 2- Ya'nî; Hâk Te'ālâ eyitdi: Yâ Mūsâ 'aşânıla şol 3- taşu ur. Eydürler kim: Ol taş ki ol berriyede olmuş taş idi. Ba'zılar 4- eydür kim: Ol taş Mūsâ peygamber namâzgâh idünmekçün Tûr-ı Sîna ta 5- ğından bile getürmüş idi. Hemân kim Mūsâ peygamber 'aşâyıla ol taşu ur 6- dı. Ol taşdan on iki buñar zâhir oldı. Her tâyife çeşmelü çeşmesin 7- ta'yîn olup içerlerdi. Andan Mūsâ peygamber eyitdi: İy kavm her ne maşşüduñuz 8- varsa hâşıl oldı. Gerekdür kim Hâk Te'ālâya tevekkül kılasın. Bu kuş 9- lardan her gün size yitecek kadar alasız ya da almayasız. Hâk Te'ālânun 10- emri budur kim: Size böyle idesiz, didi. Mūsâ peygamberün sözine inanma 11- dılar. Şâyed birkaç günden şoñra yağmaya aç qalavuz, didiler. Ol kuşlardan 12- çok kaqladılar. Şaqladılar. Birinci günlük aruq idindiler. Eyle idecek 13- Hâk Te'ālâ tarafından bunlara horlık ve yoksulluq vâki' oldı. Hâk Te'āla

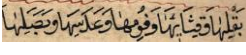

39- b

1- anlara ğazap eyledi. Qorudukları kuşları yidiler. Hârâp oldılar. Üzerlerine 2- gökden dağı kuş yağmaz oldı. Mūsâ peygamber Hâk Te'ālâya tazarru' ve niyâz 3- eyledi. Yine Hâk Te'ālâ Mūsânun hâcetin qabul eyledi. Selvâ yine yağdı. 4- Mūsâ eyitdi: İy kavm niçün 'aşılık idersiz. Hâk Te'ālânun keremine 'itimâduñuz 5- yoqdur. Bugün bu rızkı size viren yarın viremeye mi dirsiz. Her biriñüz bugün 6- yitecek kadar selvâ dutuñ. Ziyâde dutmañ. Meger cum'a günlerde iki gün size 7- yitecek kadar dutuñ. Zîrâ cum'aertesi 'ibâdet ve tâ'at günüdür. İş işleyecek 8- gün degüldür, didi. Andan eyitdiler kim: Yâ Mūsâ her nesne murâd umuzca 9- oldı. Ammâ ıssıdan buñalduq. Bu ıssıya dağı bir çäre eyleseñ, didiler. Mūsâ 10- peygamber du'â eyledi. Hâk Te'ālâ bunların üzerine bulut gönderdi. Her gün 11- şabâh ol bulut gelürdi. Gün tolonca üstlerinde gölge olurdu. Nitekim 12- Hâk Te'ālâ Qurânda buyurmuşdur: Ya'nî; Biz sizün üstünüze 13- buludı gölge eyledük. Andan eyitdiler kim: Yâ Mūsâ bizüm bu arqamuz dağı

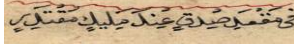
40- a

1- geyecegümüz eskicek yalnızcağ aluruz. Bizüm halümüz nie olacağdur. Musa peygamber 2- yine dua eyledi. Aralarundağ onları hergiz eskimedi ve kirlenmedi ve her oğlan 3- cuğ kim oğardı. Oğlan büyüdüke arasındağ on dağı bile büyürdi. 4- Ol on iki ferseng yerden bir yere dilerler, varurlardı. anca gitseler selva 5- dağı bileler. Nie giderlerdi amma ol on iki ferseng yerden aşra ıamaz 6- lardı. Musa peygamber her anca gitse ol aşı bile götürürdi. Ol ayife mecmu usı 7- şuyı ol aşdan ierlerdi. Musayla Harun her anda dilerlerse gidebilur 8- lardi amma ol avmi oyup gidemezlerdi. Her anda olsalar anlar dağı bela olurlar 9- dağı ağir bu Benı İsrail selva yimekten uşandılar mağt raygan yürümekten 10- incindiler. Eyitdiler kim: Ya Musa 11- Yaani; eyitdiler kim: Ya Musa 12- Tañruñdan dile kim bizümun yerden nesnelere bitursun. Tereden, buğdaydan, 13- mercimekten, şoğandan ve buña beñzer nesnelere biz ekelum. Timar idelum.

40- b

1- Bitsun yiyelum. Dayima bir durlu aam yemekden uşanduğ, didiler. Musa peygamber 2- eyitdi: 3- Yaani; bu elunuz dağı hayurlu nesnei 4- ol edna nesneyile deguşur mi dirsuz. unkim bu nesnei istersiz. Varuñ 5- gidun. Bu diduklerunuz anda sizunun haşıl ola, didi. Canlarun üzerine 6- ħorlı ve miskinlik yazıldı. Musa bilurdi kim: ır yıldıañ anlar ol yerden 7- gidecek degullerdi. Şehre varuñ diduginden murad anlara itab serzeniş 8- itmek idi. Hal üzerine ır yıl tamam oldu. Ol avm ħorlıgıla ve derviş 9- likle ır yıl geirdiler. Otuz yıl tamam olacağ evvel Harun peygamber aleyhis-selam 10- fevt oldu. Hem u yıldıan şoñra Musa peygamber aleyhis-selam 11- muteveffa oldu ve ol on iki naibler kullisi aldılar dağı Musa 12- peygambere ecel yaqlışıcağ Yusa bin Nunı yerine vaşı eyledi. Yusa 13- Musadan şoñra Benı İsraile peygamber oldu. Yusa Yusuf oğlanlarından idi dağı

41- a

1- Yūşa‘ öldüğinden sonra Kālūn bin Yufnān peygamber oldu. Ol gün kim 2- kırk gün tamām oldu. Yūşa‘ Benī İsrā’īl Yite yazusından alup gitdi. Ol 3- evvelki kavminden Yūşa‘la Kālutdan gayrı bir kişi kalmamış idi. Küllisi ol Yite 4- şaħrasında tođmış ođlanlar idi. On yaşından ve yigirmi yaşından ve otuz 5- kırk yaşından ziyāde bir kişi yođdı. Mūsā ve Hārūn ‘aleyhi’s-selām 6- vefātı bu söz Mūsanuñ ve Hārūnuñ Yite yazusunda ne vechile öldüklerini 7- bildürür. Rāviler şöyle rivāyet iderler kim: Çünkim Allah Sübhāne ve Te‘āla diledi kim: 8- Mūsayıla Hārūnı kātına da‘vet ide. 9- Maķāmını anlara ruzi kıla. Ol sergerdānlık şaħrasında otuz yıl miķdārı geçdü 10- ginden sonra Hāķ Te‘ālā Mūsā peyğambere bildürdi kim: Fülān gün, fülān vaķt Hārūnı 11- kātuma oķusam gerek. Mūsā peyğamber ol vaķti gözetdi. Çünkim va‘de yaķlaşdı. Mūsā 12- Hārūnı uydurdi. Bir ferseng miķdārı yer halkdan taşra aldı. Gitdi şöyle 13- kim Benī İsrā’īl kavminden hiç kimesne aña muţtali‘ olmadı. Mūsā peyğamber ol arada bir

41- b

1- böyle ağaç gördi ki laţif ve tāze yaşıl yapraqlarla zeyn olunmuş budaqları 2- birbirine tolaşmış ve göz irimi yeri gölgesi dutmuş şöyle kim bu dünyāda bitmiş 3- ağaca hergiz beñzemez ol ağaca yaķın vardılar. Gördiler kim ağaç dünyāda bir ‘ālī 4- taht kōnulmuş. Taht üzerinde dürlü dürlü laţif döşekler döşenilmiş. Hārūn 5- Mūsā peyğambere eyitdi: Bu ağaç kimüñdür. Bu taht ve ‘izzet kimüñçüdür. Mūsā 6- eyitdi. Allah bilür. Hārūn eyitdi: İşbu maķāmı taht üstinde bir pāre uymaķ hāţır 7- diler. Mūsā peyğamber eyitdi: Sen bilürsin. Pes Hārūn çıkdı. Mūsā bir hāţırı diledi ki yerde 8- oturdu. Hārūn ol tahtuñ üzerine çıkup yatdı. Hemān kim Hārūn uyħuya vardı. 9- Melekü’l-mevt yetişüp Hārūnuñ rüħını kabz eyledi. Birazdan Mūsā peyğamber baş kaldurup 10- tahtdan yaña nazar kıldı. Gördi kim ne ağaç kalmış. Ne taht kalmış. Hārūn 11- kalmış. Hiç anlaruñ ‘ayni eşeri kalmamış. Bildi kim Hārūn ol tahtıla göge mi çıkdı? 12- Yođsa yere mi girdi? Bir zamān Mūsā ol arada oturdu. Hāķ Te‘ālanuñ hikmeti 13- ‘Acebledi. Andan turup yalñuzca kavmi kātına geldi. Kışşa’i anlara söyledi. Ol

42- a

1- kavm Mūsā peygamberden bu sözi işidicek birbirine bağışdılar ve birbirine eyitdiler: Hārūnı 2- biz sevdüğümüzi ve diledüğümüzi Mūsā peygamber günüledi. Götürmedigiñ yere ilette dağı 3- arkadaşını depeledi. Şimdi bize neler söyler, didiler. Hārūn çünkim ecelüñ idi. Niçün kalan 4- halk gibi aramızda ölmedi. Yā çün Mūsā anuñ öleceğini bilürdi. Niçün bizüm birümüze 5- bildürmedi. Yā niçün bizden bir kimesne' i alup bile gitmedi kim ne hāl olduğunu biz 6- dağı bileydük. Degüldür. Bu illā yalan sözdür, didiler. Bu söz Mūsā peygambere katı güç 7- geldi. ve du' ā diledi. Hağ Te' ālā Hārūnı ol tahtla ve tertibile gönderdi. Benī İsrā' il 8- cemī' si Hārūnı ol taht üzerinde ölmüş gördiler. Günāhlarına istiğfār itdiler. Hem 9- Mūsadan 'özür dilediler. Hārūn öldüğinden soñra üç yıl tamām geçicek Hağ Te' ālā 10- Mūsā peygambere eyitdi ki Yā Mūsā fülān gün fülān sā' atde seni dağı katuma 11- da' vet itmeme gerek. Mūsā peygamber eyitdi: Bismillāh ol va' de' i gözetdi. Vakt 12- yaklaşacak Yūşa' katına okudu. Bildi kim kendünden soñra peygamber Yūşa' 13- olacağdur. Anı vaşī eyledi ve halk içinden Yūşa' alup taşra çıktı. Şöyle

42- b

1- kim ikisinden ğayrı kimesne yoğıdı. Hemān kim halk arasından taşra çıktı. Şöyle 2- kim ikisinden ayruğ yoğıdı. Maşrığ tarafından bir yıl peydā oldu. Şöyle kim 3- Yūşa' nuñ gönlüne andan korğu düşdi. Mūsā hōd bildi kim ol yıl ne yıldur 4- ammā Yūşa' bilmedi kim ve araduçça ol yıl ziyāde oldu. Cihānı karañulığ dutdı. Yūşa' 5- katı korğdı. Şöyle kim kendüsi yavu kuldı. Mūsā peygamber Yūşa' kucdı. Birazdan 6- bildüğü karañulığ götürüldi. Yūşa' gördi kim Mūsā gitmiş. Yerinde bir gönlegi 7- kalmış. Yūşa' bir zamān mütehayyir oldu. Bildi kim Mūsā dağı Allah katına yetişdi. 8- Gönlegi getirüp Benī İsrā' ile geldi. Mūsā peygamber hālinden haber virdi. Benī İsrā' il 9- Yūşa' ya inanmadılar. Mūsā' i sen öldürdüñ didiler. Yūşa' ı Mūsā yerine öldürmek istediler. 10- Yūşa' anlardan üç gün mühlet istedi. Hağ Te' āladan isteye. Mūsānuñ 11- hālini bildürsün, didi. Benī İsrā' il Yūşa' evi içinde habs itdiler, kaçā diyü. 12- İhtiyāğ itdiler. Üzerine on kişi müvekkel kodılar. Pes ol gice müvekkeller

küllisi uyğuya 13- vardılar idi. Düşlerinde gördiler kim bir ferîştah göñüledin eydür kim:

43- a

1- İy kavm Yūşā' yetlü zan eylemeñüz. Mūsā ölmişdür. Hāḡ Te'ālā Hāzretine 2- yetişmişdür. Hemān kim ferîşteden bu sözi işitdiler. Hāl ne olduğını 3- bilüp Yūşā' peygamberden el çekdiler. Mūsā peygamber vefāt itdüğünüñ tarîḡın 4- 'ulema bu vechile söylemişdür. Ba'zılar şöyle demişdür kim: Mūsā Yūşā' la 5- gide yürürlerdi. Birḡaç ferîštaḡlar ādem şūretinde Mūsā peygamberüñ 6- yolu üstine indiler ve bir maḡbere ḡazdılar. Mūsā peygamber anlara selām virdi. 7- Anları Benī İsrā'ilden şandı. Eyitdi: Bu maḡber kimüñdür. Eyitdiler kim: 8- Hāḡ Te'ālanuñ ḡāş ḡullarından bir ḡuluñdur. Andan eyitdiler kim: Yā Mūsā 9- işbu maḡbere naḡar eyle. İcini ḡaşını gör. Eyü midür? Niçedür? Mūsā peygamber 10- ḡaşrasını gördi. Girdi kim içerüsini daḡı göre. Melekü'l-mevt ḡōd anda 11- ḡāzır idi. Fi'l-ḡāl Mūsānuñ rūḡını ḡabz eyledi 12- Nübüvvet-i mübīni Yūşā' bin Nūn ender 'ahd Münüḡehr bu söz Yūşā'nuñ 13- peygamber olduğun bildürür. Münüḡehr zamānında rāviler şöyle rivāyet

43- b

1- iderler kim: Yā Mūsā peygamber öldüğinden şoñra Benī İsrā'ıl yedi yıl 2- daḡı ol yerde sergerdānḡlık çekdiler. Yedi yıldan şoñra kim ḡırḡ yıl tamām 3- oldu. Hāḡ Te'ālā Yūşā' bin Nūna peygamberḡlık virdi. Buyurdı kim: Benī İsrā'ıl 4- ol yerden alup ḡıḡara ol üç Cabbārlar şehri üzerine varup anlarıñla 5- şavaş eyleye. Ol üç pāre ḡal'a'i ol kāfirlerüñ elinden alup 6- feth eyleye. Andan şoñra Mışıra varalar. Yūşā' Yūsuf peygamber neslinden 7- idi. Zīrā Yūşā'nuñ oḡlıdur ki Efraym bin Yūsuf bin Yā'ḡup bin İşḡāḡ 8- bin İbrāḡimdür. Yūşā' peygamberüñ anası Meryemdür ki Mūsānuñ ḡız ḡarındaşı 9- dur. Bu ol ḡız idi kim Mūsānuñ tābūtuñ cūsteleyü Fir'avn sarāyına varmış 10- idi. Anuñ ḡālını gelüp anasına ḡaber virmiş idi. Pes Yūşā' leşker çeküp 11- ol Eriḡā ḡal'ası üzerine vardı. Anlarıñla şavaş ḡıldı. Hāḡ Te'ālā 12- ol

kâfirleruñ gönline qorhu bıraqdı. Kâfirleri şıdılar. Qırdılar. Erihâ 13- şehrini feth itdiler. Ol kâfirler şöyle idi kim Benî İsrâ'ilde yüz kişi

44- a

1- uşerdi. Birisinüñ başını ancak kesebilürlerdi. Bu resme tamâm ne qadar 2- kâfir varsa qırdılar. Helâk itdiler. Andan Balğa şehrine geldiler. Bu Balğa qal'ası 3- Erihâdan büyük idi ve hem sipâhi şehri idi. Dükeli halk putperestler 4- idi. Anlaruñ arasında Haq Te'alanuñ bir mü'min qulu vardı ki gerçi 5- anlaruñ neslinden idi ammâ müslümân idi. Adına Bal'am bin Bâgür 6- dirler. **Hadis Bal'am bin Bâgür** râvi eydür: Bu Bal'am şürette 7- ve boyda boşunda hemân anlaruñ gibi idi. İllâ hudâperest idi. Haq 8- Te'alanuñ ulu adlarından bir ad bilürdi. Anuñla her nekim Allahdan dilese 9- hâşıl olurdu. Çünkim Benî İsrâ'il çerisi şehri Bal'am üzerine geldiler. Şehr 10- halk dirilüp Bal'ama yüz urdılar. Eyitdiler: Yâ Bal'am du'â eyle ki bu leşker 11- bizüm üzerimüzden def' olınsun. Bal'am eyitdi: Bu leşker benüm Tañrumuñ 12- leşkerüdür. Ben anlaruñ haqqında yetlü du'â itmezim. Dilerseñüz kim anlaruñ 13- elinden halâş bulasız. Pûta tapmaqdan eli çekmek gerek. Siz ve anlaruñ

44- b

1- dinlerine girüp şerif'atların dutmaq gerek. Size tâ ki Haq Te'alâ size medâr 2- yetişe, didi. Çünkim ceng qatı oldu. İslâm çerisi gâlip olmağa başladı. 3- Kâfirler hişâr içine qoyuldılar. Qapularını perkitdiler. Şavaşı burç üzerinden 4- ider oldılar. anlaruñ bir pâdişâhı vardı. Adına Mâlik-i Yalık dirlerdi. 5- Bu Yalık Bal'amı qatına oqudı. Eyitdi: Yâ Bal'am du'â eyle. Bu leşker bizüm 6- üzerimüzden şavulsun. Bal'am du'â itmedi. Meger Bal'amuñ bir hâtünü 7- vardı. Begâyet güzellerden idi. Bal'am anı qatı severdi. Ol hâtün 8- kâfire idi. Müslümân degül idi. Kâfirler ol hâtüne bihad la'1 ve cevâhir 9- ve altun ve incü virdiler. Anı Bal'am üzerine havâle eylediler. Pâdişâh dağı aña 10- eyitdi: İy Bal'am elbette du'â itmek gereksin. Yoq dirseñ 'avratuñı 11- elünden alurın ve seni boğazuñdan aşâ qorın didi. 'Avrat dağı anuñ 12- üzer niçe oldu. Söyledi. Bir yañadan 'ışk belâsı ve bir yañadan 13- baş qorqusı ve bir yañadan mâl muhabbeti 'ışkı küllisüñ üzerine

45- a

1- ğālib düşdi. ‘Avratınuñ sözinden geçmedi ve anuñ terkini urımadı. Hem 2- du‘ā kılmaklığa rızā gösterdi. Aña degin kim şabr eyledi kim İslām leşkeri 3- hişār üzerine yürüyüş itdiler. Pes Bal‘ām bir eşege bindi. Qal‘ā kapu 4- sından taşra geldi. Eşege anıñçün bindi kim eşek gerçi şüretde 5- haķırdür ammā peygamberlerüñ ve ‘ālimlerüñ ve şālihlerüñ merkebidür. Ata 6- binmek kişinüñ dimāğına kibr getürür. Eşege binmek tevāzu‘ ve meskenet getürür. 7- Çünkim Bal‘ām qal‘ādan taşra çıqdı. Qaşdı kim bu kim bir tağa çıqa ol 8- leşkerüñ üzerine yaramaz du‘ā eyleye kim ol leşker şına. Bu kāfirler üzerine 9- bu nesne def‘ olına. Haķ Te‘ālā eşegüñ göñline ilhām bıraқdı. Eşek yürimedi. 10. Durdı. Bal‘ām ne qadar kim cehd eyledi. Eşegi yüritemedi. Aħır eşekden indi. 11- Diledi kim yayaқ gide. Haķ Te‘ālā eşege dil virdi. Faşih dilile eşek Bal‘āma 12- söyledi, eyitdi: Bal‘ām Allahdan qorқmaz mısın ki Haķ Te‘ālanuñ peygamberine 13- ve müslümānlar çerisine yaramaz du‘ā itmek istersin, didi. Bal‘ām bu sözi

45- b

1- işidicek göñline qorhu düşdi. Yine döndi İblis bir pır kişi şüretinde 2- Bal‘āmuñ yolına geldi. Eyitdi: İy Bal‘ām niçün yine döndüñ? Bal‘ām eyitdi ki: 3- Niçe dönmeyin ki işbu bindügüm eşek baña şuncılayın söz söyledi. İblis 4- eyitdi: İy Bal‘ām hergiz eşek söyleye mi ? Bal‘ām eyitdi: Yā bu söz nedür? İblis 5- eyitdi: Saña ol sözi söyleyen İblisdür. Sen anı eşek şanursın. Anuñ 6- maқsüdü budur kim seni yoldan çıkara. Yüri, üşenme. Var du‘ā eyle. Bu leşker 7- hişār üzerinden def‘ olınsun. Bir budur kim üzerümüzden düşmān şavılır. 8- İkinci haķ arasında hürmetüñ ziyāde olur. Üçünci bunca māl ve ni‘met 9- elüñe girür. Hem bunlaruñ i‘tikādı saña dağı ziyāde olur. Şoñra Allahdan 10- dileyessin saña peygamberlik vire. Bu haķı yine dīne da‘vet eyleyesin. 11- Şāyed senüñ elünden müslümān olalar, didi. Bu vechile Bal‘āma dönderdi. Qara 12- bahtlı Bal‘ām İblis söziyle yine döndi. Ol tağüñ üzerine çıqup 13- baş secdeye qoyup Haķ Te‘ālā Hażretinden ol çerinüñ şınmasın diledi.

46- a

1- Hemân sâ'at Benî İsrâ'îl göñline qorhu düşdi. Şındılar. Tārūmār oldılar. Yūşa' 2- peygamber bunı görüp mütehayyir qaldılar. Haq Te'ālā Hazretine yüz urup eyitdi: Yā Rabbi 3- bu ne hāldür. Bu yere ben senüñ buyruğuñla geldüm. Sebeb nedür kim benüm leşkerimi 4- zebün eyledüñ. Kāfire şıdırduñ. Haq Te'ālā eyitdi: İy Yūşa' benüm bunda bir qulum 5- vardur. Adına Bal'ām dirler. Anuñ du'āsı benüm qatumda müstecāpdur. Senüñ haqquña 6- ol yavuz du'ā eyledi. Anuñ du'āsıdur kim senüñ leşkerüñi şıdurdı. Yūşa' 7- peygamber eyitdi: Yā Rabbi ol quluñ du'āsını bu müslümānlar üzerine qabul eyledüñ. 8- Ben quluñuñ dağı du'āsını ol kāfirler üzerine qabul eyle. Haq Te'ālā eyitdi: Ne 9- dilersin? Yūşa' peygamber eyitdi ki: Yā Rabbi dilerin kim ol ism-i a'zamuñı ol quluña 10- unutdurasın ve gāyet de gereklü nesneden anı maqrūm eyleyesin. Kişiyē 11- gāyet de gereklü olan imāndur. Yūşa' peygamberüñ maqsūdı anı imāndan 12- maqrūm itdürmek idi. Hemān kim Yūşa' peygamber bu du'ā'ı kıldı. Bal'āmuñ ağızın 13- dan bir aq quş şūretinde bir nesne çıqıdı. Göge ağıdı. Bal'ām nite

46- b

1- uğraduğını bildi. Perişān ve maqrūm dönüp hişār içine girdi. Yūşa' 2- peygamber leşkerini ikileyin düşürdi. Allaha şıgınuş hişār üstine yürüdiler. 3- Pādişāh Bal'āma eyitdi: Bu nite ne hāldür? Bal'ām eyitdi: Tañrı Te'āla evvel 4- benüm du'āmı qabul eyledi. Şoñra baña hışm eyledi. Anlaruñ du'āsını 5- qabul eyledi. Ben dağı Tañrıya qağıdum. Şimden şoñra aña tapmazın, didi. 6- Pādişāh eyitdi: Pes yā niçe etmek gerek? Bal'ām eyitdi: Şimden şoñra 7- bunuñ çāresi budur kim: Şehr içinde ne qadar güzel hātūnlar ve münthehi kızlar 8- varsa hişārdan taşra çıkarasın. Ol leşkerden yaña gönderesin 9- ki zinā eyleyeler. Zinā idecek Tañrı anlara hışm ider. Anları kırar. Helāk 10- ider. Siz dağı qurtulursız, didi. Pes ol pādişāh buyurdı kim: Bal'ā 11- şehrinüñ içinde ne qadar avratlar ve kızlar varsa tonatıldılar. Hem 12- hişārdan taşra çıkarup leşkerden yaña şalıverdiler. Yūşa' 13- çerisi hemān kim anları gördiler. Şavaş kayusı qalmadı. Her biri begendüklü

47- a

1- begendüğünü aldılar. Çadırlarına iledüp sohbet itmeğe meşgûl oldılar. Çünkü Benî İsrâ'îl 2- arasında bu vechile zinâ olundu. Hâk Te'âlâ anlara vebâ hışmını gönderdi. 3- Hemân sâ'at tã'ün çıkarup kırılmağa başladılar. Yūşâ' ne kadar kim 4- cehd eyledi ki anları zinâdan men' eyledi. Çâre olmadı. Ol 'avratları 4- terk itmediler. Yūşâ' peygamberüñ sözine muqayyed olmadılar ve tã'at itmediler. 6- Yūşâ'nuñ leşkerinde Hārūn oğlanlarından bir yigit vardı. Anuñ adına 7- Fethâş dirlerdî. Kaqıyup eline bir harbe aldı. Çadır içinde bir kişi bir 'avratla 8- yatur gördi. İkisini dağı harbeye şancup çadırdan taşra çıkarırdı. 9- Leşkere karşı dutdı. İkisi dağı harbe ucında cãn virdiler. Andan 10- çağırup eyitdi: İy Benî İsrâ'îl işbu elümdekiden 'ibret alup çadırlaruñuzı 11- ararın. Her ne kanķı çadırdaki 'avrat bulam işbuncılayın eylerin, didi. Benî 12- İsrâ'îl anı görüp eymendiler. Ne kadar 'avrat varsa çadırdan taşra sürdiler. 13- Ol gün eyle ve katı olunca fesâdı işlediler. Tã'ündan ölen kişi'î hisâb

47- b

1- itdiler. Tamâm yetmiş kişi toprağa düşmiş. Andan sonra 'avratları kovdılar. Kat 2- larından getürmediler. Hâk Te'âlâ yine ol belâyı anlaruñ üzerinden def' eyledi. 3- Ol kavmuñ tã'ündan kırtulmasına sebep Fethâş olduğüündür kim şimdi 4- ki zamânda dağı Cühüdüler kırbân eyleseler başına ayağını Fethâş neslinden kim 5- varsa aña virürler. Eyle itmeyince kırbânımız maqbûl olmaz, dirler. Çünkü 6- ol hâl eyü oldu. Yarındası şabâh kim Cum'a günü idi. Yine hışâr üzerine 7- yürüyüş itdiler. Hâk Te'âlâ bir ferîşteye emr eyledi. Hışârı depretdi. Hışâ 8- ruñ burcı bārūsı yıkıldı. Harâp oldu. Allah getürüp hışâra koyuldılar. 9- Yalıkı dağı Bal'âmı dağı dutup depelediler. Ağşam namâzı vaķtı yaklaşıncâ ceng 10- itdiler. Yūşâ' peygamber kırkdı kim ol gün kal'a tãmam alınmaya irtesi hōd 11- şenbih gündür savaşı olunmazdı. Şâyed kâfirler yine kuvvet bulalar diyü 12- ihtiyât eyledi. Hâk Te'âlâdan diledi kim güneş yürümedi, Durdı. 13- Ol gün gündün bir sâ'at ziyâde oldu. Şöyle kim tamâm kal'a alındı.

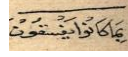
48- a

1- Kâfirler irtiledi. Tamâm oldu. Yarındası şenbe gün 'ibâdete meşgûl oldılar. 2- Yek şenbe gün ne kadar ganimet mâlı var ise cem' itdiler. Anların mezhebinde 3- mâlı harâm idi. Bir araya getürdiler. Oda yaqarlardı. Eger bir kimesne bir ganimet mâlı 4- alup gizlese, ortaya getürmese tâ ol nesne gelmeyince qalanı dağı yanmazdı. 5- Pes Yûşâ' peygamber 'aleyhi's-selâm buyurdu: Ol mâlı, tavarı oda ur 6- dılar. Yanmadı bildiler kim nesne gizlemişlerdür. Leşkeri aradılar. Buldılar, 7- getürdiler. İkileyin oda urdılar. Küllisi yandı. Kül oldu. Şimdi dağı 8- ol yer bellüdür. Ol arada bir köy vardır. Adına 'Âcûr dirler. Andan 9- Yûşâ' peygamber eyitdi: Şimden şoñra hüküm budur ki bu qal' anuñ içine 10- giresiz. Haq Te'âlâ Hazretine secde kılasız. Üç kerre hıttâ hıttâ 11- hıttâ diyesiz. Andan gözünüñ begendüğü evleri ve bağları ve bahçeleri 12- dutasız ki Haq Te'âlâ bu şehirleri Cabbârlardan size mîraş virmişdür. 13- Hıttâ demek 'İbri dilince günâhumuzı bizden gider. Suçumuzu bağışla,

48- b

1- dimekdür. Murâd budur kim: Ol qavm çok günâh işlediler. Zinâ itdiler dağı 2- Yûşâ' peygamberüñ emrine 'âşî oldılar. Çünkü Haq Te'âlâ anlara bu vechile 3- ihsân eyledi. Bunlarcılayın şevketlü kâfirleri anların elinde zebûn 4- kıldı. Vâcib budur kim anlar dağı inşâf ideler. Haq Te'âlâ virdiği ni'mete 5- şükr ideler. Haq Te'âlâya yalvaralar. Tazarru' ideler. Suçların dileyeler. 6- Ba'zılar eydürler kim şehir İlyâ dağı bu şehirlerle bile fetih oldu. Eydürler 7- kim: Dünyâ içinde bundan ni'metlü şehir yokdur. Şunlar kim Haq Te'âlâ 8- nuñ emrine mu'tî oldılar. Peygamberlerinüñ sözün dutdılar. Ol nekim 9- didise itdiler. Haq Te'âlâ ol vilâyete anlara mîraş eyledi. Hatta 10- şimdi dağı anların elinden çıkmadı. Anlar kim 'âşîler ve zâlimler idi. 11- Peygamberlerinüñ sözünü maşharaya aldılar. Şehir içine giricek secde itmediler. 12- Yüzlerini göge dutdılar. Hıttâ diyecek yere hıntâ didiler. Hıntâ demek 13- buğday dimekdür. Ya'ni; Allahdan buğday istediler. Haq Te'âlâ anlara

49- a

1- anlara hışm buğday yerine gökden bir vechile od viridi kim her kime kim 2-
toğundıyisa yağdı. Kül eyledi. Nitekim Hâk Te'âlâ buyurmuşdur: 3-
 4- Ya' nî; şunlar kim zâlimler idi. Bizüm sözüümüzi
bir 5- söze dağı tepdiler, itdiler. Ya' nî; hıttâ lafzı hınıta lafzına ta'yir itdiler. 6- Biz
dağı ol zâlimler üzerine gökden od yağurdurduğ. Bizüm sözüümüzi anlar 7-
maşaraya alduklarınıñ cezâsın anlara gösterdük. Bundan ma'lûm oldı 8- ki Hâk
Te'âlanuñ kelâmına gâyet de 'izzet gerek yeyni dutmağ olmaz dağı 9- eydürler kim
ol vaqtin kim gökden od yağdı. Yetmiş biñ kâfiri 10- yağdı. Helâk eyledi. Bundan
şoñra Beytü'l-Muqaddes yöresinde Şâm 11- serhadinde bir Şâdistân varıdı ki adına
'Âdi dirlerdi. Çok halkı varıdı. 12- küllisi pûta taparlardı. Yûşa' Benî İsrâ'ille
anlaruñ üzerine gelüp ceng 13- eylediler. On iki biñ kâfiri kılıçdan geçürdi.
Pâdişâhını dutup berdâr eyledi.

49- b

1- Anuñ ardunda Kûhistân varıdı. Anlar dağı çokluğ kavmdi. Köylerü hem 2- ekinler
idinmişlerdi. Ekinciler idi. Anlara Ca'rân dirlerdi ve anlardan gayrı 3- bir t̄âyife dağı
varıdı. Bu iki t̄âyife dağı kâfirlerdi. Allahı koyup pûta taparlardı. 4- bir pâdişâhları
vardı. Adına Bârık dirlerdi. Anlar Yûşa' nuñ vaşfını işidicek 5- korqıldılar. Yûşa' dan
amân dilediler. Müslümân oldılar. Mûsâ dinini kabul itdiler 6- ve Yûşa' peygambere
îmân getürdiler. Yûşa' ol aradan dönüp mağrip tarafına dağı 7- müteveccih oldı.
Anda beş pâre mu' azzam şehr varıdı. Anlaruñ üzerine 8- varıdı. Her biri çıkup Yûşa'
peygamberle şavaş kıldılar. Hâk Te'âlâ fırsat 9- viridi. Anları şıdı. Tağıtdı. Beş
begleri varıdı. Beşi kaçup 10- bir ulu mağara varıdı. Ol mağaraya girdiler.
Gizlendiler. Yûşa' peygamber ol mağa 11- ranuñ ağızını perkitdirdi. Anları koyup ol
şınup kaçan halkuñ ardın 12- sürdi. Eline gireni depelediler. Tağa ve taşa tağılup
kaçanlarına Hâk Te'âlâ 13- bir tolu gönderdi. Cemî'si ol tolıdan helâk eyledi.
Andan gelüp ol

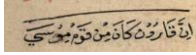
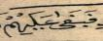
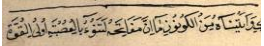
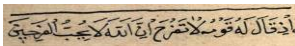
50- a

1- mağara kapusunu açdı. Ol beş meliki dutup boğazlarından aşdı. Benî İsrâ'îl 2- den hâtırı olanlar ol şehirlerde vağan idinüp kaldılar. Bunlar bu hâlde 3- idi kim Yūşa' peygambere haber yetişdi. Melik Bārık mürted oldu. Ol Kūhistān 4- halkını azdurdı. Mūsā peygamber şerī' atından çıktılar. Yine pūta tapmak ihtiyār 5- itdiler. Didiler: Yūşa' peygambere ol haberi işidüp melūl oldu ammā hasta 6- olmuş idi. Yine dönüp varmağa mecāl olmadı. Haq Te'āladan diledi, eyitdi 7- ki: yā Rabbi anlara virdüğüñ ni' metlerini al. Anları yoqsul eyle. Şöyle olsunlar. 8- Yiyecek etmek bulmasunlar, didi. Haq Te'ālā Yūşa' peygamberüñ du'āsını kabul 9- eyledi. Ol kavmüñ üzerine kızlık barqdı. Cemī' si dervīş ve bîçāre 10- oldılar ve bir pāre etmeğe muhtāç oldılar. Yūşa' peygamber 'aleyhi's-selām ol hasta 11- lıktan öldüğü vaqt Yūşa' yüzyigirmi sekiz yaşında idi. Mūsā peygamber 12- hayātda iken yüz yaşında idi. Mūsadan şoñra dağı yigirmi sekiz yıl 13- diri oldu. Yūşa' peygamberden şoñra Benî İsrā'île iki kişi hākim oldu dağı

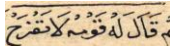
50- b

1- birine Kālūn bin Yūfnān dirlerdi. Şem'ūn bin Ya'qūp oğlanlarından idi. 2- ve birine Hārcīl dirlerdi. Yahūdi bin Ya'qūp oğlanlarından idi. 3- Bu iki kişi Benî İsrā'île baş oldılar. Ba'zılar eydür: Bunlar dağı peygamberler idi ve dağı 4- ba'zılar eydür kim: Peygamber degüller idi. Benî İsrā'îlüñ uluları ve begleri idi. Fi'l-cümle 5- bunlar Benî İsrā'îli ol aradan dönderdiler. Ol mürted olan melik Bārıkuñ üzerine 6- geldiler. Ol tayıfe birle şavaş kıldılar. Anları şıdılar. Tağıtdılar ve çok kişiler 7- kırdılar. Helāk itdiler. Şavaş arasında melik Bārıkı dutdılar. İki elinüñ baş 8- barmaqlarını kesdiler. Meger bu Bārık dağı begligi zamānesinde yetmiş biñ 9- oğlanlarını dutup baş barmaqlarını kesdürmiş idi. Yemek vaqtinde kim 10- şöleni çıkardı. Buyururdu ol beglerini qarşusına getürürlerdi. 11- Öñlerine ta'am qorlardı. Elllerinden gelmezdi kim elleriyile alup yiyeler. Bilür 12- lerdizleri üzerine çekerlerdi. İt gibi yerden ağızlarıyla etmeği alurlar, 13- yirlerdi. Bārık anları temāşā iderdi. Añır Bārıkı dağı ol hālile getürdiler.

51- a

1- Öñine yimek ƙodılar. Ol dağı it gibi yerden ağzıyla yer oldu. Buncadan berü anlara 2- olan ĥâl kendünüñ dağı başına geldi. Bu ĥâl olunca tamâm yedi yıl geçdi. 3- Benî İsrâ'îlüñ niçesi ol savaşlarda ƙırıldılar. Niçeleri ol şehirlerde yerlendiler. 4- Ƙalan ĥalk dutup yine Mışıra geldiler. Ba'zılar eydür: Bu Cabbârlar cengi Mūsâ 5- peygâmbere kendüsi eyledi. Yūřa' peygâmbereüñ dağı ölmesi şamda idi. **Ĥadiř** 6- Ƙârün Allah Sübhâne ve Te'âla Ƙurânda eyitti: 7- Ƙârün Mūsâ peygâmbereüñ ƙavminden idi. Anlaruñ üzerine azđunluk 8- eyledi. 9- aña ĥazâinden řol ƙadar nesne virdük kim anaĥtarlarını otuz ƙırk ƙuvvetlü 10- kiři zaĥmetle çekerlerdi. 11- Ol vağtin kim ƙavm aña eyittiler kim: İy Ƙârün mâl çoğlığıla ferâĥlanma. 12- Allah u Te'âla ferâĥ olucı ƙullarını sevmez. Eydürler kim: Ƙârün Mūsadan řoñra 13- oldu. Evvel Mūsâ peygâmbere dîni üzerine ve Teverit řerî' atı üzerine idi. řoñra

51- b

1- azdı. Mūsâ peygâmbere řerî' atından el çekdi. Eydürler kim: Ƙârün Mūsâ 2- peygâmbereüñ ' amüsü ođlıydı. Ėâyet güzel yigit idi. řöyle kim tamâm 3- Benî İsrâ'îl içinde ancılayın bir dađı müřekkel güzel kiři yođıdı. Ol sebebden 4- anuñ lađabın münevver dirlerdi. Mūsâ peygâmberedür dördünci atada Ya'ĥuba yetiřür. Zîrâ 5- Mūsâ ' Ümrân Ƙâmet ođlıdur. Ƙâmet, Lâvi ođlıdur. Lâvi Ya'ĥup ođlı 6- dur. Ƙârün ve Mūsâ peygâmbere dördünci atada Ya'ĥuba yetiřür. řaĥiĥ rivâyet budur: 7- Ƙârün Mūsâ zamânında mürted olduđunuñ ařlını řöyle rivâyet iderler 8- kim: řol vađtin kim Ƙâlün yine Mıřıra geldi. Ƙârünü Ėâyet de çođ 9- mâl cem' eylemiř gördi. Ƙârüne öđüt virdi ve nařiĥat eyledi. Ƙârün 10- ' aři oldu. Ƙabul eylemedi. Bir rivâyet Ƙurân sözine dađı yađınrađ durur. Zîrâ 11- Ƙurânda dimiřdür kim: Ƙârünüñ ƙavmi eyitti ki: Ma 12- luñ çođlıđına ferâĥlanma. Bu sözi Ƙârüne ƙavmi söyledüđinden añlanan 13- budur kim ol demek Mūsâ veya Yūřa' ĥayâtda degüllerdür eđer anlar

52- a

1- diri ise bu sözi Qārūna anlar söylemek gerek idi. Bundan şöyle 2- aňlanur kim: Yūşa‘ peygamber öldi. Benî İsrā’ilde peygamber qalmadı. Hemān dānişmendler 3- qalmışlar idi. Qārūna anlar naşihāt itdiler. Māllarınıñ zekātını virirdiler. 4- Qārūn anlaruñ sözine i‘tibār itmedi. Haq Te‘ālā ol sebebden Qārūnı 5- mālıyla ve gencile yere geçürdi. Ba‘zıların rivāyet buyurur kim söyledük 6- ammā meşhūr rivāyet budur kim Qārūn Mūsā zamānında idi. Ol vaqtin 7- kim Mūsā peygamber münacātdan geldi. Sāmiri ol qavmi azdurmış ve buzağuya 8- tapdurmış buldı. Qārūn dağı bîhad māl ve hazāin cem‘ itmiş idi. 9- Adam göndermiş Qārūndan zekāt talep eylemiş. Zīrā Mūsā peygamber şerī‘ atında 10- dağı zekāt vācib idi. Vardılar Qārūna naşihāt itdiler. Eyitdiler kim: 11- Yā Qārūn **إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ** mālunu ve qullarunu ve dağı 12- hazineleruñ çoqlıqla feraħ olma. Allah u Te‘āla feraħ olucı qullarını sevmez. 13- **وَاتَّبِعْ مَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّلَالَةَ** Haq Te‘ālā saña māl ve ni‘met

52- b

1- virdi. Bu mālıla aħiret evini ‘imāret eyle. **لَا تَتَّبِعْ الْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ سُبُلَ الدُّنْيَا** 2- **الدُّنْيَا** dünyā aħiretuñ mezra‘asıdır. Aħiret dünyāda qazanılır. Pes 3- dünyādan naşibüñi unutma. **لَا تَتَّبِعْ مَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّلَالَةَ** Haq Te‘ālā 4- çünkim saña ihsān eyledi. Sen dağı faqirlere ve müstaħikklara ve yoqsullara 5- ihsān eyle. **وَلَا تَتَّبِعِ الْمَتَاعَ فِي الدُّنْيَا إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْمُشْرِكِينَ** 6- Yeryüzünde fesād işlemege meyl eyleme. Haq Te‘ālā müfsidlerini sevmez. Şāyed 7- Allahdan saña hışm gele. Elbette mālunu zekātını vir, didiler. Qārūn 8- eyitdi **يَا أَدْرِيئْتَنِي عَلَىٰ عَمَلِي عَذَابٌ** Ya‘nī; : Bu māl ben kendü ‘ilmümle 9- qazandım. Kendü şan‘atımla ve kesbümle hāşıl eyledüm. Ya‘nī; kimyā 10- dan hāşıl eyledüm. Baña bu māl kimesne virmedi. Kendü cehtümle 11- taşşil itdügüm mālumdur. Bunı baña Allah rāygān virmedi kim ben 12- dağı andan yoqsullara zekāt yāhūd şadaqa virmem. Virmezsin, didi. Ma 13- lına ve kuvvetine ğarra oldı. Bilmedi kim Haq Te‘ālā andan dağı çoq mälluları

53- a

1- ve dağı kuvvetlülere şerī‘at emrine mu‘tī‘ olmaduğün helāk eylemiş 2- dür ve peygamberleri sözine inanmaduğün helāk eylemişdür. Ol māl ve tavaru 3- kuvvetü

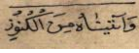
anlara fāyida itmemişdür. Tefsîr kitâplarında şöyledür kim: Qārûn 4- kıyuculuk şan' atın bilürdi. Mûsâ peygamber Qārûnı severdi. Anı kendüye 5- yakın dutardı. Ol dağı Mûsâ peygamberün muhiblerinden idi ve emrine muî' 6- olucılardan idi. Ol vaqt kim Mûsâ peygamber münâcâtdan geldi. Sâmiri 7- altundan bir buzağı düzdürüp halkı anuñla azdurmış gördi. Diledi kim 8- ol buzağıyı oda yaqdura, kül eyleye. Külünü deñiz yüzine şavura. Tâ kim 9- ol kâfirler bileler kim ol buzağı Tañrı degüldür. Tañrı ise oda yanmayaydı, 10- diyeler. Yine müslümân olalar. İtdükleri günâha tevbe ve istiğfâr kılalar. Pes 11- Qārûna eyitdi: Yâ Qārûn sen kıyuculuk 'ilmini bilürsin. Ol buzağıyı 12- oda yaq. Kül olsun. Qārûn eyitdi: Yâ Mûsâ buzağı altundan düzülmüş 13- dür. Altun oda yanmaz. Ne kadar yanarsa dağı şâfi ve dağı laîf olur.

53- b

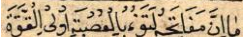
1- Altundan nesne eksilmez, didi. Pes Mûsâ peygamber Haq Te'âlâ Hazretine 2- du' â eyledi. Kimyâyı Qārûna öğretti. Kimyâ didükleri otur. 3- Deñiz kenârlarında biter. Anı kırudurlar ve birkaç dağı edviye kıatarlar. Bir pâresini 4- alup her ne ma' dene kim uralar. Bu kıar olsun, kıalay olsun ve kıurşun 5- olsun fi'l-hâl anı altun eyler ammâ eger altuna ursalar altunı yaqar. Kül 6- eyler. Haq Te'âlâ ol ota bu vechile hâşiyet virmişdür. Bu ot deñiz 7- kenârlarında çok olur ammâ hiç kimesne anı bilmez. Bu 'ilmi Haq Te'âlâ Mûsâ 8- peygamber du'âsıyla hemân Qārûna öğretmiş idi. Qārûndan öñürdi anı 9- kimesneye bildürmemiş idi. Qārûn dağı kimesneye göstermedin mâlıla ve 10- kimyâsıyla yere geçdi. Anıñçündür kim şimdiki hâlde dağı anı kimesne 11- bilmedi. Ol vaqtin kim Haq Te'âlâ kimyâyı bildürdi. Ol altun buzağıyı 12- eritdi. Kimyâyı aña urdı. Ol buzağı yandı. Kül oldu. Kâfirlere kıad 13- şu külünü şavurdılar. Gitdi andan bâkı kıalanını şakladı. Bunca hadd

54- a

1- söz ve nihâyetsüz mâlı Qārûn anuñla hâşıl eyledi. Mûsadan ğayrı 2- hiç kimesne bilmezdi kim Qārûn bunca mâlı kıanda buldı ve neden hâşıl 3- kıldı. Hemân Mûsâ peygamber 'aleyhi's-selâm bilürdi. Ağır Qārûn şöyle oldu ki 4- kırkı biñ kıur kıuşaklı

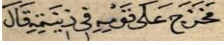

külü vardı. Evlerinde dutulan kapkaçak 5- her ne kim vardı cemî'ci altundan ve gümüşden ve cevâhirden idi. Örtüsü 6- ve döşegi hep ibrüşümden idi ve harîrden idi. Cemî'c kullarınuñ geydügi 7- altun iplikle tokunmuş idi. Zer-beft kaţıfeler idi kirecle kiremitden 8- hazîneler ve sarâylar itdürmiş idi. Ol hazîneleri altunla ve gümüşle ve hem 9- gümüşle ve la'1 ve yâkût mürvâritle toldurmuş idi. Eydürler kim: 10- Ol hazîneler kilitlerinüñ anahtarlarını bir kuvvetlü kül güçle getürürdi. 11- Şoñra iki kül getürür oldı. Şoñra üç kül getürür oldı. Şoñ 12- ucı yigirmi kül, otuz kül şırf hazîneleri anahtarların kanda gitse 13- öñine getürürlerdi. Nitekim Qurânda gelmişdür:

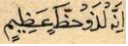
54- b

1- Ya'ni; Kârün hazâini 2- biz şol kadar virdük ki hazîneleri kilidünüñ anahtarlarını bir kuvvetlü 3- 'uşba güçle getürürlerdi. 'Usba diyü bir cemâ'ate dirler. Sağışda 4- on kişiden kırk kişiye dek yetişe. Ya'ni; hazîne anahtarlarını bir otuz kırk 5- kuvvetlü yigitler zahmetle getürdi. Bilürlerdi Muhammed bin Cerîr eydür: 6- Añır şuña yetişdi kim ol genc hânelerüñ kilidini altmış deve çeker 7- di. Her anahtar altmış kapu açardı. Kârün her kanda gitse ol anahtar 6- lar getüren develer anuñ öñince yürürdi. Añır mâl sebebinden azdı. 9- Mûsâ peygambere 'aşî oldı. Dünyâda olmaduk dürlü dürlü nesneler düzetdi. 10- Kûlını câriyesini ve atını tonını, yarağını ve döşegini örtüsini fi'l-cümle her nesi 11- varsa bir dürlü dağı itdürdi. Mûsâ peygamber kânûnını bozdı ve anuñ 12- resmin ve 'âdetini tağayyür eyledi. Her gün bir dürlü nesne duradurdi ve hem 13- kızıl ata binerlerdi. Atlarınuñ dağı küllî yarağı kızıl eydürlerdi ve bir gün

55- a

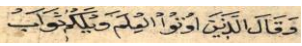

1- şaru ata binerlerdi ve dağı şaru geyerlerdi ve bir gün kara ata binerlerdi ve kara 2- kaţıfe atlar geyerlerdi. Her gün bir dürlü renge çıkardı, çıkardı. 3- 'Âlemi seyrân ve temâşâ kılurdi. Halâyık anı görüp 'acaba kalurlardı. Mûsâ 4- peygamber dağı Kârünüñ işini ta' accüb iderdi. Añır Hağ Te'âladan emr geldi kim 5- Kâründan zekât

isteye. Mūsā peygamber Qārūnla şunuñ üzerine şulh 6- eyledi kim biñ aqçeden bir aqçe ve biñ filüriden ziyāde 7- virmeye Qārūn rāzı olmadı. Mūsanuñ sözine i‘ tibār ve iltifāt dağı 8- eylemedi. Mūsā peygamber aña naşihat eyleyüp azma didikçe Qārūn 9- dağı ziyāde eyledi. Bu vechile her gün bir dürlü zīnetle çıkar, şalınurdu. 10- Nitekim Haq Sübhāne ve Te‘āla buyurmışdur: 11-

12- Ya‘nī; Her gün kullarını ve ta‘alluqātı tonatdurup 13- Bir dürlü zīnetle çıkar seyrān iderdi. Ol kullar ve cāriyeler kim

55- b

1- altunlu tonlar geyip yanınca bir dürlü zīnetle yanınca yürüdürlerdi dağı 2- bağan kişilerün gözleri kamaşurdu. Gün yere inmiş şanurlardı. Ol 3- dünyādan şafāsı olan kişiler Qārūnuñ hālını kim görürlerdi. Yirinür 4- lerdı. Ne olaydı bize dağı Haq Te‘ālā buncılaym māl vireydi. Yāhūd biz dağı 5- bunuñ kullarından eyleye idi, dirlerdi. Niçe devletlü kişi olur diyüp 6- anuñ hālīne taħassür iderlerdi.

 7- Ya‘nī; : 8- ‘Avām halkı Qārūn hālīn görüp ħased itdüklerince ‘ālimler ve şāliħler 9- anlara eydürlerdi kim: Bu dünyā zīneti heves idecek zīnet degüldür. 10- Zīnet oldur kim kişiye aħiretde ħaşıl ola. Dünyā devletünüñ şebātı 11- yoqdur. Tez geçer nesnedür. Varuñ hālünüze şükr eyleñ. Yoqsulluğuñuza 12- şabr eyleñ. Dünyā devletünden aħiret şevābı yegdür, dirlerdi. Müslümānlara 13- bu vechile öğüt virirlerdi. Fi’l-cümle Qārūn bu ‘izz ve nāz içinde on

56- a

1- yıl dirlik eyledi. Çünkim devlet aħirine yaklaşdı. Dünyā andan yüz dönderecek 2- vaqt oldı. Mūsā peygambere düşmān olmağa başlayup halkı azdurmağa 3- ve Mūsā peygamber dininden döndermege iqdām eyledi. Meger Benī İsrā’īl içinde 4- bir güzel ‘avrat varıdı ammā katı azgun faħişelerden idi. Benī İsrā’īl 5- içinde şöhret çıkarmış idi. Qārūn ol ‘avrata kığırdı. Aña ağır 6- kaftānlar ve altunlar, incüler virdi. Eyitdi: Seni anıñcün getürdüm ki ben 7- bir konuqluq eylesem gerek. Benī İsrā’īl

ulularını hep okusam gerek. Senden 8- dilegüm oldur ki ol vaktin halk içinde Mūsā peygamberün yüzine 9- karşı eydesin ki: İşbu Mūsā beni odasına ilettdi. Güçle beni çekdi. 10- ve beni bulursa işledi, diyesin. Sen bu sözi kim söyleyesin. Bu 11- virdüğim kadar degül saña yüz biñ bunca nesnelere vireyin ve seni katuma 12- hâşlardan eyleyeyin, didi. Ol ‘avrat dağı bu sözi dimege râzı oldı. 13- Qārūn şād oldı. Ol ‘avrat evine ilettdi. ‘Avratları ve cāriyeleri

56- b

1- arasında niçe gün anı şakladı. Andan adam gönderdi. Benī İsrā’îl ulularını 2- okudı ve bir ulu konukluk eyledi. Dürlü dürlü nefis ta‘āmlar geldi. Dağı 3- yendi. Şarāblar içildi. Andan Qārūn baş kaldırdı. Eyitdi kim: İy ulu 4- lar işbu Mūsānıñ hālını siz dağı bildüñüz mi? Anı bir emīn toğru kişi mi şanur 5- siz? Ben anıñ sözine itā‘at itmedüğüm anıñ yaramazlığın bildüğümçün 6- dür. Mūsā evvelki dininden vāz gelmişdür. Azmışdur. Evvel bu kim zekāt 7- vir, diyüp: Şüret eyledüğü benim māluma tama‘ idüp hālüme hased 8- itdüğündendir. İkinci bu şol bir fahişe ‘avrat baña Mūsadan şikāyet 9- eyledi. Anı bilür misiz, didi. Eyitdiler kim: Bilürüz. Eyitdi: Pes niçe müslümānlık 10- dur. Bu ki ol ‘avrat baña Mūsadan şikāyet eyledi. Mūsā beni odasına 11- ilettdi ve beni çekdi ve benümle zinā eyledi, didi. Gerekse ben ol ‘avratı 12- kığırın. Mūsānıñ yüzine karşı söylesün. İşidüñ didi. Eyle 13- diyüp Mūsaya adam gönderdi. Kığırttdı. Mūsā peygamber anı işidicek

57- a

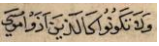
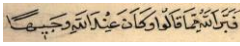
1- sevindi. Anı işidicek eyitdi: Şāyed Haq Te‘ālā Qārūnıñ göñline 2- rahmet bırakmış ola ve inşāfa gelmiş ola. Allahuñ emrin dutup mālınıñ 3- zekātın virmege râzı oldı. Ola, didi. Derhāl turu geldi. Qārūnıñ 4- sarāyına geldi. İçerü girüp selām virdi. Cemī‘ halk ‘izzet idüp 5- turu geldiler. Mūsā peygamber geçdi, oturdu. Qārūn hiç muqayyed olmadı. 6- Birazdan eyitdi: Yā Mūsā Haq Te‘ālānıñ buyruğında niçedür kim bir kişi 7- zinā işlese anı öldürmek lâzım olur mı? Yoksa olmaz mı? Mūsā 8- peygamber eyitdi: Haq Te‘ālānıñ hükmi budur kim: Zinā iden kişi’i depeleyeler. 9- Qārūn eyitdi: Eyle olsa seni öldürmek vācibdür. Zirā sen fülān 10-

‘avratla zinā eylemişsin. Evde aña iletmişsin. Aña bildüğün itmişsin. 11- Vâcib budur kim: Seni depeleyeler, didi. Mūsā peygamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi kim: 12- hāşa bu ne sözdür? Qārūn eyitdi: İsterseñ ol ‘avrat gelsün. 13- Ne etdüñse yüzüñe qarşu söylesün. Mūsā togru idi. Göñlinde

57- b

1- Hiç nesne yoğıdı. Toğruluguna göre aña eyitdi: Var geldi. Gelsün. 2- Söylesün. Qārūn tiz adam gönderdi. Ol ‘avrat geldi. Qārūna 3- qarşu ayağ üzerine durdı. Ol ulular ileñdüklerinden başların 4- aşağa şaldılar. Qārūn eyitdi: İmdi ileñme. Toğrusın söyle. 5- Mūsā saña niçe itdüğünü işbu ulular katında ‘arz eyle. Hep 6- işitsünler. Mūsā ne kadar emīn kişi idüğünü bunlar dağı bilsünler, didi. 7- Eyle deyecek ‘avrat eyitdi: İy ulular bilün kim: Qārūn beni kığırdı. 8- Baña işbu arkamdağı tonları ve dağı çokluk nesne virdi. Halk 9- içinde gelgil. Mūsā baña zinā eyledi digil, didi. Ma‘āzallāh ki 10- Haq Te‘ālānuñ peygamberi baña zinā itmiş ola yāhūd zināya kaşd itmiş 11- ola, didi. Çünkü ol ‘avrat toğrusın söyledi. Qārūn baş 12- aşağa şaldı. Oturan ulular birbirine bağışdılar. Göñlinde Qārūna 13- la‘net itdiler. Turu geldiler. Tağıldılar. Mūsā peygamber ‘aleyhi’s-selām begāyet

58- a

1- incindi. Gözlerinden yaş geldi. Gitdi. Bu kažiyye’i Haq Te‘ālā 2- āhir zamān peygamberi Muḥammed Muştafa ‘aleyhi’s-selāma ḥakēyet ider. Şol vaqtin 3- kim kâfirler anı incitdiler kim: 4- Ya‘nī; Siz dağı ol 5- tayıfe gibi olmañ ki peygamberlerini incitdiler. Ya‘nī; Mūsā peygamberün ḥaqqında 6- bühtān itdiler. Haq Te‘ālā anı anlar didüğü nesneden berı kıldı. Haq Te‘ālā 7- katında Mūsā ‘izzetlü ve ḥürmetlü idi. Bu nesne Mūsā peygambere güç geldi 8- ve gāyet de maḥzūn oldu. Eyitdi: Yā Rabbi Qārūndan benüm adımı alvir. 9- Haq Te‘ālā eyitdi. Yā Mūsā yeri senün ḥükmgede kıldum. Ne isterseñ buyur. 10- Aña itsün. Mūsā peygamberün mübārek ḥatırı hoş oldu. Döndi yine 11- Qārūn oturduğı yere geldi. Gördi kim ol halk tağılmış. Qārūn dağı 12- baş aşağa bırakmış oturur.

Mūsā peygamberi göricek turu geldi. Mūsā 13- peygamber eyitdi: Yā arz hazîneyi yere dut. Bu kâfiri didi. Fi'l-hâl yer Qārûnı

58- b

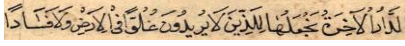
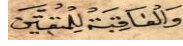
1- topuğına degin yutdı. Qārûn eyitdi: Yā Mūsā bu ne carulıķ kim idersin. 2- Mūsā peygamber yine yere hüküm eyledi. Dut, didi. Bu kerre yer anı dizine degin yutdı. 3- Qārûn anı göricek ne olduğunu bildi. Eyitdi: Yā Mūsā suçumu bildüm. Kerem 4- eyle. Beni bu yer elinden hâlâş eyle. Şimden sonra ne dirseñ emrine muṭîc 5- olayın. Mūsā peygamber eyitdi: Senden hayr gelmez. Yigrek oldur kim sen dünyâda 6- olmayasın diyüp yine yere dut diyü buyurdı. Yer anı beline degin yutdı. 7- Qārûn eyitdi: Yā Mūsā zinhâr baña kıyma. Senüñle kavmlügümüz haqqıçün 8- beni esirge. Meded didi. Ne kadar kim yalvardı. Mūsā peygamber hiç kulağına kıomadı. 9- Yere dut diyü buyurdı. Yer anı gögsine degin yutdı. Andan boğazına dek yutdı. 10- Andan dükeli a'zâsı yere baqdı. Hemân başı taşra kıaldı. Eyitdi: Yā Mūsā 11- senüñle kavmlügümüz haqqıçün beni esirge, kıyma. Tevbe olsun, didi. Yere dut diyü 12- buyurdı. Yer anı tamâm yutdı. Ta'alluķâtundan kim Qārûnla bile mürted olmuş 13- idi. Yer anları dağı bile yutdı. Eydürler kim: Tâ kıyâmet kıopunca anlar günde bir arpa boyı

59- a

1- kıadarınca yere batarlar. Kıyâmet kıopunca cehenneme girürler. Çünkü Qārûn yire ğarķ 2- oldu. Mūsā peygamber Haķ Te'âlâya şükr eyleyüp döndi. Allah u Te'âlâ eyitdi: Yā Mūsā 3- ol benüm kıulum saña şol kıadar yalvardı. Zârılık eyledi. Niçün anı esirgemedüñ? 4- Mūsā peygamber eyitdi: Ben umardum ki baña senüñ haqqıña and vireydi ve seni dağı 5- añaıydı. Çünkü ol seni añaımadı. Ben dağı anı esirgemedüm, didi. Haķ Te'âlâ eyitdi kim: 6- Yā Mūsā eger ki beni diline getüreydi ve saña yalvardıklarınıñ birini baña yalvara idi. 7- Günâhını bağışlayaydum ve anı azâd eyleye idüm, didi. Çünkü Qārûn yere ğarķ 8- oldu. Ol nihâyetsüz genc hazâin kıaldı. Halk mesâviye düşdiler kim 9- Mūsā peygamber Qārûnı anıñçün yere ğarķ eyledi kim mâlı tavarı kendüye 10- kıala didiler. Pes Mūsā peygamber Haķ Te'âlâdan diledi

kim Qārūnuñ mālī ve genci 11- hāzāini kimyāsı ve kimyā aleti ve kimyā kitābını fi'l-
cümle aña müte'allık ne varsa 12- cemī'si yere geçdi. Düni gün ol Qārūnı görüp
hālīne hāsed iden yoqsullar 13- ne olaydı bizüm dağı ancılayın mālumuz dağı olaydı
diyenler bugün Qārūn

59- b

1- bu hālde görecek kendü hāllerine şükr eylediler. Baylıqdan bızār oldılar. 2- Anuñ
hālīne görsek didiklerine istiğfār ve tevbe kıldılar. Biz dağı ancılayın māl dār 3- olsun
şimdi biz dağı yere gārķ olurduķ, didiler. Bildiler kim dünyā 'izzeti 4- 'izzet
degüldür. 'İzzet ol 'izzetdür kim aḫiretde ola. İmdi mi aḫiret 'izzeti 5- şol kimesneye
hāşıl olur kim Allahdan qorķucı ola ve kibr fesād ehli olmaya. 6- Dünyā 'izzetine
aldanmaya. Aḫiretini unutmaya. Nitekim Haķ Te'ālā buyurmuşdur: 7-
 8- Ya'ni; biz aḫiret evini
şunlaruñçün kılduķ kim dünyā 9- ululıgına aldanmayalar ve kibr fesād ehlinden
olmayalar. Allahdan qorķucı ola 10- lar Faşl Züveyn Ṭahmāsap rāvi eydür: İşbu işler
kim Benī 11- İsrā'ile vāki' oldı. Şāmda ve Mışırda ve Tiy yazusunda ekşer
Münūçeḫr 12- zamānında idi. Bu Münūçeḫruñ bir oğlı varıdı. Adına Ṭahmasāp
dirlerdi. 13- Münūçeḫr anı bir günāhdan ötürü dutdı. Hışm eyledi. Qaşd itdi kim anı
öldüre

60- a

1- idi. Begler ve ulular dilek itdiler. Münūçeḫr anı öldürmekten vāz geldi ammā 2-
vilāyetümde durmasun diyüp qodı. Aña pādişāhuñ kızıñ eli virmiş idi. 3- Ol kıızı
sarāyında şaķladı. Ṭahmāsapla göndermedi. Ṭahmāsap hīle 4- ile 'avratını dağı
uğurladı. Türkistāna gitdi. Anda Ṭahmāsabuñ bir oğlı 5- oldı. Adına Züveyn virdiler.
Münūçeḫr Ṭahmāsabuñ ol kıızdan oğlancuğı olduğın 6- işidicek esirgedi. Yine qatına
getürdi. Birkaç günden soñra Ṭahmāsap 7- aldı. Münūçeḫr dağı aldı. Züveyn
geçerek oğlan idi. Pādişāh olmağa yaramazdı. 8- Türkistān pādişāhı Afrāsiyāp geldi.
Münūçeḫruñ vilāyetini aldı. 'Acem 9- mülkünü ser-tā-ser pādişāh oldı. Züveyni
qaçırdılar. Gizlediler. Afrāsiyābuñ 'acem 10- vilāyetine kim eli erişdi. Bihād zulmler

ve fesâdlar işledi ve çok 11- illeri ve şehirleri yıkdı. Harâp eyledi. Afrâsiyâp ‘acem mülkini beş yıl tamâm 12- beglik eyledüğünden sonra ‘acem vilâyetine kızlık düşdi. On iki yıl tamâm 13- kızlık zahmetin çekdiler. Aña dek Züveyn dağı büyücek oldı. Uşlı ve tedbîr ehil

60- b

1- yigit kıpdı atası yerine pâdişâh olmağa talep kıldı. ‘Acem begleri küllisi 2- aña yüz dutdılar. Yolına cân baş fidâ itdiler. Pes leşker düşürüp Afrâ 3- siyapla ceng eyledi. Haq Te‘âlâ fırsat virdi. Afrâsiyâbı şıdı ve dağı 4- tağıtdı. Afrâsiyâp kaçdı. Yine Türkistâna düşdi. ‘Acem ikliminuñ dağı 5- zulminden halâş oldı. Ol gün kim Afrâsiyâp şındı Nevrüz gündi. 6- Çünkim Afrâsiyâp gitdi. Züveyn anda oturdı. Ol harâp itdüğü vilâyetini yine 7- ma‘mür kıldı. Yedi yıl ra‘iyyetden bâc ve harâç almadı. Decleden bir ırmağ 8- çıkardı. Anuñ adına Zâp dirler. Ol ırmağın öte kenârında bir kal‘a 9- bünyâd eyledi. Şimdi Bağdaduñ kal‘ası oldı. Bağdâdiler aña medeniyetü’l-‘ıtağ 10- dirler. Ol ırmağın kenârında bir kal‘a ve çok köyler yine eyledi ve şehirler 11- yapdı. Şimdiki hâlde dağı nişânları bellüdür. Bağdâdiler aña zâbü’l-‘ulâ 12- zâbü’l-vuşta zâbü’ş-şuğla dirler. Reyhânlar ve қоhulu otlar ekmek ve dağı 13- bağıçeler ve âb çayırlar küllisi düzden kıaldı ve dürlü ta‘âmlar bişürmege

61- a

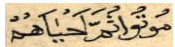
1- Züveyn taşnîf eyledi. Ol vaqt kim Afrâsiyâp şındı. Andan hâşıl olan 2- ğanîmet mâlını leşkerine üleşdürdi. Cihân anuñ zamânında yeñi ‘imâret 3- olmadı. Vilâyeti içinde harâp kıalmadı. Ba‘zılar bu Rûduñ adı azâb 4- dirlerdi. Rûzuñ bir vezîri varıdı. Adına Gürşâşüp dirlerdi. Hem 5- Ferîdün oğlanlarından idi. Fi’l-cümle Züveyn otuz yıl pâdişâh oldı. 6- Otuz yıldan sonra öldi. Yerine oğlı Keykâbâdu’l-melik pâdişâh oldı. Faşl 7- Keykâbâdu’l-melik şöyle rivâyet iderler kim çünkim Keykâbâd pâdişâhlık 8- tahtına oturdı. Pâdişâhlardan birinuñ kızını alup ‘avrat idindi. 9- Ol kıızdan anuñ altı oğlı oldı ki adları ki Yâfûş ve Keykâvus 10- ve Keykâman ve Keytana ve Behmen idi. Bunlaruñ altısı dağı ol pâdişâhlar 11- oldılar. ‘Acem mülki niçe yıl anlaruñ ortasında oldı ve bu Keykâbâd çok 12- şehirler yapdı ve kal‘alar

yapdı. İl vilâyet 'imâret itmekçün dürüşdi. 13- Hălâyıqdan mällarınıñ onda birini ol aldı ve haddler ve sınırlar eylemek ol

61- b

1- vaz' eyledi. Kendünüñ taht Belğ diyârında idi. Ekşer şehrlerüñ adını 2- ol ta' yîn eyledi ve çeşmeleri ol çıkardı. Yapdurdı ki Türkistân 3- ve Rûm illerini götürüp kal'alar ve şehrler 'imâretine şarf eyleyem, dirdi. Bu vechile 4- yüz yıl pâdişâhlık sürdi. Mûsâ ve Hârûn ve Yûşa' kışşalarınıñ niçesi 5- Keykabâd zamânında oldı. Kıssa 'î Harkîlu'n-nebiyyi 'aleyhi's-selâm 6- Bu söz Harkîl peygamber kışşasın bildürür. Şöyle rivâyet iderler kim bu 7- Harkîl peygamber 'aleyhi's-selâm ol benîdür kim Subhâne ve Te'âlâ ve dağı Qurânda zıkr ider. 8- Anı Zilkifl diyü ögmişdür. Bunuñ laqabına İbnü'l 'Ucûz dirler. Dimek olur 9- kim qarî oğul işbu sebebden ki bir qarî anası varıdı ve bir pîr kişi atası 10- varıdı ki hergiz dünyâya oğul kız getürmemişler idi. Aşir vaqtlisinde dağı 11- kûrbânlar ve şadaqalar itdiler. Haq Te'âlâ Hazretinden bir oğul istediler. Haq 12- Te'âlâ bunı anlara virdi. 'Ömürleri ölmege yaklaşmış idi. Adını kendüler Har 13- kîl koymışlar idi. Laqabı İbnü'l-'Ucûz idi. Benî İsrâ'îl içinde hiç ölü diri

62- a

1- olmadı. İllâ Mûsâ peygamber du'âsıyla ve 'İsâ peygamber du'âsıyla ve bu Harkîl 2- peygamber du'âsıyla 'aleyhime's-selâm Mûsâ peygamber du'âsıyla diri olan ol yetmiş 3- kişi idi kim Mûsâ peygambere eytdiler: Allahı bize aşikâre göster görelüm. Eyle 4- diyecek gökden bir şa'ika indi. Anları yaqdı. Kül eyledi. Pes Mûsâ peygamber 'aleyhi 5- du'â eyledi. Haq Te'âladan diledi kim Allah u Te'âla anları yine diri eyledi. 'İsâ 6- bin Meryem du'âsıyla diri olanlar aşağıda zıkr olısdur. Bu Zülkifl du'âsıyla 7- diri olanlar anlardur kim Haq Sübhâne ve Te'âla Qurânda zıkr eylemişdür ki 8- 9-

Ma'nası budur: Vallâhu â'lem ki işitmedüñ mi Yâ Muhammed? 10- Ol tayıfenüñ haberni kim olmadan korkup şehrlerinden çıkdılar, gitdiler. Haq Te'âlâ 11- anlara ölüñ didi. Cemî'si öldiler. Şoñra yine diri eyledi. Bunuñ kışşası 12- bu idi kim ol

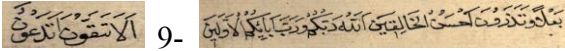
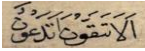
vağtın kim Ĥarkıl peygamber ‘aleyhi’s-selām Benī İsrā’ il t̄ayifesine 13- peygamber oldu. Benī İsrā’ il kâfirlerle muğharebe itmege gönderdi. Meger kâfir leşkeri

62- b

1- çoğıdı. Benī İsrā’ il ölmeden k̄orğdılar. Peygamberlerinüñ sözün dutmadılar ve hem 2- emrine muti‘ olmadılar. Pes Ĥağ Te‘ālā anlaruñ üzerine vebā ĥışmın bırağdı. 3- Her gün ol ĥastalığdan niçe kişi kırılmağa başladılar. Pes bir bölük kişi t̄ā‘ūn 4- dan kaçdılar. Oğullarıyla ve kızlarıyla ve ‘avratlarıyla şehrden gıtdiler. Şöyle 5- rivāyet iderler kim, eydürler kim: Ol çıkup gidenler biñ kişiler 6- idi. Şehirden çıkup bir iki mīl miğdārı gidince Ĥağ Te‘ālā bir ĥışm 7- gönderdi. Ol arada kırıldılar. Helāk oldılar. Ol şehrde diri k̄alan kişiler 8- anlaruñ ĥālin işıtdiler. Üstlerine geldiler. Gördiler kim çokluk ĥalk 9- oldukları sebebden defn idecekler degül. Çevrelerine bir dīvār çevürdiler. 10- Şöyle kim ol ölenler küllisi ol dīvār içinde k̄aldılar. Bunuñ üzerine 11- birkaç yıl geçdi. Çürüdiler toprağ oldılar. Bir gün Ĥarkıl peygamber ol 12- tarafa uğradı. Anları görüp ‘acaba k̄aldı. Ĥağ Te‘ālā ĥazretinden diledi. 13- Ĥağ Te‘ālā anları yine diri eyledi. Yine şehirlerine geldiler. Niçe zamān dağı ‘ömr

63- a

1- sürdiler dünyāya oğul kız getürdiler. Ağır ecel yetişdi. Öldiler oğlanları 2- k̄aldılar. Eydürler kim şimdiki zamānda dağı anlaruñ nesli k̄almışdur. Nişānlar 3- oldur kim derleyecek gevdelelerinde murdār koğru işidülü bunuñ üzerine dağı 4- çok zamān geçdi. Mūsā dīni eskidi, diyüp ĥalāyık azdılar. Tevrīt 5- ĥükmini dutmaz oldılar. Tā şuña degin kim Ĥağ Te‘ālā İlyāsı anlara peygamber gönderdi. 6- Kışsa-i İlyāsu’n-nebīyyi ‘aleyhi’s-selām çünkim İlyāsa peygamberlik 7- yetişdi. Ol vağtın ĥalk küllisi pūta taparlardı. ve bir ulu pūtları dağı 8- varıdı. Adına Ba‘ la dirlerdi.

İlyās anlara eyitdi: 9- 10- Ya‘nī; İy kavm Allahdan k̄orğmaz mısız ki size yaradan Allahı k̄orsuz Ba‘ la 11- taparsız ve aña du‘ā idersiz. Sizüñ ve sizden öñdin geçenler güzel Tañrı 12- Allahdur. Allaha tapuñ. Puta tapmañ, didi. Anlar İlyās peygamberi yalanladılar ve 13- sözine inanmadılar. Putlarını terk itmediler. Kitāplarda şöyledür kim:

63- b

1- İlyās Kuzay oğludur. Kuzay Muḥāmin oğludur. Muḥāmin ‘Ayzār oğludur. 2- ‘Ayzār Hārūn oğludur. Hārūn ‘Ümrān oğludur. Çünkü Hāḫ Te‘ālā İlyāsı anlara 3- Peygamber gönderdi. Allahuñ ḥükmini ve Mūsānuñ şerī‘atını anlara bildürdi. 4- Pūta tapmağdan nehy eyledi. Anlar inanmadılar. Ba‘l ulu pūtları idi. Aña tapmağı 5- terk idemediler. Ba‘zılar eydür kim Ba‘l didükleri bir güzel ‘avrat idi. 6- Benī İsrā’ilden idi. Benī İsrā’il Tañrı diyüp ol güzel ‘avrata taparlardı. 7-İlyās anlara peygamber oldu. Halk pūta tapmağtan men‘ eyledi. Ol ‘avrat 8- İlyās peygambere inanmadı. Şehr halk dağı müslümān olmadılar. Ol şehrūñ bir pādi 9- şāhı varıdı. Andan gayrı kimesne İlyāsa uymadı. Hemān ol pādişāh 10- müslümān oldu. İlyāsla ol pādişāh Allaha taparlardı. Kālab şehr halkı 11- Ba‘la taparlardı. Ol pādişāh halkını kendüye uydurımadı. Anları helāk 12- dağı eylemedi. Pes İlyās peygamberi vezīr idindi. Kātı ḥürmetlü dutardı. 13- Şoñra ol pādişāh dağı mürted oldu. Müslümānlığına peşmān oldu. Yine

64- a

1- Ba‘la tapmağı iḥtiyād itdi. İlyās peygamber andan ayrıldı. Yaluñuz kaldı. 2- Hāḫ Te‘ālāya du‘ā eyledi. Hāḫ Te‘ālā eyitdi: Yā İlyās gögi senūñ emrūñde 3- kıldum. Ne dilersen buyur, didi. Eyitdi: Yā Rabbi bunlarūñ üzerine yağmur 4- yağdurma. Pes Hāḫ Te‘ālā anlardan yağmuru men‘ eyledi. Üç yıl tamām 5- gökden yere yağmur yağmadı. Çokluk halk ve dağı ve ḥoş ve tıyūr hem 6- ḥayvānāt açlığdan helāk oldılar. Aḥir eyitdiler kim: Bu fesādı 7- bize İlyās eylemişdür. Anı öldürmeyince bu belā bizüm üzerümüzden def‘ 8- olunmaz didiler. Kaşd itdiler kim İlyās peygamberi öldürel her ne 9- yerde kim etmek ḳoḥusu bulurlardı. Dün gece İlyās burada 10- yatmış dirlerdi. Zīrā İlyāsdan gayrı kimsede etmek ḥiç 11- bulmazdı. Bir gün İlyās kāfirlerden kaçup ḳarıcuğūñ evine var 12- dı. Ol ḳarınıñ bir oğlu varıdı. İkisi dağı açlığdan ‘āciz olup 13- inşürlerdi. Ol oğlanūñ adına Elyasa‘ bin Aḫṫar dirlerdi.

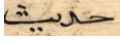
64- b

1- Ba'zılar eydür kim: Kötürüm idi. Pes ol qarıcuğ İlyās peygamberi kendü 2- evinde gizledi. İlyās peygamber andan etmek istedi ve hem anlara etmek 3- virdi ve du'ā eyledi. Hağ Te'ālā oğlını hoş eyledi. Andan İlyās 4- peygamber du'ā eyledi. Hağ Te'ālā ol şehri yere geçürdi. Ol şehirden taşra 5- olan halk gerçi Ba'la taparlardı ama İlyāsı öldürmeklige kaşd 6- eylemediler. Hemān şehri halkı helāk oldılar. Qalan halk ölmediler. Çünkü 7- Elyasa' hoş oldu. Elyasa' imān getürdi ve aña bir vechile muhabbet 8- eyledi kim gice ve gündüz ve gelmekde gitmekde hiçbir sāt İlyāsdan 9- ayrulmazdı. Bu resme üç yıl tamām İlyāsla bile oldu. Çünkü 10- ol tayıfe şehirleriyle geçdiler. İlyās peygamber Hağ Te'ālā Hazretine du'ā 11- eyledi. Eyitdi: Yā Rabbi benüm du'ām sebebiyle bunca insān ve bunca 12- hayvānāt açlıqdan ve şusuzlıqdan helāk oldılar. Dilerüm ki benüm du'āmı 13- kabul eylesesin ve bu halāyık bu āfetden kırtarasın tā benüm Hağ

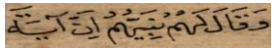
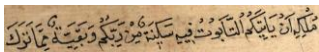
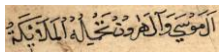
65- a

1- peygamber ıduğımı bileler. Ba'lı terk eyleyüp müslümān olalar didi. Hağ Te'ālā İlyā 2- suñ du'āsın kabul eyledi. İlyās peygamber ol kavme eyitdi: İy kavm 3- bunca zamāndur kim Tañrı diyü Ba'la taparsız. Hiç andan bir menfa'atüñüz 4- var mıdur? Çünkü aña Tañrumuzdur dirsiz. Aña yalvarsañuz hācet 5- dileseñüz bu kızlıq āfetini elinden gelürse sizüñ üzerüñüzden def 6- eylesene çünkü andan meded bulunmazsız. Ben tapduğum Allaha tapuñuz 7- ve müslümān olsañuz ne ki. Bu kızlıq zağmetini üstüñüzden götüre dağı 8- rāhat olayduñuz, didi. Anlar dağı İlyās sözile ğayrete düşdiler. 9- Pütlerini taşra çıkardılar. Ne kadar kim yalvardılar ve tazarru' itdiler. Putdan 10- hiç cevāb gelmedi ve du'aları maqbūl olmadı. Andan İlyās peygamber 11- el getürüp du'ā eyledi. Allah fazlıla yağmur geldi. Dağlılar egdiler yine ucuzlığa 12- ve rāhatlığa yetişdiler. Bir zamān İlyās peygambere imān getürüp müslümān 13- olmışken yine kāfir oldılar. Pūta tapmağa ihtiyād itdiler. İlyās gördi kim:

65- b

1- Anlardan hayr yok. Elyasâ‘ uydurup ol halkı koyup gitdi. Eyitdi kim: 2- Yâ Rabbi beni bu kâfirler arasından çıkar, didi. Hâk Te‘âlâ İlyâsı ve hem 3- Elyasâ‘ anlarıñ arasından çıkardı ve uzun ‘ömr virdi. Tâ kim 4- İsrâfil şûr urınca diri olısdur ve yabânlarda ve isuz 5- yerlerde sâkîn olur çünkim İlyâs peygamber ol kavm arasından 6- gitdi. Elyasâ‘ yerine halîfe dikdi. Andan şoñra Elyasâ‘ peygamberlik 7- virdi. Elyasâ‘ halîfe İlyâsı’n-nebiyyi ‘aleyhi’s-selâm 8- râvi eydür. İlyâs peygamberden şoñra Elyasâ‘ peygamber oldı. Andan 8- şoñra Benî İsrâ’îl arasında peygamber kalmadı. Hemân ‘ulema kaldı ve dağı 10- Şulahâ kaldı. Kılan halk Mûsâ peygamber dîninden ve Mûsanuñ 11- şerî‘ atından el çekmişler idi. Benî İsrâ’îl içinde bir tâbût varıdı 12- ki aña sekîne dirlerdi. Ol tâbütüñ kedi başı gibi bir başı varıdı. 13- Her kişinüñ kim bir hâceti olsa ol tâbütüñ üzerine gelürdi. Hâk

66- a

1- Te‘âlâya tazarru‘ ve niyâz kııurdı. Ne hâcet dilese Allah katında revâ 2- olurdı. Eger bir düşmân zâhir olsa Benî İsrâ’îl birle şavaş itmek 3- isteseler ol tâbût önlerince getürürlerdi. Tâbût içinde bir 4- kedi avazı gibi bir avaz çıkardı. Hâk Te‘âlâ ol düşmânlarıñ gönline 5- heybet birağurdı. Tağılurlardı. Kaçarlardı. Nitekim Hâk Te‘âlânıñ 6- kelâm-ı kadîm içinde zıkr olunmuşdur: 7- 8- Ya‘nî; Peygamberleri anlara eyitdi: 9- Size Hâk Te‘âlâ tarafından bir tâbût geliserdür. Anı içinde sekîne 10- olısdur. ve Āl-i Mûsâ ve Āl-i Hârûn şoñından anda bağıyye olısdur 11- ve anı ferîştahlar getüriserdür. Āl-i Mûsadan ve Āl-i Hârûndan olan bağıyye dağı 12- Mûsâ peygamberüñ ‘aşası idi ve Hârûn peygamberüñ ‘imâmesi idi ve bir pâre 13- Başra balı idi kim Yiteden getürmişler idi ve dağı Mûsâ peygamber münâcâtdan

66- b

1- elvâhıla Tavrît kim getürmiş idi. Kavmini bir buzağuya tapmış bulıcağ 2- kağıyup elindeki elvâhı yere urduğı vaqt iki levh şınmış idi. Ol 3- şınan levhalarıñ pâresi dağı ol tâbût içinde idi. Mûsâ peygamber ‘aleyhi 4- ‘s-selâm kendü zamânında iken ol

tābūt öñünden gidermezdi. Her anca 5- giderse bile götürürdi. Mūsā peygamberden sonra gelen peygamberler ol tābūt 6- elden ele getürmişler idi. Tā Elyasa‘ zamānı olunca Benī İsrā’ıl elinde 7- idi. Elyasa‘ gitdüğinden sonra Benī İsrā’ıl azdılar. Tābūt üzerinde 8- çok fesādlar itdiler. Zinā itdiler. Livāta eylediler. Nāḥaḫ yere an 9- döktiler ve yalan söylediler ve daḫı buña beñzer niçe fesādlar itdiler. Mūsā 10- peygamberüñ dīni eskidi. Tivrīt ḥükmi dutar kiři az aldı. Şoñ ucu Ḥaḫ Te‘ālā 11- anlaruñ üzerine ‘İmlāḫa neslinden bir ulu düřmān gönderdi. Benī İsrā’ılıñ 12- daḫı bir pādiřāhı varıdı. Adına İmlāḫ dirlerdi. Pes İmlāḫ leřker düzüp 13- tābūta bile ol düřmāna arřu gönderdi. İki leřker uğrařdılar. İmlāḫ

67- a

1- erisi řındılar tābūt daḫı ellerinden aldılar. Bu řınmaḫ ve tābūt alınmaḫ 2- ḫaberi İmlāḫa yetiřecek İmlāḫuñ ödi řındı. Öldi. Düřmān gelüp 3- ol řehri dutdı. Benī İsrā’ıl ḫor ve zelil eyledi ve ol tābūt mağribe gönderdi. 4- Bunuñ üzerine çok zamān geçdi. Benī İsrā’ıl peygambersüz aldılar. Aḫir’ü-l 5- emr Ḥaḫ Te‘ālā anlara bir peygamber gönderdi. Adına Eřmüyıl dirlerdi ve hem 6- Ṭālūta pādiřāhlık virdi. Ḥaḫ Te‘ālā anlaruñ üzerine bir zālīm pādiřāhı 7- gönderdi. Adına Cālūt dirlerdi. Şoñra ol Cālūtı Dāvūd peygamber 8- öldürdi. Melik yine Ṭālūta yetiřdi. Tābūt daḫı yine Benī İsrā’ıl 9- eline düřdi. Bunca müddet arasında dört yüz yıl geçdi. Bu dört 10- yüz yıl içinde Benī İsrā’ıl üzerine yigirmi kiři pādiřāh oldu. 11- Ḥanebrü’l-mülūkü’l-lezīn ve radüvü a‘la Benī İsrā’ıl bu ıřřa ol kiři 12- lerüñ beyānındadır kim Benī İsrā’ıl üzerine pādiřāh oldılar. İmlāḫdan 13. sonra ve tābūt Benī İsrā’ıl ilünden gitdüğinden sonra Lūt neslinden

Ek: 1

1- bir kiři pādiřāh oldu kim adına Kūřān dirlerdi. Sekiz yıl Benī İsrā’ıl 2- avmini aḫr eyledi. Andan sonra Kālūp bin Yufnānuñ bir ardaşı varıdı. 3- Adına Yūfuñ dirlerdi. Ol pādiřāh öldi. ırḫ yıl pādiřāhlık eyledi. 4- Ol öldüğünden sonra Ḥabāvar adlu bir kiři pādiřāh oldu. On sekiz 5- yıl ol daḫı pādiřāhlık eyledi. Andan sonra Ken‘āndan bir kimesne pādiřāh 6- oldu. Adına Yāser dirlerdi. Ol daḫı yigirmi yıl pādiřāhlık eyledi. Benī İsrā’ıl 7- üzerine çok dürlü belālar eyledi. Andan sonra Benī

İsrâ'ilden bir 'avrat 8- durdu. Adına Dirân dirlerdi. Peygamber aşlından idi. Ol 'avrat leşker 9- çeküp Yâser üzerine geldi. Yâseri depeledi. Kendüsi pâdişâh oldu ve yerine 10- bir kişi hâlife dikdi. Tâ kırk yıl ol 'avrat dağı bilgelik eyledi. 'Avrat her ne 11- hüküm itse Bâriğ anı yerine yetürürdi. Şoñra yine Lût neslinden Hicâz tarafından 12- bir kişi koptı. Adına Bâriğ dirlerdi. Benî İsrâ'il üzerine pâdişâh oldu. Şoñra 13- oğlı Enmek pâdişâh oldu. Anuñ pâdişâhlığı ancak üç yıl oldu.

Ek: 2

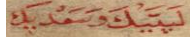

1- Andan şoñra Benî İsrâ'ilden Târeş yigirmi iki yıl pâdişâhlık eyledi dağı 2- Târeşden şoñra Falsaṭin tarafından bir kavim geldi. Anlara Benūn 'Umūn 3- dirlerdi. On sekiz yıl anlar dağı pâdişâh oldılar. Şoñra Benî İsrâ'ilden yine 4- bir kişi pâdişâh oldu. Adına Bağac dirlerdi. Yigirmi yıl ol dağı pâdişâh oldu. 5- Andan şoñra iki yıl Añyūn pâdişâh oldu • Añyūndan şoñra sekiz yıl 6- 'Añrūn pâdişâh oldu. 'Añrūndan şoñra Benî İsrâ'il isuz kaldı. 7- Her taraftan düşmān baş kaldırdı. Fetret ve gāvga eksük olmadı. 8- Tâ yigirmi yıl bu hāl üzerine geçdi. Bundan şoñra bir kişi koptı kim adına 9- 'Ālī dirlerdi. Kāhinlik 'ilmin dağı bilürdi. Otuz yıldan ziyādece pâdi 10- şāh oldu. • Çünkim bu dört yüz kim tamām oldu. Hāğ Te'ālā Hāzreti 11- Eşmūyīla peygamberlik viridi. Anuñ adına Eşmūyīl bin 'Alğa dirlerdi. Benî İsrâ'il 12- bunca zālīm begler elinden 'āciz kalmışlardı. Çünkim Eşmūyīl peygamber oldu. 13- Tālūt Benî İsrâ'il kavmine pâdişâh eyledi. **Hādış Eşmūyīl ve Tālūt**

67- b

1- Şöyle rivāyet iderler kim ol zamān kim Benî İsrâ'ilūñ hālleri perişān 2- oldu. Zālīm begler elinden ve amān bilmez yağılar belāsından 'āciz kaldılar. Cālūt 3- ol demde ulu pâdişâh idi. Hatta Şām vilāyeti dağı anuñ hükmünde idi. • Bu 4- Cālūt didikleri ol zamānda olan Cabbārlardan kalmış idi. 'Ād ve Şemūd 5- aşlından idi. Kiminūñ elli arış ve kimünūñ yüz arış boyları varıdı dağı 6- **şöyle rivāyet iderler kim:** Cālūtūñ başındağı tulğası beş yüz 7- batman idi. Kālan yarağı dağı aña göre kıyās eyle. Benî İsrâ'il anuñ elinde zebūn 8- olup ulu belāya mübtelā olmuşlar idi. Hāğ Te'āladan bir peygamber isterlerdi kim 9- Mūsā peygamber dīnin tāze eyleye ve

anları ol miñnetden ħalāş kıla. Otuz, kırk 10- yıl yaqın bu nesne'ı arzu itdiler. Peyğamberler neslinden ħiç kimesne qalmamış idi. 11- Meger Mūsā Hārūn neslinden bir kiři qalmış idi. Adına Reyyān bin 'Alqa dirlerdi. 12- Lāvi bin Ya'qūp oğlanlarından idi. Bu Reyyān kim öldi. Anuñ 'avratı 13- ħāmile qaldı. Ol zamānda bir dānişmend varıdı kim adına 'Ayli dirler idi.

68- a

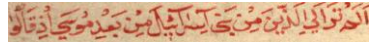
1- bu dānişmendi ol ħātūn üzerine müvekkel kıldılar. Vaqt ola er oğlanuğı 2- ola bizüm derdümüze bir dermān ola didiler. 'Ayli ol ħātūnı şaqladı. Hem 3. Eşmüyil ol ħātūndan oldı. Pes 'Ayli dānişmend kiři idi. Eşmüyil besledi. 4- Yedi yıl olunca aña terbiyet eyledi. Yedi yıldan soñra Tevriti ve Mūsanuñ 5- dīnini ve şeri'atını aña bildürdi. **Çünkim** kırk yaşına yetişdi. Ħağ Te'ālā 6- aña peyğamberlik virdi. Bu Eşmüyil peyğamber 'Ayli atası yerine bilürdi ve anuñla 7- bir evde olurdu. Bir gice Eşmüyil yaturdu. Cebrā'il 'āleyhi's-selām geldi. 8- Yā Eşmüyil diyü çağırdı. Eşmüyil uyandı. Ħiç kimesne görmedi. 9- Tā üç gün olunca Eşmüyila bu ħāl vāki' oldı. Bu ħāli 'Ayle ħaber 10- virdi. 'Ayli sevindi. Şāyed Ħağ Te'āladan saña peyğamberlik vire didi. 11- Andan eyitdi: İy Eşmüyil bu gice gözüne uyıuyı ħarām eyle. Yine gelüp 12- bu kimesne saña Yā Eşmüyil diyüp çağırursa it kim: 13- dikil didi. Eşmüyil dağı eyle eyledi. Cebrā'il kim

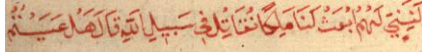

68- b

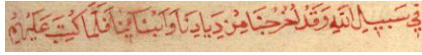
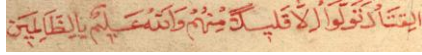
1- aña çağırduğınlayın didi. Eyle diyecek 2- Cebrā'il kendüyi Eşmüyila gösterdi. Ħağ Te'ālā aña peyğamberlik virdüğini 3- bildürdi. Şabāh olcağ Eşmüyil peyğamber olduğını 'Ayle bildürdi 4- ve aña ħaber virdi. 'Ayli sevindi. Benī İsrā'ile bildürdi ve Eşmüyil peyğamber 5- olduğunı anlara muştıladı. 'Aylüñ iki yiğit oğulları vardı. Benī İsrā'il 6- qurbān itdügi vaqt ol oğlanlar ħayl artuğ eksük iş itmışlerdi. 7- 'Ayli aña ħiç muqayyed olmamış idi ve anları ol nesneden men' itmemiş idi. 8- Pes 'Ayli eyitdi: İy oğul ħiç benüm ħağquma Cebrā'il ħaber virdi. Eşmüyil 9- eyitdi: Balı ħaber virdi. Eyitdi kim: Çün 'Ayli oğlanlarını yaramazlıqdan 10- men' eylemedi. Ben dağı anuñ üzerine bir düşmān ħavāle kılayın kim añı oğlını

11- dağı depelesün ve tábütü elüñüzden alsun. Belkim ‘Ayli dağı helāk eyleyem 12- diyü haber virdi, didi. Bundan şöña eglenmedi. Cālüt geldi. ‘Ayli 13- karşı çıkup Cālütla ceng eyledi. Ol ceng içinde ‘Aylüñ iki

69- a

1- oğlı öldi. Kendüsi dağı ol hasretten helāk oldı. Tábüt dağı ol 2- ceng içinde Benî İsrā’ıl elinden gitdi. Zīrā tábüt ‘Ayli oğlanları 3- elinde idi. **Çünkim** anlar helāk oldılar. Tábüt Cālüt elinde düşdi. 4- Çünkim ‘Ayli öldi. Tábüt dağı Benî İsrā’ılden gitdi. Benî İsrā’ıl Eşmüyil 5- peygamberliğa kabul itdiler. Ne buyurursañ emrüne muṭi‘vüz. Allah Sübhāne ve Te‘āla 6- Eşmüyil kışşasını bizüm peygamberümüz Muḥammed Mustafāya haber virdi. 7- Şöyle didi kim:

8- 9- 10-

 11- Ya‘nī; 12- işitmedüñ mi Yâ Muḥammed ol ṭayifenüñ hālını kim Mūsā peygamberden şöña 13- Benî İsrā’ıl uluları dirilüp peygamberlerine Allahdan bir pādişāh

69- b

1- isteyü vir ki anuñ öñinde uğraş idelüm ve dīn yolına duruşalum. 2- Düşmāna kılıç uralum, didiler. Peygamberleri anlara eyitdi: Şāyed üzerüñüz bu nesne 3- yazılıcağ korķasız düşmānla ceng eylemeyesiz. Eyitdiler kim: Niçün 4- şavaş itmeyüz kim kāfirler bizi yaramuzdan çıkardılar. Oğlumuzdan 5- kızımızdan ayurdılar. Bundan ziyāde bize niçe ‘azāp ola ki anlaruñla 6- şavāş itmeyüz, didiler.

 hemān kim üzerlerine ğazā ya 7- zıldı. Farz oldı.

 Şavāşdan yüz dönderdiler illā 8- azacuğ kişi dönmedi. Çünkim Eşmüyil peygamber bu sözi söylediler ve andan 9- dilek itdiler kim Allahdan dileye ki anlara bir pādişāh vire. Eşmüyil peygamber 10- eyitdi: Elüñüze bir pādişāh girecek. Öñinde ğazā ider misiz? Eyitdiler kim: 11- Yâ etmez miyüz ki anlar bize bunca ‘azāb ve maşiyet itdiler. Hemān kim anlaruñ 12- üzerine ceng itmek yazıldı.

Cālūtuñ vaşfinu işitdiler ger ve leşkerinüñ 13- çoqlıgını gördiler.

تَالُوتُ إِطَاعَتَنَا الْيَوْمَ عَلَى نَهْرٍ
Eyitdiler

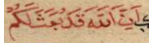
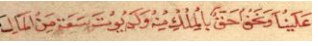
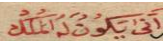
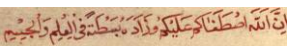
70- a

1- kim: Bizüm Cālūtla ve anuñ leşkeriyile ceng itmege t̄aqtumuz yetişmez, 2- didiler. T̄alūt leşkeri tamām seksen biñ kişi idi. Cālūt leşkerinüñ 3- ‘azametini göricek tağıldılar. Kaçdılar. T̄alūt yanında üç yüzden 4- sehel ziyādece kişi kaldı. Anlar dañ Eşmūyila çok yalvarup 5- bizümçün Allahdan bir pādīşāh isteyüvir diyenler idi. **Rāvi eydür:** 6- Çünkim Eşmūyil peygamber du‘ā eyledi. Haq Sūbhāne ve Te‘āla T̄alūtu anlara 7- pādīşāh virdi. Buyurdu kim T̄alūtu pādīşāh dikeler. Küllisi anuñ emrine 8- Muṭī‘ olalar. T̄alūt didikleri Benī İsrā’ilden bir kişi idi kim: Tamām Benī 9- İsrā’il içinde andan derviş ve andan yoqsul kimesne yoğıdı. 10- saçalacağ iderdi. Andan h̄aşıl olunca nesne nefsine infāk iderdi. 11- Atasınıñ ve dedesinüñ şan‘atları saçullılık işlemek idi ve bir 12- eşekleri varıdı. Ol eşekle şu çekerdı. Meger T̄alūtuñ atasınıñ 13- eşegi yavu kulundi. T̄alūt şahraya atasınıñ eşegin arayu gitmiş

70- b

1- idi. Eşmūyil dañ T̄alūt arardı kim Haq Te‘ālanuñ emrini aña söyleye 2- ve pādīşāh eyleye. İttifāk T̄alūtu ırakdan gördi. Çağırdı T̄alūt 3- geldi. Hızmet eyledi. Eşmūyil peygamber eyitdi: Yā T̄alūt Benī İsrā’il üzerine 4- pādīşāh olmağ gereksin. T̄alūt mütehayyir oldı. Eyitdi: İy Tañrı peygamberi bilürsin ki 5- Benī İsrā’il içinde benüm kabilemden hor ve haqir kabile yoğdur ve aralarından 6- benden yoqsul ve benden za‘if kimesne dañ yoğdur. Ben anda niçe pādīşāh 7- oların? Eşmūyil peygamber eyitdi: Emrullāhuñdur. Pes Eşmūyil peygamber ol kadüs 8- yağından çıkardı. T̄alūtuñ başına ve yüzine sürdi. Ol kadüs yağı didükleri 9- bir yağıdı kim Benī İsrā’il anı şaklarlardı. **Şöyle rivāyet iderler kim:** 10- Ol yağ Yūsuf peygamberden anlara mīrās kaldı idi. Peygamberler elinde ol 11- yağ şaklanurdu. Kaçan bir kimesne’i tahta geçürmelü veya pādīşāh itmelü olsalar 12- ol yağıdan bir pāre getürürlerdi. Anuñ saçına ve yüzine dürterlerdi. Yüzi 13- nūrlanurdu ve pāk saçı olurdu. Pādīşāhlığa yarar olurdu. Pes

71- a

1- Eşmüyil peygamber Benî İsrâ'îl ulularını devşürdi. Eyitdi: 2-
Hağ Te'âlâ sizüñçüñ Tālütü pādişâh gönderdi. Tālüt dağı 3- hazırılığda oturmuş idi. Hiç kimesne aña i'tibâr itmezdi. Benî İsrâ'îl gözine 4- andan hâķir kimesne görünmezdi. Pes Benî İsrâ'îl kavmi eyitdi: 5-
Ya'nî; Tālüt 6- bizüm üzerümüze niçe pādişâh olibilür kim anda māl yoğ. Kuvvet yoğ 7- ve halkuñ i'tibârı yoğ. Pādişâhlığa biz andan yigreküz, didiler. Eşmüyil 8- peygamber eyitdi: 9- Ya'nî; Hağ Sübhâne ve Te'âlâ anı sizden yegledi. Pādişâhlığüçün anı ihtiyâr eyledi. 10- Nola mālı ve dünyâ sı yoğsa. Hağ Te'âlâ aña sizden ziyâde 'ilm virdi 11- ve cism virdi. **Eydürler kim:** Tālüt çatı 'âlim kişiyidi ve Benî İsrâ'îl 12- arasında andan boylu kimesne yoğıdı. Boyı gâyet de uzun olduğıçün 13- aña Tālüt dirlerdi. Zirâ Tālütüñ aşlı tavıldendür. Uzun dimek

71- b

1- olur. Mülk Allahuñdur. Kimi dilerse mülkiñi 2- virür. Anuñ elinde dünyası ve i'tibârı yoğdur, dimek olmaz. Çünkim Hağ 3- Te'âlâ mülkine anı ihtiyâr eyledi. Vācib budur kim siz dağı qabul kılasız 4- ve emrine muṭi' olasız, didi. Bu nesne Benî İsrâ'île göçerek geldi. İşmüyila 5- eyitdiler: Bu nesne Allahdan olduysa bize bir 'âlâmet göster, görelüm. 6- Bu hüküm Allahdan idüğini bilelüm. Muṭi' olalum, didiler. İşmüyil peygamber 7- eyitdi: Ya'nî; 8- anuñ pādişâh olmasınuñ nişanı bu ola kim tábüt yine size gele. 8- içinde anuñ sekine ola. Benî İsrâ'îl tábüt kelimesi haberi işidicek 10- şād oldılar. Zirâ kendülere vāķi' olan belâ ol tábüt anlardan gidelüden 11- berü olmuş idi. Anlar ne qadar kim cehd iderlerdi. Tábüt qanda ıduğını 12- bilmezlerdi. **Şöyle rivâyet iderler kim:** Ol tábüt alup yere göm 13- mişler idi. Ba'zılar eydür kim: Tábüt pütperestler eline düşmiş idi.

72- a

1- anı puthâneye iletdiler. Bir yerde iletdiler. Kıodılar. Her şabâh kim pūtlarına secde
2- itmege dururlardı. Pūtlarını yūzi ūstine yıkılmış, tábūt anlaruñ ūstine 3- çıkmış
durur görürlerdi. Tábūt pūtları ūstine giderlerdi. Tozın 4- toprağın silerler yine
‘izzetle yerine korlardı. Yarındası şabâh kim anlar 5- gelürlerdi. Hemân yine
pūtlarını yūzi ūstine düşmiş tábūt ūstlerine 6- binmiş bulurlardı. Tábūt ol vechile
görücek bu tılsımla olmuş 7- nesnedür. Benī İsrā’îlūñ taşnıfidür, diyüp tábūt
puthânededen çıkarup 8- iki şıgır götürüp boylarına perkidüp köyden çıkarup, komışlar
idi. Benī İsrā’îl 9- eyitdi: Eger tábūt yine bize gele. Hiç şübhesüz qalmaya Tālūtı biz
10- pādīşâh bilüp emrine mutı‘ ve münkād olavuz, didiler. Bunlar bu sözi dirken 11-
Hâk Te‘âlâ bir ferīşteye emr eyledi. Ol şıgırları sürüp, toğru anda getürdiler. 12-
Tábūt endürürler. Şıgırlarına buzağı olduğı yere gıtdiler. **Ba‘zılar eydürler kim:** 13-
Tábūt ol yerde gömülü idi. Ferīstahlar anı çıkardılar. Hevâ yüzinden aşğa

72- b

1- endürüp Benī İsrā’îl arasında koyup gıtdiler. Fi’l-cümle çünkim Benī İsrā’îl 2-
tábūtı yine buldılar. Ğâyet de şādılık itdiler. Allaha şükr eylediler. Tālūt 3-
pādīşâhlığa kabul itdiler ve emrine mutı‘ ve münkād oldılar. **Faşl Tālūt 4- el- melik
râvi eydür:** Çünkim Tālūt tahta oturdu. Pādīşâh oldu. Eşmüyil 5- eyitdi: Hâk
Te‘âlânıñ buyruğı budur kim leşker devşüresin. Cālütla şavâş 6- kılasın. Ğazânçün
kıuşanasın, didi. Pes Tālūt ceng yarağın 7- gördi. Leşker devşürdi. Seksen biñ kışi
kıatına cem‘ oldu. 8- Hâk Te‘âlâya şıgınup sancaqlar çözüp tıabl nefâreler döğüp ‘azm
Cālūt 9- kııldı. Eşmüyil Tālūta zırh virdi. Eyitdi: İşbu zırhı geydüresin. 10- Her kıankı
kışinüñ boyına ve arqasına ki râst gelebilesin kim Cālütüñ 11- eceli anuñ elünde
olacaqdır. Ol kışi’i çerinüñ öñine dutasın, deyüp 12- Tālūtı himmetile gönderdi.
Meger Tālütla Cālüt arasında bir şağra va 13- rıdı ki Ğâyet de ıssı idi ve sūzlık idi.
Tamâm bir günlük yoldı. Ol

73- a

1- Şağranuñ öte tarafında Falastınla aradan arasında bir ulu ırmağ 2- ağıardı. Elbette
Tālütüñ yolu ol ırmağa uğardı. Eşmüyil peygamber 3- Tālūta itmiş idi kim: Bu Benī

İsrâ'îl t̄ayifesi ʿāsi kavm idi. Peygamberlerine, beglerine 4- mutîʿ olağan degüllerdür. Bunları evvel tecrübe idesin. Mutîʿ olduk 5- larını olmadıklarını deñyesin, dimiş idi. Pes Tālūt ol şahraya 6- uğradı. Tamām eyle vakti idi. Gün dağı beğâyet kerem idi. Ağşâm vakt 7- yaklaşacak ol Falasṭîn ırmağı göründi. Leşker çatı şusamışlardı. 8- Şuyı kim gördiler kaçd itdiler kim ol şudan içeler. Tālūt 9- eyitdi:

إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ فَرَحِمَ مَنْ قَالَهُ يَوْمَئِذٍ وَمَنْ لَمْ يَلْمَعْ

10-

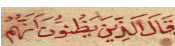
قَالَ مَتَىٰ أَصْرَبُ عَزْمًا بِيَدِهِ

Yaʿnî; Hâk Teʿālâ size bu ırmağda 11- deñemek ister. İder kim her kişi kim işbu ırmağa girüp geçe. Tâ ırmağı öte geçüp 12- yetişmeyince bu şudan içmeyeler. Benüm yoldaşum oldur meger ki elile çelüp 13- ilâ ol kadar maʿzür didi. Benî İsrâ'îl evvel emirden ʿahd itdiler.

73- b

1- Her ne buyurursañ eyle idelüm didiler ammâ çünkim şuya yetişdiler. Issı günde 2- berriyye çekmiş şusuz halk idi. Hemân kim şuyı gördiler. Qararları qalmadı 3- ve ol ʿahd hâtırlarına gelmedi. Şuyu öte geçmedin küllisi şudan içdiler. İçmedük 4- adam az qaldı. Anlar kim elleriyile çelüp aldılar. İçdiler. Anlarıñ şusuzluğu 5- qandı. T̄oydılar. Anlar kim ağızlarıyla vâfir dutdılar, içdiler. Şusuzluğu hiç 6- zâyil olmadı. Qanmadılar hemân kim Cālūt leşkerini qarşudan gördiler. Eyitdiler 7- bugün biz Cālūta ve anıñ leşkerine t̄akat 8- getüremezüz, didiler. Bu sözi diyecek Tālūt eyitdi: Siz benümle şabr 9- idemezsiniz. Hâtırı olan yine dönsün, didi. Anlar h̄ōd yine dönmege 10- bahâne isterlerdi. Hemân kim Tālūtdan bu haberi işitdiler. Ol yetmiş 11- altı biñ kişi döndiler. Tālūt katında hemân dört biñ kişi qaldı. Tālūt 12- bu dört biñ kişiyile alay bağlayup. Cālūtdan yaña kim yürüdi. Bu tarafdand 13. Cālūt dağı beş kez yüz biñ erle qarşudan çıqa geldi. Hemân ki Benî İsrâ'îl

74- a

1- Cālūtuñ ʿazametini gördiler ve leşkerinüñ çoklığına nazar kıldılar. Qorqıldılar. Bayıldılar. 2- Biz bu leşkere ve Cālūta t̄akat getürimezüz didiler. 3-

مَلَأُوا النَّوْءَ كَمَا كُنْتُمْ وَمِنْكُمْ وَنَسَبُوا إِلَيْكُمْ وَأَذَانًا

Şunlar kim 4- ʿâlimler idi ve her nesne'i Allahdan bilürdi.

Anlara eyitdiler kim: Ne qorqarsız, 5- bayılırsız. İş Allah elinde durunca azacuk çeri Allah emriyle çok leşker 6- üzerine gâlib olmuşdur. Düşmân çerisinüñ çoklığına bakmañ. Allah u Te‘alanuñ 7- ‘ināyetine nazar kıluñ. Allaha sığınuñ. Şabr eyleyelüm. Allah u Te‘āla şabr idenlerledür, 8- didiler. Bunlar niçe kim naşihat itdiler. Hiç fāyida itmedi. Ol dört biñden 9- dağı üç biñ altıyüz seksen yedi kişi döndi. Tālūt katında hemān üç yüz 10- on üç kişi qaldı. Nitekim bizüm peygamberimiz Muhammed Mustafā Bedir gāzā 11- sına geldiği vaqt üç yüz on üç adamı varıdı. **Şöyle rivāyet iderler 12- kim:** Allah u Subhāne ve Te‘āla Eşmüyıla bildürmiş idi kim: Cālūt Cabbāruñ helāk 13- bir kişinüñ elinde ola kim kesük boylu, çetük gözlü, köse şekli kişi elinde

74- b

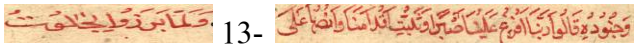
1- olacaqdur. Ol kişi İsshā bin ‘Üyd bin Bāğır oğlanlarından olacaqdur, dimiş 2- idi. Bir nesne ‘i Eşmüyıl Tālūta bildürmiş idi dağı aña dimiş idi kim 3- anuñ nişanı ol ola kim işbu zīrā ki saña virdüm. Anuñ boynına rāst gele 4- ve bir nişanı dağı budur kim Tālūt bir boynuz virdi. Eyitdi kim: İşbu saña 5- virdüğüm boynuzı anuñ başı üstine koyasın. Qaldurduğunu vaqt ol 6- boynuz yerinden yağ zāhir ola ki nişanı kim göresin. Ol kişi ‘i ol şā‘at 7- dutasın ki Cālūt anuñ elinde helāk olıyardur, dimiş idi. Ol İsshā 8- dağı oğlanlarıyla Tālūta yardım gelmiş idi. Ol üç yüz on üç kişinüñ 9- arasında İsshā dağı oğlanlarıyla durmuş idi. Tālūt ol vaqt dağı 10- İsshāyı katına oqudı. Eyitdi ki: İsshā senüñ oğlanlarıñ varmış ve hem 11- anlarıñ arasında kesük boylu varmış. Taqdīr-i hudā işbunuñ üzerinedür kim 12- Cālūtuñ eceli senüñ oğluñ elinde ola. İsshā eyitdi: Benüm on bir oğlum 13- vardur. Cemī‘ si boylu boslu güzel yigitlerdür. Cemī‘ si şimdi hizmetüñdedür

75- a

1- ve hāzırlardur. Qatuña getüreyin, didi. Tālūt anuñ ol on bir oğlını getürdi. 2- Elindeki boynuzı her birinüñ başı üstine qodı. Hiçbirinüñ başından 3- yağ eşeri belürmedi. Pes eyitdi: Yā İsshā hemān oğluñ bunlar mıdır? Bun 4- lardan gayrı oğluñ yok mıdır? İsshā eyitdi: Bir oğlum dağı vardur ammā şüretde 5- iken haqirdür. Ol

sebebden anı adam arasında getürmege ileñdüm. Çobandur. 6- Koyunlar güder, didi. Tālūt eyitdi: Erlik gevdede ve büyükligine ve küçükligine göre 7- olmaz. Er olan kişiye yürek gerekdür, didi. Gel varalum ol oğluñı görelüm. 8- didi. İsshā Tālūti alup davar gütdügi yere ilettdi. Tālūt anı gördi. 9- Kātına getürdi. Başını ol boynuzla şıfadı. Yerinden yağ zāhir oldı. 10- Bildi kim Eşmüyil didügi yigit oldur. Andan ol Eşmüyil virdigi zırhı 11- getürdiler. Her kişiye geydürdi. Rāst gelmedi. Dāvuduñ arkasına tamām rāst 12- geldi. Tālūt taḥkik bildi kim Cālūt helāk idecek kişi bu olacaqdur. 13- Meger bundan evvel Dāvud bir düş görmiş idi. Düşinde görür kim bir arşlan

75- b

1-atasına dimiş idi. Aña düşmāna gālib olursın dimiş idi ve daḥı 2- bir gün Dāvud atası İsshā kātına gelürken yolda bir taş aña söyledi. 3- Eyitdi: Yā Dāvud beni al kim Cālūtuñ helākına sebep ben olırsın, didi. 4- Dāvud ol taş alup tobrasına koymış idi ve andan gayrı iki taş 5- daḥı söylemiş idi. Anları daḥı alup tobrasında şaklamış idi. Pes Tālūt 6- Dāvudı bile aldı. Şaf çeküp Cālūta karşı yürüdi. Bu taraftan Cālūt 7- beş kez yüz biñ erle kim alaylar ve şaflar bağlayup durmuş idi daḥı 8- umardı kim kendüye muḳābil bir leşker gele. Ceng eyleye Tālūtuñ leşkerine 9- nazar kıldı. Ol kadarca kişi kim gördi. Ğāyet de ḥor göründi. Ol kadar 10- ca kişiyle uğraşmağa ileñdi. ‘Ār eyledi. Tālūta bir kişi gönderdi. Eyitdi: 11- Ben bu kadar kişiyle uğraşmağa ‘ār iderin. Kendüsi ilerü gelsün. İkimüz ceng 12- idelüm. Arada hiç kimesne ḥasāret olmasuñ, didi. 13-

76- a

1- Ya‘ nī; ol vaḥtın kim müslümānlar Cālūt leşkerine muḳābil 2- oldılar. Tālūt eyitdi: Yā Rabbi bize şabr virgil ve ayağumuzu perkitgil. 3- Bu kāfirler üzerine bize fırsat virgil, didi. Pes Cālūt yaluñuz at 4- depüp meydāna girdi. Tālūt meydāna berāber oqudı. Tālūt aña olmaya 5- muḳābil ve leşkeründen daḥı kimesne meydāna girmedi. Tālūt Dāvuda eyitdi: 6- Yā Dāvud Cālūtle ceng idebilür misin? Dāvud eyitdi: Allahdan ‘ināyet 7- olursa iderin. Tālūt eyitdi: Niçe at istersin ve niçe yarağ

dağı 8- istersin. Dāvud eyitdi: Baña at gerekmez ve yarağ gerekmez. Benüm yarağum işbu 9- şapanumdur ve tobra içindegi taşlardır. Tālūt eyitdi: Bu taşlar 10- ne taşlardır. Dāvud eyitdi: Birisi ol taşdur kim Mūsā peygamber anı Fir‘avn 11- çerisine atdı ve bir dağı ol taşdur kim Hārūn atdı. Üçünci ol taşdur kim 12- ben anı Cālūt için şağlardum. Cālūtuñ eceli anuñladur didi. Dāvud 13- kendüyi za‘if tenlü, çetük gözlü, kışa boylu, şaru beñüzlü, şunu

76- b

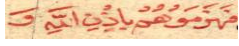
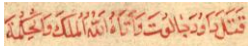
1- şüretlü, şaru saçlu, köse şekli yigit idi. Tālūt eyitdi: Yâ Dāvud eger 2- Cālūt bu meydân içinde depeleyesin. Ben saña kızımı virem ve dağı sen 3- bil kim memleketümün yarısını saña bildürem, didi. Dāvud eyitdi: Allahdan 4- ‘ināyet olursa temâşâ kıl kim Cālūtuñ cânına neler eyleyem, diyüp 5- ilerü meydâna girüp Cālūta muķâbil virdi, eyitdi: 6- Cālūtuñ vaşfını işidüp durursın kim yüz arış kaddile ve tağ gibi gev 7- deyile ve yir götürmez kuvvetle ve şalâbetle ilerü gelmiş idi. Yüz biñ dağı 8- miķdârı er kim kendünün hâş leşkeridür. Kafasında alay bağlayup 9- mürettep yarağıla durmuşlar idi. ‘Aceb kanķı kişi kanına şuşamış ola kim 10- bugün Cālūtla meydâna girüp muķâbil ola deyüp dururken gördiler kim 11- bir ‘Aceb şüretlü küçücek ercügez meydâna girdi. Cālūt birbiri üstine 12- çabalar ve dağı düzehler geymiş idi ve başına beş yüz yetmiş * bunlardan 13- ğayrı bir ışıklık geymiş idi. Umardı kim kendüye iri bir kimesne gele anuñla

77- a

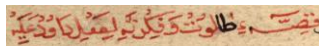

1- şavâş kıla ve hüner göstere Dāvudı göricek kıtı haķır gördi. İlerü yürüdi. 2- Eyitdi: Ne kişisin ve ne işe geldün? Dāvud eyitdi: Ben Dāvudam anıñçün geldüm ki 3- senün cānuñı alam. Seni bunca ğalâyık içinde rüsvây melâmet kılam. Cā 4- lūt güldi. Eyitdi: İy biçâre boyuñ bosuñ şeklüñ şemâyülün işbu 5- şüretde ceng idersin. Dāvud eyitdi: Belâ Allah ‘ināyetinde göresin 6- kim erlik niçe olur, didi. Dāvud söyledirdi. Dāvuduñ sözi Cālūta temâşâ 7- gelürdi. Gülerdi andan Cālūt eyitdi: Di imdi çünkim benümle ceng 8- itmege geldün. Yarağuñ ve atuñ kanı? Dāvud eyitdi: At ğâcet degüldür. Yarağum 9- şorarşan işbudur, diyüp belindeki şapana işâret eyledi.

Cālūt 10- eyitdi: Di imdi göreyin kim niçe idersin? Eyle deyecek Dāvud şapanı dağı 11-belinden çözdü. Bir ucını parmağına geçürdi ve tobradan bir taş çıkardı. 12- diyüp şapanuñ küfesinde kodı. Bir kez Dāvud 13- başınuñ üzerinden çevürdi. Alvardı deyüp atdı. Taş varmazdan

77- b

1- öñdin ecelile yetişüp Cālūtuñ ışıklığını başından kapdı. Cālūt 2- bir elile ışıklığın perkidince yıldırım gibi taş yetişdi. Eyle tokundu kim 3- şankim evvelden dağı başı çevrük idi. Başı ve beynini * * oldı. 4- Cālūt ol ‘azametlü gevdeyle atdan aşağa yıkılıp cān cehenneme ışmarladı. 5- Taş andan geçüp bir taşa dağı dokınup päre päre oldı. Her pāresi 6- bir kāfire yetişüp helāk eyledi. Ol bir taşla Cālūt leşkerinden çoğı 7- helāk oldı. Qalanı anı görüp şınup kaçdılar. 8- Pes Haq Te‘ālanuñ emriyle 9- kāfir leşkeri şındı. Dāvud, Cālūtu depeledi. Allah u Te‘āla Dāvuda mülk virdi. 10- ve El-ħikmet virdi. Çünkim Cālūt öldi. Çerisi şındı. Tālūt ol aradan 11- döndi. Eşmüyil peygamber katına gelüp vākı‘a’i haber virdi. Eşmüyil peygamber 12- eyitdi: Eyle gerekdür kim sen dağı ‘ahdüñe vefā idesin. Qızıñı Dāvuda viresin 13- ve anı güyegü idindi. Kendü yüziginı Dāvuda virdi. Cemī‘ ħalāyık Dāvuda muħabbet

78- a

1- eyledi ve emrine itā‘at itdiler. 2- Bu ħāl üzerine çünkim ħayli zamān geçdi ve varduqça Benī İsrā’ilüñ 3- Dāvuda muħabbetleri ziyāde oldı. Tālūt sözine ħiç i‘tibār olunmaz oldı. 4- ve kimesne aña i‘tibār itmez oldı. Tālūt bu nesneden incindi. Dāvuda ħased 5- eyledi. Lākin ħālını Eşmüyıla dimezdi. Birkaç günden soñra ittifaq Eşmüyil 6- öldi. Tālūt Dāvudı öldürmege qaşd eyledi. Bir gice dün yarusı geçdüğinden 7- soñra Tālūt durı geldi. Qaşd eyledi kim Dāvudı yatduğı yerde kıılıçla 8- iki nemā eyleye Tālūtuñ kıızı kim Dāvuduñ ‘avratı idi. Atasınuñ Dāvuda qaşd 9- itdüğünü bildi. Ol gördi gelüp Dāvuda bildürdi. Dāvud tiz yerinden durdı. 10- Bir tulumla sucı getürdi. Ol sucı tulumını kendü yerine

yetürdi. Kaftânını 11- üstine örttdi. Kendüsi bir yerde gizlendi. Tālūt geldi kim bir zehirle 12- şuarılmış kılıç elinde Dāvud yatduğı yere geldi. Ol yatanı Dāvudı şandı. Elindeki 13- kılıçla eyle çaldı kim tulum iki pāre oldu. İçindeki şarāb döküldi. Tālūt

78- b

1- eyitdi: Dāvud şarābı ol kadar içmiş ki içinden çıkup ağan sucı bir 2- tulum vardur. eyle diyüp ikileyin nazar kıldı. Gördi kim çalduğı tulum imiş. 3- Dāvud degül. Bildi kim bu nesne kendü kızınıñ fitnessidür. Kaşd eyledi kim kızını dağı 4- öldüre. Kız kaçdı ele girmedi. Pes Tālūt yine evine geldi. Yatdı. Yarındası 5- gice Dāvud Tālūtuñ saru katına vardı. Başı ucında ve ayağı ucında dört 6- oğ dike kodı. Gitdi. Şabāh Tālūt uyandı. Bildi kim bu iş Dāvuduñdur. 7- Eyitdi: Dāvuduñ mürüvveti benden ziyāde imiş. Ben aña fırsat bulsam amān 8- virmez öldürürdüm. Ol benüm saru katuma gelmiş baña kıymamış didi. Yarındası Dāvud 9- durup Tālūtuñ katına geldi. Tālūt yerinden şıçradı kim Dāvudı duta. 10- **Dāvud kaçdı. Tālūt** ardına düşdi. Dāvud kaçarak bir tağa düşdi. Andan bir mağa 11- ra iline düşdi. Cān kayusunda ol mağaraya girüp gizlendi. Haq Te'ālanuñ 12- emriyle fi'l-hāl örümcek geldi. Mağara kapusına ağ çekdi. Tālūt ol araya 13- geldi. Dāvudı bulmadı. Dört yaña hayl gözetdi. Mağara ağzunda örümcek evi

79- a

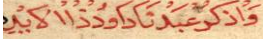
1- olduğı sebebden muqayyed olmadı. Yine sarāyına geldi. Oturdu. Benī İsrā'ilüñ 'ālimleri 2- derilüp Tālūtuñ katına geldiler. Eyitdiler kim: Yā Tālūt utanmaz mısın? Dāvud 3- senüñ katledene günāh işledi kim anı öldürmek istersin. Allahdan qorqmaz mısın? 4- didiler ve Tālūtu melāmet ideler. Anlaruñ sözi Tālūta güç geldi. Celāde 5- emr eyledi. Ne kadar dānişmend varsa kırdılar. **Şöyle oldu kim:** Ol vilāyetde bir 'ālim 6- kişi kalmadı. Meger oğumış 'avrat vardı. Anı öldür diyü hācibe işmarlamış idi. Ol 7- hācibe anı öldürmege kıyamayup kendü evine iledüp şaklamış idi. Benī İsrā'il içinde 8- 'ulemā tayıfesinden hemān ol 'avrat kalmış idi. Bir gice ittifaq Tālūt bir düş 9- gördi. Düşini tefsir itdürmekde 'ulemāya muhtāc olur. Ol dānişmendler öldürdü 10- gine peşmān olur. Hācibe eydür: Hiç benüm vilāyetümde bir dānişmend

yoğ mıdır? Hâcib 11- eydür: Yoğdur ammâ ol bir oğumış ‘avrat kim baña öldür diyü buyurmuş idüñ. Ben anı 12- evümde şakladum. Öldürmedüm. Buyurursañ anı getüreyin didi. Tālūt eyitdi: 13- Getürteyin. Hâcib varup ol ‘avratı getürdi. Tālūt eyitdi: Ben itdügüm işe

Ek: 3

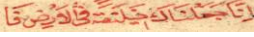
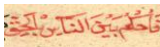
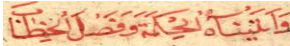
1- tevbe eyledüm ve bir çorhulu düş gördüm. ‘Aceb benim tevbemüñ kabul olması niçe 2- ola. Hâtün eyitdi: Beni peygamberüñ türbesine iledüñ. Du‘â kılayın. Hağ Te‘âlâ dil 3- virsün. Söylesün. Senüñ tevbeñ kabul olmasınüñ çâresini ol beyân eyler, 4- didi. Pes ol hâtünü Eşmüyil peygamberüñ türbesine iletdiler. Du‘â eyledi. Eşmüyil 5- kabri içinden söyledi. Eyitdi anuñ tevbesi oldur kim: Oğlanlarını ala. 6- Cabbârlar şehrine vara. Anlaruñla şavâşa. Eyle ki anlaruñ elinde şehid ola. Eger eyle 7- olmayınca tevbesi kabul olunmaz didi. Tālūt on iki oğlı vardı. 8- Oğlanlarına bu hâli söyledi. Oğlanları eyitdi: Allahuñ emrine Muçi‘ vüz. 9- Pes ol Cabbârlar şehrine vardılar. Anlaruñla ceng itdiler. Tâ küllisi anda şehid 10- oldılar. **Haber nübüvvet-i Dâvud ‘aleyhi’s-selâm** Râvi eydür: Çünkim Tālūt öldi. Vi 11- lâyet Dâvuda muğarrer oldi. Allah u Subhâne ve Te‘âlâ Dâvuda peygamberlik virdi. Eydür ki: 12- Dâvuduñ nesebi Dâvud bin İssä bin ‘Ûr bin ‘Âmir bin Şim‘ün bin Yağşün 13- bin ‘Ûmrân bin Kûran bin Kâriş bin Yehûda bin Ya‘ğüp bin İşhâğ bin Azadardur.

Ek: 4

1- **Şöyle rivâyet iderler kim:** Dâvud peygamber hemân kim Beni İsrâ’îl üzerine mâlik oldi. 2- Hiçbir kâfir anuñla ceng eylemedi. İllâ karşı Hağ Te‘âlâ fırsatı Dâvuda virürdi. 3- Kâfir beglerini dâyimâ çahr oldi. Anıñçün Hağ Sübhâne ve Te‘âlâ bir kişinüñ hağğında kim: 4- didi. Eyd kuvvet demek olur. Hağ Te‘âlâ bir kişnüñ 5- hağğında ki kuvvet şevket issidür diye düşmân anuñ üzerine gâlib mi olabilür? İder 6- kim Dâvuduñ kuvveti ve saltanatı şol vechile idi kim: Her gice on iki biñ kişi sarây 7- çapusunda bäsübânlık iderdi. Yarındası gice ol tâyife giderdi. Anlaruñ 8- yerine on iki biñ kişi dağı gelürdi. **Şöyle rivâyet iderler kim:** Dünyâda 9- hiç kimesne peygamberliğila sultanlık bile virilmedi. İllâ Dâvuda ve

dağı Yūsufa 10- virildi idi dağı kendüsi pâdişâh degüldi. Pâdişâh ğayrı kişi idi ammâ 11- hüküm ve mülk Yūsuf elinde idi. Yūsufun hükmi şol revân idi kim: Hiç 12- bir pâdişâh ol resme degüldi. Dāvuddan sonra oğlu Süleymân dağı hem nebî oldı 13- ve hem pâdişâh oldı. Allah u Sübhâne ve Te'âla Dāvuda hem hilâfet virdi ve hem

79- b

1- hükmi virdi. Nitekim Qurânda eyitdi: Yâ Dāvud 2- Ya'ni; Yâ Dāvud: Biz seni yeryüzine halife eyledük. Sen dağı 3- 'adlillâh hüküm eyle. Pes Dāvud peygamber 'aleyhi's-selâm hilâfeti ertesinde ne 4- kažiyye olsa diñlerdi hüküm iderdi. 5- Dāvud hakkında olmuşdur. Ya'ni; biz Dāvuda hikmet virdük ve dağı faşl-ı hitâb 6- virdük ki Haqqı bātıldan seçerdi. Müslümânlar arasında 'adlillâh hüküm iderdi. 7- ve halâyıkı Mūsâ peygamber dini üzerine dutardı ve Mūsâ peygamber şeri'atla hüküm 8- iderdi. Zirâ Dāvuda bir dürlü dağı hüküm virmemiş idi. İtdüğü hüküm Tevrit 9- Hüküm mücibince iderdi. Allah u Subhâne ve Te'âla Dāvuda kim Zebûr kitabını virdi. Zebûr 10- içinde hüküm ve şeri'at yoğıdı. Zebûr durduğunlayın Allah tevhidini itmek Ya'ni; 11- Allahı birlemek ve tesbih itmek ve tehlil itmek idi. Allah u Te'âla Dāvuda bir vechile hûb 12- avâz virdi kim kaçan ağız açup avâzla Zebûr okusa uçar kuşlar her avâzında 13- üzerine şaflar dutarlardı. Dāvudun peygamberün avâzın diñlerlerdi. Tağlar

80- a

1- ve taşlar anuñ avâzına âhenk iderlerdi ve yıl eserken dururdu. Qurânda buña 2- işâret olunmuşdur ki: 3- Ya'ni; cemî' si Dāvuda muñi' ve münkâd olurlardı. 4- Dāvud peygamber kendüsi Allah u Te'âlanuñ emrine muti' olucı bir kul idi. Allahun 5- kulları arasında 'adlillâh hüküm iderdi. Eydürler kim: Dāvud peygamber câriye 6- lerinden ğayrı kişi 'ayâllarından tokusa tokuz 'avrat varıdı. Dükeli ev ka 7- tını üç bahş itmiş halâyıkuñ meşâlihin dükelimekçün ve anlarun 8- bir bahşın aralarında hüküm itmekçün komış idi ve bir bahşın ahiret maşlâ 9- hatıçün ve 'ibâdet itmek için komış için ve bir bahş helâl

kesb 10- itmekün qomış idi. Bunca salşanat içinde emegini yerdı ve rencberlik 11- iderdi. Bu cümlesiyile Zebūrı oğurdı. Bir gŗn aę Te‘ālā azretine mŗnācāt 12- kıldı. Eyitdi ki: Yā Rabbi ŗnkim baņa bu dŗnyā mŗlkini rŗzi eyledŗñ. Dilerin kim 13- ęalan peyęamberlere virdŗgŗñ fazīleti baņa dağı viresin ve anlaruñ mertebesine beni dağı yetiřdŗresin.

DİZİN

A

āb (F.): Su

ā. 60-b/13,

āb-ı *ḥayāt*: İçene ebedi hayat
bağışlayan efsanevi su

ā. ḥ. 29-a/8, 29-a/10

ā. ḥ.-dan 26-a/8

ā. ḥ.-ı 27-a/3

‘Abdullāhi’ş-şāliḥ (A.): Allah’ ın
sadık kulu

‘A. 30-b/13

‘acaba (A.): Şüphe, kuşku; Merak,
kararsızlık veya kuşku anlatan bir söz

‘a. 27-b/8, 35-b/8, 55-a/3, 62-
b/12

‘acāyib (A.): şaşırtacak ve hayret
verici şeyler

‘a.-dendür 19-b/9

‘a.lerden 25-b/2

‘aceb (A.): şaşırmak

‘a. 19-b/9, 28-a/4, 30-a/2, 76-
b/9, 76-b/11, Ek:3/1

‘a.-ledi 41-b/13,

‘a.-ledüm 30-a/11

‘acem (A.): İranlı

‘a. 60-a/8, 60-a/9, 60-a/11,
60-a/12, 60-b/1, 60-b/4, 61-
a/11,

acıq-: Yemek yeme gereksinimi
duymak a.-dı 29-b/9

‘āciz (A.): Eli ermez, güçsüz;
beceriksiz

‘ā. 20-b/3, 26-a/13, 64-a/12,
66-a/12, 67-b/2,

aç: Tok olmayan, aç

a. 39-a/11

a.-lıqdan 64-a/6, 64-a/12, 64-
b/12

aç-: Kapalı olan bir şeyi açmak, açmak

a.-ardı 54-b/7

a.-dı 50-a/1

a.-ıldı 29-a/13

a.-up 79-b/12

ad: İsim

a. 26-b/11, 44-a/8

a.-ı 26-a/2, 26-a/5, 61-a/3

a.-ına 5-b/3, 25-b/6, 27-a/8, 27-
a/10, 28-a/1, 28-a/12, 28-b/4,

29-a/1, 34-a/11, 34-b/2, 34-b/4,

44-a/5, 44-b/4, 46-a/5, 47-a/6,

48-a/8, 49-a/11, 49-b/4, 59-
b/12, 60-a/5, 60-b/8, 61-a/4,

63-a/8, 64-a/13, 66-b/12, 67-
a/5, 67-a/7, Ek:1/1, Ek:1/3,

Ek:1/6, Ek:1/8, Ek:1/12,

Ek:2/4, Ek:2/8, Ek:2/11, 67-
b/11, 67-b/13

a.-ını 61-b/1, 61-b/12

a.-ında 26-a/1

a.-ları 61-a/9

a.-larından 44-a/8

a.-umu 58-a/8

‘Ād Kavmi (A.): Hud peygambere

isyan etiklerinden İlahi gazaba
uğrayan ve helāk olan yemen tarafında
yaşamış bir kavmin adı

- a. 67-b/4
a.-nden 34-a/13
- ada: Deniz veya göl suları ile çevrilmiş küçük kara parçası, cezire
a.-dan 29-b/6
- adam: Erkek kişi, birinin yanında bulunan ve işini yapan kimse
a. 35-a/8, 52-a/9, 56-a/1, 56-b/13, 57-b/2, 73-b/4, 75-a/5
a.-ı 74-a/11
- âdem (A.): İnsan
â. 43-a/5
- â.-ileridür 35-a/7
â.-ilerüñüñ 7-a/12
â.-isi 34-a/13
- Âdem (A.): Hz. Adem, ilk peygamber, ilk insan
Â. 14-b/9, 14-b/10, 15-a/1, 36-b/6
Â.-de 4-a/9
Â.-e 2-b/7
- ‘Aden (A.): Bir körfez ülkesi
‘a.-den 28-b/12
- ‘âdet (A.): görenek, usul, tabiat, alışkanlık
a.-ini 54-b/12
a.-leri 22-a/12
- ‘adlillâh (A.): Allah adaleti
‘a. 79-b/3, 79-b/6, 80-a/5
- adlu: Adı olan; şan şöhret sahibi
a. Ek:1/4
- âfet (A.): Bela, musibet, büyük felaket
â. 26-a/11
â.-den 64-b/13
â.-ini 65-a/5
- Afrâsiyâp: Türkistan padişahı
A. 60-a/8, 60-a/11, 60-b/4, 60-b/5, 60-b/6, 61-a/1
A.-ı 60-b/3
A.-la 60-b/2
A.-uñ 60-a/9
- ağ: Beyaz
a. 22-a/3
- ağ: Ağ
- ağ çek-*: Ağ örmek
a. ç.-di 78-b/12
- ağ-: Yükselmek
a.-dı 46-a/13
- ağaç: Ağaç, odun
a. 41-b/, 41-b/3, 41-b/5, 41-b/10
a.-a 25-a/4, 41-b/3
- ağır: Ağır, hafif olmayan
a. 56-a/5
- ağız: Ağız
a. 79-b/12
a.-ına 2-a/4, 6-a/4
a.-ından 46-a/12
a.-ını 49-b/11
a.-uñ 6-b/8
a.-uñda 78-b/13
a.larıyla 50-b/12, 73-b/5
a.yıla 51-a/1
- ağla-: Ağlamak, gözyaşı dökmek
a.-dı 16-a/7
- ağlaş-: Birlikte ağlamak, ağlaşmak
a.-şdılar 15-a/7
- ağşam: Gündüzün sonu ve gecenin başlangıcı,
akşam
a. 29-b/3, 47-b/9, 73-a/6
- ‘ahd (A.): Vadetme, söz verme
‘a. 36-b/3, 43-a/12, 73-b/3
‘a.-lerini 36-b/4
‘a.-üne 77-b/12
‘*ahdine dur-*: Sözünde durmak
‘a. d.-dı 36-b/5
‘*ahd it-*: Söz vermek
‘a. 35-b/1, 73-a/13
- âhenk (A.): Uyum
â. 80-a/1
- ağır (A.): Son olarak
a. 17-b/9, 18-a/13, 20-a/5, 20-a/13, 22-b/9, 23-b/7, 30-b/3, 38-b/2, 38-b/6, 40-a/9, 45-a/10, 50-b/13, 54-a/2, 54-b/6, 55-a/4, 61-b/10, 63-a/1, 64-a/6
a.-inde 17-a/13
a.-ine 56-a/1

āḥir zamān (A.): Dünyanın son günleri, kıyametin kopmak üzere bulunduğu günler veya yıllar

ā. 58-a/2

aḥiret (A.): Ahiret, öbür dünya

a. 52-b/1, 52-b/2, 55-b/12, 59-b/4, 59-b/8, 80-a/8

a.-de 14-b/12, 55-b/10, 59-b/4

a.-ini 59-b/6

a.-üñ 52-b/2

aḥkām (A.): Hükümler

a. 17-a/1, 17-a/11

a.-ı 31-a/7

a.-ın 35-a/13

a.-ını 16-b/11, 17-a/1

aḥşam: Gündüzün sonu ve gecenin başlangıcı, akşam

a. 4-a/3

aḳ: beyaz

a. 10-a/13, 11-b/11, 22-a/7, 22-b/9, 46-a/13

aḳ-: Akmak, dökülmek

a.-an 78-b/1

a.-mağa 25-a/6

a.-maz 25-a/11

a.-rdı 73-a/2

aḳçe: Her türlü madeni para; değerli ve kıymetli

şey, nesne

a. 20-b/2, 23-b/12, 23-b/13, 24-a/10, 24-b/9, 55-a/6, 24-b/10

a.-den 24-a/11, 55-a/6

a.-müz 31-b/6

‘aḳıl (A.): Düşünme ve anlama kabiliyeti, idrak,

akıl; uslu, düşünceli ve mantıklı hareket eden

‘a.-ı 11-a/9, 11-b/3

aḳraba (A.): Aralarında soy yakınlığı olanlar

a.-sındandır 26-a/8

āl (A.): Aile

ā.-i Mūsā 66-a/10, 66-a/11

ā.-i Hārūn 66-a/10, 66-a/11

al-: satın almak, tutmak, elde etmek

a. 50-a/7, 75-b/3

a.-a Ek:3/5

a.-dı 11-b/12, 31-b/8, 31-b/10, 32-a/8, 35-b/12, 40-b/12, 47-a/7, 60-a/7, 60-a/8

a.-dılar 4-b/4, 8-a/10, 23-a/11, 23-b/12, 40-b/11, 47-a/1, 61-a/13, 67-a/1, 73-b/4

a.-dılarsa 8-a/8

a.-duğum 32-a/12

a.-duğuñuz 4-b/6

a.-duḳ 14-a/7

a.-duḳları 8-a/8, 30-b/4

a.-dum 2-a/4, 2-b/11, 6-a/13, 14-b/4

a.-asız 39-a/9

a.-lalar 24-a/9

a.-lalum 24-a/11

a.-lınmaḳ 67-a/1

a.-lındı 47-b/13

a.-lınmaya 47-b/10

a.-ıvir 58-a/8

a.-luñ 24-b/12

a.-lurdı 33-a/10, 34-b/7

a.-lurlar 50-b/12

a.-maḳ 24-a/2

a.-mağa 4-b/8

a.-mañ 4-b/7, 8-a/9, 14-a/6

a.-maya 33-a/11, 59-b/6

a.-mayalar 59-b/10

a.- mayayın 31-b/8

a.-mayasız 39-a/9

a.- mazsañuz 24-b/12

a.-mişduḳ 14-a/6

a.-urım 44-b/11

a.-salar 8-b/9

a.sun 68-a/11

a.-up 7-b/4, 10-a/4, 15-a/13,

19-a/2, 29-b/7, 34-a/2, 36-a/5,

37-b/1, 40-b/2, 42-a/5, 42-a/13,

43-b/4, 43-b/5, 48-a/4, 50-b/11,

53-b/4, 60-a/8, 71-b/12, 75-a/8,

75-b/4

a.-ursız 21-b/2

cān al-: Öldürmek

- c. a.-am 77-a/3
haraç al-: Zorla para almak
 h.a.-madı 60-b/7
heybet al-: Korkmak
 h.a.-dılar 23-a/9
'ibret al-: Kötü bir olaydan ders çıkarmak
 'i. a.-up 47-a/10
maşharaya al-: Alay etmek
 m.a.-mağ 21-b/3
 m.a.-dılar 48-b/11
 m. a. duğklarınıñ 49-a/7
ücret al-: Bir şeyi satarken karşılığında pa ra vb. almak
 ü.a.saña 33-a/4
şatun al-: Parayla bir şeyi elde etmek
 ş.a.-dılar 23-b/9
 'älâmet (A.): İşaret, iz, nişan, belge
 'ä. 71-b/5
 alay: Birlik, topluluk
 a. 73-b/12, 76-b/8
 a.-lar 75-b/7
 aldan-: Kanmak, inanmak
 a.-maya 59-b/6
 a.-mayalar 59-b/9
 'âlem (A.): Dünya, kâinat, bütün yaratılmış varlık
 'ä. 23-a/3, 27-b/9
 'Älem (A.): Dünya, cihan
 'Ä. 16-b/7
 'Ä.-i 16-b/1, 55-a/3
 'aleyke's-selâm (A.): Allah'ın selamı senin üzerine olsun
 'a. 31-a/1
 'aleyhi (A.): Onun üzerine
 'a. 62-a/4
 'aleyhi's-selâm (A.): 'Ona selam olsun' manasında peygamberin adı anılırken kullanılan söz
 'a. 1-b/1, 2-b/4, 18-a/3, 23-b/3, 25-b/1, 26-b/12, 33-b/11, 34-a/8, 40-b/9, 40-b/10, 41-a/5, 48-a/5, 50-a/10, 54-a/3, 57-a/11, 57-b/13, 61-b/5, 61-b/7, 62-a/12, 63-a/6, 65-b/7, 66-b/4, 68-a/7, Ek:3/10, 79-b/3
 'a.-a 58-a/2
 'aleyhimü's-selâm (A.): 'Ona selam olsun' manasında peygamberin adı anılırken kullanılan söz
 'a. 62-a/2
 alın: alın
 a.-lar 18-b/8
 a.-ları 18-b/8
 'alem (A.): Bayrak, iz, nişan
 'a. 23-a/7
 alet (A.): Aygıt, makine
 a.-i 59-a/11
 'âlî (A.): Yüce, ulu
 'ä. Ek:2/9, 41-b/3
 'âlim (A.): Çok bilen, bilgili
 'ä. 27-b/11, 32-a/11, 71-a/11
 'ä.-dür 28-a/11
 'ä.-ler 25-b/10, 55-b/8, 74-a/4
 'ä.-leri 27-b/10, 79-a/1
 'ä.-lerüñ 45-a/5
 'ä.-rağ 28-a/4
 Allah (A): Tanrı
 A. 2-b/11, 6-a/4, 8-b/12, 21-b/10, 25-a/11, 26-b/1, 33-b/5, 37-b/10, 38-b/10, 41-b/6, 52-b/11, 65-a/11, 66-a/1, 79-b/10
 A.-a 1-b/5, 1-b/6, 1-b/12, 2-b/9, 16-a/2, 46-b/2, 47-b/8, 63-a/12, 63-b/10, 65-a/6,
 A.-dan 14-b/9, 15-a/8, 44-a/8, 45-a/12, 45-b/9, 48-b/13, 52-b/7, 59-b/5, 59-b/9, 63-a/10, 69-a/13, 69-b/9, 70-a/5, 71-b/5, 71-b/6, 79-a/3
 A.-dur 9-a/12, 63-a/12
 A.-ı 12-a/6, 16-a/1, 49-b/3, 62-a/3, 63-a/10
 A.-uñ 16-a/2, 16-a/3, 19-b/7, 57-a/2, 63-b/3, 80-a/4
 A.-uñdur 71-b/1

Allahu birle-: Allahtan başkasına inanmamak, sadece Allaha inanmak
A. b. 79-b/11
Allah katı: Allah'ın huzuru
A. k.-na 42-b/7
Allah rızası: Allah için, Allah'ın isteği
A.r.-sı 16-a/6
Allah Subhāne ve Te'āla: Noksanlıktan uzak olan yüce Allah
A. S. T. 16-b/10, 24-a/3, 25-a/4, 41-a/7, 51-a/6, 69-a/5, 74-a/12, Ek:3/11, Ek:4/13, 79-b/9
Allah u Te'āla: Allah'ın adı yüksek olsun, Yüce Allah
A.T. 1-b/2, 51-a/12, 52-a/12, 59-a/2, 62-a/5, 74-a/7, 77-b/9, 79-b/11
A.T.-nuñ 74-a/6, 80-a/1, 80-a/4
alt: alt, aşığı
a.-ında 4-a/7, 4-a/12, 10-a/4, 17-a/6, 33-b/2
a.-ından 18-a/13
altı: 6 sayısı
a. 11-a/9, 61-a/9
a.-sı 61-a/10
altı biñ: Sayı (6000), altı bin
a. 73-b/11
altmış: Sayı (60), atmış
a. 54-b/6, 54-b/7
altun: Değerli maden, altın
a. 4-b/2, 10-a/7, 14-b/6, 44-b/9, 53-a/13, 53-b/1, 53-b/5, 54-a/7, a.-a 53-b/5
a.-dan 5-a/4, 6-a/10, 13-a/3, 53-a/7, 53-a/12, 54-a/5,
a.-ı 8-a/8, 8-b/7, 14-b/4, 53-b/5, 53-b/11
a.-ını 8-b/6
a.-la 54-a/8
a.-lar 56-a/6
a.-ları 14-a/9
a.-lu 55-b/1

a.-u 8-b/1
ama: Fakat
a. 64-b/5
'amalık (A.): Çok eskide yaşamış olan bir topluluk
'a. 5-a/2
amān (A.): Emniyet, yardım isteği, afv, rica
a. 49-b/5, 67-b/2
amān eyle-: Müsaade etmek
a. e.-di 1-b/2
amān vir-: Müsaade etmek
a. 78-b/7
'amil (A.): Müteveli, sebep, işleyen
'a.-eri
ā.-erinüñ 20-a/6
ammā (A.): Ama, fakat, lakin, ancak
a. 2-a/13, 2-b/3, 3-a/6, 4-a/1, 5-a/3, 5-b/6, 10-a/11, 12-a/5, 17-a/3, 17-a/13, 17-b/10, 18-b/2, 19-b/9, 19-b/13, 21-a/8, 22-a/7, 23-a/5, 25-b/13, 26-b/10, 27-b/11, 31-a/13, 32-a/12, 35-a/4, 39-b/9, 40-a/5, 40-a/8, 42-b/4, 44-a/5, 45-a/5, 50-a/5, 52-a/6, 53-b/5, 53-b/7, 56-a/4, 60-a/1, 73-b/1, 75-a/4, 79-a/11, Ek:4/10
'amū (A.): Amca
'a.-larını 20-a/11
'a.-sı 51-b/2
'a.-sın 20-a/9
'amuc (A.): Amca
'a.-amuzı 21-a/5
'a.-ları 20-a/2
A(n)+ Ol zamirinin hāl ekleriyle kullanışı
a.-da 4-a/8, 7-a/4, 7-b/11, 9-a/3, 12-a/11, 24-b/4, 24-b/6, 24-b/9, 25-a/8, 29-a/8, 30-b/11, 32-b/2, 33-b/10, 34-a/10, 34-b/12, 36-b/12, 36-b/13, 37-a/1, 37-a/11, 38-a/10, 38-a/11, 40-b/5, 43-a/10, 49-b/7, 60-a/4,

60-a/6, 65-b/10, 70-b/6, 71-a/6,
72-a/11, Ek:3/9

a.-dan 1-b/6, 2-a/5, 4-b/2, 8-
b/1, 9-a/4, 9-b/11, 10-a/2, 10-
a/8, 10-a/11, 10-b/1, 10-b/11,
13-a/7, 13-b/4, 13-b/9, 14-a/13,
15-a/2, 15-a/3, 15-b/8, 16-a/9,
16-b/3, 16-b/10, 18-a/9, 20-b/3,
22-a/9, 22-b/12, 23-a/2, 25-a/1,
27-a/12, 28-b/2, 29-b/8, 31-a/8,
32-a/7, 33-a/9, 34-a/3, 34-a/4,
39-a/7, 39-b/8, 39-b/13, 41-
b/13, 42-b/3, 43-a/8, 43-b/6,
44-a/2, 47-a/9, 47-b/1, 48-a/8,
48-a/11, 56-b/1, 56-b/3, 58-b/9,
58-b/10, 61-a/1, 63-b/9, 64-a/1,
64-b/2, 64-b/3, 64-b/6, 64-b/10,
65-b/6, 65-b/8, Ek:1/2, Ek:1/5,
Ek:1/7, Ek:2/1, Ek:2/5, 68-
a/11, 69-b/8, 70-a/9, 70-a/10,
71-a/4, 71-a/7, 71-a/12, 75-
a/10, 75-b/4, 77-a/7, 77-b/5,
78-b/10

a.-ı 6-a/8, 6-a/12, 12-a/5, 12-
b/7, 12-b/8, 14-a/8, 15-a/5, 20-
a/5, 20-a/7, 20-a/13, 20-a/7,
23-a/10, 24-b/5, 25-a/4, 26-b/3,
29-b/5, 30-a/8, 30-a/11, 31-
b/11, 34-a/2, 34-b/9, 42-a/13,
44-b/7, 44-b/9, 45-b/5, 46-a/10,
46-a/11, 47-a/12, 49-b/13, 52-
b/12, 52-b/13, 53-a/4, 53-b/3,
53-b/5, 53-b/7, 53-b/8, 53-b/10,
53-b/13, 55-a/3, 56-a/1, 56-b/1,
56-b/1, 56-b/4, 56-b/9, 56-b/13,
57-a/1, 57-a/7, 58-a/3, 58-a/6,
58-b/2, 58-b/3, 58-b/6, 58-b/9,
58-b/12, 59-a/13, 59-a/5, 59-
a/7, 59-b/13, 60-a/1, 61-b/8,
64-a/7, 65-b/11, Ek:1/11, 70-
b/9, 71-a/9, 71-b/3, 75-a/5, 75-
a/8, 76-a/10, 76-a/12, 77-b/7,
77-b/13, 79-a/3, 79-a/6, 79-a/7,
79-a/11, 79-a/12

a.-iñçün 11-b/8, 23-a/1, 26-a/3,
33-a/10, 33-b/4, 45-a/4, 56-a/6,
59-a/9, 72-a/71, 72-a/13, 77-a/2,
Ek:4/3

a.-iñçündür 53-b/10

a.-uñ 3-b/5, 3-b/7, 3-b/13, 4-
a/4, 6-a/13, 7-a/5, 12-b/9, 14-
a/11, 14-b/6, 18-a/3, 18-a/10,
20-a/1, 20-b/4, 22-a/11, 23-b/1,
26-a/2, 26-a/12, 26-b/11, 27-
a/10, 27-a/12, 28-a/1, 33-a/8,
33-a/9, 33-a/12, 33-a/13, 35-
a/13, 42-a/4, 43-b/10, 44-b/11,
45-a/1, 45-b/5, 46-a/5, 47-a/6,
48-b/3, 49-b/1, 51-b/4, 54-b/6,
54-b/11, 55-b/6, 56-b/5, 59-b/2,
60-b/8, 61-a/2, 61-a/9, 65-b/9,
Ek:1/13, Ek:2/11, 67-b/3, 67-
b/7, 67-b/12, 68-b/10, 69-b/1,
70-a/1, 70-a/7, 70-b/12, 71-b/2,
71-b/8, 71-b/9, 72-b/11, 73-b/7,
74-b/3, 74-b/5, 74-b/7, 75-a/1,
Ek:3/5, Ek:4/5, 80-a/1,

a.-uñla 15-b/2, 34-a/12, 34-b/3,
44-a/8, 53-a/7, 54-a/1, 68-a/6,
76-b/13, Ek:4/2,

a.-ladur 76-a/12

a.-lar 4-b/7, 5-a/2, 5-a/4, 5-a/9,
6-a/6, 7-a/7, 9-a/13, 9-b/11, 10-
a/1, 11-b/6, 11-b/10, 12-a/12,
15-b/10, 17-b/2, 18-a/11, 23-
b/6, 24-a/6, 27-b/3, 27-b/6, 35-
a/7, 36-a/3, 36-a/4, 36-a/10,
36-b/5, 36-b/12, 36-b/13, 38-
a/1, 39-a/13, 40-b/6, 48-b/4,
48-b/10, 49-a/6, 49-b/1, 49-b/4,
51-b/13, 52-a/1, 52-a/3, 58-a/6,
58-b/13, 63-b/4, 64-b/8,
Ek:2/3, 69-a/3, 69-b/11, 70-a/4,
71-b/11, 72-a/4, 73-b/4, 73-b/5,
73-b/9

a.-lara 6-a/10, 9-a/9, 11-b/9,
11-b/10, 13-b/11, 16-b/13, 17-
a/3, 19-a/11, 20-a/2, 27-b/1,
27-b/4, 27-b/7, 35-a/8, 36-b/2,

36-b/8, 39-a/1, 40-b/7, 43-a/6, 47-a/2, 48-b/2, 48-b/9, 48-b/10, 49-a/1, 49-a/7, 49-b/2, 50-a/7, 51-a/1, 53-a/3, 55-b/9, 61-b/11, 62-a/11, 63-a/5, 63-a/8, 63-a/12, 63-b/2, 63-b/3, 63-b/7, 64-b/2, 65-b/8, 67-a/5, Ek:2/2, 68-b/5, 69-b/2, 69-b/9, 70-a/6, 70-b/10, 74-a/4

a.-lardan 5-a/9, 7-b/9, 20-a/3, 31-b/5, 32-a/11, 37-a/11, 41-a/9, 42-b/10, 49-b/2,

a.-ları 8-a/3, 15-b/1, 16-b/1, 16-b/2, 16-b/5, 19-a/2, 19-a/3, 26-b/7, 27-b/2, 27-b/5, 35-a/9, 35-b/10, 37-b/6, 38-b/2, 43-a/7, 46-b/9, 46-b/13, 47-a/4, 49-b/9, 49-b/11, 50-a/7, 50-b/7, 50-b/13, 58-b/13, 62-a/4, 62-a/5, 62-b/12, 62-b/13, 63-b/11, 64-a/4, 65-b/1, 67-b/9, 68-b/7, 71-b/10, 75-b/5

a.-lardur 62-a/7

a.-laruñ 2-b/13, 4-b/2, 5-a/8, 5-a/13, 6-a/13, 9-b/6, 13-a/13, 15-a/9, 15-a/11, 15-b/2, 18-a/6, 19-a/11, 20-a/3, 22-a/12, 22-b/1, 25-b/8, 27-b/1, 32-a/11, 32-a/13, 32-b/2, 33-b/3, 34-b/2, 34-b/4, 34-b/13, 37-a/4, 37-b/11, 38-b/1, 38-b/8, 41-b/12, 44-a/4, 44-a/5, 44-a/7, 44-a/12, 44-a/12, 44-a/13, 44-b/4, 46-b/4, 46-b/9, 47-b/2, 48-a/2, 48-b/10, 49-a/12, 49-b/7, 51-a/7, 52-a/4, 61-a/11, 62-b/2, 62-b/8, 63-a/2, 65-b/3, 66-b/11, 67-a/6, 69-b/11, 72-a/2, 73-b/4, 74-b/11, 79-a/4, Ek:3/6, Ek:4/7, 80-a/7, 80-a/13

a.-laruñçün 10-a/3

a.-laruñla 35-a/8, 38-b/2, 43-b/4, 43-b/11, 69-b/5, Ek:3/6, Ek:3/9

a(ñ): Ol zamirinin nazal n'li kullanışı

a.-a 2-a/3, 2-b/11, 3-b/8, 5-a/6, 5-b/1, 9-a/6, 11-a/2, 12-b/7, 12-b/8, 13-b/7, 14-b/7, 22-a/7, 25-b/11, 26-a/3, 26-a/11, 26-b/1, 27-a/11, 27-b/13, 28-b/5, 28-b/13, 29-b/2, 29-b/12, 33-b/9, 33-b/13, 34-b/8, 35-a/10, 41-a/13, 44-b/9, 45-a/2, 46-b/5, 47-b/5, 50-a/9, 50-a/11, 53-b/12, 55-a/8, 56-a/5, 57-a/10, 57-b/1, 58-a/10, 59-a/11, 60-a/2, 60-a/13, 60-b/2, 60-b/9, 60-b/11, 63-a/11, 63-b/4, 64-b/7, 65-a/4, 67-b/7, 68-a/4, 68-a/5, 68-a/6, 68-b/1, 68-b/2, 68-b/4, 68-b/7, 70-b/1, 71-a/3, 71-a/10, 71-a/13, 74-b/2, 75-b/1, 75-b/2, 76-a/4, 78-a/4, 78-b/7
a.-ı 28-a/13, 28-b/1, 68-b/10

añ-: Hatırlamak, anmak

a.-aydı 59-a/5

a.-madı 6-b/13, 59-a/5,

a.-ılan 17-b/11

a.-ılmış 18-a/2

a.-maduğičün 19-b/11

a.-maduğınuñ 19-b/10

ana: anne, ana

a.-sı 6-a/2, 26-b/11, 33-b/1, 43-b/8

a.-sıdur 3-a/10

a.-sına 43-b/10, 61-b/9

anahtar (A.): Anahtar, kilit

a. 54-b/7

a.-lar 54-b/7

a.-ların 54-a/12

a.-larını 51-a/9, 54-a/10, 54-b/2, 54-b/4

ancağ: Yalnız, sadece; olsa olsa

a. 37-b/9, 44-a/1, Ek:1/13

ancılayın: onun gibi

a. 17-b/9, 51-b/3, 59-a/13, 59-b/2

and: yemin

and vir-: Yemin etmek

a. 20-b/4, 59-a/4

- añla- : Anlamak, idrak etmek, kavramak
a.-laduğ 12-a/5
a.-lanan 51-b/12
a.-lanur 52-a/2
a.-layamadı 28-b/4
- anlarcılayın: Onların gibi
a. 34-b/9
- ‘ār (A.): Utanma, mahcubiyet
‘ār *it-*: Utanmak
‘ā. iderin 75-b/11
‘ār *eyle-*: Utanmak, mahcup olmak
‘ā. e.-di 75-b/10
- ara: ara, orta
a. 20-a/8
a.-da 5-a/3, 5-b/2, 6-b/11, 7-b/8, 7-b/9, 20-b/12, 25-b/10, 29-a/5, 29-a/6, 30-a/10, 30-b/7, 36-b/2, 37-b/12, 37-b/13, 38-b/1, 41-a/13, 41-b/12, 48-a/8, 62-b/7, 73-a/1, 75-b/12
a.-cuğda 37-a/10
a.-cuğa 31-a/3
a.-dadur 30-a/13, 30-b/1,
a.-dan 5-a/2, 17-a/3, 21-a/3, 30-b/2, 32-b/11, 36-a/11, 49-b/6, 50-b/5, 73-a/1, 77-b/10
a.-larında 80-a/8
a.-larından 25-a/13, 32-a/6, 70-b/5
a.-lığı 30-b/7, 35-a/4
a.-lığında 38-a/13
a.-lığın 4-b/10
a.-muzda 9-b/3, 33-a/5, 42-a/4
a.-sında 5-b/2, 7-a/1, 20-a/11, 79-b/6, 80-a/5, 28-b/13, 32-b/2, 44-a/4, 45-b/8, 47-a/2, 50-b/7, 56-b/1, 65-b/9, 67-a/9, 71-a/12, 72-b/1, 72-b/12, 74-b/9, 74-b/11, 75-a/5,
a.-sından 9-b/6, 12-a/4, 13-b/1, 42-b/1, 65-b/2, 65-b/3, 65-b/5
a.-ya 4-b/12, 5-a/6, 78-b/12, 8-a/1, 8-b/2, 16-a/8, 20-a/13, 29-a/3, 29-b/3, 30-b/10, 35-a/6, 36-a/13, 37-b/5, 48-a/3
- ara-: Aramak, araştırmak
a.-dılar 23-a/12, 23-b/7, 48-a/6
a.duğı 30-a/13, 31-a/4
a-duğ 23-b/10
a.-duğça 42-b/4
a.-rdı 70-b/1
a.-rın 47-a/11
a.-vuz 11-b/9
arayu git-: Aramaya gitmek
a. g.-di 9-a/3
a.g.-miş 70-a/13
- ‘Arafāt (A.): Haccın icaplarından olmak üzere Kurban Bayramının arefesinde usūlüne göre vakfeye durulan ve Mekke civarında bulunan mukaddes dağ
‘A. 26-b/6
- ‘Arap dili: Arapların konuştuğu dil, Arapça
‘A. d.-ince 22-a/1
- ard: Arka, geri
a.-dın 49-b/11
a.-dına 78-b/10
a.-dunda 49-b/1
a.-ınca 30-b/9
a.-umca 10-a/1, 13-a/10
- arî: Temiz, saf, günahsız
a. 6-b/7
- arğa: Arka, sırt, geri, birini koruma ve kollama
a.-larındağı 40-a/2
a.-mdağı 57-b/8
a.-muz 39-b/13
a.-sı 25-a/11
a.-na 72-b/10, 75-a/11
a.-sındağı 40-a/3
- arpa: Arpa
a. 58-b/13
- arşlan: Aslan
a. 23-a/6, 23-a/8, 75-a/13
- arış: Arşın
a. 34-b/1, 34-b/5, 37-b/8, 37-b/9, 67-b/5, 76-b/6

- a.-ıla 34-a/13, 34-b/5
artuq: Fazla, çok fazla, geriye kalan, başka
a. 68-b/6
aruq: Cılız
a. 39-a/12
arż (A.): Dünya; toprak
a. 58-a/13
‘arż eyle-: Sunmak, takdim etmek
‘a. e. 57-b/5
‘a. e.-di 11-a/7, 27-b/7
arzu it-: İstemek
a. i.-diler 67-b/10
aş-: Asmak, idam etmek
a.-dı 50-a/1
aşa ko-: İdam edip koymak
a. k.-rın 44-b/11
‘aşā (A.): Değnek, sopa
‘a.-nıla 39-a/2
‘a.-sın 37-b/1,
‘a.-sınuñ 37-b/8
‘a.-sıyıla 37-b/6,
‘a.-yıla 39-a/5
Mūsā peygamberüñ ‘aşāsı: Hz. Musa’nın mucizeler gösterdiği değneği
M. P. ‘A. 66-a/2
āsān (F.): Kolay
ā.-dı 17-a/7
aşıl / aşl (A.): Asıl, kök, esas, temel, soy
a.-ı 3-a/7, 19-b/12, 26-a/7, 51-b/7, 71-a/13, 73-a/3
a.-ında 26-a/5
a.-ından Ek:1/8, 67-b/5
a.-ını 10-b/8, 23-a/3
‘āşī (A.): İyan eden, karşı gelen
‘ā.ler 48-b/10
‘ā.-lıklar 2-a/7
‘ā.lıkların 19-a/1
‘ā. o.-mayam 31-a/12
‘ā. o.-up 16-a/2
‘āşī ol-: İsyen etmek
‘ā. o.-dı 2-b/7, 2-b/9, 51-b/10, 54-b/9
‘ā. o.-dılar 48-b/2
‘ā. o.-duñ 13-a/11
‘āşī it-: İsyen etmek
‘ā.lık i.ersiz 39-b/4
aşşı: Fayda, kār, kazanç
a. 4-a/1
aşāğa: Aşağı
a. 3-b/12, 13-a/2, 13-b/11, 57-b/4, 57-b/12, 58-a/12, 72-a/13, 77-b/4
a.-da 62-a/6, 72-a/13
aşikāre (F.): Açık, belli
a. 12-a/6, 62-a/3
aşikāre gör-: Apaçık görmek
a. g.-üp 2-b/1
aşikāre göster-: Apaçık göstermek
a. g. 62-a/3
‘āşüre (A.): Çeşitli baklagillerden yapılan yemek
‘ā. 4-a/5
at: At, binek hayvanı
a. 33-b/13, 34-a/2, 76-a/3, 76-a/7, 76-a/8, 77-a/8
a.-a 34-a/1, 45-a/5, 54-b/13, 55-a/1
a.-dan 77-b/4
a.-ını 54-b/10
a.-larınıñ 54-b/13
a.-uñ 77-a/8
at dep-: At sürmek
a. d.-üp 76-a/3
at-: Atmak, fırlatmak
a.-dı 76-a/11, 77-a/13
a.-duq 14-a/9
a.-uñ 76-a/8
yabana at-: Dikkate almamak, değeri vermemek
y.-lara a.-duq 14-a/9
ata: Baba, ata
a. 16-a/11, 16-b/1
a.-da 51-b/4, 51-b/6
a.-ları 33-b/3
a.-muz 20-a/12

a.-sı 26-b/11, 33-a/12, 33-a/13,
33-b/1, 60-b/1, 61-b/9, 68-a/6,
75-b/2
a.-sın 20-a/9
a.-sına 75-b/1
a.-sınıñ 70-a/11, 70-a/12, 70-
a/13, 78-a/8
atlas (A.): İpekden yapılmış kumaş,
İpek gibi güzelleşmek, güzel olmak
a.-dan 23-a/6
a.-lar 55-a/2
‘avām (A.): Herkes, kaba ve cahil
halk, ayak takımı
‘a. 55-b/8
āvāz (F.): Ses, seda, şan, şöhret
ā. 12-a/4, 12-a/7, 66-a/4, 79-
b/12
ā.-ā 14-b/7
ā.-ı 66-a/4
ā.-ın 79-b/13
ā.-ına 80-a/1
ā.-ında 79-b/12
ā.-uñ 12-a/8
ā.-la 79-b/12
‘avrat (A.): Kadın
‘a. 44-b/11, 47-a/11, 47-a/12,
57-b/2, 57-b/7, 57-b/11, 61-a/8,
63-b/5, 63-b/7, Ek:1/7, Ek:1/8,
Ek:1/10, 79-a/6, 79-a/8, 79-
a/11, 80-a/6
‘a.-a 56-a/5, 63-b/6,
‘a.-ı 67-b/12, 78-a/8, 79-a/13
‘a.-ını 60-a/4
‘a.-ınıñ 45-a/1
‘a.-la 47-a/7, 57-a/10, 57-a/12
‘a.-lar 5-b/13, 16-b/3, 46-b/11
‘a.-ları 47-a/4, 47-b/1, 56-a/13
‘a.-larıyla 62-a/4
‘a.-laruñuzı 19-b/5
‘a.-uñı 44-b/10
avuc: Yarı yumulmuş elin alacağı
miktar, miktar
a. 2-a/3, 6-a/13, 8-b/12, 14-b/4
ay: Yılın on ikide biri

a. 7-b/11, 7-b/13, 56-a/4, 56-
a/12, 56-a/13, 56-b/8, 56-b/10,
56-b/11,
a.-ından 7-b/6, 7-b/12
a.-ını 7-b/11
a.-ınıñ 7-b/5
a.-lık 35-a/4
ayağ: Ayak, mertebe, basamak
a. 8-b/11, 57-b/3
a.-ı 8-b/9, 10-a/3, 14-b/3, 78-
b/5
a.-ına 16-b/4
a.-ın 15-b/6
a.-ını 47-b/4
a.-ıyıla 15-b/5
a.-umuzu 76-a/2
‘ayāl (A.): Çocuk, evlât
‘a.-larından 80-a/6
‘ayb (A.): Utanılacak şey, kusur ayıp,
yapılması hoş karşılanmayan davranış
‘a. 24-b/6
‘a.-lu 33-a/10
āyet (A.): İşaret, delil
ā. 3-a/1
ā.-de 2-a/9
ā.-dür 2-a/10, 6-a/8
ā.e 2-b/5
ā.-i 2-a/8, 21-b/10
ā.-leri 2-b/12
ā.-üñ 3-b/10
ayır-: Ayırmak, uzaklaştırmak
a. 37-a/13
a.-duñ 9-b/3, 9-b/7,
a.-madı 9-b/8
a.-mağa 13-b/2
aylağ: Bedava, ücretsiz
a. 31-b/12
‘Ayli: Eşmuyıl peygamber zamanında
bir danışmend
‘A. 67-b/13, 68-a/2, 68-a/3, 68-
a/6, 68-a/9, 68-a/10, 68-b/3,
68-b/4, 68-b/7, 68-b/8, 68-b/9,
68-b/11, 68-b/12, 69-a/2, 69-
a/4
‘A.-üñ 68-b/5, 68-b/13

‘ayni (A.): Hep o, başkası değil;
tıpkısı
‘a. 41-b/11
ayrıl-: Ayrılmak, uzaklaşmak, kopmak
a.-dı 16-b/7, 18-b/11, 64-a/1
a.-ınca 18-b/3
a.-uğdur 34-a/2
ayru: Uzak, ayrı
a. 8-b/6
ayrul-: Uzaklaşmak, ayrılmak
a.mazdı 64-b/9
a.up 34-a/8
ayruğ: başka, başkası
a. 16-b/6, 19-a/1, 32-b/11, 42-
b/2
ayur-: Ayırmak
a.-dılar 69-b/5
az: Çok olmayan
a. 13-b/3, 31-a/8, 66-b/10, 73-
b/4
a.-acuç 69-b/8, 74-a/5
a.-dur 32-b/1
a‘zā (A.): Organlar
a.-sı 58-a/10
azāb / ‘azāb(A.): İşkence, keder,
ıztırap
a. 61-a/3, 69-b/5
a.-ından 27-b/3
a.lar 19-b/5
a.-umuzu 2-a/12
az-: Azmak, yolunu şaşırarak, yoldan
çıkarak, sapmak
a.-dı 51-b/1, 54-b/8
a.-dılar 63-a/4, 66-b/7
a.-ma 55-a/8
a.-mağa 56-a/2
a.-masına 12-b/9
a.-miş 13-a/5
a.-mişdur 56-b/6
a.-dıkları 12-b/5
a.-duklarına 10-a/11
a.-up 4-a/11, 12-a/12, 33-a/13
azdur-: Azdırmak, yolunu şaşırtmak
a.-dı 50-a/4
a.-miş 52-a/7, 53-a/7

a.-up 8-a/5, 10-a/6
a.-ursın 12-b/8
azād (F.): Hür, kurtulmuş, uzak,
uzaklaşma
a. 59-a/7
azād eyle-: Kurtarmak, hür
olmak
a. e.-ye 59-a/7
Azerbicān: Azerbaycan
A.-dan 28-b/11
‘azm (A.): Kasıt, maksat, niyet
‘a. 72-b/8
‘azamet (A.): Büyüklük, Yücelik
‘a.-ini 11-a/7, 70-a/3, 74-a/1
‘a.-lü 77-b/4
‘azīm (A.): Büyük, yüce
‘a. 20-b/12
azğun: Azgın, azmış
a. 56-a/4
azğunluk: Azgınlık
a. 51-a/7
azğunluk eyle-: Azmak,
azgınlık yapmak
a. e.-di 51-a/8
azuğ: Yiyecek, yol yiyeceği
a. 28-b/2, 28-b/3, 29-a/3, 30-
a/1
a.ları 32-b/12
B
bāc (F.): Vergi, harç
b. 60-b/7
bağ (F.): Büyük bağ, bahçe
b.-ları 48-a/11
Bağdād (A.): Bağdat şehri
Bağdaduñ kal‘ası: Bağdat
kalesi
B. k. 60-b/9
Bağdādî (A.): Bağdatlı
b.-ler 60-b/9, 60-b/11
bağışla-: Affetmek, bağışlamak,
vermek, ihsanda bulunmak
b. 14-a/13, 15-a/10, 48-a/13
b.-dı 16-b/6, 16-b/9
b.-layaydum 59-a/7
bağla-: Bağlamak

b.-yup 73-b/12, 76-b/8
şaf lar bağ layup dur: Saf tutup
durmak
ş. 75-b/7
bağ latdur-: Bağ latdırmak
b.-dı 23-a/7
bahā (F.): Kıymet, değer
b.-sına 23-b/11
b.-sıyla 23-b/13
bahāne (F.): Kusur, noksan, garaz
b. 73-b/10
bāh il (A.): Cimri
b.-lerden 20-a/1
bağ ş: Kısım, cüz, parça
b. 80-a/8, 80-a/9
b.-şın 80-a/8
bağ ş it-: parça yapmak
b. i.-miş 80-a/7
baht (F.): Kader, baht, şans
b.-lı 45-b/12
bağ -: Bakma, bakış, gözetmek,
seyretmek
b.-an 55-b/2
b.-arlar 18-b/9
b.-dı 31-b/7, 58-b/10
b.-ıcağ 22-a/9
b.-ışdı lar 42-a/1, 57-b/12
b.-ma 12-b/10, 15-a/10,
b.-mañ 74-a/6
b.-up 35-b/3, 35-b/8, 35-b/10
bağ çe (F.): Bağ çe
b.-ler 60-b/13
b.-leri 48-a/11
bāki (A.): Geri kalan
b. 16-b/9, 53-b/13
b.-si 9-a/9
bağ ıyye (A.): Geri kalan, artık
b. 66-a/10, 66-a/11
bāki (A.): Ebedi, sonsuz, artan geri
kalan, Allah
b. 38-b/12
bal: Arının ürettiği besin
b. 38-b/7
Baş ra balı: Basra'nın ünlü balı
b. 66-a/13

Ba' l: Kâfirlerin tapdıkları çok güzel
bir kadın
B. 63-b/4, 63-b/5
B.-a 63-a/8, 63-a/10, 63-b/11,
64-a/1, 64-b /5, 65-a/3
B.-ı 65-b/1
Bal' ām bin Bāgūr / Bal' ām:
Putperestlerin içinde yaşayan
müş lümanken sonra dinden çıkan bir
kâfir
B. 44-a/5, 44-a/6, 44-a/9, 44-
a/10, 44-a/11, 44-b/5, 44-b/6,
44-b/9, 44-b/10, 45-a/3, 45-a/7,
45-a/10, 45-a/12, 45-a/13, 45-
b/2, 45-b/4, 45-b/12, 46-a/5,
46-a/13, 46-b/6
B.-a 44-a/10, 45-a/11, 46-b/3
B.-ı 44-b/5, 45-b/11, 47-b/9
B.-uñ 44-b/6, 45-b/2, 46-a/12
bağ ık: Ç amur, bataklık
b. 2-a/3
b.-ı 2-b/11
balık: Omurgalılarından, suda yaşayan,
solungaçla nefes alan ve yumurtadan
üreyen hayvanların genel adı
b. 28-b/8, 28-b/9, 29-a/4, 29-
a/12, 29-b/4, 29-b/7, 30-a/2,
30-a/7, 30-a/10, 30-b/5, 30-b/6,
30-b/8, 30-b/10, 34-b/7
b.-a 29-a/10, 29-a/11
b.-dan 30-b/8
b.-ı 29-a/8, 29-b/7, 29-b/10,
30-a/4, 30-b/4, 34-b/7
b.-uñ 30-a/5
bār i (A.): Hiç olmazsa, bir kere
b. 7-b/9
Bār ik: Kâfirlerin padişahı
B. 49-b/4, 50-a/3, 50-b/8, 50-
b/13, Ek:1/11
B.-ı 50-b/7, 50-b/13
B.-uñ 50-b/5
bağ -: Ç ökmek
b.-dı 50-a/9
barmak: parmak
b.-mağ larını 50-b/8, 50-b/9,

bārū (F.): Kale duvarı, hisar burcu, sur
b.-sı 47-b/8
baş-: Basmak, gelmek
b.-duğı 8-b/9, 8-b/11, 14-b/4
bāsbān (F.): Bekçi
b.-lık Ek:4/7
Başra: Basra
B. 28-b/12
Başra balı: Bir çeşir bal türü
b. 38-b/5
baş: Kafa, can
b. 41-b/9, 44-b/12, 45-b/13, 50-
b/7, 50-b/9, 57-b/11, 58-a/12,
60-b/2
b.-dan 35-b/9
b.-ı 4-a/10, 5-a/5, 35-b/9, 58-
b/10, 65-b/12, 74-b/5, 75-a/2,
77-b/3, 78-b/5
b.-ın 3-b/12
b.-ına 5-a/4, 5-b/5, 5-b/6, 5-b/9,
11-b/3, 47-b/4, 51-a/2, 70-b/8,
76-b/9
b.-ından 75-a/2, 77-b/1
b.-ındağı 67-b/6
b.-ını 3-b/11, 44-a/1, 75-a/9
b.-ınıñ 77-a/13
b.-ları 15-b/10, 18-a/6, 18-a/8
b.-ların 13-b/11, 57-b/3
b.-larıyla 15-b/10
başı ağrı-: Baş ağrısı çekmek
b. a.-madı 4-a/10
baş ol-: Reis olmak, başkan
olmak
b. o.-dılar 50-b/3
baş kaldurmak: İsyân etmek
b. k.-dı 56-b/3, Ek:2/7
başka: Başka
b. 9-b/4
başla-: Başlamak
b.dı 25-a/6, 32-a/7, 44-b/2
b.-dılar 16-a/10, 16-b/2, 47-a/3,
62-b/3
b.-yup 56-a/2
bat-: Batmak, girmek
b.-lar 59-a/1

batman: 7,692 kilogram olan ağırlık
ölçü birimi
b. 67-b/7
bâtil (A.): Hak ve doğru olmayan,
yalan, hurafe
b. 15-a/5
b.-dan 79-b/6
b.-dur 5-a/13
batu: Batı
b.-sını 19-a/9
bay: Zengin
b. 24-a/7
bayıl-: Bayılmak
b.-dılar 74-a/1
b.-ursız 74-a/5
baylık: Zenginlik
b.-dan 59-b/1
bayrām (A.): Bir dinde mübarek
sayılan gün, bayram
b. 7-b/7
ba^c zı (A.): Birazı, bir kısmı; kimi
b. 25-b/10, 26-a/1, 30-b/4
b.-lar 13-a/4, 25-a/2, 26-a/2,
26-a/5, 29-b/2, 39-a/3, 43-a/4,
48-b/6, 50-b/3, 50-b/4, 51-a/4,
61-a/3, 63-b/5, 64-b/1, 71-b/13,
72-a/12
b.-ları 5-b/9, 25-a/2
b.-larıñ 52-a/5
beden (A.): Beden, vücut
b.-inden 15-b/4
b.-üñ 6-b/8
Bedir ğazası: Hz. Muhammed'in
Mekke müşrikleriyle yaptığı savaş
b. ğ.-na 74-a/10
beg: Sözü geçen, nüfuslu kimse
b.-ler 60-a/1, 67-b/2, Ek:2/12
b.-leri 49-b/9, 50-b/4, 60-b/1
b.-lerine 73-a/3
b.-lerini 50-b/10, Ek:4/3
beğâyet (A.): pek çok, aşırı, son
derecede, pek ziyâde
b. 20-a/1, 44-b/7, 57-b/13, 73-
a/6

begen-: İyi veya güzel bulmak, benzerleri arasından birini seçip ayırmak

b.-düğü 33-a/10, 48-a/11

b.-düğünü 47-a/1

b.-düklü 46-b/13

b.-meye 33-a/11

beglik: Beylik, bey olma

b.-i 50-b/8

beglik eyle-: Bey olmak, beylik yapmak

b. e.-dügünden 60-a/12

bel: İnsan bedeninde göğüsle karın arasında daralmış bölüm

b.-indeki 77-a/9

b.-inden 77-a/11

b.-ine 58-b/6

belâ (A.): Gam, keder, musibet, üzüntü

b. 40-a/8, 64-a/7, 71-b/10, 77-a/5

b.-dan 19-b/6

b.-sından 67-b/2

b.-lar Ek:1/7

b.-ya 4-a/12, 67-b/8

b.-yı 47-b/2

belî (F.): Evet

b. 36-a/1

belki (F.): İhtimal, umulur, olabilir

b. 20-b/10, 27-a/5, 32-b/1

belkim (F.): İhtimal, umulur, olabilir

b. 18-b/8, 68-b/11

bellü: Belli, açık aşikâr

b.-dür 48-a/8, 60-b/11

belür-: Belirmek, görünmek, ortaya çıkmak

b.-di 12-a/7, 30-a/4

b.-medi 75-a/3

ben: Ben (Teklik 1. Şahıs zamiri)

b. 1-b/5, 1-b/6, 2-a/8, 2-b/6, 2-b/7, 2-b/8, 5-a/11, 5-b/8, 6-a/12, 6-b/10, 6-b/12, 10-b/4, 11-a/2, 13-b/6, 14-a/2, 14-b/8, 21-b/3, 24-b/11, 25-b/5, 28-a/3, 28-b/1, 28-b/6, 30-a/7, 30-a/10, 31-b/3, 32-a/2, 32-a/3, 32-b/7,

33-a/7, 33-a/11, 33-a/12, 33-b/1, 33-b/5, 37-a/12, 44-a/12, 46-a/3, 46-a/8, 46-b/5, 52-b/8, 52-b/11, 56-a/6, 56-b/5, 56-b/11, 59-a/4, 59-a/5, 65-a/6, 68-b/10, 70-b/6, 75-b/3, 75-b/11, 76-a/12, 76-b/2, 77-a/2, 78-b/7, 79-a/11, 79-a/13,

b.-a (baña): 9-a/12, 10-b/13, 13-b/5, 15-a/2, 28-a/7, 28-b/1, 30-a/8, 31-a/6, 31-b/1, 31-b/2, 45-b/3, 46-b/4, 52-b/10, 52-b/11, 56-b/8, 56-b/10, 57-b/8, 57-b/9, 57-b/10, 58-b/7, 59-a/4, 59-a/6, 76-a/8, 78-b/8, 79-a/11, 80-a/12, 80-a/13

b.-den 27-b/11, 28-a/4, 31-b/2, 70-b/6, 78-b/7

b.-i 10-b/12, 11-a/1, 12-b/4, 13-b/3, 13-b/6, 24-b/13, 31-a/12, 32-b/8, 37-a/13, 56-a/9, 56-a/10, 56-b/10, 56-b/11, 57-b/7, 58-b/4, 58-b/8, 58-b/11, 59-a/6, 65-b/2, 75-b/3, Ek:3/2, 80-a/13

b.-in 2-b/9

b.-üm 10-a/1, 11-a/1, 13-a/10, 13-a/11, 13-a/13, 13-b/8, 14-a/2, 18-a/10, 27-b/13, 28-a/7, 28-a/12, 32-a/4, 38-a/5, 44-a/11, 46-a/3, 46-a/4, 46-a/5, 46-b/4, 56-b/7, 58-a/8, 59-a/3, 64-b/11, 64-b/12, 64-b/13, 68-b/8, 70-b/5, 73-a/12, 74-b/12, 76-a/8, 78-b/8, 79-a/10, Ek:3/1
b.-ümle 31-a/10, 32-a/2, 32-b/8, 32-b/11, 56-b/11, 77-a/7

benî (A.): Oğullar

b.-dür 61-b/7

Benî İsrâ'îl (A.): Hz. Musa'nın peygamber olarak gönderildiği kavim, İsrail oğulları, Yahudiler

b. 1-b/5, 4-a/6, 5-a/6, 7-b/2, 7-b/9, 7-b/13, 8-a/7, 8-b/1, 8-b/13, 11-b/7, 15-a/5, 16-a/5,

19-a/12, 19-a/5, 19-b/2, 19-b/9,
 19-b/12, 20-b/13, 23-a/11, 23-
 b/3, 24-a/8, 25-a/11, 25-b/8,
 31-a/1, 31-a/4, 31-a/7, 34-a/9,
 34-b/9, 35-a/2, 35-a/6, 35-a/10,
 35-a/13, 35-b/1, 35-b/13, 36-
 a/12, 36-b/7, 37-a/8, 37-b/2,
 37-b/5, 38-a/10, 38-b/12, 40-
 a/9, 41-a/2, 41-a/13, 42-a/7,
 42-b/8, 42-b/11, 43-b/1, 43-b/3,
 44-a/9, 46-a/1, 47-a/1, 47-a/10,
 47-a/11, 51-b/3, 56-a/3, 56-a/4,
 61-b/13, 62-a/12, 62-a/13, 62-
 b/1, 63-b/6, 65-b/9, 65-b/11,
 66-a/2, 66-b/6, 66-b/7, 67-a/3,
 67-a/4, 67-a/8, 67-a/10, 67-
 a/11, 67-a/12, 67-a/13, Ek:1/1,
 Ek:1/6, Ek:1/12, Ek:6,
 Ek:2/11, Ek:2/13, 67-b/7, 68-
 b/5, 69-a/2, 69-a/4, 70-b/3, 70-
 b/5, 70-b/9, 71-a/3, 71-a/4, 71-
 a/11, 71-b/9, 72-a/8, 72-b/1,
 73-a/3, 73-a/13, 73-b/8, 73-
 b/13, 79-a/7, Ek:4/1
 b.-de 43-b/13, 52-a/2
 b.-den 4-a/2, 4-b/3, 5-b/7, 5-
 b/9, 5-b/12, 7-a/10, 26-b/8, 27-
 b/8, 43-a/7, 50-a/1, 63-b/6,
 Ek:1/7, Ek:2/1, Ek:2/3, 69-a/4,
 70-a/8,
 b.-dendür 26-a/8
 b.-e 6-a/11, 7-b/13, 8-a/11, 15-
 b/9, 15-b/11, 19-a/4, 19-a/10,
 25-b/7, 27-a/13, 27-b/5, 27-b/7,
 34-b/10, 40-b/13, 42-b/8, 50-
 a/13, 50-b/3, 59-b/10, 68-b/4,
 71-b/4,
 b.-i 4-b/5, 6-b/9, 9-b/7, 13-b/1,
 13-b/9, 50-b/5
 b.-le 49-a/12
 b.-ün 5-a/1, 51-a/3, 66-b/11,
 67-b/1, 72-a/7, 78-a/2, 79-a/1
Benī İsrā'îlün peygamberi: Hz.
 Musa
 b. 31-a/1

Benī İsrā'îlün uluları: İsrail
 kavminin önde gidenleri, İsrail
 kavminin kanaat önderleri
 b. 9-b/9, 50-b/4, 69-a/13
 b.-nı 56-a/7, 56-b/1, 71-a/1
 Benī Ümiyye: Ümiyye oğulları
 b. 22-a/11
 b.-nüñ 22-a/12
 beñüz: Renk, yüz, çehre
 b.-lü 76-a/13
 beñze-: Benzemek, emsal teşkil etmek,
 gibi görünmek
 b.-mez 41-b/3
 b.-mezler 31-b/8
 b.-yen 3-a/13
 beñzer: Nitelik, görünüş ve yapı
 bakımından bir başkasına benzeyen
 veya ona eş olan
 b. 40-a/13, 66-b/9
 berāber (F.): Eşit, denk, birlikte olma
 b. 76-a/4
 berdār (F.): Asılmış
berdār eyle-: Asmak
 b. e.-di 49-a/13
 berī (A.): Sālīm, kurtulmuş; temiz
beri kııl-: Kurtarmak,
 temizlemek
 b. k.-dı 58-a/6
 berriyye (A.): Çöl, ova
 b. 73-b/2
 b.-de 39-a/3
 b.-lik 35-a/4
 berü: Bu yana, buraya, beriye
 b. 7-b/7, 24-a/10, 51-a/10, 71-
 b/11
 besle-: Beslemek, bakmak, gözetmek
 b.-di 68-a/3
 beş: Sayı (5)
 b. 49-b/7, 49-b/9, 50-a/1, 60-
 a/11
 b.-i 49-b/9
 beş kez yüz biñ: Beş yüz bin (500.000)
 b. 35-a/2, 73-b/13, 75-b/7
 beş yüz: Beş yüz (500)
 b. 67-b/6

- beş yüz biñ: Beş yüz bin (500.000)
b. 36-a/3
- beş yüz yetmiş: beş yüz yetmiş (570)
b. 76-b/12
- beyân (A.): Açıklama, söyleme, bildirme, beyan; hikâye
b.-ındadır 67-a/12
beyân eyle-: Açıklamak
b. e.-di 10-a/7
b. e.-dük 10-b/8
b. e.-r Ek:3/3
beyân it-: Açıklamak
b. i.-elüm 19-b/12
- beyin: beyin
b.-ini 77-b/3
- Beytü'l-Muqaddes (A.): Mukaddes ev; Kudüs, Kudüs cämii (Mescid-i Aksa)
b. 34-a/10, 49-a/10
b.-e 34-b/10
- bırak-: Bırakmak, terk etmek
b.-dı 13-a/6, 36-a/6, 43-b/12, 45-a/9, 62-b/2
b.-dılar 20-a/8, 20-a/12
b.-duğı 13-a/8
b.-miş 58-a/12
b.-şalar 3-b/12
- bîçâre (A.): Çaresiz
b. 50-a/9, 77-a/4
- bîgâne (A.): Kayıtsız, ilgisiz, yabancı, dünyayla ilgisini kesmiş olan
b.-liķ 22-a/10
- bîhaber (A.): Habersiz
b. 9-b/8
- bîhad (F.): Sınırsız
b. 44-b/8, 52-a/8, 60-a/10
- bîzâr (F.): Bıkmış, usanmış
bîzâr ol-: Bıkmak, usanmak
b. o.-dılar 59-b/1
- bil-: (bir şeyi) bilmek, anlamak, öğrenmek
b.-di 1-b/3, 13-b/6, 31-a/3, 37-a/11, 38-a/3, 41-b/11, 42-a/12, 42-b/3, 42-b/7, 46-b/1, 58-b/3, 68-b/3, 75-a/10, 75-a/12, 76-b/3, 78-a/9, 78-b/3, 78-b/6,
b.-diler 4-b/7, 15-a/5, 17-b/8, 17-b/9, 17-b/10, 35-b/4, 48-a/6, 59-b/3,
b.-dük 14-a/12
b.-düm 2-b/13, 58-b/3,
b.-dünse 2-a/7
b.-dünüz mi? 56-b/4
b.-düklerin 18-b/4
b.-dügi 42-b/6
b.-dügümçün 56-b/5
b.-düm 1-b/6
b.-dügün 57-a/10
b.-dünüzse 17-a/10
b.-eler 35-a/9, 40-a/5, 53-a/9, 65-a/1
b.-elüm 7-a/6, 21-b/9, 71-b/6,
b.-eydük 42-a/6
b.-medi 33-b/8, 42-b/4, 52-b/13, 53-b/11
b.-mediler 20-a/13
b.-medük 12-a/5
b.-mege 35-b/3,
b.-mez 53-b/7, 67-b/2
b.-mezdi 54-a/12
b.-mezeyin 27-b/12,
b.-mezin 32-a/9
b.-mezlerdi 71-b/12
b.-mezüz 8-a/2, 20-b/5, 35-a/7
b.-sünler 57-b/6
b.-ün 57-b/7
b.-üp 43-a/3, 72-a/10
b.-ür 2-b/3, 41-b/6
b.-ürdi 6-a/8, 23-a/4, 38-b/10, 40-b/6, 42-a/4, 44-a/8, 53-a/4, 54-a/3, Ek:2/9, 68-a/6, 74-a/4
b.-ür misin 32-a/9
b.-ürmiş 74-a/2, 74-b/2
b.-ür misiz? 56-b/9
b.-sin 70-b/4
b.-ürler 4-a/6
b.-ürlerdi 6-a/7, 50-b/11, 54-b/5
b.-ürsin 41-b/7, 53-a/11
b.-ürüz 56-b/9
bilmezlik it-: Bilmemek

b. i.-üp 12-b/5
bildür-: Bildirmek, tebliğ etme
b. 16-b/11
b.-di 15-b/11, 31-a/2, 34-b/10,
41-a/10, 53-b/11, 63-b/3, 68-
a/5, 68-b/3, 68-b/4, 78-a/9
b.-diler 23-a/4
b.-e 21-a/7, 27-b/2
b.-ecek 17-a/3
b.-em 76-b/3
b.-eydi 24-a/5
b.-medi 42-a/5
b.-memiş 53-b/9
b.-meyevüz 36-b/2
b.-ür 27-b/5, 33-b/8, 41-a/7,
43-a/13, 61-b/6
b.-sün 21-a/3, 21-b/5, 21-b/10,
42-b/11
b.-sünler 36-a/9
bile: Birlikte, beraber, dahi
b. 5-b/6, 7-b/4, 7-b/12, 9-a/7,
9-b/9, 11-b/8, 12-a/13, 12-b/6,
13-b/6, 15-a/4, 17-a/9, 20-b/8,
25-a/10, 28-b/7, 28-b/8, 31-b/4,
31-b/9, 33-b/12, 34-a/5, 35-b/7,
38-b/2, 39-a/5, 40-a/3, 40-a/6,
42-a/5, 48-b/6, 58-b/12, 58-
b/13, 64-b/9, 66-b/5, 66-b/13,
75-b/6, Ek:4/9
bilgelik: Bilge olma durumu ve
niteliği; bilgi, hikmet
b. Ek:1/10
biñ: Sayı sıfatı (1000)
b. 4-b/3, 23-b/12, 24-a/10, 55-
a/6
b.-den 23-b/13
bin-: Yüksek bir şeyin veya bir
hayvanın üstüne çıkıp ayaklarını
sallandırarak oturmak
b. 45-a/6
b.-di 34-a/2, 45-a/3, 45-a/4
b.-dügüm 45-b/3
b.-erlerdi 54-b/13, 55-a/1
b.-esin 33-b/11
b.-miş 72-a/6

bînihāye (A.): Nihayetsiz, sonsuz
b.-dür 27-b/11
bir: Sayıların ilki; bu sayı kadar olan;
herhangi bir varlığı belirsiz olarak
gösteren; tek, eş, aynı; müşterek;
b.2-a/2, 2-a/4, 2-a/9, 3-a/1, 3-
a/8, 3-a/9, 3-a/12, 3-b/6, 3-
b/10, 3-b/11, 3-b/12, 5-a/2, 5-
a/10, 5-b/2, 5-b/4, 6-a/2, 6-
a/11, 6-a/12, 6-a/13, 7-b/11, 7-
b/13, 8-a/1, 8-a/7, 8-a/13, 8-
b/2, 8-b/7, 8-b/12, 10-a/13, 11-
a/5, 11-a/11, 12-a/4, 12-a/7,
12-b/5, 12-b/9, 14-a/9, 14-b/4,
15-a/5, 15-b/3, 16-a/1, 16-a/8,
16-a/13, 17-a/3, 17-a/2, 17-b/8,
18-a/4, 18-a/8, 18-b/8, 19-b/13,
20-a/2, 20-a/9, 20-a/10, 20-
a/12, 20-b/10, 21-a/2, 21-a/8,
21-a/9, 21-a/12, 22-b/3, 22-b/4,
22-b/13, 23-a/6, 23-a/11, 23-
a/12, 23-a/13, 23-b/2, 54-b/4,
24-b/7, 25-b/11, 26-a/4, 26-
a/11, 26-a/12, 26-b/2, 27-b/8,
27-b/13, 28-a/2, 28-a/12, 28-
a/4, 28-b/8, 28-b/9, 28-b/11,
28-b/12, 28-b/13, 29-a/5, 29-
a/6, 29-b/13, 31-b/4, 31-b/10,
32-a/6, 32-a/7, 32-b/1, 32-b/2,
32-b/4, 32-b/11, 32-b/13, 33-
a/8, 33-a/9, 33-b/10, 33-b/13,
34-a/3, 34-a/11, 34-b/4, 35-a/6,
35-b/5, 35-b/9, 36-a/4, 38-a/10,
38-b/8, 39-b/9, 40-a/4, 40-b/1,
41-a/3, 41-a/5, 41-a/12, 41-
a/13, 41-b/3, 41-b/6, 41-b/7,
42-b/2, 42-b/6, 42-b/7, 42-b/13,
43-a/6, 43-a/8, 44-a/4, 44-a/8,
44-b/4, 44-b/6, 44-b/12, 45-a/3,
45-a/7, 45-b/1, 45-b/7, 46-a/4,
46-a/13, 47-a/6, 47-a/7, 47-b/7,
47-b/13, 48-a/3, 48-a/8, 49-a/1,
49-a/4, 49-a/11, 49-b/3, 49-b/4,
49-b/10, 49-b/13, 49-b/10, 51-
b/3, 51-b/10, 53-a/7, 53-b/3,

54-a/10, 54-b/2, 54-b/3, 54-b/4, 54-b/11, 54-b/12, 55-a/2, 55-a/6, 55-a/9, 55-a/13, 55-b/1, 56-a/4, 56-a/7, 56-b/2, 56-a/4, 56-b/8, 57-a/6, 58-b/13, 59-b/12, 59-b/13, 60-a/4, 60-b/7, 60-b/8, 60-b/10, 61-a/4, 61-b/9, 61-b/11, 62-a/4, 62-b/3, 62-b/6, 62-b/6, 62-b/9, 63-a/7, 63-b/5, 63-b/8, 64-a/12, 64-b/7, 64-b/8, 65-b/11, 65-b/12, 65-b/13, 66-a/2, 66-a/3, 66-a/4, 66-a/9, 66-a/12, 66-b/1, 66-b/11, 66-b/12, 67-a/5, 67-a/6, Ek:1/1, Ek:1/2, Ek:1/4, Ek:1/5, Ek:1/7, Ek:1/10, Ek:1/12, Ek:2/2, Ek:2/4, Ek:2/8, Ek:2/11 Ek:2/13, 68-a/2, 68-a/7, 68-b/10, 69-a/13, 69-b/9, 69-b/10, 70-a/5, 70-a/8, 70-a/11, 70-b/9, 70-b/11, 70-b/12, 71-b/5, 72-a/1, 72-a/11, 72-b/12, 72-b/13, 73-a/1, 73-a/13, 74-b/2, 74-b/4, 74-b/12, 75-a/1, 75-a/4, 75-a/13, 75-b/8, 75-b/10, 76-a/11, 76-b/11, 76-b/13, 77-a/11, 77-a/12, 77-b/2, 77-b/5, 77-b/6, 78-a/6, 78-a/10, 78-a/11, 78-b/1, 78-b/10, 79-a/5, 79-a/8, 79-a/10, 79-a/11, Ek:3/1, Ek:4/3, Ek:4/4, 79-b/8, 79-b/11, 80-a/4, 80-a/8, 80-a/9, 80-a/11
b.-imüze 42-a/4, 42-a/5
bir gün: Her hangi bir gün
b. 4-a/10, 8-b/8, 14-b/3, 28-a/2, 33-b/9, 54-b/13, 55-a/1, 62-b/11, 64-a/11, 75-b/2
birinci: Bir sayısının sıra sayı sıfatı hali
b. 39-a/12
bir zamān: Her hangi bir zamān
b. 3-a/12, 3-b/2, 41-b/12, 65-a/12
b.z.-dan 11-b/2

biraz: Fazla olmayan, az olan
b. 31-b/9, 32-a/5, 32-a/7
b.-dan 41-b/9, 42-b/5, 57-a/6
birazcek: Pek az, çok az
b. 29-a/7
bir bir: Birer birer, ayrı ayrı, olduğu gibi, tam tamına, eksiksiz olarak
b. 4-b/3, 10-a/6, 23-b/7
birbiri: Karşılıklı olarak bir diğeri
b. 76-b/11
b.-nden 9-b/7, 13-b/2
b.-ne 1-b/3, 20-b/8, 21-a/2, 41-b/2, 42-a/1, 50-b/10, 50-b/3, 57-b/12
b.-yile 16-a/7, 20-b/11
biri: Bilinmeyen bir kimse, bir tanesi
b. 2-b/6, 3-a/10, 4-a/9, 11-a/11, 11-a/12, 22-a/6
b.-ne 34-a/11, 37-a/6
b.-ni 59-a/6, 61-a/13
b.-nüñ 61-a/8
birisi: Her hangi bir kimse
b. 2-a/10, 2-b/8, 3-a/10, 25-b/2, 37-a/6, 76-a/10
b.-nüñ 44-a/1
birkaç: Çok olmayan, az sayıda, az
b. 7-a/7, 8-b/3, 8-b/13, 10-b/2, 12-b/4, 29-a/11, 32-b/2, 43-a/5, 53-b/3
birkaç gün: üç beş gün
b. 8-b/3, 38-b/11
b.-den 60-a/6, 78-a/5
birkaç yıl: üç beş yıl
b. 62-b/11
birle: ile
b. 28-a/2, 37-a/10, 50-b/6, 66-a/2
Bismillāh (A.): Allah'ın adıyla
b. 34-a/1, 42-a/11
bişür-: Pişirmek, yakmak
b.-mege 60-b/13
bit-: Yetişmek, bitmek
b.-di 38-b/5
b.-er 53-b/3
b.-erdi 26-a/4, 26-a/5

b.-mezdi 38-a/12
b.-miş 41-b/2
b.-sün 40-b/1
bitür-: Bitirmek, meydana getirmek
b.-sün 40-a/12
biz: Çokluk 1. Şahıs zamiri
b. 2-a/12, 6-b/4, 7-a/5, 7-a/6, 9-
b/1, 9-b/2, 10-a/10, 11-b/8, 11-
b/9, 12-a/3, 12-b/6, 14-a/4, 14-
a/6, 14-a/11, 17-a/4, 17-a/6,
17-a/3, 18-a/8, 18-b/7, 18-b/11,
19-a/8, 19-b/11, 20-b/4, 21-b/1,
21-b/9, 30-b/1, 35-a/6, 35-a/9,
35-b/13, 36-a/9, 36-a/12, 36-
b/13, 37-a/10, 39-b/12, 40-
a/13, 42-a/2, 42-a/5, 49-a/6,
54-b/2, 55-b/4, 59-b/2, 59-b/3,
59-b/8, 71-a/7, 72-a/9, 73-b/7,
74-a/2, 79-b/2, 79-b/5
b.-den 9-b/2, 12-b/4, 42-a/5,
48-a/13
b.-e 5-a/8, 7-a/5, 7-a/7, 9-b/4,
12-b/10, 14-a/6, 14-a/8, 17-a/5,
17-a/7, 18-b/13, 21-a/2, 21-b/5,
21-b/10, 24-b/2, 29-b/12, 35-
a/9, 37-b/12, 38-b/7, 42-a/3,
55-b/4, 62-a/3, 64-a/7, 69-b/5,
69-b/11, 71-b/5, 72-a/9, 76-a/3
b.-i 9-b/5, 11-b/7, 12-b/10, 13-
b/8, 21-b/1, 31-b/6, 31-b/7, 31-
b/12, 37-b/12, 69-b/4,
b.-ni 32-b/6
b.-üm 2-a/1, 2-a/12, 2-b/1, 4-
a/7, 4-b/4, 7-a/7, 7-a/8, 8-a/2,
12-b/9, 14-a/13, 15-a/8, 17-b/2,
17-b/4, 20-a/8, 20-b/10, 24-b/2,
33-a/5, 36-a/10, 39-b/13, 40-
a/1, 42-a/4, 44-a/11, 44-b/5,
49-a/4, 49-a/6, 59-a/13, 64-a/7,
68-a/2, 69-a/6, 70-a/1, 74-a/10,
76-a/2,
b.-ümçün 40-a/12, 70-a/5, 71-
a/6
b.-ümle 36-a/1
bizcileyin: Bizim gibi

b.-dür 36-a/4
boğaz: Boğaz
b.-iña 2-b/11, 58-b/9
b.-larundan 50-a/1
b.-uñdan 44-b/11
boğazla-: Kesmek
b.-dılar 25-a/1, 25-a/10
b.-dukları 25-a/5
b.-mağ 21-b/5
b.-sunlar 21-a/8
b.-yasız 21-a/12
b.-yup 23-b/5
boy: Uzunluk
b.-ı 34-b/5, 58-b/13, 71-a/12
b.-ına 72-b/10, 74-b/3
b.-ları 34-b/1, 67-b/5
b.-larına 34-b/1, 72-a/8
b.-lu 36-a/3, 71-a/12, 74-a/13,
74-b/11, 76-a/13
boy bos: Vücutun yapısı bakımından
biçimi, eğin, kesim
b.-da b.-da 44-a/7
b.-lu b.-lu 74-b/13
b.-uñ b.-uñ 77-a/4
boynuz: Çoğu toynaklı hayvanların
başlarında taşıdıkları ve özellikle
saldırma, savunma silahı olarak
kullandıkları sert ve içi boş uzantı
b. 74-b/4, 74-b/6
b.-ı 74-b/5, 75-a/2
b.-la 75-a/9
boyun: Gövdenin başla omuz arasında
kalan bölgesi, boyun
b.-ların 15-b/1
boyun ur-: İdam etmek
b.-guzı u.-sunlar 16-a/4
boz-: Bozmak, tahrip etmek
b.-dı 54-b/11
böğür-: Bağırarak, nara atmak
b.-di 8-b/13
böl-: Ayırmak, parçalamak
b.-digim 30-a/13
bölük: Kısım, bölüm
b. 17-a/2, 32-a/6, 62-b/3
böyle: Bunun gibi, bu şekilde

b. 2-b/5, 17-a/5, 38-a/10, 41-b/1

bu: İşaret zamiri ve sıfatı

b. 2-a/2, 2-a/10, 2-b/1, 2-b/5, 2-b/8, 2-b/12, 3-b/7, 3-b/8, 3-b/10, 4-a/11, 4-b/5, 4-b/10, 5-a/9, 5-a/12, 5-b/4, 5-b/5, 5-b/7, 5-b/11, 6-a/8, 6-a/12, 6-b/6, 6-b/9, 6-b/11, 7-a/11, 7-a/13, 7-b/12, 8-a/2, 8-a/4, 8-a/13, 8-b/4, 9-b/3, 9-b/5, 9-b/8, 10-b/7, 10-b/10, 11-a/13, 11-b/3, 11-b/7, 11-b/10, 12-a/3, 12-a/7, 12-a/10, 12-a/11, 12-b/6, 12-b/11, 13-a/10, 13-b/3, 14-b/2, 14-b/12, 15-b/3, 15-b/9, 16-a/10, 16-b/2, 17-a/4, 17-a/6, 17-a/7, 17-a/11, 17-a/12, 17-a/13, 17-b/2, 17-b/3, 17-b/10, 17-b/11, 18-a/1, 18-a/4, 18-b/4, 18-b/7, 18-b/9, 18-b/10, 18-b/11, 18-b/12, 18-b/13, 19-b/8, 20-b/11, 21-a/10, 22-a/5, 22-a/12, 22-b/11, 23-a/3, 23-a/10, 23-b/3, 23-b/11, 23-b/11, 24-a/7, 24-a/8, 24-b/8, 25-a/9, 25-a/10, 25-b/6, 25-b/13, 26-b/13, 27-a/8, 27-a/12, 27-b/7, 27-b/12, 28-a/5, 28-a/12, 28-b/3, 28-b/5, 28-b/13, 29-a/8, 29-b/1, 29-b/12, 30-a/11, 30-b/2, 31-a/3, 31-a/6, 32-a/4, 33-a/5, 33-a/8, 33-b/6, 33-b/7, 34-a/7, 35-a/6, 35-a/13, 35-b/2, 35-b/12, 36-a/7, 36-a/11, 36-a/12, 36-a/13, 36-b/1, 36-b/2, 36-b/3, 37-a/10, 37-a/13, 37-b/1, 37-b/4, 37-b/12, 37-b/13, 38-a/1, 38-a/8, 38-a/9, 39-a/8, 39-b/5, 39-b/9, 39-b/13, 40-a/9, 40-b/3, 40-b/4, 40-b/5, 41-a/6, 41-b/2, 41-b/5, 42-a/1, 42-a/6, 43-a/2, 43-a/4, 43-a/7, 43-a/12, 43-b/9, 44-a/1, 44-a/2, 44-a/6, 44-a/10, 44-a/11, 44-b/5, 44-b/5, 45-a/7,

45-a/8, 45-a/9, 45-a/13, 45-b/4, 45-b/6, 45-b/10, 45-b/11, 46-a/3, 46-a/7, 46-a/12, 46-b/3, 47-a/2, 48-a/9, 48-b/2, 49-b/3, 50-a/2, 50-b/3, 50-b/8, 51-a/2, 51-a/4, 51-b/12, 52-a/1, 52-b/1, 52-b/8, 52-b/10, 53-b/4, 53-b/6, 53-b/7, 55-a/9, 55-b/9, 55-b/13, 56-a/10, 56-a/12, 56-b/6, 56-b/8, 56-b/10, 58-a/1, 58-a/7, 58-a/13, 58-b/1, 58-b/2, 58-b/4, 59-b/1, 59-b/12, 61-a/3, 61-a/11, 61-b/3, 61-b/6, 62-a/1, 62-a/6, 62-a/12, 64-a/6, 64-a/7, 64-b/9, 64-b/13, 65-a/5, 65-a/7, 65-b/2, 67-a/1, 67-a/9, 67-a/11, Ek:2/8, Ek:2/10, 67-b/3, 67-b/10, 67-b/12, 68-a/1, 68-a/6, 68-a/9, 68-a/11, 68-a/12, 69-b/2, 69-b/8, 71-b/4, 71-b/5, 71-b/6, 71-b/8, 72-a/6, 72-a/10, 73-a/3, 73-a/10, 73-a/12, 73-b/8, 73-b/10, 73-b/12, 74-a/2, 75-a/12, 75-b/6, 75-b/11, 76-a/3, 76-a/9, 76-b/2, 78-a/2, 78-a/4, 78-b/3, 78-b/6, Ek:3/8, 80-a/11, 80-a/12

b.-dur 2-b/5, 3-a/3, 3-a/7, 4-a/9, 6-a/11, 8-b/4, 9-a/2, 9-a/6, 14-a/10, 14-b/7, 16-a/1, 19-b/9, 19-b/12, 20-b/2, 21-b/4, 28-a/2, 28-a/8, 30-a/1, 30-a/2, 32-b/5, 32-b/8, 33-b/2, 35-a/8, 36-a/2, 36-b/2, 39-a/10, 45-b/6, 45-b/7, 46-b/7, 48-a/9, 48-a/12, 48-b/1, 48-b/4, 48-b/6, 51-b/6, 51-b/13, 52-a/6, 57-a/8, 57-a/11, 57-a/12, 62-a/9, 71-b/3, 72-b/5, 74-b/4

b.-ña 3-a/1, 9-a/4, 14-a/11, 17-a/6, 40-a/13

b.-mı 8-b/5, 9-b/1, 17-a/5, 18-b/2, 19-b/9, 19-b/12, 46-a/2, 52-b/11, 61-b/12, 66-b/9,

b.-nda 35-b/13, 46-a/4, 80-a/1

- b.-ndan 2-a/6, 2-a/13, 2-b/7, 9-a/4, 14-b/13, 23-b/9, 24-a/6, 32-b/1, 34-b/8, 38-b/11, 48-b/7, 49-a/7, 49-a/10, 52-a/1, Ek:2/8, 68-b/12, 69-b/5, 75-a/3, 75-a/13
- b.-nlar 8-a/8, 8-a/9, 12-a/6, 17-a/8, 17-b/7, 19-a/1, 31-b/6, 31-b/8, 34-b/2, 36-a/5, 37-a/7, 37-b/4, 38-a/7, 50-a/2, 50-b/3, 50-b/5, 57-b/6, 72-a/10, 74-a/8
- b.lar mıdır? 75-a/3
- b.-nlara 8-a/9, 8-a/10, 12-a/6, 12-a/11, 12-a/13, 31-b/12, 32-b/12, 39-a/13
- b.lardan 31-b/8, 37-a/10, 76-b/12
- b.-nları 5-b/8, 8-a/5, 12-b/3, 12-b/4, 28-b/9, 31-b/13, 36-a/5, 36-a/6, 36-a/8, 36-a/11, 73-a/4
- b.-nların 2-a/13, 7-a/1, 8-a/4, 10-a/6, 15-a/10, 26-a/10, 31-b/7, 36-a/1, 37-a/8, 38-a/7, 39-b/10, 45-b/9, 61-a/10, 64-a/3
- b.-nuñ 3-a/7, 19-a/9, 25-b/13, 36-b/1, 46-b/7, 55-b/5, 61-b/8, 62-a/11, 62-b/10, 63-a/3, 67-a/4
- b.-yıldı 27-a/3
- bunca*: Bu kadar, bu denli
2-a/8, 5-a/12, 21-a/2, 24-a/6, 24-a/7, 28-a/3, 45-b/8, 53-b/13, 54-a/2, 56-a/11, 65-a/3, 67-a/9, Ek:2/12, 69-b/11, 77-a/13, 80-a/10
- b.-dan 51-a/1, 64-b/11
- budağ: Budak, dal
b.-ları 41-b/1
- buğday: Buğday
b. 48-b/13, 49-a/1
b.-dan 40-a/12
- bugün: İçinde bulunduğumuz gün
b. 29-b/10, 39-b/5, 59-a/13, 73-b/7, 76-b/10
- bul-: Elde etmek, bulmak
- b.-alar 47-b/11
- b.-am 47-a/11
- b.-amadılar 23-a/12
- b.-asın 31-a/2
- b.-asız 40-a/13
- b.-dı 11-b/2, 16-b/7, 27-a/5, 30-a/10, 52-a/8, 54-a/2
- b.-dılar 13-b/5, 23-a/12, 25-b/1, 30-b/3, 37-b/4, 38-a/3, 48-a/6, 72-b/2
- b.-duğ 37-b/13
- b.-duğları 4-b/8
- b.-duğlarını 4-b/4
- b.-ıcağ 66-b/1
- b.-ımadı 78-b/13
- b.-ımaduğ 23-b/11
- b.-ımadılar 23-b/8, 35-b/9
- b.-mağ 20-b/1
- b.-mağdan 20-b/3
- b.-masunlar 50-a/8
- b.-mayınca 28-b/6
- b.-mazdı 64-a/11
- b.-mazsañuz 20-b/1
- b.-sam 78-b/7
- b.-undı 16-b/9
- b.-unduğı 20-b/3
- b.-unmazsız 65-a/6
- b.-unup 26-b/2
- b.-unurdu 33-b/3
- b.-up 10-a/4, 12-b/13, 14-a/10, 14-b/7, 21-a/5, 27-a/3, 29-a/12
- b.-urlardı 64-a/10, 72-a/6
- b.-ursa 56-a/10
- b.-ursam 5-b/8
- bulut: bulut
b. 10-a/13, 11-b/6, 11-b/11, 12-a/4, 16-a/13, 39-b/10, 39-b/11
b.-ı 39-b/13
- buñar: pınar, çeşme
b. 39-a/6
- buñal-: Sıkılmak
b.-duğ 39-b/9
- buncılayın: Bunun gibi, böyle
b. 2-b/2, 14-b/1, 38-b/8, 55-b/4
b.-dur 26-a/9

bunlarçılâyın: Bunların gibi
b. 33-a/3 48-b/3
burada: Bu yerde
b. 64-a/9
burç (A.): Kale, hisar çıkıntısı, kule
b. 44-b/3
b.-ı 47-b/8
burun: Koku alma organı, burun
b.-ıyla 32-a/7
b.-umla 32-a/12
buyruk: Emir, ferman
b. 34-a/9, 34-b/10,
b.-ı 21-a/3, 21-b/4, 72-b/5
b.-ın 4-b/7, 19-b/7, 35-a/3
b.-uyıla 6-b/10, 33-b/6
buyur-: Buyurmak, emretmek,
söylemek
b. 58-a/9, 64-a/3
b.-dı 5-a/2, 8-b/1, 14-b/2, 15-
b/4, 16-b/8, 17-a/13, 21-b/7,
21-b/12, 22-b/4, 22-b/6, 25-a/9,
43-b/3, 46-b/10, 48-a/5, 58-b/6,
58-b/9, 58-b/12, 70-a/7
b.-duğımılâyın 23-a/11
b.-duğum 16-b/12
b.-miş 79-a/11
b.-mişdur 6-a/9, 7-a/2, 18-a/7,
19-a/6, 25-b/3, 26-a/6, 39-b/12,
49-a/2, 55-a/10, 59-b/6
b.-uğında 57-a/6
b.-uğuñla 46-a/3
b.-ur 2-a/11, 3-a/11, 21-a/12
b.-urdı 15-b/5, 15-b/6, 50-b/10
b.-ursañ 69-a/5, 73-b/1, 79-
a/12
buzagu: İnek ve benzeri hayvanların
yavrusu
b. 5-b/5, 5-b/6, 5-b/9, 6-a/11,
8-b/7, 8-b/12, 9-a/11, 10-a/3,
10-a/4, 10-a/8, 14-a/9, 14-a/10,
14-b/4, 14-b/6, 15-a/5, 53-a/7,
53-a/9, 53-a/12, 53-b/12, 72-
a/12
b.-ya 9-a/6, 9-a/8, 10-a/6, 10-
a/8, 12-a/12, 13-a/5, 14-a/3,

15-a/12, 15-a/13, 15-b/10, 16-
a/1, 21-b/1, 52-a/7, 66-b/1
b.-yı 15-a/3, 53-a/8, 53-a/11,
53-b/11
bühtân (A.): İftira
bühtân it-: İftirada bulunma,
iftira etme
b. i.-diler 58-a/6
bünyâd: Temel, esas; bina, yapı
bünyâd eyle-: Bina eylemek,
inşa etmek
b. e.-di 60-b/9
bürü-: Örtmek, sarmak
b.-di 10-a/13
büyü-: Yaşı artmak, yaşlanmak,
gelişmek
b.-di 40-a/3
b.-dükçe 40-a/3
b.-miş 5-b/5
b.-mişlerdi 6-a/5
büyücek: Daha büyük
b. 32-b/3
büyücek ol-: Büyümek
b. o.-dı 60-a/13
büyük: Boyutları benzerlerinden daha
fazla olan, niceliği çok olan, üstün
niteliği olan, yetişkin
b. 18-a/5, 28-b/8, 29-a/5, 30-
a/6, 30-b/5, 34-a/11, 44-a/3
b.-ligi 18-a/5, 38-b/9
b.-ligine 75-a/6
b.-likden 37-a/4

C

Cabbâr: Hz. Musa döneminde yaşamış
yirmi, otuz arış boyu olan ve buna
göre de kuvveti olan kâfir
c.-ân 34-a/7
c.-ın 34-b/3
c.-lar 34-a/7, 36-b/12, 43-b/4,
51-a/4, Ek:3/6, Ek:3/9
c.-lardan 48-a/12, 67-b/4
c.-ları 36-b/4
c.-laruñ 36-b/5, 36-b/7, 37-a/2
c.-uñ 74-a/12
câhil (A.): Bilimsiz, bilgisiz

- c. 5-a/10
c.-ler 12-b/5
c.-lerden 21-b/3
cāhillik eyle-: Cahillik yapmak, cahilce davranmak
c. e.-dük 14-a/6
Cālūt: Davud peygamberin savaşıp öldürdüğü kâfir
c. 67-a/7, 67-b/2, 67-b/4, 68-b/12, 69-a/3, 70-a/2, 72-b/8, 72-b/12, 73-b/6, 73-b/13, 74-a/12, 74-b/7, 75-a/12, 75-b/6, 76-a/1, 76-a/3, 76-a/12, 76-b/2, 76-b/11, 77-a/3, 77-a/7, 77-a/9, 77-b/1, 77-b/4, 77-b/6, 77-b/10
c.-a 73-b/7, 74-a/2, 75-b/6, 76-b/5, 77-a/6
c.-dan 73-b/12
c.-ı 67-a/7, 77-b/9
c.-la 68-b/13, 70-a/1, 72-b/5, 76-a/6, 76-b/10
c.-uñ 67-b/6, 69-b/12, 72-b/10, 74-a/1, 74-b/12, 75-b/3, 76-a/12, 76-b/4, 76-b/6, 77-b/1
cân (F.): can, ruh, hayat
c. 3-b/8, 14-a/10, 78-b/11
c.-ı 10-a/8
c.-ına 76-b/4
c.-ını 12-b/12
c.-larından 4-b/13
c.-umuzu 16-a/6
c.-laruñ 40-b/5
cān cehenneme ışmarla-: Ölmek, nalları dikmek
c. c. 1.-dı 37-b/7, 77-b/4
cān çekiş-: Ölmek üzere olmak
c. ç-e 3-b/6
cānı çık-: Ölmek
c. ç.-a 3-b/4, 3-b/7, 3-b/13
c. ç.-ar 3-b/9
c. ç.-dı 12-a/9
cān fidā it-: Bir amaç için ölmek
c. f. i.-diler 60-b/2
cān kayusu: Ölüm korkusu
c. k.-nda 78-b/11
cān vir-: Ölmek
c. v.-diler 47-a/9
canlan-: Yeniden hayat bulmak, kendine gelmek
c.-dı 8-b/13
c.-up 10-a/5
cāriye (A.): Para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız; harpte esir düşmüş veya odalık olarak alınmış kız
c.-ler 55-a/10
c.-leri 56-a/13
c.-lerinden 80-a/5
c.-sini 54-b/10
caru: Yüksek ses
c.-lık 58-b/1
Cebrā'îl (A.): Peygamberlere emir ve vahye vâsita ve memur olan dört büyük melekten biri.
c. 1-b/6, 2-a/8, 2-b/5, 6-a/3, 6-a/6, 6-a/7, 8-b/11, 16-a/2, 68-a/7, 68-a/13, 68-b/2, 68-b/8
c.-e 2-b/4
c.-i 6-a/13, 14-b/3
c.-le 38-a/5
c.-üñ 8-b/9, 10-a/3
cehd (A.): Çabalama, gayret etme
c.-ümle 52-b/10
cehd eyle-: Çabalamak
c. e. 37-a/4
c. e.-di 45-a/10, 47-a/4
c. e.-dük 37-b/13
cehd it-: Çabalamak
c. i.-diler 18-a/12, 38-a/2
c. i.-erlerdi 71-b/11
c. i.-üp 35-b/8
cehennem (A.): Āhirette, günahkâr kulların gideceği azap yeri, tamu.
c.-e 51-a/2
c.-likdür 2-b/13
cem^c (A.): Toplanma, bir araya gelme; topluluk
cem^c eyle-: Toplamak
c. e.-di 6-b/9
c. e.-miş 51-b/9

- cem it-*: Toplamak
c. i-diler 48-a/2
c. i.-miş 52-a/8
cem^c ol-: Toplanmak, bir araya gelmek
c. o.-dı 72-b/7
c. o.-dılar 4-a/6
c. o.-urlar 29-a/1
cemā^c at (A.): Topluluk, bölük
c.-e 54-b/3
cemī^c (A.): Cümle, hep, bütün
c. 1-b/2, 4-b/1, 4-b/9, 54-a/6, 57-a/4, 77-b/13
c.-si 9-a/5, 16-a/5, 16-a/8, 42-a/8, 49-b/13, 50-a/9, 54-a/5, 59-a/12, 62-a/11, 74-b/13, 80-a/3
c.-sini 10-a/6
ceng (F.): Savaş, kavga
c. 35-a/2, 44-b/2, 68-b/13, 69-a/2, 72-b/6
c.-i 51-a/4
ceng eyle-: Savaş yapmak, kavga etmek
c. e.-di 9-a/9, 60-b/3, 68-b/13
c. e.-diler 20-b/12, 49-a/13
c. e.-medi Ek:4/2
c. e.-meyesiz 69-b/3
c. e.-ye 75-b/8
ceng it-: Savaş yapmak
c. 35-a/8, 69-b/12
c. i.-diler 47-b/9, Ek:3/9
c. i.-ebilür misin? 76-a/6
c. i.-elüm 75-b/12
c. i.-ersin 77-a/5
c. i.-mege 70-a/1, 77-a/7
ceng ol-: Savaş yapılmak
c. o.-dı 20-b/12
cevāhir (A.): Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
c. 44-b/8
c.-den 54-a/5
c.-i 8-a/8
cevāb (A.): Sorulan şeye verilen karşılık
c. 65-a/10
cevāb vir-: Cevap verme durumu
c. v.-elüm 11-b/10
cezā (A.): Ceza, karşılık, azap
c.-sın 49-a/7
c.-sını 14-b/12
cihān (F.): Dünya, alem
c. 61-a/2
c.-ı 12-a/8, 42-b/4
cism (A.): Beden, gövde, madde
cism vir-: Beden vermek
c. v.-di 71-a/11
cum^c a (A.): Perşembeden sonra gelen gün
c. 39-b/6, 47-b/6
cum^c aertesı: Yahudilerin kutsal günü, cumadan sonra gelen gün
c. 39-b/7
cühūdū (A.): Yahudi
c. 3-b/6, 3-b/10, 17-b/6
c.-ler 3-b/1, 4-a/5, 18-b/7, 47-b/4
c.-lerden 3-a/4
cümle (A.): Bütün, hepsi, tamamı
c.-si 20-b/12
c.-siyile 80-a/11
cüst (F.): Arama araştırma
c.-eleyü 43-b/9
- Ç**
çabala-: Gayret göstermek
ç.-lar 76-b/12
çadır (F.): Keçi deri, kıl dokuma, sık dokunmuş, kalın bez veya plastic maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak, çerçe, oba, otağ
ç.-daki 47-a/11
ç.-dan 47-a/8, 47-a/12
ç.-larına 47-a/1, 47-a/7
ç.-larıñuzı 47-a/10
çağır-: Çağırarak, seslenmek
ç.-dı 34-a/2, 68-a/8, 70-b/2
ç.-duğınlayın 68-b/1
ç.-up 10-a/5, 47-a/10

- ç.-ursa 68-a/12
- çal-: Vurmak
 ç.-dı 78-a/13
 ç.-duğı 78-b/2
- çār (F.): Çare
 ç. 18-b/1
- çāre (F.): Çözüm yolu, çare; derman
 ç. 47-a/4
 ç.-si 36-b/1, 46-b/7
 ç.-sini Ek:3/3
 ç.-leri 18-a/13
 çāre eyle-: Çözüm bulmak
 ç. e.-señ 39-a/9
 çāre ol-: Derman olmak
 ç. o.-madı 47-a/4
- çayır: Üzerinde gür ot biten düz ve nemli yer
 ç.-lar 60-b/13
- çek-: Çekmek, tutmak
 ç. -dı 13-a/9, 56-a/9, 56-b/11
 ç.-erdi 54-b/7
 ç.-erlerdi 50-b/12, 51-a/10
 ç.-ilmiş 30-b/7
 ç.-miş 73-b/2
 ç.-üp 16-a/10
- çel-: Almak
 ç.-üp 73-a/12, 73-b/4
- çemen (A.): Yeşil ve kısa otlarla kaplı yer, çimen
 ç.-de 22-a/7
 ç.-ler 26-a/4, 26-a/5
- çeri: Asker, yandaş, dost
 ç. 35-b/7, 74-a/5
 ç.-si 44-a/9, 44-b/2, 46-b/13, 67-a/1, 77-b/10
 ç.-sine 45-a/13, 76-a/11
 ç.-sinüñ 74-a/6
 ç.-nüñ 45-b/13, 72-b/11
 ç.-ñüz 36-a/2
- çeşme (F.): Çeşme, pınar
 ç.-leri 61-b/2
 ç.-lü 39-a/6
 ç.-si 29-a/8
 ç.-sin 39-a/6
- çetük: Kedi
 ç. 74-a/13, 76-a/13
- çevrük: Çevrilmiş
 ç. 77-b/3
- çevür-: Döndermek, çevirmek, sarmak
 ç.-di 77-a/13
 ç.-diler 62-b/9
- çevre: Etraf, muhit
 ç.-lerine 62-b/9
 ç.-si 26-a/4
- çık-: Çıkmak
 ç.-a: 4-a/12, 45-a/7, 73-b/13
 ç.-alar 36-b/3
 ç.-amadılar 38-b/1
 ç.-amazlardı 40-a/5
 ç.-ar 55-a/9, 55-a/13, 65-b/2
 ç.-ara 9-b/6, 43-b/4
 ç.-arasın 46-b/8
 ç.-ardı 4-b/10, 6-a/4, 10-a/8, 35-b/5, 50-b/10, 55-a/2, 60-b/8, 61-b/2, 65-b/3, 66-a/4, 70-b/8, 77-a/11
 ç.-ardılar 4-b/4, 20-a/7, 35-b/2, 65-a/9, 69-b/4, 72-a/13
 ç.-arup 46-b/12, 47-a/3, 72-a/7, 72-a/8
 ç.-arurdı 47-a/8
 ç.-bilmediler 18-a/13
 ç.-dı 29-a/7, 29-a/13, 41-b/7, 41-b/11, 42-a/13, 42-b/1, 45-a/7, 46-a/13
 ç.-dılar 32-b/1, 35-a/3, 50-a/4, 62-a/10
 ç.-mağa 13-b/1
 ç.-mış 35-b/7, 56-a/5, 72-a/3
 ç.-mışdı 37-b/5
 ç.-mışdur 22b/1
 ç.-up 10-a/12, 11-b/6, 29-a/2, 29-a/5, 41-b/8, 45-b/12, 49-b/8, 62-b/5, 62-b/6, 78-b/1
- çoban (F.): Koyun ve keçi sürülerini otlatan kimse
 ç.-dur 75-a/5
- çok: Çok, fazla
 ç. 3-b/8, 14-a/6, 19-a/9, 21-b/9, 25-b/12, 28-a/2, 28-a/9, 28-

a/10, 31-a/9, 39-a/12, 48-b/1,
49-a/11, 50-b/6, 51-b/8, 52-
b/13, 53-b/7, 60-a/10, 60-b/10,
61-a/11, 63-a/4, 66-b/8, 67-a/4,
Ek:1/7, Ek:2/10, 70-a/5, 74-a/5
ç.-dur 27-b/10, 28-a/10, 31-a/7,
32-a/12
ç.-ı 4-b/3, 77-b/6
ç.-ıdı 19-b/13, 62-b/1
ç.-larına 23-b/2
çoğluk: Kalabalık, fazlalık
ç. 49-b/1, 57-b/8, 62-b/8, 64-
a/5
ç.-lığıla 51-a/11, 52-a/12
ç.-lığına 51-b/12, 74-a/1, 74-
a/6
ç.-lığını 69-b/13
çöz-: Dügümlü, bağılı veya sarılı bir
şeyi açmak
ç.-di 77-a/11
çün (F.): Çünkü, zira, madem ki
ç. 38-b/2, 42-a/4, 68-b/9
çünkü (F.): Çünkü, zira, madem ki
ç. 17-a/7
çünküm (F.): Çünkü, zira, madem ki
ç. 1-b/2, 2-b/10, 4-a/2, 5-a/1, 5-
a/6, 7-b/10, 8-b/3, 10-b/10, 10-
b/12, 11-b/5, 12-a/1, 12-b/3,
13-a/4, 13-a/10, 15-b/10, 20-
a/11, 20-b/3, 20-b/5, 22-a/11,
27-b/6, 29-a/2, 30-a/4, 31-b/1,
36-b/3, 37-b/4, 37-b/10, 40-b/4,
41-a/7, 41-a/11, 42-a/3, 44-a/9,
44-b/2, 45-a/7, 47-a/1, 47-b/5,
48-b/2, 52-b/4, 56-a/1, 57-b/11,
59-a/1, 59-a/5, 59-a/7, 60-b/6,
61-a/7, 63-a/6, 63-b/2, 64-b/6,
64-b/9, 65-a/4, 65-a/6, 65-b/5,
Ek:2/12, 68-a/5, 69-a/3, 69-a/4,
69-b/8, 70-a/6, 71-b/2, 72-b/1,
72-b/4, 73-b/1, 77-a/11, 77-
b/10, 78-a/2, Ek:3/10, 80-a/12
çürü-: Çürümek, bozulmak, kokuşmak
ç.-diler 62-b/11

D

dağı: Dahi, da, de

d. 2-a/2, 2-b/8, 2-b/13, 3-a/1, 3-
a/6, 4-a/7, 4-a/12, 4-b/7, 5-a/1,
5-a/8, 5-b/6, 6-a/2, 6-b/5, 6-b/9,
6-b/11, 6-b/13, 7-a/4, 7-a/7, 7-
a/13, 7-b/6, 7-b/12, 8-a/12, 8-
b/3, 9-a/1, 9-b/4, 10-a/1, 10-
b/4, 11-a/4, 11-b/9, 11-b/13,
12-a/13, 12-b/4, 12-b/6, 13-b/8,
14-a/10, 14-a/11, 14-b/10, 16-
b/4, 17-a/9, 17-a/11, 17-a/12,
17-b/8, 17-b/11, 17-b/12, 18-
a/2, 18-b/6, 18-b/7, 19-a/4, 19-
a/8, 19-a/9, 19-b/10, 20-a/2,
20-a/3, 20-a/8, 20-a/12, 20-b/5,
20-b/11, 20-b/13, 21-b/4, 21-
b/8, 22-a/7, 22-a/8, 22-b/5, 22-
b/7, 23-a/3, 23-b/11, 24-a/6,
24-a/11, 24-b/3, 24-b/7, 24-
b/12, 25-a/7, 25-a/11, 25-b/1,
25-b/13, 26-a/9, 26-a/10, 26-
b/5, 27-a/1, 27-a/10, 27-b/6,
28-a/4, 28-a/5, 28-a/6, 28-a/9,
28-a/10, 28-b/12, 29-a/1, 29-
a/3, 29-a/4, 29-a/7, 29-b/2, 29-
b/3, 29-b/5, 29-b/6, 29-b/7, 29-
b/13, 30-b/8, 31-a/6, 32-a/13,
32-b/1, 32-b/8, 32-b/11, 33-
a/12, 33-b/12, 34-b/1, 34-b/2,
35-a/9, 35-b/6, 35-b/10, 35-
b/11, 36-a/3, 36-a/4, 36-a/6,
36-b/6, 37-a/7, 37-b/5, 37-b/6,
37-b/8, 37-b/9, 38-a/12, 38-b/1,
38-b/9, 38-b/11, 38-b/12, 39-
b/2, 39-b/9, 39-b/13, 40-a/3,
40-a/5, 40-a/8, 40-a/9, 40-b/3,
40-b/11, 40-b/13, 42-a/2, 42-
a/6, 42-a/10, 42-b/7, 43-a/10,
43-b/2, 44-b/9, 44-b/11, 45-b/9,
46-a/8, 46-b/5, 46-b/10, 47-a/8,
47-a/9, 47-b/4, 47-b/9, 48-a/4,
48-a/7, 48-b/1, 48-b/4, 48-b/6,
48-b/10, 49-a/5, 49-a/6, 49-a/8,
49-b/1, 49-b/3, 49-b/6, 50-a/12,
50-a/13, 50-b/3, 50-b/8, 50-

- b/13, 51-a/1, 51-a/2, 51-a/5, 51-b/3, 51-b/10, 52-a/8, 52-a/10, 52-a/11, 52-b/4, 52-b/12, 52-b/13, 53-a/1, 53-a/5, 53-a/13, 53-b/3, 53-b/9, 53-b/10, 54-b/11, 54-b/13, 55-a/1, 55-a/4, 55-a/7, 55-a/9, 55-b/1, 55-b/4, 56-a/12, 56-b/2, 56-b/4, 57-b/6, 57-b/8, 58-a/4, 58-a/11, 58-b/13, 59-a/4, 59-a/5, 59-a/13, 59-b/2, 59-b/3, 60-a/4, 60-a/7, 60-a/13, 60-b/3, 60-b/4, 60-b/11, 60-b/12, 61-a/10, 61-b/7, 61-b/10, 62-b/13, 63-a/2, 63-a/3, 63-a/7, 63-b/8, 63-b/12, 63-b/13, 64-a/5, 64-a/12, 65-a/7, 65-a/8, 65-b/9, 66-a/11, 66-a/13, 66-b/3, 66-b/9, 66-b/12, 67-a/1, 67-a/8, Ek:1/5, Ek:1/6, Ek:1/10, Ek:2/1, Ek:2/3, Ek:2/4, Ek:2/9, 67-b/3, 67-b/5, 67-b/7, 68-a/13, 68-b/10, 68-b/11, 69-a/1, 69-a/4, 70-a/4, 70-b/1, 70-b/6, 71-a/2, 71-b/3, 73-a/6, 73-b/13, 74-a/9, 74-b/2, 74-b/4, 74-b/8, 74-b/9, 75-a/4, 75-b/1, 75-b/5, 75-b/7, 76-a/5, 76-a/7, 76-a/11, 76-b/2, 76-b/7, 76-b/12, 77-a/10, 77-b/3, 77-b/5, 77-b/12, 78-b/3, Ek:4/8, Ek:4/9, Ek:4/10, Ek:4/12, 79-b/2, 79-b/5, 79-b/8, 80-a/13
- dānişmend (F.): Bilgili, danışman
d. 68-a/3, 79-a/5, 79-a/10
d.-i 68-a/1
d.-ler 24-a/3, 52-a/2, 67-b/13, 79-a/9
- da‘vā (A.): Takip edilen düşünce, fikir, iddia
da‘vā it-: İddiada bulunmak
d.-sın i.-di 3-b/3
d.-sın i.-erdi 22-a/10
d.-sın itmiş 4-a/11
- davar: Büyükbaş hayvan
d. 75-a/8
- da‘vet (A.): Çağırma, çağrı
da‘vet eyle-: Çağırma, davet etmek
d. e.-yesin 45-b/11
da‘vet it-: Çağırma
d. i.-düğü 7-b/8
d. i.-e 41-a/8
d. i.-mem 42-a/11
- Dāvud: Allah’ın Yahudilere gönderdiği kendisine zebur inen peygamber
d. 25-b/12, 67-a/7, 75-a/12, 75-b/2, 75-b/3, 75-b/4, 76-a/6, 76-a/8, 76-a/10, 76-a/12, 76-b/1, 76-b/3, 77-a/2, 77-a/5, 77-a/6, 77-a/8, 77-a/10, 77-a/12, 77-b/9, 78-a/9, 78-a/12, Ek:3/10, Ek:3/12, Ek:4/1, 79-b/1, 79-b/2, 79-b/3, 79-b/5, 80-a/4, 80-a/5
d.-a 25-b/12, 76-a/5, 77-b/9, 77-b/12, 77-b/13, 78-a/3, 78-a/4, 78-a/8, 78-a/9, 78-b/1, 78-b/3, 78-b/5, 78-b/8, 78-b/10, 79-a/2, Ek:3/11, Ek:4/2, Ek:4/9, Ek:4/13, 79-b/5, 79-b/8, 79-b/9, 79-b/11, 80-a/3
d.-am 77-a/2
d.-dan Ek:4/12
d.-ı 75-b/6, 77-a/1, 78-a/6, 78-a/7, 78-a/12, 78-b/9, 78-b/13
d.-uñ 75-a/11, 77-a/6, 78-a/8, 78-b/7, Ek:3/12, Ek:4/6, 79-b/13
d.-uñdur 78-b/6
- dāyimā (A.): Her zaman, devamlı
d. 20-a/4, 40-b/1, Ek:4/3
- de-: Demek, söylemek
d. 51-b/13
d.yecek 57-b/7, 77-a/10
d.-yicek 21-b/8, 24-a/12, 28-a/12, 28-b/7

- d.-yüp 5-a/6, 11-b/4, 14-b/7,
31-b/8, 72-b/11, 76-b/10, 77-
a/13
deyüp dur-: Demek, söylemek
d. d.-dı 8-a/5
- Decle: Dicle nehri
d.-den 60-b/7
- dede: Büyük baba, ata, ced
d.-sinüñ 70-a/11
- def^c (A.): Ortadan kaldırma, def etme
def^c eyle-: Ortadan kaldırmak,
def etmek
d. e. 21-a/1
d. .e.-di 47-b/2
d. e.-sene 65-a/5
def^c olun-: def edilmek
d. o.-a 45-a/9
d. o.-sun 44-a/11, 45-b/7
def^c olun-: def edilmek
d. o.-maz 64-a/7
- defn (A.): Gömmek, mezara koymak
defn it-: Defn etmek
d. i.-ecekler 62-b/9
d. i.-mezüz 21-a/6
- deg-: Değmek, dokunmak, temas
etmek
d.-erdi 20-a/4
- degin: Kadar
d. 2-b/12, 31-b/4, 36-b/3, 45-
a/2, 58-b/1, 58-b/2, 58-b/6, 58-
b/9, 63-a/5
- degül: Değil
d. 44-b/8, 56-a/11, 62-b/9, 78-
b/3
d.-di 4-b/5, 8-a/12, 79-a/10, 79-
a/12
d.dür 3-a/7, 3-b/2, 3-b/7, 3-
b/13, 4-a/8, 8-b/4, 9-a/12, 17-
b/11, 18-a/1, 19-b/10, 24-a/4,
25-b/11, 27-a/5, 27-b/12, 31-
a/8, 39-b/8, 42-a/6, 53-a/9, 55-
b/9, 59-b/4, 77-a/8
d.-ken 32-b/6
d.-ler 50-b/4
d.lerdi 34-b/10, 40-b/7
- d.-lerdür 51-b/13, 73-a/4
d.-üz 35-a/7
- degüş-: Değişmek
d.-ür 40-b/4
- dek: Kadar, değin
d. 54-b/4, 58-b/9, 60-a/13
- del-: Delik açmak, delik duruma
getirmek
d.-di 31-b/10
d.-dügüm 33-a/11
d.-düm 33-a/7
d.-ersin 31-b/13
- delil (A.): Kılavuz, doğru yolu
gösteren; şahit
d. 6-a/8
- dem (F.): Zaman
d.-de 67-b/3
- deñe-: Sınamak, imtihana tâbi tutmak
d. 73-a/11
d.-yesin 73-a/5
- deñi: Boşuna
d. 12-b/7
- deri: Deri
d.-si 24-b/11, 24-b/12
- deryâ (F.): Deniz
d.-sına 13-b/9
- deñiz: Deniz
d. 1-b/2, 2-a/3, 2-b/10, 4-a/13,
4-b/9, 7-b/9, 25-b/5, 25-b/8,
26-a/11, 28-a/13, 28-b/6, 28-
b/11, 28-b/12, 28-b/13, 29-b/8,
30-a/10, 30-b/7, 30-b/8, 31-b/4,
34-b/6, 34-b/7, 53-a/8, 53-b/3,
53-b/6
d.-den 4-b/4, 32-a/7
d.-e 1-b/2, 15-a/4, 26-a/12, 29-
a/13, 29-b/4, 30-b/5, 32-a/13
d.-i 5-b/6
d.-ler 26-a/10
d.-ün 4-b/12, 29-a/13, 29-b/1,
30-b/7, 30-b/10
- depe: Kafa
d.-sinüñ 37-b/7
- depele-: Çiğnemek, ezmek, öldürmek,
hakkından gelmek, yenmek

d.-di 16-a/11, 37-b/10, 42-a/3,
Ek:1/9, 77-b/9
d.-diler 20-a/7, 47-b/9, 49-b/12
d.düm 37-b/11
d.-nmiş 16-b/9
d.-rüz 9-b/5
d.-sün 68-b/11
d.-yeler 57-a/8, 57-a/11
d.-yesin 76-b/2
depret-: Kımıldatmak, sarsmak,
harekete getirmek
d.-di 47-b/7
derd (F.): Dert, gam, keder, gam,
kasavet
d.-ümüze 68-a/2
derhâl (F.): Hemen, şimdi
d. 2-a/3, 57-a/3
deril-: Toplanmak
d.-üp 79-a/2
derle-: Toplamak
d.-yecek 63-a/3
dermân (F.): İlaç, care
d. 26-a/11
dermân ol-: Çare olmak
d. o.-a 68-a/2
dervîş (F.): Fakir, yoksul, dilenci; bir
tarikata bağlı kimse
d. 50-a/9, 70-a/9
d.-likle 40-b/8
destür (F.): İzin, müsaade
destür vir-: İzin vermek,
müsaade etmek
d. v.-di 8-b/5
deve: Deve, çöl hayvanı
d. 54-b/4
d.-ler 54-b/8
devlet (A.): Bir hükümet idaresinde
teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk
d. 56-a/1
devletlü: Mutluluk ve refah içinde olan
kimse
d. 55-b/5
devşür-: Derlemek, toplamak, bir
araya getirmek
d.-di 71-a/1

di-: Demek, söylemek
d. 48-a/13, 48-b/12, 61-b/8, 71-
a/13, 71-b/2, 77-a/6, 77-a/10,
Ek:4/4
d.-di 1-b/6, 2-a/5, 2-a/11, 2-b/8,
2-b/9, 3-a/1, 4-b/7, 5-b/1, 5-
b/9, 6-a/11, 6-b/12, 7-a/2, 7-
b/1, 8-a/7, 8-a/9, 8-a/11, 8-
a/13, 8-b/5, 9-a/4, 9-a/13, 10-
a/2, 10-b/10, 12-b/11, 13-b/4,
13-b/6, 14-a/4, 14-a/11, 14-b/7,
14-b/13, 15-a/10, 16-a/4, 16-
a/6, 16-b/6, 16-b/13, 17-a/10,
20-b/7, 21-b/4, 22-b/10, 23-
a/10, 23-b/10, 24-a/3, 24-b/13,
26-a/7, 28-a/2, 28-b/3, 28-b/7,
29-b/11, 30-a/11, 31-a/9, 31-
a/13, 31-b/3, 31-b/6, 32-a/1,
32-a/5, 32-a/10, 32-b/1, 32-b/7,
32-b/11, 33-a/4, 33-a/7, 33-b/7,
33-b/11, 34-a/3, 35-a/1, 36-
b/10, 37-a/13, 38-a/1, 39-a/10,
39-b/8, 40-b/5, 42-b/11, 44-b/2,
44-b/11, 45-a/13, 45-b/11, 46-
b/5, 46-b/10, 47-a/11, 50-a/8,
52-b/12, 53-b/1, 56-a/12, 56-
b/9, 56-b/11, 56-b/12, 57-a/3,
57-a/11, 57-b/6, 57-b/9, 57-
b/11, 58-a/13, 58-b/2, 58-b/8,
58-b/11, 59-a/5, 59-a/7, 62-
a/11, 63-a/12, 64-a/3, 65-a/1,
65-a/8, 65-b/2, 68-a/10, 68-
a/13, 68-b/1, 68-b/12, 69-a/7,
71-b/4, 72-b/6, 73-a/13, 73-b/9,
75-a/1, 75-a/6, 75-a/7, 75-a/8,
75-b/3, 75-b/12, 76-a/3, 76-
a/12, 76-b/3, 77-a/6, 78-b/8,
79-a/12, Ek:3/4, Ek:3/7, Ek:4/4
d.-digünleyin 23-b/5
d.-digü 17-a/12
d.-digüm 17-a/13
d.-digün 17-a/4, 17-a/7
d.-dikçe 55-a/8
d.-dikleri 5-b/4, 38-a/11, 38-
b/8, 38-b/12, 67-b/4, 70-a/8

d.-diklerine 59-b/2
d.-diler 4-a/13, 8-a/4, 8-b/3, 9-b/1, 9-b/5, 11-b/10, 12-a/6, 13-a/1, 14-a/13, 16-b/6, 17-a/7, 17-b/1, 17-b/2, 17-b/11, 18-a/3, 20-b/10, 21-a/4, 24-a/11, 24-b/3, 24-b/9, 25-b/13, 26-a/1, 35-a/10, 36-a/10, 36-b/2, 36-b/7, 37-a/1, 37-a/6, 37-a/10, 38-a/1, 38-b/7, 39-a/11, 39-b/9, 40-b/1, 42-a/3, 42-a/6, 42-b/9, 48-b/12, 50-a/5, 52-b/7, 59-a/10, 59-b/3, 64-a/8, 68-a/2, 69-b/2, 69-b/6, 70-a/2, 71-a/7, 71-b/6, 72-a/10, 73-b/1, 73-b/8, 74-a/2, 74-a/8, 79-a/4
d.-dise 48-b/9
d.-dügi 29-b/11, 58-a/6, 75-a/10
d.-düginden 40-b/7
d.-dügüz 5-a/12
d.-dükleri 28-b/11, 53-b/2, 63-b/5, 70-b/8
d.-düklerünüz 40-b/5
d.-düm 13-b/2
d.-gil 57-b/9
d.-medi 19-a/2, 29-b/5
d.-mediler 37-a/2
d.-medüm 32-a/2, 32-b/7
d.-mege 30-a/7, 56-a/12
d.-mekdür 29-b/13, 48-b/1, 48-b/13
d.-mekle 14-b/11, 15-a/2
d.-memiş 7-b/13
d.-memişdür 17-a/5
d.-meye 3-b/7
d.-meyince 3-b/6, 3-b/13
d.-mezdi 78-a/5
d.-miş 6-b/2, 8-b/10, 30-a/1, 30-a/12, 73-a/5, 74-b/1, 74-b/2, 74-b/7, 75-b/1
d.-mişdür 3-b/10, 27-a/8, 29-b/8, 43-a/4, 51-b/11
d.-mişlerdür 17-a/1, 25-b/10
d.-ñ 9-a/4

d.-rdi 15-a/2, 15-a/3, 19-b/8, 61-b/3
d.-rken 72-a/10
d.-rler 2-b/2, 3-a/13, 3-b/3, 4-b/11, 22-a/2, 22-a/3, 22-a/4, 24-a/3, 26-a/3, 27-a/8, 27-a/11, 28-a/1, 28-a/13, 28-b/13, 29-a/1, 34-a/11, 44-a/6, 46-a/5, 47-b/5, 48-a/8, 54-b/3, 60-b/8, 60-b/10, 60-b/12, 61-b/8, 67-b/13
d.-rlerdi 5-b/3, 22-b/1, 25-b/6, 27-a/10, 28-b/5, 34-b/3, 34-b/4, 47-a/7, 49-a/11, 49-b/2, 49-b/4, 50-b/1, 50-b/2, 51-b/4, 55-b/8, 55-b/12, 59-b/12, 61-a/4, 63-a/8, 64-a/10, 64-a/13, 65-b/12, 66-b/12, 67-a/5, 67-a/7, Ek:1/1, Ek:1/3, Ek:1/6, Ek:1/8, Ek:1/12, Ek:2/3, Ek:2/9, Ek:2/11, 67-b/11, 71-a/13
d.-rlerdi 44-b/4, Ek:2/4
d.-rse 24-a/2, 24-a/9
d.-rseñ 44-b/10, 58-b/4
d.-rseñüz 18-a/11
d.-rsin 2-a/7
d.-rsiz 39-b/5, 65-a/4
d.-rsüz 40-b/4
d.-ye 28-a/7, Ek:4/5
d.-yecek 4-a/13, 14-b/8, 16-a/5, 17-b/2, 24-a/1, 31-a/13, 32-b/10, 36-a/10, 48-b/12, 62-a/4, 68-b/1, 73-b/8
d.-yeler 18-b/7, 20-b/5, 53-a/10
d.-yenler 59-a/13, 70-a/5
d.-yesin 13-b/2, 56-a/10
d.-yesiz 48-a/11
d.-yeyin 33-a/7
d.-yü 2-a/4, 9-a/6, 9-b/7, 14-a/6, 16-a/1, 17-b/2, 20-a/12, 23-b/5, 26-a/3, 28-a/4, 42-b/11, 47-b/11, 54-b/3, 58-b/6, 58-b/9, 58-b/11, 61-b/8, 65-a/3, 68-a/8, 68-b/12, 79-a/6, 79-a/11

- d.-yüp 21-a/6, 28-a/10, 31-b/2,
34-a/1, 55-b/8, 56-b/7, 56-b/13,
58-b/6, 60-a/2, 63-a/4, 63-b/6,
68-a/12, 72-a/7, 76-b/4, 77-a/9,
77-a/12, 78-b/2
diyi vir-: demek
d. v.-meyince 31-b/3
- dib: Oyuk veya çukur bir şeyin en alt bölümü
d.-i 29-b/1
d.-inde 30-b/7
d.-inden 2-b/11, 34-b/7
- diken: Diken
d. 38-a/11
d.-den 38-a/12, 38-b/3
d.lerden 38-b/5
- dik: Yatık olmayan, dik
dike ko-: Dikine koymak
d. k-dı 78-b/6
- dikil: Ayakta durmak
d. 68-a/13
- dil: Konuşma organı
d.-ile 25-a/2, 45-a/11
d.-ine 59-a/6
dile gel: Konuşmaya başlamak
d. g.-e 8-b/10, 14-a/10
dil vir-: Konuşma kabiliyeti vermek
d. v.-di 45-a/11
d. v.-sün Ek:3/2
- dil: Lisan
d.-ince 48-a/13
- dile-: İstemek, arzu etmek
d. 15-a/8, 15-a/10, 21-b/5, 24-b/1, 40-a/12
d.-di 2-b/10, 9-b/6, 18-a/4, 21-a/7, 22-b/1, 33-b/5, 36-a/7, 37-b/6, 41-a/7, 42-a/7, 45-a/11, 45-b/13, 47-b/12, 50-a/6, 53-a/7, 59-a/10, 62-a/5, 62-b/12
d.-dikçe 3-a/12
d.-diler 29-a/6, 31-b/5, 36-b/8, 49-b/5
d.-dügini 24-a/2
d.-dügümüzi 42-a/2
- d.-güm 56-a/8
d.-rim 10-b/12
d.-rin 14-b/9, 38-a/5, 46-a/9, 80-a/12
d.-rüm 64-b/12
d.-rler 40-a/4
d.-rlerse 40-a/7
d.-rse 19-b/5, 71-b/1
d.-rseñ 7-a/6, 64-a/3
d.-rsin 46-a/9
d.-señüz 44-a/12
d.-se 24-a/5, 44-a/8
d.-ye 69-b/9
d.-yeler 48-b/5
d.-yesin 18-b/12, 45-b/11
- dilek: Arzu, istek
dilek eyle-: dilek istemek
d. e.-di 31-a/9
dilek it-: İstekte bulunmak
d. i.-diler 60-a/1, 69-b/9
- dimāğ (A.): Beyin, akıl, şuur
d.-ına 45-a/6
- dīn (A.): İman ve amel mevzu olarak insanlara Allah tarafından teklif olunan hak hakikat kanunlarının toplamı, din
d. 69-b/1
d.-e 45-b/11
d.-i 51-a/13, 66-b/10
d.-in 67-b/9
d.-ini 68-a/5
d.-inden 56-b/1, 65-b/10
dīn dön-: Kâfir olmak, dinden çıkmak
d.-inden d.-dermege 56-a/3
d.-iñüz d.-dünüz 14-a/3
dīnlerine gir-: İman getirmek
d. g.-üp 44-b/1
Mūsā dīni: Musevilik
M. d.-ni 49-b/5
Mūsā peygamber dīni: Musevilik
M. p. d. 79-b/7
- diñle-: Dinlemek, kulak vermek
d.-rdi 79-b/4

- d.-rlerdi 35-a/12, 79-b/13
- diñlen-: Durmak, dinlenmek
d.-eler 29-a/6
d.-üp 25-b/5
- diri: Canlı
d. 52-a/1, 61-b/13, 62-a/2
d.-lerdür 26-b/5
diri eyle-: Canlı kılmak
d. e.-di 62-a/5, 62-a/11, 62-
b/13
diri kal-: Canlı olmak
d. k-an 62-b/7
diri kıl-: Hayat vermek
d. k.-dığında 25-a/12
diri ol-: Canlı olmak
d. o.-acağdur 26-a/9
d. o.-anlardandır 26-a/10
d. o.-dan 16-a/2
d. o.-dı 50-a/13
d. o.-anlar 62-a/6, 62-a/7
d. o.-ısdur 65-b/4
- diril: Canlanmak
d.-di 30-a/10
d.-e 21-a/10
d.-üp 29-b/4, 44-a/10, 69-a/13
- dirlik: Yaşayış, hayat
dirlik eyle-: Yaşamak
d. e.-di 56-a/1
- ditre-: Titremek, sallanmak
d.-di 16-a/12
- dīvār (F.): Duvar
d. 32-b/13, 33-a/1, 33-b/1, 33-
b/2, 33-b/3, 62-b/9, 62-b/10
d.-a 33-a/1
d.-ı 33-b/5
d.-larını 33-a/3
d.-uñ 33-b/2
- diyār (A.): Ülkei memleket
d.-ında 61-b/1
- diyet (A.): Kan bahası
d.-e 20-b/6
diyet şal-: Diyet ödetmek, diyet
yazmak
d. ş 20-b/6
d. ş.-dı 20-b/7
- diyet vir-*: Diyet vermek
d.-i v.- 20-b/2
d. v.-meyince 20-b/6
- diz: Kaval, baldır ve uyluk kemiğinin
birleştiği yer
d.-ine 58-b/2
d.-leri 15-a/12, 16-a/8, 50-b/12
- dizār (F.): Yüz, çehre
d. 34-a/3
- dizār (F.): Yüz, çehre
d. 11-b/4
d.-ımı 11-a/3
- doğın-: Dokunmak
d.-up 77-b/5
- dost (F.): Dost, arkadaş, sevilen insane
d.-ı 28-b/4
- dök-: Akıtmak, dökmek
d.-diler 8-b/2, 66-b/9
d.-üldi 78-a/13
d.-öldiler 16-b/4
- dön-: Dönmek, yönelmek, geri gelmek
d. 36-b/9
d.-di 45-b/1, 45-b/12, 58-a/10,
59-a/2, 74-a/9, 77-b/11
d.-diler 17-b/8, 30-b/2, 36-a/11,
37-b/3, 73-b/11
d.-dün 45-b/2
d.-eler 36-b/8
d.-erler 36-a/10
d.-medi 69-b/8
d.-mege 73-b/9
d.-meyin 45-b/3
d.-miş 25-a/4
d.-sün 73-b/8
d.-üp 33-b/8, 46-b/1, 49-b/6,
50-a/6
- dönder-: Döndermek, geri göndermek
d.-di 45-b/11
d.-diler 17-b/11, 50-b/5
- dört: Sayı (4), dört
d. 78-b/5, 78-b/13
d.-ünci 37-b/3, 51-b/4, 51-b/6
- dört biñ: Sayı (4000), dört bin
d. 73-b/11, 73-b/12
d.-den 74-a/8

dört yüz: Sayı (400), dört yüz
d. 4-a/9, 67-a/9, 67-a/9, 67-a/10
döşek: Döşek, yatak
d.-i 54-a/6
d.-ini 54-b/10
d.ler 41-b/4
döşen-: Döşenmek, serilmek
d.-ilmiş 41-b/4
dövin-: Dövünmek
d.-diler 30-b/5
du^ç â (A.): Yakarış, yalvarış, halini arz etme; Kulun Hakk'a yakarışı
d. 42-a/7
d.-dur 46-a/6
d.'i 37-b/1
d.-ları 65-a/10
d.-m 64-b/11
d.-mı 46-b/4, 64-b/12
d.-nuñ 38-a/4
d.-sı 46-a/5
d.-sını 12-b/12, 38-b/5, 46-a/7, 46-a/8, 46-b/4, 50-a/8
d.-sıyıla 53-b/8, 62-a/1, 62-a/2, 62-a/6
du^ç â eyle-: Dua etmek
d. 44-a/10, 44-b/5, 45-b/6
d. e.-di 12-b/11, 38-a/4, 38-b/4, 38-b/7, 38-b/13, 39-b/10, 40-a/2, 46-a/6, 53-b/2, 62-a/5, 64-a/2, 64-b/3, 64-b/4, 64-b/10, 65-a/11, 70-a/6, Ek:3/4
d. e.-ye 45-a/8
d.-sin e.-di 65-a/2
du^ç â it-: Dua etmek
d. i. 44-b/10, 45-a/3
d. i.-erler 18-b/9
d. i.-ersiz 63-a/11
d. i.-medi 44-b/6
d. i.-mezin 44-a/12
du^ç â kıl-: Dua etmek
d. kı.-ayın Ek:3/2
d. kı.-dı 4-a/13, 18-b/10, 21-a/7
d.'i kı.-dı 46-a/12
d. kı.-lığa 45-a/2

dur-: Durmak, kalkmak, yaşamak, yerleşmek
d. 15-b/3
d.-adurdı 54-b/12
d.-dı 34-a/1, 45-a/10, 47-b/12, 57-b/3, Ek:1/8, 78-a/9
d.-dılar 10-a/12
d.-duğınlayın 79-b/10
d.-duğları 38-a/8
d.-masun 60-a/2
d.-mazdı 22-a/11
d.-mazın 28-b/7
d.-miş 74-b/9
d.-mişlar 76-b/9
d.-mişlardı 21-a/6
d.-sun 8-b/3
d.-unca 74-a/5
d.-up 20-a/6, 78-b/9
d.-ur 30-b/7, 72-a/3
d.-urdı 34-b/6, 80-a/1
d.-urken 2-b/3, 36-b/13, 76-b/10
d.-urlardı 72-a/2
d.-ursın 76-b/6
d.-uşalum 69-b/1
durı: Durgun, sakin, saf temiz
d. 12-b/13, 27-b/8, 28-b/7, 33-b/11, 38-a/2, 78-a/7
dut-: Tutmak, yapışmak
d. 10-b/6, 10-b/9, 18-a/10, 44-b/1, 49-a/8, 58-a/13, 58-b/2, 58-b/6, 58-b/9, 58-b/11, 59-b/13
d.-a 37-b/6, 78-b/9
d.-ar 66-b/10
d.-ardı 34-b/7, 53-a/5, 63-b/12, 79-b/7
d.-arlıardı 38-b/11
d.-asın 72-a/11, 74-b/7
d.-asız 48-a/12
d.-ayın 10-a/7
d.-dı 4-a/5, 5-b/8, 12-a/8, 16-b/1, 18-a/6 42-b/4, 47-a/9, 67-a/3

- d.-dılar 7-b/12, 18-b/2, 18-b/5, 48-b/8, 48-b/12, 50-b/7, 73-b/5
d.-duğ 18-a/8
d.-maduğ 14-a/7
d.-madılar 4-b/7, 62-b/1
d.-mañ 39-b/6
d.-maz 63-a/5
d.-mazsız 19-b/7
d.-miş 24-b/6, 41-b/2
d.-utulan 54-a/4
d.-uñ 39-b/6, 39-b/7
d.-up 16-a/8, 35-a/3, 47-b/9, 49-a/13, 50-a/1, 50-b/9, 51-a/4, 57-a/2
- düdük: Düdük
d.-ini 35-b/5
- dükeli: Tamamı, bütünü, her zaman
d. 23-a/3, 27-b/5, 44-a/3, 58-b/10, 80-a/6
d.-mekçün 80-a/7
d.-si 1-b/3
- düken-: Tükenmek, bitmek
d.-miş 29-a/3
- dün: 1- Bugünden önceki gün
d. 20-a/6, 64-a/9, 78-a/6
2- gece
düni gün: gece ve gündüz
d. g. 59-a/12
- dünyā (A.): Yeryüzü, cihan
d. 48-b/7, 52-b/2, 55-b/9, 56-a/1, 59-b/8, 80-a/12
d.-da 14-b/11, 26-a/9, 27-a/3, 28-a/7, 41-b/2, 41-b/3, 52-b/2, 54-b/8, 58-b/5, Ek:4/8
d.-dan 52-b/3, 55-b/3
d.-sı 20-a/4, 71-a/10, 71-b/2
d.-ya 18-a/3, 61-b/10, 63-a/1
d.-yı 23-b/7, 23-b/10, 27-a/2
dünyā devletü: Fāni dünya, geçici saltanat, dünya zevki
d. d.-nden 55-b/12
d. d.-nüñ 55-b/10
dünyā ʿizzeti: Dünya saadeti, dünya şerefi
d. ʿi. 59-b/3
- d. ʿi.-ne 59-b/6
- dürlü: Çeşit, Türlü
d. 3-a/7, 4-a/8, 17-a/12, 17-b/8, 19-b/5, 22-a/4, 22-a/6, 22-b/4, 22-b/5, 24-a/8, 24-b/7, 27-b/7, 28-a/11, 36-a/4, 40-b/1, 54-b/11, 54-b/12, 55-a/2, 55-a/9, 55-a/13, 55-b/1, 60-b/13, Ek:1/7, 79-b/8
- dürlü dürlü: Türlü türlü, çeşit çeşit
d. 41-b/4, 54-b/9, 55-b/2
- dürt-: Sürmek, sürtmek
d.-erlerdi 70-b/12
- dürüş-: Çalışmak, çabalamak, sebat etmek
d.-di 61-a/12
- düş: Rüya
d.-inde 75-a/13
d.-ini 79-a/9
d.-lerinde 42-b/13
düş gör-: Rüya görmek
d. g.-di 79-a/8
d. g.-düm Ek:3/1
d. g.-miş 75-a/13
- düş-: Düşmek
d.-di 11-a/9, 11-a/10, 11-a/12, 14-b/5, 14-b/13, 25-a/11, 29-a/13, 29-b/4, 45-a/1, 45-b/1, 60-b/4, 69-a/3, 78-b/10, 78-b/11
d.-diler 20-b/8, 59-a/8
d.-digi 30-b/5
d.-er 18-a/9, 18-a/11
d.-medi 7-b/7
d.-miş 72-a/5
d.-se 30-a/13
d.-üp 31-b/4
d.-ürdi 35-b/11, 46-b/2
d.-ürince 21-a/2
- düşmān (F.): Düşman, yağı
d. 35-b/5, 45-b/7, 56-a/2, 66-a/2, 66-b/11, 67-a/2, Ek:2/7, 68-b/10, 74-a/6, 79-a/5
d.-a 66-b/13, 69-b/2, 75-b/1
d.-la 69-b/3

d.-ları 13-b/5
d.-laruñ 66-a/4
d.-uñuzı 19-b/6
düşmān idin-: Düşman sahibi
olmak
d. i.-dindüm 2-b/6
düşün-: Düşünmek, aklına getirmek
d.-eler 10-b/10
düz: Ova, yamuk olmayan
d.-den 60-b/13
düz-: Yapmak, imār etmek
d.- 5-a/5
d.-di 8-b/8
d.-düdüğini 10-a/3
d.-icek 14-b/4
d.-ülmişdür 53-a/12
düzdür-: Yaptırmak, imār ettirmek
d.-üp 53-a/7
düzet-: Yapmak, inşa etmek
d.-di 54-b/8

E

ebedī (A.): Sonu olmayan
e. 26-a/10, 27-a/3, 27-a/4
Ebū Müslim: Tefsir-i Kebir'ün yazarı
E. M. 22-a/10, 22-b/1, 22-b/3,
22-b/5, 22-b/9, 22-b/10, 23-a/2,
E. M.-e 22-b/5, 22-b/7, 22-b/13
ebyaž (A.): Pek ak, pek beyaz
e. 22-a/3
ecel (A.): Ömrün sonu
e. 40-b/12, 63-a/1
e.-i 72-b/11, 74-a/12, 76-a/12
e.-ile 77-b/1
e.-üñ 42-a/3
ednā (A.): Pek aşığı, pek az
e. 40-b/4
edviye (A.): İlaçlar
e. 53-b/3
efđal (A.): Faziletli, üstün
e. 27-b/9
eg-: Eğmek, bükmek
e.diler 65-a/11
eger (F.): Eğer, şayet
e. 3-b/6, 8-a/5, 11-a/4, 11-a/13,
11-b/7, 23-a/10, 23-b/4, 32-

b/10, 33-b/3, 36-a/12, 48-a/13,
51-b/13, 53-b/5, 59-a/6, 66-a/2,
72-a/9, 76-b/1, Ek:3/6
egil-: Eğilmek
e.-üp 32-b/13
egle-: Bekletmek, eğlemek, oyalamak
e.-lendüğüñ 14-a/7
e.-lenmedi 68-b/121
e.-ndi 8-a/6
e.-rin 8-a/7
ehil (A.): Sahip, dost
e. 60-a/13
ehl (A.): Sahip, dost
e.-i 59-b/5, 59-b/9
ehl-i kitāp: Dört kitaptan biri
e. k.-dan 3-a/3
ek-: Ekmek
e. 60-b/12
e.-elüm 40-a/13
ekin: Ekin
e.-ler 49-b/2
ekinci: Ekin eken
e.-ler 49-b/2
ekşer (A.): En çok, daha ziyade
e. 25-b/13, 59-b/11, 61-b/1
eksil-: Azalmak, eksilmek
e.-mez 53-b/1
eksük: Eksik
e. Ek:2/7, 68-b/6
e.-e 23-b/13, 24-b/10
e.-güğe 24-a/12
e.-se 24-b/12
el: 1. El
e. 35-b/11
e.-e 78-b/4
e.-i 60-a/10
e.-ile 73-a/12, 77-b/2
e.-in 15-b/5
e.-inde 23-a/12, 48-b/3, 66-b/6,
67-b/7, 69-a/3, 70-b/10, 71-b/2,
74-a/5, 74-a/13, 74-b/7, 74-
b/12, 78-a/12, Ek:3/6, 79-a/11
e.-indeki 13-a/6, 66-b/2, 75-
a/2, 78-a/12

- e.-inden 17-b/1, 19-b/3, 23-b/8, 27-b/2, 43-b/5, 44-a/13, 50-b/11, 58-b/4, 65-a/5, 67-a/12, 67-b/2, 69-a/2
e.-ine 31-b/9, 35-b/11, 37-b/1, 47-a/7, 49-b/12
e.-ini 34-b/6
e.-inüñ 50-b/7
e.-iyile 15-b/5, 50-b/11
e.-lerinden 67-a/1
e.-lerine 15-a/13, 20-a/5
e.-lerini 16-a/8
e.-leriyle 73-b/4
e.-ümde 38-a/5
e.-ümdekiden 47-a/10
e.-ümden 13-b/4
e.-ümüzden 17-a/5, 17-b/2
e.-ümüze 21-a/5, 24-b/3
e.-üñdedür 21-a/1
e.-üñden 44-b/11, 45-b/11
e.-üñe 45-b/9
e.-ñüz 40-b/3
e.-ñüzden 68-b/11
e.-ünde 72-b/11
el çek-: Vaz geçmek
e.-i ç. 44-a/13
e. ç.-di 51-b/1
elden ele: Bir kişiden ötekine
e. e. 66-b/6
e. ç.-diler 43-a/3
e. ç.-mişler 65-b/11
eline düş-: Yakalanmka, birine muhtaç olmak, buyruk altına girmek
e. d.-di 67-a/9
e. d.-miş 71-b/13
elinden çık-: Elinde olmamak
e. ç.-madı 48-b/10
el götür-: El açmak
e. g.-üp 15-a/9, 65-a/11
2. Memleket, diyâr, ülke
e.-i 60-a/2
e.-üñüze 69-b/10
elbette (A.): Mutlaka, eninde sonunda
- e. 3-a/5, 15-b/6, 18-a/10, 20-b/1, 21-a/5, 23-b/11, 44-b/10, 52-b/7, 73-a/2
elli: Sayı (50), elli
e. 20-b/4, 35-b/5, 67-b/5
elvâh (A.): Levhanın çoğul hali, levhalar
e. 10-b/10
e.-ı 66-b/2
e.-ıla 13-a/2, 66-b/1
Elyasa^c: Benî İsrâ³ile gönderilmiş bir peygamber
e. 64-a/13, 64-b/7, 65-b/1, 65-b/6, 65-b/7, 65-b/8, 66-b/6, 66-b/7
e^c.-dan 26-a/7
e^c.-dır 26-a/6
em-: Meme emmek
e.-erlerdi 6-a/4
e.-miş 6-a/6
emek: Emek, çalışıp gayret etme
e.-ini 80-a/10
emin (A.): Emniyet sahibi, korkusuz, emin
e. 56-b/4, 57-b/6
emîn ol-: Korkmamak, emniyette olmak, emin olmak
e. o.-dı 2-b/13, 4-b/2, 5-a/2, 33-a/2
emir (A.): Emir, buyruk
e.-de 23-b/5
e.-den 16-b/12, 24-a/5, 73-a/13
emîr (A.): Emredici olan, yöneten
e. 22-b/13
emr (A.): Emir, buyruk
e. 55-a/4
e.-etmiş 14-a/6
e.-i 36-a/2, 39-a/10
e.-in 57-a/2
e.-ine 2-b/7, 16-a/4, 48-b/2, 48-b/8, 53-a/1, 53-a/5, 58-b/4, 62-b/1, 70-a/7, 71-b/4, 72-a/10, 72-b/3, 78-a/1, Ek:3/8, 80-a/4
e.-ini 35-b/2, 70-b/1

- e.-iyile 6-a/3, 6-a/4, 8-b/10, 8-b/12, 15-a/4, 25-a/5, 26-a/11, 26-b/1, 33-b/5, 74-a/5, 77-b/8, 78-b/12
e.-ü 11-b/12
e.-üme 13-a/11
e.-üñde 64-a/2
e.-üñe 16-a/6, 30-a/12, 69-a/5
e.-üñi 14-a/7
aḥirü'l-emr. Sonunda, en nihâyet
a. e. 67-a/4
Emrullâh: Allah'ın emri
e.-uñdur 70-b/7
- endâze (F.): Ölçü, miktar, derece, merteb
e.-since 18-a/5
- ender (A.): Nadir, çok az bulunan
e. 43-a/12
- endür-: İndirmek
e.-üp 72-b/1
e.-ürler 72-a/12
- ene (A.): ben
e. 10-a/5
e. 'i 10-a/8
- er: Er, kişi, yiğit, asker
e. 5-b/13, 15-a/12, 68-a/1, 75-a/7, 76-b/8
e.-dür 36-a/3
e.-i 16-a/10, 35-a/3
e.-le 23-a/9, 73-b/13, 75-b/7
e.-lik 75-a/6, 77-a/6
e.-üñ 15-b/1
- ercügez: Yaş itibariyle küçük olan kişi
e. 76-b/11
- eribil-: Yetişmek, ulaşmak
e.-di 37-b/10
- eriş-: Yetişmek, ulaşmak
e.-di 60-a/10
- erit-: Eritmek
e. 14-a/9
e.-di 53-b/12
- ertesı: Bir günün, bir haftanın, bir ayın, bir yılın ardından gelen (gün, hafta, ay, yıl, mevsim), ferdası, ertesi gün, sonrasında
e.-nde 25-a/12, 79-b/3
- es-: Esmek
e.-di 29-a/9
e.-erken 80-a/1
- esenleş-: Vedalaşmak
e.-diler 16-a/7
- eşer (A.): Yapıt, bir kimsenin meydana getirdiği şey
e.-i 29-a/10, 38-a/11, 41-b/12, 75-a/3
- esirge-: Bağışlamak, korumak, himaye etmek
e. 12-b/10, 58-b/8, 58-b/11
e.-di 16-b/5, 33-b/4, 60-a/6, 63-a/4, 66-b/10,
e.-medüm 59-a/5
e.-medüñ 59-a/3
e.-mezdi 20-a/3
e.-yicilerüñ 12-b/1, 13-b/9
e.-yicisisin 13-b/9
- eski-: Eskimek, yıpranmak
e.-kicek 40-a/1
e.-medi 40-a/2
- esle-: Dinlemek, Kabul etmek, baş eğmek
e.-mediler 8-a/9
- E's-selâmü 'aleyke (A.): Selam üzerine olsun
e. 30-b/13
- eşek: Eşek
e. 45-a/4, 45-a/9, 45-a/11, 45-b/3, 45-b/4, 45-b/5,
e.-den 45-a/10
e.-e 45-a/3, 45-a/4, 45-a/6, 45-a/11
e.-in 70-a/13
e.-i 45-a/10, 70-a/13
e.-le 70-a/12
e.-leri 70-a/12
e.-üñ 45-a/9
- Eşmüyil: Benî İsrâ'ile gönderilmiş bir peygamber

- e. 67-a/5, Ek:2/12, Ek:2/13, 68-a/3, 68-a/6, 68-a/7, 68-a/8, 68-a/11, 68-a/12, 68-a/13, 68-b/3, 68-b/4, 68-b/8, 69-a/4, 69-a/6, 69-b/8, 69-b/9, 70-a/6, 70-b/1, 70-b/3, 70-b/7, 71-a/1, 71-a/7, 72-b/4, 72-b/9, 73-a/2, 74-b/2, 75-a/10, 77-b/11, 78-a/5, Ek:3/4
e.-a Ek:2/11, 68-a/9, 68-b/2, 70-a/4, 74-a/12, 78-a/5
e.-ı 68-a/3
- etek: Yamaç, kenar
e.-ine 7-b/10
- etlen-: Canlanmak
e.-di 8-b/12
- evet: ‘Öyledir’ anlamında doğrulama ve tasdik cümlesi
e. 11-a/2, 14-b/9,
- evvel (A.): İlk, birinci, başlangıç, önce, ilkin
e. 2-a/6, 2-a/13, 4-b/6, 24-a/5, 25-a/12, 33-a/7, 34-a/8, 40-b/9, 51-a/13, 56-b/6, 73-a/4, 73-a/13, 75-a/13
e.-den 12-b/4, 77-b/3
- evvelki: Önceki
e. 7-b/5, 15-b/9, 37-b/3, 38-a/3, 41-a/3, 46-b/3, 56-b/6
- et: Et
e. 38-b/7
e.-i 38-b/9
e.-inüñ 38-b/9
- et-: Etmek, eylemek, yapmak
e. 46-b/6
e.-üñ 16-a/3
e.-dünse 57-a/13
e.-mez 69-b/11
secde et-: Secde etmek
s. e.-medük 9-a/8
- etmek: Ekmek
e. 50-a/8, 64-a/9, 64-a/10, 64-b/2
e.-e 50-a/10
e.-i 50-b/12
- eymen-: Çekinmek, korkmak, ürkmek, endişe etmek
e.-diler 47-a/12
e.-ür 22-b/12, 23-a/2
- eyd (İ): Kuvvet
Ek:4/4
- eyt-: Söylemek, demek, anlatmak
e.-esin 56-a/9
e.-ür 2-a/8, 3-a/8, 3-a/9, 3-a/13, 5-b/9, 13-a/4, 14-b/13, 25-a/2, 26-a/2, 26-a/5, 29-b/2, 29-b/11, 33-b/9, 42-b/13, 44-a/6, 50-b/3, 50-b/4, 51-a/4, 54-b/5, 59-b/10, 63-b/5, 64-b/1, 65-b/8, 70-a/5, 71-b/13, 72-b/4, 79-a/10, 79-a/11, Ek:3/10, Ek:3/11
e.-ürdi 19-a/12
e.-ürler 2-b/3, 3-b/1, 4-b/10, 8-b/6, 11-a/10, 26-b/10, 28-a/11, 34-b/6, 37-b/7, 39-a/3, 39-a/4, 48-b/6, 49-a/9, 51-a/12, 51-b/1, 54-a/9, 58-b/13, 62-b/5, 63-a/2, 71-a/11, 72-a/12, 80-a/5
e.-ürlerdi 21-a/4, 54-b/13, 55-b/9
e.-ürsin 8-a/11
- eyit-: Söylemek, demek, anlatmak
e.-di 1-b/4, 2-a/5, 2-b/4, 2-b/5, 5-a/10, 5-b/8, 6-a/11, 6-a/12, 6-b/10, 7-a/9, 7-a/11, 8-a/4, 8-a/6, 8-a/7, 8-a/8, 8-a/11, 8-b/4, 8-b/13, 9-a/4, 9-a/10, 9-b/11, 9-b/13, 10-a/7, 10-a/9, 10-b/3, 10-b/11, 10-b/13, 11-b/3, 12-a/3, 12-b/3, 13-a/9, 13-a/11, 13-a/13, 13-b/4, 13-b/7, 13-b/11, 14-a/13, 14-b/3, 14-b/8, 15-a/11, 15-b/12, 16-b/10, 17-b/4, 18-a/9, 20-b/1, 20-b/3, 20-b/9, 20-b/10, 21-a/1, 21-a/8, 21-a/11, 21-b/2, 21-b/7, 21-b/12, 22-b/10, 22-b/13, 23-a/1, 23-a/2, 23-a/3, 23-b/9, 23-b/12, 23-b/13, 24-a/2, 24-a/11, 24-

b/3, 24-b/10, 24-b/10, 25-a/6, 25-a/7, 25-b/5, 27-b/8, 27-b/10, 28-a/3, 28-a/12, 28-b/1, 28-b/2, 28-b/5, 29-b/9, 30-a/5, 30-b/1, 30-b/13, 31-a/1, 31-a/2, 31-a/4, 31-a/6, 31-a/9, 31-a/10, 31-a/13, 31-b/3, 31-b/8, 31-b/11, 31-b/12, 32-a/1, 32-a/4, 32-a/9, 32-b/5, 32-b/7, 32-b/8, 33-a/2, 33-a/4, 33-b/10, 34-b/11, 35-b/12, 36-a/1, 36-a/2, 36-a/3, 36-b/8, 37-a/11, 37-b/1, 37-b/11, 38-a/1, 38-a/4, 38-a/6, 38-b/3, 39-a/1, 39-a/2, 39-a/7, 39-b/4, 40-b/2, 41-b/5, 41-b/6, 41-b/7, 42-a/10, 42-a/11, 43-a/7, 44-a/11, 44-b/5, 44-b/10, 45-a/12, 45-b/2, 45-b/4, 45-b/5, 46-a/2, 46-a/4, 46-a/7, 46-a/8, 46-a/9, 46-b/3, 46-b/6, 47-a/10, 48-a/9, 50-a/6, 51-a/6, 51-b/11, 52-b/8, 53-a/11, 53-a/12, 56-a/7, 56-b/3, 56-b/9, 57-a/1, 57-a/6, 57-a/8, 57-a/9, 57-a/11, 57-a/12, 57-b/1, 57-b/4, 57-b/7, 58-a/8, 58-a/9, 58-a/13, 58-b/1, 58-b/3, 58-b/5, 58-b/7, 58-b/10, 59-a/2, 59-a/4, 59-a/5, 63-a/8, 64-a/2, 64-a/3, 64-b/11, 65-a/2, 65-b/1, 66-a/8, 68-a/11, 68-b/8, 68-b/9, 69-b/2, 69-b/10, 70-b/3, 70-b/4, 70-b/7, 71-a/1, 71-a/4, 71-a/8, 71-b/7, 72-a/9, 72-b/5, 72-b/9, 73-a/9, 73-b/8, 74-b/4, 74-b/10, 74-b/12, 75-a/3, 75-a/4, 75-a/6, 75-b/3, 75-b/10, 76-a/2, 76-a/5, 76-a/6, 76-a/7, 76-a/8, 76-a/9, 76-a/10, 76-b/1, 76-b/3, 76-b/5, 77-a/2, 77-a/4, 77-a/5, 77-a/7, 77-a/8, 77-a/10, 77-b/12, 78-b/1, 78-b/7, 79-a/12, 79-a/13, Ek:3/2, Ek:3/5, Ek:3/8, 79-b/1, 80-a/12
e.-diler 2-a/12, 4-a/7, 5-a/7, 7-a/4, 8-a/2, 9-a/13, 9-b/2, 11-

b/6, 12-a/2, 14-a/4, 15-a/8, 17-a/4, 17-a/12, 17-a/13, 17-b/2, 17-b/10, 18-b/11, 21-b/9, 23-b/10, 23-b/12, 24-a/12, 24-b/1, 24-b/7, 31-b/6, 35-a/6, 35-b/13, 36-a/1, 36-a/3, 36-a/4, 36-a/8, 36-a/12, 36-b/10, 37-a/2, 37-a/8, 37-a/9, 37-b/12, 38-b/6, 39-b/8, 39-b/13, 40-a/10, 40-a/11, 42-a/1, 43-a/7, 43-a/8, 44-a/10, 51-a/11, 52-a/10, 56-b/9, 62-a/3, 64-a/6, 69-b/3, 69-b/10, 69-b/13, 71-b/5, 73-b/6, 74-a/4, 79-a/2

eyle: 1. Öyle, o şekilde

e. 4-a/12, 4-a/13, 7-a/11, 14-b/7, 16-a/4, 17-b/2, 18-b/10, 20-b/9, 21-b/8, 23-a/2, 24-a/1, 24-a/12, 28-b/7, 31-a/13, 36-a/10, 37-b/7, 39-a/12, 47-a/13, 47-b/5, 56-b/12, 57-a/9, 57-b/7, 62-a/3, 68-a/13, 68-b/1, 73-b/1, 77-a/10, 77-b/2, 77-b/12, 78-a/13, 78-b/2, Ek:3/6

2. Öyle

e. 73-a/6

eyle:- Etmek, eylemek, yapmak

e.-di 3-a/13, 4-a/10, 6-a/11, 14-a/9, 19-a/6, 19-a/10, 51-a/5, 60-b/10, Ek:1/3, Ek:1/5, Ek:1/6i Ek:1/7, Ek:1/10, Ek:2/1, Ek:2/13, 68-a/13

e.-düğü 56-b/7

e.-dügün 2-a/6

e.-dük 39-b/13, 79-b/2

e.-düm 33-a/10

e.-dün 32-b/7, 32-b/10

e.-mez 4-a/1

e.-miş 10-a/8

e.-mişdür 64-a/7

e.-r 53-b/5

e.-rin 47-a/11

e.-ye 55-b/5

e.-yem 76-b/4

e.-yeyin 56-a/12

e.-yesin 9-b/4
amān eyle-: Müsaade etmek
a. e.-di 1-b/2
‘ār eyle-: Utanmak, mahcup olmak
‘ā. e.-di 75-b/10
‘arż eyle-: Sunmak, takdim etmek
‘a. e. 57-b/5
‘a. e.-di 11-a/7, 27-b/7
azād eyle-:
a. e.-ye 59-a/7
azğunluk eyle-: Azmak
a. e.-di 51-a/8
beglik eyle-: Bey olmak, beylik yapmak
b. e.-dügünden 60-a/12
berdār eyle-: Asmak
b. e.-di 49-a/13
beyān eyle-: Açıklamak
b. e.-di 10-a/7
b. e.-dük 10-b/8
b. e.-r Ek:3/3
bünyād eyle-: Bina eylemek, inşa etmek
b. e.-di 60-b/9
cāhillik eyle-: Cahillik yapmak, cahilce davranmak
c. e.-dük 14-a/6
cehd eyle-: Çabalamak
c. e. 37-a/4
c. e.-di 45-a/10, 47-a/4
c. e.-dük 37-b/13
cem‘ eyle-: Toplamak
c. e.-di 6-b/9
c. e.-miş 51-b/9
ceng eyle-: Savaş yapmak, kavga etmek
c. e.-di 9-a/9, 60-b/3, 68-b/13
c. e.-diler 20-b/12, 49-a/13
c. e.-medi Ek:4/2
c. e.-meyesiz 69-b/3
c. e.-ye 75-b/8
çāre eyle-: Çözüm bulmak
ç. e.-señ 39-a/9

da‘vet eyle-: Çağırarak, davet etmek
d. e.-yesin 45-b/11
def‘ eyle-: Ortadan kaldırmak, def etmek
d. e. 21-a/1
d. e.-di 47-b/2
d. e.-sene 65-a/5
dilek eyle-: dilek istemek
d. e.-di 31-a/9
diri eyle-: Canlı kılmak
d. e.-di 62-a/5, 62-a/11, 62-b/13
dirlik eyle-: Yaşamak
d. e.-di 56-a/1
du‘ā eyle-: Dua etmek
d. 44-a/10, 44-b/5, 45-b/6
d. e.-di 12-b/11, 38-a/4, 38-b/4, 38-b/7, 38-b/13, 39-b/10, 40-a/2, 46-a/6, 53-b/2, 62-a/5, 64-a/2, 64-b/3, 64-b/4, 64-b/10, 65-a/11, 70-a/6, Ek:3/4
d. e.-ye 45-a/8
d.-sin e.-di 65-a/2
emr eyle-: Emretmek, buyurmak
e. e. 10-b/9
e. e.-di 16-b/10, 27-a/13, 47-b/7, 72-a/11, 79-a/5
e. e.-miş 33-b/13
emr eyle-: Emretmek, buyurmak
e. e. 10-b/9
e. e.-di 16-b/10, 27-a/13, 47-b/7, 72-a/11, 79-a/5
e. e.-miş 33-b/13
feryād eyle-: Feryat etmek, bağırp çağırarak
f. e.-diler 20-a/12
feth eyle-: Bir şehri, bir ülkeyi kendi topraklarına katmak, almak
f. e.-di 23-a/10
f. e.-ye 43-b/6
garķ eyle-: Batmak

ğ. e. 13-b/9
ğ. e.-di 59-a/9
ğ. e.-yesin 31-b/13
ğāzap eyle-: Öfkelenmek,
kızmak; musibet etmek
ğ. è.-di 39-b/1
ħabs eyle-: Hapis etmek,
alıkoymak, bir yere koymak
ħ. e.-di 37-b/12
ħalāş eyle-: Kurtarmak
ħ. e. 58-b/4
ħ. e.-di 19-b/6
ħarām eyle-: Yasak etmek
ħ. e. 68-a/11
ħarāp eyle-: Viran etmek,
yıkmak
ħ. e.-di 60-a/11
ħased eyle-: Kıskanmak,
çekememek
ħ. e.-di 78-a/4
ħāşıl eyle-: Peyda etmek,
üretmek, türetmek
ħ. e.-di 54-a/1
ħ. e.-düm 52-b/9, 52-b/10
ħavāle eyle-: Bir işi veya bir
şeyi başka birine bırakmak,
üstüne bırakmak
ħ. e.-diler 44-b/9
helāk eyle-: Mahvetmek
h. e.-di 19-b/7, 22-a/11, 32-b/4,
35-a/1, 49-a/10, 49-b/13, 63-
b/11, 77-b/6
h. e.-mesini 6-b/2
h. e.-mişdür 53-a/1, 53-a/2
h. e.-ye 70-b/2
h. e.-yem 68-b/11
h. e.-seydin 12-b/4
ħışm eyle-: Kızmak,
öfkelenmek
ħ. e.-di 37-b/12, 46-b/4, 59-
b/13
ħilāf eyle-: Muhalefet etmek
ħ. e.-dühüz 14-a/3
ħizmet eyle-: İş görmek,
hizmet etmek

ħ. e.-di 70-b/3
ħoş eyle-: Hatırını yapmak
ħ. e.-di 64-b/3
ħüküm eyle-: Hükmetmek
ħ. e. 79-b/3
ħ. e.-di 15-b/9, 58-b/2
ıslāħ eyle-: İyileştirmek,
düzeltmek
ı. e. 7-a/1
ihsān eyle-: Lütufda bulunmak
ı. e. 52-b/5
i. e.-di 48-b/3, 52-b/4
iħtiyād eyle-: Tedbirli
davranmak, temkinli olmak
ı. e. 37-a/4
ı. e.-di 7-b/2, 47-b/12
iħtiyār eyle-: Seçmek
ı. e.-di 71-a/9, 71-b/3
iķdām eyle-: Gayret etmek
ı. e.-di 56-a/3
i‘lām eyle-: Bildirmek
ı. e.-ye 27-b/1
iltifāt eyle-: Hatır sormak,
gönül almak
ı. e.-medi 55-a/7
‘imāret eyle-: Bayındır hale
getirmek
‘ı. e. 52-b/1
‘ināyet eyle-: Lütuf eylemek,
ihsanda bulunmak, iyilik
yapmak
‘ı. e. 12-b/10
istiğfār eyle-: Tevbe etmek
ı. e.-dük 14-a/12
işāret eyle-: İşaret etmek
ı. e.-di 33-a/1, 77-a/9
‘itāb eyle-: Azarlamak
‘ı. e.-di 13-a/6, 14-a/13
ķabul eyle-: Kabul etmek
ķ. e. 46-a/8
k. e.-di 4-a/4, 39-b/3, 46-b/4,
46-b/5, 50-a/8
ķ. e.-medi 51-b/10
k. e.-düm 21-a/8
ķ. e.-düh 46-a/7

ç. e.-ye 15-a/9
ç. e.-yesin 64-b/13
çabz eyle-: Öldürmek, canını almak
ç. e.-di 41-b/9, 43-a/11
çahr eyle-: Helak etmek, batırmak
ç. e.-di Ek:1/2
çasd eyle-: Niyet etmek, kalkışmak
ç. e.-di 78-a/6, 78-a/7, 78-b/3
ç. e.-se 26-b/3
ç. e.-mediler 64-b/5
çılavuzlık eyle-: Rehberlik etmek, yol göstermek
ç e.-r 26-b/1
kerem eyle-: İhsanda bulunmak lutfetmek
k. e. 31-b/6, 58-b/3
çiyās eyle-: Karşılaştırmak
ç. e. 67-b/7
çonukluk eyle-: Misafir etmek, ziyafette bulunmak
ç. e.-di 56-b/2
ç. e.-sem 56-a/7
çurbān eyle-: Allah yolunda hayvanı boğazlamak
ç. e.-seler 47-b/4
çül eyle-: Yakıp kül etmek
k. e.-di 49-a/2, 62-a/4
k. e.-r 53-b/5
k. e.-ye 53-a/8
livāta eyle-: Erkek erkeğe ilişkide bulunmak
l. e.-diler 66-b/8
lütuḫ eyle-: İhsanda bulunmak
l. e.-di 5-a/12
maḫrūm eyle-: Mahrum etmek
m. e.-yesin 46-a/10
men^c eyle-: Yasaklamak
m. e.-di 4-b/5, 47-a/4, 63-b/7, 64-a/4
m. e.-me 9-b/5
m. e.-medi 68-b/10
meyl eyle-: Yönelmek

m. e.-me 52-b/6
m. e.-mez 22-a/8
mīraş eyle-: Miras bırakmak
m. e.-di 48-b/9
muḫabbet eyle-: Sevgi beslemek
m. e.-di 64-b/7, 77-b/13
müşerref eyle-: Şeref vermek
m. e.-dün 10-b/2
naşīp eyle-: Kısmet etmek
n. e.-di 35-a/1
naşihāt eyle-: Öğüt vermek
n. e.-di 51-b/9
n. e.-yüp 55-a/8
nazar eyle-: Bakmak
n. e. 11-a/2, 43-a/9
n. e.-di 11-a/6
nehı eyle-: Yasaklamak
n. e.-di 63-b/4
nemā eyle-: Arttırmak, çoğaltmak
n. e.-ye 78-a/8
niyāz eyle-: Yalvarmak, yakarmak, dua etmek
n. e.-di 39-b/2
niyyet eyle-: Niyetlenmek
n. e.-di 4-a/4
pāre eyle-: Parçalamak
p. e.-seler 3-b/11
raḫmet eyle-: Bağışlamak, esirgemek, affetmek
r. e.-ye 2-a/3, 2-b/11
redd eyle-: Kabul etmemek
r. e.-di 2-a/10
rūzi eyle-: Nasip etmek
r. e.-dün 80-a/12
rūcu^c eyle-: Dönmek, avdet eylemek
r. e.-dük 2-a/13
şabr eyle-: Tahammül etmek, dayanmak, sabretmek
ş. e.-di 19-a/2, 30-b/2, 45-a/2
ş. e.-ñ 55-b/12
ş. e.-yelüm 74-a/7
şarf eyle-:

ş e.-yem 61-b/3
şavaş eyle-: Savaş yapmak
ş. e. 34-a/12, 37-a/10
ş. e.-ye 43-b/5
secde eyle-: Secde etmek
s. e.-ñ 9-a/4
s. e.-seler 18-b/8
şulh eyle-: Barış yapmak
ş. e.-di 55-a/5
şefkat eyle-: Merhamet etmek,
şefkat etmek
ş. e.-di 13-b/7
şikāyet eyle-: Şikayet etmek,
yakınmak
ş. e.-di 56-b/8, 56-b/10
şükr eyle-: Şükretmek, verilen
nimetlere karşı teşekkür etmek
ş. e.-diler 59-b/1, 72-b/2
ş. e.-ñ 55-b/11
ş. e.-yeler 27-b/7
ş. e.-yüp 59-a/2
tağayyür eyle-: Değiştirmek
t. e.-di 54-b/12
talep eyle-: İstemek, arzulamak
t. e.-di 31-b/5
t. e.-diler 15-a/7
t. e.-miş 52-a/9
tamām eyle-: Tamamlamak
t. e.-dük 6-b/5
taşnīf eyle-: Sınıflandırmak
t. e.-di 61-a/1
ta' yīn eyle-: Bir memuriyete
koymak
t. e.-di 61-b/2
tāze eyle-: Yenilemek
t. e.-ye 67-b/9
terbiyet eyle-: Eğitmek,
besleyip büyütme
t. e.-di 68-a/4
terk eyle-: Terk etmek,
bırakmak
t. e.-dük 16-a/6
t. e.-mezüz 9-b/1
t. e.-yüp 65-a/1
tevbe eyle-: Tövbe etmek

t. e.-düm Ek:3/1
va' de eyle-: Zaman belirlemek
v. e.-dük 6-b/5
v.-ler e.-medi 13-b/13
vaḥy eyle-: Bildirmek
v. e.-di 33-b/10
vaşī eyle-: Yerine bırakmak
v. e.-di 40-b/12, 42-a/13
vaşf eyle-: Vasfetmek,
özelliklerini söylemek
v. e.-sün 24-b/2
va' z u naşīhat eyle-: Vaaz ve
nasihat etmek
v. e.-ye 27-a/13
vaż' eyle-:
v. e.-di 61-b/1
vezne eyle-: Ölçmek
v. e.-diler 20-b/7
yoqsul eyle-: Fakir olmak
y. e. 50-a/7
zan eyle-: Sanmak
z. e.-meñüz 43-a/1
zārī eyle-: Ağlamak, inlemek
z. e.-di 16-a/13
z.-lık e.-di 59-a/3
zebūn eyle-: Zayıf etmek,
güçsüz bırakmak
z. e.-dūñ 46-a/4
zelīl eyle-: Hor görmek
z. e.-di 67-a/3
zīkr eyle-: Anmak, tesbih
etmek
z. e.-miş 27-a/6
z. e.-mişdür 62-a/7
zinā eyle-: Evlilik dışı ilişkide
bulunmak
z. e.-di 56-b/11, 57-b/9
z. e.-mişsin 57-a/10
z. e.-yeler 46-b/9
ziyāde eyle-: Arttırmak
z. e.-di 55-a/9
z. e.-ye 28-a/5
z. e.-yem 28-b/2
ev: Konut, hane
e. 80-a/6

- e.-de 57-a/10, 68-a/7
e.-e 22-b/3
e.-i 42-a/11, 78-b/13
e.-inde 64-b/2
e.-ine 20-a/7, 56-a/13, 64-a/11,
78-b/4, 79-a/7,
e.-ini 52-b/1, 59-b/8
e.-ler 19-a/3
e.-leri 48-a/11
e.-lerinde 54-a/4
e.-ümde 79-a/12
evlâ (A.): Daha uygun, daha iyi, üstün
e.-dir 36-a/8
evliyâ ’ullâh (A.): Allah’ ın veli kulu
e.-dan 25-b/11
eylemek: Yapma, etme
e. 61-a/13
eyü: İyi
e. 43-a/9, 47-b/6
e.-ce 24-b/2
eylük: İyilik
e.-leri 27-b/1
ez-: Ezmek, çığnemek
e.-dürdiler 17-b/13
- F**
- fahişe (A.): Ahlsız kadın, kahpe
f.-lerden 56-a/4, 56-b/8
fahır (A.): Övünme, övünülecek şey
f.-ı 23-a/4
faķir (A.): Muhtaç, yoksul
f.-lerden 20-a/1
f.-lere 52-b/4
Falsaṭin: Filistin
F. Ek:2/2
Falastin: Filistin
F.-la 73-a/1, 73-a/7
fâriĝ (A.): İlgisiz, her şeyden alakasını
kesmiş
fâriĝ ol-: Uzaklaşmak,
ayrılmak, her şeyden ilgi ve
alakasını çekmek
f. o. 9-b/2
f. o.-maz 28-a/10
f. o.-unca 30-b/11
fânî (A.): Ölümlü, muvakkat, geçici
f. 30-a/10
fâsık (A.): Günahkar, günah işleyen
f. 37-a/13
faşl (A.): Bölüm, kesme, kesinti,
ayırma, ayrıntı
f. 59-b/10, 61-a/6, 72-b/3
fâşl-ı hitâb: Hitap bölümü
f. 79-b/5
fâşih (A.): Güzel, düzgün ve açık
konuşan
f. 45-a/11
fâyida (A.): Yarar, fayda, kazanç
f. 2-b/1
f.-sız 33-a/3
fâyida it-: Yararı olmak
f. i.-medi 74-a/8
f. i.-memişdür 53-a/3
f. i.-mez 2-b/4
fâyida ol-: Yararı olmak
f.-sı o.-maz 4-a/1
farz (A.): Tanrı emri, borç, ödev,
zorunlu
f. 4-a/6
farz ol-: Yapılması dinen
gerekli ve zorunlu olmak
f. o.-dı 69-b/7
fazıl (A.): Faziletli, fazilet sahibi
f.-ları 27-b/11
fazilet (A.): Meziyet, değer, iyilik,
ilim, iman
f.-i 80-a/13
faẓl (A.): İhsan, hüner, fazilet
f.-ıla 65-a/11
f.-ıyla 37-b/10
f.-uñla 10-b/13
ferah (A.): Sıkıntıda olmayan, iç açıcı,
ferah
ferah ol-: rahatlamak,
akıbetinden endişe etmeyen
f. o.-ma 52-a/12
f. o.-ucı 51-a/12, 52-a/12
ferahlan-: Rahatlamak
f.-ma 51-a/11, 51-b/12
Feridün: Tarihte sözü geçen bir bey
F. 61-a/5

- feriştah (F.): Melek
f. 42-b/13
f.-lar 66-a/11, 43-a/5, 72-a/13
f.-larla 34-a/5
- ferište (F.): Melek
f.-den 43-a/12
f.-ye 47-b/7, 72-a/11
- ferseng (F.): Fersah, bir uzunluk ölçüsü, üç millik mesafe (denizde)
f. 38-a/13, 40-a/4, 40-a/5, 41-a/12
- feryād (F.): Bağırıp çağırma, ses, seda
feryād eyle-: Feryat etmek, bağırıp çağırma
f. e.-diler 20-a/12
- fesād (A.): Bozukluk, fenalık, fesat
f. 2-a/6, 20-b/13, 59-b/5, 59-b/9
f.-ı 20-a/1, 64-a/6
f.-uñ 14-b/12
fesād işle-: Fenalık yapmak
f. i.-düñ 14-b/1
f.-ı i.-lediler 47-a/13
f. i.-mege 52-b/6
f.-lar i.di 60-a/10
fesād it-: Fenalık yapmak
f.-lar i.-diler 66-b/8, 66-b/9
- feth (A.): Açma, açılma; zapt etme, ele geçirme
feth eyle-: Bir şehri, bir ülkeyi kendi topraklarına katmak, ele geçirmek, zapt etmek
f. e.-di 23-a/10
f. e.-ye 43-b/6
feth it-: Zapt etmek, ele geçirmek
f. i.-diler 43-b/13
feth ol-: Zapt edilmek, ele geçirilmek
f. o.-a 38-a/5
f. o.-acağı 23-a/5
f. o.-dı 48-b/6
- Fethāş: Hz. Yūşāʿ Peygamberin ordusunda bulunan Harun peygamber neslinden gelen bir asker
F. 47-a/7, 47-b/3, 47-b/4,
- fetret (A.): İki peygamber veya padişah arasında peygambersiz veya padişahsız geçen zaman
f. Ek:2/7
- fevt (A.): Ölüm, mevt
fevt ol-: Sakınmak, kaçınmak, imtina etmek
f. o.-dı 40-b/10
- fi'l-cümle (A.): Sonunda
f. 3-b/3, 13-a/4, 15-b/6, 16-b/12, 25-a/3, 50-b/4, 54-b/10, 55-b/13, 59-a/11, 61-a/5, 72-b/1
- fi'l-hāl (A.): Şimdi, hemen, haddi zātında
f. 3-b/9, 8-b/12, 25-a/10, 43-a/11, 53-b/5, 58-a/13, 78-b/12
- Firʿavn (A.): Eski zamanlarda Mısır hükümdarlarına verilen isim; Allahlık iddiasında bulunduğu için Hz. Musa'nın mücadele ettiği Mısır hükümdarı
f. 1-b/2, 1-b/3, 2-a/2, 2-a/10, 4-a/2, 5-a/1, 5-a/3, 5-b/11, 6-a/1, 7-b/7, 19-b/3, 19-b/6, 25-b/7, 27-b/2, 35-a/1, 43-b/9, 76-a/10
f.-a 4-a/13
f.-dan 4-a/7
f.-dur 2-b/8
f.-ı 4-b/8, 6-b/2
f.-nuñ 2-a/4, 4-b/1
- fikir (A.): Akıl, düşünce, istek
f.-le 18-b/4
- filūri: Eski dönemde Mısır tarafında kullanılan para birimi
f. 24-b/12, 24-b/13
f.-den 55-a/6
- fitne (A.): Bölücülük, kargaşa çıkartma, sıkıntı
f.-sidür 78-b/3
f.-ye 9-a/11
fitneye biraķ-: Bela vermek
f. b.-duķ 10-a/10
- furşat (A.): Uygun an, fırsat

f. 5-b/8, 37-a/5
f.-dur 8-a/5
fürşat vir-: Müsaade etmek,
zaman tanımak
f. v.-di 49-b/8, 60-b/3
f. v.-gil 76-a/3
f. v.-mez 78-b/7
f.-ı v.-ürdi Ek:4/2
fülân (A.): Herhangi bir şahıs, biri,
belirsiz bir şey, filan
f. 25-a/7, 33-b/10, 41-a/10, 42-
a/10, 57-a/9
fürkat (A.): Ayrılık, iftirak
f. 33-a/5

G

gâh, geh (F.): Bazen, kimi vakit, bazı
bazı, kâh
g. 6-a/7, 23-a/7
galebe (A.): Galip gelme, yenme,
üstünlük
g.-liğle 4-b/9
galebe iyle-: Yenmek, galip
gelmek
g. i.-di 4-a/13
gâlib (A.): Galebe eden, galebe çalan,
üstün gelen
g. 45-a/1, Ek:4/5
gâlib ol-: Yenmek
g. o.-ısarsız 37-a/5
g. o.-mağa 44-b/2
g. o.-mışdur 74-a/6
g. o.-ursın 75-b/1
ganîmet (A.): Düşmandan alınan mal
g. 4-b/5, 48-a/2, 48-a/3, 61-a/2
garķ (A.): Suya batma, boğulma
garķ eyle-: Batmak, suya
batmak
g. e. 13-b/9
g. e.-di 59-a/9
g. e.-yesin 31-b/13
garķ ol-: Batmak
g. o.-dı 7-b/7, 59-a/1, 59-a/7
g. o.-dılar 1-b/3, 4-a/2
g. o.-sa 26-a/12
g. o.-ur 1-b/4, 2-b/10

g. o.-urduķ 59-b/3
garra (A.): Parlak, beyaz; Medine'nin
başka bir adı
garra ol-: Meyletmek,
güvenmek
g. o.-dı 52-b/13
gavğa (F.): Kavga, vuruşma, dövüş
g. 20-b/11, 21-a/3, 25-a/13,
Ek:2/7
g.-sı 31-a/7
gâyet (A.): Son derece, nihayet, çok,
pek çok
g. 19-b/13, 22-a/1, 22-a/1, 22-
a/3, 22-a/5, 22-b/11, 23-a/13,
34-b/2, 35-b/11, 46-a/10, 46-
a/11, 49-a/8, 51-b/2, 51-b/8,
58-a/8, 71-a/12, 72-b/2, 72-
b/13, 75-b/9
gâyib (A.): Gizli olan, göze
görünmeyen şey, kayıp
gâyib ol-: Ortadan kaybolmak
g. o.-dı 33-b/7, 34-a/4
gayr (A.): Ayrı, başka, özge, artık,
yabancı
g. 5-a/11, 24-b/2
g.-ı 1-b/6, 4-b/4, 20-a/3, 22-
b/2, 23-b/1, 23-b/8, 23-b/9, 23-
b/10, 23-b/11, 24-b/7, 24-b/8,
33-a/9, 34-b/8, 38-a/12, 38-b/4,
41-a/3, 42-b/1, 49-b/2, 54-a/1,
63-b/9, 64-a/10, 75-a/4, 75-b/4,
76-b/13, Ek:4/10, 80-a/6
gayret (A.): Dikkat ve sebatla çalışma,
gayret
gayrete düş-: Gayret etmek
g. d.-diler 65-a/8
gaza (A.): Din uğruna savaş
g. 69-b/6
g.-çün 72-b/6
gazab (A.): Hiddet, öfke, kızgınlık
gazap eyle-: Öfkelenmek,
kızmak; musibet etmek
g. e.-di 39-b/1
geç: Geç, erken olmayan
g. 22-b/5

geç-: Geçmek, ayrılmak, uzaklaşmak
g.-di 8-b/3, 19-a/9, 51-a/2, 53-b/10, 57-a/5, 59-a/12, 62-b/11, 63-a/4, 67-a/4, 67-a/9, Ek:2/8, 78-a/2
g.-diler 5-a/2, 30-a/4, 64-b/10
g.-düğinden 41-a/9, 78-a/6
g.-e 73-a/11
g.-enler 63-a/11
g.-er 55-b/11
g.-erek 60-a/7
g.-icek 42-a/9
g.-irdiler 40-b/9
g.-medi 45-a/1
g.-medin 73-b/3
g.-miş 5-b/6, 16-b/9
g.-sün 14-b/12
g.-üp 73-a/11, 77-b/5
g.-ürdi 49-a/13, 52-a/5, 64-b/4, 77-a/11
g.-üreler 15-b/1
g.-ürmelü 70-b/11

gel-: Gelmek
g. 75-a/7
g.-di 4-a/13, 5-b/8, 6-b/7, 8-a/6, 9-a/3, 11-b/3, 11-b/5, 11-b/6, 11-b/11, 12-a/4, 12-a/7, 12-a/13, 17-a/4, 19-a/2, 22-b/7, 25-a/5, 27-b/8, 27-b/13, 28-b/8, 29-a/12, 30-a/5, 30-a/13, 34-a/3, 34-a/9, 36-a/1, 37-b/11, 41-b/13, 42-a/7, 42-b/8, 45-a/4, 45-b/2, 51-a/2, 51-b/8, 52-a/7, 53-a/6, 55-a/4, 56-b/2, 57-a/3, 57-a/4, 57-b/1, 57-b/2, 58-a/1, 58-a/7, 58-a/11, 58-a/12, 60-a/8, 65-a/11, Ek:1/9, Ek:2/2, 68-a/7, 68-b/12, 70-b/3, 71-b/4, 73-b/13, 78-a/7, 78-a/11, 78-a/12, 78-b/4, 78-b/9, 78-b/12, 78-b/13, 79-a/1, 79-a/4
g.-digini 14-a/1
g.-diler 4-b/1, 5-a/6, 8-a/1, 12-b/13, 13-a/5, 13-b/11, 16-a/8, 20-a/7, 20-a/13, 21-a/1, 24-a/1,

24-a/12, 25-b/7, 30-b/5, 31-b/4, 33-b/8, 35-b/8, 36-b/3, 38-a/2, 44-a/2, 44-a/9, 50-b/6, 51-a/4, 57-a/5, 57-b/13, 62-b/8, 62-b/13, 79-a/2
g.-dügi 74-a/11
g.-dügin 35-b/7
g.-dük 11-b/8, 35-b/13
g.-dükçe 8-b/11
g.-düm 10-a/1, 10-a/2, 46-a/3, 77-a/2
g.-dün 3-b/1, 9-b/12, 77-a/2, 77-a/8
g.-dünüz 35-b/12, 36-a/1
g.-e 8-a/13, 20-b/5, 52-b/7, 71-b/8, 72-a/9, 75-b/8, 76-b/13
g.-ebilesin 72-b/10
g.-ecegi 17-b/9
g.-ecek 18-a/3, 25-a/9
g.-eler 7-b/3
g.-en 66-b/5
g.-evüz 13-b/4
g.-eyidi 8-a/1
g.-icek 17-b/8, 21-a/11, 34-b/10, 37-a/11
g.-ince 4-b/10, 7-b/8, 8-b/2, 9-b/1, 13-b/1, 14-a/2, 16-b/3, 30-a/2, 38-a/9
g.-iserdür 17-b/11, 18-a/2, 66-a/9
g.-iyor 35-b/5
g.-iyordular 10-a/1
g.-gil 57-b/9
g.-me 15-a/2
g.-meden 18-a/1
g.-medi 7-b/10, 8-a/1, 8-a/2, 8-a/7, 8-b/3, 18-a/3, 65-a/10, 73-b/3
g.-medügin 35-b/7
g.-medüğinden 8-a/7
g.-medün 13-a/11, 14-a/8
g.-mekde 64-b/8
g.-meyeceğini 37-a/11
g.-meyen 17-b/1
g.-meyesin 14-b/9, 14-b/10

g.-meyince 48-a/4
g.-mez 17-a/5, 17-b/2, 36-a/13, 58-b/5
g.-mezdi 50-b/11
g.-miş 17-a/11, 74-b/8, 76-b/7, 78-b/8
g.-mişdür 3-a/9, 6-b/3, 26-b/10, 27-a/9, 54-a/13, 56-b/6
g.-miyecek 8-a/1
g.-se 33-b/10
g.-sün 21-a/3, 57-a/12, 57-b/1, 75b/11
g.-sünler 7-a/8
g.-ün 17-a/9, 37-b/11
g.-ünce 9-b/7
g.-üp 25-a/6, 32-a/6, 34-a/1, 43-b/10, 49-a/12, 49-b/13, 67-a/2, 68-a/11, 77-b/11, 78-a/9
g.-ür 28-b/12, 35-b/8
g.-ürdi 6-a/3, 6-a/7, 35-b/6, 38-b/10, 39-b/11, 65-b/13, 77-a/7, Ek:4/8
g.-ürin 6-b/12
g.-ürken 75-b/2
g.-ürler 26-b/6
g.-ürlerdi 38-b/6, 72-a/5
g.-ürse 22-b/6, 65-a/5
insāfa gel-: İnsaf etmek
i. g.-miş 57-a/2
rāst gel-: Denk gelmek
r. g.-di 75-a/11
r. g.-e 74-b/3
r. g.-medi 75-a/11
vāz gel-: Vaz geçmek
v. g.-di 60-a/1
gemi: Deniz aracı, gemi
g. 33-a/7, 33-a/8, 33-a/10
g.-den 32-b/1
g.-lerini 31-b/13
g.-nüñ 31-b/10, 32-a/6, 32-a/8, 32-a/10
g.-ye 31-b/4, 31-b/5, 31-b/6, 31-b/7, 31-b/9, 31-b/12
g.-yile 33-a/8
gemici: Gemi sahibi

g. 31-b/5
genc: Genç, yaşlı olmayan
g. 21-b/8
genc (F.): Hazine, servet, mal-mülk
g. 54-b/6, 59-a/8
g.-i 59-a/10
g.-ile 52-a/5
ger (F.): Eğer, şayet
g. 12-a/1, 18-b/1, 18-b/10, 69-b/12
gerçek: Gerçek, doğru
g. 8-a/11, 14-a/11
gerçi (F.): Her ne kadar, ise de
g. 5-b/5, 22-a/7, 32-a/12, 44-a/4, 45-a/4, 64-b/5
gerek: Muhakkak, herhalde, lazım, gerek
g. 18-a/10, 18-a/11, 20-b/1, 20-b/4, 20-b/6, 21-b/5, 21-b/6, 21-b/7, 21-b/10, 21-b/11, 21-b/13, 23-b/13, 24-a/2, 31-a/7, 33-b/11, 38-b/7, 41-a/11, 42-a/11, 44-a/13, 44-b/1, 46-b/6, 49-a/8, 52-a/1, 56-a/7
g.-dür 24-b/5, 35-a/8, 36-b/7, 39-a/8, 75-a/7, 77-b/12
gerek-: Gerekmek, lazım olmak
g.-mez 76-a/8
g.-sin 44-b/10, 70-b/4
gerekli: Gerekli
g. 46-a/10, 46-a/11
gerekse: Gerekse, isterse, eğer
g. 23-a/5, 23-b/5, 56-b/11
gereksiz: Lazım olmayan, gereksiz
g. 20-b/2, 23-b/11
get-: Gitmek
g.-di 22-b/8
g.düler 2-b/1
getür-: Getirmek
g. 29-b/10
g.-di 30-b/11, 54-b/5, 60-a/6, 75-a/1, 75-a/9, 78-a/10, 79-a/13

g.-diler 20-a/7, 48-a/3, 48-a/7,
49-b/6, 50-b/13, 63-a/10, 72-
a/11, 75-a/11
g.-düm 2-a/9, 56-a/6
g.-em 6-b/11
g.-en 54-b/8
g.-esin 7-a/5
g.-eydi 59-a/6
g.-eyin 9-a/5, 75-a/1, 79-a/12
g.-iserdür 66-a/11
g.-mediler 47-b/2
g.-mege 75-a/5
g.-miş 66-b/1
g.-mişler 66-a/13, 66-b/6
g.-üldi 11-a/10
g.-ülür 8-b/2
g.-üp 13-a/2, 18-a/6, 36-a/6,
42-b/8, 47-b/8
g.-ür 45-a/6, 54-a/11
g.-ürdi 54-a/10
g.-ürlerdi 50-b/10, 54-a/13, 54-
b/3, 66-a/3, 70-b/12
g.-memişler 61-b/10
g.-teyin 79-a/13
g.-ürmese 48-a/4
g.-ürmiş 35-a/13, 39-a/5
g.-ürmişdür 17-a/2
g.-ürsünler 16-b/13
îmān getir-: İman etmek,
inanmak
i. g.-di 1-b/5, 11-b/5, 64-b/7
i. g.-diler 2-b/2
i. g.-dük 2-a/9
i. g.-e 2-b/10
i. g.-meye 3-a/5
i. g.-meyince 3-b/5, 3-b/12
i. g.-miş 3-b/6
i. g.-enlerden 11-b/3
i. g.-üp 65-a/12
i. g.-ürsün 2-a/6
tākat getir-: Gücü yetmek, bir
şeyi yapabilmek
t. g.-emezüz 73-b/8
t. g.-imezüz 74-a/2
t. g.-imezsın 11-a/1

get-: Gitmek
g.-di 22-b/8
gevde: Gövde
g.-de 75-a/6
g.-delerinde 63-a/3
g.-den 16-b/11
g.-si 25-a/3, 37-a/4
g.-sinden 21-a/9, 35-b/9
g.-yile 76-b/6, 77-b/4
gey-: Giymek
g.-di 22-b/7, 22-b/8, 22-b/9,
23-a/6
g.-dügi 54-a/6
g.-dükçe 22-b/5
g.-dürdi 75-a/11
g.-düre 22-b/2
g.-düresin 72-b/9
g.-e 22-b/4
g.-ecüğümüz 40-a/1
g.-erdi 23-a/5
g.-erlerdi 22-a/13, 55-a/1, 55-
a/2
g.-ip 55-b/1
g.-miş 76-b/12, 76-b/13
g.-ürdi 22-b/13
g.-üre 22-b/6
gez-: Gezme
g.-di 27-a/2
g.-dük 23-b/10
g.-erdi 35-b/6
ğtdā (A.): Besin
g.-sı 34-b/8
ğıriv (F.): Bağırma, bağırma
ğıriv kop-: Feryat etmek,
bağırma
ğ. k-dı 16-a/12
gibi: Gibi
g. 4-a/8, 8-b/2, 18-a/8, 19-b/6,
20-a/9, 33-a/10, 37-a/2, 38-b/9,
42-a/4, 44-a/7, 50-b/12, 51-a/1,
58-a/5, 65-b/12, 66-a/4, 76-b/6,
77-b/2
gir-: Girmek
g.di 22-b/3, 41-b/12, 43-a/10,
46-b/1, 76-a/4, 76-b/11

- g.diler 1-b/2, 4-b/3, 49-b/10
g.-e 20-a/5, 24-b/3
g.-ecek 69-b/10
g.-eler 31-b/5
g.-eni 49-b/12
g.-esiz 37-a/5, 48-a/10
g.-ecek 22-b/10, 48-b/10
g.-medi 37-b/10, 76-a/5, 78-b/4
g.-mege 37-a/4
g.-üp 57-a/4, 73-a/10, 76-b/5,
76-b/10, 78-b/11
g.-ür 45-b/9
g.-ürler 59-a/1
- gice: Gece
g. 6-b/5, 6-b/6, 7-b/6, 7-b/7,
37-b/3, 42-b/12, 64-a/9, 64-b/8,
68-a/7, 68-a/11, 78-a/6, 78-b/5,
79-a/8, Ek:4/6, Ek:4/7,
g.-lere 32-a/11
g.-yile 6-b/5
- gider-: Kaldırmak, yok etmek
g.-e 22-b/2
g.-mezdi 66-b/4
g.-se 66-b/5
- git-: Gitme, gidiş
g. 28-b/3
g.-dehilürlerdi 40-a/7
g.-di 3-b/3, 7-b/4, 7-b/10, 11-
a/9, 14-b/13, 18-b/11, 27-a/12,
30-a/10, 32-a/8, 33-b/8, 33-
b/12, 34-a/2, 37-b/1, 41-a/2,
41-a/12, 53-b/13, 58-a/1, 60-
a/4, 60-b/6, 65-b/1, 65-b/6, 69-
a/2, 69-a/4, 78-b/6
g.-ecek 40-b/7
g.-emezlerdi 40-a/8
g.-diler 9-b/10, 24-a/9, 29-a/2,
29-b/6, 29-b/8, 31-b/4, 31-b/9,
32-a/5, 32-b/11, 35-a/5, 35-b/3,
36-a/11, 37-b/3, 38-a/2, 62-
a/12, 62-b/4, 72-a/12, 72-b/1
g.-e 6-b/10, 18-b/6, 43-a/5, 45-
a/11
g.-üñ 40-b/5
g.-elüden 71-b/10
- g.-elüm 24-a/11, 28-b/7, 38-a/1
g.-en 4-b/12
g.-enler 62-b/5
g.-er 18-b/5, 48-a/13
g.-erdi 27-a/1, Ek:4/7
g.-erken 32-a/5, 36-a/12
g.-erler 36-a/13
g.-erlerdi 40-a/5, 72-a/3
g.-erse 27-a/1
g.-dügi 7-b/5, 12-a/11
g.-düginden 10-a/10, 18-b/3,
66-b/7, 67-a/13
g.-dügünü 34-a/7
g.-ecek 37-b/2
g.-ince 31-b/9, 62-b/6
g.-medi 4-a/7, 42-a/5
g.-mediler 38-b/2
g.-mege 37-b/13
g.-mekde 64-b/8
g.-memiş 2-b/12
g.-mez 18-b/6
g.-miş 29-b/13, 35-a/6, 42-b/6,
g.-mişdür 8-a/10
g.-mişidi 8-a/11
g.-mişler 29-a/5
g.-mişlerdi 9-a/7
g.-mişlerdür 3-a/1
g.-se 40-a/6, 54-a/12, 54-b/7
g.-seler 40-a/4
g.-sünler 7-a/10
- giy-: Giymek
g.-dürmeyeler 22-b/3
- gizle-: Saklamak
g.-di 64-b/2
g.-diler 60-a/9
g.-miş 33-b/3
g.-mişlerdi 6-a/2
g.-mişlerdür 48-a/6
g.-ndi 64-b/11, 78-a/11, 78-
b/11
g.-ndiler 49-b/10
g.-se 48-a/4
g.-üp 14-a/7
- göçerek: Göçüp
g. 17-a/11, 71-b/4

- gögüs: Göğüs, vücut
g.-sine 58-b/9
- gök: Gök, gök yüzü
g. 16-a/12
g.-den 10-a/13, 12-a/7, 15-b/8, 18-b/5, 39-b/2, 49-a/1, 49-a/6, 49-a/9, 62-a/4, 64-a/5
g.-e 16-a/8, 18-b/9, 41-b/11, 46-a/13, 48-b/12
g.-i 34-a/5, 64-a/2
göge çık-: Göge yükselmek, Hak katına çıkmak
g. ç.-d1 3-a/13
göge ir-: Göge yükselmek
g. i.-mişdür 35-b/9
- gökçek: Güzel, sevimli, hoş
g. 13-b/12
- gölge: Gölge
g. 39-b/11, 39-b/13
g.-si 18-a/13, 41-b/2
- göm-: Defin etmek, ölüyü mezara koymak
g.-mediler 21-a/4
g.-mişler 71-b/12
g.-ülü 72-a/13
- gönder-: Göndermek, yollamak
g.-di 38-a/5, 39-b/10, 42-a/7, 47-a/2, 49-b/13, 56-b/1, 56-b/13, 57-b/2, 62-a/13, 62-b/7, 63-a/5, 63-b/3, 66-b/11, 66-b/13, 67-a/3, 67-a/5, 67-a/7, 71-a/2, 72-b/12, 75-b/10
g.-diler 7-b/3, 35-b/3, 35-b/4
g.-esin 46-b/8
g.-me 13-b/5
g.-medi 60-a/3
g.-mezlerdi 11-b/7
g.-miş 52-a/9
- göñlek: Gömlek
g.-i 42-b/6, 42-b/8
- göñül: Gönül, kalp
g. 22-a/7, 22-a/9
g.-edin 42-b/13
g.-lerinde 18-b/2
g.-i 5-a/9, 22-a/1, 22-b/10
- g.-inde 5-b/8, 31-b/7, 57-a/13, 57-b/12
g.-ine 43-b/12, 45-a/9, 45-b/1, 46-a/1, 57-a/1, 66-a/4
g.-üm 2-b/13
g.-ümüz 4-a/8
g.-ümüzde 7-a/9
g.-ün 22-a/5
g.-üne 42-b/3
- gör-: Görmek, bakmak, seyretmek
g. 28-b/7, 43-a/9
g.-di 2-b/10, 4-a/3, 18-b/13, 20-b/13, 29-b/1, 29-b/5, 30-b/6, 30-b/11, 31-b/11, 35-b/10, 37-b/6, 41-b/1, 41-b/10, 42-b/6, 43-a/10, 47-a/8, 51-b/9, 53-a/7, 58-a/11, 65-a/13, 70-b/2, 72-b/7, 75-a/8, 75-b/9, 77-a/1, 78-a/9, 78-b/2
g.-diler 2-a/12, 4-b/2, 29-a/6, 30-b/3, 32-b/2, 35-a/2, 35-b/4, 35-b/8, 36-a/7, 36-b/3, 41-b/3, 42-a/8, 42-b/13, 46-b/13, 62-b/8, 69-b/13, 73-a/8, 73-b/2, 73-b/6, 74-a/1, 76-b/10
g.-dilerse 36-b/4
g.-dü 11-a/13
g.-düğümüz 19-b/11, 36-a/12, 36-b/2
g.-düğünüzi 17-a/9
g.-dük 13-a/10
g.-dükçe 15-a/1
g.-dükleri 19-a/8, 37-a/2
g.-düm 6-a/12, 6-a/13, 14-b/3
g.-e 35-a/10, 43-a/10
g.-ecek 59-b/1
g.-eler 35-a/9
g.-elüm 62-a/3, 71-b/5, 75-a/7
g.-emezsin 11-a/1
g.-en 21-b/13, 23-a/2
g.-enler 23-a/9
g.-enlere 22-b/12
g.-esin 74-b/6, 77-a/5
g.-evüz 35-a/10
g.-eydi 11-b/1

- g.-eyin 77-a/10
g.-i 33-a/10
g.-icek 13-a/6, 18-a/12, 23-a/9,
70-a/3, 77-a/1, 58-a/12, 58-b/3
g.-ine 22-b/5
g.-inürdi 23-a/8
g.-medi 68-a/8
g.-medüñüz 6-a/12
g.-mekdi 25-b/9
g.-meyince 12-a/6
g.-mez 16-b/2
g.-mezler 26-b/7
g.-miş 34-b/9, 35-a/7
g.-sek 59-b/2
g.-sünler 7-a/8
g.-ü 35-b/11
g.-ücek 72-a/6
g.-üldükleri 26-b/7
g.-ündi 22-b/8, 29-b/1, 35-b/11,
73-a/7, 75-b/9
g.-ünmedi 36-a/5
g.-ünmez 22-a/8, 38-b/4
g.-ünmezdi 71-a/4
g.-ünür 22-a/9
g.-üp 2-b/2, 12-a/10, 25-a/13,
46-a/2, 47-a/12, 55-a/3, 55-b/8,
59-a/12, 62-b/12, 77-b/7
g.-ür 75-a/13
g.-ürdi 8-b/11
g.-ürlerdi 6-a/7, 55-b/3, 72-a/3
g.-ür misin? 30-a/6
g.-ürsün 11-a/5
- göre: Benzer, göre
g. 22-b/5, 23-a/4, 34-b/1, 57-
b/1, 67-b/7, 75-a/6
- göster-: Göstermek
g. 28-b/1, 62-a/3, 71-b/5
g.-di 36-a/6, 45-a/2, 68-b/2
g.-digi 30-a/2
g.-dük 49-a/7
g.-e 29-b/2, 30-a/1, 30-a/13,
77-a/1
g.-esin 10-b/13
g.-eyin 11-a/3
g.-ivirdi 30-b/6
- g.-medin 53-b/9
g.-ür 22-b/11, 23-a/1, 26-b/1
g.-ürler 26-b/8
- göt: Kalça
g.-i 25-a/5
- götür-: Götürmek, kaldırmak
g. 28-b/2
g.-di 28-b/9, 28-b/10, 32-b/4
g.-dügün 28-b/3, 30-a/1, 30-
a/12
g.-dükleri 29-a/3
g.-e 65-a/7
g.-medigiñ 42-a/2
g.-mez 76-b/7
g.-üldi 25-b/1, 42-b/6, 66-b/5
g.-ülsün 21-a/3
g.-üp 61-b/3, 72-a/8
g.-ürdi 40-a/6
- gövde: Gövde, vücut
g.-lerinde 4-b/2
- göz: Göz, görme organı
g. 41-b/2
g.-e 22-a/8, 22-a/9, 34-b/11
g.-i 4-a/5
g.-inden 34-a/4
g.-ine 35-b/10, 36-a/5, 71-a/3
g.-iyile 18-b/9
g.-leri 55-b/2
g.-lerinden 58-a/1
g.-leriyle 18-b/5, 25-a/13
g.-lü 74-a/13, 76-a/13
g.-üñe 68-a/11
g.-üñüz 48-a/11
- gözgöze: Karşı karşıya
g. 19-b/4
- gözet-: Gözetmek, bakmak
g.-di 41-a/11, 42-a/11, 78-b/13
g.-üñ 16-a/4
g.-ürlerdi 18-b/6
- gözük-: Görünmek
g.-ürler 26-b/7
- ğuşsa (A.): Keder, kaygı, tasa
ğ 38-a/9
- güç: Kuvvet, zor
g. 42-a/6, 58-a/7, 79-a/4

g.-le 33-a/10, 54-a/10, 54-b/3,
56-a/9
g.-leri 20-a/2
gül-: Gülmek
g.-di 77-a/4
g.-erdi 77-a/7
gümiş: Gümüş
g.-den 54-a/5
g.-le 54-a/8
gümüş: Gümüş
g. 4-b/2
g.-den 5-a/4
g.-i 8-a/8, 8-b/1
g.-le 54-a/9
gün: Gündüz, gün
g. 3-b/6, 4-a/2, 4-a/5, 4-b/9, 5-
b/2, 6-b/7, 6-b/12, 7-b/12, 7-
b/13, 9-b/9, 16-b/2, 19-a/8, 25-
a/3, 29-a/2, 33-b/10, 35-a/5,
35-b/3, 35-b/6, 37-b/3, 39-b/6,
39-b/8, 39-b/11, 41-a/1, 41-a/2,
41-a/10, 42-a/10, 42-b/10, 47-
a/13, 47-b/10, 47-b/13, 48-a/1,
48-a/2, 55-b/2, 56-b/1, 60-b/5,
68-a/9, 73-a/6, 80-a/11
g.-de 6-b/12, 23-a/5, 58-b/13,
73-b/1
g.-den 7-b/7, 29-a/11, 47-b/13
g.-di 60-b/5
g.-dür 47-b/11
g.-e 2-b/12
g.-i 4-a/5, 7-b/7, 23-b/2, 47-b/6
g.-le 6-b/13
g.-lerde 23-a/5, 39-b/6
g.-lik 72-b/13
g.-lügi 23-b/2
g.-lük 28-b/10, 35-a/5
g.-üdür 7-b/7, 39-b/7
g.-üyidi 4-a/5, 7-b/5
günāh (F.): Dine aykırı iş, amel;
Allah'ın amellerine uymayan hareket
g. 12-a/12, 15-b/3, 32-b/6
g.-a 53-a/10
g.-dan 59-b/13
g.-ı 13-b/6, 15-b/5

g.-ımı 13-b/8
g.-ını 59-a/7
g.-larına 15-a/6, 16-a/9, 42-a/8
g.-larını 15-a/9
g.-larumuza 14-a/12
g.-umuz 20-b/10
g.-umuzı 15-a/8, 12-b/10, 48-
a/13
günāh işle-: Günaha girmek
g. i.-di 79-a/3
g. i.-diler 48-b/1
g. i.-dün 32-b/7
g. i.-dünüz 15-b/13
günāhkār (F.): Günah işleyen
g. 13-b/10, 21-b/1
gündüz: Gündüz, günün aydınlık kısmı
g. 64-b/8
güneş: Güneş
g. 34-b/7, 47-b/12
g.-e 34-b/7
günüle-: Kiskanmak, çekememek,
haste etmek
g.-di 42-a/2
gürbüz: Sağlam güçlü ve iyi gelişmiş
g. 34-b/2
Gürşāşūp: Rūzuñ veziri
G. 61-a/4
güt-: 1- Bir düşünceyi veya bir ilkeyi
gerçekleştirmeye çalışmak, bir
kimseyi, bir topluluğu kendi düşünce
ve amacı doğrultusunda yönetmek,
sevk ve idare etmek; gözetlemek, bir
*iş*i ya da düşünceyi izlemek
g.-dügi 75-a/8
hılāf güt-: Muhalefet etmek
h. g.-üldi 25-a/12
2. Hayvan otlatmak
g.-er 75-a/6
güyegü: Gücey, damat
güyegü idin-: Kızını vermek
g. i.-di 77-b/13
güzel: Güzel, hoş, tatlı
g. 46-b/7, 51-b/2, 51-b/3, 56-
a/4, 63-a/11, 63-b/5, 63-b/6,
74-b/13

g.-lerden 44-b/7

H

Ḥabāvar : Eski zamanda yaşamış bir padişah

Ḥ. Ek:1/4

ḥabbe (A.): Buğday, arpa ve sāire gibi ufak ve yuvarlak olan şeyler

ḥ.-ye 20-a/2

ḥabs (A.): Tutma, zapt etme; bir yere kapama, bir yere kapayıp dışarı çıkarmama

ḥabs eyle-: Hapis etmek, alıkoymak, bir yere koymak

ḥ. e.-di 37-b/12

ḥabs it-: Hapis etmek, alıkoymak, bir yere koymak

ḥ. i.-diler 42-b/11

ḥaber (A.): Son ve yeni havādis, bilgi

ḥ. 25-b/1, 50-a/3, Ek:3/10

ḥ.-de 26-b/13

ḥ.-i 5-b/7, 18-a/4, 24-a/8, 50-a/5, 67-a/2, 71-b/9, 73-b/10,

ḥ.-ini 24-a/10

ḥ.-ni 62-a/10

ḥaber vir-: Haber vermek, bilgi vermek

ḥ. v.-di 10-a/3, 17-b/4, 42-b/8, 68-a/10, 68-b/4, 68-b/8, 68-b/9, 68-b/9, 69-a/6, 77-b/11

ḥ. v.-diler 36-b/4

ḥ. v.-e 21-a/10, 21-a/13

ḥ. v.-eler 35-a/9

ḥ. v.-mege 29-b/7

ḥ. v.-miş 43-b/10

ḥ. v.-ürsevüz 36-a/13

ḥacc (A.): İslamın beş şartından biri olan ve muayyen zamanda Mekke'deki 'Kābe-i Şerife' yi ziyaret etmek

ḥacc it-: Hacc ibadetini yerine getirmek

ḥ. i.-erler 26-b/6

ḥācet (A.): İhtiyaç, lüzum, gereklilik

ḥ. 17-a/2, 23-b/2, 77-a/8

ḥ.-e 4-a/11

ḥ.-i 65-b/13

ḥ.-içün 18-b/8

ḥ.-in 39-b/3

ḥ.-leri 38-b/6, 38-b/11

ḥ.-üñi 21-a/8

ḥācet dile-: İstekte bulunmak

ḥ. d. 21-a/2

ḥ. d.-ñ 9-a/4

ḥ. d.-se 66-a/1

ḥ. d.-señüz 65-a/5

ḥācib (A.): Vezir, amir

ḥ. 79-a/10, 79-a/13

ḥ.-e 79-a/6, 79-a/7, 79-a/10

ḥadd (A.): Sınır, hudut

ḥ. 53-b/13

ḥ.-ler 61-a/13

Ḥadīş (A.): Hz. Muhammed'in söz ve davranışları

ḥ. Ek:2/13, 19-b/11, 44-a/6, 51-a/5

ḥakēyet (A.): Anlatma, olmuş bir hadise, hikāye

ḥ.-i 30-b/2, 30-a/5,

ḥ.-idür 19-b/8, 25-b/3

ḥ.-ini 30-a/7

ḥakēyet it-: Hikāye etmek, hikāye anlatmak

ḥ. i.-er 2-a/1, 58-a/2

Ḥaḳ / Ḥaḳḳ: 1. Allah, tanrı, Rab

Ḥ. 3-a/13, 64-b/13

Ḥ.-ı 79-b/6

2. Adalet

Ḥ. 24-a/6

3. Pay, hisse

ḥ. 14-a/12, 31-b/5

ḥ.-uma 68-b/8

ḥ.-uña 46-a/5, 59-a/4

4. Hatır

ḥ.-içün 58-b/7, 58-b/11

ḥaḳiḳat (A.): Gerçekten, doğrusu, gerçek, doğru

ḥ.-de 12-b/6

ḥ.-ına 3-b/5

Hağ Sübhâne ve Te'âlâ (A.): Her türlü noksan sıfatlardan münezzeğ olan Allah

H. 11-a/1, 17-b/3, 25-b/2, 26-a/6, 27-a/12, 33-b/9, 55-a/10, 62-a/7, 70-a/6, 71-a/9, Ek:4/3

Hağ Te'âlâ (A.): Allah

H. T. 2-a/2, 2-a/5, 2-a/8, 2-a/10, 3-a/11, 4-a/4, 5-a/11, 6-a/8, 6-b/1, 7-a/2, 7-b/8, 8-a/13, 9-b/11, 10-a/2, 10-a/9, 10-b/3, 10-b/13, 11-b/12, 12-b/11, 12-b/12, 14-b/11, 15-a/10, 15-b/9, 16-a/12, 16-a/13, 16-b/5, 16-b/9, 17-a/13, 18-a/6, 18-b/1, 19-a/3, 19-a/11, 19-b/2, 19-b/3, 19-b/6, 21-a/12, 21-a/7, 21-b/2, 24-a/4, 25-a/12, 25-b/9, 25-b/11, 27-a/5, 27-b/1, 27-b/2, 27-b/4, 27-b/12, 28-a/2, 28-a/12, 28-b/2, 29-b/8, 30-a/1, 31-a/5, 32-a/12, 36-a/13, 33-b/4, 33-b/13, 34-a/9, 34-b/13, 35-a/12, 37-b/12, 38-a/1, 38-a/5, 38-b/4, 38-b/7, 38-b/12, 39-a/1, 39-a/13, 39-b/3, 39-b/10, 39-b/12, 41-a/10, 42-a/7, 42-a/9, 43-a/1, 43-b/8, 43-b/11, 44-b/1, 45-a/9, 45-a/11, 45-b/13, 46-a/8, 47-a/2, 47-b/2, 47-b/7, 48-a/10, 48-a/12, 48-b/2, 48-b/4, 48-b/9, 48-b/13, 49-a/2, 49-b/8, 49-b/12, 50-a/8, 52-a/4, 52-a/13, 52-b/3, 52-b/6, 52-b/13, 53-b/1, 53-b/6, 53-b/7, 53-b/11, 55-b/4, 57-a/1, 58-a/1, 58-a/6, 58-a/9, 59-a/5, 59-b/6, 60-b/3, 61-b/11, 61-b/11, 62-a/10, 62-b/2, 62-b/6, 62-b/12, 62-b/13, 63-a/5, 63-b/2, 64-a/2, 64-a/4, 64-b/3, 64-b/4, 64-b/10, 65-a/, 65-b/2, 66-a/4, 66-a/9, 66-b/10, 67-a/5, 67-a/6, Ek:2/10, 68-a/5, 68-b/2, 71-a/2, 71-a/10, 71-b/2, 72-a/11, 73-

a/10, Ek:3/2, Ek:4/2, Ek:4/4, 80-a/11

H. T.-dan 14-a/1, 15-a/7, 15-a/9, 16-a/9, 18-a/4, 18-b/12, 21-a/2, 21-a/7, 21-a/10, 34-b/10, 37-a/1, 38-a/9, 42-b/10, 46-a/4, 47-b/12, 50-a/6, 55-a/4, 59-a/10, 62-a/5, 67-b/8, 68-a/10

H. T.-nuñ 2-b/7, 3-a/5, 6-a/2, 6-b/10, 7-a/11, 7-b/3, 8-b/10, 10-b/1, 11-a/8, 11-b/8, 11-b/13, 15-a/3, 16-a/1, 16-a/3, 17-a/11, 17-b/7, 21-b/3, 27-b/6, 27-b/9, 27-b/10, 30-a/12, 32-a/12, 33-b/6, 36-a/1, 36-a/13, 36-b/6, 36-b/10, 39-a/9, 39-b/4, 41-b/12, 43-a/8, 44-a/4, 44-a/7, 45-a/12, 46-a/2, 48-b/7, 49-a/8, 57-a/6, 57-a/8, 57-b/10, 66-a/5, 70-b/1, 72-b/5

H. T.-ya 18-b/8, 26-b/5, 37-a/3, 38-a/3, 38-a/4, 39-a/8, 39-b/2, 48-b/5, 59-a/2, 64-a/2, 65-b/13, 72-b/8, 77-b/8, 78-b/11

hağim (A.): Her Şeye hükmeden

hağim kıl:- Hüküm sahibi yapmak

ğ. k.-dı 22-a/12

hağim ol:- Hükmedici olmak

ğ. o.-dı 50-a/13

hağir (A.): İtibarsız, değersiz, aşağı, adi, bayağı

ğ. 70-b/5, 71-a/4

ğ.-dür 45-a/5, 75-a/5, 77-a/1

hağkında: İlgili olarak, üzerine

ğ. 3-a/2, 3-a/7, 19-a/11, 27-b/1, 44-a/12, 58-a/5, Ek:4/3, Ek:4/5, 79-b/5

ğâl (A.): Durum, görünüş, nitelik, tâkat

ğ. 2-a/7, 12-a/11, 40-b/8, 42-a/5, 43-a/2 47-b/6, 51-a/2, Ek:2/8, 68-a/9, 78-a/2

ğ.-i 24-a/4

h̄.-ini 2-b/3, 55-b/3
h̄āl (A.): Durum, görünüş, nitelik, tākāt
h̄.-de 50-a/2, 53-b/10, 59-b/1, 60-b/11
h̄.-dür 46-a/3, 46-b/3
h̄.-e 37-b/4
h̄.-i 12-a/10, 13-a/6, 20-a/3, 24-a/1, 29-b/1, 36-b/2, 68-a/9, Ek:3/8
h̄.-ile 50-b/13
h̄.-in 55-b/8, 62-b/8
h̄.-inden 42-b/8
h̄.-ine 55-b/6, 59-a/12, 59-b/2
h̄.-ini 35-b/3, 42-b/11, 43-b/10, 56-b/4, 69-a/12, 78-a/5
h̄.leri 67-b/1
h̄.-lerine 59-b/1
h̄.-üme 56-b/7
h̄.-ümüz 40-a/1
h̄.-üñüze 55-b/11
h̄ālāş (A.): Kurtulma, kurtuluş
h̄. 44-a/13,
h̄ālāş eyle-: Kurtarmak
h̄. e. 58-b/4, 63-a/4
h̄. e.-di 19-b/6
h̄ālāş it-: Kurtarmak
h̄. i.-dügin 27-b/2
h̄. i.-medi 19-b/3
h̄ālāş kıt-: Kurtarmak
h̄. k̄.-a 67-b/9
h̄. k̄.-ur 26-b/3
h̄ālāş ol-: Kurtulmak
h̄. o.-dı 60-b/5
h̄. o.-mış 25-b/8
h̄ālāyık (A.): Kadın köle, cariyeye
h̄. 4-a/8, 55-a/3, 64-b/13, 77-a/3, 77-b/13
h̄.-dan 61-a/3
h̄.-ı 79-b/7
h̄.-uñ 80-a/7
h̄alı: Yere serilmek için dokunan kısa ve sık tüylü, nakışlı, kalın yaygı
h̄. 8-b/4
h̄ālīk (A.): Yaradan, Allah

h̄.-umuz 12-b/9
h̄ālīfe (A.): Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların imamlığını ve din koruyuculuğunu yapmakla görevli kimse
h̄. 65-b/7, 79-b/2
h̄.-ye 22-b/2, 22-b/12
h̄ālīfe dik-: Halife olarak atamak
h̄. d.-di 6-b/13, 65-b/6, 65-b/10
h̄ālķ (A.): Aynı ülkede yaşayan, aynı kültür özelliklerine sahip olan, aynı uyruktaki insan topluluğu
h̄. 10-b/4, 13-a/5, 14-b/7, 20-b/2, 20-b/11, 21-a/2, 36-a/6, 42-a/4, 42-a/13, 42-b/1, 44-a/3, 44-a/10, 45-b/8, 51-a/4, 55-b/8, 56-a/8, 57-a/4, 57-b/8, 58-a/11, 59-a/8, 62-b/8, 63-a/7, 63-b/7, 64-a/5, 64-b/5, 64-b/6, 65-b/10, 73-b/2
h̄.-a 17-b/2, 17-b/10, 32-a/12, 36-a/6, 36-a/8
h̄.-dan 41-a/12
h̄.-ı 18-a/1, 34-a/12, 35-b/4, 45-b/10, 49-a/11, 53-a/7, 63-b/10, 64-b/6, 65-b/1
h̄.-ından 5-b/3, 32-b/12, 34-b/3
h̄.-ını 50-a/4, 63-b/11
56-a/2
h̄.-uñ 16-a/1, 33-a/3, 35-b/2, 49-b/11, 71-a/7
h̄.-uñda 9-b/5
h̄āmīle (A.): Gebe
h̄āmīle kal-: Gebe kalmak
h̄. k̄.-dı 67-b/13
h̄āmle (A.): Atılış, atılma, saldırış, saldırma
h̄.-sine 22-a/11
h̄āne (F.): Ev
h̄.-lerün 54-b/6
h̄ārām (A.): Dince yasak edilmiş şey
h̄. 8-a/9, 48-a/3
h̄.-dur 4-b/7, 8-a/9
h̄ārām eyle-: Yasak etmek

- . e. 68-a/11
arm ol-: Yasak olmak
 . o.-mişdur 38-a/7
 arp (A.): Yıkık, viran
 . 61-a/3
arp eyle-: Viran etmek,
 yıkmak
 . e.-di 60-a/11
arp it-: Viran etmek, yıkmak
 . i.-dugi 60-b/6
arp ol-: Yıkılmak, viran
 olmak
 . o.-dı 47-b/8
 . o.-dılar 39-b/1
 arbe (A.): Kısa mızrak, süngü
 . 47-a/7, 47-a/9
 .-ye 47-a/8
 arc (A.): Bir iş için kullanılan madde,
 gider
 arc it-: Bir iş için madde
 kullanmak
 . i.-erlerdi 23-b/2
 areket (A.): Aksiyon, kıpırdatma
 veya kımıldanma
arekete gel-: Hareketlenmek
 . g.-di 29-a/12
 arr (A.): İpek
 .-den 54-a/6
 arl : Ben İsr ile gönderilmiş
 peygamber
 . 61-b/5, 61-b/6, 61-b/7, 61-
 b/13, 62-a/1, 62-a/12, 62-b/11
 Hrn: Ben İsr ile gnderilmiş bir
 peygamber, Hz. Msa' nın kardeşi
 H. 8-a/6, 8-a/7, 8-a/11, 8-b/5,
 9-a/9, 9-b/1, 9-b/6, 13-a/9, 13-
 a/11, 37-b/2, 37-b/4, 38-b/1,
 40-a/7, 40-b/9, 41-a/5, 41-b/4,
 41-b/6, 41-b/7, 41-b/8, 41-b/10,
 41-b/11, 42-a/3, 42-a/9, 47-a/6,
 61-b/4, 63-b/2, 66-a/12, 67-
 b/11, 76-a/11
 H.-a 13-a/6, 37-a/13
 H.-ı 6-b/13, 37-b/1, 37-b/6, 41-
 a/8, 41-a/10, 41-a/12, 42-a/1,
 42-a/7, 42-a/8
 H.-uñ 13-a/8, 13-b/6, 41-a/6,
 41-b/9
 Hrn bin  İmrn: İmrn'ın oğlu
 Harun
 H. 26-b/9
 hş (A.): zg, iyi nitelikleri stnde
 toplamış kimse
 . 28-b/4, 43-a/8, 76-b/8
 .-lardan 56-a/12
 .-larından 37-a/7
 hsed (A.): Kıskanlık, ekememezlik
hsed eyle-: Kıskanmak,
 ekememek
 . e.-di 78-a/4
hsed it-: Kıskanmak,
 ekememek
 . i.-dklerincede 55-b/8
 . i.-dgndendir 56-b/7
 . i.-en 59-a/12
 hşıl (A.): Peyda olan, olan, ıkan,
 reyen, treyen, biten
 . 23-b/1
hşıl eyle-: peyda etmek,
 retmek, tretmek
 . e.-di 54-a/1
 . e.-dm 52-b/9, 52-b/10
hşıl kıl-: peyda etmek,
 retmek, tretmek
 . .-dı 54-a/2
hşıl ol-: Ortaya ıkmak, peyda
 olmak
 . o.-a 40-b/5, 55-b/10
 . o.-an 61-a/1
 . o.-dı 39-a/8
 . o.-madı 11-b/9
 . o.-maz 24-a/3
 . o.-mişlardı 6-a/5
 . o.-unca 70-a/10
 . o.-ur 59-b/5
 . o.-urdu 23-b/6, 44-a/9
 hsret (A.): Zarar, zıyan
 . 75-b/12

- ḥasret (A.): Özlem
 ḥ.-den 69-a/1
- ḥasta (F.): Hasta, rahatsız
 hastalıktan 50-a/10, 62-b/3
ḥasta ol-: Rahatsız olmak
 ḥ. o.-madı 4-a/10
 ḥ. o.-miş 50-a/5
- ḥāşiyet (A.): özel fayda, nitelik, etki
 ḥ. 4-a/8, 53-b/6
 ḥ.-i 28-a/8
- ḥāşa (A.): Asla, katiiyen ,hiçbir vakit
 ḥ. 21-b/3, 57-a/12
- ḥaṭā (A.): Yanlış, kusur
 ḥ.-larına 15-a/6, 15-a/10
ḥaṭa işle-: Yanlış yapmak
 ḥ. i.-meñ 9-a/13
ḥaṭā it-: Yanlış yapmak
 ḥ. i.-düm 32-b/8
- ḥāṭır (A.): Zihin, fikir, keyf, hal, gönül
 ḥ-ı 3-a/12, 13-a/1, 50-a/2, 58-a/5, 73-b/9
 ḥ-ına 5-b/7, 22-b/5, 30-a/5, 30-a/13
 ḥ-ında 5-b/7
 ḥ.-ları 38-b/1
 ḥ.-larına 73-b/3
 ḥ.-uma 14-b/5
ḥaṭır dile-: Canı istemek
 ḥ. d.-di 41-b/7
 ḥ. d.-r 41-b/6
- ḥatta (A.): Bundan başka, hem de üstelik
 ḥ. 26-a/4, 48-b/9, 67-b/3
- ḥātūn (A.): Kadın
 ḥ. 44-b/7, 68-a/4, Ek:3/2
 ḥ.-a 44-b/8
 ḥ.-dan 68-a/3
 ḥ.-ı 44-b/6, 68-a/2, Ek:3/4
 ḥ.-nlar 46-b/7
- ḥavāle (A.): Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakma, üstüne bırakma
ḥavāle eyle-: Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak, üstüne bırakmak
 ḥ. e.-diler 44-b/9
- ḥavāle kııl-*: Bir işi veya bir şeyi başka birine bırakmak, üstüne bırakmak
 ḥ. ḳ.-ayın 68-b/10
- ḥayāt (A.): Dirilik, canlılık
 ḥ. 10-a/4, 12-b/13, 14-b/6, 27-a/4, 29-a/12
 ḥ.-da 50-a/12, 51-b/13
- ḥayl (A.): Oldukça, epey
 ḥ. 68-b/6, 78-a/2, 78-b/13
- ḥayr (A.): İyilik, iyi, faydalı iş, fayda
 ḥ. 37-a/11, 58-b/5, 65-b/1
 ḥ.-a 7-a/8, 11-b/9
 ḥ.-lu 40-b/3
ḥayrū'l-gāfir : Affedenlerin en hayırlısı
 ḥ. ḡ.-insin 12-b/10
- ḥayır (A.): İyilik, iyi, faydalı iş, fayda
 ḥ.-lar 24-a/8
- ḥayırlu: Hayırlı, yararı hayrı olan
 ḥ.-susun 12-b/11
 ḥ.-yın 2-b/7
- hayḳır-: Telaş, şikâyet vb. sebeplerle yüksek sesle bağırarak
 ḥ.-dı 11-a/8
- ḥayvānāt (A.): Hayvanlar
 ḥ. 64-a/6, 64-b/12
- ḥazāin (A.): Hazineler
 ḥ. 52-a/8, 59-a/8
 ḥ.-den 51-a/9
 ḥ.-i 54-b/1, 59-a/11
- ḥāzır (A.): Huzurda, meydanda, göz önünde olan, bizzat bulunan
 ḥ. 43-a/11
 ḥ.-lardur 75-a/1
 ḥ.-lıkda 71-a/3
ḥāzır dur-: Hazır bulunmak
 ḥ. d.-mişlardı 25-a/8
- ḥāzīne (A.): Kıymetli şekleri saklayacak sağlam yer
 ḥ. 54-b/4
 ḥ.-ler 54-a/8, 54-a/10
 ḥ.-leri 54-a/8, 54-a/12, 54-b/2
 ḥ.-lerüñ 52-a/12
 ḥ.-yi 58-a/13

ḥazret (A.): Saygı saymak üzere büyüklere verilen ünvan

ḥ.-i 23-b/3, Ek:2/10

ḥ.-ine 12-b/11, 16-a/13, 18-b/1, 38-a/4, 43-a/1, 53-b/1

ḥ.-inde 35-a/12

ḥ.-inden 2-a/8, 45-b/13, 61-b/11, 62-b/12

ḥ.-ine 46-a/2, 48-a/10, 64-b/10, 80-a/11

ḥazret-i Rasūl : Hazret-i peygamber

ḥ. R. 23-a/10

ḥazret-i risālet: Hazret-i peygamber

ḥ. r.-üñ 17-b/9

hefte (F.): Birbiri ardınca gelen yedi gün, hafta

h.-de 4-a/10

helāl (A.): Allah'ın müsaade ettiği şey, haram olmayan

h. 4-b/5

h-dur 4-b/6

helāk (A.): Mahvolma, ölme

h. 74-a/12

h.-ına 75-b/3

helāk eyle-: Mahvetmek

h. e.-di 19-b/7, 22-a/11, 32-b/4, 35-a/1, 49-a/10, 49-b/13, 63-b/11, 77-b/6

h. e.-mesini 6-b/2

h. e.-mişdür 53-a/1, 53-a/2

h. e.-ye 70-b/2

h. e.-yem 68-b/11

h. e.-seydin 12-b/4

helāk it-: Yıkma, bitmek, mahvolmak

h. i. 12-b/3

h. i.-er 46-b/9

h. i.-diler 50-b/7

h. i.-ecek 75-a/12

h. i.-ersin 12-b/6, 12-b/8

h. i.-eydi 36-a/7

h. i.-miş 8-a/3

h. i.-iserdür 34-b/13, 36-b/1

helāk ol-: Yıkılmak, bitmek, mahvolmak

h. o. 17-a/7

h. o.-alar 8-a/13

h. o.-dı 2-a/4, 12-a/9, 20-b/13, 69-a/1, 77-b/7

h. o.-dılar 62-b/7, 64-a/6, 64-b/6, 64-b/12, 69-a/3

h. o.-ırsardur 74-b/7

h. o.-mış 25-b/7

h. o.-ursız 18-a/11

helāl (A.): Haram olmayan şey, dinen caiz olan

ḥ. 8-a/12, 80-a/9

hem (F.): Birlikte, beraber, hem

h. 3-a/6, 3-b/13, 13-b/3, 17-a/5, 22-a/2, 34-a/5, 37-a/7, 40-b/10, 42-a/8, 44-a/3, 45-a/1, 45-b/9, 46-b/11, 49-b/1, 54-a/8, 54-b/12, 61-a/4, 62-b/1, 64-a/5, 64-b/2, 65-b/2, 67-a/5, 68-a/2, 74-b/10, Ek:4/12, Ek:4/13

hemān (F.): Derhal, hemen

h. 2-b/12, 9-a/8, 11-a/7, 11-b/11, 14-b/6, 18-b/11, 22-b/11, 24-b/9, 25-a/4, 25-a/10, 29-a/4, 29-a/10, 30-a/3, 30-b/12, 33-a/5, 33-b/7, 33-b/13, 34-a/2, 36-a/4, 36-b/4, 37-a/5, 37-a/13, 38-a/11, 38-b/9, 38-b/10, 39-a/5, 41-b/8, 42-b/1, 43-a/2, 44-a/7, 46-a/1, 46-a/12, 46-b/13, 47-a/3, 52-a/2, 53-b/8, 54-a/3, 58-b/10, 63-b/9, 64-b/6, 65-b/9, 69-b/6, 69-b/11, 72-a/5, 73-b/2, 73-b/6, 73-b/10, 73-b/11, 73-b/13, 74-a/9, 75-a/3, 79-a/8, Ek:4/1

henüz (F.): Az önce, daha şimdi, yeni

h. 29-b/4, 30-b/6

hep (F.): Sürekli olarak, her zaman, daima; Hiçbiri dışta tutulmamak veya eksik olmamak üzere, bütün, tüm olarak

h. 54-a/6, 56-a/7, 57-b/5,

- her (F.): Hep, bütün
 h. 2-b/3, 6-a/7, 8-b/9, 10-b/8, 22-b/4, 23-a/4, 23-a/7, 23-b/5, 24-a/4, 26-a/3, 26-a/11, 26-b/6, 27-a/1, 31-a/12, 31-b/2, 34-a/13, 38-b/5, 39-a/6, 39-a/7, 39-b/8, 40-a/2, 40-a/6, 40-a/7, 40-a/8, 44-a/8, 47-a/11, 49-a/1, 53-b/4, 54-a/5, 54-b/7, Ek:2/7, 72-a/1, 72-b/10, 73-a/11, 73-b/1, 74-a/4, 75-a/11, 77-b/5, Ek:4/6, 79-b/12
- her biri: Ayrı ayrı hepsi
 h. b. 35-a/11, 46-b/13, 49-b/8
 h. b.-ni 22-b/4
 h. b.-nüñ 75-a/2
 h. b.-ñüz 39-b/5
- hergiz (F.): Asla, katiyyen, hiç bir vakit, hiç bir sûretle
 h. 4-a/10, 13-b/6, 15-a/1, 15-b/4, 15-b/6, 17-a/10, 34-b/9, 38-a/10, 40-a/2, 41-b/3, 45-b/4, 61-b/10
- her gün: Sürekliçe, sürekli olarak
 h. g. 19-a/10, 20-a/3, 35-b/5, 38-b/10, 39-a/9, 39-b/10, 54-b/12, 55-a/2, 55-a/9, 55-a/12, 62-b/3
- her kişi: Herkes
 h. k. 26-a/11, 26-a/13
- hevā (A.): Hava
 h. 79-a/13
 h.-sı 29-a/11
- heves (A.): İstek, eğilim, arzu, şevk
heves it-: Gelip geçici bir şekilde istemek
 h. i.-ecek 55-b/9
 h. i.-ersiz 5-b/1
- heybet (A.): Hürmetle beraber korku hissini veren durum
 h.-inden 4-b/13, 11-a/8, 12-a/8
 h.-lü 22-a/8, 22-a/9, 22-b/11, 23-a/1
 h.-lüdür 22-a/8
- heybet bıraḳ-*: Hürmetle beraber korku salmak
 h. b.-urdı 66-a/5
- hınṭa (İ.): İbranicede buğday demektir
 h. 48-b/12, 49-a/5
- hıṣım (A.): Akriba
 h.-larındandır 5-b/11
- hıṣm / hıṣım (F.): Kızgınlık, öfke
 h. 8-a/13, 12-a/13, 14-a/1, 49-a/1, 52-b/7, 62-b/6
 h.-idur 38-a/3
 h.-in 62-b/2
 h.-ina 36-b/10
 h.-ını 47-a/2
 h.-ıyla 16-a/2
 h.-la 12-a/7
- hıṣm eyle-*: Kızmak, öfkelenmek
 h. e.-di 37-b/12, 46-b/4, 59-b/13
 hıṣm it-: Kızmak, öfkelenmek
 h. i.-er 46-b/9
- hıṭṭa (İ.): İbri dilinde suçumuzu bağışla manasına gelir
 h. 48-a/10, 48-a/11, 48-a/13, 48-b/12, 49-a/5
- Ḥızır (A.): Āb-ı hayâtı içmiş bulunan ve kul sıkıştığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber
 Ḥ. 25-b/1, 25-b/3, 25-b/9, 25-a/10, 25-b/13, 26-a/1, 26-a/2, 26-a/3, 26-a/5, 26-a/7, 26-a/10, 26-a/11, 26-a/12, 26-b/10, 26-b/13, 27-a/1, 27-a/4, 27-a/10, 28-a/1, 28-a/13, 30-b/11, 30-b/12, 30-b/13, 31-a/2, 31-a/6, 31-a/9, 31-a/13, 31-b/9, 32-a/1, 32-a/5, 32-a/8, 32-a/9, 32-b/3, 32-b/7, 33-a/1, 33-a/4, 33-b/7, 33-b/8, 33-b/12, 34-a/2
 Ḥ.-a 34-a/6
 Ḥ.-dan 34-a/8
 Ḥ.-ı 27-a/11, 30-b/3, 30-b/11, 31-b/8, Ḥ.-uñ 25-b/9, 26-a/2, 26-a/7, 30-b/9, 34-a/4

Ḥicāz (A.): Arap yarım adasında
Mekke ve Medine'nin bulunduğu ülke
H. 11-a/10, Ek:1/11

hiç (F.): Yok, denecek kadar az olan,
yok olan, hiç

h. 2-a/9, 2-b/1, 3-b/4, 4-a/2, 4-a/9,
16-b/13, 23-b/1, 24-b/5, 26-b/7,
26-b/8, 28-a/7, 30-a/8, 32-a/9,
33-a/9, 34-b/3, 37-a/4, 41-a/13,
41-b/11, 53-b/7, 54-a/2, 57-a/5,
57-b/1, 58-b/8, 61-b/13, 64-a/10,
64-b/8, 65-a/3, 65-a/10, 67-b/10,
68-a/8, 68-b/7, 68-b/8, 71-a/3,
72-a/9, 73-b/5, 74-a/8, 75-b/12,
78-a/3, 79-a/10, Ek:4/9

hiçbir: Bir addan önce getirilerek o
adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin
bile olmadığını anlatan bir söz

h. 3-a/4, 23-a/12, 24-b/6,
Ek:4/2, Ek:4/11

hiçbiri: Bir teki, biri bile

h.-nüñ 75-a/2
h.-sinde 16-b/13

hikmet (A.): Hakimlik, sebep

h. 27-b/7
h.-den 24-a/4
h.-i 41-b/12

hikmet vir-: Gizli sırları
vermek

h. v.-di 77-b/10
h. v.-dük 79-b/5
h. v.-mişdür 25-b/11

hilâf (A.): Karşı, zıt

h. 25-a/12
hilâf eyle-: Muhalefet etmek
h. e.-düñüz 14-a/3
hilâf ol-: Muhalif olmak
h. o.-miş 8-a/12
hilâf it-: Muhalif olmak
h. i.-medük 14-a/5
h. i.-memişdür 26-b/9

hilâfet (A.): Halifelik

h.-i 79-b/3
hilâfet vir-: Halife yapmak

h. v.-di Ek:4/13

hîle (A.): Aldatma, oyun

h. 20-a/7, 60-a/3
h.-yile 9-b/2

himmet (A.): Gayret etme, çalışma,
çalalama, ermiş kimselerin tesiri
h.-ile 72-b/12

hisâb (A.): Hesap, sayma, aritmetik

h.-ına 38-b/10
hisâb it-: Hesap etmek,
hesaplamak
h. i.-diler 16-b/8, 47-a/13

hişâr (A.): Kale, etrafı istihkâmlı kale

h. 44-b/3, 45-a/3, 45-b/7, 46-b/1,
46-b/2, 47-b/9
h.-a 47-b/8
h.-dan 46-b/8, 46-b/12
h.-ı 47-b/7
h.-uñ 47-b/7

hitâb (A.): Sözü aşikare ve yüzüne
söyleme

h. 6-b/7, 6-b/9, 21-a/11, 38-a/9

hizmet (A.): İş, iş görme, vazife,
memurluk

h.-üñdedür 74-b/13
hizmet eyle-: İş görmek,
hizmet etmek
h. e.-di 70-b/3

höd (F.): Kendi

h. 3-b/1, 5-a/13, 8-b/11, 9-a/3,
12-b/6, 24-a/9, 35-b/11, 36-a/13,
42-b/3, 43-a/10, 47-b/10,
73-b/9

hor (F.): Ehemmiyetsiz, değersiz,
bayağı, âdi (kimse)

h. 19-a/8, 67-a/3, 70-b/5, 75-b/9
h.-lıgıla 40-b/8
h.-lık 39-a/13, 40-b/6

hoş (F.): Güzel, iyi

h. 5-b/8, 22-b/6, 64-a/5
hoş eyle-: Hatırını yapmak
h. e.-di 64-b/3
hoş ol-: Güzel olmak
h. o.-a 31-b/3

h. o.-dı 13-a/1, 58-a/10, 64-b/7
hoşnūd (F.): Memnun, gönlü hoş edilmiş

h.lığı 16-a/3

hüb (F.): Güzel, hoş, iyi

h. 79-b/11

h.-dur 22-a/5

hudāperest (F.): Allah'a ibadet eden, tapınan

h. 44-a/7

huşūşā (A.): Başkaca, ayrıca

h. 22-a/6

hükemā(A.): Hakimler, alimler, bilginler

h. 22-a/4

hüküm (A.): Hüküm, emir, komuta

h. 48-a/9, 71-b/6, Ek:4/11, 79-b/8, 79-b/9, 79-b/10

h.-i 15-b/11, 16-a/1, 20-b/2, 57-a/8, 66-b/10, Ek:4/11, 79-b/11

h.-ine 19-b/7

h.-ini 10-b/10, 15-b/3, 18-a/10, 63-a/5, 63-b/3

h.-lerden 16-b/12

h.-leri 17-a/3, 18-b/12

h.-ünde 67-b/3

h.-üni 16-a/5

hüküm eyle-: Hükmetmek

h. e. 79-b/3

h. e.-di 15-b/9, 58-b/2

hüküm it-: Hükmetmek

h. i.-mekçün 80-a/8

h. i.-erdi 79-b/4, 79-b/6, 79-b/7, 80-a/5

h. i.-se Ek:1/11

hüküm vir-: Hüküm vermek, emir vermek

h. v.-düm 6-b/9

h. v.-memiş 79-b/8

hükmgede (A.): Hükmedici

h. 58-a/9

hüner (F.): Marifet, bilme, ustalık

h. 77-a/1

hürmet (A.): Saygı

h.-üñ 45-b/8

hürmetlü: Saygılı

h. 58-a/7, 63-b/12

I

ıduğı: Olduğu

1.-mı 31-a/2, 65-a/1

1.-na 3-a/6

1.-nda 26-b/8

1.-nı 7-a/6, 71-b/11

ıqlım (A.): Memleket, diyar, ülke

1.-ından 18-a/4

1.-ınuñ 60-b/4

ıraq: Uzak, yakın olmayan

1.-dan 35-b/3, 37-b/5, 70-b/2

ıraq (A.): Irak

ı. 5-b/4

ırmağ: İrmak, dere

1. 60-b/7, 73-a/1

1.-a 73-a/2, 73-a/11

1.-da 73-a/10

1.-ı 73-a/7, 73-a/11

1.-uñ 60-b/8, 60-b/10

ısı: Sıcaklık

1.-sından 34-b/7

ıssı: Sıcaklık, hararet, sıcak

1. 72-b/13, 73-b/2

1.-dan 39-b/9

1.-ya 39-b/9

ıslāh (A.): İyi bir hale koyma, iyileştirme, düzeltme

ıslāh eyle-: İyileştirmek,

düzeltilmek

1. e. 7-a/1

ışmarla-: Havale etmek, bırakmak

1.-mış 79-a/6

1.-ndı 10-b/11

ısuız: ıssız, تنها, boş, sahipsiz

1. 65-b/4, Ek:2/6

ısuızlık: Tenhalık, yalnızlık, ısızlık

1.- 26-a/13, 35-a/4,

1.-da 26-b/2

ışıklık: Demir başlık, miğfer

1. 76-b/13

1.-n 77-b/2

1.-ını 77-b/1

- ‘ışk (A.): Aşk
 ‘1.-1 44-b/13
 ‘ışk belās: Aşk belası
 ‘1. b. 44-b/12
- İ**
- ‘ibādet (A.): Allah’ın emirlerini yerine getirme, tapma, tapınma
 ‘i. 39-b/7
 ‘i.-e 48-a/1
 ‘ibādet it-: İbadet etmek, tapmak
 ‘i. i.-mek 80-a/9
 ‘ibādet kıl: İbadet etmek, tapmak
 ‘i. k.-urlar 26-b/6
- İblis (A.): Şeytan
 İ. 45-b/1, 45-b/3, 45-b/4, 45-b/12
 İ.-dür 2-b/6, 45-b/5
- İbrāhim (A.): Hz. İbrahim, Kur’ānda adı geçen bir peygamber
 İ. 15-b/7, 27-a/10
 İ.-den 26-b/10
 İ.-e 15-b/8
- ‘İbri dili: İbranice
 ‘İ. d.-nce 48-a/13
- ibrüşüm (F.): İbrişim, ipek
 i.-den 54-a/6
- iç: İç, içeri, içinde
 i.-inde 7-b/9, 16-b/12, 17-b/3, 17-b/4, 17-b/10, 17-b/11, 18-a/1, 19-b/9, 20-a/6, 24-b/6, 25-b/2, 27-b/9, 28-b/8, 29-a/4, 32-a/10, 32-a/11, 42-b/11, 46-b/7, 46-b/11, 47-a/7, 48-b/7, 51-b/3, 55-b/13, 56-a/3, 56-a/5, 56-a/8, 57-b/9, 61-a/3, 61-b/13, 62-b/10, 65-b/11, 66-a/3, 66-a/6, 66-a/9, 66-b/3, 67-a/10, 68-b/13, 69-a/2, 70-a/9, 70-b/5, 71-b/9, 76-b/2, 77-a/3, 79-a/7, 79-b/10, 80-a/10
 i.-ndeki 17-a/1, 29-a/10, 76-a/9, 78-a/13
- i.-inden 2-a/3, 7-b/2, 11-b/6, 16-a/11, 29-a/12, 42-a/13, 78-b/1, Ek:3/5
 i.-ine 1-b/2, 11-b/12, 28-b/10, 30-a/10, 30-b/8, 31-b/10, 36-a/6, 37-b/10, 44-b/3, 46-b/1, 48-a/9, 48-b/11
 i.-ini 43-a/9
- iç-: İçmek
 i.-di 26-a/4
 i.-diler 73-b/4, 73-b/5, 73-b/8
 i.-eler 73-a/8
 i.-erlerdi 39-a/7, 40-a/7
 i.-eydi 27-a/3
 i.-ildi 56-b/3
 i.-ine 8-b/2
 i.-medük 73-b/3
 i.-meyeler 73-a/8
 i.-miş 78-b/1
 i.-mişdür 26-a/8
- içerü: İçeri
 i. 37-a/4, 37-a/5, 57-a/4
 i.-sini 43-a/10
- içün: İçin, dolayısıyla
 i. 12-b/5, 21-b/1, 76-a/12, 80-a/9
- idebil-: Yapabilmek, yapmak
 i.-ürse 11-a/4
- idin-: Edinmek, yapmak
 i.-di 61-a/8, 63-b/12
 i.-dindiler 39-a/12
 i.-mişler 5-a/5
 i.-mişlerdi 49-a/12
 i.-üp 50-a/2
- idivir-: Yapmak
 i.-diler 5-a/9
 i.-e 18-b/13
- idügi: Olduğu
 i. 23-a/2, 36-a/5
 i.-n 35-b/8
 i.-ni 57-b/6, 71-a/6
- ifākat (A.): İyileşme
 i. 11-b/2
- ihsān (A.): İyilik etme, lütuf, iyilik
 i.-lar 24-a/8

- i.-ları 19-a/11, 19-b/3
iḥsān eyle-: Lütufda bulunmak
i. e. 52-b/5
i. e.-di 48-b/3, 52-b/4
iḥsān it-: Lütufda bulunmak
i. i.-ecek 31-b/13
- iḥtilāf (A.): Ayrılık, anlaşmazlık
i. 26-b/4, 25-b/1
iḥtilāf it-: Anlaşmamamak, ayrılmak
i. i.-diler 26-a/1
- iḥtiyād (A.): Tedbirli, tedarikli bulunma
iḥtiyād eyle-: Tedbirli davranmak, temkinli olmak
i. e. 37-a/4
i. e.-di 7-b/2, 47-b/12
iḥtiyād it-: Tedbirli davranmak
i. i.-di 64-a/1
i. i.-diler 42-b/12, 65-a/13
i. i.-dün 23-a/1
i. i.-erseñüz 7-a/10
- iḥtiyār (A.): Seçme, seçilme
i.-umuzla 14-a/4
iḥtiyār eyle-: Seçmek
i. e.-di 71-a/9, 71-b/3
iḥtiyār it-: Seçmek
i. i.-diler 50-a/4
i. i.-düm 10-b/4, 10-b/5
i. i.-mezdi 23-a/10
- iḫdām (A.): Gayret ve sebatla çalışma
iḫdām eyle-: Gayret etmek
i. e.-di 56-a/3
- iki: Sayı (2), iki
i. 2-a/9, 2-b/5, 2-b/6, 3-b/11, 13-a/8, 20-a/1, 20-a/4, 20-a/5, 20-a/7, 20-a/11, 20-b/7, 20-b/8, 25-b/5, 28-b/6, 28-b/13, 29-a/13, 30-b/7, 31-b/3, 32-a/10, 33-b/2, 35-a/4, 35-a/10, 35-a/11, 35-a/11, 35-a/13, 35-b/3, 35-b/5, 35-b/7, 36-b/5, 37-a/1, 37-a/6, 39-b/6, 49-b/3, 50-a/13, 50-b/3, 50-b/7, 54-a/11, 62-b/6, 66-b/2, Ek:2/1, Ek:2/5, 68-b/5, 68-b/13, 72-a/8, 75-b/4, 78-a/8, 78-a/13, Ek:3/7
i.-müz 28-b/7, 75-b/11
i.-si 2-b/13, 26-a/10, 26-b/5, 29-a/4, 33-b/12, 47-a/8, 64-a/12
i.-sinden 42-b/1, 42-b/2
i.-sini 25-a/10, 47-a/8
i.-sinün 20-b/7
- iki biñ: Sayı (2000), iki bin
i. b. 15-a/13, 16-a/10, 24-a/11, 24-b/9
- ikileyin: İkinci kez, ikinci olarak
i.-leyin 46-b/2, 48-a/7, 78-b/2
- ikinci: İkinci
i. 22-b/8, 45-b/8, 56-b/8
- ikindi: Öğleden sonra, akşamdan önce olan vakit
i. 4-a/3
- iḳrār (A.): itiraf, dile getirme, kabullenme
i. 3-a/6
iḳrār it-: itiraf etmek, dile getirmek, kabullenmek
i. i.-erler 3-a/6
- il: Memleket, ülke, yurt
i. 61-a/12
i.-ine 78-b/11
i.-ini 35-a/1
i.-leri 60-a/11
i.-lerini 60-b/13
i.-ünden 67-a/13
- ilāhī (A.): Ey Allah'ım
i. 12-b/10
- i' lām (A.): Bildirme, bildirilme, anlatma
i' lām eyle-: Bildirmek
i' e.-ye 27-b/1
- ileñ-: Beddua etmek
i.-di 75-a/10
i.-düklerinden 57-b/3
i.-düm 75-a/5
i.-me 57-b/4
- ilerü: İleri

- i. 75-b/11, 76-b/5, 76-b/7, 77-a/1
- ilet-: İletmek, götürmek
i.-di 8-a/3, 42-a/10, 56-a/9, 56-a/13, 56-b/11, 75-a/8
i.-diler 24-a/10, 24-b/10, 72-a/1, Ek:3/4
i.-imezüz 18-b/12
i.-mişsin 57-a/10
i.-üñ Ek:3/2
i.-üp 47-a/1, 79-b/7
- ilhām (A.): Esin
i. 45-a/9
- illā (A.): İlle de, mutlaka
i. 23-a/12, 30-a/9, 42-a/6, 44-a/7, 62-a/1, 69-b/7, Ek:4/2, Ek:4/9
- ‘ilm (A.): İlim, bilgi
‘i. 25-b/11, 25-b/12, 27-a/12, 28-a/3, 28-a/5, 28-a/7, 28-b/2, 29-b/13, 32-a/12, 71-a/10
‘i.-den 31-a/6
‘i.-e 28-a/11
‘i.-i 28-a/1, 28-a/6, 28-a/13, 31-a/6, 32-a/13, 53-b/7
‘i.-in Ek:2/9
‘i.-ne 32-a/13
‘i.-ini 28-a/5, 53-a/11
‘i.-üm 28-a/7
‘i.-ümle 52-b/8
‘i.-üñ 28-a/8
‘i.-üñden 28-a/1, 28-a/13
‘i.-inüñ 32-a/11
- iltifāt (A.): Hatır sorma, gönül alma
iltifāt eyle-: Hatır sormak, gönül almak
i. e.-medi 55-a/7
- İlyās (A.): Ab-ı Hayatı içerek ölümsüz olan yabancılar ve ıssız yerlerde yardıma muhtaç olanlara yardım eden peygamber
İ. 26-a/9, 26-a/12, 26-b/1, 26-b/3, 26-b/5, 26-b/8, 26-b/9, 33-b/10, 33-b/11, 34-a/1, 34-a/3, 34-a/4, 63-a/8, 63-a/12, 63-b/1, 63-b/7, 63-b/8, 63-b/12, 64-a/1, 64-a/2, 64-a/7, 64-a/8, 64-a/9, 64-a/11, 64-b/1, 64-b/2, 64-b/3, 64-b/10, 65-a/2, 65-a/8, 65-a/10, 65-a/12, 65-a/13, 65-b/5, 65-b/8
İ.-a 33-b/9, 63-a/6, 63-b/9
İ.-dan 34-a/6, 64-a/10, 64-b/8
İ.-ı 63-a/5, 63-b/2, 64-b/5, 65-b/2, 65-b/5
İ.-ıla 33-b/12
İ.-la 63-b/10, 64-b/9
İ.-uñ 26-b/3, 65-a/1
- İlyāsı’n-nebiyyi (A.): İlyas peygamber
İ. 65-b/7
- ‘imāme (A.): Sarık
‘i. 22-b/7, 23-a/6
‘i.-siyidi 66-a/12
- īmān (A.): İnanma, inanç
ī.-a 2-b/2, 49-b/6
ī.-dan 46-a/11
ī.dur 46-a/11
ī.larundan 2-b/1
ī.-nuñ 2-b/4, 4-a/1
īmān-ı ye’s: Ümitsizlik ve çaresizlik karşısında Allah’ asıgınanların imanı
ī. y. 2-b/2
ī. y.-dendür 3-a/6
- ‘imāret (A.): Bayındırlık
‘i.-ine 61-b/3
‘imāret eyle-: Bayındır hale getirmek
‘i. e. 52-b/1
‘imāret it-: Bayındır hale getirmek
‘i. i.-mekçün 61-a/12
‘imāret ol-: Bayındır olmak
‘i. o.-madı 61-a/2
- imdi: Şimdi, artık, o halde, öyleyse
i. 9-a/4, 37-b/11, 57-b/7, 59-b/4, 77-a/7, 77-a/10
- İmlāk: Beni İsrā’ıl padişahı
İ. 66-b/12, 66-b/13
İ.-a 67-a/2

- İ.-dan 67-a/12
İ.-uñ 67-a/2
imren-: Gıpta etmek
i.-diler 5-a/7
inan-: İnanmak
i.-anavuz 7-a/6
i.-madı 63-b/8
i.-madılar 17-a/8, 37-a/8, 39-a/10, 42-b/9, 63-a/13, 63-b/4
i.-maduğuçün 53a/2
i.-maz 4-a/8
i.-mazuz 12-a/4, 12-a/6
i.-salar 11-b/7
in-: İnmek, yüksekte aşağı doğru gelmek
i.-di 10-a/13, 10-b/11, 13-a/2, 17-a/3, 45-a/10, 62-a/4
i.-diler 43-a/6
i.-miş 55-b/2
i.-mişdir 17-a/2
ināyet (A.): Lütuf, ihsan, iyilik
i.-i 36-b/7, 37-a/3
i.-inde 77-a/5
i.-ine 74-a/7
i.-üñ 12-b/7
ināyet eyle-: Lütuf eylemek, ihsanda bulunmak, iyilik yapmak
i e. 12-b/10
ināyet it-: Lütuf ve ihsanda bulunmak
i. i.-meyesin 12-b/8
ināyet ol-: Lütuf ve ihsan olursa
i. o.-ursa 76-a/6, 76-b/4
infāk (A.): Geçindirme, nafakalandırma
infāk it-: Geçindirmek, nafakalandırmak
i. i.-erdi 70-a/10
incin-: İncinmek, rahatsız olmak
i.-di 58-a/1, 78-a/4
i.-diler 40-a/10
i.-en 17-b/1
incit-: İncitmek, rahatsız etmek
i.-diler 58-a/3, 58-a/5
incü: İnci
i. 44-b/9
i.-ler 56-a/6
inecik: İneccik
i.-imi 24-b/11
ineñ: Çok, pek, daha çok, gayet, ziyade
i. 19-b/13
inşāf (A.): Acıma
inşāf it-: Acımak
i. i.-eler 48-b/4
insān (A.): İnsan
i. 64-b/11
İnşā 'allāhu Te'āla (A.): Allah u Teala izin verirse
İ. 19-b/12, 31-a/11
iplik: İplik
i.-le 54-a/7
iri: Kaba, sert katı, kalın
i. 76-b/13
irim: Gözün görebildiği kadar uzaklık
i.-i 41-b/2
irtesi: Ertesi
i. 47-b/10
İsa (A.): Kendisine İncil nāzil olunan dört büyük peygamberden biri, Hz. İsa
i. 3-a/1, 3-a/4, 3-a/7, 3-a/8, 3-a/12, 3-b/2, 3-b/5, 3-b/12, 62-a/1, 62-a/5
i.-dur 3-a/10
i.-nuñ 3-a/5, 3-a/10
i.-ya 3-b/4
İskender: Makedonya kralı
İ. 27-a/8, 45-a/2
İ.-e 27-a/4
İslām (A.): Hz. Muhammed' in dini
İ. 44-b/2
İ.-a 18-a/1
ism-i a'zam: Allah'ın en büyük ismi
i. a'-uñı 46-a/9
İsrāfil (A.): Sūra üflemeyle görevli melek
İ. 26-a/9, 65-b/4
issi: Sahip, malik

i.-dür Ek:4/5
iste-: İstemek, arzu etmek, aramak
i.-di 42-b/10, 64-b/12
i.-diler 23-b/9, 32-b/12, 38-b/3,
38-b/12, 42-b/9, 48-b/13, 61-
b/11
i.-düginden 11-b/4
i.-dügümüz 30-b/1
i.-medi 29-b/7
i.-meye 28-a/8
i.-r 28-a/6, 28-a/9, 28-a/10, 73-
a/11
i.-rdüñ 12-b/4
i.-rlerdi 67-b/8, 73-b/10
i.-rseñ 57-a/12, 58-a/9
i.-rsin 45-a/13, 76-a/7, 76-a/8,
79-a/3
i.-rsiz 7-a/12, 14-a/2, 40-b/4
i.-seler 66-a/3
i.-ye 42-b/10, 55-a/5
i.-yü 10-a/2, 27-a/12, 69-b/1
i.yüvir 70-a/5
i.-yüvirdin 5-a/11
i.-yüp 31-a/3
meded iste-: Yardım istemek
m. i.-diler 16-b/4
istiğfâr (A.): Allah'tan bağışlanma
dileme, tövbe etme
istiğfâr eyle-: Tövbe etmek
i. e.-dük 14-a/12
istiğfâr it- : Tövbe etmek
i. i.-diler 42-a/8
istiğfâr kııl-: Tövbe etmek
i. k.-alar 53-a/10
iş: İş
i. 5-a/13, 32-a/1, 32-b/6, 39-
b/7, 59-b/10, 68-b/6, 74-a/5
i.e 12-b/13, 13-b/10, 77-a/2
i.-i 14-b/2, 18-b/4
i.-idür 21-b/3
i.-ini 55-a/4
i.-leri 7-a/1
i.-mden 24-b/13
işâret (A.): İz, işaret, nişan
i. 12-b/13, 59-b/2, 80-a/2

i.-dür 29-b/12
işâret eyle-: İşaret etmek
i. e.-di 33-a/1, 77-a/9
işbu: Bu, işte bu
i. 9-a/11, 18-a/11, 21-a/1, 23-
b/9, 24-b/1, 32-a/10, 32-a/12,
41-b/6, 43-a/9, 45-b/3, 47-a/10,
56-b/4, 56-a/9, 57-b/5, 57-b/8,
59-b/10, 61-b/9, 72-b/9, 73-
a/11, 74-b/3, 74-b/4, 76-a/8,
77-a/4, 78-b/6, 6-a/8
i.-dur 77-a/9
i.-e 79-a/13
i.-nuñ 74-b/11
işbuncılayın: Bunun gibi, işte bunun
gibi
i. 47-a/11
işit-: İşitmek, duymak
i.-di 10-b/1
i.-diler 12-a/1, 17-b/10, 18-a/4,
43-a/2, 62-b/8, 69-b/12, 73-
b/10
i.-dügünüzi 17-a/10
i.-dük 12-a/4, 16-a/5, 17-a/13
i.-düm 2-b/13
i.-dür 10-b/12
i.-dürmişler 24-a/10
i.-ecek 8-a/4
i.-evüz 11-b/9
i.-icek 5-b/7, 7-a/11, 24-a/8,
30-a/11, 36-a/10, 36-b/8, 42-
a/1, 45-b/1, 49-b/4, 56-b/13,
57-a/1, 60-a/6, 71-b/9
i.-medüñ 62-a/9, 69-a/12
i.-miş 8-b/8
i.-mişlerdi 35-b/5
i.-sünler 7-a/8, 57-b/6
i.-ülü 63-a/3
i.-üñ 56-b/12
i.-üp 50-a/5, 76-b/6
işle-: Çalışmak, yapmak
i.-di 56-a/10
i.-düm 33-b/7
i.-mek 70-a/11
i.-mesün 17-b/1

- i.-rse 15-b/4
i.-se 15-b/4, 15-b/5, 15-b/6
i.-sün 17-b/1
i.-yeler 18-b/4
i.-yimezüz 17-b/2
i.-yecek 39-b/7
i.-yen 17-b/1
zinā işle-: Zina yapmak
z. i.-se 57-a/7
- it: Köpek
i. 1-a/1, 50-b/12
- it-: Yapmak, etmek
i. 68-a/12
i.-digüñ 2-a/6
i.-dikleri 5-a/13
i.-diler 5-a/13, 23-b/3, 45-a/3,
47-b/7, 48-b/9, 49-a/5, 61-b/11,
69-b/11
i.-dügi 19-a/11, 19-b/2, 27-b/1,
38-a/4, 79-b/8
i.-dügini 57-b/5
i.-dügüçün 12-a/12
i.-dügüm 79-a/13
i.-dügümüz 2-a/13
i.-dügüñ 14-b/12
i.-dükleri 12-b/13, 13-b/10, 53-
a/10
i.-düñ 14-b/2, 32-a/1
i.-dünmekçün 39-a/4
i.-dürdi 23-a/7
i.-dürmiş 54-a/8
i.-elüm 40-a/13, 73-b/1
i.-em 31-b/2
i.-emezüz 17-a/4
i.-er 2-a/2, 44-b/4, Ek:4/5
i.-erdi Ek:4/7, 79-b/9, 80-a/1
i.-erin 76-a/7
i.-erlerdi 38-b/11, 80-a/1
i.-erse 23-a/4, 24-a/4
i.-ersem 31-b/2
i.-erseñ 31-a/12, 32-a/5
i.-ersin 31-b/2, 58-b/1, 77-a/10
i.-esiz 39-a/10
i.-evüz 36-b/2
i.-icek 18-b/10
- i.-medüm 33-b/6
i.-mek 29-a/9
i.-mekden 17-a/7
i.-melü 70-b/11
i.-memişdür 19-b/10
i.-meyince 3-b/5, 47-b/5
i.-miş 73-a/3
i.-mişlerdi 68-b/6
i.-mişsin 57-a/10
i.-se 15-b/5
i.-sün 58-a/10
‘ahd it-: Söz vermek
‘a. 35-b/1, 73-a/13
‘ār it-: Utanmak
‘ā. iderin 75-b/11
arayu git-: Aramaya gitmek
a. g.-di 9-a/3
arzu it-: İstemek
a. i.-diler 67-b/10
‘āşī it-: İsyen etmek
‘ā. lık i.ersiz 39-b/4
baḥş it-: parçayapmak
b. i.-miş 80-a/7
beyān it-: Açıklamak
b. i.-elüm 19-b/12
bühtān it-: İftirada bulunma,
iftira etme
b. i.-diler 58-a/6
cān fidā it-: Bir amaç için
ölmek
c. f. i.-diler 60-b/2
cehd it-: Çabalamak
c. i.-diler 18-a/12, 38-a/2
c. i.-erlerdi 71-b/11
c. i.-üp 35-b/8
cem it-: Toplamak
c. i.-diler 48-a/2
c. i.-miş 52-a/8
ceng it-: Savaş yapmak
c. 35-a/8, 69-b/12
c. i.-diler 47-b/9, Ek:3/9
c. i.-ebilür misin? 76-a/6
c. i.-elüm 75-b/12
c. i.-ersin 77-a/5
c. i.-mege 70-a/1, 77-a/7

da‘vā it-: İddiada bulunmak
d.-sın i.-di 3-b/3
d.-sın i.-erdi 22-a/10
d.-sın itmiş 4-a/11
da‘vet it-: Çağırarak
d. i.-düğü 7-b/8
d. i.-e 41-a/8
d. i.-mem 42-a/11
defn it-: Defn etmek
d. i.-ecekler 62-b/9
d. i.-mezüz 21-a/6
dilek it-: İstekte bulunmak
d. i.-diler 60-a/1, 69-b/9
du‘ā it-: Dua etmek
d. i. 44-b/10, 45-a/3
d. i.-erler 18-b/9
d. i.-ersiz 63-a/11
d. i.-medi 44-b/6
d. i.-mezin 44-a/12
fāyida it-: Yararı olmak
f. i.-medi 74-a/8
fesād it-: Fenalık yapmak
f.-lar i.-diler 66-b/8, 66-b/9
feth it-: Zapt etmek, ele geçirmek
f. i.-diler 43-b/13
ğazā it-: Savaşmak
ğ. i.-er 69-b/10
ħabs it-: Hapis etmek, alıkoymak, bir yere koymak
ħ. i.-diler 42-b/11
ħacc it-: Hacc ibadetini yerine getirmek
ħ. i.-erler 26-b/6
ħakēyet it-: Hikāye etmek, hikāye anlatmak
ħ. i.-er 2-a/1, 58-a/2
ħalāş it-: Kurtarmak
ħ. i.-dügin 27-b/2
ħ. i.-medi 19-b/3
ħarāp it-: Viran etmek, yıkmak
ħ. i.-dügi 60-b/6
ħarc it-: Bir iş için madde kullanmak
ħ. i.-erlerdi 23-b/2

ħased it-: Kıskanmak, çekememek
ħ. i.-düklerince 55-b/8
ħ. i.-dügündendir 56-b/7
ħ. i.-en 59-a/12
ħatā it-: Yanlış yapmak
ħ. i.-düm 32-b/8
helāk it-: Yıkmak, bitmek, mahvolmak
h. i. 12-b/3
h. i.-er 46-b/9
h. i.-diler 50-b/7
h. i.-ecek 75-a/12
h. i.-ersin 12-b/6, 12-b/8
h. i.-eydi 36-a/7
h. i.-miş 8-a/3
h. i.-iserdür 34-b/13, 36-b/1
heves it-: Gelip geçici bir şekilde istemek
h. i.-ecek 55-b/9
h. i.-ersiz 5-b/1
ħışm it-: Kızmak, öfkelenmek
ħ. i.-er 46-b/9
ħilāf it-: Muhalif olmak
ħ. i.-medük 14-a/5
ħ. i.-memişdür 26-b/9
ħisāb it-: Hesap etmek, hesaplamak
ħ. i.-diler 16-b/8, 47-a/13
ħüküm it-: Hükmetmek
ħ. i.-mekçün 80-a/8
ħ. i.-erdi 79-b/4, 79-b/6, 79-b/7, 80-a/5
ħ. i.-se Ek:1/11
‘ibādet it-: İbadet etmek, tapmak
‘i. i.-mek 80-a/9
iħtilāf it-: Anlaşmamak, ayrılmak
i. i.-diler 26-a/1
iħtiyār it-: Seçmek
i. i.-diler 50-a/4
i. i.-düm 10-b/4, 10-b/5
i. i.-mezdi 23-a/10
iħtiyād it-: Tedbirli davranmak

i. i.-di 64-a/1
i. i.-diler 42- b/12, 65-a/13
i. i.-dün 23-a/1
ihsân it-: Lütufda bulunmak
i. i.-ecek 31-b/13
infāk it-: Geçindirmek,
nafakalandırmak
i. i.-erdi 70-a/10
ikrār it-: itiraf etmek, dile
getirmek, kabullenmek
i. i.-erler 3-a/6
imāret it-: Bayındır hale
getirmek
i. i.-mekçün 61-a/12
ināyet it-: Lütuf ve ihsanda
bulunmak
i. i.-meyesin 12-b/8
inşāf it-: Acımak
i. i.-eler 48-b/4
istiğfār it-: Tevbe etmek
i. i.-diler 42-a/8
itā'at it-: Boyun eğmek
i. i.-diler 78-a/1
i. i.-medügüm 56-b/5
i'tibār it-: Saygı göstermek,
ehemmiyet vermek
i. i.-medi 52-a/4
i. i.-mez 78-a/4
i. i.-mezdi 71-a/3
i'tikād it-: İnanmak
i. i.-diler 9-a/6
ittifāk it-: Anlaşmak
i. i.-üp 16-a/5
izzet it-: Değer verip, saygı
gösterip
i. i.-üp 57-a/4
ķabul it-: Kabul etmek
ķ. i.-diler 18-b/1, 35-a/2, 49-
b/5, 69-a/5, 72-b/3
ķ. i.-emezüz 18-b/12
ķ. i.-er 31-a/5
ķ. i.-mediler 32-b/13
ķ. i.-meyecek 35-a/13
ķasāme it-: Yemin etmek
ķ. i.-dürüp 20-b/8

ķ. i.-di 59-b/13
ķ. i.-diler 64-a/8, 73-a/8
ķ. i.-dügini 78-a/8
ķ. i.-miş 57-b/10
ķesb it-: Çalışıp kazanmak
k. i.-erlerdi 33-a/8
k. i.-mekçün 80-a/9
ķıyās it-: Karşılaştırmak
ķ. i.34-b/5
ķurbān it-: Allah yolunda
hayvanı boğazlamak
ķ. i.-dügi 68-b/6
la'net it-: Beddua etmek,
ilenmek
l. i.-diler 57-b/13
maħrūm it-: Mahrum etmek
m. i.-dürmek 46-a/12
melāmet it-: Ayıplamak,
kınamak, azarlamak, çıkmak
m. i.-eler 79-a/4
men' it-: Yasaklamak
m. i.-diler 18-a/1
maķām idin-: Mevki sahibi
olmak
m. i.-mişler 5-a/3
muħālefet it-: Muhalefet etmek
m. i.-mem 32-a/5
m. i.-memiş 68-b/7
muħārebe it-: Savaşmak
m. i.-mege 62-a/13
münācāt it-: Dua etmek
m. i.-erken 28-a/3
naşīhat it-: Öğüt vermek
n. i.-diler 52-a/3, 52-a/10, 74-
a/8
nazar it-: Bakmak
n. i.-üp 21-a/13
nefret it-: Tiksinmek, iğrenmek
n. i.-er 22-a/9
nisbet it-: Kıyaslamak
n. i.-diler 20-b/12
rivāyet it-: Nakletmek,
söylemek
r. i.-erler 4-b/8, 11-a/9, 13-a/2,
22-a/9, 33-b/9, 34-b/4, 41-a/7,

43-a/13, 51-b/7, 61-a/7, 61-b/6,
62-b/5, 67-b/1, 67-b/6, 70-b/9,
71-b/12, 74-a/11, Ek:4/1,
Ek:4/8
şabr it-: Sabretmek, dayanmak
ş. i.-ebilmezsın 32-b/8
ş. i.-emeyüp 33-a/6
ş. i.-emezsın 31-a/10, 32-a/2
ş. i.-emezsız 73-b/8
ş. i.-enlerledür 74-a/7
ş. i.-icilerden 31-a/12
ş. i.-medüh 13-b/1
ş. i.-medühüz 14-a/2
sağalacağ it-: Suculuk yapmak
s. i.-erdi 70-a/10
şavaş it-: Savaş yapmak
ş. i.-evüz 36-a/2
ş. i.-mek 66-a/2
ş. i.-mege 34-a/7, 35-b/13, 36-
a/1
ş. i.-meyüz 69-b/4, 69-b/6
secde it-: Secde etmek
s. i.-diler 9-a/6, 9-a/8, 9-a/9,
15-b/10, 18-b/2
s. i.-mediler 48-b/11
s. i.-mege 72-a/1
serzeniş it-: Başa kakmak
s. i.-mek 40-b/7
seyr it-: İzlemek, gezmek
s. i.-er 34-a/5
seyrān it-: Gezinmek
s. i.-erdi 55-a/13
şoḥbet it-: Sohbet etmek,
konuşmak
ş. i.-mege 47-a/1
şādılığ it-: Sevinmek
ş. i.-diler 72-b/2
şükr it-: Şükretmek, verilen
nimetlere karşı teşekkür etmek
ş. i.-icilerden 10-b/6
ş. i.-eler 48-b/5
şübhe it-: Şüphelenmek,
kuşkulanmak
ş. i.-enler 25-a/13
şürü' it-: Başlamak

ş. i.-ecek 31-a/8
ta'accüb it-: Şaşırarak
t. i.-erdi 55-a/4
tā'at it-: İbadet yapmak
t. i.-mediler 47-a/5
tağyir it-: Bozmak, değiştirmek
t. i.-diler 17-b/13
taḥassür it-: Özlem duymak
t. i.-erlerdi 55-b/6
taḥşil it-: Hâsil etmek
t. i.-dügüm 52-b/11
talep it-: İstemek, arzulamak
t. i.-ler 16-a/9
t. i.-e 25-a/8
tama' it-: Açgözlülük yapmak,
tamah etmek
t. i.-üp 56-b/7
tanışık it-: İstişare etmek
t. i.-diler 20-a/5, 36-a/12
ta'yir it-: Utandırmak
t. i.-diler 49-a/5
tažarru' it-: Yalvarmak
t. i.-diler 65-a/9
t. i.-eler 48-b/5
te'aqqul it-: Akıl erdirmek,
hatıra getirmek
t. i.-diler 17-b/8
tecrübe it-: Denemek, sınamak
t. i.-esin 73-a/4
tefsir it-: Açıklamak
t. i.-dürmekde 79-a/9
teftiş it-: Kontrol etmek
t. i.-diler 23-b/4
t. i.-düklerince 23-b/6
tehlil it-: Lâ-İlâhe illallâh
sözünü tekrârlamak
t. i.-mek 79-b/11
telkin it-: Öğretmek, kulağına
anlatmak
t. i.-erler 3-b/8
temâşâ it-: Seyretmek
t. i.-diler 10-a/13, 15-a/5
t. i.-erdi 50-b/13
terk it-: Terk etmek, bırakmak
t. i.-emediler 63-b/5

t. i.-mediler 19-a/1, 47-a/5, 63-a/13
tesbīh it-: Tesbih etmek, zikretmek
t. i.-mek 79-b/11
tevbe it-: Tövbe etmek, günahlardan af dilemek
t. i.-diler 16-a/9
t. i.-düm 11-b/3
tevḥīd it-: Allah'ı birleme
t.-i i.-mek 79-b/10
uğraş it-: Mücadele etmek
u. i.-elüm
va' de it-: Müsaade etmek
v. i.-miş 6-b/1
v. i.-mişdür 36-b/1
vefā it-: Sözüde durmak
v. i.-esin 77-b/12
vefāt it-: Ölmek
v. i.-düginüñ 43-a/3
zīkr it-: Zikretmek, anmak
tesbih etmek
z. i.-dügi 25-b/2
z. i.-er 61-b/7
z. i.-erdi 19-a/12
zinā it-: Evlilik dışı ilişkiye girmek
z. i.-diler 48-b/1, 66-b/8
z. i.-ecek 46-b/9
z. i.-en 57-a/8
z. i.-miş 57-b/10
ziyān it-: Zarar etmek
z. i.-isersiz 36-b/9
iṭā' at (A.): Boyun eğme
iṭā' at it-: Boyun eğmek
i. i.-diler 78-a/1
'itāb (A.): Azarlama, tersleme, paylama, darılma
' i. 40-b/7
'itāb eyle-: Azarlamak
' i e.-di 13-a/6, 14-a/13
i' tibār (A.): Saygı gösterme, ehemmiyet verme
i' . 55-a/7
i' .-1 2-b/2, 71-a/7, 71-b/2

i' tibār it-: Saygı göstermek, ehemmiyet vermek
i' . i.-medi 52-a/4
i' . i.-mez 78-a/4
i' . i.-mezdi 71-a/3
i' tibār ol-: Saygı göstermek, ehemmiyet vermek
i' . o.-unmaz 78-a/3
itdür-: İtdirmek
i.-dürdi 54-b/11
i' tiḳād (A.): Gönülden tasdik ederek inanma
i' .-1 45-b/9
i' tiḳād it-: İnanmak
i' . i.-diler 9-a/6
'itimād (A.): Dayanma, güvenme
' i.-uñuz 39-b/4
ittifāḳ (A.): Birleşme, uyuşma, sözleşme
i. 27-a/3, 29-a/9, 70-b/2, 78-a/5, 79-a/8
ittifāḳ it-: Anlaşmak
i. i.-üp 16-a/5
iv-: Acele etmek
i.-erlerdi 18-b/6
iy: Ey
i. 13-a/13, 13-b/12, 22-b/13, 25-a/6, 31-a/1, 37-b/11, 39-a/7, 39-b/4, 43-a/1, 44-b/10, 45-b/2, 45-b/4, 46-a/4, 51-a/1, 56-b/3, 57-b/7, 63-a/10, 65-a/2, 68-a/11, 68-b/8, 70-b/4
' izz (A.): Değer, kıymet
' i. 55-b/13
' izzet (A.): Değer, saygı
' i. 41-b/5, 49-a/8, 59-b/4
i.-dür 59-b/4
' i.-i 59-b/3, 59-b/4
' i.-le 72-a/4
' i.-lü 58-a/7
' izzet it-: Değer verip, saygı gösterip
' i. i.-üp 57-a/4

K

ḳabile (A.): İtidāi ve göçebe insanlarda, aynı soydan sayılan ve bir başa itaat eden insane topluluğu, boy

ḳ. 70-b/5

ḳ.-mden 70-b/5

ḳ.-si 3-b/8

ḳabr (A.): Mezar

ḳ.-i Ek:3/5

ḳabul: Alma, Kabul etme

ḳ. 65-a/2

ḳabul eyle-: Kabul etmek

ḳ. e. 46-a/8

k. e.-di 4-a/4, 39-b/3, 46-b/4, 46-b/5, 50-a/8

ḳ. e.-medi 51-b/10

k. e.-düm 21-a/8

ḳ. e.-düh 46-a/7

ḳ. e.-ye 15-a/9

ḳ. e.-yesin 64-b/13

ḳabul it-: Kabul etmek

ḳ. i.-diler 18-b/1, 35-a/2, 49-b/5, 69-a/5, 72-b/3

ḳ. i.-emezüz 18-b/12

ḳ. i.-er 31-a/5

ḳ. i.-mediler 32-b/13

ḳ. i.-meyecek 35-a/13

ḳabul ḳıl-: Almak, Kabul etmek

ḳ. ḳ.-a 2-a/3

ḳ. ḳ.-alar 35-b/2

ḳ. ḳ.-asız 71-b/3

ḳ. ḳ.-dı 12-b/12, 16-b/5, 38-b/5

ḳabul ol-: Kabul olmak

ḳ. o.-ması Ek:3/1

ḳ. o.-nuñ Ek:3/3

ḳ. o.-unmaz Ek:3/7

ḳ. o.-ur 15-a/11

ḳabz (A.): Azrāil tarafından ruh teslim alınma, ölme

ḳabz eyle-: Öldürmek, canını almak

ḳ. e.-di 41-b/9, 43-a/11

ḳaç-: Kaçmak, firar etmek

ḳ.-a 10-a/1, 42-b/11

ḳ.-an 49-b/10

ḳ.-anlarına 49-b/12

ḳ.-araḳ 78-b/10

ḳ.-ardı 15-a/2

ḳ.-arlar 36-a/10

ḳ.-arlardı 66-a/4

ḳ.-dı 60-b/4, 78-b/4, 78-b/10

ḳ.-dılar 18-a/12, 62-b/4, 70-a/3, 77-b/7

ḳ.-ırdılar 60-a/9

ḳ.-up 49-b/9, 64-a/11

ḳaçan: Ne zaman, ne vakit?

ḳ. 70-b/11, 79-b/12

ḳadar (A.): Miktarında, ölçüsünde, derecesinde, dek, degin

ḳ. 2-a/9, 8-b/1, 12-a/3, 18-a/12,

19-a/5, 22-a/8, 23-a/12, 23-b/4,

28-a/6, 28-a/8, 28-a/10, 29-b/8,

36-a/3, 37-b/13, 38-a/2, 38-

b/10, 39-a/9, 39-b/6, 39-b/7,

44-a/1, 45-a/10, 46-b/7, 46-

b/11, 47-a/3, 47-a/12, 48-a/2,

51-a/9, 53-a/13, 54-b/1, 56-

a/11, 57-b/6, 58-b/8, 59-a/3,

65-a/9, 71-b/11, 73-a/13, 75-

b/9, 75-b/11, 78-b/1, 79-a/5

ḳ.-ca 75-b/9

ḳ.-ınca 36-a/5, 38-b/9, 38-b/11, 59-a/1

ḳadd (A.): Boy

ḳ.-i 36-b/5, 37-b/8

ḳ.-ile 76-b/6

ḳadüs yağı: Yüzü ve saçı nurlandıran peygamberlerden miras yağ

ḳ. y. 70-b/8

ḳ. y.-ndan 70-b/7

ḳafa: İnsan başı, ser

ḳ.-sında 76-b/8

kāfir (A.): Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan

k. 2-b/3, 2-b/13, 9-a/8, 14-a/3,

33-a/13, 33-a/13, 44-a/2, 62-

a/13, 65-a/13, 77-b/9, Ek:4/2,

Ek:4/3

k.-e 44-b/8, 46-a/4, 77-b/6

k.-i 3-b/11, 49-a/9, 49-a/13, 58-a/13
k.-ler 3-a/7, 43-b/13, 44-b/3, 44-b/8, 45-a/8, 46-a/8, 47-b/11, 48-a/1, 53-a/9, 58-a/3, 65-b/2, 69-b/4, 76-a/3
k.-lerde 34-b/12
k.-lerden 3-a/4
k.-lerdi 49-b/3
k.-lerdür 34-a/12
k.-lerden 38-a/8, 64-a/11
k.-lere 4-a/1, 53-b/12
k.-leri 23-a/8, 34-b/13, 43-b/12, 48-b/3
k.lerle 62-a/13
k.-lerüñ 43-b/5, 43-b/12
kaftân: Çoğu ipekten yapılan, bir çeşit uzun, süslü üst giysisi
k.-ını 78-a/10
k.-lar 56-a/6
kâhinlik (A.): Falcılık, gaipten haber verme durumu
k. Ek:2/9
kağır (A.): Helak etme, batırma
kağır eyle-: Helak etmek, batırmak
k. e.-di Ek:1/2
kağır ol-: Helak olmak
k. o.-dı Ek:4/3
kağı-: Öfkelenmek, kızmak
k.-dı 9-a/10, 13-a/6, 13-a/7, 18-a/4, 37-a/11,
k.-duğumdan 2-b/10
k.-dum 46-b/5
k.-ya 9-b/7
k.-yup 8-a/10, 13-a/7, 14-a/8, 47-a/7, 66-b/2,
kağıyup dur-: Öfkelenmek, kızmak
k. d.-ursın 17-a/5
kal-: Kalmak, olmak, herhangi bir durumda bulunmak
k.-a 59-a/10
k.-alar 33-b/1
k.-avuz 39-a/11

k.-aydı 27-a/3
k.-dı 9-a/9, 12-a/10, 13-b/3, 34-a/3, 58-b/10, 59-a/8, 60-b/13, 62-b/12, 64-a/1, 65-b/9, 65-b/10, 66-b/10, Ek:2/6, 70-a/4, 70-b/10, 73-b/4, 73-b/11, 74-a/10
k.-dılar 18-a/13, 37-b/4, 38-b/1, 46-a/2, 50-a/2, 62-b/10, 63-a/2, 67-a/4, 67-b/2
k.-duruğüñ 74-b/5
k.-durup 41-a/9
k.-ıcağ 35-a/5, 35-b/3
k.-ma 32-a/4
k.-madı 18-a/13, 46-b/13, 52-a/2, 61-a/3, 65-b/9, 73-b/2, 79-a/6
k.-mamış 41-a/3, 41-b/11, 67-b/10
k.-maya 7-a/9, 72-a/9
k.-miş 28-b/9, 29-a/4, 29-a/12, 34-a/13, 41-b/10, 41-b/11, 42-b/7, 67-b/4, 67-b/11, 79-a/8
k.-mişlar 52-a/3
k.-mişlardı Ek:2/12
k.-mişdur 38-b/12, 63-a/2
k.-urlardı 55-a/3
k.-uruz 40-a/1
mütehayyir kal-: Hayrette kalmak
m. k.-a 26-b/1
kal^c a: (A.): Kale
k. 45-a/3, 47-b/10, 47-b/13, 60-b/8, 60-b/10
k.-adan 45-a/7
k.-i 43-b/5
k.-lar 61-a/12, 61-b/3
k.-lardan 36-b/13
k.-larını 35-a/9
k.-nuñ 34-a/12, 37-a/5, 48-a/9
k.-sı 43-b/11, 44-a/2
kalan: Artan, mütebaki
k. 4-a/8, 17-b/10, 22-a/5, 23-a/5, 23-b/2, 32-a/12, 32-b/3,

- 42-a/3, 51-a/4, 64-b/6, 65-b/10,
67-b/7, 80-a/13
 .-ı 48-a/4, 77-b/7
 .-ımı 16-b/9, 53-b/13
 .-ınuñ 16-b/6
- alay: Atom numarası 50, atom ağırlığı 118,7, yoğunluğu 7,29 olan, 232 °C'de eriyen, gümüş beyazlığında, kolay işlenebilen, yumuşak bir element
 . 53-b/4
- Kālīb bin Yufnā: Musa peygamberin has dostu
 K. 37-a/6
- Kālūn: Yūşa^c dan sonra Benī İsrā[']ile peygamber olan zāt
 K. 51-b/8
- Kālūn bin Yufnān: Yūşa^c dan sonra Benī İsrā[']ile peygamber olan zāt
 K. 41-a/1, 50-b/1
 K. b. Y.-uñ Ek:1/2
- amaş-: Kamaşmak
 .-urdu 55-b/2
- āmet (A.): Boy
 .-lerini 36-b/5
- ārūn (A.): Kur'an'da kendisinden çok zengin olarak söz edilen ve bütün mal varlığı bir anda yok olan kişi
 . 51-a/6, 51-a/7, 51-a/11, 51-a/12, 51-b/2, 51-b/6, 51-b/7, 52-a/4, 52-a/6, 52-a/8, 53-a/11, 53-a/12, 53-b/9, 54-a/1, 54-a/2, 54-b/1, 54-b/7, 55-a/7, 55-a/8, 55-b/8, 55-b/13, 56-a/5, 56-a/13, 56-b/3, 57-a/5, 57-a/9, 57-a/12, 57-b/2, 57-b/4, 57-b/7, 57-b/11, 58-a/11, 58-b/1, 58-b/3, 58-b/7, 59-a/1, 59-a/7, 59-a/13
 .-a 51-b/9, 51-b/12, 52-a/1, 52-a/3, 52-a/10, 52-a/11, 52-b/7, 53-a/3, 53-a/11, 53-b/2, 53-b/8, 57-b/2, 57-b/12
 .-dan 52-a/9, 53-b/8, 55-a/5, 58-a/8
- .-ı 51-b/8, 52-a/4, 53-a/4, 58-a/13, 59-a/9, 59-a/12
 .-la 55-a/5, 58-b/12
 .-uñ 51-b/11, 55-a/4, 55-b/3, 57-a/1, 57-a/3, 59-a/10
- an: Atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yadımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı
 . 25-a/6, 25-a/8, 25-a/11
 .-ına 76-b/9
- an-: Bir gereksinimini, bir isteğini yeteri kadar karşılamış olmak, doymak
 .-dı 73-b/5
 .-madılar 73-b/6
- anat: Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ
 .-ı 6-a/3
 .-ından 6-a/6
- anca: Nereye?
 . 8-a/3, 27-a/1, 33-b/8, 40-a/4, 40-a/6, 66-b/4, 66-b/8
- anda: Nerede, nereye?
 . 6-a/6, 34-b/9, 38-b/3, 40-a/7, 40-a/8, 54-a/2, 54-a/12, 54-b/7, 71-b/11
- anı: Hani, nerede?
 . 2-a/6, 22-a/3, 77-a/8
- ankı: Hangi
 . 20-b/3, 47-a/10, 72-b/12, 76-b/9
- ānūn (A.): Yasa, geçerli olan kural
 .-umı 54-b/11
- ap-: Birdenbire yakalayarak, çekerek almak
 .-dı 77-b/1
- apaçak: Tencere, tava
 . 54-a/4
- apla-: Her yanını örtmek, istila etmek
 .-dı 34-a/4
- ara: Siyah
 . 16-a/13, 22-a/2, 22-a/8, 22-b/9, 22-b/10, 22-b/12, 23-a/1, 23-a/6, 23-a/8, 45-b/1, 55-a/1

ķ.-da 23-a/10
ķarār (A.): Bir iř veya sorun hakkında dūřunūlerek verilen kesin yargı
ķ. 11-a/4
ķ.-ları 73-b/2
ķapķara: ok kara, her yanı kara, simsiyah
ķ. 11-b/1, 12-a/9
ķapu: Kapı
ķ. 54-b/7
ķ.-dan 37-a/4
ķ.-larını 44-b/3
ķ.-sında Ek:4/7
ķ.-sından 37-a/5, 45-a/3
ķ.-sını 50-a/1
ķ.-sına 78-b/12
ķarañulık: Karanlık
ķ. 12-a/8, 16-b/1, 16-b/7, 42-b/4, 42-b/6
ķardař: Kardeş
ķ. 13-a/13, 16-a/11, 16-b/1, 20-a/5
ķ.-ı 13-a/8, 20-a/1, 21-a/4, 25-a/8, 37-b/1, Ek:1/2
ķ.-ımı 13-b/8
ķ.-ını 16-a/11, 16-b/1, 20-a/12, 42-a/3
ķ.-um 25-a/7, 37-a/13
ķarı: Kadın
ķ. 24-b/8, 24-b/10, 24-b/11, 61-b/9
ķ.-cuęuñ 64-a/11
ķ.-cuķ 64-b/1
ķ.-dan 23-b/8, 23-b/9, 23-b/12, 23-b/13, 24-a/9, 24-b/2
ķ.-nuñ 64-a/12
ķ.-ya 24-a/9, 24-a/10, 24-a/11, 24-b/9
ķarın: İnsan ve hayvanlarda gōvdenin kaburga kenarlarından kasıklara kadar olan ön bōlgesi
ķ.-ı 29-b/9
ķarınca: Karınca
ķ. 36-a/5
ķarındař: Kardeş

ķ.-ı 43-b/8
ķariř-: Karıřmak, iki veya ikiden çok Őey bir araya gelip birbirinin içinde daęılmak, birbirinin içine girmek; mūdahale etmek, araya girmek
ķ.-dı 1-b/3
ķ.-madı 15-a/1
ķarřu: Karşı
ķ. 15-a/4, 47-a/9, 56-a/9, 56-b/12, 57-a/13, 57-b/3, 66-b/13, 75-b/6, Ek:4/2
ķ.-dan 73-b/6, 73-b/13
ķ.-ñdaęı: 11-a/2
ķ.-sına 19-b/4, 50-b/10
ķ.-sında 11-a/5
ķarřu ıķ-: Engellemek
ķ. .-up 68-b/13
ķaru: Karı, kadın
ķ.-cuķ 23-a/12, 23-b/8
ķasāme (A.): Katili bulunmayan kimsenin bulunduğu yer halkından elli kişiye yemin ettirme
ķ. 20-b/2, 20-b/5
ķasāme it-: Yemin etmek
ķ. i.-dūrūp 20-b/8
ķ. i.-di 59-b/13
ķ. i.-diler 64-a/8, 73-a/8
ķ. i.-dūęini 78-a/8
ķ. i.-miş 57-b/10
ķařd (A.): Niyet, kalkışma
ķ.-ı 45-a/7
ķ.-ıla 26-b/7
ķ.-ına 37-b/5
ķařd eyle-: Niyet etmek, kalkışmak
ķ. e.-di 78-a/6, 78-a/7, 78-b/3
ķ. e.-se 26-b/3
ķ. e.-mediler 64-b/5
ķat: Yan, huzur, nezd
ķ.-ıma 15-a/2
ķ.-ına 6-a/7, 8-a/6, 8-b/11, 11-b/6, 13-a/4, 13-b/9, 13-b/11, 14-b/9, 17-b/8, 20-a/13, 21-a/1, 22-b/10, 24-a/1, 24-a/12, 30-a/6, 30-b/5, 32-b/4, 41-a/8, 41-

b/13, 42-a/12, 44-b/5, 60-a/6, 72-b/7, 74-b/10, 75-a/9, 75-b/2, 77-b/10, 78-b/5, 78-b/9, 79-a/2
ç.ında 26-b/13, 32-a/12, 57-b/5, 58-a/7, 66-a/1, 73-b/11, 74-a/9
ç.-ını 80-a/6
ç.-larından 47-b/1
ç.-uma 41-a/11, 42-a/10, 56-a/11, 78-b/8
ç.-umda 46-a/5
ç.-uña 14-b/10, 75-a/1
kāt-: Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak
ç.-arlar 53-b/3
kātı: Çok, çok fazla, pek şiddetli, iyice, sıkı, sıkı sıkı, gayet
ç. 15-b/13, 17-a/4, 21-b/8, 22-a/1, 22-a/2, 29-a/5, 29-b/11, 30-a/11, 32-b/6, 33-a/12, 35-a/11, 35-b/10, 36-a/7, 42-a/6, 42-b/5, 44-b/2, 44-b/7, 47-a/13, 56-a/4, 63-b/12, 71-a/11, 73-a/7, 77-a/1
kātife: Kadife
ç. 55-a/2
ç.-ler 54-a/7
kātıl-: İştirak etmek
ç.-dı 7-b/6
kātıl (A.): Katleden, öldüren
ç. 20-a/9
ç.-i 20-b/3
kātıl (A.): Öldürme
kātlet-: Öldürmek
ç.-ene 79-a/3
kātire (A.): Damla
ç. 29-a/11
ç.-lerinden 29-a/9
kāvıl (A.): Söz
ç.-ine 7-a/12
kāvım (A.): Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy

bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun
ç. 5-b/4, 7-a/4, 7-b/12, 9-a/11, 13-b/3, 13-b/12, 13-b/12, 15-b/13, 17-b/3, 21-a/11, 34-b/11, 37-b/11, 38-a/13, 38-b/2, 39-a/7, 39-b/4, 40-b/8, 42-a/1, 43-a/1, 48-b/1, 51-a/11, 63-a/10, 65-a/2, 65-b/5, Ek:2/2, 73-a/3
ç.-den 18-a/3, 37-a/13
ç.-di 49-b/1
ç.-e 7-b/3, 8-a/13, 19-a/8, 21-a/8, 65-a/2
ç.-i 3-b/8, 7-b/1, 10-a/5, 13-a/10, 16-a/5, 40-a/8, 41-b/13, 51-b/11, 51-b/12, 52-a/7
ç.-inden 8-b/1, 10-a/2, 13-b/6, 20-b/4, 41-a/3, 41-a/13, 51-a/7, 71-a/4
ç.-ine 8-b/13, 13-a/7, 16-b/11, 20-b/8, 36-a/13, Ek:2/13
ç.-iñe 10-b/9
ç.-ine 37-b/10
ç.-ini 10-b/10, 19-a/6, 22-a/11, 34-a/9, 66-b/1, Ek:1/2
ç.-inüñ 5-b/2
ç.-iyüz 35-b/13
ç.-le 9-b/9
ç.-leri 13-a/4, 17-b/8
ç.-lerine 36-a/9, 36-b/3
ç.-lerini 36-b/3
ç.-lügümüz 58-b/7, 58-b/11
ç.-siz 35-b/12
ç.-üñ 11-b/6, 18-a/5, 47-b/3, 50-a/9
ç.-üñden 9-b/12
ç.-yile 25-b/7, 35-a/1
kāvuş-: Birleşmek
ç.-duğı 25-b/5, 25-b/8, 28-a/13, 28-b/6
kāvıd (A.): Sınırlama, belirtme
kāvıd ol-: Sınırlamak, belirtmek
ç. o.-undı 23-b/4
kāvıy: Kaygı, endişe, tasa
ç.-sı 46-b/13

- az-: Herhangi bir arala toprağı amak, oymak
 .-dılar 8-b/2, 43-a/6
 azan-: Kazan sağlamak
 .-dum 52-b/9
 .-ılır 52-b/2
 azıyye (A.): İş, husus, madde, mesele; dāva
 . 9-b/8, 25-b/6, 34-a/7, 79-b/4
 .-de 15-b/9
 . i 28-b/5, 58-a/1
 .-si 33-b/2
 kedi: Kedi
 k. 65-b/12, 65-b/4
 kefil (A.): Kefalet eden, kaındığı takdirde birinin borcunu demeyi, birinin bir Şeyi yapması gerekirken yapmadığı takdirde o Şeyi yapmayı kendi stüne alan kimse, kefil
 kefil ol-: Kefalet etmek, bir Şeyi yapmaya sz vermek
 k. o.-mışlar 35-b/1
 keklik: Eti yenen bir kuş
 k. 38-b/9
 kelām (A.): Sz
 k.-ı 7-a/6, 30-a/12, 31-a/1
 k.-ın 10-b/1
 k.-ına 49-a/8
 k.-ını 11-b/8, 12-a/1, 17-b/7
 k.-na 7-a/12
 k.-uņ 10-b/12
 kelām-ı adīm: Kur’ān-ı Kerim
 k. . 25-b/2, 66-a/6
 k. .-inde 6-b/3
 kelime: Szcük
 k.-si 71-b/9
 kemāl (A.): Olgunluk, mekemmellik
 k. 28-a/3
 Ken’ān (A.): Hz. Yakup’un memleketi, Filistin
 K.-dan Ek:1/5
 kenār (F.): evre, kıyı, son, nihāyet
 k.-a 4-b/10
 k.-ına 31-b/4, 32-a/6
 k.-ınca 29-b/8
 k.-ında 7-b/9, 34-b/6, 60-b/8, 60-b/10
 k.-larında 53-b/3, 53-b/7
 kendü: Kendi, kendisi
 k. 3-a/13, 9-a/3, 9-b/4, 9-b/8, 11-a/7, 16-a/2, 23-b/3, 27-b/9, 34-b/5, 37-a/12, 52-b/8, 52-b/9, 52-b/10, 59-b/1, 64-b/1, 66-b/4, 77-b/13, 78-a/10, 78-b/3, 79-a/7
 k.-den 12-a/11
 k.-ler 34-a/13, 61-b/12
 k.-lerden 27-b/4
 k.-lere 23-b/3, 71-b/10
 k.-leri 26-b/8
 k.-lerini 35-a/9, 37-b/3, 38-a/3, k.-lerü 26-b/7
 k.-müzi 37-b/13
 k.-ñden 17-a/64
 k.-nden 42-a/12
 k.-ne 27-b/9
 k.-nüñ 38-a/4, 51-a/2, 61-b/1, 76-b/8
 k.-si 29-b/5, 42-b/5, 51-a/5, Ek:1/9, 69-a/1, 75-b/11, 78-a/11, Ek:4/10, 80-a/4
 k.-siyile 25-b/4
 k.-ye 53-a/4, 59-a/9, 63-b/11, 75-b/8, 76-b/13
 k.-yi 21-a/10, 21-a/13, 68-b/2, 76-a/13
 k.-yile 17-a/9
 kendüzni: Kendisi
 k. 10-b/13
 kerem (A.): Lütuf, bağış, cömertlik
 k. 73-a/6
 k.-ine 39-b/4
 k.-lerini 19-a/12
 kerem eyle-: İhsanda bulunmak lutfetmek
 k. e. 31-b/6, 58-b/3
 kerre (A.): Defa
 k. 8-b/13, 24-b/8, 32-a/4, 32-b/8, 48-a/10, 58-b/2,
 kes-: Kesmek

k.-diler 50-b/8	<i>kaḥub</i> <i>kaḥil</i> :- Almak, Kabul etmek
k.-dürmiş 50-b/9	ḳ. ḳ.-a 2-a/3
k.-ebilürlerdi 44-a/1	ḳ. ḳ.-alar 35-b/2
k.-eler 3-b/11	ḳ. ḳ.-asız 71-b/3
k.-ildi 34-a/5	ḳ. ḳ.-dı 12-b/12, 16-b/5, 38-b/5
k.-ilmeyince 15-b/10	<i>ma‘mūr</i> <i>kaḥil</i> :- Bayındır hale getirmek
k.-mek 15-b/4, 15-b/5, 15-b/6, 15-b/7	m. ḳ.-dı 60-b/7
k.-meyince 15-b/7	<i>melāmet</i> <i>kaḥil</i> :- Ayıplamak, kınamak, azarlamak, çıkışmak
k.-sünler 21-a/9	m. ḳ.-am 77-a/3
k.-üp 25-a/1	<i>musahḥar</i> <i>kaḥil</i> :- Ele geçirmek
<i>ümit kes</i> :- Ümidini yitirmek	m. ḳ.-dı 27-b/4
ü. k.-erler 4-b/13	<i>münācāt</i> <i>kaḥil</i> :- Dua etmek
kesb (A.): Çalışıp kazanma	m. ḳ.-dı 80-a/12
k.-ümle 52-b/9	<i>müvekkel</i> <i>kaḥil</i> :- Vekil tayin etmek
<i>kesb it</i> :- Çalışıp kazanmak	m. ḳ.-dılar 68-a/1
k. i.-erlerdi 33-a/8	<i>nāmaz</i> <i>kaḥil</i> :- Namaz kılmak
k. i.-mekçün 80-a/9	n. ḳ.-ur 30-b/4, 30-b/12
keser: Tahta, ağaç, yontmaya ve çivi çakmaya yarayan, kısa saplı, bir yanı keskin ağızlı çelik araç	n.-in ḳ.-ur 26-a/12
k. 31-b/10	<i>nazar</i> <i>kaḥil</i> :- Bakmak
k.-ile 33-a/7	n. ḳ.-dı 41-b/10, 75-b/9, 78-b/2
kesük: Kesik	n. ḳ.-dılar 74-a/1
k. 74-a/13, 74-b/11	n. ḳ.-un 74-a/7
kethüdā (F.): Zengin kimselerin ve devlet büyüklerinin buyruğunda çalışan, onların bir takım işlerini gören kimse kāhya	<i>niyāz</i> <i>kaḥil</i> :- Dua etmek
k.-ları 35-a/11	n. ḳ.-dı 16-b/5
Keyḳabādu’l-melik / Keyḳabad:	n. ḳ.-urdu 66-a/1
Tarihte bir padişah	<i>rivāyet</i> <i>kaḥil</i> :- Nakletmek, hikaye etmek
K. 61-a/6, 61-a/7, 61-a/11, 61-b/5	r. ḳ.-ur 1-b/2
kez: Defa	rūzi <i>kaḥil</i> :- Nasip etmek, kısmet etmek
k. 77-a/12	r. ḳ.-a 41-a/9
kötürüm: Felçli	şavaş <i>kaḥil</i> :- Savaşmak
64-b/1	ş. ḳ.-a 77-a/1
ḳıl:- Yapmak, etmek	ş. ḳ.-abilmez 34-b/3
ḳ.-dı 72-b/9	ş. ḳ.-asın 72-b/5
ḳ.-duḳ 59-b/8	ş. ḳ.-asız 34-b/12
ḳ.-dum 58-a/9, 64-a/3	ş. ḳ.-dı 43-b/11
ḳ.-ma 13-b/6	ş. ḳ.-dılar 49-b/8, 50-b/6
ḳ.-urdu 23-a/4	<i>sebeb</i> <i>kaḥil</i> :- Vasita eylemek
ḳ.-urlardı 19-b/6	s. ḳ.-ursın 12-b/9
	<i>secde</i> <i>kaḥil</i> :- Secde etmek

s. k.-asız 48-a/10
s. k.-madı 2-b/7
talep kı1-: İstemek, arzulamak
t. k.-dı 60-b/1
tecellı kı1-: Görünmek
t. k.-dı 11-a/7
t. k.-ayın 11-a/3
temāšā kı1-: Bakıp seyretme,
gezme
t. k. 76-b/4
t. k.-urdu 55-a/3
tevbe kı1-: Tövbe etmek
t. k.-dılar 15-a/6, 59-b/2
t. k.-dum 13-a/1
tevekkül kı1-: Allah'a
sığınmak, bir işi Allah'a havale
etmek
t. k.-asın 39-a/8
zārı kı1-: Ağlamak
z. k.-up 15-a/7
zebün kı1-: Zayıf etmek, güçsüz
bırakmak
z. k.-dı 48-b/4
kılavuz: Rehber
kılavuzlık eyle-: Rehberlik
etmek, yol göstermek
k e.-r 26-b/1
kılıç: Uzun, düz veya eğri, ucu sivri,
bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde
bele takılan, çelikten silah
k. 17-a/6, 69-b/2, 78-a/12
k.-dan 15-b/1, 16-b/9, 49-a/13
k.-la 3-b/11, 78-a/7, 78-a/13
k.-ladı 16-b/1
k.-lar 4-b/3
k.-ların 15-a/13, 16-a/10
kıbtı (A.): Mısır halkından olan kimse
k.-ler 19-a/3, 19-a/8
k.-lerden 4-b/6, 8-a/8, 14-a/6
k.-lerüñ 27-b/3
kığır-: Çağırarak
k.-dı 32-b/4, 56-a/5
k.-ın 56-b/12
kığırıt-: Çağırarak
k.-dı 56-b/13, 57-b/7

kır-: Öldürmek, yok etmek, imha
etmek, tenkil etmek.
k.-alar 15-b/2
k.-ar 46-b/9
k.-dılar 16-b/3, 16-b/6, 43-
b/12, 44-a/2, 50-b/7, 79-a/5
k.-ıldılar 51-a/3, 62-b/7
k.-ılmağa 47-a/3, 62-b/3
k.-mağa 16-a/10, 16-b/2
kırk: Sayı (40), kırk
k. 6-b/6, 7-b/6, 9-b/9, 38-a/7,
38-a/8, 40-b/6, 40-b/8, 40-b/9,
41-a/2, 41-a/5, 43-b/2, 51-a/9,
54-b/4, Ek:1/3, Ek:1/10, 67-
b/9, 68-a/5,
kırk biñ: Sayı (40000), kırk bin
k. b. 54-a/4
kışa: Kısa
k. 76-a/13
kışāş (A.): Öldüreni öldürme,
yaralayanı yaralama cezası
k. 20-b/1, 20-b/5
kışša (A.): Fıkra, hikāye, rivāyet
k. 67-a/11
k.-dur 6-a/12
k. 'i 41-b/13, 61-b/5
k.-larınuñ 61-b/4
k.-sı 62-a/11
k.-sın 61-b/6
k.-sını 29-b/7, 69-a/6
kıy-: Acımayarak büyük bir kötülük
etmek, zulmetmek
k.-amayup79-a/7
k.-ma 58-b/7, 58-b/11
k.-mamış 78-b/8
kıyāmet (A.): Dünyānın sonu, bütün
ölülerin dirilerek mahşerde
toplanacakları zaman
k. 26-b/5, 58-b/13, 59-a/1
k.-e 34-a/3
kıyās (A.): Karşılaştırma
kıyās eyle-: Karşılaştırmak
k. e. 67-b/7
kıyās it-: Karşılaştırmak
k. i.34-b/5

kıymet (A.): Değer

ķ.-i 4-b/3, 8-b/1

ķız: 1. Dişi çocuk

ķ. 43-b/8, 43-b/9, 61-b/10, 63-a/1, 78-b/4

ķ.-dan 60-a/5, 61-a/9

ķ.-ı 60-a/3, 78-a/8

ķ.-ımı 76-b/2

ķ.-ımızdan 69-b/5

ķ.-iñ 60-a/2

ķ.-ımı 61-a/8, 78-b/3

ķ.-iñi 77-b/12

ķ.-ınıñ 78-b/3

ķ.-lar 46-b/7, 46-b/11

ķ.-larıyla 62-b/4

2. Kıtılık, darlık, azlık, pahalılık

ķ.-lık 50-a/9, 60-a/13, 65-a/5, 65-a/7

ķızlık düş-: Kıtılık olmak

ķ. d.-di 60-a/12

ķızıl: Parlak kırmızı renk

ķ. 13-a/3, 13-a/4, 22-a/3, 22-a/6, 22-b/9, 54-b/13

ķ.-ca 38-b/8

ki (F.): Ki (Bağlama edatı)

1-b/5, 1-b/6, 2-a/2, 2-a/8, 2-a/9, 2-a/10, 2-a/12, 2-b/6, 2-b/8, 2-b/11, 2-b/13, 3-a/2, 3-a/12, 3-b/3, 3-b/7, 6-a/7, 6-a/8, 6-a/10, 6-a/11, 6-a/12, 6-b/2, 6-b/8, 7-a/6, 7-a/8, 7-a/11, 7-b/6, 8-a/6, 8-a/13, 8-b/1, 8-b/8, 8-b/10, 9-a/5, 10-a/7, 11-a/12, 11-a/13, 12-b/10, 13-a/3, 13-a/9, 13-a/13, 13-b/9, 14-a/2, 14-a/5, 14-b/1, 14-b/2, 14-b/5, 14-b/9, 15-a/12, 16-a/1, 16-a/12, 16-b/5, 16-b/10, 18-a/1, 18-b/4, 18-b/13, 19-b/4, 19-b/8, 19-b/13, 20-a/1, 20-a/2, 20-a/4, 20-a/6, 20-b/2, 20-b/4, 21-a/5, 21-a/6, 21-a/8, 21-a/13, 21-b/3, 21-b/4, 21-b/5, 21-b/7, 21-b/9, 21-b/10, 21-b/12, 21-b/13, 22-a/10, 22-b/11, 23-a/1, 23-a/3,

23-a/7, 23-a/12, 23-a/13, 24-b/8, 25-b/3, 25-b/5, 26-a/1, 26-b/4, 26-b/11, 27-a/6, 27-a/10, 27-a/12, 27-b/13, 28-b/4, 28-b/9, 29-b/4, 29-b/9, 29-b/10, 30-a/6, 30-a/12, 30-b/11, 31-a/5, 31-b/13, 32-a/2, 32-b/7, 33-a/7, 33-a/11, 33-b/1, 33-b/8, 34-a/11, 34-b/9, 34-b/12, 35-a/11, 35-b/1, 35-b/12, 36-b/9, 37-b/1, 37-b/7, 38-b/3, 39-a/1, 39-a/3, 41-b/1, 44-a/4, 44-a/10, 44-b/1, 45-a/12, 45-b/2, 45-b/3, 46-a/9, 46-b/9, 47-a/4, 47-b/4, 48-a/9, 48-a/12, 49-a/8, 49-a/11, 50-a/7, 51-b/11, 54-a/3, 54-b/1, 56-a/6, 56-a/8, 56-a/9, 56-b/10, 57-b/9, 58-a/5, 59-a/4, 59-a/6, 61-a/9, 61-b/2, 61-b/9, 61-b/10, 62-a/7, 62-a/9, 63-a/10, 64-b/12, 65-a/7, 65-b/12, 69-b/1, 69-b/5, 69-b/9, 69-b/11, 70-b/4, 72-b/10, 72-b/13, 73-a/12, 73-b/13, 74-b/3, 74-b/6, 74-b/7, 74-b/10, 77-a/2, 78-b/1, Ek:3/6, Ek:3/11, Ek:4/5, 79-b/6, 80-a/2, 80-a/12

kibr (A.): Büyüklük taslama

k. 45-a/6, 59-b/5, 59-b/9

kilit: Anahtar, düğme gibi takılıp çıkarılabilen bir parça yardımıyla çalışın kapatma aleti

k.-ini 54-b/6

k.-lerinüñ 54-a/9

k.-ünüñ 54-b/2

kim: Kim (Belirsizlik zamiri)

k.-e 49-a/1

k.-i 7-a/10, 71-b/1

k.-inüñ 67-b/5

k.-üñ 12-a/5

k.-ünçündür 41-b/5

k.-üñdür 41-b/5, 43-a/7

kim: Ki (Bağlama edatı)

1- b/2, 1-b/4, 2-a/2, 2-a/12, 2-b/3, 2-b/6, 2-b/10, 2-b/12, 3-

a/3, 3-a/4, 3-a/7, 3-a/8, 3-a/9, 3-b/2, 3-b/4, 3-b/6, 3-b/7, 3-b/10, 3-b/13, 4-a/3, 4-a/9, 4-a/12, 4-b/8, 4-b/10, 4-b/12, 4-b/13, 5-a/2, 5-b/9, 5-b/11, 6-a/6, 6-b/2, 6-b/7, 6-b/11, 7-a/4, 7-a/13, 7-b/3, 7-b/7, 8-a/1, 8-a/2, 8-a/3, 8-a/4, 8-a/11, 8-b/4, 8-b/6, 9-a/1, 9-a/7, 9-b/2, 9-b/3, 9-b/6, 9-b/9, 10-a/8, 10-a/11, 10-b/9, 10-b/12, 11-a/7, 11-a/9, 11-a/10, 11-b/2, 11-b/6, 11-b/8, 11-b/10, 11-b/13, 12-a/2, 12-a/6, 12-a/8, 12-a/10, 12-b/7, 12-b/8, 13-a/3, 13-a/4, 13-a/10, 13-b/3, 13-b/6, 13-b/11, 14-b/2, 14-b/6, 15-a/3, 15-a/4, 15-a/8, 15-a/11, 15-b/3, 16-b/1, 17-a/1, 17-a/8, 17-b/7, 18-a/4, 18-a/5, 18-a/9, 18-a/12, 18-b/2, 18-b/6, 18-b/7, 18-b/11, 18-b/13, 19-a/3, 19-a/12, 19-b/9, 19-b/12, 20-a/5, 20-b/3, 20-b/12, 20-b/13, 21-a/2, 21-a/4, 21-a/7, 21-a/9, 21-a/10, 21-a/12, 21-a/13, 21-b/7, 21-b/9, 22-a/1, 22-a/4, 22-a/5, 22-a/6, 22-a/7, 22-a/10, 22-a/12, 22-b/1, 22-b/4, 23-b/4, 23-b/7, 23-b/10, 23-b/12, 24-a/3, 24-a/5, 24-a/7, 24-a/9, 24-a/12, 24-b/1, 24-b/5, 24-b/9, 25-a/3, 25-a/4, 25-a/7, 25-a/10, 25-b/7, 25-b/10, 25-b/12, 26-a/1, 26-a/3, 26-a/5, 26-a/7, 26-a/11, 26-a/13, 26-b/10, 26-b/13, 27-a/3, 27-a/5, 27-a/12, 27-a/13, 27-b/5, 28-a/2, 28-a/5, 28-a/6, 28-a/7, 28-a/8, 28-a/10, 28-a/11, 28-b/1, 28-b/11, 28-b/13, 29-a/6, 29-a/10, 29-a/13, 29-b/2, 29-b/12, 30-a/1, 30-a/2, 30-a/3, 30-b/3, 30-b/4, 30-b/6, 30-b/11, 31-a/2, 31-a/3, 31-b/4, 31-b/5, 31-b/6, 31-b/10, 32-a/10, 32-

a/11, 32-b/5, 32-b/12, 33-a/8, 33-a/12, 33-b/2, 33-b/4, 33-b/7, 33-b/9, 33-b/13, 34-a/2, 34-a/8, 34-a/9, 34-b/5, 34-b/6, 35-a/6, 35-a/7, 35-a/8, 35-a/11, 35-a/12, 35-b/4, 35-b/7, 35-b/9, 36-a/2, 36-a/7, 36-b/2, 36-b/8, 36-b/10, 36-b/12, 36-b/13, 37-a/1, 37-a/5, 37-a/8, 37-a/9, 37-a/13, 37-b/6, 37-b/7, 37-b/12, 37-b/13, 38-a/2, 38-a/3, 38-a/4, 38-a/5, 38-a/10, 38-b/6, 38-b/10, 39-a/3, 39-a/4, 39-a/5, 39-a/8, 39-a/10, 39-b/8, 39-b/13, 40-a/3, 40-a/10, 40-a/11, 40-a/12, 40-b/6, 41-a/1, 41-a/7, 41-a/10, 41-a/13, 41-b/2, 41-b/3, 41-b/7, 41-b/8, 41-b/10, 41-b/11, 42-a/5, 42-a/10, 42-a/12, 42-b/1, 42-b/2, 42-b/3, 42-b/4, 42-b/5, 42-b/6, 42-b/7, 42-b/13, 43-a/2, 43-a/4, 43-a/7, 43-a/8, 43-a/10, 43-b/1, 43-b/2, 43-b/3, 43-b/7, 43-b/8, 43-b/9, 43-b/13, 44-a/12, 45-a/2, 45-a/4, 45-a/7, 45-a/8, 45-a/10, 45-a/11, 45-b/6, 45-b/7, 46-a/3, 46-a/6, 46-a/9, 46-a/12, 46-b/7, 46-b/10, 46-b/13, 47-a/3, 47-b/3, 47-b/4, 47-b/6, 47-b/10, 47-b/12, 47-b/13, 48-a/6, 48-b/1, 48-b/4, 48-b/6, 48-b/7, 48-b/10, 49-a/1, 49-a/4, 49-a/9, 50-a/3, 50-b/4, 50-b/9, 50-b/11, 51-a/9, 51-a/11, 51-a/12, 51-b/1, 51-b/2, 51-b/8, 51-b/11, 51-b/13, 52-a/2, 52-a/5, 52-a/6, 52-a/7, 52-a/10, 52-b/11, 52-b/13, 53-a/3, 53-a/6, 53-a/7, 53-a/8, 53-a/9, 53-b/4, 53-b/10, 53-b/11, 54-a/2, 54-a/5, 54-a/9, 54-b/6, 55-a/4, 55-a/6, 55-a/13, 55-b/3, 55-b/9, 55-b/10, 56-a/10, 56-b/3, 56-b/6, 56-b/9, 57-a/6, 57-a/8, 57-a/11, 57-b/7,

58-a/3, 58-a/11, 58-b/1, 58-b/5, 58-b/8, 58-b/12, 58-b/13, 59-a/5, 59-a/8, 59-a/9, 59-a/10, 59-b/3, 59-b/4, 59-b/5, 59-b/8, 59-b/10, 59-b/13, 60-a/10, 60-b/5, 61-a/1, 61-a/7, 61-b/6, 61-b/7, 61-b/9, 62-a/3, 62-a/5, 62-a/7, 62-a/10, 62-a/12, 62-b/5, 62-b/8, 62-b/10, 63-a/2, 63-a/3, 63-a/5, 63-a/13, 63-b/5, 64-a/6, 64-a/8, 64-a/9, 64-b/1, 64-b/8, 65-a/3, 65-a/9, 65-a/13, 65-b/1, 65-b/3, 65-b/13, 66-a/13, 66-b/1, 67-a/12, Ek:1/1, Ek:2/8, Ek:2/10, 67-b/1, 67-b/6, 67-b/8, 67-b/12, 67-b/13, 68-a/12, 68-a/13, 68-b/9, 68-b/10, 69-a/7, 69-a/12, 69-b/3, 69-b/4, 69-b/6, 69-b/9, 69-b/10, 69-b/11, 70-a/1, 70-a/7, 70-a/8, 70-b/1, 70-b/9, 71-a/6, 71-a/11, 71-b/3, 71-b/8, 71-b/11, 71-b/12, 71-b/13, 72-a/1, 72-a/4, 72-a/12, 72-b/5, 72-b/10, 73-a/3, 73-a/8, 73-a/11, 73-b/2, 73-b/4, 73-b/5, 73-b/6, 73-b/10, 73-b/12, 74-a/3, 74-a/4, 74-a/8, 74-a/12, 74-a/13, 74-b/2, 74-b/3, 74-b/4, 74-b/6, 74-b/11, 75-a/10, 75-a/12, 75-a/13, 75-b/3, 75-b/7, 75-b/8, 75-b/9, 76-a/1, 76-a/10, 76-a/11, 76-b/3, 76-b/4, 76-b/6, 76-b/8, 76-b/9, 76-b/10, 76-b/13, 77-a/6, 77-a/10, 77-b/2, 77-b/12, 78-a/7, 78-a/8, 78-a/11, 78-a/13, 78-b/2, 78-b/3, 78-b/6, 78-b/9, 79-a/2, 79-a/3, 79-a/5, 79-a/11, Ek:3/5, Ek:4/1, Ek:4/3, Ek:4/6, Ek:4/8, Ek:4/11, 79-b/9, 79-b/12, 80-a/5, 80-a/12

kimesne: Kimse

k. 3-a/4, 3-b/4, 4-a/2, 7-b/10, 12-b/5, 17-b/1, 22-a/11, 24-b/5, 26-b/2, 26-b/7, 27-b/10, 27-

b/11, 28-a/5, 30-a/13, 31-a/2, 32-a/11, 34-b/3, 41-a/13, 42-b/1, 48-a/3, 52-b/10, 53-b/7, 53-b/10, 54-a/2, 63-b/9, Ek:1/5, 67-b/10, 68-a/8, 68-a/12, 70-a/9, 70-b/6, 71-a/3, 71-a/4, 71-a/12, 75-b/12, 76-a/5, 76-b/13, 78-a/4, Ek:4/9

k. 'i 21-b/2, 42-a/5, 70-b/11

k.-nüñ 26-b/8

k.-sin 20-a/10

k.-ye 53-b/9, 59-b/5

kimse: Kim olsa, kimse

k.-de 64-a/10

kimyâ (A.): Kimya

k. 53-b/2, 59-a/11

k.-dan 52-b/9

k.-sı 59-a/11

k.-sıyla 53-b/10

k.-yı 53-b/2, 53-b/11, 53-b/12

kirec: Kireç

k.-le 54-a/7

kiremit: Kızıl toprağın renginde, pişmiş balçık levha

k.-den 54-a/7

kirlen-: Pislenmek, kirlenmek

k.-medi 40-a/2

kişi: İnsan, adam, kimse

k. 3-b/2, 5-b/2, 7-b/2, 9-a/7, 9-a/8, 9-b/8, 10-a/11, 12-a/1, 15-a/13, 15-b/3, 16-a/10, 16-b/9, 17-b/1, 19-b/13, 20-a/9, 20-b/12, 21-a/2, 21-a/10, 22-b/11, 22-b/13, 23-a/2, 27-b/8, 28-a/9, 28-a/11, 30-b/1, 32-b/6, 36-a/11, 36-b/5, 41-a/3, 41-a/5, 42-b/12, 43-b/13, 45-b/1, 47-a/7, 47-b/1, 50-a/13, 50-b/3, 51-a/10, 51-b/3, 55-b/5, 56-b/4, 57-a/6, 57-b/6, 61-b/9, 62-a/3, 62-b/3, 66-b/10, 67-a/10, 67-a/11, Ek:1/1, Ek:1/4, Ek:1/10, Ek:1/12i Ek:2/4, Ek:2/8, 67-b/11, 68-a/3, 69-b/8, 70-a/2, 70-a/4, 70-a/8, 72-b/7, 72-b/11,

- 73-a/11, 73-b/11, 74-a/9, 74-a/10, 74-a/13, 74-b/1, 75-a/12, 75-b/9, 75-b/10, 76-b/9, 79-a/6, Ek:4/6, Ek:4/8, Ek:4/10, 80-a/6
k.-den 36-b/5, 54-b/4
k.-dür 31-a/4
k.î 2-b/6, 7-b/2, 7-b/4, 11-b/12, 23-a/1, 24-a/5, 25-a/3, 26-a/12, 35-b/7, 36-a/7
k.-ler 4-b/3, 4-b/12, 21-b/3, 34-a/13, 36-a/9, 47-a/13, 50-b/6, 55-b/3, 57-a/8, 62-b/5, 62-b/7, 74-b/6,
k.-lere 33-a/11
k.-leri 16-b/8, 17-a/8
k.-lersiz 35-b/12
k.-lerüñ 21-b/13, 33-a/8, 55-b/2
k.-nüñ 12-a/9, 17-b/12, 19-b/8, 20-a/10, 28-a/6, 28-a/7, 45-a/6, 65-b/13, 72-b/10, 74-a/13, 74-b/8, Ek:4/3, Ek:4/4
k.-sin 77-a/2
k.-ye 12-b/12, 20-b/4, 26-b/8, 31-b/8, 46-a/10, 54-b/4, 55-b/10, 75-a/8, 75-a/11,
k.-yi 17-a/10
k.-yidi 71-a/11
k.-yile 7-a/7, 13-a/2, 73-b/12, 75-b/10, 75-b/11
- kitâb (A.): Kitap
k. 6-b/11, 7-a/5
k.-ında 19-b/10
k.-ını 6-b/8, 10-b/2, 13-a/1, 59-a/11, 79-b/9
k.-larda 63-a/13
k.-larında 19-b/11, 53-a/3
- ko-: Koymak
k.-dı 60-a/2, 77-a/12
k.-dılar 16-a/7, 18-b/5, 72-a/1
k.-duñuz 16-a/1
k.-madı 58-b/8
k.-mağ 8-b/4
k.-mañ 24-b/13
k.-miş 80-a/8, 80-a/9, 80-a/10
k.-mişlar 72-a/8
- k.-rın 44-b/11
k.-rlar 5-a/1
k.-lardı 50-b/11
- koğu: Koku
k.-lu 60-b/12, 63-a/3
k.-sı 64-a/9
- kol: İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm
k.-larını 18-b/9
- kolay: Sıkıntı çekmeden, yorulmadan yapılabilen, emeksiz, zahmetsiz, güç ve zor karşısı
k.-umdan 33-b/6
- kon-: Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek; kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek
k.-dı 5-b/2
k.-dılar 32-a/6, 35-a/6
- konuq: Misafir
k.-lıqa 32-b/13
konuqluq eyle-: Misafir etmek, ziyafette bulunmak
k. e.-di 56-b/2
k. e.-sem 56-a/7
- konul-: Koyma veya konma işi yapılmak
k.-miş 41-b/4
- kop-: Yerinden ayrılmak
k.-ardı 18-a/5
k.-arduğ 18-a/8
k.-dı 60-b/1, Ek:1/12, Ek:2/8
k.-unca 58-b/13
k.uncağ 59-a/1
- kor: İyice yanarak ateş durumuna gelmiş kömür veya odun parçası
k. 4-b/3
k.-lar 18-b/9
k.-lardı 72-a/4
k.-suz 63-a/10
- korğu: Korku
k. 43-b/12, 45-b/1
k.-sı 18-b/3
k.-sından 6-a/1

korlu *diş*:- Endişelenmek,
korkmak
 $\dot{\text{q}}$. d.-di 42-b/3, 46-a/1
korulu: Korkulu
 $\dot{\text{q}}$. Ek:3/1
korq:- Korku duymak, ürkmek,
dehşete kapılmak
 $\dot{\text{q}}$.-arlar 36-a/13
 $\dot{\text{q}}$.-arsız 74-a/4
 $\dot{\text{q}}$.-aruz 4-a/12, 8-a/3
 $\dot{\text{q}}$.-asız 69-b/3
 $\dot{\text{q}}$.-dı 5-a/9, 9-b/7, 22-b/10, 42-
b/5, 47-b/10
 $\dot{\text{q}}$.-dılar 23-a/9, 35-b/10, 36-b/8,
37-a/1, 49-b/5, 62-b/1, 74-a/4
 $\dot{\text{q}}$.-dum 2-a/2, 2-b/11, 13-b/4
 $\dot{\text{q}}$.-ırın 8-a/13
 $\dot{\text{q}}$.-maz 45-a/12, 63-a/10, 79-a/3
 $\dot{\text{q}}$.-ucı 59-b/5, 59-b/9
 $\dot{\text{q}}$.-um 2-b/12
 $\dot{\text{q}}$.-umuz 4-a/7
 $\dot{\text{q}}$.-usından 5-a/1
 $\dot{\text{q}}$.-uzdan 14-a/8
 $\dot{\text{q}}$.-up 4-b/13, 62-a/10
koru:- Esirgemek, muhafaza etmek
 $\dot{\text{q}}$.-dukları 39-b/1
 $\dot{\text{q}}$.-mayasın 33-b/11
kov:- Takibetmek, izlemek,
kovalamak
 $\dot{\text{q}}$.-dılar 47-b/1
 $\dot{\text{q}}$.-masunlar 16-b/13
koy:- Bir şeyi bir yere bırakmak, belli
bir yere yerleştirmek
 $\dot{\text{q}}$.-amazın 31-b/6
 $\dot{\text{q}}$.-ardı 6-a/4
 $\dot{\text{q}}$.-asın 74-b/5
 $\dot{\text{q}}$.-dı 28-b/8, 75-a/2
 $\dot{\text{q}}$.-dılar 31-b/7, 31-b/12, 42-
b/12, 51-a/1
 $\dot{\text{q}}$.-miş 75-b/4
 $\dot{\text{q}}$.-mişlar 61-b/13
 $\dot{\text{q}}$.-uldılar 44-b/3, 47-b/8
 $\dot{\text{q}}$.-ulur 31-b/10
 $\dot{\text{q}}$.-up 5-b/12, 12-a/11, 16-a/8,
28-b/10, 29-a/8, 38-b/2, 40-a/8,

45-b/13, 49-b/3, 49-b/11, 65-
b/1, 72-b/1
koyıvir:- Koymak
 $\dot{\text{q}}$. 36-a/8
koyun: Geviş getirenlerden, eti, sütü,
yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil
hayvan
 $\dot{\text{q}}$.-lar 75-a/6
köse < *küse* (F.): Bıyığı, sakalı
çıkmayan erkek
 k. 74-a/13, 76-b/1
köşe: Zâviye
 k.-sinde 6-a/1
köşk < *küşk* (F.): Bahçe içine yapılmış
süslü ev, köşk
 k.-ler 19-a/13
köy: Nüfusu 2000'den az yerleşim
birimi
 k. 20-a/11, 20-b/4, 20-b/7, 32-
b/13, 48-a/8
 k.-de 23-a/12
 k.-den 72-a/8
 k.-dür 5-b/4
 k.-e 32-b/1, 32-b/11
 k.-ler 60-b/10
 k.-lerinden 19-b/12
 k.-lerü 49-b/1
 k.-ün 20-a/8, 20-b/8, 32-b/1,
32-b/12
köylü: Köyde ikamet eden
 k. 32-b/12
kuc:- Kucaklamak
 $\dot{\text{q}}$.-dı 42-b/5
kul: Tanrı'ya göre insan, abd
 $\dot{\text{q}}$. 54-a/10, 54-a/11, 54-a/12,
80-a/4
 $\dot{\text{q}}$.-a 13-b/3
 $\dot{\text{q}}$ -ı 3-a/6, 3-b/13, 28-b/6, 44-
a/4, 54-a/4
 $\dot{\text{q}}$.-ını 54-b/10
 $\dot{\text{q}}$.-lar 55-a/13
 $\dot{\text{q}}$.-ları 80-a/5
 $\dot{\text{q}}$.-larından 43-a/8, 55-b/5
 $\dot{\text{q}}$.-larını 51-a/12, 52-a/12, 55-
a/12

- .-larınıñ 54-a/6
 .-laruñı 12-b/7, 52-a/11
 .-luğa 24-b/6
 .-u 32-a/10
 .-um 27-b/13, 28-a/1, 28-a/12,
 46-a/4, 59-a/3,
 .-umuñ 28-a/13
 .-uñ 28-a/4, 46-a/7
 .-uña 28-a/3, 46-a/9
 .-undı 70-a/13
 .-uñdur 43-a/8
 .-unu 28-b/1
 .-unuñ 46-a/8
 ulak: Duyu organı
 .-ına 58-b/8
 ulavuz: Kılavuz, rehber
 . 28-b/3
 .-ladı 31-a/3
 ullan-: Bir şeyden belli bir amaçla
 yararlanmak
 .-ırlardı 19-b/5
 umâş (A.): Pamuk, yün, ipek vb.nden
 makinede dokunmuş her türlü dokuma
 .-ları 8-b/6
 upuru: Çok kuru
 . 25-a/3
 urân (A.): İslam dininin temel
 ilkelerini, Hz. Muhammed'e
 gönderilen Tanrı buyruklarını içeren,
 Müslümanlığın temel kitabı, Kur'an-ı
 Kerim
 . 2-a/8, 3-a/1, 17-a/1, 17-b/4,
 18-a/6, 51-b/10
 .-da 3-a/8, 3-a/11, 7-a/2 , 19-
 a/6, 25-b/3, 26-a/6, 26-b/4, 27-
 a/6, 39-b/12, 51-a/6, 51-b/11,
 54-a/13, 61-b/7, 62-a/7, 79-b/1,
 80-a/1
 urbân (A.): Allahın rızasına vesile
 olan şey; eti fukaraya parasız olarak
 dağıtılmak niyetiyle farz, vâcib veya
 sünnet olarak kesilen (koyun, keçi,
 sığır, deve... gibi) hayvan
 .-lar 61-b/11
 .-umuz 47-b/5
 urbân eyle-: Allah yolunda
 hayvanı boğazlamak
 . e.-seler 47-b/4
 urbân it-: Allah yolunda
 hayvanı boğazlamak
 . i.-dügi 68-b/6
 ureyş (A.): Hz. Muhammed'in
 mensüb olduğu Arap kabilesinin adı
 olup Kâbe'nin korunması bu kabileye
 aitti
 . 23-a/8
 uşur: Eksiklik, noksan, nakısa
 . 16-b/13
 ur uşak: Süslü, özenle yapılmış
 kemer
 . .-lu 54-a/4
 urı: Kuru
 . 26-a/4
 urşun: Atom numarası 82, atom
 ağırlığı 207,21, yoğunluğu 11,3 olan,
 327,4 °C'de eriyen, yumuşak ve
 bükülgen, mavimtırak esmer renkte bir
 element
 . 53-b/4
 urtar-: Bir canlıyı bir felaketten,
 tehlikeden veya zor durumdan
 uzaklaştırmak
 .-arasın 64-b/13
 .-dı 5-a/12
 urtul-: Kurtulmak, tehlikeli veya kötü
 bir durumu atlatmak
 .-masına 47-b/3
 .-ur 3-b/9
 .-ursuz 46-b/10
 uru-: Islaklığını, nemini yitirerek
 kuru duruma gelmek
 .-durlar 53-b/3
 .-mış 29-a/12
 uş: Yumurtlayan omurgalılarından,
 akciğerli, sıcakkanlı, vücudu tüylerle
 örtülü, gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı
 uçucu hayvanların ortak adı
 . 38-b/8, 38-b/10, 39-b/2, 46-
 a/13
 .-dan 38-b/12

.-lar 79-b/12
 .-lardan 39-a/8, 39-a/11
 .-ları 39-b/1
 uşan-: Kuşanmak, giyinmek
 .-asın 72-b/6
 uşuğaz: Kuşağız
 . 32-a/7, 32-a/9, 32-a/10
 .-lar 32-a/6
 uvvet (A.): Gücü, kudret
 . 18-b/13, 47-b/11, 71-a/6,
 Ek:4/4, Ek:4/5
 .-de 11-a/3
 .-i Ek:4/6
 .-ine 52-b/13
 .-leri 34-b/1
 .-lerini 36-b/5
 .- 53-a/3
 uvvetle: Gcl ve sağlam bir biçimde
 . 10-b/9, 76-b/7
 uvvetl: Kuvvetli, gcl
 . 7-a/13, 36-a/4, 51-a/9, 54-
 a/10, 54-b/1, 54-b/5
 .-leri 53-a/1
 uyruğ: Hayvanların çoğunda,
 gövdenin sonunda bulunan, omurganın
 uzantısı olan uzun ve esnek organ
 .-ıla 25-a/2
 uyu: Su katmanına varıncaya kadar
 derinliğine kazılan, genellikle silindir
 biçiminde, çevresine duvar örülen,
 suyundan yararlanılan çukur
 . 8-b/2
 .-dan 24-b/5
 .-ya 3-b/12
 uyumcı: Değerli metal ve taşlardan
 bilezik, küpe vb. ss eşyası yapan
 veya satan kimse, sarraf, mücevherci,
 cevahirci
 .-lık 8-b/6, 53-a/4, 53-a/11
 kccek: Kcck
 k. 76-b/11
 kck: Büyük olmayan
 k. 36-a/7
 k.-ligine 75-a/6
 kfe: Sepet

k.-sinde 77-a/12
 küfr / küfür (A.): Allah'a ve dine ait
 Őeylere inanmama
 k.-den 2-a/13
 k.-ine 2-b/3
 Khistan: Eski zamanda kafirlerin
 yaşadığı bir yer
 K. 49-b/1, 50-a/3
 kl: Yanan Őeylerden arta kalan toz
 k. 11-b/1, 12-a/9, 15-a/4, 48-
 a/7, 53-a/12, 53-b/12,
 k.-ini 15-a/4, 53-a/8, 53-b/13
 kl eyle-: Yakıp kl etmek
 k. e.-di 49-a/2, 62-a/4
 k. e.-r 53-b/5
 k. e.-ye 53-a/8
 kll (A.): Genel, ok
 k. 9-a/9, 54-b/13
 k.-si 9-a/7, 12-a/9, 13-b/10, 16-
 a/7, 17-a/3, 40-b/11, 41-a/3,
 42-b/12, 48-a/7, 49-a/12, 60-
 b/1, 60-b/13, 62-b/10, 63-a/7,
 70-a/7, 73-b/3, Ek:3/9
 k.-sine 19-a/5
 k.-sn 44-b/13
 k.-sini 19-a/4
 krs (A.): Krs, taht
 k. 22-b/3
L
 lafz (A.): Sz
 l-ı 49-a/5
 l.-ına 49-a/5
 lain (A.): Kovulmuş, istenilmeyen,
 nefret kazanmış
 l. 1-b/3, 5-a/8
 l.-n 2-a/10
 lağab (A.): Takma isim
 l.-ı 61-b/13
 l.-ıdur 26-a/2
 l.-ın 51-b/4
 l.-ına 61-b/8
 lkin (A.): Ama, fakat, ancak
 l. 14-a/6, 15-b/9, 78-a/5
 ll (A.): Kımızı ve değerli bir ss taşı
 l. 44-b/8, 54-a/9

lāmisāsın (İ.): Kātıma gelme ve baña yapışma
 l. 14-b/11, 15-a/1
 la‘ net (A.): Beddua, ilenç
la‘net it-: Beddua etmek, ilenmek
 l. i.-diler 57-b/13
 laṭīf (A.): Yumuşak, güzel, hoş, nāzık
 l. 4-b/2, 22-a/2, 41-b/1, 41-b/4, 53-a/13
 l.-dür 22-a/7
 lāzım (A.): Gerçek
 l. 57-a/7
 leşker (F.): Asker
 l. 44-a/10, 44-a/11, 44-b/5, 45-a/8, 45-b/6, 66-b/13, 73-a/7, 74-a/5, 75-b/8
 l.-den 46-b/8, 46-b/12
 l.-e 47-a/9, 74-a/2
 l.-i 45-a/2, 48-a/6, 62-a/13, 70-a/2, 77-b/9
 l.-idür 76-b/8
 l.-imi 46-a/3
 l.-inde 47-a/6
 l.-inden 77-b/6
 l.-ine 61-a/2, 73-b/7, 75-b/8, 76-a/1
 l.-ini 4-b/9, 46-b/2, 73-b/6
 l.-inüñ 69-b/12, 70-a/2, 74-a/1
 l.-iyile 1-b/2, 4-a/2, 4-b/1, 70-a/1
 l.-üdür 44-a/12
 l.-üñ 45-a/8
 l.-ünden 76-a/5
 l.-üñi 46-a/6
 l.-ününü 7-a/1
leşker çek-: Asker toplamak, ordu kurmak
 l. ç.-üp 43-b/10, Ek:1/8
leşker devşür-: Asker toplamak, ordu kurmak
 l. d.-di 72-b/7
 l. d.-esin 72-b/5
leşker düşür-: Asker toplamak, ordu kurmak

l. d.-üp 60-b/2
leşker düz-: Asker toplamak, ordu kurmak
 l. d.-üp 66-b/12
 leṭāfet (A.): Latiflik, hoşluk, güzellik, nezaket
 l.-inden 22-a/1
 levḥ (A.): Yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne
 l. 10-b/2, 66-b/2
 l.-la 13-b/3
 l.-uñ 13-a/8
 levḥa (A.): Bir yere asılmak üzere yazılmış veyā yapılmış yazı veya resim
 l.-lara 10-b/7
 l.-ları 10-b/8, 13-a/6, 13-a/7
 l.-larla 11-b/5
 l.-laruñ 66-b/3
 lezzet (A.): Tat, çeşni, zevk, haz, keyif
 l.-i 38-b/9
 livāta (A.): Erkekler arasındaki cinsi sapıklık
 livāta eyle-: Erkek erkeğe ilişkide bulunmak
 l. e.-diler 66-b/8
 loḫma < lūḫme (A.): Lokma
 l. 20-a/2
 Loḫman < Luḫmān (A.): İslamıktan önceki Araplarda efsānevi bir şahsiyet olup, Kur’ānda da zikredildiği gibi, sonraki devirlerin efsāne ve şiirinde öğüt veren sözleriyle meşhur olan pek eski bir hekimin veya hikayecinin adı
 L.-dan 25-b/12
 Lūṭ (A.): Hz. İbrāhim’in yeğeni olan peygamber
 L. 67-a/13, Ek:1/11
 lūṭuf (A.): İyilik, güzellik
lūṭuf eyle-: İhsanda bulunmak
 l. e.-di 5-a/12
M
 Ma‘ āzallāh (A.): Allah korusun
 M. 57-b/9

- mâdem < mādâm (A.): Çünkü, değil mi ki
m. 3-b/7
- ma^c den (A.): Maden
m.-e 53-b/4
- mağāra < mağāre (A.): Mağara
m. 49-b/10, 50-a/1, 78-b/10, 78-b/12, 78-b/13
m.-da 6-a/2
m.-larda 6-a/1
m.-nuñ 49-b/10
m.-ya 49-b/10, 78-b/11
- mağfiret (A.): Yarlığama, bağışlama
m. 15-a/7
- mağrip (A.): Batı
m. 19-a/4, 28-b/12, 49-b/6
m.-e 67-a/3
m.-i 27-a/2
- maḥall (A.): Yer
m.-ine 23-a/4
- maḥlūqāt (A.): Yaratılmış şeyler, canlılar
m. 27-b/5, 27-b/9, 27-b/10
- maḥrūm (A.): Bahtsız, nasipsiz, istediğini elde edemeyen kimse
m. 46-b/1
maḥrūm eyle-: Mahrum etmek
m. e.-yesin 46-a/10
maḥrūm it-: Mahrum etmek
m. i.-dürmek 46-a/12
- maḥzūn (A.): Hüzünlü
m. 58-a/8
- maḫām (A.): Yer, kat, huzur
m.-a 11-b/7
m.-ı 30-b/9, 41-b/6
m.ını 25-b/9, 41-a/9
maḫām idin-: Mevki sahibi olmak
m. i.-mişler 5-a/3
- maḫber (A.): Mezar
m. 43-a/7
m.-e 43-a/6, 43-a/9
- maḫbūl (A.): Kabul olunmuş, alınmış, alınan
maḫbūl ol-: Kabul olmak
- m. o.-madı 65-a/10
m. o.-maz 15-b/7, 47-b/5
m. o.-mazdı 15-b/11
m. o.-ur 15-b/2
- maḫşūd (A.): Kasd olunan, istenilen şey, istek
m. 23-b/6
m.-a 11-b/9, 30-a/2
m.-ı 27-a/2, 28-a/5, 45-b/6, 46-a/11
m.-uñuz 24-a/3, 39-a/7
- maḫt (A.): Kin, hiddet
m. 40-a/9
- maḫtūl (A.): Öldürülen
m.-den 20-a/9
- māl (A.): Bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değerli ve gerekli şey
m. 4-b/6, 8-a/11, 14-a/6, 28-a/9, 33-b/3, 44-b/13, 45-b/8, 51-a/11, 51-b/9, 52-a/8, 52-a/13, 53-a/2, 54-b/8, 55-b/4, 71-a/6
m.-a 28-a/11
m.-cuğazları 33-b/4
m.-dan 14-a/7
m.-ı 4-b/5, 4-b/8, 14-a/8, 19-b/13, 48-a/2, 48-a/3, 48-a/5, 54-a/1, 54-a/2, 52-b/8, 52-b/10, 59-a/9, 59-a/10, 71-a/10
m.-ına 20-a/6, 52-b/12
m.-ını 61-a/2
m.-ınuñ 57-a/2
m.-ıla 52-b/1, 53-b/9
m.-ından 20-a/10
m.ıyla 52-a/5
m.-ları 8-b/4
m.-larınıñ 52-a/3, 61-a/13
m.-luları 52-b/13
m.-uma 55-b/4
m.-umdur 52-b/11
m.-umuz 59-a/13
m.-uñ 51-b/11
m.-uñı 52-a/11
m.-uñla 52-b/7
- maldār (A.): Malı olan, zengin

- m. 59-b/2
mālik (A.): Sahip
m. 20-a/6, Ek:4/1
m.-in 37-a/13
ma^ʿlūm (A.): Bilinen
m. 19-b/10, 24-b/8, 27-b/12,
28-a/9, 49-a/7
m.-dur 23-a/2, 23-a/3, 38-a/12
ma^ʿmūr (A.): Bayındır, imar edilmiş
ma^ʿmūr kııl-: Bayındır hale
getirmek
m. ք.-dı 60-b/7
maña: Bana
10-b/12
ma^ʿnā (A.): Mānā, anlam
m. 23-a/10
m.-sı 3-a/3, 28-b/3, 32-b/5, 62-
a/9
maşhara (A.): Maskara, soytarı
m.-ya 21-b/1
maşiyet (A.): Günah, isyan
m. 69-b/11
maşlaḥat (A.): İş, dirlik, düzenlik,
emir, keyfiyet
m. 8-b/4, 24-a/7, 35-a/8
m.-da 35-b/12
m.-dan 24-a/4
m.-dur 7-a/9
m.-içün 35-b/6, 80-a/8
maşrıḳ (A.): Doğu
m. 19-a/4, 28-b/11, 42-b/2
m.-ı 27-a/2
ma^ʿzūr (A.): Özürlü, özürü olan
m. 73-a/13
ma^ʿzūr dut-: Özürlü saymak
m. d. 32-b/9
mecāl (A.): Güç, kuvvet
m. 50-a/6
meclis (A.): Toplantı yeri
m.-de 25-a/9
mecmū^ʿ u (A.): Tüm
m.-sı 40-a/6
medār (A.): Yardımcı
m. 44-b/1
meded (A.): Medet, yardım
m. 58-b/8, 65-a/6
m.-süzlik 26-b/2
meded iste-: Yardım istemek
m. i.-diler 16-b/4
Medīne (A.): Medine, Arap
yarımadasında bir şehir
M. -ye 11-a/12
meger (A.): Meğer, oysa ki, halbuki
m. 8-b/8, 11-a/5, 18-b/12, 23-
b/12, 26-b/7, 29-a/7, 30-b/9,
32-b/13, 35-b/4, 39-b/6, 44-b/6,
50-b/8, 56-a/3, 62-a/13, 67-
b/11, 70-a/12, 72-b/12, 73-
a/12, 75-a/13, 79-a/6
m.-i 4-b/4
Mekke (A.): Arap yarımadasında bir
şehir, Kābe'nin bulunduğu şehir
M. 'i 23-a/5, 23-a/9
M.-ye 26-b/6
melāmet (A.): Ayıplama, kınama,
azarlama, çıkışma
melāmet it-: Ayıplamak,
kınamak, azarlamak, çıkışmak
m. i.-eler 79-a/4
melāmet kııl-: Ayıplamak,
kınamak, azarlamak, çıkışmak
m. ք.-am 77-a/3
Melekū'l-mevt (A.): Ölüm meleği,
Azrail
M. 41-b/9, 43-a/10
melik (A.): Padişah
m. 50-a/3, 50-b/5, 50-b/7, 67-
a/8
m.-i 50-a/1
melūl (A.): Mahzun
melūl ol-: Hüzünlü olmak
m. o.-dı 50-a/5
m. o.-ma 38-a/9
memleket (A.): Ülke, şehir
m.-ini 34-b/13
m.-ümūñ 76-b/3
menzil (A.): Bir günde gidilebilen yol
m. 35-b/3, 35-b/5
men^ʿ (A.): Yasak etme
men^ʿ eyle-: Yasaklamak

- m. e.-di 4-b/5, 47-a/4, 63-b/7, 64-a/4
m. e.-me 9-b/5
m. e.-medi 68-b/10
men' it-: Yasaklamak
m. i.-diler 18-a/1
menfa' at (A.): Çıkar, yarar
m.-üñüz 65-a/3
merkeb (A.): Binit, eşek
m.-idür 45-a/5
mertebe (A.): Derece, miktar
m.-sine 80-a/13
Meryem (A.): Hz. İsa'nın annesi
M. 62-a/6
M.-dür 3-a/10, 43-b/8
meşâliḥ (A.): İşler
m.-in 80-a/7
mesâvi (A.): Fenalıklar, kötülükler
m.ye 59-a/8
meşelâ (A.): Örneğin
m. 15-b/5
meskenet (A.): Miskinlik
m. 45-a/6
meşûd (A.): Mutlu, saadetli
m. 30-a/3
meşgûl (A.): Bir işle uğraşan
meşgûl ol-: Bir işle uğraşmak
m. o.-dılar 4-b/8, 47-a/1, 48-a/1
meşhûr (A.): Ünlü, tanınmış, bilinen
m. 52-a/6
mercimek: Mercimek
m.-den 40-a/13
mevc (A.): Dalga
m.-e 4-a/13, 4-b/9
m.-i 4-b/11
mevcûd (A.): Var olan, bulunan
m.-dur 24-b/9
mevlâ (A.): Allah
m.-muz 12-b/9
meydân (A.): Geniş, açık, düz, yer, alan
m. 76-b/2
m.-a 76-a/4, 76-a/5, 76-b/5, 76-b/10, 76-b/11
meyl (A.): Eğilme
m.-i 22-a/5
meyl eyle-: Yönelmek
m. e.-me 52-b/6
m. e.-mez 22-a/8
mezheb (A.): Yol, mezheb, ekol
m.-inde 48-a/2
mezra' â (A.): Tarla
m.-sıdur 52-b/2
Mışır (A.): Kuzey Afrikada bir ülke
M. 27-b/4, 38-b/11
M.-a 4-b/12, 7-b/10, 19-a/2, 25-b/7, 33-b/8, 34-a/8, 36-a/13, 37-b/2, 37-b/13, 43-b/6, 51-a/4, 51-b/8
M.-da 5-b/5, 59-b/11
M.-dan 28-b/10, 29-a/2, 29-a/4, 35-a/3
M.-la 28-b/12, 35-a/4, 38-a/12
miḥnet (A.): Zahmet, eziyet, gam, keder, sıkıntı, dert
m.-den 5-a/12, 67-b/9
miḳdâr (A.): Kıymet, değer
m.-ı 35-a/5, 35-b/6, 38-a/13, 41-a/9, 41-a/12, 62-b/6, 76-b/8
m.-ludur 34-b/6
mîl (A.): Bir kilometreye yakın bir uzaklık
m. 62-b/6
mîraş (A.): Ölenin hısımlarına veya kanunen verilmesi gereken kimseye bırakıldığı mal, mülk, para
m. 19-a/9, 20-a/9, 20-a/10, 20-a/11, 34-b/13, 48-a/12, 70-b/10
mîraş eyle-: Miras bırakmak
m. e.-di 48-b/9
miskin (A.): Aciz, zavallı, becereksiz, hareketsiz
m.-lik 40-b/6
miyân (F.): Orta, meyan, ara, aralık
m. 21-b/8
mu' azzam (A.): Azametli, ulu
m. 19-a/3, 49-b/7
mücib (A.): Gereken
m.-ince 79-b/9
muḥabbet (A.): Sevgi

- m.-i 5-b/7, 44-b/13
m.-leri 78-a/3
muḥabbet eyle-: Sevgi beslemek
m. e.-di 64-b/7, 77-b/13
muḥālefet (A.): Muhaliflik, aykırılık
muḥālefet it-: Muhalefet etmek
m. i.-mem 32-a/5
m. i.-memiş 68-b/7
muḥārebe it-
m. i.-mege 62-a/13
Muḥammed (A.): Ahir zaman peygamberi
M. 2-a/2, 2-a/8, 17-b/6, 17-b/11, 17-b/13, 18-a/1, 62-a/9, 69-a/12
Muḥammed bin Cerīr (A.): Tefsir-i Kebīr' in yazarı
M. 1-b/1, 19-b/9
Muḥammed Mustafā (A.): Ahir zaman peygamberi
M. M. 2-a/1, 23-a/4, 54-b/5, 58-a/2, 74-a/10
M. M.-ya 69-a/6
muḥārebe (A.): Harp etme, savaşma
muḥārebe it-: Savaşmak
m. i.-mege 62-a/13
muḥīb (A.): Seven
m.-leründen 53-a/5
muḥit (A.): Çevre
m.-inden 25-b/8
muḥkem (A.): Sağlam kılınmış, sağlam, berk
m.-dür 11-a/3
muḥtāç (A.): İhtiyaç sahibi, yoksul
muḥtāç ol-: İhtiyacı olmak
m. o.-dılar 50-a/10
m. o.-ur 79-a/9
muḫābil (A.): Karşılığında, karşılık
m. 75-b/8, 76-a/1, 76-a/5, 76-b/5, 76-b/10
muḫarrer (A.): Kararlaştırılmış, kesin
m. Ek:3/11
muḫayyed (A.): Kayıt altına alınmış, bağlı
muḫayyed ol-: Bağlı olmak
m. o.-madı 57-a/5, 79-a/1
m. o.-madılar 47-a/5
m. o.-mamış 68-b/7
munḫalib (A.): Değişen, dönüşen
m. 20-b/6
murād (A.): Arzu, istek, dilek
m. 10-b/1, 24-a/6, 25-b/9, 26-a/7, 40-b/7, 48-b/1
m.-umuzca 39-b/8
m.-ları 5-a/1
m.-uñ 9-b/3
murdār (F.): Mundar, kirli, pis
m. 63-a/3
Mūsā (A.): Musevi dininin kurucusu, İsrail peygamberi ve kanun koyucusu
M. 4-a/3, 4-a/6, 4-a/13, 4-b/5, 5-a/2, 5-a/7, 5-b/2, 5-b/5, 5-b/10, 6-a/7, 6-a/11, 6-b/1, 6-b/6, 6-b/9, 7-a/4, 7-a/9, 7-b/1, 7-b/4, 7-b/10, 7-b/13, 8-a/1, 8-a/2, 8-a/3, 8-a/6, 8-a/9, 8-a/10, 8-b/2, 8-b/3, 8-b/8, 8-b/11, 9-a/2, 9-b/1, 9-b/6, 9-b/8, 9-b/10, 9-b/13, 10-a/2, 10-a/6, 10-a/7, 10-a/12, 10-a/13, 10-b/1, 10-b/2, 10-b/3, 10-b/10, 10-b/11, 11-a/1, 11-a/5, 11-a/8, 11-b/1, 11-b/2, 11-b/5, 11-b/7, 11-b/12, 11-b/13, 12-a/2, 12-a/3, 12-a/10, 12-b/3, 12-b/12, 13-a/1, 13-a/5, 13-a/7, 13-b/6, 13-b/11, 14-a/4, 14-b/8, 15-a/2, 15-a/3, 15-a/7, 15-a/8, 15-a/9, 15-a/11, 15-b/3, 15-b/11, 16-a/6, 16-a/12, 16-b/3, 16-b/4, 16-b/7, 16-b/9, 16-b/10, 16-b/13, 17-a/3, 17-a/4, 17-a/8, 17-a/12, 17-b/3, 18-a/3, 18-a/4, 18-a/9, 18-b/6, 18-b/10, 18-b/11, 18-b/13, 19-a/9, 19-a/10, 20-a/8, 20-a/13, 20-b/3, 20-b/8, 20-b/13, 21-a/1, 21-a/6, 21-a/8, 21-a/11, 21-b/1, 21-b/2, 21-b/5, 21-b/7, 21-b/9, 21-b/12, 23-

a/11, 23-b/4, 24-a/1, 24-a/2, 24-a/5, 24-a/8, 24-a/9, 24-a/12, 24-a/13, 24-b/1, 24-b/3, 25-a/6, 25-a/9, 25-b/1, 25-b/4, 25-b/7, 26-a/8, 27-a/9, 27-a/11, 27-a/13, 27-b/6, 27-b/8, 27-b/10, 27-b/12, 27-b/13, 28-a/2, 28-a/11, 28-a/12, 28-b/1, 28-b/3, 29-a/2, 29-a/3, 29-a/5, 29-a/6, 29-b/1, 29-b/3, 29-b/5, 29-b/6, 29-b/7, 29-b/9, 30-a/1, 30-a/3, 30-a/4, 30-a/6, 30-a/11, 30-b/6, 30-b/8, 30-b/10, 30-b/11, 30-b/13, 31-a/1, 31-a/3, 31-a/6, 31-a/9, 31-a/10, 31-b/3, 31-b/11, 31-b/12, 32-a/2, 32-a/4, 32-a/8, 32-a/9, 32-b/4, 32-b/7, 32-b/8, 33-a/2, 33-b/6, 33-b/7, 33-b/8, 34-a/6, 34-a/7, 34-a/8, 34-a/9, 34-b/10, 35-a/2, 35-a/3, 35-a/5, 35-a/6, 35-a/12, 36-b/8, 36-b/10, 36-b/12, 37-a/7, 37-a/9, 37-a/11, 37-b/4, 37-b/6, 37-b/8, 37-b/12, 38-a/1, 38-a/3, 38-a/9, 38-b/3, 38-b/4, 38-b/6, 38-b/7, 38-b/12, 39-a/2, 39-a/4, 39-a/5, 39-a/7, 39-a/10, 39-b/2, 39-b/4, 39-b/8, 39-b/9, 39-b/13, 40-a/1, 40-a/6, 40-a/10, 40-a/11, 40-b/1, 40-b/6, 40-b/10, 40-b/11, 40-b/13, 41-a/5, 41-a/10, 41-a/11, 41-a/13, 41-b/5, 41-b/7, 41-b/9, 41-b/12, 42-a/1, 42-a/2, 42-a/4, 42-a/6, 42-a/10, 42-a/11, 42-b/3, 42-b/5, 42-b/6, 42-b/7, 42-b/8, 42-b/9, 43-a/1, 43-a/3, 43-a/4, 43-a/5, 43-a/6, 43-a/8, 43-a/9, 43-b/1, 50-a/4, 50-a/11, 51-a/4, 51-a/4, 51-a/7, 51-a/13, 51-b/1, 51-b/4, 51-b/5, 51-b/6, 51-b/7, 51-b/13, 52-a/6, 52-a/7, 52-a/9, 52-a/4, 53-a/5, 53-a/6, 53-a/12, 53-b/1, 53-b/7, 54-a/2, 54-b/9, 54-b/11, 55-a/3, 55-a/5, 55-a/8, 56-a/2, 56-a/3,

56-a/7, 56-a/9, 56-b/6, 56-b/10, 66-a/13, 66-b/3, 66-b/5, 66-b/9, 67-b/9, 67-b/11, 69-a/12, 76-a/10, 79-b/7

M.-dan 16-b/4, 38-b/2, 38-b/12, 42-a/9, 43-b/1, 50-a/12, 51-a/12, 54-a/1, 56-b/8, 56-b/10, 56-b/13, 57-a/5, 57-a/6, 57-a/7, 57-a/11, 57-a/13, 57-b/5, 57-b/6, 57-b/9, 57-b/13, 58-a/5, 58-a/7, 58-a/9, 58-a/10, 58-a/12, 58-a/12, 58-b/1, 58-b/2, 58-b/3, 58-b/5, 58-b/7, 58-b/8, 58-b/10, 59-a/2, 59-a/4, 59-a/6, 59-a/9, 59-a/10, 61-b/4, 62-a/1, 62-a/2, 62-a/3, 62-a/4, 63-a/4, 65-b/10

M.'i 7-b/8, 8-a/9, 9-a/5, 11-b/11, 31-b/9, 37-b/6, 42-b/9

M.-nuñ 4-b/7, 5-a/9, 6-b/6, 9-a/1, 11-a/5, 14-a/10, 28-a/4, 28-b/4, 29-b/11, 30-b/9, 35-b/2, 39-b/3, 41-a/6, 42-b/10, 43-a/11, 43-b/8, 43-b/9, 55-a/7, 56-b/4, 56-b/12, 63-b/3, 65-b/10, 68-a/4

M.-ya 5-a/7, 6-b/4, 12-a/1, 18-b/1, 29-b/7, 30-a/2, 56-b/13

M.-yı 9-b/2

M.-yıla 9-a/7, 25-b/3, 35-b/1, 36-b/1, 37-b/2, 38-b/1, 40-a/7, 41-a/8

musahhar (A.): Ele geçirilmiş

musahhar kıl:- Ele geçirmek

m. 4.-d/27-b/4

muşannif (A.): Yazar, kitap yazarı

m. 19-b/10

muştıla:- Müjdelemek

m.-Müjdelemek

m.-d/68-b/5

mu' teber (A.): İtibarlı, hatırı sayılır, saygın

m. 3-a/7

mu' terif (A.): İtiraf eden

m. 15-a/6

- muṭī' (A.): İtaat eden, boyun eğen
 m. 58-b/4, 72-a/10, 72-b/3, 80-a/3
muṭī ol-: İtaat etmek, boyun eğmek
 m. o.-ağan 73-a/4
 m. o.-alar 35-a/1, 70-a/8
 m. o.-alum 71-b/6
 m. o.-asız 71-b/4
 m. o.-dılar 48-b/8
 m. o.-duķ 16-a/6
 m. o.-duķlarını 73-a/4
 m. o.-uci 80-a/4
 m. o.-ucılardan 53-a/5
 m. o.-madılar 19-a/1, 62-b/2
 m. o.-maduğuğün 53-a/1
 m. o.-uñ 9-a/12, 16-a/4
 m.-vüz 69-a/5, Ek:3/8
- muṭṭali' (A.): Öğrenmiş, haber almış, bilgili
 m. 41-a/13
- mübālaęa (A.): Abartma, abartı
 m.-la 36-b/6
- mübārek (A.): Kutlu, bereketli
 m. 58-a/10
- mübtelā (A.): Uğramış, tutulmuş, yakalanmış
 m. 67-b/8
- mücerred (A.): Soyut
 m.-lik 31-a/6
- müddet (A.): Süre
 m. 67-a/9
- müfsid (A.): Bozucu
 m.-ler 7-a/2
 m.-leri 52-b/6
- mühlet (A.): Tanınmış sure
 m. 42-b/10
- mülk (A.): Evi dükkan, arazi gibi taşınmaz ve gelir getiren mal
 m. 71-b/1, 77-b/9, Ek:4/11
 m.-i 33-a/8, 61-a/11
 m.-ine 71-b/3
 m.-ini 60-a/9, 60-a/11, 80-a/13
 m.-iñi 71-b/1
- mü'min (A.): İman eden, inanan
 m. 44-a/4
- mümkin (A.): Olabilir olabilen
 m. 3-b/7, 3-b/13
- münācāt (A.): Dua etmek
 m. 9-b/10, 9-b/11, 12-a/1
 m.-dan 52-a/7, 53-a/6, 66-a/13
 m.-ını 10-a/12
 m.-a 6-b/2, 7-b/8, 7-b/10
münācāt it-: Dua etmek
 m. i.-erken 28-a/3
münācāt kı1-: Dua etmek
 m. ķ.-dı 80-a/12
- münāsip (A.): Uygun yerinde, yakışık
 m. 22-b/11
- münevver (A.): Aydınlanmış, parlak
 m. 51-b/4
münevver ol-: Aydınlanmak
 m. o.-dı 16-b/7
- münķād (A.): Boyun eğen
münķād ol-: Boyun eğmek
 m. o.-avuz 72-a/10
 m. o.-dılar 72-b/3
 m. o.-urlardı 80-a/13
- münker (A.): İnkār edilen
 m. 32-b/6
- müntehi (A.): Son
 m. 46-b/7
- müretteb (A.): Düzenlenmiş, tertip edilmiş
 m. 76-b/9
- mürsel (A.): Gönderilmiş, yollanılmış
 m. 26-b/5
- mürted (A.): Dinden çıkan
 m. 50-a/3, 50-b/5, 51-b/7, 58-b/12, 63-b/13
- mürüvvet (A.): Fırsat, iyilik
 m.-i 78-b/7
- mürvārit (F.): İnci
 m.-le 54-a/9
- müslümān (A.): Allah'ın varlığına ve birliğine inanan
 m. 2-a/7, 17-b/6, 17-b/12, 18-b/3, 25-a/13, 44-a/5, 44-b/8, 45-b/11, 49-b/5, 53-a/10, 63-

b/8, 63-b/10, 65-a/1, 65-a/7,
65-a/12
m.-lar 45-a/13, 46-a/7, 76-b/1,
79-b/6
m.-lara 55-b/12
m.-lardan 1-b/6
m.-lığına 63-b/13
m.-lıkdur 56-b/9
müstaḥikḳ (A.): Hak etmiş, hak
kazanmış, layık
m. 32-b/6
m.-lara 52-b/4
müstecāp (A.): Kabul olunmuş
m.-dur 46-a/5
müşekkel (A.): Biçinli, kalıplı
m. 51-b/3
müşerref (A.): Kendisine şeref
verilmiş, şerefli
müşerref eyle-: Şeref vermek
m. e.-dün 10-b/2
müşkıl (A.): Güç, zor
m. 17-a/4
müte^c allik (A.): İlgili, ilişkin
m. 59-a/11
müteḥayyir (A.): Hayrette kalan,
şaşmış, şaşırılmış
m. 12-a/10, 18-a/13, 37-b/4,
38-b/1, 46-a/2
müteḥayyir kal-: Hayrette
kalmak
m. ḳ.-a 26-a/13
müteḥayyir ol-: Hayrette
kalmak
m. o.-dı 42-b/7, 70-b/4
müteveccih (A.): Dönük yönelik
m. 35-a/3, 49-b/7
müteveffā (A.): Vefāt etmiş olan,
ölmüş, ölen
m. 40-b/11
müvekkel (A.): Vekil tayin edilen
kimse, vekil edilen kise
m. 42-b/12
m.-dür 26-a/12
m.-ler 5-b/12, 42-b/12

müvekkel ḳıl-: Vekil tayin
etmek
m. ḳ.-dılar 68-a/1
müyesser (A.): Kolayı bulunup
yapılan, kolay gelen
müyesser ol-: Gerçekleşmek
m. o.-madı 20-a/5

N

nāḳār (A.): Çaresiz
n. 13-b/4, 18-b/1, 24-b/13
nağāh (F.): Ansızın
n. 35-b/7
nāḥaḳ (A.): Haksız
n. 66-b/8
nākıs (A.): Eksik
n.-lardan 19-b/13
naḳīb (A.): ŞEyh yardımcısı, başkan
vekili
n. 37-a/1, 35-a/13
n.-i 35-a/10, 35-b/2
n.-inün 35-a/12
n.-ler 40-b/11
n.-ün 37-a/5
naşīḥat (A.): Öğüt
n.-lar 10-b/7
n.-üni 52-b/3
naşīb (A.): Kısmet
n. 27-a/4
namāz (F.): Namaz
n.-dan 16-b/11, 30-b/12
n.-ı 4-a/3, 47-b/9
nāmaz ḳıl-: Namaz kılmak
n. ḳ.-ur 30-b/4, 30-b/12
n.-ın ḳ.-ur 26-a/12
namazgāh (F.): Namazlık, üstü açık
mescit
n. 39-a/4
Naşārī / Naşārā (A.): Hıristiyan
N.-dan 3-b/11
N.-den 3-b/4
naşīp (A.): Allah^c in kısmet ettiği şey;
pay hisse
naşīp eyle-: Kısmet etmek
n. e.-di 35-a/1
naşīḥāt (A.): Öğüt

- naşihāt eyle-*: Öğüt vermek
n. e.-di 51-b/9
n. e.-yüp 55-a/8
naşihāt it-: Öğüt vermek
n. i.-diler 52-a/3, 52-a/10, 74-a/8
- nāz (F.): İşve, cilve, kapris, naz
n. 55-b/13
- nażar (A.): Bakma, göz atma
nażar eyle-: Bakmak
n. e. 11-a/2, 43-a/9
n. e.-di 11-a/6
nażar it-: Bakmak
n. i.-üp 21-a/13
nazar kııl-: Bakmak
n. k.-dı 41-b/10, 75-b/9, 78-b/2
n. k.-dılar 74-a/1
n. k.-un 74-a/7
- nāzil (A.): İnen
n. 3-a/2
- ne: Hangi şey, her şey, hangi, nasıl, ne şekilde, ne olur, ne var, ne, ne ... ne, ne kadar, ya
n. 5-a/13, 6-a/12, 7-a/9, 8-b/1, 8-b/9, 9-b/12, 11-b/10, 13-b/4, 14-b/1, 15-b/4, 15-b/6, 16-b/12, 18-a/12, 19-a/5, 19-b/11, 20-b/10, 21-b/6, 21-b/9, 21-b/11, 22-b/13, 23-a/4, 23-a/12, 23-b/4, 23-b/5, 26-a/3, 28-a/6, 28-a/8, 28-a/10, 31-a/12, 31-b/2, 32-a/5, 32-a/9, 34-b/2, 34-b/5, 35-a/7, 35-a/8, 35-b/8, 35-b/12, 36-a/2, 36-a/8, 36-a/9, 36-b/4, 36-b/13, 37-b/12, 38-a/2, 39-a/7, 41-a/6, 41-b/10, 42-a/5, 42-b/3, 43-a/2, 44-a/1, 45-a/10, 46-a/3, 46-a/8, 46-b/3, 46-b/7, 47-a/3, 47-a/11, 47-a/12, 48-a/2, 53-a/13, 53-b/4, 54-a/5, 55-b/4, 57-a/12, 57-a/13, 57-b/6, 58-a/9, 58-b/1, 58-b/3, 58-b/4, 58-b/8, 59-a/11, 59-a/13, 64-a/3, 64-a/8, 65-a/7, 65-a/9, 66-a/1, Ek:1/10, 69-a/5, 71-b/11, 73-b/1, 74-a/4, 76-a/10, 77-a/2, 79-a/5, 79-b/3
n.-den 7-a/6, 23-a/2, 54-a/2
n.-dür 2-b/5, 45-b/4, 46-a/3
n.-ler 42-a/3, 76-b/4
n.-si 54-b/10
- nebi (A.): Peygamber
n. 4-a/9, Ek:4/12
- nefret (A.): Tiksinme, iğrenme
nefret it-: Tiksinmek, iğrenmek
n. i.-er 22-a/9
- nefis (A.): Pek hoş, çok özel
n. 56-b/2
- nefs (A.): Nefis, can, kendi, iç
n.-ine 70-a/10
n.-üme 37-a/13
n.-üñüzi 16-a/2
- nehy (A.): Yasak etme, olumsuzluk
n.-den 16-b/12
n.-i 11-b/13
nehy eyle-: Yasaklamak
n. e.-di 63-b/4
- nekim: Ne ki
n. 8-a/8, 10-b/1, 24-a/4, 44-a/8, 48-b/8
- nemā (A.): Artma, çoğalma
nemā eyle-: Arttırmak, çoğaltmak
n. e.-ye 78-a/8
- neseb (A.): Soy
n.-i Ek:3/12
- nesl (A.): Kuşak, nesil
n.-i 17-b/13, 63-a/2
n.-inden 5-a/3, 43-b/6, 44-a/5, 47-b/4, 66-b/11, 67-a/13, Ek:1/11, 67-b/10, 67-b/11
- nesne (A.): Her türlü cansız varlık, şey, nesne
n. 6-a/12, 8-a/7, 8-b/7, 9-a/12, 10-b/5, 12-b/6, 12-b/9, 15-a/5, 17-a/12, 17-a/13, 17-b/2, 17-b/3, 19-a/2, 23-a/3, 23-b/3, 30-a/8, 31-b/8, 33-b/10, 35-b/8, 38-a/12, 38-b/4, 39-b/8, 45-a/9, 46-a/13, 48-a/4, 48-a/6, 51-a/9,

- 53-b/1, 54-b/12, 57-b/1, 57-b/8,
58-a/7, 69-b/2, 70-a/10, 71-b/4,
71-b/5, 78-b/3
n.-de 22-a/6
n.-den 4-b/5, 9-b/5, 11-b/3, 46-
a/10, 58-a/6, 68-b/7, 78-a/4
n.dür 55-b/11, 72-a/7
n.'i 11-a/13, 36-a/12, 40-b/3,
40-b/4, 67-b/10, 74-a/4, 74-b/2
n.-ler 4-b/3, 40-a/12, 54-b/9,
56-a/11
n.-lerden 40-a/13
n.-leri 8-b/1, 17-a/4, 17-a/6,
17-a/7, 23-b/1
n.-lerin 33-b/6
n.-müz 23-b/9
n.-nüñ 10-b/8, 23-a/3, 38-a/11
n.-ye 26-a/3, 28-a/11
n.-yile 12-a/3, 15-b/6, 33-a/11,
40-b/4
- netice (A.): Sonuç
n.-sidür 38-a/4
- nevruz (F.): Yeni gün, nevrüz, bahar
bayramı
n. 60-b/5
- neydügin: Ne olduğunu
n. 2-a/7
- niçe: Nasıl, ne kadar, hangi, ne vakte
kadar, kaç, ne, çok, bir çok
n. 4-a/8, 5-b/2, 5-b/13, 8-a/7,
16-a/10, 16-a/11, 17-a/10, 19-
b/5, 20-b/12, 21-b/5, 21-b/11,
22-b/5, 23-a/5, 23-b/5, 24-a/2,
24-a/8, 24-a/9, 27-b/7, 28-b/9,
29-a/11, 32-a/13, 40-a/1, 40-
a/5, 44-b/12, 45-b/3, 46-b/6,
55-b/5, 56-b/1, 56-b/9, 57-b/5,
61-a/11, 62-b/3, 62-b/13, 66-
b/9, 69-b/5, 70-b/6, 71-a/6, 74-
a/8, 76-a/7, 77-a/6, 77-a/10,
Ek:3/1
n.-dür 43-a/9, 57-a/6
n.-leri 51-a/3
n.-si 51-a/3, 61-b/4
- niçün: Niçin
n. 5-b/1, 9-b/7, 13-a/10, 13-b/1,
19-b/2, 19-b/3, 19-b/7, 22-b/13,
32-b/10, 39-b/4, 42-a/3, 42-a/4,
42-a/5, 45-b/2, 59-a/3, 69-b/3
- niçün: Niçin
n. 31-b/2
- nihāyet (A.): Son
n.-süz 54-a/1, 59-a/8
- ni' met (A.): İyilik, yiyecek
n. 27-b/6, 45-b/8, 52-a/13
n.-e 48-b/4
n.-leri 19-b/2, 27-b/7
n.-lerini 50-a/7
n.-lü 48-b/7
- nisbet (A.): Oran, kıyaslama, ölçü
n. 32-a/12
n.-i 32-a/12
nisbet it-: Kıyaslamak
n. i.-diler 20-b/12
- nişān (A.): İşaret
n.-ı 38-a/11, 71-b/8, 74-b/3,
74-b/4, 74-b/6
n.-lar 63-a/2
n.-ları 60-b/11
- nite: Nasıl
n. 46-a/13, 46-b/3
- nitekim: Gibi, nasıl ki, benzeri,
nitekim
n. 3-a/8, 3-a/11, 3-a/13, 6-b/3,
7-a/2, 18-a/6, 19-a/6, 22-a/2,
28-a/9, 29-b/8, 35-a/1, 39-b/11,
49-a/2, 54-a/13, 55-a/10, 59-
b/6, 66-a/5, 74-a/10, 79-b/1
- niyāz (F.): Yalvarmak, yakarmak
niyāz eyle-: Yalvarmak,
yakarmak, dua etmek
n. e.-di 39-b/2
niyāz kııl-: Dua etmek
n. k.-dı 16-b/5
n. k.-urdu 66-a/1
- niyyet (A.): Niyet, meram
n. 20-a/6
n.-ini 4-a/4
niyyet eyle-: Niyetlenmek
n. e.-di 4-a/4

nola: Ne ola
n. 71-a/10
nūr (A.): Işık
n.-lanurdu 70-b/13
Nübüvvet-i mübîn (A.): İyiyi, kötüyü,
hayrı, şerri bildiren peygamberlik
n. m.-i 43-a/12
nükte (A.): İnce anlam
n. 29-b/13
nez^c (A.): Can çekişme
n^c.-inde 3-b/8

O

od: Ateş
o. 49-a/1, 49-a/6, 49-a/9,
o.-a 8-b/5, 15-a/3, 48-a/3, 48-
a/5, 48-a/7, 53-a/8, 53-a/9, 53-
a/12, 53-a/13
o.-dan 2-b/7, 33-b/13
oda: Oda
o.-sına 56-a/9, 56-b/10
oğıl: Erkek evlat
o. 61-b/9
oğlan: Erkek çocuk
o. 6-a/5, 22-b/7, 32-b/3, 33-
a/13, 40-a/3, 60-a/7
o.-a 22-b/4
o.-cuğı 23-a/13, 24-a/7, 32-b/3,
60-a/5, 68-a/1
o.-cuğ 32-b/2, 40-a/2
o.-cuğlar 5-b/12, 6-a/4
o.-cuğlardan 5-b/11, 32-b/3
o.-cuğları 32-b/2
o.-cuğları 16-b/3
o.-cuğlarını 6-a/1
o.-cuğlarıñ 33-b/2
o.-cuğlarıñuzı 19-b/4
o.-cuğlarıñçün 33-b/3
o.-ı 5-b/13, 14-b/10, 33-a/12,
33-b/1
o.-ıdur 36-b/6
o.-ına 15-a/1
o.-ını 15-a/1
o.-lar 41-a/4, 68-b/6
o.-lara 20-a/4
o.-ları 63-a/1, 69-a/2, Ek:3/8

o.-larıñ 6-a/3
o.-larına Ek:3/8
o.-larını 50-b/9, 68-b/9, Ek:3/5
o.-larından 40-b/13, 47-a/6, 50-
b/1, 50-b/2, 61-a/5, 67-b/12,
74-b/1
o.-larıyla 74-b/8, 74-b/9
o.-larından 5-b/10, 26-b/9,
26-b/10
o.-larıñ 74-b/10
o.-uñ 64-a/13

oğul: Erkek evlat

o. 61-b/10, 61-b/11, 63-a/1, 68-
b/8
o.-ı Ek:3/7, 16-b/1, 56-b/2, 60-
a/4, 61-a/6, 61-a/9, 64-a/12,
Ek:1/13, 69-a/1, Ek:4/12
o.-ıdur 3-a/8, 26-b/11, 26-b/11,
26-b/12, 43-b/7, 51-b/5, 63-b/1,
63-b/2
o.-ını 16-a/11, 64-b/3, 68-b/9,
75-a/1
o.-ıydı 51-b/2
o.-ları 20-a/1, 21-a/4, 25-a/7,
25-b/8, 68-b/5
o.-larıyla 62-b/4
o.uñ 74-b/12, 75-a/3, 75-a/4
o.-uñı 75-a/7
o.-um 74-b/12, 75-a/4
o.-umuzdan 69-b/4

oğ: Ok

o. 78-b/6
oğıl- / oğul-: 1. Okumak
o.-dı 17-a/9
o.-dılar 17-b/10
o.-ı 16-b/11
o.-ndı 17-a/1
o.-rdı 80-a/11
o.-sa 79-b/12
2. Çağırma, davet etmek
o.-dı 13-b/10, 42-a/12, 44-b/5,
56-b/2, 74-b/10, 76-a/4
o.-dılar 20-a/7
o.-mı 79-a/6, 79-a/11
o.-sam 41-a/11, 56-a/7

o.-yam 6-b/2

ol: O (işaret zamiri ve sıfatı)

1-b/5, 2-a/6, 2-a/9, 2-b/3, 2-b/12, 3-a/6, 3-b/9, 4-a/1, 4-a/2, 4-a/4, 4-a/5, 4-a/8, 4-b/6, 4-b/9, 4-b/10, 4-b/11, 4-b/12, 5-a/2, 5-a/3, 5-a/6, 5-b/1, 5-b/4, 5-b/11, 6-a/3, 6-a/5, 6-b/2, 6-b/5, 7-a/1, 7-a/4, 7-b/2, 7-b/3, 7-b/4, 7-b/7, 7-b/9, 7-b/11, 8-a/10, 8-a/11, 8-a/12, 8-b/5, 8-b/7, 9-a/6, 9-a/7, 9-a/9, 9-b/5, 9-b/6, 9-b/8, 9-b/11, 10-a/5, 10-a/8, 10-a/11, 10-b/6, 10-b/8, 11-a/3, 11-a/4, 11-a/6, 11-a/7, 11-a/9, 11-a/10, 11-a/13, 11-b/3, 11-b/5, 11-b/6, 11-b/9, 11-b/11, 11-b/13, 12-a/1, 12-a/4, 12-a/5, 12-a/8, 12-a/11, 12-b/12, 13-a/2, 13-a/3, 13-a/5, 13-a/6, 13-a/7, 13-b/6, 14-a/7, 14-a/9, 14-a/10, 14-b/4, 14-b/5, 14-b/6, 15-a/3, 15-a/5, 15-a/11, 15-a/13, 15-b/1, 15-b/4, 15-b/8, 15-b/9, 15-b/10, 16-a/9, 16-a/11, 16-b/3, 16-b/6, 17-a/3, 17-a/8, 17-a/10, 17-b/2, 17-b/7, 17-b/10, 17-b/11, 17-b/12, 17-b/13, 18-a/1, 18-a/2, 18-a/3, 18-a/5, 18-a/9, 18-a/12, 18-b/2, 18-b/5, 18-b/7, 19-a/2, 19-a/7, 19-a/8, 19-a/10, 19-b/6, 20-a/2, 20-a/4, 20-a/6, 20-b/3, 20-b/5, 20-b/6, 20-b/7, 20-b/8, 20-b/9, 20-b/10, 21-a/4, 21-a/8, 21-a/9, 21-a/10, 21-a/12, 21-b/5, 21-b/7, 21-b/10, 21-b/13, 22-a/7, 22-a/10, 22-b/6, 22-b/12, 23-a/2, 23-a/7, 23-a/8, 23-a/11, 23-a/13, 23-b/4, 23-b/5, 23-b/7, 23-b/8, 24-a/2, 24-a/5, 24-a/7, 25-a/1, 25-a/3, 25-a/4, 25-a/5, 25-a/10, 25-a/11, 25-b/4, 25-b/6, 25-b/10, 26-a/4, 26-b/10, 27-a/4, 27-a/5, 27-a/9, 28-a/1,

28-a/13, 28-b/1, 28-b/2, 28-b/3, 28-b/6, 28-b/9, 29-a/1, 29-a/3, 29-a/4, 29-a/5, 29-a/6, 29-a/7, 29-a/9, 29-a/11, 29-b/3, 29-b/6, 29-b/10, 30-a/6, 30-a/10, 30-a/13, 30-b/1, 30-b/2, 30-b/3, 30-b/4, 30-b/5, 30-b/7, 30-b/10, 31-a/2, 31-a/3, 31-a/8, 31-b/5, 32-a/10, 32-b/3, 32-b/11, 32-b/12, 33-a/1, 33-a/6, 33-a/7, 33-a/8, 33-a/11, 33-a/12, 33-b/1, 33-b/2, 33-b/3, 33-b/4, 33-b/5, 33-b/11, 33-b/12, 34-a/1, 34-a/11, 34-a/12, 34-b/3, 34-b/13, 35-a/3, 35-a/4, 35-a/7, 35-a/12, 35-a/12, 35-b/2, 35-b/4, 35-b/6, 35-b/7, 35-b/11, 36-a/6, 36-a/8, 36-a/11, 36-b/4, 36-b/5, 36-b/7, 36-b/12, 36-b/13, 37-a/1, 37-a/2, 37-a/6, 37-a/10, 37-b/2, 37-b/5, 38-a/2, 38-a/5, 38-a/7, 38-a/9, 38-a/12, 38-a/13, 38-b/2, 38-b/5, 38-b/12, 39-a/3, 39-a/4, 39-a/5, 39-a/6, 39-a/11, 39-b/11, 40-a/4, 40-a/5, 40-a/6, 40-a/7, 40-a/8, 40-b/4, 40-b/6, 40-b/8, 40-b/11, 41-a/1, 41-a/2, 41-a/3, 41-a/9, 41-a/11, 41-a/13, 41-b/3, 41-b/8, 41-b/11, 41-b/12, 41-b/13, 42-a/7, 42-a/8, 42-a/11, 42-b/3, 42-b/4, 42-b/12, 43-b/2, 43-b/4, 43-b/5, 43-b/9, 43-b/11, 43-b/12, 43-b/13, 44-b/7, 44-b/8, 45-a/7, 45-a/8, 45-b/5, 45-b/12, 45-b/13, 46-a/6, 46-a/7, 46-a/8, 46-a/9, 46-b/8, 46-b/10, 47-a/4, 47-a/13, 47-b/2, 47-b/3, 47-b/6, 47-b/10, 47-b/13, 48-a/4, 48-a/5, 48-a/8, 48-b/1, 48-b/8, 48-b/9, 49-a/6, 49-a/9, 49-b/6, 49-b/10, 49-b/11, 49-b/13, 50-a/1, 50-a/2, 50-a/3, 50-a/5, 50-a/9, 50-a/10, 50-b/5, 50-b/6, 50-b/10, 50-

b/13, 51-a/1, 51-a/3, 51-a/11, 51-b/3, 51-b/13, 52-a/4, 52-a/6, 52-a/7, 53-a/1, 53-a/5, 53-a/6, 53-a/8, 53-a/9, 53-a/11, 53-b/6, 53-b/11, 53-b/12, 54-a/8, 54-a/10, 54-b/6, 54-b/7, 55-a/13, 55-b/2, 56-a/5, 56-a/8, 56-a/12, 56-a/13, 56-b/10, 56-b/11, 57-a/12, 57-b/2, 57-b/3, 57-b/11, 58-a/4, 58-a/11, 59-a/3, 59-a/5, 59-a/8, 59-a/12, 59-b/4, 60-a/5, 60-b/5, 60-b/6, 60-b/8, 60-b/10, 61-a/1, 61-a/9, 61-a/10, 61-a/13, 61-b/2, 61-b/7, 62-a/2, 62-a/10, 62-a/12, 62-b/3, 62-b/5, 62-b/7, 62-b/10, 62-b/11, 63-a/7, 63-b/6, 63-b/7, 63-b/8, 63-b/9, 63-b/10, 63-b/11, 63-b/13, 64-a/12, 64-a/13, 64-b/1, 64-b/4, 64-b/10, 65-a/2, 65-b/1, 65-b/5, 65-b/12, 65-b/13, 66-a/3, 66-a/4, 66-b/2, 66-b/3, 66-b/4, 66-b/5, 66-b/13, 67-a/3, 67-a/4, 67-a/11, Ek:1/3, Ek:1/4, Ek:1/5, Ek:1/6, Ek:1/8, Ek:1/10, Ek:2/4, 67-b/1, 67-b/3, 67-b/4, 67-b/9, 67-b/13, 68-a/1, 68-a/2, 68-a/3, 68-b/6, 68-b/7, 68-b/13, 69-a/1, 69-a/12, 70-a/12, 70-b/7, 70-b/8, 70-b/10, 70-b/12, 71-b/10, 71-b/12, 72-a/6, 72-a/11, 72-a/13, 72-b/11, 72-b/13, 73-a/2, 73-a/5, 73-a/7, 73-a/8, 73-a/13, 73-b/3, 73-b/10, 74-a/8, 74-b/1, 74-b/3, 74-b/5, 74-b/6, 74-b/7, 74-b/8, 74-b/9, 75-a/1, 75-a/5, 75-a/7, 75-a/9, 75-a/10, 75-b/4, 75-b/9, 76-a/1, 76-a/10, 76-a/11, 77-b/4, 77-b/6, 77-b/10, 78-a/9, 78-a/10, 78-a/12, 78-b/1, 78-b/8, 78-b/11, 78-b/12, 79-a/5, 79-a/6, 79-a/8, 79-a/11, 79-a/13, Ek:3/3, Ek:3/4, Ek:3/9, Ek:4/7, Ek:4/12

o.-dur 55-b/10, 56-a/8, 58-b/5, 63-a/3, 73-a/12, 75-a/10, Ek:3/5

ol-: Olmak

o.-a 2-a/7, 4-a/12, 6-b/8, 7-a/9, 8-a/3, 8-a/11, 8-a/12, 19-b/11, 21-b/8, 22-a/2, 22-a/6, 22-a/7, 24-a/7, 24-b/5, 27-b/10, 36-a/3, 38-b/3, 57-a/2, 57-a/3, 57-b/10, 57-b/11, 59-b/4, 59-b/5, 68-a/1, 68-a/2, 71-b/8, 71-b/9, 74-a/13, 74-b/3, 74-b/12, 76-b/9, 76-b/10, Ek:3/2

o.-abilür Ek:4/5

o.-acaç 40-b/9

o.-acaçdur 40-a/1, 42-a/13, 72-b/11, 74-b/1, 75-a/12

o.-alar 17-b/6, 18-b/3, 20-a/6, 45-b/11, 53-a/10, 59-b/9, 65-a/1

o.-am 21-b/3, 31-a/5

o.-an 2-b/4, 4-a/1, 9-b/9, 19-b/9, 20-b/11, 22-a/4, 22-b/11, 25-b/4, 28-a/10, 30-a/3, 34-b/12, 46-a/11, 50-b/5, 51-a/2, 55-b/3, 62-a/2, 64-b/5, 66-a/11, 67-b/4, 73-b/9, 75-a/7

o.-ana 22-a/2, 22-a/3

o.-anlar 50-a/2

o.-arın 70-b/7

o.-asın 9-b/3

o.-aydı 34-b/9, 55-b/4, 59-a/13

o.-ayın 58-b/5

o.-dı 5-a/1, 6-b/6, 7-a/13, 7-b/6, 10-a/11, 10-b/10, 11-a/7, 11-a/9, 11-a/13, 12-a/1, 12-a/12, 14-b/1, 15-a/4, 15-b/9, 16-b/2, 23-b/7, 24-b/2, 24-b/8, 25-a/11, 29-a/13, 31-b/10, 33-a/6, 34-a/5, 34-b/8, 39-b/2, 39-b/9, 40-b/8, 40-b/11, 40-b/13, 41-a/1, 41-a/2, 43-b/3, 44-b/2, 44-b/12, 47-b/6, 48-a/1, 48-a/7, 49-a/7, 49-b/7, 50-a/3, 51-a/1, 51-a/13, 53-b/12, 54-a/2, 54-a/11, 56-

a/2, 58-a/8, 59-a/8, 60-a/5, 60-a/9, 60-b/9, 61-a/5, 61-a/6, 61-a/9, 61-a/11, 61-b/5, 62-a/13, 64-b/9, 65-b/8, 67-a/10, Ek:1/1, Ek:1/4, Ek:1/6, Ek:1/9, Ek:1/12, Ek:1/13, Ek:2/4, Ek:2/5, Ek:2/6, Ek:2/10, Ek:2/12, 67-b/2, 68-a/3, 72-b/4, 77-b/3, 77-b/5, 78-a/3, 78-a/4, 78-a/13, 79-a/5, Ek:3/11, Ek:4/1, Ek:4/12, Ek:4/13
o.-dılar 9-a/8, 12-a/10, 17-b/13, 20-b/3, 24-b/13, 25-a/1, 25-a/13, 35-a/4, 37-a/8, 38-b/2, 44-b/4, 46-a/1, 49-b/5, 50-a/10, 61-a/11, 62-b/11, 63-a/5, 63-b/7, 63-b/10, 63-b/13, 65-a/13, 67-a/12, Ek:2/3, 76-a/2, Ek:3/10
o.-duğı 79-a/1
o.-duğıçündür 47-b/3
o.-duğılayın 16-a/7
o.-duğın 60-a/5
o.-duğınca 38-b/6
o.-duğını 42-a/5, 43-a/2, 58-b/3
o.-duđınıñ 51-b/7
o.-duđuçuñ 71-a/12
o.-duğumuz 21-b/1
o.-duđuñ 43-a/13
o.-duğumuzı 36-a/9, 36-a/9
o.-duğça 14-b/9, 17-a/2
o.-duğları 62-b/8
o.-dum 13-b/4
o.-duñ 13-b/2
o.-duğı 12-a/11, 72-a/12
o.-duğını 68-b/3, 68-b/5
o.-duğından 9-b/8
o.-dum 1-b/6, 11-b/4
o.-duysa 71-b/5
o.-ıbilür 71-a/6
o.-ıcağ 20-b/9, 29-a/2, 29-b/6, 68-b/3 o.-ına 20-b/1
o.-ınca 26-b/5, 47-a/13
o.-ıardı 33-a/13

o.-ısarlardur 38-a/8
o.-madı 4-b/11, 18-a/2, 27-a/4, 41-a/13, 50-a/6, 62-a/1, Ek:2/7, 73-b/6
o.-madılar 63-b/8
o.-madan 62-a/10
o.-maduğ 54-b/9
o.-maduğlarını 73-a/5
o.-maduğına 17-b/12
o.-mağa 31-a/10, 32-a/2, 32-a/8, 56-a/2, 60-a/7, 60-b/1, o.-mağayın 29-b/2
o.-mağ 21-b/6, 21-b/11, 21-b/13, 70-b/4
o.-mağdur 33-a/6
o.-mañ 58-a/5
o.-masa 23-a/10
o.-masını 6-b/13
o.-masınıñ 71-b/8
o.-masuñ 75-b/12
o.-maya 21-b/8, 24-b/6, 24-b/7, 59-b/5, 76-a/4,
o.-mayalar 59-b/9
o.-mayasın 32-b/11, 58-b/6
o.-mayınca Ek:3/7
o.-maz 49-a/8, 57-a/7, 71-b/2, 75-a/7
o.-mazdı 24-a/6
o.-mazmıñ 24-b/8
o.-mıñ 4-a/3, 20-b/8, 25-a/3, 25-b/6, 30-b/8, 33-a/1, 39-a/3, 58-b/12, 71-b/11, 72-a/6
o.-mıñdur 3-a/2, 12-b/7, 79-b/5
o.-mıñken 65-a/13
o.-mıñlar 67-b/8
o.-sa 4-a/12, 57-a/9, 65-b/13, 66-a/2, 79-b/4,
o.-salar 40-a/8, 70-b/11
o.-sañuz 65-a/7
o.-ıardur 66-a/10
o.-ısarın 75-b/3
o.-sun 53-a/12, 53-b/5, 58-b/11, 59-b/3
o.-sunlar 50-a/7

o.-unca 16-b/8, 51-a/2, 66-b/6,
68-a/4, 68-a/8,
o.-undı 47-a/2
o.-unmaz 29-b/13
o.-unmazdı 47-b/11
o.-unmuş 41-b/1
o.-unmuşdur 80-a/2
o.-up 15-a/6, 20-b/2, 20-b/6,
64-a/12
o.-ur 3-b/7, 4-b/13, 20-b/6, 21-
b/9, 23-b/13, 26-a/13, 28-a/13,
33-a/11, 38-a/13, 38-b/9, 38-
b/10, 53-a/13, 53-b/7, 55-b/5,
57-a/7, 61-b/8, 71-b/1, 77-a/6,
Ek:4/4
o.-urdu 11-b/1, 15-b/7, 34-b/8,
38-a/12, 39-b/12, 66-a/2, 68-
a/7, 70-b/13
o.-urlar 40-a/8
o.-ursa 7-a/1
o.-ursam 32-b/10
o.-usarlardı 33-a/13
‘*āṣī ol-*: İsyân etmek
‘*ā. o.-dı* 2-b/7, 2-b/9, 51-b/10,
54-b/9
‘*ā. o.-dılar* 48-b/2
‘*ā. o.-duñ* 13-a/11
baş ol-: Reis olmak, başkan
olmak
b. o.-dılar 50-b/3
bîzâr ol-: Bıkmak, usanmak
b. o.-dılar 59-b/1
büyücek ol-: Büyümek
b. o.-dı 60-a/13
cem^ç ol-: Toplanmak, bir araya
gelmek
c. o.-dı 72-b/7
c. o.-dılar 4-a/6
c. o.-urlar 29-a/1
ceng ol-: Savaş yapılmak
c. o.-dı 20-b/12
çâre ol-: Derman olmak
ç. o.-madı 47-a/4
dermân ol-: Çare olmak
d. o.-a 68-a/2

diri ol-: Canlı olmak
d. o.-acaçdur 26-a/9
d. o.-anlardandır 26-a/10
d. o.-dan 16-a/2
d. o.-dı 50-a/13
d. o.-anlar 62-a/6, 62-a/7
d. o.-ısdur 65-b/4
emîn ol-: Korkmamak,
emniyette olmak, emin olmak
e. o.-dı 2-b/13, 4-b/2, 5-a/2, 33-
a/2
fâriğ ol-: Uzaklaşmak,
ayrılmak, her şeyden ilgi ve
alakasını çekmek
f. o. 9-b/2
f. o.-maz 28-a/10
f. o.-unca 30-b/11
fâyida ol-: Yararı olmak
f.-sı o.-maz 4-a/1
farz ol-: Yapılması dinen
gerekli ve zorunlu olmak
f. o.-dı 69-b/7
ferah ol-: rahatlamak,
akıbetinden endişe etmeyen
f. o.-ma 52-a/12
f. o.-ucı 51-a/12, 52-a/12
feth ol-: Zapt edilmek, ele
geçirilmek
f. o.-a 38-a/5
f. o.-acağı 23-a/5
f. o.-dı 48-b/6
fevt ol-: Sakınmak, kaçınmak,
imtina etmek
f. o.-dı 40-b/10
ğâlib ol-: Yenmek
ğ. o.-ırsarsız 37-a/5
ğ. o.-mağa 44-b/2
ğ. o.-mışdur 74-a/6
ğ. o.-ursın 75-b/1
ğark ol-: Batmak
ğ. o.-dı 7-b/7, 59-a/1
ğ. o.-dılar 1-b/3, 4-a/2
ğ. o.-sa 26-a/12
ğ. o.-ur 1-b/4, 2-b/10
ğ. o.-urduğ 59-b/3

ğarra ol-: Meyletmek, güvenmek
ğ. o.-dı 52-b/13
ğāyib ol-: Ortadan kaybolmak
ğ. o.-dı 33-b/7, 34-a/4
ḥaḳim ol-: Hükmedici olmak
ḥ. o.-dı 50-a/13
ḥalāş ol-: Kurtulmak
ḥ. o.-dı 60-b/5
ḥ. o.-mış 25-b/8
ḥarām ol-: Yasak olmak
ḥ. o.-mışdur 38-a/7
ḥarāp ol-: Yıkılmak, viran olmak
ḥ. o.-dı 47-b/8
ḥ. o.-dılar 39-b/1
ḥāşıl ol-: Ortaya çıkmak, peyda olmak
ḥ. o.-a 40-b/5, 55-b/10
ḥ. o.-an 61-a/1
ḥ. o.-dı 39-a/8
ḥ. o.-madı 11-b/9
ḥ. o.-maz 24-a/3
ḥ. o.-mışlardı 6-a/5
ḥ. o.-unca 70-a/10
ḥ. o.-ur 59-b/5
ḥ. o.-urdı 23-b/6, 44-a/9
helāk ol-: Yıkılmak, bitmek, mahvolmak
h. o. 17-a/7
h. o.-alar 8-a/13
h. o.-dı 2-a/4, 12-a/9, 20-b/13, 69-a/1, 77-b/7
h. o.-dılar 62-b/7, 64-a/6, 64-b/6, 64-b/12, 69-a/3
h. o.-ısdur 74-b/7
h. o.-mış 25-b/7
h. o.-ursız
ḥilāf ol-: Muhalif olmak
ḥ. o.-mış 8-a/12
ḥoş ol-: Güzel olmak
ḥ. o.-a 31-b/3
ḥ. o.-dı 13-a/1, 58-a/10, 64-b/7
‘imāret ol-: Bayındır olmak
‘i. o.-madı 61-a/2

‘ināyet ol-: Lütuf ve ihsan olursa
‘i. o.-ursa 76-a/6, 76-b/4
i‘tibār ol-: Saygı göstermek, ehemmiyet vermek
i‘. o.-unmaz 78-a/3
ḳabul ol-: Kabul olmak
ḳ. o.-ması Ek:3/1
ḳ. o.-nuñ Ek:3/3
ḳ. o.-unmaz Ek:3/7
ḳ. o.-ur 15-a/11
ḳahr ol-: Helak olmak
ḳ. o.-dı Ek:4/3
kefil ol-: Kefalet etmek, bir şeyi yapmaya söz vermek
k. o.-mışlar 35-b/1
maḳbūl ol-: Kabul olmak
m. o.-madı 65-a/10
m. o.-maz 15-b/7, 47-b/5
m. o.-mazdı 15-b/11
m. o.-ur 15-b/2
melūl ol-: Hüzünlü olmak
m. o.-dı 50-a/5
m. o.-ma 38-a/9
meşgūl ol-: Bir işle uğraşmak
m. o.-dılar 4-b/8, 47-a/1, 48-a/1
muḥtāç ol-: İhtiyacı olmak
m. o.-dılar 50-a/10
m. o.-ur 79-a/9
muḳayyed ol-: Bağlı olmak
m. o.-madı 57-a/5, 79-a/1
m. o.-madılar 47-a/5
m. o.-mamış 68-b/7
muṭī ol-: İtaat etmek, boyun eğmek
m. o.-ağan 73-a/4
m. o.-alar 35-a/1, 70-a/8
m. o.-alum 71-b/6
m. o.-asız 71-b/4
m. o.-dılar 48-b/8
m. o.-duḳ 16-a/6
m. o.-duḳlarını 73-a/4
m. o.-ucı 80-a/4
m. o.-ucılardan 53-a/5
m. o.-madılar 19-a/1, 62-b/2

m. o.-maduğuçün 53-a/1
m. o.-uñ 9-a/12, 16-a/4
m.-vüz 69-a/5, Ek:3/8
münevver ol-: Aydınlanmak
m. o.-dı 16-b/7
münkād ol-: Boyun eğmek
m. o.-avuz 72-a/10
m. o.-dılar 72-b/3
m. o.-urlardı 80-a/13
müteḥayyir ol-: Hayrette kalmak
m. o.-dı 42-b/7, 70-b/4
müyesser ol-: Gerçekleşmek
m. o.-madı 20-a/5
peşmān ol-: Pişman olmak
p. o.-dum 11-b/4
p. o.-duñuz 14-a/3
p. o.-up 13-b/10
p. o.-ur 2-b/3, 79-a/10
peydā ol-: Ortaya çıkmak
p. o.-dı 42-b/2
rāḫat ol-: Rahat olmak
r. o.-ayduñuz 65-a/8
r. o.-ımazın 25-b/5
rāzı ol-: Rıza göstermek, kabul etmek
r. o.-dı 31-a/13, 56-a/12, 57-a/3
r. o.-dılar 16-a/7
r. o.-madı 55-a/7
r. o.-mazsız 19-b/7
r. o.-mazuz 17-a/6
rüsvā ol-: Rezil olmak
r. o.-dılar 25-a/9
sākīn ol-: Sakin olmak
s. o.-ur 65-b/5
şād ol-: Sevinçli olmak
ş. o.-a 22-a/1
ş. o.-dı 56-a/13
ş. o.-dılar 71-b/10
ş. o.-duğunuñ 2-b/5
ş. o.-dum 2-a/9
ş. o.-madum 2-a/9
şehīd ol-: Allah yolundan ölmek
ş. o.-a Ek:3/6

tābi' ol-: Uymak, boyun eğmek
t. o.-ursın 31-b/1
ta'yīn ol-: Belirlemek
t. o.-up 39-a/7
vāciḫ ol-: Gerekli olmak
v. o.-dı 34-b/12
vākī' ol-: Vuku bulmak
v. o.-an 71-b/10
v. o.-dı 39-a/13, 59-b/11, 68-a/9
zāḫir ol-: Ortaya çıkmak, görünmek, zuhur etmek
z. o.-a 74-b/6
z. o.-dı 34-a/1, 39-a/6, 75-a/9
zāyī' ol-: Kaybolmak
z. o.-urdı 33-b/4
z. o.-maya 33-b/5
zebūn ol-: Zayıf, güçsüz olmak
z. o.-mişken 27-b/3
z. o.-up 67-b/7
ziyāde ol-: Fazla olmak, çok olmak
z. o.-a 28-a/10, 69-b/5
z. o.-an 28-a/6
z. o.-dı 20-b/13, 23-b/7, 42-b/4, 47-b/13, 78-a/3
z. o.-ur 45-b/8, 45-b/9
z. o.-ursa 28-a/6, 28-a/8, 28-a/9
zīkr ol-: Anmak, zikretmek
z. o.-ısdur 62-a/6
z. o.-unmışdur 26-b/4, 66-a/2
ziyān ol-: Ziyan olmak
z. o.-maz 33-a/11

on: Sayı (10), on

o. 3-b/6, 6-b/12, 7-b/8, 7-b/12, 15-a/13, 35-a/5, 35-a/10, 35-a/11, 35-a/13, 37-b/8, 37-b/9, 38-a/13, 41-a/4, 42-b/12, 54-b/4, 55-b/13, 74-b/12, 75-a/1, Ek:3/7

onda bir: 1/10 luk kısım

o. b.-i 61-a/13

on biñ: Sayı (10000), on bin

o. 23-a/9

on iki: Sayı (12), on iki

o. i. 35-b/2, 35-b/7, 36-a/7, 36-a/11, 36-b/4, 39-a/6, 40-a/4, 40-a/5, 40-b/11, 60-a/12
o. i.-si 35-b/11
on iki biñ: Sayı (12000), on iki bin
o. 9-a/8, 9-b/6, 16-a/9, 49-a/13, Ek:4/6, Ek:4/8
on sekiz: Sayı (18), on sekiz
o. Ek:1/4, Ek:2/3
onlar: Çokluk 3. şahıs zamiri, onlar
o.-ı 17-a/9
onuñcı: Onuncu
o. 7-b/5, 7-b/7
orta: Orta
o. 21-a/9
o.-sında 20-b/7, 30-b/11, 61-a/11
o.-ya 48-a/4
oruc (F.): İslamın beş şartından biri, oruç
o.-a 4-a/4
o.-dan 16-b/11
oruc dut-: Oru. tutmak
o. d. 6-b/7
o. d.-dı 7-b/11
o. d.-dılar 9-b/10
o. d.-mağı 4-a/6
ot: Ot
o. 38-a/10, 53-b/6
o.-a 53-b/6
o.-dur 53-b/2
o.-lar 60-b/12
otur-: Oturmak
o.-alar 15-a/12
o.-alum 37-a/10
o.-an 57-b/12
o.-dı 5-b/2, 7-b/11, 22-b/4, 25-a/5, 29-a/7, 41-b/8, 41-b/12, 57-a/5, 60-b/6, 61-a/8, 72-b/4, 79-a/1
o.-dığı 58-a/11
o.-dılar 7-b/9, 16-a/8
o.-miş 29-a/9, 71-a/3
o.-sa 26-a/3, 26-a/4
o.-uñ 6-b/11

o.-ur 32-a/10, 58-a/12
o.-urdu 29-b/4
otuz: Sayı (30), otuz
o. 6-b/5, 6-b/7, 6-b/11, 34-b/1, 40-b/9, 41-a/4, 41-a/9, 51-a/9, 54-a/12, 54-b/4, 61-a/5, 61-a/6, Ek:2/9, 67-b/9
o.-ı 6-b/5
oyna-: Oynamak
o.-r 32-b/2
Ö
öd: Öd
ödi sı-: Ödüy patlamak
ö. ş.-dı 67-a/2
ög-: Öğmek, meth etmek
ö.-mezsiz 19-b/2
ö.-mişdür 61-b/8
öğren-: Öğrenmek
ö.-e 27-a/12
ö.-em 28-b/2
ö.-mek 28-a/7
ö.-meklige 31-a/6
öğret-: Öğretmek
ö.-di 11-b/13, 53-b/2
ö.-esin 31-a/6
ö.-düğü 31-a/5
ö.-miş 53-b/8
öğüt: Öğüt
ö. 19-a/11
öğüt vir-: Öğüt vermek, nasihat etmek
ö. v.-di 51-b/9
ö. v.-irlerdi 55-b/13
ögür-: Böğürmek, bağırarak, yüksek sesle haykırmak
ö.-di 3-a/4, 9-b/12, 16-b/2
ö.-dü 10-a/1
öksüz: Öksüz
ö.-celeri 33-b/4
öl-: Vefat etmek
ö.-di 3-b/3, 25-a/11, 27-a/4, 52-a/2, 61-a/6, 67-a/2, Ek:1/3, 67-b/12, 69-a/1, 69-a/4, 77-b/10, 78-a/6, Ek:3/10
ö.-diler 62-a/11, 63-a/1

ö.-dügi 50-a/11
ö.-düginden 41-a/1, 42-a/9, 43-a/1
ö.-düğine 4-a/7
ö.-dügini 4-b/1
ö.-dügünden Ek:1/4
ö.-düklerini 41-a/6
ö.-dür 79-a/6, 79-a/11
ö.-dürdi 25-a/7, 67-a/8
ö.-durdiler 25-a/7
ö.-dürdiyse 21-a/10
ö.-dürdügi 20-a/10
ö.-dürdüğine 79-a/9
ö.-dürdügini 21-a/2, 21-a/7, 21-a/13, 24-a/5
ö.-dürdüñ 42-b/9
ö.-dürdüñüz 20-b/9, 20-b/10
ö.-dürene 20-a/10
ö.-dürdükleri 5-b/13
ö.-dürdüm 33-a/12, 33-b/1, 78-b/8
ö.-dürdüñ 32-b/6
ö.-düre 59-b/13, 78-b/4
ö.-düreler 20-a/5, 64-a/8
ö.-dürelerdi 13-b/4
ö.-düreni 21-a/5
ö.-düresiz 16-a/2
ö.-dürevüz 21-a/5
ö.-dürmedüm 79-a/12
ö.-dürmek 42-b/9, 57-a/7, 57-a/9, 79-a/3
ö.-dürmeklige 64-b/5
ö.-dürmekten 60-a/1
ö.-dürmege 26-b/2, 32-b/6, 78-a/6, 79-a/7
ö.-dürmekten 36-a/8
ö.-dürmesünler 16-b/6
ö.-durmeyince 64-a/7
ö.-dürmezsin 14-b/8
ö.-dürmişler 20-a/12
ö.-dürse 20-a/10
ö.-dürüp 20-a/11
ö.-dürmedük 20-b/4
ö.-ecegini 42-a/4
ö.-en 16-b/8, 47-a/13

ö.-eni 20-a/13, 20-b/1, 20-b/5
ö.-enler 62-b/10
ö.-ince 23-b/1
ö.-üsin 20-a/7
ö.-meden 62-b/1
ö.-medi 42-a/4
ö.-mediler 64-b/6
ö.-mege 16-a/7, 61-b/12
ö.-mek 16-a/3
ö.-memiş 4-a/12
ö.-mesi 51-a/5
ö.-mezden 3-a/4
ö.-miş 42-a/8
ö.-mişdür 43-a/1
ö.-se 20-a/4
ö.-üñ 62-a/11
ö.-üp 25-a/3
ö.-üyi 25-a/12

ölç-: En, boy, hakim, sure gibi nicelikleri kendi cinslerinden seçilmiş bir birimle karşılaştırıp kaç birim geldiklerini belirtmek

ö.-diler 20-b/7

ölü: Vefat etmiş, mefta

ö. 20-b/3, 61-b/13

ö.-den 25-a/8

ö.-lülerini 21-a/4

ö.-müzi 21-a/6

ö.-nüñ 21-a/4

ö.-yi 21-a/9, 21-a/12, 25-a/1

‘ömr (A.): Ömür, hayat

‘ö. 62-b/13, 65-b/3

‘ö.-e 28-a/11

‘ö.-leri 61-b/12

‘ö.üñ 14-b/9, 14-b/11

öñ: Ön, evvel, ön taraf, önce, ileri

ö.-din 15-b/3, 63-a/11

ö.-ince 54-b/8

ö.-inde 32-b/2, 69-b/1, 69-b/10

ö.-ine 29-a/8, 34-a/1, 51-a/1,

54-a/13, 72-b/11

ö.-lerince 66-a/3

ö.-lerine 50-b/11

ö.-üdin 77-b/1

ö.-ünce 27-a/1

ö.-ünden 66-b/4
ö.-üne 33-b/10
öñürdi: Önce, ilk önce, daha önce, ileri
ö. 53-b/8
ört-: Örtmek, kapatmak
ö.-di 78-a/11
örtü: Örtü
ö.-si 54-a/5
ö.-sini 54-b/10
örümcek: Örümcek
ö. 78-b/12, 78-b/13
öt-: Ötmek, ses vermek
ö.-di 32-a/7
öte: Öbür taraf, ileri
ö. 30-a/3, 60-b/8, 73-a/1, 73-a/11, 73-b/3
ötürü: Dolayı, sebebiyle
ö. 38-a/8, 59-b/13
öyle: Öğle
ö. 16-b/8
öz: Kendi, kendisi, varlık; iç, bir şeyin içi, iç yüzü, öz
ö.-inden 6-a/13
özür: Kabahat
ö.-üñüz 36-b/9
‘özür dile-: Af dilemek
‘ö. d.-diler 42-a/9

P

pādişāh (F.): Sultan, hükümdar
p. 19-a/6, 33-a/10, 44-b/9, 46-b/3, 46-b/6, 46-b/10, 60-a/7, 60-a/9, 60-b/1, 61-a/5, 61-a/6, 63-b/9, 63-b/10, 63-b/11, 63-b/13, 67-a/10, 67-a/12, Ek:1/1, Ek:1/3, Ek:1/4, Ek:1/5, Ek:1/9, Ek:1/12, Ek:1/13, Ek:2/3, Ek:2/4, Ek:2/5, Ek:2/6, Ek:2/9, Ek:2/13, 67-b/3, 69-a/13, 69-b/9, 69-b/10, 70-a/5, 70-a/7, 70-b/2, 70-b/4, 70-b/6, 70-b/11, 71-a/2, 71-a/6, 71-b/8, 72-a/10, 72-b/4, Ek:4/10, Ek:4/12, Ek:4/13
p.-ı 44-b/4, 60-a/8, 63-b/8, 66-b/12, 67-a/6

p.-ımı 49-a/13
p.-lar 61-a/10
p.-lardan 61-a/8
p.-ları 49-b/4
p.-lığa 70-b/13, 71-a/7, 72-b/3
p.-lığı Ek:1/13
p.-lığıçün 71-a/9
p.-lık 4-a/9, 19-a/10, 61-a/7, 61-b/4, 67-a/6, Ek:1/3, Ek:1/5, Ek:1/6, Ek:2/1
p.-uñ 60-a/2
pādişāh dik-: Padişah yapmak
p. d.-eler 70-a/7
pahā (F.): Değer, kıymet
p. 25-a/8
p.-cuğ 32-a/7
p.-nüz 34-a/3
pāk (F.): Temiz
p. 70-b/13
pāre (F.): Parça, kısım bölüm
p. 10-a/13, 11-a/9, 11-a/13, 29-a/6, 34-a/10, 34-a/12, 41-b/6, 43-b/5, 49-b/7, 50-a/10, 66-a/12, 70-b/12, 78-a/13
p.-si 11-a/11, 66-b/3, 77-b/5
p.-sini 21-a/9, 53-b/3
p.-siyile 21-a/12, 23-b/6, 25-a/4
pāre eyle-: Parçalamak
p. e.-seler 3-b/11
pāre pāre (F.): Pare pare, parça parça
p. 11-a/8, 77-b/5
parmağ: Parmak
p.-ına 77-a/11
perişān (F.): Dağınık, perişan
p. 46-b/1, 67-b/1
perkit-: Sağlamlaştırmak
p.-diler 44-b/3
p.-dirdi 49-b/11
p.-gil 76-a/2
p.-ince 77-b/2
p.-üp 72-a/8
pes (F.): O halde, öyle ise, ondan sonra

p. 4-a/1, 4-a/6, 5-b/1, 6-b/6, 7-b/4, 8-b/13, 9-a/5, 10-b/3, 11-b/5, 12-a/13, 16-a/13, 16-b/13, 20-b/8, 21-a/6, 22-b/3, 22-b/6, 23-a/11, 24-b/10, 24-b/13, 27-a/11, 31-b/3, 33-b/8, 35-b/2, 38-b/4, 41-b/7, 42-b/12, 43-b/10, 45-a/3, 46-b/6, 46-b/10, 48-a/5, 52-b/2, 53-a/10, 53-b/1, 56-b/9, 59-a/10, 60-b/2, 62-a/4, 62-b/2, 62-b/3, 63-b/12, 64-a/4, 64-b/1, 66-b/12, 68-a/3, 68-b/8, 70-b/7, 70-b/13, 71-a/4, 72-b/6, 73-a/5, 75-a/3, 75-b/5, 76-a/3, 77-b/8, 78-b/4, Ek:3/4, 79-b/3, Ek:3/9

peşmān (F.): Pişman

p. 12-b/13, 63-b/13

peşmān ol-: Pişman olmak

p. o.-dum 11-b/4

p. o.-duñuz 14-a/3

p. o.-up 13-b/10

p. o.-ur 2-b/3, 79-a/10

peydā (F.): Ortada, açıkda

peydā ol-: Ortaya çıkmak

p. o.-dı 42-b/2

peygamber (F.): Rasul, Allah'ın elçisi, nebi

p. 2-b/4, 3-a/1, 3-b/2, 6-a/1, 7-a/9, 7-b/5, 8-a/10, 8-b/2, 8-b/3, 9-b/7, 9-b/8, 9-b/13, 10-a/7, 10-b/11, 11-a/5, 11-a/8, 11-b/13, 12-a/10, 12-b/3, 13-a/5, 13-a/7, 14-b/8, 15-a/2, 15-a/3, 15-a/9, 15-b/8, 15-b/11, 16-a/12, 16-b/7, 16-b/10, 17-a/3, 18-a/3, 18-a/9, 19-a/10, 20-a/8, 20-a/13, 20-b/8, 21-a/7, 21-a/11, 21-b/2, 21-b/12, 23-a/11, 23-b/4, 24-a/2, 24-a/12, 24-b/3, 25-a/6, 25-a/9, 25-b/11, 26-a/8, 26-b/3, 27-a/11, 27-b/4, 27-b/6, 27-b/12, 28-a/2, 28-a/12, 28-b/1, 29-a/3, 29-a/5, 29-a/6, 29-b/1, 29-b/3, 29-b/6, 29-b/9, 30-

a/11, 30-b/6, 30-b/11, 31-a/3, 31-a/9, 31-b/3, 31-b/11, 32-b/4, 33-a/2, 33-b/11, 34-a/7, 35-a/12, 36-b/8, 37-a/7, 37-a/11, 37-b/6, 38-a/1, 38-a/3, 38-b/3, 38-b/7, 38-b/13, 39-a/4, 39-a/5, 39-a/7, 39-b/2, 39-b/10, 40-a/1, 40-a/6, 40-b/1, 40-b/9, 40-b/10, 40-b/13, 41-a/1, 41-a/11, 41-a/13, 41-b/7, 41-b/9, 42-a/2, 42-a/11, 42-a/12, 42-b/5, 42-b/8, 43-a/3, 43-a/6, 43-a/9, 43-a/13, 43-b/1, 43-b/6, 46-a/2, 46-a/7, 46-a/9, 46-a/12, 46-b/2, 47-b/10, 48-a/5, 48-a/9, 49-b/10, 50-a/4, 50-a/10, 50-a/11, 50-b/4, 51-a/5, 51-a/13, 51-b/1, 51-b/6, 52-a/2, 52-a/7, 52-a/9, 53-a/4, 53-a/6, 53-b/8, 54-a/2, 53-b/1, 53-b/8, 54-b/11, 55-a/4, 55-a/5, 55-a/8, 56-a/3, 56-b/13, 57-a/5, 57-a/8, 57-a/11, 57-b/13, 58-a/13, 58-b/2, 58-b/5, 58-b/8, 59-a/2, 59-a/4, 59-a/9, 59-a/10, 61-b/6, 61-b/7, 62-a/1, 62-a/2, 62-a/4, 62-a/12, 62-a/13, 62-b/11, 63-a/5, 63-b/3, 63-b/7, 64-a/1, 64-b/2, 64-b/4, 64-b/10, 65-a/1, 65-a/2, 65-a/10, 65-b/5, 65-b/8, 65-b/9, 65-b/10, 66-a/13, 66-b/3, 67-a/5, 67-a/7, Ek:1/8, Ek:2/12, 67-b/8, 67-b/9, 68-a/6, 68-b/3, 68-b/4, 69-b/8, 69-b/9, 70-a/6, 70-b/3, 70-b/7, 71-a/1, 71-a/8, 71-b/6, 73-a/2, 76-a/10, 77-b/11, Ek:4/1, 79-b/3, 79-b/7, 80-a/4, 80-a/5

p.-den 8-b/8, 24-a/8, 37-a/7, 42-a/1, 43-a/3, 50-a/13, 65-b/8, 66-b/5, 69-a/12, 70-b/10

p.-dür 26-a/1, 26-a/5, 26-a/7, 51-b/4

p.-e 3-a/4, 3-b/12, 4-a/7, 5-b/6, 6-b/1, 6-b/6, 10-a/2, 10-a/6, 10-

b/2, 10-b/10, 11-b/12, 15-a/8, 16-b/10, 16-b/13, 17-a/8, 18-b/6, 24-a/5, 27-a/13, 29-b/5, 30-a/1, 30-a/4, 30-b/6, 32-a/8, 33-b/7, 35-a/6, 40-b/12, 41-b/5, 42-a/6, 42-a/10, 49-b/6, 50-a/3, 50-a/5, 54-b/9, 56-a/2, 58-a/7, 62-a/3, 63-b/8, 65-a/12
p.-i 3-a/6, 10-a/13, 17-b/3, 25-b/9, 30-b/10, 31-a/2, 34-a/3, 41-a/10, 57-b/10, 58-a/2, 58-a/12, 63-a/12, 63-b/12, 64-a/8, 64-b/1, 70-b/4
p.-idür 3-b/6, 3-b/13
p.-imüz 74-a/10
p.-ine 45-a/12
p.-le 35-a/5, 49-b/8
p.-ler 50-b/3, 66-b/5, 67-b/10, 70-b/10
p.-lerdendir 26-b/5
p.-lere 80-a/13
p.-leri 53-a/2, 66-a/8, 69-b/2
p.-lerine 69-a/13, 73-a/3
p.-lerini 58-a/5
p.-lerinün 48-b/8, 48-b/11, 62-b/1
p.-lerün 45-a/5
p.-liğün 10-b/4
p.-liğinda 26-b/3
p.-liğa 69-a/5
p.-liğıla Ek:4/9
p.-lik 3-b/2, 9-b/4, 34-a/6, 43-b/3, 45-b/10, 63-a/6, 65-b/6, Ek:3/11, Ek:2/11, 68-a/6, 68-a/10, 68-b/2
p.-ligine 3-a/5
p.-süz 67-a/4
p.-ümüz 2-a/1, 4-b/4, 20-a/8, 23-b/3, 69-a/6
p.-ümüze 17-b/4
p.-ün 5-b/11, 7-a/12, 10-a/12, 11-b/5, 12-b/12, 13-a/1, 13-b/11, 16-b/4, 24-a/1, 24-a/10, 26-a/1, 34-a/1, 35-a/2, 35-a/3, 37-a/7, 37-b/8, 38-b/5, 39-a/10,

43-a/5, 43-b/8, 46-a/11, 47-a/5, 48-b/2, 50-a/8, 51-a/5, 51-a/7, 51-b/2, 53-a/5, 56-a/8, 58-a/5, 58-a/10, 66-a/12, 66-b/10, Ek:3/2, Ek:3/4, 79-b/13

p.ünüz 7-a/13

pinhān (F.): Gizli, saklı

p. 36-b/2

pīr (F.): Yaşlı

p. 19-b/13, 25-a/6, 25-a/7, 25-a/10, 45-b/1, 61-b/9

p.-den 25-a/9

p.-ler 16-b/3

piryān / pūryān: Kebap

p. 34-b/7, 38-b/11

pūt < büt (F.): Put

p.-a 5-b/1, 8-a/5, 34-a/12, 44-a/13, 49-a/12, 49-b/3, 50-a/4, 63-a/7, 63-b/4, 63-b/7, 63-a/12, 65-a/13

p.-dan 65-a/9

p.-lar 5-a/5

p.-lara 5-a/7

p.-ları 63-a/7, 63-b/4, 72-a/3

p.-larına 72-a/1

p.-larını 63-a/13, 65-a/9, 72-a/2, 72-a/5

puṭhāne (F.): Puthane

p.-den 72-a/7

p.-ye 72-a/1

pūṭperest < bütperest (F.): Putperest, puta tapan

p.-ler 5-a/4, 5-b/4, 44-a/3, 71-b/13

R

Rabb (A.): Tanrı, Allah

R. 10-a/1, 10-a/7, 10-b/12, 11-b/3, 12-b/3, 13-b/8, 15-a/8, 28-a/3, 28-b/1, 37-a/12, 38-a/5, 46-a/2, 46-a/7, 46-a/9, 50-a/7, 58-a/8, 64-a/3, 64-b/11, 65-b/2, 76-a/2, 80-a/12

rāḥat (A.): Üzüntüsüz, tasasız, kedersiz bir haldebulunma

r. 25-b/1

- r.-lîğa 65-a/12
râḥat ol-: Rahat olmak
 r. o.-ayduñuz 65-a/8
 r. o.-ımazın 25-b/5
- Raḥmet (A.): Merhamet, bağıslama, şefkat, acıma
 r.-üñ 13-b/8
raḥmet bıraḳ-: Rahmet salmak
 r. b.-mıṣ 57-a/2
raḥmet eyle-: Bağıslamak, esirgemek, affetmek
 r. e.-ye 2-a/3, 2-b/11
- Raḥmetu'llāhi 'aleyhi (A.): 'Allah'ın rahmeti üzerine olsun' anlamında dua
 r. 1-b/1
- ra'ıyyet (A.): Halk, hükümdar tebası
 r.-den 60-b/7
- rāst (F.): Doğru
rast gel-: Denk gelmek
 r. g.-di 75-a/11
 r. g.-e 74-b/3
 r. g.-ebilesin 72-b/10
 r. g.-medi 75-a/11
- rāygān (F.): Parasız, bedava
 r. 33-a/3, 40-a/9, 52-b/11
- Resūlullāh (A.): Hz. Muhammed
 R.-ı 23-a/8
- rāvi (A.): Rivayet eden, anlatan
 r. 14-b/13, 29-b/11, 33-b/8, 44-a/6, 59-b/10, 65-b/8, 70-a/5, 72-b/4, Ek:3/10
 r.-ler 41-a/7, 43-a/13
- rāzı (A.): Rıza gösteren, Kabul eden, boyun eğen
rāzı ol-: Rıza göstermek, kabul etmek
 r. o.-dı 31-a/13, 56-a/12, 57-a/3
 r. o.-dılar 16-a/7
 r. o.-madı 55-a/7
 r. o.-mazsız 19-b/7
 r. o.-mazuz 17-a/6
- redd (A.): Geri döndürme, döndürülme, geri çevirme, çevrilme, Kabul etmeme
redd eyle-: Kabul etmemek
 r. e.-di 2-a/10
- rencber (F.): Irgatlık
 r.-lik 80-a/10
- reng (F.): Renk
 r. 22-a/4, 22-a/7, 22-a/8, 22-a/13, 22-b/1, 22-b/5, 24-b/7
 r.-de 22-b/2, 22-b/4, 22-b/6
 r.-dür 22-a/6
 r.-e 22-a/5
 r.-i 21-b/11, 21-b/13
 r.-le 55-a/2
 r.-lerden 22-a/4, 22-a/5
 r.-lü 23-a/11
 r.-ü 24-b/6
- resm (A.): Resim
 r. 10-b/10
 r.-e 12-b/11, 16-b/2, 20-b/11, 44-a/1, 64-b/9, Ek:4/12
 r.-in 54-b/12
 r.-ini 22-b/2
- revān (F.): Giden, akan, yürüyen
 r. Ek:4/11
- reyḥān (A.): Fesleğen
 r.-lar 60-b/12
- revā (F.): Uygun, layık
 r. 66-a/1
- rızā (A.): Memnunluk, razılık
 r. 45-a/2
 r.-ñ 10-a/2
 r.-sıñ 16-a/7
- rızḳ (A.): Rızık
 r.-ı 39-b/5
- rivāyet (A.): Nakletme, hikaye etme, söylenti
 r. 28-a/2, 51-b/10, 52-a/6, 51-b/6
 r.-de 30-b/4
rivāyet buyur-: Nakletmek, söylemek
 r. b.-ur 52-a/5
rivāyet it-: Nakletmek, söylemek
 r. i.-erler 4-b/8, 11-a/9, 13-a/2, 22-a/9, 33-b/9, 34-b/4, 41-a/7,

- 43-a/13, 51-b/7, 61-a/7, 61-b/6,
62-b/5, 67-b/1, 67-b/6, 70-b/9,
71-b/12, 74-a/11, Ek:4/1,
Ek:4/8
rivāyet kııl:- Nakletmek, hikaye
etmek
r. k.-ur 1-b/2
- rücu^ç (A.): Dönme, geri dönme,
cayma
rücu^ç eyle:- Dönmek, avdet
eylemek
r. e.-dük 2-a/13
- rūḥ (A.): Can, ruh
r. 3-a/10
r.-ını 41-b/9, 43-a/11
- Rūm (A.): Anadolu
R. 61-b/3
- rūzī (F.): Rızık, azık, nasip, kısmet
rūzī eyle:- Nasip etmek
r. e.-dün 80-a/12
rūzī kııl:- Nasip etmek, kısmet
etmek
r. k.-a 41-a/9
- rüsvā(y) (F.): Rezil
r. 77-a/3
rüsvā ol:- Rezil olmak
r. o.-dılar 25-a/9
- S**
- sā^ç at (A.): Saat, vakit, zaman
s. 11-b/11, 46-a/1, 47-a/3, 47-
b/13, 64-b/8, 74-b/6
s.-de 42-a/10
s.-ini 17-b/11
- şabāḥ (A.): Sabah
ş. 16-a/7, 29-b/5, 37-b/3, 38-
b/5, 39-b/11, 47-b/6, 68-b/3,
72-a/1, 72-a/4, 78-b/6
ş.-dan 16-b/8
- şabr (A.): Tahammül, dayanma,
katlanma, sabır
ş. 76-a/2
şabr eyle:- Tahammül etmek,
dayanmak, sabretmek
ş. e.-di 19-a/2, 30-b/2, 45-a/2
ş. e.-ñ 55-b/12
- ş. e.-yelüm 74-a/7
şabr it-: Sabretmek, dayanmak
ş. i.-ebilmezsin 32-b/8
ş. i.-emeyüp 33-a/6
ş. i.-emezsin 31-a/10, 32-a/2
ş. i.-emezsiz 73-b/8
ş. i.-enlerledür 74-a/7
ş. i.-icilerden 31-a/12
ş. i.-medüñ 13-b/1
ş. i.-medüñüz 14-a/2
- saç: Saç
s.-ı 70-b/13
s.-ına 70-b/12
s.-lu 76-b/1
s.-uma 13-a/13
- saç-: Saçmak, yaymak
ş.-alar 8-b/10
ş.-am 14-b/6
ş.-dı 8-b/12, 9-a/3, 32-a/8
s.-duğunu 10-a/4
ş.-dum 14-b/6
- şadaḳa (A.): Sadaka, zekat
ş. 52-b/12
ş.-lar 61-b/11
- şadāḳat (A.): Bağlılık
ş. 16-b/11
- şaf (A.): Sıra, dizi
şaf çek:- Dizilmek
ş. ç.-üp 75-b/6
şaf dut:- Sıra sıra olmak
ş.-lar d.-arları 79-b/13
- şafā (A.): Saflık, gönül rahatlığı,
gönlün şen olması
ş.-sı 55-b/3
- şāfī (A.): Temiz, arı, halis
ş. 53-a/13
- sağ: Sağ, taraf
s. 18-b/9, 25-a/1
- sağ: Sağ, sağlam, herhangi bir
hastalığı olmayan
s. 9-a/5, 18-b/4
- sağ-: Sağmak, memeyi parmaklar
arasına alarak süt akıtmak
ş.-ardı 23-b/1

- sağır: Duyma yetisini kaybeden, işitme engelli
s.-lar 12-b/5
- sağış: Sayı, adet, miktar, hesap
s. 54-b/3
- şāhib (A.): Sahip, koruyan
ş.-i: 1-b/1, 28-a/9
- şāhiḥ (A.): Gerçek, doğru
ş. 51-b/6
- şāhra (A.): Çöl
ş. 72-b/12
ş.-sında 41-a/4, 41-a/9
ş.-nuñ 73-a/1
ş.-ya 70-a/13, 73-a/5
- şā' iḳā (A.): Yıldırım
ş. 62-a/4
- saḳal: Sakal
s.-ına 13-a/8
s.-uma 13-a/13
- saḳalacaḳ: Suculuk
saḳalacaḳ it-: Suculuk yapmak
s. i.-erdi 70-a/10
- saḳıṭ (A.): Düşük, düşen
s. 20-b/6
- sākīn (A.): Yerleşik
s. 4-b/11
sākīn ol-: Yerleşik olmak
s. o.-ur 65-b/5
- şaḳla-: Saklamak, gizlemek
ş.-dı 53-b/13, 56-b/1, 60-a/3,
68-a/2
ş.-dum 79-a/12
ş.-dılar 39-a/12
ş.-miş 6-a/2, 75-b/5, 79-a/7
ş.-nurdı 70-b/11
ş.-rdum 76-a/9
ş.-rlardı 70-b/9
ş.-rsın 12-b/8
- saḳullılık: Suculuk
s. 70-a/11
- şal-: Salmak, göndermek, yollamak
ş.-dı 57-b/12
ş.-dılar 57-b/4
ş.-ıvirdi 36-a/11
ş.-ıvirdiler 46-b/12
- ş.-ıvirmiş 25-b/10
ş.-up 13-b/11
- şalābet (A.): Sağlamlık
ş.-le 76-b/7
- şalāhiyet (A.): Yetki
ş. 33-b/1
- şalın-: Salınmak
ş.-urdu 55-a/9
- şāliḥ (A.): Dinin kurallarını uyan
ş. 33-a/12
ş.-ler 55-b/8
ş.-lerüñ 45-a/5
- şalla'l-lahu 'aleyhi ve sellem: Hz. Muhammed' in isminden sonra söylenen bir salavat
ş 2-a/1
- şaṭnat (A.): Sultanlık, padişahlık, hükümdarlık
s. 80-a/10
s.-ı Ek:4/6
- Sāmiri: Hz. Musa döneminde İsrail kavmini yoldan çıkarıp buzağaya tapdıran kâfir
S. 5-b/3, 5-b/5, 5-b/11, 6-a/2, 6-a/7, 6-a/10, 6-a/11, 6-a/12, 7-a/10, 8-a/4, 8-a/7, 8-b/3, 8-b/5, 8-b/6, 8-b/8, 8-b/11, 8-b/13, 10-a/3, 10-a/5, 10-a/7, 10-a/11, 14-a/9, 14-a/10, 14-b/3, 14-b/8, 14-b/13, 52-a/7, 53-a/6
S.-den 5-b/9
S.-ye 13-a/7, 14-a/13
- şan-: Zannetmek
ş.-dı 12-a/10, 12-a/13, 43-a/7, 78-a/12
ş.-dık 14-a/8
ş.-dılar 8-a/1, 18-a/9, 35-b/9
ş.-duḳ 14-a/12
ş.-ursuz 56-b/4
ş.-urlardı 55-b/2
ş.-ursın 45-b/5
- şan'at (A.): Sanat, ustalık, hüner, marifet
ş.-ın 53-a/4
ş.-ında 8-b/7

- ş.-ları 70-a/11
ş.-umla 52-b/9
şanç-: Saplamak
ş.-up 47-a/8
sancak: Alay bayrağı
sancağ *çöz-*: Sancak açmak,
bayrak çekmek
s.-lar *ç-üp* 72-b/8
şankim: Sanki
ş. 77-b/3
şapan: Taş atmaya yaran araç, sapan
ş.-a 77-a/9
ş.-ı 77-a/10
ş.-umdur 76-a/9
ş.-uñ 77-a/12
sarāy (F.): Saray
s. Ek:4/6
s.-ına 43-b/9, 57-a/4, 79-a/1
s.-ında 60-a/3
s.-lar 19-a/2, 54-a/8
şarf (A.): Harcama, geçirme
şarf eyle-: Harcamak
ş e.-yem 61-b/3
şarın-: Örtünmek
ş.-urlardı 22-a/13
ş.-dı 22-b/7, 22-b/8, 22-b/9, 23-
a/6
saru: Sarı
s. 78-b/5, 78-b/8
s.-ya 22-a/1
şaru: Sarı
ş. 22-b/8, 55-a/1, 76-a/13, 76-
b/1
şat-: Satmak, Bir şeyi para karşılığı
vermek
ş.-amazın 23-b/9, 23-b/12, 24-
a/11
ş.-arsam 24-a/11, 24-b/11
ş.-mağ 23-b/11
ş.-mazın 24-b/11
şav-: Savmak, devam etmek,
göndermek
ş.-ılır 45-b/7
şavaş: Savaş, mücadele
ş. 35-a/3, 47-b/11
ş.-dan 69-b/7
ş.-ı 44-b/3, 46-b/13, 50-b/7
ş.-larda 51-a/3
şavaş eyle-: Savaş yapmak
ş. e. 34-a/12, 37-a/10
ş. e.-ye 43-b/5
şavaş it-: Savaş yapmak
ş. i.-evüz 36-a/2
ş. i.-mek 66-a/2
ş. i.-mege 34-a/7, 35-b/13, 36-
a/1
ş. i.-meyüz 69-b/4, 69-b/6
şavaş kıl-: Savaşmak
ş. k.-a 77-a/1
ş. k.-abilmez 34-b/3
ş. k.-asın 72-b/5
ş. k.-asız 34-b/12
ş. k.-dı 43-b/11
ş. k.-dılar 49-b/8, 50-b/6
şavaş-: Savaş yapmak
ş.-a Ek:3/6
ş.-ardı 23-b/2
şavul-: Savuşturulmak, geçiştirilmek,
atlatılmak, bertaraf edilmek
s.-sun 44-b/6
şavur-: Savurmak
ş.-a 53-a/8
ş.-dı 15-a/4
ş.-dılar 53-b/13
şay-: Saymak
ş.-dılar 24-b/11
Sāye-bān (F.): Gölgelek, çadır
s. 18-a/8
şebāt (A.): Yerinden kıılmıdamama,
kararından vazgeçmeme
ş.-ı 55-b/10
sebeb (A.): Vasıta, alaka, ilgi
s. 10-a/11, 13-b/2, 17-b/13, 46-
a/3, 47-b/3, 75-b/3
s.-i 2-b/5, 19-b/10, 27-a/12, 33-
a/8
s.-den 4-a/11, 8-a/10, 8-a/12, 9-
b/12, 14-a/8, 22-b/12, 22-b/13,
51-b/3, 52-a/4, 61-b/9, 62-b/9,
75-a/5, 79-a/1

s.-dendür 18-b/7
s.-le 10-a/5
s.-inden 54-b/8
s.-iyile 33-a/13, 64-b/11
sebeb kııl-: Vasıta eylemek
s. k.-ursın 12-b/9
secde (A.): Namazda alını, el ayalarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet vaziyeti, secde
s.-ye 18-b/4, 45-b/13
secde eyle-: Secde etmek
s. e.-ñ 9-a/4
s. e.-seler 18-b/8
secde et-: Secde etmek
s. e.-medük 9-a/8
secde it-: Secde etmek
s. i.-diler 9-a/6, 9-a/8, 9-a/9, 15-b/10, 18-b/2
secde kııl-: Secde etmek
s. k.-asız 48-a/10
s. k.-madı 2-b/7
seç-: Seçmek, ayırt etmek
s.-erdi 79-b/6
s.-mediler 35-b/9
sedd (A.): Set, engel
s.-ini 27-a/8
sefer (A.): Yolculuk, savaş
s. 30-a/3, 30-a/4
s.-den 29-b/12
s.-imüzden 29-b/10
sehel: Az, azcık, pek basit
s. 33-a/11, 70-a/4
sekîne (A.): İsrailoğullarına ihsan olunan bir muciza (tabutla gezdirilir, kendilerine güven, düşmanlarına korku verirmiş).
s. 65-b/12, 66-a/9, 71-b/9
sekiz: Sayı (8), sekiz
s. 35-b/3, Ek:1/1, Ek:2/5
seksen biñ: Sayı (80000), seksen bin
s. 70-a/2, 72-b/7
selâm (A.): Selam, esenlik
s. 30-b/12, 43-a/6, 57-a/4
selâmet (A.): Esenlik

s. 9-a/5
selvâ (A.): Allah'ın İsrailoğullarına ihsanı olan bildircına benzer bir kuş
s. 38-b/8, 38-b/12, 39-b/3, 39-b/6, 40-a/4, 40-a/9
semi'c nâ ve eṭa' nâ (A.): İştittik ve itaat ettik
s. 16-a/5
sen: Sen (Teklik 2. Şahıs)
s. 7-a/1, 7-a/4, 9-b/3, 10-a/9, 11-a/1, 11-a/4, 12-b/7, 12-b/8, 12-b/10, 13-b/9, 14-a/6, 14-a/7, 17-a/4, 17-a/5, 17-b/6, 31-a/10, 32-a/2, 32-b/7, 37-a/9, 38-a/8, 41-b/7, 42-b/9, 45-b/5, 52-b/4, 53-a/11, 56-a/10, 57-a/9, 58-b/5, 76-b/2, 77-b/12, 79-b/2
s.-den 11-a/3, 12-b/6, 14-a/8, 23-b/10, 27-b/9, 28-a/1, 56-a/7, 58-b/5
s.-i 9-b/5, 10-b/4, 14-b/8, 25-a/6, 31-a/3, 42-a/10, 44-b/11, 45-b/6, 56-a/6, 56-a/11, 57-a/9, 57-a/11, 59-a/4, 59-a/5, 77-a/3, 79-b/2
s.-iñçün 10-b/7
s.-sin 12-b/9
s.-üñ 10-a/1, 10-b/12, 11-b/7, 14-a/4, 14-a/7, 14-b/10, 21-a/1, 28-a/1, 28-a/13, 31-a/7, 33-b/10, 45-b/11, 46-a/3, 46-a/5, 46-a/6, 58-a/9, 59-a/4, 64-a/2, 74-b/10, 74-b/12, 77-a/3, 79-a/3, Ek:3/3
s.-üñle 6-b/8, 11-b/7, 11-b/8, 31-a/5, 33-a/5, 58-b/7, 58-b/11
s.-a (saña) 2-a/8, 6-b/8, 7-a/6, 10-b/5, 11-b/3, 12-a/3, 14-b/1, 14-b/2, 28-b/3, 30-a/1, 30-a/7, 30-a/12, 31-a/2, 31-a/5, 31-a/8, 31-b/3, 32-a/2, 32-a/3, 32-b/7, 45-b/5, 45-b/9, 45-b/10, 52-a/13, 52-b/4, 52-b/7, 56-a/11, 57-b/5, 59-a/3, 59-a/6, 68-a/10,

- 68-a/12, 74-b/3, 74-b/4, 76-b/2,
76-b/3
- senet (A.): Dayanılacak şey
s.-leri 33-a/9
- sergerdân (F.): Avare, aylak, perişan
s. 38-a/8, 38-b/1
s.-lik 41-a/9
sergerdânlık çek-: Perişan
olmak
s. ç.-diler 43-b/2
- serhad (F.): Serhat, hudut, sınır
s.-inde 49-a/11
- serleşker (F.): Baş asker
s.-i 27-a/10
- ser-tâ-ser (F.): Baştan başa
s. 60-a/9
- sev-: Sevmek
s.-erdi 44-b/7, 53-a/4
s.-dügümüzi 42-a/2
s.-erlerdi 22-a/13
s.-medüm 2-b/6
s.-mez 51-a/12, 52-a/12, 52-b/6
- şevâb (A.): Sevap, hayır, iyilik
ş.-ı 55-b/12
- sevin-: Mutlu olmak
s.-di 54-a/1, 68-a/10, 68-b/4
- serzeniş (F.): Başa kakma
serzeniş it-: Başa kakmak
s. i.-mek 40-b/7
- seyr (A.): İzleme, gezi
seyr it-: İzlemek, gezmek
s. i.-er 34-a/5
- seyrân (A.): Gezinme
s. 55-a/3
seyrân it-: Gezinmek
s. i.-erdi 55-a/13
- ş1-: Kırmak
ş.-d1 49-b/9, 60-b/3
ş.-dılar 36-b/4, 43-b/12, 50-b/6
ş.-d1rd1 46-a/4
ş.-durd1 46-a/6
- ş1çra-: Zıplamak
ş.-d1 78-b/9
ş.-rd1 37-b/9
- ş1fa-: Sıvamak
- ş.-d1 75-a/9
- ş1fat (A.): Özellik, vasıf
ş. 23-b/7
ş.-1n1 17-b/13
ş.-la 23-a/9, 36-b/4
ş.-lar 24-b/9
ş.-lu 21-b/6, 21-b/9, 23-b/7, 23-
b/11, 35-a/7, 36-a/9
ş.-umuzu 36-a/10
- ş1ğ1n-: Sığınmak
s.-uñ 74-a/7
ş.-up 46-b/2, 72-b/8
- ş1ğ1r: Sığır
ş. 5-a/4, 5-a/5, 21-b/5, 21-b/7,
21-b/9, 23-a/11, 23-b/11, 23-
b/13, 24-b/4, 23-b/5, 24-b/8,
72-a/8
ş.-dan 23-a/13
ş-ı 21-a/8, 21-a/12, 24-a/9, 23-
b/8, 24-a/10, 24-b/1, 25-a/1
ş.-1ndan 24-b/8
ş.-lar1 72-a/11
ş.-uñ 21-b/10, 21-b/13
ş.-lar1na 72-a/12
Ş1ğ1r-ı fâki': Rengi çok sarı
olan sığır
ş. 22-a/2
- ş1hhat (A.): Sağlık
ş.-ine 6-a/8
- ş1n-: Kırılmak
ş.-a 45-a/8
ş.-an 66-b/3
ş.-d1 13-a/8, 60-b/5, 61-a/1, 77-
b/9, 77-b/10
ş.-dılar 13-b/3, 46-a/1, 67-a/1
ş.-mağ 67-a/1
ş.-masın 45-b/13
ş.-m1ş 66-b/2
ş.-up 49-b/11, 77-b/7
- ş1nur: Sınır
s.-lar 61-a/13
- ş1rf (A.): Sadece, yalnız
ş. 38-a/11, 54-a/12
- ş1l-: Silmek
s.-erler 72-a/4

- silâh (A.): Silah
s.-ı 4-b/8
- sipâhi: Süvari
s. 44-a/3
- siz: Siz (Çokluk 2. şahıs zamiri)
s. 5-a/10, 5-b/1, 6-a/12, 6-b/11, 7-a/11, 15-b/13, 18-a/10, 18-a/11, 20-b/1, 20-b/9, 20-b/10, 36-a/3, 36-a/8, 37-a/5, 44-a/13, 44-b/10, 56-b/4, 58-a/4, 71-b/3, 73-b/8
s.-den 63-a/11, 71-a/9, 71-a/10
s.-e 4-b/6, 5-a/11, 5-a/12, 6-b/12, 9-a/3, 9-a/5, 13-b/12, 14-a/1, 19-b/2, 19-b/3, 19-b/5, 19-b/6, 21-a/12, 21-a/13, 21-b/4, 34-b/13, 35-a/1, 39-a/9, 39-a/10, 39-b/5, 39-b/6, 44-b/1, 48-a/12, 63-a/10, 66-a/9, 71-b/8, 73-a/10
s.-i 5-a/12, 31-b/6
s.-üñ 2-b/8, 9-a/1, 9-a/12, 19-b/4, 39-b/12, 63-a/11, 65-a/5
s.-üñdür 37-a/5
s.-üñle 35-b/13, 36-a/2
s.-üñledür 36-b/7, 37-a/3
s.-üñçün 6-b/11, 40-b/5, 71-a/2
- sizcileyin: Sizin gibi
s. 36-b/6
- şoğan: Soğan
ş.-dan 40-a/13
- şohbet (A.): Görüşüp konuşma
şohbet it-: Sohbet etmek, konuşmak
ş. i.-mege 47-a/1
- şol: Sol taraf
ş. 18-b/5, 18-b/9
- şoñ: Son
ş. 54-a/11, 66-b/10
ş-ından 66-a/10
- şoñra: Sonra
ş. 3-a/13, 3-b/3, 4-a/12, 10-a/10, 12-a/12, 14-b/13, 15-b/7, 17-b/11, 18-b/3, 27-a/9, 32-b/1, 32-b/10, 33-a/6, 34-a/2, 34-a/4, 34-a/6, 37-a/7, 38-b/13, 39-a/11, 40-b/10, 40-b/13, 41-a/1, 41-a/10, 42-a/9, 42-a/12, 43-b/1, 43-b/2, 43-b/6, 45-b/9, 46-b/4, 46-b/5, 46-b/6, 47-b/1, 48-a/9, 49-a/10, 50-a/12, 50-a/13, 51-a/12, 51-a/13, 54-a/11, 58-b/4, 60-a/6, 60-a/12, 61-a/6, 62-a/11, 63-b/13, 65-b/6, 65-b/8, 65-b/9, 66-b/5, 66-b/7, 67-a/7, 67-a/13, Ek:1/2, Ek:1/4, Ek:1/5, Ek:1/7, Ek:1/11, Ek:1/12, Ek:2/1, Ek:2/2, Ek:2/3, Ek:2/5, Ek:2/6, Ek:2/8, 68-a/4, 68-b/12, 69-a/12, 78-a/5, 78-a/7, Ek:4/12
- şor-: Sormak
ş.-arsañ 77-a/9
ş.-dı 28-a/4, 30-a/4
ş-duğun 33-a/6
ş.-ma 31-b/2
ş.-masalar 23-b/5
- söyle-: Demek
s. 17-b/8, 21-a/8, 57-b/4
s.-di 2-a/2, 3-b/3, 6-b/10, 6-b/12, 9-b/2, 10-b/1, 11-b/12, 13-a/7, 17-a/1, 25-a/10, 27-b/8, 28-b/5, 32-a/9, 33-b/7, 41-b/13, 44-b/12, 45-a/12, 45-b/3, 57-b/11, Ek:3/5, Ek:3/8, 75-b/2
s.-diler 12-a/7, 17-b/9, 66-b/9, 69-b/8
s.-düginden 51-b/12
s.-dük 52-a/5
s.-düm 21-b/4, 32-a/4
s.-düñ 24-b/9
s.-dürler 3-b/8
s.-medi 2-a/4
s.-mediler 17-a/12, 36-b/6
s.-mek 52-a/1
s.-mesün 2-a/4
s.-miş 75-b/5
s.-mişdür 43-a/4
s.-nen 12-a/4
s.-r 9-b/4, 42-a/3

s.-rdi 77-a/6
s.-rler 3-a/8
s.-rsin 17-a/6
s.-rsiz 7-a/13
s.-sün 56-b/12, 57-a/13, 57-b/2,
Ek:3/3
s.-ye 2-a/2, 8-b/10, 45-b/4, 70-
b/1
s.-yen 45-b/5
s.-yeni 12-a/6
s.-yesin 56-a/10
s.-yicek 5-a/9, 11-b/10, 27-b/12
söyleş-: Konuşmak
s.-em 6-b/8
s.-esin 7-a/5
s.-mekçün 10-b/5
s.-ürek 30-b/2
söz: Kelime
s. 3-a/8, 5-a/13, 11-b/12, 12-
a/4, 12-a/5, 25-a/9, 37-a/11,
41-a/6, 42-a/6, 43-a/12, 45-b/4,
54-a/1, 61-b/6
s.-den 27-b/7, 45-b/3
s.-dür 5-a/13, 42-a/6, 57-a/12
s.-e 49-a/5
s.-i 2-a/2, 3-b/7, 3-b/8, 5-a/9, 7-
a/11, 7-a/13, 11-b/10, 12-a/5,
12-a/7, 25-a/10, 27-b/12, 28-
a/12, 30-a/11, 33-b/7, 42-a/1,
43-a/2, 45-a/13, 45-b/5, 51-
b/12, 52-a/1, 56-a/10, 56-a/12,
69-b/8, 72-a/10, 73-b/8, 77-a/6,
79-a/4
s.-idür 12-a/5
s.-ile 65-a/8
s.-in 35-a/12, 48-b/8, 62-b/1
s.-inden 7-a/13, 36-a/1, 45-a/1
s.-ine 7-a/2, 39-a/10, 47-a/5,
51-b/10, 52-a/4, 53-a/2, 55-a/7,
56-b/5, 63-a/13, 78-a/3
s.-ini 2-a/10, 7-a/7, 7-b/3, 14-
a/11, 17-a/11, 35-a/2, 48-b/11
s.-lerin 8-a/4
s.-lerine 37-a/8
s.-üme 9-a/12

s.-ümüzi 49-a/4, 49-a/6
s.-ün 6-a/7, 28-b/3
s.-üne 11-b/7
s.-iyile 12-b/5, 45-b/12
şu: Su
ş. 1-b/3, 4-a/7, 4-a/12, 26-a/8,
29-a/11, 31-b/10, 32-a/8, 38-
a/11, 38-b/13
ş.-cuğazuñ 32-a/13
ş.-dan 73-a/8, 73-a/12, 73-b/3
ş.-nuñ 4-b/1, 29-a/9, 29-a/10
ş.-suz 73-b/2
ş.-suzluğu 73-b/4, 73-b/5
ş.-suzlıktan 64-b/12
ş.-ya 73-b/1
ş.-yı 27-a/4, 29-a/13, 30-b/7,
40-a/7, 73-a/8, 73-b/2
ş.-yınıñ 29-a/10
ş.-yu 73-b/3
şu çek-: Su taşımak
ş. ç.-erdi 70-a/12
ş ç.-memiş 24-b/5
sucı: Sucu
s. 78-a/10, 78-b/1
suç: Suç, hata, kusur
s.-ını 16-b/6
s.-ların 48-b/5
s.-umuzu 48-a/13
s.-umı 58-b/5
s.-umuzu 14-a/13
şuç: Suç, hata, kusur
s.-ı 32-b/6
ş.uma 32-a/4
şuhuf (A.): Sahifeler, yapraklar
ş. 15-b/8
şun-: Uzatmak
ş.-ardı 34-b/6
şunı: Uzun
ş 76-a/13
şūr (A.): Kıyamette üflenecek boru
ş. 26-a/9, 65-b/4
şūret (A.): Yüz, biçim. tarz
ş. 56-b/7
ş.-de 45-a/4, 75-a/4, 77-a/5

- ş.-inde 8-b/7, 43-a/5, 45-b/1,
46-a/13
ş.-lü 76-b/1, 76-b/11
ş.-te 44-a/6
ş.-üñ 8-b/9
- şusa-: Susamak
ş.-miş 76-b/9
ş.-mişlardı 73-a/7
- şulh (A.): Barış
şulh eyle-: Barış yapmak
ş. e.-di 55-a/5
- sultān (A.): Hükümdar, padişah
s. 22-b/13
s.-a 22-b/6
s.-lara 22-b/10
s.-lık Ek:4/9
- şuvarıl-: Sulanmak, su verilmek
ş.-miş 78-a/12
- Süleymān: Davud peygamberin oğlu
olan çok geniş saltanatı olan melik
peygamber
S. Ek:4/12
- sūz (F.): Ateş, sıcaklık
s.-lık 72-b/13
- sūñü: Süngü, kargı, mızrak
s. 23-a/7
- sür-: Sürmek, yürümek, ilerlemek
s.-di 16-a/12, 49-b/12, 61-b/4,
70-b/8
s.-diler 24-a/1, 47-a/12, 63-a/1
s.-memiş 24-b/5
s.-üp 72-a/11
- süt: Süt
s. 6-a/4, 6-a/6
s.-ünü 23-b/1
- süz-: Süzmek
s.-di 8-b/6
- Ş**
- şād (A.): Sevinçli, memnun
şādılık it-: Sevinmek
ş. i.-diler 72-b/2
şād ol-: Sevinçli olmak
ş. o.-a 22-a/1
ş. o.-dı 56-a/13
ş. o.-dılar 71-b/10
- ş. o.-duğunuñ 2-b/5
ş. o.-dum 2-a/9
ş. o.-madum 2-a/9
- şah tamar: Şah damarı, boynun iki
yanında, kanı başta taşıyan aort
damarlarından her biri
ş. t.-dan 25-a/6
- Şām (A.): Suriye’de bir şehir
Ş. 11-a/10, 18-a/4, 34-a/10, 49-
a/10, 67-b/3
Ş.-da 34-a/10, 49-a/6, 51-a/5,
59-b/11
- şarāb (A.): İçilecek şey, şarap
ş. 78-a/13
ş.-ı 78-b/1
ş.-lar 56-b/3
- şaristān (F.): Cabbarlar isimli cismen
çok büyük kafirlerin yaşadığı şehir
ş.-lara 37-b/2
ş.-larda 36-b/12
ş.-lardan 38-a/2
- şāyed (F.): Eğer, ola ki, olur ki, şayet
ş. 8-a/12, 24-b/2, 38-a/1, 39-
a/11, 45-b/11, 47-b/11, 52-b/6,
57-a/1, 68-a/10, 69-b/2
- şefkat (A.): Başkasının üzüntüsüyle
ilgilenme, yardıma ve sevgiye muhtaç
olanlara karşılıksız olarak merhamet
ve sevgiyle yardım etme, şefkat
şefkat eyle-: Merhamet etmek,
şefkat etmek
ş. e.-di 13-b/7
- şehādet (A.): Şahitlik
ş. 3-b/5
- şehīd (A.): Şehit
Ek:3/9
şehīd ol-: Allah yolundan
ölmek
ş. o.-a Ek:3/6
- şeh(i)r (F.): Şehir, kent
ş. 33-b/13, 37-b/10, 44-a/9, 46-
b/7, 48-b/6, 48-b/7, 48-b/11,
49-b/7, 63-b/8, 63-b/10
ş.-de 62-b/7, 64-b/6

- ş.-den 33-b/12, 37-b/5, 62-b/4, 62-b/6
ş.-e 33-b/10, 33-b/12, 35-b/6, 36-a/6, 40-b/7, 64-b/4
ş.-i 43-b/4, 44-a/3, 64-b/4, 67-a/3
ş.-ine 19-a/5, 44-a/2, Ek:3/6, Ek:3/9
ş.-ini 43-b/13
ş.-inüñ 46-b/11
ş.-ler 60-b/10, 61-a/12, 61-b/3
ş.-lerde 50-a/2, 51-a/3
ş.-leri 48-a/12, 60-a/11
ş.-lerinden 62-a/10
ş.-lerine 62-b/13
ş.-leriyle 64-b/10
ş.-lerle 48-b/6
ş.-lerüñ 35-a/4, 35-b/4, 61-b/1
ş.-ü 44-a/9
ş.-üñ 34-a/13, 63-b/8
şehristân (F.): Kent, büyük şehir
ş. 34-a/10
şekl (A.): Şekil
ş. 5-a/5
ş.-i 74-a/13, 76-b/1
ş.-inde 14-a/9, 14-b/4, 23-a/6, 23-a/8
ş.-üñ 77-a/4
şemâyül < şemâ'il (A.): Huylar, tabiatlar, ahlaklar
ş.-üñ 77-a/4
şenbe (F.): Cumartesi
ş. 48-a/1, 48-a/2
şenbih (F.): Cumartesi
ş. 47-b/11
şerî'at (A.): Doğru yol, Allah'ın emri, ayet, hadis ve icma-i ümmet esaslarına dayanan din kaideleri
ş. 6-b/9, 6-b/11, 7-a/5, 15-b/3, 20-a/8, 53-a/1, 79-b/10
ş.-a 18-b/7
ş.-da 4-b/5
ş.-dan 4-b/4
ş.-ı 18-b/11, 51-a/13
ş.-ıla 79-a/7
ş.-ında 20-a/8, 52-a/9
ş.-ından 50-a/4, 51-b/1, 65-b/11
ş.-ını 63-b/3, 68-a/5
ş.-la 15-b/9
ş.-ların 44-b/1
ş.-larına 19-a/1
ş.-umuñ 18-a/10
şerî'at-ı meşûh : Hz. İbrahim'in şeriatı
ş. 15-b/8
şevket (A.): Ululuk
ş. 79-a/5
ş.-lü 48-b/3
şeytân (A.): Şeytan
ş. 15-a/6, 30-a/9
şikâyet (A.): Sızlanma, yakınma
şikâyet eyle-: Şikayet etmek, yakınmak
ş. e.-di 56-b/8, 56-b/10
şimden: Şimdiden
ş. 32-a/4, 32-b/10, 33-a/6, 34-a/2, 46-b/5, 46-b/6, 48-a/9, 58-b/4
şimdi: Şimdi, şu an
ş. 2-a/6, 2-a/7, 4-a/12, 4-b/6, 4-b/11, 8-a/5, 9-b/4, 11-b/9, 14-a/12, 18-a/2, 18-b/7, 32-a/11, 38-a/12, 38-b/11, 42-a/3, 47-b/3, 48-a/7, 48-b/10, 59-b/3, 60-b/9, 74-b/13
şimdiki: Şimdiki
ş. 17-b/12, 27-b/11, 53-b/10, 60-b/11, 63-a/2
şirk (A.): Allah'a ortak koşma
ş.-den 2-a/13
şol: Şu, o
ş. 6-a/10, 8-a/8, 11-a/2, 15-a/11, 19-b/8, 29-b/8, 32-a/9, 34-a/8, 38-b/10, 39-a/2, 51-a/9, 51-b/8, 54-b/2, 56-b/8, 58-a/2, 59-a/3, 59-b/5, Ek:4/6, Ek:4/11
şöhret (A.): Ün
ş. 56-a/5
şölen: Umumi ziyafet, büyük ziyafet

ş.-i 50-b/10
şöyle: öyle, onun gibi; olduğu gibi
ş. 4-b/8, 11-a/9, 11-b/13, 12-a/8, 12-a/10, 13-a/2, 14-b/5, 15-a/3, 16-b/1, 17-a/1, 18-a/5, 18-a/9, 20-a/2, 21-b/7, 21-b/8, 21-b/12, 21-b/13, 22-a/4, 22-a/5, 22-a/9, 23-b/7, 24-a/3, 25-b/10, 25-b/12, 27-b/3, 29-a/13, 31-b/2, 31-b/10, 32-a/10, 32-a/13, 32-b/10, 33-a/1, 33-b/9, 34-b/4, 35-b/9, 41-a/7, 41-a/12, 41-b/2, 42-a/13, 42-b/1, 42-b/2, 42-b/5, 43-a/4, 43-a/13, 43-b/13, 47-b/13, 50-a/7, 51-b/2, 51-b/7, 52-a/1, 54-a/3, 61-a/7, 61-b/6, 62-b/4, 62-b/10, 67-b/1, 67-b/6, 69-a/7, 70-b/9, 71-b/12, 74-a/11, 79-a/5, Ek:4/1, Ek:4/8, ş.-dür 3-b/5, 26-b/13, 30-b/4, 53-a/3, 63-a/13
şu: Şu (İşaret zamir ve sıfatı)
ş. 53-b/13
ş.-ndan 23-a/3
ş.ña 31-b/4, 54-b/6, 63-a/5
ş.-nlar 48-b/7, 49-a/4, 74-a/3
ş.-nlarıñ 33-a/7
ş.-larıñçün 59-b/8
ş.-nuñ 55-a/5
şuncılayın: Şunun gibi
ş. 45-b/3
şuğl (A.): İş, uğraş
ş. 31-a/8
şübhe (A.): Şüphe, kuşku
ş. 7-a/9
ş.-müz 24-b/2
şübhe it: Şüphelenmek, kuşkulanmak
ş. i.-enler 25-a/13
şübhesüz: Şüphesiz, kuşkusuz
ş. 72-a/9
şükr (A.): Allah'ın verdiği nimetlere karşı memnurluk gösterme, Allah'a teşekkür
ş.-üñle 37-a/9

şükr eyle-: Şükretmek, verilen nimetlere karşı teşekkür etmek
ş. e.-diler 59-b/1, 72-b/2
ş. e.-ñ 55-b/11
ş. e.-yeler 27-b/7
ş. e.-yüp 59-a/2
şükr it-: Şükretmek, verilen nimetlere karşı teşekkür etmek
ş. i.-icilerden 10-b/6
ş. i.-eler 48-b/5
şürü^c (A.): Başlama
şürü^c it-: Başlamak
ş. i.-ecek 31-a/8
T
tâ (F.): Kadar, dek, değin, ne zaman ki
t. 2-b/12, 3-b/4, 3-b/12, 4-b/9, 4-b/10, 6-b/8, 9-b/1, 16-b/2, 16-b/5, 19-a/4, 25-b/5, 26-a/9, 31-b/3, 31-b/4, 37-b/1, 48-a/4, 53-a/8, 58-b/13, 63-a/5, 64-b/13, 65-b/3, 66-b/6, Ek:1/10, Ek:2/8, 68-a/9, 73-a/11, Ek:3/9
ta^c accüb (A.): Şaşırma
ta^c accüb it-: Şaşırma
t. i.-erdi 55-a/4
ta^c aqqul (A.): Akıl erdirme, hatıra getirme
ta^c aqqul it-: Akıl erdirmek, hatıra getirmek
t. i.-diler 17-b/8
ta^c alluqât (A.): Hısımlar, akraba
t.-ı 55-a/12
t.-ından 5-a/3, 58-b/12
t.-uñ 31-a/7
ta^c âm (A.): Yemek
t. 4-a/3, 28-b/8, 30-a/12, 32-b/12, 34-b/8, 34-b/9, 38-a/10, 38-b/3, 40-b/1, 50-b/11
t.-lar 56-b/2, 60-b/13
ta^c at (A.): İbadet
t. 39-b/7
ta^c at it-: İbadet yapmak
t. i.-mediler 47-a/5
tâbi^c (A.): Uyan, boyun eğen
tâbi^c ol-: Uymak, boyun eğmek

- t. o.-ursın 31-b/1
 tabl (A.): Davul
 t. 72-b/8
 tābūt (A.): İsrailoğulları için Hz. Musa'ya gönderilen mukaddes emirlerin konulduğu sandık
 t. 65-b/11, 66-a/3, 66-a/9, 66-b/3, 66-b/4, 66-b/5, 67-a/1, 67-a/3, 67-a/8, 67-a/13, 69-a/1, 69-a/2, 69-a/3, 69-a/4, 61-b/8, 61-b/9, 61-b/10, 61-b/11, 61-b/12, 61-b/13, 66-b/7, 72-a/2, 72-a/3, 72-a/5, 72-a/6, 72-a/7, 72-a/9, 72-a/13,
 t.-a 66-b/13
 t.-ı 68-b/11, 72-b/1
 t.-iñ 43-b/9
 t.-uñ 65-b/12, 65-b/13
 tağ: Dağ
 t. 11-a/3, 11-a/4, 11-a/5, 11-a/8, 11-a/9, 11-a/13, 18-a/5, 18-a/8, 18-a/9, 18-a/11, 18-a/12, 18-b/2, 18-b/3, 18-b/6, 18-b/10, 18-b/11, 76-b/6
 t.a 11-a/2, 11-a/6, 11-a/7, 45-a/7, 49-b/12, 78-b/10
 t.-dan 13-a/2
 t.-ı 18-b/5
 t.-ına 6-b/7, 6-b/10, 9-b/10, 17-a/8
 t.-ında 9-a/2
 t.-ından 39-a/4
 t.-inuñ 7-b/10, 10-a/12
 t.-lar 6-a/1, 79-b/13, 80-a/1
 t.-lara 14-b/13
 t.-udur 11-a/11, 11-a/12, 11-a/13
 t.-uñ 11-a/10, 18-a/12, 45-b/12
 tağıl-: Dağılmak
 t.-dılar 18-a/12, 57-b/3, 70-a/3
 t.-miş 58-a/11
 t.-up 49-b/12
 t.-urlardı 66-a/5
 tağıt-: Dağıtmak
 t.-dı 49-b/9, 60-b/4
 t.-dılar 50-b/6
 tağyır (A.): Başkalaştırma, değiştirme, bozma
 tağyır it-: Bozmak, değiştirmek
 t. i.-diler 17-b/13
 tağayyür (A.): Değişme, başkalaşma
 tağayyür eyle-: Değiştirmek
 t. e.-di 54-b/12
 tağassür (A.): Özlem duyma
 tağassür it-: Özlem duymak
 t. i.-erlerdi 55-b/6
 tağkik (A.): Araştırma, gerçeği araştırma,
 t. 1-b/3, 75-a/12
 tağşil (A.): Hâsil etme, elegeçme
 t. 29-b/12, 29-b/13
 tağşil it-: Hâsil etmek
 t. i.-dügüm 52-b/11
 taht (F.): Hükümdarların oturduğu büyük koltuk
 t. 41-b/4, 41-b/5, 41-b/6, 41-b/10, 42-a/8, 61-b/1
 t.-dan 41-b/10
 t.-ıla 41-b/11, 42-a/7
 t.-ına 61-a/8
 t.-uñ 41-b/8
 tahta < tahte (F.): Kereste, keresteden mamül tahta
 t. 70-b/11, 72-b/4
 t.-sı 13-a/8
 tağkat (A.): Dayanma gücü
 t.-umuz 70-a/1
 tağdir-i ħudā (A.): Allah' ın takdiri
 t. 74-b/11
 tağlep (A.): İstek, dilek
 tağlep eyle-: İstemek, arzulamak
 t. e.-di 31-b/5
 t. e.-diler 15-a/7
 t. e.-miş 52-a/9
 tağlep it-: İstemek, arzulamak
 t. i.-ler 16-a/9
 t. i.-e 25-a/8
 tağlep kııl-: İstemek, arzulamak
 t. k.-dı 60-b/1

Ṭālūt: Allah' ın Benī İsrā'īl' e gönderdiği padişah

Ṭ. Ek:2/13, 70-a/2, 70-a/3, 70-a/8, 70-a/13, 70-b/1, 70-b/2, 70-b/3, 70-b/4, 71-a/2, 71-a/5, 71-a/11, 71-a/13, 72-b/2, 72-b/3, 72-b/4, 72-b/6, 73-a/5, 73-a/8, 73-b/8, 73-b/11, 74-a/9, 74-b/4, 74-b/9, 75-a/1, 75-a/6, 75-a/8, 75-a/12, 75-b/5, 76-a/2, 76-a/4, 76-a/5, 76-a/7, 76-a/9, 76-b/1, 77-b/10, 78-a/3, 78-a/4, 78-a/6, 78-a/7, 78-a/11, 78-a/13, 78-b/4, 78-b/6, 78-b/9, 78-b/10, 78-b/12, 79-a/2, 79-a/8, 79-a/12, 79-a/13, Ek:3/7, Ek:3/10

Ṭ.-a 67-a/6, 67-a/8, 72-b/9, 73-a/3, 74-b/2, 74-b/8, 75-b/10, 79-a/4

Ṭ.-dan 73-b/10

Ṭ.-ı 70-a/6, 70-a/7, 70-b/2, 71-a/2, 72-a/9, 72-b/12, 75-a/8, 79-a/4

Ṭ.-la 72-b/12

Ṭ.-uñ 70-a/12, 70-b/8, 71-a/13, 73-a/2, 75-b/8, 78-a/8, 78-b/5, 78-b/9, 79-a/2

ṭama^c (A.): Tamah, açgözlülük

ṭama^c it-: Açgözlülük yapmak, tamah etmek

ṭ. i.-üp 56-b/7

ṭamar: Damar

ṭ.-ındağı 25-a/11

ṭanıķ: Şahit

ṭ. 7-a/12

ṭ.-lığı 17-a/11

ṭ.-lık 7-b/4, 17-a/10

tamām (A.): Tamam, eksiksiz, tam olma

t. 4-a/2, 4-a/5, 4-a/9, 4-b/1, 5-a/1, 6-b/6, 6-b/13, 7-b/6, 7-b/11, 7-b/13, 9-b/9, 10-b/10, 12-a/1, 12-a/3, 15-b/1, 17-b/7, 20-b/7, 21-a/5, 23-b/7, 24-b/8,

27-a/2, 33-a/6, 35-a/5, 35-a/9, 38-a/8, 40-b/8, 40-b/9, 41-a/2, 42-a/9, 43-b/2, 44-a/1, 47-b/1, 47-b/10, 47-b/13, 48-a/1, 51-a/2, 51-b/2, 58-b/12, 60-a/11, 60-a/12, 64-a/4, 64-b/9, Ek:2/10, 70-a/2, 70-a/8, 72-b/13, 73-a/6, 75-a/11

tamām eyle-: Tamamlamak

t. e.-dük 6-b/5

ṭanışıķ: İstişare, danışma

ṭanışıķ it-: İstişare etmek

ṭ. i.-diler 20-a/5, 36-a/12

Taṅrı / Taṅru: Tanrı, Allah

T. 7-a/6

T.-lık 3-a/13

T.-ñdan 24-b/1

T.-sı 9-a/2

T.-uñla 7-a/5

T.-nuñ 3-b/13, 7-a/7

T.-ñuz 6-a/11, 13-b/12

Taṅrı / Taṅru: Tanrı, Allah

T. 3-a/9, 5-a/11, 9-a/3, 14-b/7, 16-a/1, 17-a/5, 46-b/9, 53-a/9, 63-a/11, 63-b/6, 65-a/3, 70-b/4

T.-dur 3-a/12

T.-ñdan 40-a/12

T.-lar 5-a/8

T.-larıñ 5-a/8

T.-lık 4-a/11

T.-muñ 44-a/11

T.-muz 5-a/5,

T.-muzdur 9-a/6, 65-a/4

T.-ñdan 21-b/5

T.-nuñ 3-a/8, 21-a/3, 31-a/1

T.-ñuz 2-b/8

T.-sı 14-a/10

T.-sunuñ 9-a/2

T.-ya 46-b/5

Taṅrı Te'āla: Allah u Teala

T. 46-b/3

ṭap-: Tapmak, ibadet etmek

ṭ.-arlar 34-a/12

̧.-arları 5-a/4, 5-a/6, 5-b/5,
 49-a/12, 49-b/3, 63-a/7, 63-b/6,
 63-b/10, 63-b/11, 64-b/5
 ̧.-arsız 63-a/11, 65-a/3
 ̧.-dılar 9-a/6, 14-b/7
 ̧.-duğum 65-a/6
 ̧.-duğuz 9-a/11
 ̧.-duğunu 10-a/6
 ̧.-duğları 5-a/7
 ̧.-duğlarıçün 12-a/12
 ̧.-duñuz 14-a/3, 16-a/1
 ̧.-duram 5-b/9
 ̧.-duribilürsem 8-a/5
 ̧.-durmış 52-a/8
 ̧.-mağa 65-a/13
 ̧.-mağı 63-b/4, 64-a/1
 ̧.-mağ 5-b/1, 5-b/7, 50-a/4
 ̧.-mağdan 44-a/13, 63-b/4, 63-
 b/7
 ̧.-mamışlardı 15-a/13
 ̧.-mañ 63-a/12
 ̧.-mazın 46-b/5
 ̧.-miş 13-a/5, 66-b/1
 ̧.-lardur 15-a/12
 ̧.-uñ 14-a/11, 63-a/12
 ̧.-uñuz 65-a/6
 ̧.-up 21-b/1
 ̧araf (A.): Yön
 ̧.-a 30-b/7, 35-a/3, 38-a/1, 62-
 b/12
 ̧.-dan 4-b/12, 37-b/4, Ek:2/7,
 73-b/12, 75-b/6
 ̧.-ına 11-a/10, 49-b/6
 ̧.-ında 73-a/1
 ̧.-ını 18-b/4
 ̧.-ından 8-a/13, 19-a/4, 28-
 b/11, 28-b/12, 34-a/9, 35-b/1,
 39-a/13, 42-b/2, 66-a/9,
 Ek:1/11, Ek:2/2
 Tāreş: Benī İsrāʾīl padişahı
 T. Ek:2/1
 T.-den Ek:2/2
 ̧arīk (A.): Yol
 ̧.-ın 43-a/3
 tārumār (F.): Dağımık, perişan

t. 46-a/1
 taşnīf (A.): Sınıflama, bölümlleme
 t.-i 15-a/6
 t.-idür 72-a/7
 taşnīf eyle-: Sınıflandırmak
 t. e.-di 61-a/1
 taş: Taş
 ̧. 26-a/4, 29-a/6, 30-a/6, 39-
 a/3, 39-a/4, 75-b/2, 75-b/4, 77-
 a/11, 77-a/13, 77-b/2, 77-b/5
 ̧.-a 49-b/12, 77-b/5
 ̧.-da 26-a/5
 ̧.-dan 39-a/6, 40-a/7
 ̧.-dur 76-a/10, 76-a/11
 ̧.-ı 39-a/3, 39-a/5, 40-a/6, 75-
 b/4
 ̧.-ıla 32-b/4
 ̧.-ını 43-a/9
 ̧.-la 77-b/6
 ̧.-lar 76-a/9
 ̧.-lardur 76-a/9, 76-a/10
 ̧.-uñ 29-a/7, 30-b/3, 30-b/5
 taşra: Dışarı
 ̧. 20-a/7, 37-b/5, 40-a/5, 41-
 a/12, 42-a/13, 42-b/1, 45-a/4,
 45-a/7, 46-b/8, 46-b/12, 47-a/8,
 47-a/12, 58-b/10, 64-b/4, 65-
 a/9
 ̧.-sını 43-a/10
 ̧āʿūn (A.): Veba
 ̧. 47-a/3
 ̧.-dan 47-a/13, 47-b/3, 62-b/3
 ̧avar: Davar
 ̧.-ı 19-b/13, 48-a/5, 59-a/9
 ̧.-u 53-a/12
 ̧avīl (A.): Uzun
 ̧.-dendür 71-a/13
 ̧āyiʿfe / ̧āyife < ̧āiʿfe (A.): Zümre,
 tayfa, kavim
 ̧. 3-a/8, 3-a/9, 3-a/12, 7-a/11,
 12-a/11, 34-b/2, 37-a/10, 39-
 a/6, 40-a/6, 49-b/3, 50-b/6, 58-
 a/5, 64-b/10, Ek:4/7
 ̧.-dendür 17-b/7
 ̧.ʾi 35-a/7, 36-b/1

<p> ʔ.-nũñ 5-a/6, 20-b/6, 35-a/10, 62-a/10, 69-a/12 ʔ.-si 73-a/3 ʔ.-sin 17-b/6 ʔ.-sinden 79-a/8 ʔ.-sine 62-a/10 ʔ.-siyile 34-a/7 ʔ.-ye 5-a/2, 20-b/12 ʔ.- yimişsiz 5-a/10 taʕyîn (A.): Ayırma, belli etme, bir memuriyete koyma <i>taʕyîn eyle-</i>: Bir memuriyete koymak t. e.-di 61-b/2 <i>taʕyîn ol-</i>: Belirlemek t. o.-up 39-a/7 taʕyîr (A.): Kabahati yüze vurarak utandırma <i>taʕyîr it-</i>: Utandırmak t. i.-diler 49-a/5 tazarruʕ (A.): Yalvarma t. 16-b/5, 16-a/13, 39-b/2, 66- a/1 <i>tazarruʕ it-</i>: Yalvarmak t. i.-diler 65-a/9 t. i.-eler 48-b/5 tâze (F.): Taze, körpe, yeni t. 25-a/13, 41-b/1 <i>tâze eyle-</i>: Yenilemek t. e.-ye 67-b/9 tecellî (A.): Görünme t.-me 11-a/1 <i>tecellî kııl-</i>: Görünmek t. ʔ.-dı 11-a/7 t. ʔ.-ayın 11-a/3 tecrübe (A.): Deneme, sınama <i>tecrübe it-</i>: Denemek, sınamak t. i.-esin 73-a/4 tedbîr (A.): Tedbir, care t.-ler 60-a/13 tefsîr (A.): yorum t. 1-b/1, 19-b/11, 53-a/3, 79-a/9 t.-inde: 3-b/10 <i>tefsîr it-</i>: Açıklamak t. i.-dürmekde 79-a/9 </p>	<p> <i>Tefsir-i Kebîr</i>: Muḥammed bin Cerîr' in eseri t.k.-ũñ 1-b/1 teftîş (A.): Muayene, kontrol <i>teftîş it-</i>: Kontrol etmek t. i.diler 23-b/4 tehî (F.): boş, marifetsiz, bilgisiz t. 31-b/8 tehlîl (A.): Lâ-İlâhe illallâh sözünü tekrârlama <i>tehlîl it-</i>: Lâ-İlâhe illallâh sözünü tekrârlamak t. i.-mek 79-b/11 tekrâr (A.): Yine t. 2-a/4 telkîn (A.): Öğretme, kulağına anlatma <i>telkîn it-</i>: Öğretmek, kulağına anlatmak t. i.-erler 3-b/8 temâşâ (F.): Bakıp seyretme t. 77-a/6 <i>temâşâit-</i>: Seyretmek t. i.-diler 10-a/13, 15-a/5 t. i.-erdi 50-b/13 <i>temâşâ kııl-</i>: Bakıp seyretme, gezme t. ʔ. 76-b/4 t. ʔ.-urdu 55-a/3 ten (F.): Vücut, beden t.-lũ 76-a/13 tep-: Tepmek t.-diler 49-a/5 tepiş-: İtişip kakışmak t.-erek 29-a/12 terbiyet (A.): Besleyip büyütmek, eğitme terbiyet eyle-: Eğitmek, besleyip büyütmek t. e.-di 68-a/4 tere: Tere t.-den 40-a/12 terk (A.): Bırakma, vazgeçme t.-ini 45-a/1 <i>terk eyle-</i>: Terk etmek, bırakmak </p>
---	--

- t. e.-dük 16-a/6
t. e.-mezüz 9-b/1
t. e.-yüp 65-a/1
terk it-: Terk etmek, bırakmak
t. i.-emediler 63-b/5
t. i.-mediler 19-a/1, 47-a/5, 63-a/13
- tertîb (A.): Tertip, dizme, düzen
t.-ile 42-a/7
- tesbîh (A.): Tesbih
tesbîh it-: Tesbih etmek, zikretmek
t. i.-mek 79-b/11
- tevârih (A.): Tarihler
t.-de 27-a/11
- tevâzu^c (A.): Alçakgönüllülük
t. 45-a/6
- tevbe (A.): Tövbe, Allah'tan günahlara karşı af dileme
t. 53-a/10, 58-b/11
t.-leri 15-b/11
t.-lerini 15-a/10, 16-b/5
t.-müñ Ek:3/1
t.-müzi 15-a/8
t.-ñ Ek:3/3
t.-si 15-a/11, 15-b/2, 15-b/7, Ek:3/5, Ek:3/7
t.-sini 2-a/3
tevbe eyle-: Tövbe etmek
t. e.-düm Ek:3/1
tevbe it-: Tövbe etmek, günahlardan af dilemek
t. i.-diler 16-a/9
t. i.-düm 11-b/3
tevbe kı1-: Tövbe etmek
t. k.-dılar 15-a/6, 59-b/2
t. k.-dum 13-a/1
- tevekkül (A.): İşi Allah'a bırakıp kadere razı olma
tevekkül kı1-: Allah'a sığınmak, bir işi Allah'a havale etmek
t. k.-asın 39-a/8
- tevḥîd (A.): Bir kılma, birleme, Allah'ın birliğine inanma
tevḥîd it-: Allah'ı birleme
t.-i i.-mek 79-b/10
- te³vîl (A.): Sözü çevirme, söze ayrı mana vermeye kalkışma
t.-in 33-a/7
- Tevrîṭ < Tevrât (A.): Hz. Musa' ya inen dört kutsal kitaptan biri
T. 6-b/8, 10-b/2, 10-b/11, 11-b/5, 13-a/1, 13-a/3, 16-b/12, 17-a/1, 17-a/3, 17-b/9, 17-b/10, 18-a/1, 18-a/10, 18-b/1, 20-b/2, 31-a/7, 35-a/13, 51-a/13, 63-a/4, 66-b/1, 66-b/10, 79-b/8
T.-i 16-b/10, 17-b/13, 68-a/4
- tez: Tez, çabuk
t. 55-b/11
- ṭıḡ-: Tıkmak, koymak
ṭ.-dum 2-a/4, 2-b/11
- ṭılsım (A.): Tılsım, esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey
ṭ.-la 72-a/6
- tîmâr (F.): Bakım, tımar
t. 40-a/13
- ṭın-: Ses çıkarmak, söz söylemek
ṭ.-madı 19-a/1, 32-a/5, 38-a/9
- tiz (F.): Çabuk
t. 57-b/2, 78-a/9
- tobra: Torba
t. 76-a/9
t.-dan 77-a/11
t.-sına 75-b/4
t.-sında 75-b/5
- ṭoḡ-: Doğmak
ṭ.-an 5-b/12
ṭ.-ardı 40-a/3
ṭ.-mazdan 16-b/2
ṭ.-miş 41-a/4
ṭ.-urup 5-b/13
- ṭoḡru: Doğru
ṭ. 17-a/12, 30-b/10, 56-b/4, 57-a/13, 72-a/11
ṭ.-luguna 57-b/1
ṭ.-sı 32-a/1
ṭ.-sın 57-b/4, 57-b/11
- ṭoḡrul-: Doğrulmak

 .di 33-a/1
  .dınca 33-a/3
  .tdum 33-b/5
  oğu: Doğu
  .sını 19-a/8
  oķu-: Dokumak
  .sa 80-a/6
  oķun-: Dokunmak
  .di 29-a/9, 29-a/11, 77-b/2
  .diyısa 49-a/2
  .miŗ 54-a/7
  .urdu 23-a/7
  oķuz: Dokuz
  . 80-a/6
  ol-: Dolmak
  .durmiŗ 54-a/9
  .unca 39-b/11
  olaŗ-: Dolaŗmak, gezmek
  .di 27-a/2
  .miŗ 41-b/2
  olu: 1. Dolu, boŗ olmayan
  . 24-b/11
  .sunca 24-b/12, 24-b/13
 2. Dolu
  . 49-b/13
  .dan 49-b/13
  on: Elbise, kılık kıyafet
  . 22-b/2, 22-b/4, 22-b/12, 23-a/5, 40-a/3
  .dur 22-b/11
  .ı 23-a/1
  .ını 54-b/10
  .la 22-b/10
  .lar 4-b/2, 55-b/1
  .ları 40-a/2, 57-b/8
  onat-: S slemek, giydirip kuŗatmak
  .durup 55-a/12
  .ıldılar 46-b/11
  oy-: Doymak
  .maz 28-a/6, 28-a/9, 28-a/11
  .aydı 34-b/9
  .dılar 73-b/5
 toprak /  oprak: Toprak
 t. 62-b/11
 t.-dan 2-b/8

 oprak: Toprak
  . 6-a/13, 8-b/9, 8-b/12, 10-a/4, 14-b/4, 38-a/10
  .a 16-a/12
  .ı 14-b/5, 14-b/6
  .ın 72-a/4
  optağa d ŗ-:  lmek
  . d.-miŗ 47-b/1
 topuk: Topuk
 t.-ına 58-b/1
  opuk: Topuk
  .-ında 37-b/9
 toz: Toz
 t.-ın 72-a/3
 tulđa: Miğfer
 t.-sı 67-b/6
 tulum: Bazı yiyecek ve i ecek i in koruyucu kap olarak kullanılan,  n  yarılmadan b t n olarak y z lm ŗ hayvan derisi
 t. 78-a/13, 78-b/2
 t.-ını 78-a/10
 t.-la 78-a/10
   r (A.): Dağ
  . 9-a/2, 9-b/10, 10-a/12, 17-a/8
   r-ı S na: Sina dağı, Allah' ın tecelli ve Hz. Musa ile tekell m ettiği dağ
  . 6-b/7, 6-b/10, 7-b/10, 39-a/4
  ur-: 1. Ayağa kalkmak
  .up 41-b/13
  uru gel-: Ayağa kalkmak
  . g.-di 25-a/5, 57-a/3, 58-a/12
  . g.-diler 31-b/4, 57-a/5, 57-b/13
  . g.- rlerdi 38-b/6
 2. Durmak
  .-duğları 38-a/10
  uy-: Duymak
  .-madı 30-a/3
  uy r (A.): Kuŗlar
  . 64-a/5
  uzla-: Tuz atmak
  .-nmıŗ 28-b/8
  uzlu: Tuzu fazla olan

ṭ. 29-a/4
tülü: Uzun tüylü
t. 21-b/11
tüm: Tamamı, hepsi
t.-üyle 9-a/9
türbe (F.): Türbe
t.-sine Ek:3/2, Ek:3/4
Türkistân: Türklerin ülkesi, Orta Asya
T. 60-a/8, 61-b/2
T.-a 60-a/4, 60-b/4

U

u: Ve
u. 18-b/1, 80-a/4
ucuz: Pahalı olmayan
u.-lığa 65-a/11
uç: Uç
u.-ı 54-a/12, 66-b/10
u.-ına 23-a/7, 33-b/13
u.-ında 32-b/13, 47-a/9, 78-b/5
u.-ını 6-a/3, 77-a/11
uç: Uçmak
u.-ar 34-a/5, 79-b/12
u.-dı 32-a/8
u.-mağdan 22-b/1
‘Üç: Cabbarlar isimli kâfirlerin başı
‘Ü. 34-b/5, 34-b/6, 35-b/10,
35-b/13, 36-a/2, 36-a/3, 36-a/5,
36-a/7, 36-a/10, 37-b/5
‘Ü.-ı 37-b/7, 37-b/9, 37-b/10
‘Ü.-uñ 34-b/8, 36-a/5
‘Üç bin ‘Unıç: Cabbarlar isimli
kâfirlerin başı
‘Ü. 34-b/4, 35-b/5
‘Ü. -ı 35-b/4, 35-b/8
Üdmüyi: Medine’ de bir dağ
Ü. 11-a/12
uğra-: Uğramak
u.-dı 62-b/12, 73-a/6
u.-dugını 46-b/1
u.-rdı 73-a/12
u.-rsız 36-b/10
u.-yalar 4-b/12
uğraş: Uğraş, mücadele, gayret
u.-mağa 75-b/10, 75-b/11
uğraş it-: Mücadele etmek

u. i.-elüm
uğraş-: Uğraşmak
u.-dılar 66-b/13
u.-mağ 36-b/7
uğrat-: Uğratmak
u.-a 4-a/12
uğur-: Yollanmak, yürümek
u.-duñuz 9-a/11
uğurla-: Uğurlamak
u.-dı 60-a/4
u.-yın 5-b/13
Uhud: Medine’ de bir dağ
U. 11-a/12
‘Ulema (A.): Alimler, ilim sahipleri
‘U. 17-a/1, 25-b/13, 43-a/4, 65-
b/9, 79-a/8
‘U.-ya 79-a/9
ulı: Ulu, yüce
u.-lar 20-a/12
ulı dur-: Büyük durmak
u. d.-urken 2-b/3, 3-a/5
ulu: Ulu, yüce
u. 2-b/8, 11-a/5, 15-b/13, 17-
a/8, 19-b/6, 28-b/13, 30-a/2,
32-b/7, 38-b/9, 44-a/8, 49-b/10,
56-b/2, 63-a/7, 66-b/11, 67-b/3,
67-b/8, 73-a/1
u.-dur 26-b/13
u.-lar 35-a/11, 56-b/3, 57-b/3,
57-b/5, 57-b/7, 57-b/12, 60-a/1
u.-ları 34-b/4
u.-lığına 59-b/9
u.-lar 11-b/13
u.-larını 37-b/11
u.-larumuzu 8-a/3
um-: Ummak, beklemek, ümit etmek
u.-ardı 75-b/8, 76-b/13
u.ardum 59-a/4
u.-arlardı 8-a/1, 20-a/4
u.-arsın 17-b/12
unut-: Unutmak
u.-dı 9-a/2, 29-b/7
u.-dum 32-a/4
u.-durasın 46-a/10
u.-durdı 30-a/9

u.-durmadı 30-a/9
u.-ma 52-b/3
u.-maya 59-b/6
u.-ursuz 19-b/3
ur-: Vurmak
u.-39-a/3
u.-alar 15-b/1, 53-b/4
u.-alum 69-b/2
u.-asız 21-a/13
u.-dı 4-b/9, 32-b/4, 37-b/7, 39-a/5, 53-b/12
-dılar 25-a/2, 25-a/4, 44-a/10, 48-a/5, 48-a/7
u.-duğı 66-b/2
u.-ımadı 45-a/1
u.-ınca 26-a/9, 65-b/4
u.-salar 23-b/6, 53-b/5
u.-sunlar 21-a/9
u.-up 16-b/4, 46-a/2
uş < uşş (A.): Akıl, fikir
u.-ı 11-b/5
u.-lı 60-a/13
uşan-: Bıkmak
u.-dılar 38-b/7, 40-a/9
u.-duğ 40-b/1
utan-: Utanmak, ar etmek
u.-dum 30-a/8
u.-maz 79-a/2
uy-: 1. Uymak, tabi olmak
u.-dur 7-a/7, 34-a/9
u.-durdı 41-a/12
u.-durımadı 63-b/11
u.-durup 37-b/1, 65-b/1
u.-ma 7-a/2
u.-madı 63-b/9
u.-mazuz 18-b/7
u.-uñ 9-a/12, 9-b/12
2. Uyumak
u.-dı 29-a/7, 29-b/5
u.-mağ
uyan-: Uykudan kalkmak
u.-dı 11-b/2, 29-b/6, 68-a/8, 78-b/6
uyar-: İkaz etmek
u.-dı 29-b/6

u.-madı 29-b/2
uyğu: Uyku
u. 42-b/12
u.-da 29-b/1
u.-ya 29-b/4, 41-b/8
u.-yı 68-a/11
uyluğ: Kalçadan dize kadar olan bacak bölümü
u.-ıla 25-a/1
uyu-: Uyumak
u.-mağdan 34-a/5
uz: Uzunluk
u.-nı 37-b/8
uza-: Uzamak
u.-r 34-b/11
uzat-: Uzatmak
u.-dı 35-b/11
uzun: Uzun
u. 65-b/3, 71-a/12, 71-a/13
‘uzv (A.): Organ, vücudun bir parçası
‘u.-ını 15-b/4
‘u.-ıyla 15-b/4
Ü
ücret (A.): Hizmet karşığı verilen para veya mal
ü. 31-b/5
ü.-süz 31-b/7
üç: Sayı (3), üç
ü. 3-a/7, 11-a/11, 22-a/4, 22-a/5, 22-a/6, 28-a/11, 28-b/10, 34-a/10, 34-a/12, 37-b/3, 40-b/10, 42-a/9, 42-b/10, 43-b/4, 43-b/5, 48-a/10, 54-a/11, 64-a/4, 64-b/9, Ek:1/13, 68-a/9, 80-a/7
ü.-dür 3-a/9
üç biñ: Sayı (3000), üç bin
ü. b. 24-b/10
ü. b.-den 24-b/10
üç yüz: Sayı (300), üç yüz
ü. y.-den 70-a/3
üç yüz on üç: Sayı (313), üç yüz on üç
ü. 74-a/9, 74-a/11, 74-b/8
üç yüz biñ: Sayı (300000), üç yüz bin
ü. 15-b/1, 16-a/10

üç biñ altı yüz seksen yedi: Sayı (3687), üç bin altı yüz seksen yedi
ü. 74-a/9
üç yüz otuz biñ: Sayı (330000), üç yüz otuz bin
ü. 9-a/7, 15-a/12
üçüncü: Üçüncü
ü. 3-a/12, 22-b/8, 29-a/2, 45-b/8, 76-a/11
üleştür: Paylaştırmak, bölüştürmek
ü.-di 61-a/2
üst: Üst
ü.-inde 20-a/11, 26-a/4, 41-b/6
ü.-ine 15-a/12, 16-a/8, 18-a/6, 18-a/8, 29-a/7, 32-a/8, 33-b/11, 37-b/7, 43-a/6, 46-b/2, 72-a/2, 72-a/3, 72-a/5, 74-b/5, 75-a/2, 76-b/11, 78-a/11
ü.-lerinde 18-b/12, 39-b/11
ü.-lerinden 16-b/7, 18-b/3, 18-b/6, 18-b/10
ü.-lerine 18-a/9, 38-b/8, 62-b/8, 72-a/5
ü.-üne 25-a/5
ü.-üñüzde n 65-a/7
ü.-üñüze 18-a/11, 39-b/12
üstâd (F.): Üstad, usta
ü. 8-b/7
üş-: Topluca gelmek, toplanıvermek, üşüşmek
ü.-erdi 44-a/1
üşde: İşte
ü. 9-a/3, 37-b/11
üşen-: Üşenmek
ü.-diler 23-a/9
ü.-me 45-b/6
üze: Üzerine
ü. 26-a/13
üzeri: Üzeri
ü.-lerine 35-b/4, 38-a/7, 39-b/1
ü.-lerinden 18-b/11
ü.-lerine 69-b/6
ü.-müzden 44-a/11, 44-b/6, 45-b/7
ü.-müze 71-a/6

ü.-nde 22-b/3, 41-b/4, 42-a/8, 66-b/13
ü.-nden 44-b/3, 45-b/7, 47-b/2, 77-a/13
ü.-ne 3-a/1, 4-b/1, 5-b/12, 6-b/13, 8-b/4, 8-b/10, 10-a/4, 10-a/12, 10-b/2, 10-b/4, 13-a/3, 14-b/6, 16-a/3, 19-a/9, 20-a/6, 20-b/6, 25-a/13, 25-b/13, 26-a/10, 27-b/5, 30-b/3, 31-b/7, 33-b/1, 36-b/3, 39-b/10, 40-b/5, 40-b/8, 41-b/8, 42-b/12, 43-b/4, 43-b/11, 44-a/9, 44-b/9, 44-b/13, 45-a/3, 45-a/8, 45-b/12, 46-a/7, 46-a/8, 47-b/6, 49-a/6, 49-a/12, 49-b/7, 50-a/9, 50-b/5, 50-b/12, 51-a/7, 51-a/13, 55-a/5, 57-b/3, 62-b/7, 62-b/10, 63-a/3, 64-a/3, 65-b/13, 66-b/11, 67-a/4, 67-a/6, 67-a/10, 67-a/12, Ek:1/7, Ek:1/9, Ek:1/12, Ek:2/8, 68-a/1, 68-b/10, 69-b/12, 70-b/3, 74-a/6, 76-a/13, 78-a/2, Ek:4/1, Ek:4/5, 79-b/7, 79-b/13
ü.-nedür 74-b/11
üzeri: Üzeri
ü.-müzden 64-a/7
ü.-müze 71-a/6
ü.-ñüzden 65-a/5
ü.-ñüz 69-b/2

V

vâcib (A.): Gerekli
v. 48-a/4, 52-a/10, 57-a/11, 71-b/3
v.-dür 57-a/9
vâcib ol-: Gerekli olmak
v. o.-dı 34-b/12
va^c de (A.): Bir iş için önden belirtilen zaman, sure, ecel
v. 6-b/12, 14-a/5, 41-a/11
v. 'i 42-a/1
v.-me 14-a/2
v.-si 6-b/6
v.-sine 8-a/2, 8-a/6

v.-ye 8-a/12
va‘de eyle-: Zaman belirlemek
v. e.-dük 6-b/5
v.-ler e.-medi 13-b/13
va‘de it-: Müsaade etmek
v. i.-miş 6-b/1
v. i.-mişdür 36-b/1
vāfir (A.): Çok, bol
v. 73-b/5
vaḥy (A.): Bir fikrin veya emrin Allah tarafından bir peygambere bildirilmesi
v. 27-b/13, 38-a/5
vaḥy eyle-: Bildirmek
v. e.-di 33-b/10
vāḳi‘a (A.): Gerçek, gerçi, her ne kadar
v. ‘i 77-b/11
Vaḳfeyye dur-: Hacıların Arafatta durmaları
v. d.-urlar 26-b/6
vāki‘ (A.): Vuku bulan, olan
v. 12-a/11, 19-b/9, 20-b/8, 24-a/6
vāki‘ ol-: Vuku bulmak
v. o.-an 71-b/10
v. o.-dı 39-a/13, 59-b/11, 68-a/9
vaḳt (A.): Vakıt
v. 3-b/7, 4-a/1, 4-b/13, 7-b/5, 13-a/8, 15-a/11, 20-b/5, 20-b/6, 25-b/6, 35-a/12, 37-a/1, 41-a/10, 42-a/10, 50-a/11, 53-a/6, 56-a/2, 61-a/1, 66-b/2, 68-a/1, 68-b/6, 73-a/6, 74-a/11, 74-b/5, 74-b/9
v.-de 5-b/13
v.-den 2-b/12, 4-b/10
v.-e 4-b/10, 7-b/8
v.-i 2-a/12, 4-a/3, 16-b/8, 18-a/3, 41-a/11, 73-a/6
v.-in 6-a/10, 6-b/2, 30-a/6, 34-a/8, 36-b/13, 47-b/9, 49-a/9, 51-a/11, 56-a/8, 51-b/8, 52-a/6, 53-b/11, 58-a/2, 62-a/12, 63-a/7, 76-a/1

v.-inde 29-b/3, 50-b/9
v.-lerinde 61-b/10
vallāhi (A.): ‘Allah için, Allah hakkı için’ manasına gelen büyük yemin
v. 20-b/4
Vallāhu ā‘lem (A.): Allah bilir ki
V. 62-a/9
var: Var, mevdud
v. 6-b/7, 9-b/2, 9-b/4, 20-b/10, 27-b/10, 28-a/4, 29-a/8, 34-a/10, 48-a/2, 57-b/1
v.-dı 19-b/13, 20-a/1, 23-a/13, 28-b/4, 33-a/10, 44-a/4, 49-b/4, 64-a/11, 65-a/4, 68-b/5, 79-a/6, Ek:3/7
v.-dur 4-a/9, 27-b/13, 28-a/12, 28-b/13, 34-a/11, 38-b/12, 46-a/5, 48-a/8, 74-b/13, 75-a/4, 78-b/2
v.-ıdı 5-b/3, 11-a/5, 32-b/3, 34-b/1, 34-b/4, 35-a/10, 35-a/11, 37-b/8, 37-b/9, 44-b/4, 44-b/7, 47-a/6, 49-a/11, 49-b/1, 49-b/3, 49-b/7, 49-b/8, 49-b/9, 49-b/10, 54-a/4, 54-a/5, 56-a/4, 59-b/12, 61-a/4, 61-b/9, 61-b/10, 63-a/8, 63-b/9, 64-a/12, 65-b/11, 65-b/12, 66-b/12, Ek:1/2, 67-b/5, 67-b/13, 70-a/12, 72-b/12, 74-a/11, 80-a/6
v.-miş 36-b/12, 74-b/10, 74-b/11
v.-sa 8-b/1, 16-b/12, 19-a/5, 39-a/8, 44-a/2, 46-b/8, 46-b/11, 47-a/12, 47-b/5, 54-b/11, 59-a/11, 79-a/5
var-: Varmak, gitmek
v. 37-a/9, 45-b/6
v.-a Ek:3/6
v.-acak 11-b/10
v.-alar 35-a/9, 43-b/6
v.-alum 37-b/11, 75-a/7
v.-an 7-a/12
v.-asın 7-a/4, 33-b/10
v.-asız 34-b/12

- v.-dı 4-a/11, 18-b/10, 29-b/4, 41-b/8, 43-b/11, 78-b/5
v.-dığını 27-b/11
v.-dılar 18-b/4, 29-b/3, 33-b/13, 41-b/3, 42-b/13, 52-a/10, Ek:3/9
v.-duğça 78-a/2
v.-ıbilürüz 37-a/1
v.-ımazuz 36-b/13
v.-ınca 19-b/5
v.-mağa 50-a/6
v.-mak 36-b/7
v.-mağdan 25-b/9
v.-mayınca 25-b/5, 28-b/6
v.-mazdan 77-a/13
v.-miş 43-b/9
v.-sunlar 36-a/9
v.-uñ 40-b/4, 40-b/7, 55-b/11
v.-up 36-a/12, 43-b/4, 79-a/13
v.-urdu 24-a/6
v.-urlar 26-b/6
v.-urlardı 40-a/4
- vāriş (A.): Mirasçı, kendisine miras düşen
v.-leri 20-a/3
- vāşī (A.): Bir ölünün vasiyetini yerine getirmeye memur edilen kimse, yerine bırakmak
vaşī eyle-: Yerine bırakmak
v. e.-di 40-b/12, 42-a/13
- vaşiyet (A.): Vasiyet
v. 4-b/13
v.-ler 16-a/7
- vaşf (A.): Bir kimsenin veya bir şeyin durumu
v.-ın 36-b/8
v.-ını 37-a/2, 49-b/4, 76-b/6
v.-ını 69-b/12
vaşf eyle-: Vasfetmek, özelliklerini söylemek
v. e.-sün 24-b/2
- vaṭan (A.): Yurt
v. 50-a/2
- vāz (A.): Bırakma
v. 56-b/6
- vaʿz (A.): Dini öğüt
vaʿz u naşihat eyle-: Vaaz ve nasihat etmek
v. e.-ye 27-a/13
- vazʿ (A.): Koyma, konulma
vazʿ eyle-: Koymak
v. e.-di 61-b/1
- vebā (A.): Täun, salgın hastalık
v. 47-a/2, 62-b/2
- vech (A.): Sebep, ilgi, münasebet, vasıta; yüz
v. 8-b/4
v.-ile 2-b/4, 6-a/5, 6-b/6, 8-a/4, 11-a/13, 16-a/11, 18-b/9, 21-a/10, 24-b/6, 25-a/9, 34-b/10, 35-a/8, 37-a/10, 38-a/9, 38-a/10, 41-a/6, 43-a/4, 45-b/11, 47-a/2, 48-b/2, 49-a/1, 53-b/6, 55-a/9, 55-b/13, 61-b/3, 64-b/7, 72-a/6, Ek:4/6, 79-b/11
v.-dür 25-a/13
- vefā (A.): Sözünde durma
vefā it-: Sözünde durmak
v. i.-esin 77-b/12
- vefāt (A.): Ölüm
v.-ı 41-a/6
vefāt it-: Ölmek
v. i.-düginüñ 43-a/3
- velī (A.): Ermiş, veli
v.-dür 25-b/11
- veyāhūd (F.): Veya, isterseniz, iyisi
v. 3-b/10
- ver-: Vermek
v.-mişlerdi 17-a/9
- veya: Veya
v. 51-b/13, 70-b/11
- vezīr (A.): Eskiden bakanlık görevini üstlenen kişi
v. 63-b/12
v.-i 61-a/4
- vezne (A.): Tartı, terazi
vezne eyle-: Ölçmek
v. e.-diler 20-b/7
- vilāyet (A.): İl

v. 19-a/5, 38-a/5, 38-a/7, 61-a/12, Ek:3/10
v.-de 35-b/12, 79-a/5
v.-e 19-a/10, 48-b/9
v.-i 61-a/3, 67-b/3
v.-ümde 79-a/10
v.-inde 34-a/10
v.-inden 11-a/10
v.-ine 60-a/10, 60-a/12
v.-ini 27-b/4, 35-a/1, 60-a/8, 60-b/6
v.-lerinde 33-a/9
v.-ümde 60-a/2

vir-: Vermek

v. 52-b/7, 56-b/7, 69-b/1
v.-di 10-a/8, 12-b/13, 14-b/7, 19-a/4, 30-b/12, 43-a/6, 43-b/3, 49-a/1, 52-b/1, 56-a/6, 57-a/4, 57-b/8, 61-b/12, 64-b/3, 65-b/3, 65-b/7, 67-a/6, Ek:2/11, 68-a/6, 70-a/7, 71-a/10, 72-b/9, 74-b/4, 76-b/5, 77-b/9, 77-b/13, Ek:3/11, 79-b/1, 79-b/9, 79-b/12
v.-digi 19-b/2, 26-b/11, 48-b/4, 75-a/10
v.-diğini 27-b/4
v.-diler 17-a/12, 44-b/9, 60-a/5
v.-dügi 27-b/6
v.-dügim 56-a/11
v.-dügini 10-a/5, 68-b/2
v.-dügüm 10-b/5, 74-b/5
v.-dügün 50-a/7, 80-a/13
v.-dük 19-a/9, 51-a/9, 54-b/2, 79-b/6
v.-düm 74-b/3
v.-dün 28-a/3
v.-e 18-b/13, 38-a/1, 45-b/10, 68-a/10, 69-b/9
v.-ecek 25-a/1
v.-eler 7-b/4
v.-em 76-b/2
v.-emeye 39-b/5
v.-en 39-b/5
v.-esin 77-b/12, 80-a/13

v.-esiz 23-b/12
v.-evüz 11-b/9
v.-eydi 55-b/4
v.-eyin 56-a/11
v.-gil 76-a/2
v.-ildi 10-b/2, Ek:4/10
v.-ilmedi Ek:4/9
v.-irdi 19-a/11
v.-irdiler 52-a/3
v.-iyavuz 35-a/9
v.-medi 24-b/11, 52-b/10, 52-b/11
v.-mediler 32-b/13
v.-mege 57-a/3
v.-mek 23-b/13
v.-mem 52-b/12
v.-memiş 25-b/12
v.-meye 55-a/7
v.-meyince 21-a/5, 31-b/5
v.-mezdi 20-a/2
v.-mezin 23-b/13, 24-a/12, 24-b/10, 52-b/12
v.-mezlerdi 20-a/11
v.-mezseñüz 24-a/2
v.-miş 60-a/2
v.-mişdür 34-b/13, 48-a/12, 53-b/6
v.-sün 14-b/12
v.-sünler 7-a/8
v.-ün 17-a/10, 24-b/12
v.-ür 71-b/2
v.-ürin 24-b/12
v.-ürler 47-b/5

Y

yâ (A.): Ey, hey, ya

y. 2-a/2, 2-a/8, 5-a/7, 6-a/11, 7-a/4, 8-a/6, 8-a/7, 9-a/11, 10-a/1, 10-a/7, 10-b/3, 10-b/12, 11-a/1, 11-b/3, 11-b/7, 12-a/2, 12-a/3, 12-b/3, 13-a/9, 13-b/8, 13-b/12, 14-a/4, 14-b/8, 15-a/8, 15-a/10, 15-a/11, 15-b/13, 16-a/6, 16-b/10, 17-a/4, 17-b/6, 18-b/11, 19-a/12, 21-a/1, 21-a/8, 21-a/11, 21-b/1, 21-b/5, 21-b/9,

- 24-a/13, 24-b/1, 27-b/8, 27-b/13, 28-a/3, 28-a/12, 28-b/1, 28-b/6, 29-b/10, 30-a/6, 30-b/13, 31-a/6, 32-a/2, 32-b/7, 33-b/6, 33-b/10, 34-a/2, 34-a/9, 34-b/11, 35-a/6, 36-b/10, 36-b/12, 37-a/9, 37-a/12, 37-b/12, 38-a/5, 38-b/6, 39-a/2, 39-b/8, 39-b/13, 40-a/10, 40-a/11, 42-a/4, 42-a/5, 42-a/10, 43-a/8, 43-b/1, 44-a/10, 44-b/5, 45-b/4, 46-a/2, 46-a/7, 46-a/9, 46-b/6, 50-a/7, 52-a/11, 53-a/11, 53-a/12, 57-a/6, 58-a/8, 58-a/9, 58-a/13, 58-b/1, 58-b/3, 58-b/7, 58-b/10, 59-a/2, 59-a/6, 62-a/9, 64-a/2, 64-a/3, 64-b/11, 65-b/2, 68-a/8, 68-a/12, 69-a/12, 69-b/11, 70-b/3, 75-a/3, 75-b/3, 76-a/2, 76-a/6, 76-b/1, 79-a/2, 79-b/1, 79-b/2, 80-a/12
- ya: Yahut, veya, ya da, ya
y. 3-b/11
- ya da: Seçeneği, çeşitliliği veya tercihi belirten söz
y. 39-a/9
- yabān (F.): Çöl, sahra
y.-da 26-b/2
y.-lara 14-a/9
y.-larda 26-a/12, 65-b/4
- yağ: Yağ
y. 74-b/6, 75-a/3, 75-a/9, 70-b/10, 70-b/11
y.-da 70-b/12
y.-ıdı 70-b/9
- yağ-: Yağmak
y.-dı 39-b/3, 49-a/9
y.-durdı 38-b/8
y.-durma 64-a/4
y.-madı 64-a/5
y.-maya 39-a/11
y.-maz 39-b/2
- yağı: Düşman
y.-lar 67-b/2
- yağmur: Yağmur
y. 64-a/3, 64-a/5, 65-a/11
y.-ı 64-a/4
- yağurdur-: Yağdırmak
y.-duğ 49-a/6
- yāhūd (F.): Yahud, veya
y. 3-b/11, 20-a/9, 21-a/5, 26-b/1, 52-b/12, 55-b/4, 57-b/10
- Yahūdi (A.): Yahudi, Musevi
Y.-ler 17-b/12
- yağ-: Yakmak
y. 53-a/12
y.-ar 53-b/5
y.-arları 19-b/4, 48-a/3
y.-avuz 8-b/5
y.-dı 8-b/6, 15-a/3, 49-a/2, 49-a/10, 62-a/4
y.-dura 53-a/8
- yağın: Yakın, uzak olmayan
y. 41-b/3, 53-a/5, 67-b/10
y.-ına 20-b/4
y.-ındağı 20-b/12
y.-ulu 20-b/11
yağınrağ dur-: Yakın dur
y. d.-ur 51-b/10
- yağlaş-: Yaklaşmak
y.-dı 41-a/11, 56-a/1
y.-ıcağ 42-a/12, 40-b/12, 73-a/7
y.-ınca 47-b/9
y.-mış 4-a/4, 61-b/12
- Ya'kūp: Hz. Yakup peygamber
Y. 51-b/5
Y.-a 51-b/4, 51-b/6
- yağūt (A.): Çeşitli renkleri olan kıymetli bir süs taşı
y. 54-a/9
y.-dan 13-a/4
- yalan: Yalan
y. 3-b/3, 42-a/6, 66-b/9
- yalanla-: Tekzip etmek
y.-dılar 63-a/12
- yalancı: Yalan söyleyen
y. 3-b/2
- yalıncağ: Çıplak, üryan, cascavlak
y. 40-a/1

- yalıñuz / yaluñuz: Yalnız
y. 9-b/3, 22-b/3, 64-a/1, 76-a/3
y.-ca 41-b/13
- yalvar-: Yalvarmak, dua etmek
y.-a 59-a/6
y.-alar 48-b/5
y.-dı 31-a/9, 58-b/8, 59-a/3
y.-dılar 18-b/1, 65-a/9
y.-duklarınıñ 59-a/6
y.-sañuz 65-a/4
y.-up 70-a/4
- yan: Taraf
y.-ında 70-a/13
y.-ımı 18-b/5, 31-b/10
- yan-: Yanmak
y.-ar 11-b/1
y.-arsa 53-a/13
y.-dı 15-a/4, 48-a/7, 53-b/12
y.-dılar 12-a/9
y.-ınca 55-b/1
y.-madı 48-a/6
y.-mayaydı 53-a/9
y.-maz 53-a/13
y.-mazdı 48-a/4
- yaña: Taraf, cihet, yön; yana
y. 18-b/5, 18-b/9, 24-a/9, 28-b/2, 29-a/13, 30-b/8, 33-b/12, 38-a/12, 41-b/10, 46-b/8, 46-b/12, 73-b/12, 78-b/13
y.-dan 44-b/12
- ya'ni (A.): Sözüñ kısıası, doğrusu, senin anlayacağıñ
y. 1-b/5, 2-a/6, 2-a/11, 3-a/3, 5-a/8, 6-a/10, 6-a/12, 6-b/4, 7-b/1, 9-a/1, 9-a/11, 9-b/12, 10-a/1, 10-a/9, 10-b/4, 10-b/11, 11-a/1, 11-b/2, 12-a/3, 12-a/6, 12-b/3, 13-a/10, 13-a/13, 14-a/4, 14-b/3, 15-a/2, 15-b/13, 17-b/6, 19-a/7, 19-b/2, 20-a/9, 21-a/12, 21-b/1, 21-b/5, 21-b/7, 24-b/1, 24-b/4, 24-b/7, 25-b/4, 26-b/5, 28-b/6, 29-b/10, 30-a/6, 30-b/1, 31-a/4, 31-a/10, 31-a/11, 31-b/1, 31-b/12, 32-a/2, 32-a/3, 32-b/10, 33-a/3, 33-a/5, 33-b/12, 34-b/11, 35-a/11, 36-b/9, 36-b/12, 37-a/3, 37-a/9, 37-a/12, 38-a/7, 39-a/2, 39-b/12, 40-a/11, 40-b/3, 48-b/13, 49-a/4, 49-a/5, 52-b/8, 52-b/9, 54-b/1, 54-b/3, 55-a/12, 55-b/7, 58-a/4, 58-a/5, 59-b/8, 63-a/10, 66-a/8, 69-a/11, 71-a/5, 71-a/9, 71-b/7, 73-a/10, 76-a/1, 79-b/2, 79-b/5, 79-b/10, 80-a/3
- yap-: Yapmak, inşa etmek
y.-dı 60-b/11, 61-a/12
y.-durdı 61-b/2
y.-durmışlardı 19-a/3
y.-mışdur 27-a/9
- yapış-: Yapışmak
y.-dı 13-a/9
y.-ışma 15-a/2
y.-mayın 13-a/13
- yaprağ: Yaprak
y.-larla 41-b/1
- yarat-: Yoktan var etmek, yaratmak
y.-ıldı 2-b/8
y.-ıldum 2-b/8
- yara-: Uygun gelmek, yaramak
y.-r 70-b/13
- yaradan: Allah, yoktan var eden
y. 63-a/10
- yaramaz: Yararsız, boş, uygunsuz
y. 7-a/1, 32-a/1, 45-a/8, 45-a/13
y.-dı 60-a/7
y.-lığın 56-b/5
y.-lıktan 68-b/9
- yarağ: Hazırlık, silah
y. 28-b/7, 35-a/10, 76-a/7, 76-a/8
y.-ı 54-b/13, 67-b/7
y.-ıla 76-b/9
y.-ın 35-a/2, 72-b/6
y.-ımı 54-b/10
y.-um 76-a/8, 77-a/8
y.-uñ 77-a/8
- yardım: Yardım, destek

- y. 74-b/8
yarı: Yarım, yarı
y.-sını 76-b/3
yarın: Ertesi gün
y. 39-b/5
yarındası: Ertesi, ertesi gün
y. 4-a/6, 20-a/12, 47-b/6, 48-a/1, 72-a/4, 78-b/4, 78-b/8, Ek:4/7
yarlığa: Bağışlamak, aff etmek
y. 13-b/8
y.-nmağ 16-a/9
yaru: Yarı
y.-sı 78-a/6
yas: Yas, üzüntü, keder
y. 20-a/12
yaşı: Düz
y. 29-a/6, 30-b/3
yaş: Yaş
y. 58-a/1
y.-ına 68-a/5
y.-ında 50-a/11, 50-a/12
y.-ından 41-a/4, 41-a/5
yaşa-: Yaşamak
y.-miş 21-b/8
yaşıl: Yeşil
y. 22-a/13, 22-b/1, 22-b/2, 22-b/7, 26-a/3, 26-a/4, 41-b/1
y.-dan 22-b/2
yaşlu: Yaşlı
y. 21-b/9, 23-a/11
yat-: Yatmak
y.-acağ 3-b/8
y.-anı 78-a/12
y.-dı 41-b/8, 78-b/4
y.-duğı 78-a/7, 78-a/12
y.-miş 64-a/10
y.-sa 3-b/6
y.-ur 47-a/8
y.-urdu 25-a/3, 68-a/7
yavu kul-: Kaybetmek, yiyirmek
y. k.-dı 42-b/5, 70-a/13
yavuz: Kötü, fena, kötülük
y. 34-b/2, 46-a/6
yayağ: Yaya, yüreyerek giden
y. 45-a/11
yayan: Yaya, yüreyerek giden
y. 29-a/5
yaz-: Yazmak
y.-duğ 10-b/8
yazıl-: Yazılmak
y.-dı 40-b/6, 69-b/6, 69-b/12
y.-ıcağ 69-b/3
y.-miş 13-a/3
y.-up 10-b/2
yazu: Ova, sahra, ıssız kır
y.-sında 41-a/6, 59-b/11
y.-sından 41-a/2
ye-: Yemek
y.-di 80-a/10
y.-mekden 40-b/1
y.-rlerdi 38-b/6
Yecūc Mēcūc (A.): Kurānda adı geçen iki kavim adı
Y. M. 27-a/8
yedi: Sayı (7), yedi
y. 43-b/1, 43-b/2, 51-a/2, 60-b/7, 68-a/4
yeg: Daha iyi, üstün
y.-dür 16-a/3, 55-b/12
yegle-: Üstün tutmak, tercih etmek
y.-di 71-a/9
Yehūd (A.): Yahudi
Y.-dan 3-b/4
yek (F.): Tek, bir
y. 23-a/4, 48-a/2
yemek: Yemek
y. 50-b/8
Yemen: Yemen
Y.-den 28-b/12
yen-: Galip gelmek
y.-di 56-b/3
y.-dügini 14-a/12
yeni: Yeni
y. 2-a/7
yeñi: Yeni
y. 61-a/2
yer: Yer, ülke, yurt, memleket
y. 16-a/12, 24-b/5, 31-b/9, 32-a/5, 35-b/3, 38-a/12, 41-a/12,

- 48-a/8, 51-a/1, 58-a/13, 58-b/2, 58-b/4, 58-b/6, 58-b/9, 58-b/12, 58-b/13, 80-a/10
y.-de 14-b/4, 23-a/12, 23-b/8, 23-b/10, 24-b/3, 28-a/13, 30-b/3, 31-b/13, 38-a/8, 38-b/3, 38-b/12, 41-b/7, 43-b/2, 64-a/9, 72-a/1, 72-a/13, 78-a/7, 78-a/11
y.-den 8-b/9, 8-b/12, 25-a/5, 30-a/3, 30-b/4, 37-b/9, 40-a/4, 40-a/5, 40-a/12, 40-b/6, 43-b/4, 50-b/12, 51-a/1
y.-dür 28-b/11, 38-a/13
y.-e 13-a/6, 13-a/8, 16-b/3, 18-b/4, 18-b/9, 20-b/3, 25-b/5, 25-b/8, 26-a/3, 26-a/13, 28-b/6, 40-a/4, 41-b/12, 42-a/2, 46-a/3, 48-b/12, 52-a/5, 53-b/10, 55-b/2, 58-a/11, 58-a/13, 58-b/2, 58-b/6, 58-b/9, 58-b/10, 58-b/11, 59-a/1, 59-a/7, 59-a/9, 59-a/12, 59-b/3, 64-a/5, 64-b/4, 66-b/2, 66-b/8, 71-b/12, 72-a/12, 75-a/8, 78-a/12
y.-i 8-b/2, 30-b/6, 34-a/5, 35-b/6, 41-b/2, 58-a/9,
y.-inde 11-a/4, 42-b/6
y.-inden 18-a/5, 18-a/8, 74-b/6, 75-a/9, 78-a/9, 78-b/9
y.-ine 4-a/5, 9-b/10, 9-b/11, 16-b/3, 16-b/12, 18-b/10, 18-b/12, 20-a/8, 20-b/1, 20-b/5, 21-a/3, 21-a/5, 22-a/13, 24-a/6, 40-b/12, 42-b/9, 49-a/1, 60-b/1, 61-a/6, 65-b/6, Ek:1/9, Ek:1/11, 68-a/6, 72-a/4, 78-a/10, Ek:4/8
y.-ini 9-a/2, 35-b/9
y.-lerde 26-a/13, 26-b/2, 65-b/5
y.-lerinde 37-b/4, 38-a/3
y.-üñ 19-a/8, 29-a/1
- yerlen-: Yeleşmek
y.-diler 51-a/3
- yeryüzi: Yeryüzü
y.-nde 22-a/4, 32-a/11, 52-b/6
y.-ne 79-b/2
- Yesa‘ (A.): Hızır’ ın diğer adı
Y. 33-b/12
- Yeşrip (A.): Hicaz tarafında bir dağ
Y. 11-a/11
- yet-: Yetmek, kâfi gelmek
y.-er 16-b/6, 31-a/8
- yetim: Yetim
y. 33-b/2
y.-ce 23-a/13
y.-üñdür 23-b/9
- yetiş-: Ulaşmak
y.-di 7-b/11, 9-b/11, 29-a/10, 29-a/11, 29-b/12, 34-a/6, 37-b/2, 42-b/7, 50-a/3, 54-b/6, 63-a/1, 63-a/7, 67-a/8, 68-a/5, 77-b/2
y.-diler 5-a/2, 10-a/11, 31-b/4, 32-b/1, 32-b/11, 33-b/13, 37-b/5, 65-a/12, 73-b/1
y.-dük 30-a/7
y.-e 12-b/7, 26-a/11, 44-b/2, 54-b/4
y.-icek 67-a/12
y.-ir 26-b/3
y.-meyince 73-a/12
y.-mez 70-a/1
y.-miş 29-a/3
y.-mişdür 43-a/2
y.-üp 41-b/9, 77-b/1, 77-b/6
y.-ür 26-a/12, 26-b/1, 51-b/4, 51-b/6
- yetlü: Kötü
y. 7-a/1, 43-a/1, 44-a/12
- yetmiş: Sayı (70), yetmiş
y. 7-b/2, 7-b/4, 10-a/11, 11-b/11, 12-a/1, 12-a/9, 12-b/12, 13-a/2, 17-a/8, 17-a/10, 17-b/12, 47-b/1, 62-a/2, 73-b/10
- yetmiş biñ: Sayı (70000), yetmiş bin
y. 16-b/8, 49-a/9, 50-b/8
- yetür-: Ulaştırmak, eriştirmek
y.-di 78-a/10
y.-ürdi Ek:1/11

- yeyni: İtibarsız, önemsiz
y. 49-a/8
- yık: Yıkmak, harap etmek
y.-dı 60-a/11
- yıklıl-: Yıkılmak, harap olmak
y.-dı 47-b/8
y.-mağdan 33-a/2
y.-malu 33-a/1
y.-miş 72-a/2
y.-sa 33-b/3
y.-up 37-b/7, 77-b/4
- yıl: Sene
y. 4-a/9, 23-a/7, 26-b/6, 38-a/8, 40-b/8, 40-b/9, 41-a/9, 42-a/9, 42-b/2, 42-b/3, 42-b/4, 43-b/1, 43-b/2, 50-a/12, 51-a/2, 56-a/1, 60-a/11, 60-a/12, 60-b/7, 61-a/5, 61-a/11, 61-b/4, 64-a/4, 64-b/9, 67-a/9, 67-a/10, Ek:1/1, Ek:1/3, Ek:1/5, Ek:1/6, Ek:1/10, Ek:1/13, Ek:2/1, Ek:2/3, Ek:2/4, Ek:2/5, Ek:2/8, 67-b/10, 68-a/4
y.-dan 40-b/10, 43-b/2, 61-a/5, Ek:2/9, 68-a/4
y.-dañ 38-a/7, 40-b/6
y.-dur 42-b/3
y.-lar 19-a/9
- yıl-: Bezemek
y.-maz 21-b/3
- yıldırım: Yıldırım
y. 77-b/2
- yi-: Yemek
y.-diler 39-b/1
y.-me 38-a/9
y.-mekten 38-b/7
y.-memiş 4-a/3
y.-mezdi 20-a/9
y.-rlerdi 23-b/2
y.-yeler 28-b/9, 50-b/11
y.-yelüm 29-b/10, 40-b/1
- yigirmi: Yirmi
y. 25-a/3, 34-b/1, 41-a/4, 54-a/12, 67-a/10, Ek:1/6, Ek:2/1, Ek:2/4, Ek:2/8
- yigirmi sekiz: Sayı (28), yirmi sekiz
y. 50-a/12
- yigirmi beş biñ: Sayı (25000), yirmi beş bin
y. 20-b/2
- yigit: Yiğit, genç, delikanlı
y. 47-a/6, 51-b/2, 60-b/1, 68-b/5, 75-a/10, 76-b/1
y.-e 25-b/4
y.-ler 54-b/5
y.-lerdür 74-b/13
y.-üñ 25-b/6
- yigle-: Yeglemek, üstün tutmak, tercih etmek
y.-dügini 27-b/5
- yigrek: Daha iyi, üstün
y. 58-b/5
y.-üz 71-a/7
- yil: Yel, rüzgâr
y. 29-a/9, 80-a/1
- yimek: Yemek
y. 51-a/1
y.-den 34-a/4, 40-a/9
- yine: Tekrar
y. 3-a/13, 5-b/10, 6-b/12, 9-a/5, 9-b/2, 11-b/11, 11-b/12, 12-b/13, 13-a/4, 16-b/5, 16-b/7, 18-b/10, 24-a/9, 24-a/12, 24-b/11, 30-b/2, 33-b/8, 34-a/8, 35-b/6, 36-a/9, 36-a/11, 36-a/13, 36-b/8, 37-b/2, 37-b/3, 37-b/10, 37-b/13, 38-a/2, 38-a/4, 38-b/6, 38-b/7, 39-b/3, 40-a/2, 45-b/1, 45-b/2, 45-b/10, 45-b/12, 47-b/2, 47-b/6, 47-b/11, 50-a/4, 50-a/6, 51-a/4, 51-b/8, 53-a/10, 58-a/10, 58-b/2, 58-b/6, 60-a/6, 60-b/4, 60-b/6, 60-b/10, 62-a/5, 62-a/11, 62-b/13, 63-b/13, 65-a/11, 65-a/13, 67-a/8, Ek:1/11, Ek:2/3, 68-a/11, 71-b/8, 72-a/4, 72-a/5, 72-a/9, 72-b/2, 73-b/9, 78-b/4, 79-a/1
- yir: Yer, ülke, yurt, memleket

y. 35-a/5, 76-b/7
y.-e 59-a/1
y.-lerdi 50-b/13
y.-lere 4-b/11
y.-lerümüzden 7-a/7
yirin-: Kederlenmek, hüzünlenmek,
mahzun olmak, tasalanmak
y.-ürlerdi 55-b/3
yiryüzi: Yeryüzi
y.-nde 2-b/6, 3-a/13
yit-: Yetmek
y.-ecek 39-a/9, 39-b/6, 39-b/7
y.-er 28-a/7, 28-b/3
y.-mezdi 20-a/2
Yite: Benî İsrâ'îlin cezalandırılıp
hapis olduğu sahra
y. 41-a/2, 41-a/3, 41-a/6
y.-den 66-a/13
yitür-: Yitirmek, kaybetmek
y.-mezin 14-b/8
yiyecek: Yiyecek
y. 50-a/8
yoğ: Yok
y. 32-b/6
y.-dı 20-a/3
y.-ıdı 23-b/1, 32-b/12, 33-a/9,
38-a/11, 41-a/5, 42-b/1, 42-b/2,
51-b/3, 57-b/1, 71-a/12, 79-
b/10
yoğsa: Yoksa
y. 9-b/5, 13-a/11, 34-b/8, 41-
b/12, 71-a/10
yok: Yok, mevcut olmayan
y. 18-a/11, 44-b/10, 65-b/1, 71-
a/6, 71-a/7, 75-a/4, 79-a/10
y.-dur 1-b/6, 2-b/1, 2-b/2, 3-
a/4, 3-b/4, 4-a/9, 5-b/1, 13-b/7,
23-b/9, 26-b/4, 28-a/7, 31-b/5,
32-a/11, 39-b/5, 48-b/7, 55-
b/11, 70-b/5, 70-b/6, 71-b/2,
79-a/11
y.-ıdı 70-a/9
yoğsa: Yoksa
y.-sa 14-a/1, 36-a/4, 57-a/7

yoğama-: El sürmek, dokunmak,
yoklamak
y.-ñ 4-b/7
yoğsul: Fakir
y. 23-a/13, 33-a/8, 70-a/9, 70-
b/6
y.-lar 59-a/12
y.-lara 52-b/4, 52-b/12
y.- luğnuza 55-b/11
y.-luğ 39-a/13
yoğsul eyle-: Fakir olmak
y. e. 50-a/7
yol: Yol
y. 20-a/11, 26-a/13, 26-b/1, 29-
a/13, 30-a/1, 30-a/10, 30-a/11,
30-b/8, 35-a/5, 38-a/1
y.-a 35-a/6
y.-da 28-b/9, 36-a/11, 75-b/2
y.-dı 28-b/10, 35-a/4, 72-b/13
y.-ı 30-a/2, 43-a/6, 73-a/2
y.-ına 45-b/2, 60-b/2, 69-b/1
y.-ında 38-b/11
yoldan çıkar-: Doğru yoldan
saptırmak
y. ç.-a 45-b/6
yoldaş: Yol arkadaşı
y. 25-b/4, 32-b/11
y.-lığa 31-a/5
y.-lık 33-a/6
y.-um 73-a/12
yor-: Yormak
y.-duğ 29-b/11
y.-ırsın 12-b/7
y.-uldu 29-b/9
y.-ulmuş 29-a/5, 29-b/3
yöre: Etraf, çevre, civar, muhit
y.-lerinde 20-b/11
y.-sinde 34-a/10, 49-a/10
yuğaru: Yukarı
y. 37-b/9
Yūsuf: Hz. Yusuf peygamber
Y. 40-b/13, 43-b/6, 70-b/10,
Ek:4/11
Y.-a Ek:4/9
Y.-uñ Ek:4/11

Yūṣa‘: Benī İsrā’îl’e gönderilen peygamber

Y. 28-b/6, 28-b/7, 29-a/8, 29-b/2, 29-b/4, 29-b/5, 29-b/6, 29-b/9, 29-b/10, 30-b/5, 30-b/9, 40-b/12, 40-b/13, 41-a/1, 41-a/2, 42-a/12, 42-a/13, 42-b/4, 42-b/5, 42-b/6, 42-b/7, 42-b/10, 42-b/11, 43-a/1, 43-a/3, 43-b/6, 43-b/8, 43-b/10, 46-a/1, 46-a/4, 46-a/6, 46-a/9, 46-a/11, 46-a/12, 46-b/1, 46-b/12, 47-a/3, 47-a/5, 47-b/10, 48-a/5, 48-a/9, 48-b/2, 49-a/12, 49-b/6, 49-b/8, 49-b/10, 50-a/3, 50-a/5, 50-a/8, 50-a/10, 50-a/11, 50-a/13, 51-a/5, 51-b/13, 52-a/2, 61-b/4

Y. ‘ı 31-b/9, 42-b/9

Y.-dan 30-a/11, 49-b/5

Y.-la 29-a/2, 33-b/8, 41-a/3, 43-a/4

Y.-nuñ 30-a/5, 42-b/3, 43-a/12, 43-b/7, 47-a/6, 49-b/4

Y.-ya 30-a/4, 42-b/9

Yūṣa‘ bin Nūn: Benī İsrā’îl’e gönderilen peygamber

Y. 25-b/6, 28-b/4, 29-a/7, 29-b/1, 43-a/12

Y. b. N.-a 43-b/3

Y. b. N.-dur 37-a/6

Y. b. N.-ı 40-b/12

yut-: Yutmak

y.-dı 58-b/1, 58-b/2, 58-b/6, 58-b/9, 58-b/12, 58-b/13

yüce: Yüce, yüksek

y. 19-a/2

yüñ: Tüy, kuş tüyü

y.-den 6-a/4

yürek: Yürek

y. 75-a/7

yüri-: Yürümek, gitmek, varmak

y. 45-b/6, 75-b/6

y.-diler 46-b/2

y.-medi 45-a/9, 47-b/12

yürit-: Yürütmek, hareket ettirmek

y.-emedi 45-a/10

yüriyüş: Yürüme

y.45-a/3, 47-b/7

yürü-: Yürümek, gitmek, varmak

y.-di 30-b/8, 30-b/9, 73-b/12, 77-a/1

y.-dürlerdi 55-b/1

y.-mekden 40-a/9

y.-rdi 54-b/8

y.-rlerdi 43-a/5

y.-rse 6-a/6

yüz: Yüz, çehre

y. 16-a/12, 16-b/4, 44-a/10, 46-a/2

y.-i 70-b/12, 72-a/2, 72-a/5

y.-inde 16-a/11

y.-inden 72-a/13

y.-ine 53-a/8, 56-b/12, 56-a/8, 70-b/8, 70-b/12

y.-lerini 16-a/8, 48-b/12

y.-lerinüñ 18-b/4

y.-üñe 57-a/13

yüz dönder-: Yüz çevirmek

y. d.-diler 69-b/7

y. d.-ecek 56-a/1

yüz dut-: Yönelmek, teveccüh etmek

y. d.-dılar 60-b/2

yüz karası: Utanılacak bir durum veya şey, yüz kiri

y. k.-yıla 13-b/10

yüz: Sayı (100), yüz

y. 43-b/13, 50-a/12, 61-b/4, 67-b/5, 76-b/6

yüz biñ: Sayı (100000), yüz bin

y. 4-b/3, 56-a/11, 76-b/7

yüz seksen: Sayı (180), yüz seksen

y. 34-b/5

yüz yigirmi sekiz: Sayı (128), yüz yirmi sekiz

y. 50-a/11

yüzük: Yüzük

y.-ini 77-b/13

Z

zāhir (A.): Ortaya çıkan, görünen, zuhur eden

z. 66-a/2

zāhir ol-: Ortaya çıkmak, görünmek, zuhur etmek

z. o.-a 74-b/6

z. o.-dı 34-a/1, 39-a/6, 75-a/9

zaḥmet (A.): Sıkıntı, eziyet, rahatsızlık

z. 24-a/6, 29-b/12

z.-den 3-b/9

z.-i 30-a/4

z.-ini 65-a/7, 30-a/3

z.-le 51-a/10, 54-b/5

zaḥmet çek-: Sıkıntı çekmek

z. ç.-dük 29-b/11

z. ç.-ersin 31-a/8

z.-in ç.-diler 60-a/13

zaḥmetsüz: Zahmetsiz

z. 29-b/13

za'if (A.): Zayıf, güçsüz

z. 19-a/8, 76-a/13, 70-b/6

z.-celer 36-a/7

z.-e 24-a/7

z.-ladılar 13-b/3

zālim (A.): Zulmeden, haksızlık eden

z. 13-b/6, 33-a/9, 67-a/6,

Ek:2/12, 67-b/2

z.-ler 48-b/10, 49-a/4, 49-a/6

za' yif < za' if (A.): Zayıf, güçsüz

z. 16-b/3

zamān < zemān (A.): Zaman, çağ, devir

z. 18-a/2, 34-b/3, 42-b/7, 62-b/13, 63-a/4, 67-a/4, 67-b/1, 78-a/2

z.-da 17-b/9, 17-b/12, 18-a/2, 22-a/10, 27-b/11, 47-b/4, 51-b/7, 63-a/2, 67-b/4, 67-b/13

z.-dan 28-b/9

z.-dur 65-a/3

z.-ı 66-b/6

z.-ında 5-b/12, 15-b/8, 43-a/13, 52-a/7, 59-b/12, 61-a/2, 61-b/5, 66-b/4

z.-ından 15-b/3

z.-esinde 50-b/8

zan (A.): Sanma, şüphe

zan eyle-:

Zanmak,

şüphelenmek

z. e.-meñüz 43-a/1

zār (F.): İnleyen, sesli ağlayan

zārı eyle-: Ağlamak, inlemek

z. e.-di 16-a/13

z.-lık e.-di 59-a/3

zārī (F.): İnleme, zar zar ağlama

zārī kıl-: Ağlamak

z. k.-up 15-a/7

zāyī' (A.): Kaybolan

zāyī' ol-: Kaybolmak

z. o.-urdu 33-b/4

z. o.-maya 33-b/5

zāyil < zā'il (A.): Sona eren, devamlı olmayan

z. 73-b/6

zebūn (F.): Zayıf, güçsüz

zebūn eyle-: Zayıf etmek, güçsüz bırakmak

z. e.-dün 46-a/4

zebūn kıl-: Zayıf etmek, güçsüz bırakmak

z. k.-dı 48-b/4

zebūn ol-: Zayıf olmak, güçsüz olmak

z. o.-mişken 27-b/3

z. o.-up 67-b/7

Zebūr (A.): Hz. Davut' a nāzil olan mukaddes kitap

Z. 79-b/9, 79-b/10

Z.-ı 79-b/12, 80-a/11

zehir (A.): Zehir, ağu

z.-le 78-a/11

zekāt (A.): Dinin emirlerinden olup malın en az kırkta birini yardıma muhtaçlara sadaka olarak verilmesi

z. 52-a/9, 52-a/10, 52-b/12, 55-a/5, 56-b/6

z.-in 57-a/3

z.-ını 52-a/3, 52-b/7

zelīl (A.): Hor, hakir, aşağı tutulan

zelīl eyle-: Hor görmek

z. e.-di 67-a/3
zemīn (F.): Yer, yeryüzü
z.-inde 5-b/4
zenbīl (A.): Zenbil
z. 28-b/8, 28-b/10, 29-a/4, 29-a/10, 29-a/12
z.-e 29-a/8, 29-a/9, 29-a/11
zer-beft (F.): Sırmalı kumaş
z. 54-a/7
zevāl (A.): Sona erme, bitme
z. 16-b/3
zeyn (A.): Süs
z. 41-b/1
zırh (A.): Demirden örme veya dökme savaş elbisesi
z. 72-b/9
z.-ı 72-b/9, 75-a/10
zıkr (A.): Allah'ı anma, Allah'ı tesbih etme
zıkr eyle-: Anmak, tesbih etmek
z. e.-miş 27-a/6
z. e.-mişdür 62-a/7
zıkr it-: Zikretmek, anmak, tesbih etmek
z. i.-dügi 25-b/2
z. i.-er 61-b/7
z. i.-erdi 19-a/12
zıkr ol-: Anmak, zikretmek
z. o.-ısdur 62-a/6
z. o.-unmışdur 26-b/4, 66-a/2
zi'l-hicce (A.): Arabî ayların on ikincisi olup, onuncu günü kurban bayramına rastlar
z. 7-b/6, 7-b/12
z.-nüñ 7-b/6
zi'l-kā' de (A.): Arabî ayların on birincisi
z. 7-b/5, 7-b/11
Zilkifl / Zülkifl (A.): Kurānda adı geçen bir peygamber
Z. 61-b/8, Z. 62-a/6
zinā (A.): Nikahsız çiftleşme
z. 47-a/2
z.-dan 47-a/4

z.-ya 57-b/10
zinā eyle-: Evlilik dışı ilişkide bulunmak
z. e.-di 56-b/11, 57-b/9
z. e.-mişsin 57-a/10
z. e.-yeler 46-b/9
zinā it-: Evlilik dışı ilişkiye girmek
z. i.-diler 48-b/1, 66-b/8
z. i.-ecek 46-b/9
z. i.-en 57-a/8
z. i.-miş 57-b/10
zinhār (F.): Asla, katiyyen, sakın
z. 58-b/7
zīnet (A.): Süs
z. 55-b/9, 55-b/10
z.-i 55-b/9
z.-le 55-a/9, 55-a/13, 55-b/1
zīrā (F.): Çünkü, şundan dolayı ki
z. 2-b/1, 2-b/8, 4-a/8, 23-b/4, 25-b/9, 26-b/4, 26-b/9, 28-a/5, 39-b/7, 43-b/7, 51-b/4, 51-b/10, 52-a/9, 57-a/9, 64-a/10, 69-a/2, 71-a/13, 71-b/10, 74-b/3, 79-b/8
ziyāde (A.): Artma, çoğalma, fazla
z. 18-b/13, 23-b/4, 28-a/7, 31-a/8, 39-b/6, 41-a/5, 55-a/6, 71-a/10, 78-b/7
z.-ce Ek:2/9, 70-a/4
z.-dür 11-a/3, 22-a/6, 28-a/2, 28-b/1
z. 'i 7-b/13
z.-ligine 28-a/5
ziyāde eyle-: Arttırmak
z. e.-di 55-a/9
z. e.-ye 28-a/5
z. e.-yem 28-b/2
ziyāde ol-: Fazla olmak, çok olmak
z. o.-a 28-a/10, 69-b/5
z. o.-an 28-a/6
z. o.-dı 20-b/13, 23-b/7, 42-b/4, 47-b/13, 78-a/3
z. o.-ur 45-b/8, 45-b/9

z. o.-ursa 28-a/6, 28-a/8, 28-a/9
z̄iyān (F.): Zarar

z̄iyān it-: Zarar etmek

z. i.-isersiz 36-b/9

z̄iyān ol-: Ziyān olmak

z. o.-maz 33-a/11

Z̄ulqarneyn (A.): Kurān' da adı geçen
peygamber mi veli mi olduğundan
tereddüd edilen zāt

Z̄. 26-b/13, 27-a/1, 27-a/2, 27-
a/5, 27-a/8, 27-a/9

Z̄ulqarnneynü'l-ekber (A.): Büyük
İskender

Z̄. 27-a/11

z̄ulm (A.): Zulüm, haksızlık

z̄.-inden 60-b/5

z̄.-ler 60-a/10

Z̄üveyn: Tahmasap' ın oğlu

Z̄. 59-b/10, 60-a/5, 60-a/7, 60-
b/6, 61-a/1, 61-a/5

Z̄.-i 60-a/9, 60-a/13

KAYNAKÇA

- AKKUŞ, Muzaffer, Kitab-ı Gunya, TDK Yayınları, Ankara, 1995.
....., Seyyid Nigāri Divānı, Niğde Üniversitesi Yayınları, Niğde, 2001.
....., Kemal Ümmî Divānı, Çağatay Kitapevi, Niğde, 2006.
- BANGUOĞLU, Tahsin, Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara, 2007.
- DEMİR, Necati, "Orta Karadeniz Bölgesi Ağızlarında Nazal N (ñ) Sesi", TDAY Belleten 1999/I-II, s. 52, Ankara, 2003.
- DEMİR, Celal, BARIN, Erol, Türk Dil Bilgisi 1, Öncü Kitap, Ankara, 2010.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ank. 2003.
- DİLÇİN, Cem, Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara 2009.
- ERCİLASUN, Ahmet B., Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007.
....., Uluslararası Türk Dil Kongresi 1988, TDK Yayınları, Ankara, 1996.
- EFENDİOĞLU, Süleyman, “ Muhammed bin Hacı İvaz, Cinānū’l-Cenān (İnceleme, Metin, Dizin)” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2007.
- ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2004.
- GABAIN, A. Von, Eski Türkçenin Grameri (çeviren: Mehmet Akalın), TDK Yayınları, Ankara, 2000.
- GÖKER, Osman, Uygulamalı Türkçe Bilgileri, MEB Yayınları, Ankara, 2001.
- GÜLENSOY, Tuncer, Üniversiteler İçin Türkçe El Kitabı, Kıvılcım Yayınları, Kayseri, 1998.
- GÜLSEVİN, Gürer, Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara, 2007.
....., Kutadgu Bilig’in Dilinde Lehçelerin Özellikleri: „denk çiftler“, Türkoloji Araştırmaları, s. 287, 2 /2 Bahar 2007.
- GÜNEŞ, Sezai, Türk Dil Bilgisi, D.E.Ü. Rektörlük Matbaası, İzmir 1997.

- HACIEMİNOĞLU, Necmettin, Türk Dilinde Edatlar, MEB Yayınları, İstanbul, 1992.
- İLHAN, Nadir, Türk Dilinde Çokluk, Manas Yayıncılık, Elazığ, 2009.
- KARAHAN, Leylâ, Erzurumlu Darîr Kıssa-i Yûsuf (YÛSUF U ZÛLEYHÂ), TDK Yayınları, Ankara 1994.
- KORKMAZ, Zeynep, Türk Dili Üzerine Araştırmalar II Cilt, TDK Yayınları, Ankara 2005.
-, Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 2007.
- ÖZKAN, Mustafa, Türk Dilinin Gelişme alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.
- ŞAHİN, Hatice, Eski Anadolu Türkçesi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.
- TİKEN, Kâmil, Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller, TDK Yayınları, Ankara, 2004.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri, Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1994.
- TÜRK DİL KURUMU, Derleme Sözlüğü, 12 Cilt, Ankara, 1993.
-, Tarama Sözlüğü, 8 Cilt, Ankara, 1995.
-, Türkçe Sözlük, Ankara, 2005.
-, Yazım Kılavuzu, Ankara, 2009.

ÖZ GEÇMİŞ

23. 02. 1989 tarihinde Ordu' nun Akkuş ilçesine bağlı Kurtboğaz köyünde doğdu. 1993 tarihinde İstanbul' a göç etti.

2002 yılında Küçükçekmece İlköğretim Okulundan mezun oldu. 2006 yılında Kadriye Moroğlu Lisesini bitirdi. Aynı yıl Niğde Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü kazandı. 07. 06. 2012 tarihinde lisans mezunu oldu. Aynı yıl Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünün Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalının Yeni Türk Dili bilim dalında Yüksek lisans yapmaya hak kazandı.

Sayın Kuruoğlu Niğde' de eğitimine devam etmektedir.

